1η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΜΕΛΕΤΕΣ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΔΟΜΗΣΗΣ & ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

πρακτικά

ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ
24, 25 & 26 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2014

©2014 Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.
Σύλλογος Αρχιτεκτόνων Διπλωματούχων Ανωτάτων Σχολών-Πανελλήνια Ένωση Αρχιτεκτόνων

Βρυσακίου 15
Μοναστηράκι
105 55 Αθήνα

T: 210 3215146
F: 210 3215147
E: sadas-pea@tee.gr
S: www.sadas-pea.gr

ISBN 978-960-7284-35-8

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή όλου ή μέρους του παρόντος με οποιοδήποτε μηχανικό, ηλεκτρονικό ή άλλο μέσο και σε οποιαδήποτε μορφή χωρίς τη γραπτή άδεια του εκδότη, σύμφωνα με το Νόμο 2121/1993 και τους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου που ισχύουν στην Ελλάδα.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ
:::RAY::: ΕΠΕ

Λ. Κατεχάκη 61Α
115 25 Αθήνα

210 69 96 438
CREATIVE@RAY.GR
WWW.RAY.GR

οργάνωση

ΣΑΔΑΣ ΠΕΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ & ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

www.sadas-pea.gr
www.ypeka.gr

24, 25 & 26 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2014

1η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΜΕΛΕΤΕΣ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΔΟΜΗΣΗΣ & ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

πρακτικά

ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ

1η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΜΕΛΕΤΕΣ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΔΟΜΗΣΗΣ & ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Οι Οικισμοί της υπαίθρου στη χώρα μας ως οργανικά ενταγμένοι στο τοπιακό περιβάλλον τους, αποτελούν σημαντικό τεκμήριο όχι μόνον της εγχώριας αλλά και της παγκόσμιας πολιτισμικής και φυσικής κληρονομιάς.
Αυτή η κληρονομιά θα πρέπει να προστατευτεί, να διατηρηθεί και να αξιοποιηθεί μέσω της ενσωμάτωσης της σε ένα αειφορικό χωρικό και πολεοδομικό σχεδιασμό με στόχο την βιωσιμότητα, βασιζόμενη πάντα σε μια αρμονική σχέση μεταξύ κοινωνικών αναγκών, οικονομικής δραστηριότητας και περιβάλλοντος.
Με το πρόγραμμα **ΜΕΛΕΤΕΣ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ & ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΚΤΟΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΜΕΧΡΙ 2000 ΚΑΤΟΙΚΩΝ** το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** αποσκοπεί στη συμβολή αυτών των μελετών στο σχεδιασμό του χώρου, καταγράφοντας την αρχιτεκτονική φυσιογνωμία των οικισμών, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί μέχρι σήμερα, καθώς και τους όρους δόμησης στους οικισμούς αυτούς, ώστε να προστατευθεί ο αρχιτεκτονικός τους χαρακτήρας και να εκφραστεί η αναπτυξιακή δυναμική.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ
Γενικός Γραμματέας Χωροταξίας
& Αστικού Περιβάλλοντος.
Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας
& Κλιματικής Αλλαγής

Ένα χρόνο μετά το ξεκίνημα της ιδέας για την υλοποίηση αυτής της **1ης ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ**, έχουμε τη χαρά να κρατάμε στα χέρια μας τα πρακτικά του τριημέρου και να μπορούμε πλέον να προσφέρουμε στην αρχιτεκτονική κοινότητα το σύνολο της προσπάθειας και την αποτίμηση της. Με αυτή τη συνάντηση, ο **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** εγκαινίασε μια νέα μορφή εκδηλώσεων συνεργασίας με εκπροσώπους από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**, Εκκλησία της Ελλάδος, Ακαδημαϊκή Κοινότητα και συνάδελφους ελεύθερους επαγγελματίες. Μία συνάντηση η οποία πραγματοποιήθηκε για πρώτη φορά στα χρονικά. Η έκδοση των πρακτικών του τριημέρου της Ναυπάκτου, με την προσθήκη του Πορίσματος «The Lepanto Recommendations for Building in Small Settings», αποτέλεσμα εργασίας της επιστημονικής ομάδας, είναι η απόδειξη ότι υπάρχει δυνατότητα και προοπτική συνεργασίας των φορέων της Αρχιτεκτονικής με σκοπό την ανάδειξη του πολιτιστικού και αρχιτεκτονικού πλούτου της χώρας μας. Θα ήθελα πραγματικά να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλαν με κάθε τρόπο για την επίτευξη αυτού του σκοπού και ιδιαίτερα όσους συνέχισαν να πιστεύουν σε αυτήν την προσπάθεια μέχρι τέλους, παρά τα προβλήματα και τα εμπόδια που παρουσιάστηκαν. Ήταν ένα στοίχημα για τον Σύλλογο των Αρχιτεκτόνων, για την ουσιαστική συμβολή του στο επιστημονικό, πολιτιστικό και κοινωνικό επίπεδο προβληματισμού της χώρας.

ΜΥΡΤΩ ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ
Αρχιτέκτων,
Πρόεδρος **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Α.Ε.** 2011-2014

Η διοργάνωση της **1ης ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ** με θέμα: **ΜΕΛΕΤΕΣ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΔΟΜΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ**, αποτέλεσε σημαντική πρόκληση και δύσκολο στοίχημα για την ομάδα που το ανέλαβε.

Αρχικά, γιατί εγκαινίασε μια νέα μορφή εκδηλώσεων για τη διασφάλιση της ποιότητας της αρχιτεκτονικής δημιουργίας που, πέρα και πάνω από τη στόχευση της εκάστοτε επιστημονικής συνάντησης, εστιάζουν στη συνΕργασία των φορέων που επηρεάζουν την άσκηση της Αρχιτεκτονικής. Στη συνέχεια, γιατί αυτή η **συνΕΡΓΑΣΙΑ** όφειλε να δημιουργήσει κώδικα επικοινωνίας και να αποδώσει άμεσα επιστημονική τεκμηρίωση και πρόταση. Τέλος, γιατί πέρα από την επίλυση των προβλημάτων αυτής της συνέργειας θα έπρεπε να διασφαλίσει και την προοπτική για τα επόμενα βήματα.

Το στοίχημα κερδήθηκε, όπως θα διαπιστώσετε μελετώντας την παρούσα έκδοση. Ευχαριστούμε όσους το πίστεψαν και ανταποκρίθηκαν στην πρόκληση με σκληρή και συστηματική δουλειά.

Ελπίζουμε ότι κάναμε μια καλή αρχή.

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ
Αρχιτέκτων, Μέλος **Δ.Σ.** του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.**,
Συντονίστρια **ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ**

Οι παραδοσιακοί οικισμοί φαίνεται να πληρούν την ηθικής τάξεως ανάγκη μας για ειλικρίνεια των αρχιτεκτονικών μορφών ως άμεση ανταπόκριση στην λειτουργία τους, θεωρώντας την έννοια της λειτουργίας ευρύτερη των χρήσεων ώστε να συμπεριλάβει την αισθητική και νοηματική πληρότητα. Ταυτόχρονα, οι οικισμοί αυτοί ανταποκρίνονται με «οργανική» ευαισθησία στο τοπιακό ανάγλυφο, το κλίμα και την ιστορία του τόπου τους, αποκαθιστώντας μια βιώσιμη ισορροπία μεταξύ του ανθρωπογενούς πολιτιστικού τοπίου και του φυσικού περιβάλλοντος, ενώ παράλληλα ενσωματώνουν και τις δυνατότητες και τους τρόπους μετεξέλιξης και αναβίωσής τους με κάθε φορά επίκαιρο τρόπο.

Με βάση αυτά τα χαρακτηριστικά, οι παραδοσιακοί οικισμοί μας υποδεικνύουν μια προσέγγιση σχεδιασμού του χώρου «εκ των κάτω», σε αντίθετη ροή από την κυρίαρχη «εκ των άνω» του περιφερειακού, χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού. Αυτή η εναλλακτική θεώρηση βασίζεται στην ιδιαίτερη φυσιογνωμία τους και στην οντολογική, νοηματική και πολιτισμική πληρότητα που τους χαρακτηρίζει και είναι αναγκαία, συμπληρωματικά και παράλληλα με τα υπερκείμενα επίπεδα σχεδιασμού, για μια ειλικρινή και αυθεντική σημερινή αρχιτεκτονική δημιουργία, κατ αναλογία και σε διαρκή διαλεκτική σχέση με αυτούς, αντί μιας αρχιτεκτονικής παραγωγής με υποκριτικές μορφολογικές απομιμήσεις αποκομμένες από την διαχρονική δυναμική εξέλιξής τους.

Το Πόρισμα της Ναυπάκτου, συνθετικό έργο συνεργασίας της επιστημονικής επιτροπής του συνεδρίου, ενσωματώνει την παραπάνω προβληματική και στοχεύει να αξιοποιήσει τις εγγενείς δυνατότητες και τις δυναμικές των παραδοσιακών και μικρών οικισμών που είναι ενταγμένοι στο φυσικό τοπίο και περιβάλλον, στην κατεύθυνση της περαιτέρω ανάπτυξή τους προσφέροντας ένα οδηγό —εμφατικό και αποφατικό— για την σύγχρονη αρχιτεκτονική δημιουργία σε αυτούς.

Ως θεσμικό κείμενο συστάσεων (The Lepanto Recommendations), θα μπορούσε να διεκδικήσει μια θέση στο υπάρχον ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο προστασίας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, γιατί πέρα από την αναγκαία έμφαση στην κλίμακα των μικρών οικισμών και την τοπικότητα ως πηγή νοήματος της αρχιτεκτονικής, προσφέρει ένα πρότυπο ολιστικής θεώρησης, που ενσωματώνει την προστασία στον αναπτυξιακό σχεδιασμό και ορίζει την ολοκληρωμένη προστασία ως συμβατή ανάπτυξη του χτισμένου περιβάλλοντος.

Τέλος, το Πόρισμα της Ναυπάκτου στοχεύει στην αναβάθμιση του αρχιτεκτονικού διαλόγου συνολικά προσφέροντας την κοινή βάση, τους όρους και τη δομή μιας επιστημονικής επιχειρηματολογίας, που είναι αναγκαία και αποτελεί τα μεγαλύτερο, ίσως, στοίχημα αυτής της προσπάθειας, που αφορά στην αρχιτεκτονική δημιουργία ως ανοιχτή και δυναμική πολιτισμική πρακτική.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ
Καθηγητής Σχολής Αρχιτεκτόνων **Ε.Μ.Π.**,
Συντονιστής της Επιστημονικής Επιτροπής

1η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΜΕΛΕΤΕΣ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΔΟΜΗΣΗΣ & ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Η αρχιτεκτονική είναι δημόσιο αγαθό και η καταγραφή των μορφολογικών, ρυθμολογικών και τυπολογικών χαρακτηριστικών, όπως αυτά αναπτύσσονται και εξελίσσονται με την πάροδο του ιστορικού χρόνου στους οικισμούς και στα κτίρια ανά την επικράτεια, καθώς και ο έλεγχος της νέας δόμησης, αποτελούν υποχρέωση της πολιτείας. Είναι κοινωνικό και επιστημονικό καθήκον της αρχιτεκτονικής κοινότητας να αφυπνίζει, να προστατεύει και να διεκδικεί το δημόσιο συμφέρον. Ειδικά στην τυχαία ή συστηματική αλλοίωση της ιστορικής αλήθειας που φέρουν κτίρια και οικισμοί, μέσω αντιεπιστημονικών και παρωχημένων μεθόδων προστασίας είναι κρίσιμο, συλλογικά η αρχιτεκτονική κοινότητα και ατομικά ο σημερινός αρχιτέκτονας/πολεοδόμος, να αντιστέκονται με όλες τους τις δυνάμεις.
Ο δρόμος με τον οποίο επιτυγχάνεται προσέγγιση και επικοινωνία είναι εκείνος που ανοίγει καλοπροαίρετο διάλογο, που δεν σιωπά, που θεσμοθετεί προσεγγίσεις, συνδιαλλαγές, που συμφιλιώνει με το περιβάλλον και σχετίζεται δημιουργικά με το όραμα της κοινωνικής ευημερίας.

Μέσω της αρχιτεκτονικής (θεωρίας, αποτύπωσης, ερμηνείας και της εκάστοτε σύγχρονης δημιουργίας), καταγράφεται και εξελίσσεται η ακίνητη πολιτιστική και φυσική κληρονομιά ενός λαού. Κατ' αρχάς λοιπόν μελετώνται αλληλένδετα οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες μέσα στις οποίες γεννήθηκαν και διαμορφώθηκαν οι ρυθμοί, οι τύποι και οι αρχιτεκτονικές μορφές που αναπτύχθηκαν και παραδόθηκαν από γενιά σε γενιά.
Η καταγραφή και ανάλυση της κατάληψης του χώρου από κοινωνική άποψη, συνδυασμένη με την διερεύνηση και αποτύπωση των αρχιτεκτονικών και ογκομετρικών χαρακτηριστικών των χτισμένων και ελεύθερων εκτάσεων του κάθε οικισμού δημιουργεί τη συνειδητοποίηση των συσχετισμών αυτών των στοιχείων και την κατανόηση της δομής και λειτουργίας του Χώρου του. Με τον τρόπο αυτό η τοπική κοινωνία συνειδητοποιεί τις αλήθειες του τόπου της και η τοπική εξουσία καθορίζει τους όρους που θα επιτρέψουν στον Αρχιτέκτονα να αναδράσει με τον χώρο δημιουργώντας το αποτύπωμα της σύγχρονης αλήθειας και εξασφαλίζοντας την ιστορική του συνέχεια.

Ο συσχετισμός της αρχιτεκτονικής δημιουργίας με τον τόπο όπου εντάσσεται μοιάζει να αποτελεί το πιο απτό σημείο συγκρότησης του νοήματός της. Ο συσχετισμός, όχι ως υποταγή στη μορφολογική ταυτότητα του υπάρχοντος περιβάλλοντος, αλλά ως συνομιλία με μια ζώσα και εξελισσόμενη οντότητα, συνομιλία συναινετική ή συγκρουσιακή, αλλά οπωσδήποτε συνομιλία.

Ο **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** ενημερώνεται για την υπό εξέλιξη εκπόνηση, μετά από ανάθεση του **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**, μελετών για τη θέσπιση υποχρεωτικών ή συνιστώμενων ή προτεινόμενων μορφολογικών κανόνων σε οικισμούς με πληθυσμό μέχρι 2000 κατοίκους και θεωρεί κρίσιμη τη συγκυρία της επικείμενης έναρξης της Β΄ φάσης των εκπονούμενων μελετών αυτών, που θα καταλήξει σε διατύπωση προτάσεων. Για να συμβάλλει στην επιστημονική τεκμηρίωση των επιλογών αυτών, ο **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** συνδιοργανώνει με το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** και με τη συμμετοχή όλων των μελετητών, Επιστημονική Συνάντηση συνΕργασίας για διατύπωση απόψεων και προβληματισμό στα καίρια ζητήματα ερμηνείας της Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς και της Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής δημιουργίας.

εις
αγωγή

Κύριος στόχος της **ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ** είναι, τόσο η υποστήριξη των εκπονούμενων μελετών μέσα από την ανταλλαγή απόψεων, όσο και η ενημέρωση της ευρύτερης κοινότητας των αρχιτεκτόνων για τα πιο σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζει η σύγχρονη αρχιτεκτονική δημιουργία.

Η **ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ** θα περιλαμβάνει:

Παρουσίαση από τους μελετητές των περιφερειακών ενοτήτων της πορείας εκπόνησης των μελετών αυτών, της μεθοδολογίας και των επιλογών στην επιστημονική τους προσέγγιση. Η παρουσίαση θα έχει κοινή, δομημένη μορφή (με βάση θεματικούς άξονες) για όλες τις μελέτες και θα αποτελέσει αφορμή και αντικείμενο προβληματισμού. Θα υπάρξει συμπληρωματικός σχολιασμός και από τους επιβλέποντες.

Τοποθετήσεις και Συζήτηση πάνω στους ίδιους άξονες με αυτούς των παρουσιάσεων με αντικείμενο τη σύνδεση του αντικειμένου των μελετών με τους ορισμούς και τις αρχές διατήρησης της αυθεντικής κατάστασης και της ακεραίου αξιοποίησης του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος από την κλίμακα του κτιρίου μέχρι την κλίμακα του συνόλου, της πόλης και του τοπίου, που έχουν κωδικοποιηθεί στους επιστημονικούς Χάρτες και στις συμβάσεις για την Ευρωπαϊκή Αρχιτεκτονική, Αρχαιολογική και Τοπιακή κληρονομιά, συμπυκνώνοντας την μέχρι σήμερα σχετική εμπειρία του ευρωπαϊκού πολιτισμικού χώρου σύμφωνα με την οποία, η Σύγχρονη Αρχιτεκτονική δημιουργία αποτελεί την Αρχιτεκτονική Κληρονομιά του Μέλλοντος.

Εκπόνηση πορισμάτων για τη νοηματική συγκρότηση της αρχιτεκτονικής δημιουργίας σε ευαίσθητο ή και σε λιγότερο ευαίσθητο ιστορικά περιβάλλον, ως συμβολή για τον εμπλουτισμό και την εξειδίκευση των προδιαγραφών για την Β΄ φάση, πού επεξεργάζεται το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**

Η ενεργή συμμετοχή και παρέμβαση όλων των παραγόντων, που συμβάλλουν στη διαμόρφωση των όρων άσκησης της αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα, θα συνεισφέρει στη διαμόρφωση των προοπτικών αξιοποίησης των συμπερασμάτων της Επιστημονικής αυτής Συνάντησης.

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ: 24, 25 & 26|01|2014
ΤΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ: Ναύπακτος
ΟΡΓΑΝΩΣΗ: **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** σε στενή συνεργασία με το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

οργανωτική επιτροπή

ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ,
ΠΡΟΕΔΡΟΣ Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.

ΦΡΑΝΤΖΗ ΜΑΡΙΑ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ, ΜΕΛΟΣ
Δ.Σ. Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.,
ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ

ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΕΜΠ

ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ ΝΙΚΟΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ, ΑΝΑΣΤΗΛΩΤΗΣ

ΖΕΡΒΟΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ

ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ ΑΓΓΕΛΙΚΗ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ Υ.Π.Ε.Κ.Α.

ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ, ΤΜΗΜΑΤΑΡΧΗΣ
Δ/ΝΣΗΣ ΠΟΛ. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ
Υ.Π.Ε.Κ.Α.

ΚΡΟΚΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ,
ΑΝΑΣΤΗΛΩΤΗΣ

ΜΑΡΙΑΤΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ ΜΗΧ.,
ΣΥΝΤ. ΣΥΜΒ. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ

ΡΕΡΡΑΣ ΝΙΚΟΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ ΜΗΧ., ΜΕΛΕΤΗΤΗΣ

γραμματειακή υποστήριξη

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

δημιουργικό

ΝΙΚΟΣ ΡΕΡΡΑΣ
ΠΑΝΔΩΡΑ ΤΑΚΤΙΚΟΥ
ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ

επιστημονική ομάδα

ΑΔΑΜΑΚΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ
ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΤΜ. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ
ΠΑΝ. ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΑΥΓΕΡΙΝΟΥ-ΚΟΛΩΝΙΑ ΣΟΦΙΑ
ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ-ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΕΜΠ

ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΑΡΧΙΤ.
ΣΥΝΘΕΣΕΩΝ & ΘΕΩΡΙΑΣ
ΑΡΧΙΤ. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΕΜΠ
ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΤΗΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

π. ΔΕΔΕΣ ΦΙΛΟΘΕΟΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ
ΔΟΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΕΚΑΒΑΛΛΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΟΜΟΤΙΜΟΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΕΜΠ

ΔΗΜΗΤΣΑΝΤΟΥ-ΚΡΕΜΕΖΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ,
ΟΜΟΤΙΜΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΕΜΠ

ΖΗΒΑΣ ΔΙΟΝΥΣΗΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ,
ΟΜΟΤΙΜΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΕΜΠ

ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ,
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΑΠΘ

ΚΙΖΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΕΜΠ

ΚΟΥΔΟΥΝΗ ΑΜΑΛΙΑ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΟΣ,
ΠΡΩΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ ΔΠΣ
Υ.Π.Ε.Κ.Α.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ ΕΛΕΝΑ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ,
ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΕΜΠ

ΜΑΪΣΤΡΟΥ ΕΛΕΝΗ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ,
ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΕΜΠ,
ΚΟΣΜΗΤΩΡ ΣΧΟΛΗΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ

ΜΑΜΑΛΟΥΚΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ ΑΝΑΣΤΗΛΩΤΗΣ,
ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΜ. ΑΡΧΙΤ.
Π. ΠΑΤΡΩΝ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ
ΔΡ ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ ΜΗΧ.,
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ Υ.Π.Ε.Κ.Α.

ΜΠΙΡΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ,
ΟΜΟΤΙΜΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΕΜΠ

ΠΑΛΥΒΟΥ ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ, ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΑΠΘ

ΠΡΕΠΗΣ ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ,
ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΔΠΘ

ΦΙΛΙΠΠΑ-ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΜΑΡΩ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ,
Τ. ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΕΜΠ

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΩΝ, ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ, ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ

1. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Σύντομη αναφορά στα κύρια χαρακτηριστικά και τη φυσιογνωμία της περιοχής μελέτης και στην μεθοδολογία καταγραφής.

Όρια οικισμών εξωτερικά (σε σχέση με το φυσικό τοπίο) και εσωτερικά (σε σχέση με διάρθρωσή τους).

Κριτήρια επιλογής του αντιπροσωπευτικού δείγματος σε σχέση με το σύνολο των οικισμών της περιοχής μελέτης.

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ, ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΣ

Αξιολόγηση και ιεράρχηση των τυπικών και ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που εντοπίστηκαν.

Διαφορετική προσέγγιση των παραδοσιακών οικισμών ή των προς χαρακτηρισμό οικισμών, υπόλοιποι οικισμοί και πέριξ τοπίο.

Σκέψεις για τον τρόπο διασύνδεσης των επιμέρους χαρακτηριστικών, τυπικών και ιδιόμορφων, ώστε να εκφράζουν με διαφορετικό τρόπο και σε διαφορετικό βαθμό την κοινή φυσιογνωμία του οικισμού που συναποτελούν.

Ενδεικνυόμενος ορισμός, τρόπος και βαθμός προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς και των λοιπών μορφολογικών στοιχείων της περιοχής μελέτης.

3. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ/ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Με βάση την ανάλυση και την αξιολόγηση που προηγήθηκε

Σχολιασμός υπάρχουσας νομοθεσίας «μορφολογικής» προστασίας και εντοπισμός σημείων για τροποποίηση. Αναφορά σε τυχόν ανάλογες διεθνείς εμπειρίες.

Σκέψεις για εξειδίκευση της μεθοδολογίας εκπόνησης των μελετών (κριτήρια ομαδοποίησης, κριτήρια κατηγοριοποίησης προστασίας, διαδικασία διαβούλευσης, συσχέτιση με άλλα επίπεδα σχεδιασμού κ.λπ.).

4. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ

Με βάση την ανάλυση και την αξιολόγηση που προηγήθηκε

Σκέψεις για τα όρια της νέας αρχιτεκτονικής δημιουργίας ώστε να εκφράζει τόσο την σημερινή εποχή όσο και την συγκεκριμένη φυσιογνωμία του οικισμού όπου εντάσσεται.

Σκέψεις για την ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών (ένταξη βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής και ενεργειακής πολιτικής) σε μικρούς οικισμούς και την ευρύτερη περιοχή τους.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Παρασκευή, 24|01|2014

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ
ΚΙΖΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ
ΦΡΑΝΤΖΗ ΜΑΡΙΑ

14:00-14:30 **ΕΝΑΡΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ** >> 16
ΕΙΣΑΓΩΓΗ Ο.Ε. & Υ.Π.Ε.Κ.Α. 17

Α΄ ΜΕΡΟΣ
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΩΝ >> 38
ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30 -19:30 **ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ** ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ, **ΣΧΟΛΙΑ** ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΩΝ 40

10 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΓΟΣ 40
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΜΠΕΖΑΝΤΕ 63
ΠΙΕΡΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΑ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΥΛΟΥ 82
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΠΑΝΤΟΣ-ΚΙΚΚΟΣ 92
ΗΜΑΘΙΑΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΓΟΣ 105
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ ΖΑΚΥΝΘΟΥ ΛΕΥΚΑΔΑΣ ΙΘΑΚΗΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ
ΣΠΟΡΑΔΩΝ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ ΘΑΣΟΥ

19:30- 21:00 **ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ** ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ. **ΣΥΖΗΤΗΣΗ** >> 115

21:30 Δείπνο

Σάββατο, 25|01|2014

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ
ΜΠΙΡΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ ΑΓΓΕΛΙΚΗ
ΜΑΡΙΑΤΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ
ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Α΄ ΜΕΡΟΣ
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΩΝ >> 141
ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

09:00 -11:30 **ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ** ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ, **ΣΧΟΛΙΑ** ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΩΝ 142

5 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ
ΠΕΛΛΑΣ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΜΑΜΟΥΝΗ 142
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ, ΤΡΙΚΑΛΩΝ ΝΙΚΟΣ ΓΡΟΖΟΠΟΥΛΟΣ 152
ΞΑΝΘΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΓΟΣ 168
ΗΛΕΙΑΣ ΓΕΩΕΓΙΑ ΒΑΛΩΜΕΝΟΥ 177

11:30-12:30
Χαιρετισμοί >> 189

12:30-13:30 **ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ** >> 214
ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ Υ.Π.Ε.Κ.Α. 214
DR ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ, Γ. ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ Υ.Π.Ε.Κ.Α.
ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ 226
ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 235

13:30-15:00 Διάλειμμα-Καφές-Ελαφρύ γεύμα

πρόγραμμα

264 <<

Β΄ ΜΕΡΟΣ
ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

15:00-17:30 **ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ**
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΩΝ

ΑΔΑΜΑΚΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ 267
ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ 271
Π. ΔΕΔΕΣ ΦΙΛΟΘΕΟΣ 280
ΔΗΜΗΤΣΑΝΤΟΥ-ΚΡΕΜΕΖΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ 286
ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΣ 288
ΚΙΖΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ 292
ΚΟΥΔΟΥΝΗ ΑΜΑΛΙΑ 297
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ ΕΛΕΝΑ 301
ΜΑΪΣΤΡΟΥ ΕΛΕΝΗ 307
ΜΑΜΑΛΟΥΚΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ 312
ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ 319
ΜΠΙΡΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ 322
ΠΑΛΥΒΟΥ ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ 326
ΠΡΕΠΗΣ ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ 329
ΦΙΛΙΠΠΑ-ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΜΑΡΩ 332

17:30-18.00 Διάλειμμα-καφές

338 <<

18:00-21:00 **ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ**.
ΓΕΝΙΚΗ **ΣΥΖΗΤΗΣΗ**
ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

22:00 Δείπνο

356 <<

10:00 -13:00 **ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ**
ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ
ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΩΝ Β΄ ΦΑΣΗΣ
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ.
ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.
ΣΥΝΤΑΞΗ ΠΟΡΙΣΜΑΤΩΝ.

13:00-16:00 Ξενάγηση. Γεύμα
16:00 Λήξη

Σάββατο, 25|01|2014

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ
ΠΑΛΥΒΟΥ ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ
ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ
ΖΕΡΒΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Κυριακή, 26|01|2014

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ
ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ
ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ
ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ

Παράρτημα >> 415
Αρκτικόλεξο >> 449

1η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΜΕΛΕΤΕΣ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΔΟΜΗΣΗΣ
& ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

ΕΝΑΡΞΗ

ΕΝΑΡΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΟΕ & Υ.Π.Ε.Κ.Α.

14:00-14:30
πρακτικά

ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ

24, 25 & 26 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2014

14:00-14:30
παρασκευή

... ΕΧΟΥΜΕ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΝΑ ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΣΟΥΜΕ ΣΤΙΣ ΕΠΟΜΕΝΕΣ ΓΕΝΙΕΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΠΟΥ ΘΑ ΕΜΛΟΥΤΙΣΟΥΝ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΚΙ ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

ΜΥΡΤΩ ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ

ΕΝΑΡΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΟΕ ΚΑΙ Υ.Π.Ε.Κ.Α.

• **ΜΥΡΤΩ ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ.**

Καλησπέρα σας. Αγαπητοί συνάδελφοι, αγαπητοί Καθηγητές, μελετητές και φίλοι που παραβρίσκεστε σήμερα εδώ. Εκ μέρους του **Δ.Σ.** του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.**, θα ήθελα να σας καλωσορίσω σε αυτήν την Πρώτη Επιστημονική Συνάντηση συνΕργασίας, και προσωπικά να σας ευχαριστήσω για την θετική σας ανταπόκριση στην πρόσκληση του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων.

Οφείλω καταρχήν να ευχαριστήσω το Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και ιδιαίτερα τον Γενικό Γραμματέα Χωροταξίας και Αστικού Περιβάλλοντος τον συνάδελφο τον κύριο Αλεξιάδη, καθώς και την Γενική Διευθύντρια Πολεοδομίας και Χωροταξίας κυρία Αθηνά Μουρμούρη, για την στενή τους συνεργασία σε αυτήν την συνάντηση. Επίσης να τονίσω την συμβολή του Δήμου Ναυπακτίας και του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων Ναυπακτίας, με ιδιαίτερες ευχαριστίες στον Πρόεδρο τον συνάδελφο τον Γιάννη τον Κοργιαλά, χωρίς την φιλοξενία των οποίων δεν θα ήταν δυνατή η οργάνωση αυτής της εκδήλωσης.

Περνώντας στην ουσία αυτής της **1ης ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ**, θα ήθελα να σας παραθέσω κάποιες από τις σκέψεις που μας οδήγησαν στη διοργάνωσή της. Είναι δεδομένο ότι ο ρόλος της Πανελλήνιας Ένωσης Αρχιτεκτόνων είναι να καλύπτει τις ανησυχίες και τα ενδιαφέροντα όλου του φάσματος των αρχιτεκτόνων της χώρας με τις διάφορες ενασχολήσεις και τις διαστρωματώσεις τους, άρα η ενεργοποίηση της Ένωσης στα προβλήματα όλων είναι αναπόφευκτη και προφανώς είναι αδιαμφισβήτητη. Στις προγραμματικές θέσεις και δράσεις του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** για τη θητεία δύο χιλιάδες έντεκα δύο χιλιάδες δεκατέσσερα (2011-2014), μεταξύ πολλών άλλων, είχαν τονιστεί τα εξής: παραγωγή και προώθηση ουσιαστικών και συγκεκριμένων κατευθυντήριων προτάσεων για αναπτυξιακές πρωτοβουλίες και επιστημονικές δράσεις, έγκαιρη –και όχι εκ των υστέρων– παραγωγή και προώθηση ολοκληρωμένων θέσεων σχετικά με το πλαίσιο της πολεοδομικής και κτιριολογικής νομοθεσίας, συνεργασία με τα αρμόδια υπουργεία **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** και ΥΠ.Υ.ΜΕ.ΔΙ. σε όλα τα επίπεδα διοίκησης για την

ΜΥΡΤΩ ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ
24.01.2014 14:00

14:00-14:30

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ

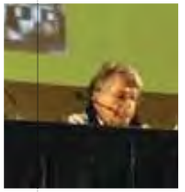

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ

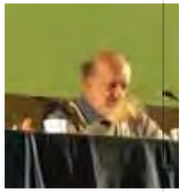

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ

προώθηση των θέσεων του Συλλόγου στην εκτελεστική και νομοθετική εξουσία σε θέματα που αφορούν το χωροταξικό σχεδιασμό, την πολεοδομία, τα ρυθμιστικά σχέδια των πόλεων, αστικό σχεδιασμό, χρήσεων γης και πολλά άλλα. Όμως αυτή η συνεργασία θα έπρεπε να εδραιωθεί στην βάση ενός γόνιμου διαλόγου προς όφελος του κοινωνικού συμφέροντος.

Ένα από τα θέματα που είχε τονιστεί ιδιαίτερα στον προγραμματισμό δράσης ήτανε η απόσυρση κάθε νομοθετικής προσπάθειας που επιβάλλει μορφολογικούς κανόνες και συνταγές στην αρχιτεκτονική σύνθεση, αποκλίνοντας από τις αρχές διατήρησης της αυθεντικής κατάστασης και της αειφόρου αξιοποίησης του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, δηλαδή της ακίνητης πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς από την κλίμακα του κτιρίου μέχρι και την κλίμακα του συνόλου, της πόλης και του τοπίου που έχουν κωδικοποιηθεί στους επιστημονικούς χάρτες και συμβάσεις για την αρχιτεκτονική, αρχαιολογική και τοπιακή μας κληρονομιά. Για το συγκεκριμένο θέμα, που αφορά ούτως ή άλλως και την επιστημονική συνάντηση συνεργασίας, ο **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.**, ήδη με έγγραφά του από το Σεπτέμβριο του έντεκα (09/'11) αλλά και προγενέστερα, το Δεκέμβριο του δέκα (12/'10), είχε εκφράσει την ανησυχία του ως προς την θέσπιση υποχρεωτικών ή συνιστώμενων ή προτεινόμενων μορφολογικών κανόνων για την δόμηση δεδομένου ότι η ιδεολογική ασάφεια που χαρακτηρίζει την επιβολή κανόνων στην τέχνη γενικότερα, επιτείνεται από το γεγονός ό,τι στην Ελλάδα αρχιτεκτονούν οι πάντες και μάλιστα για ανεξήγητους λόγους, το συγκεκριμένο πλαίσιο προστατεύεται έτσι ώστε να διαιωνίζεται η κακοδαιμονία στο ελληνικό τοπίο, να πλαστογραφείται η ιστορική καταγραφή και να παραβιάζεται η διεθνής αρχιτεκτονική ηθική και νομιμότητα.

Παρόλα αυτά οι μελέτες προκηρύχθηκαν, ανατέθηκαν και οι διαδικασίες προχώρησαν. Θεωρώντας υποχρέωσή μας να μείνουμε πιστοί στις προγραμματικές μας

>

θέσεις και να συμβάλουμε με ουσιαστικό τρόπο και όχι με μία στείρα κριτική χρησιμοποιώντας απλά έναν καταγγελτικό λόγο στην κρίσιμη συγκυρία της επικείμενης έναρξης της δεύτερης φάσης των εκπονούμενων μελετών αποφασίσαμε να οργανώσουμε την πρώτη επιστημονική συνάντηση συνεργασίας, με σκοπό να διατυπωθούνε οι απόψεις και οι προβληματισμοί στα καίρια ζητήματα ερμηνείας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και της σύγχρονης αρχιτεκτονικής δημιουργίας.

Σε αυτό το σημείο θέλω να τονίσω την ευαισθησία των μελών της οργανωτικής επιτροπής και του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** προς τους συναδέλφους μελετητές των εκπονούμενων μελετών και την δουλειά τους και να τους καθησυχάσω ως προς τις προθέσεις των συντελεστών αυτής της συνάντησης καθώς βασική πρόθεση όλων μας είναι η έναρξη ενός επιστημονικού διαλόγου. Στόχος της συνάντησης είναι η υποστήριξη των μελετών μέσα από την ανταλλαγή απόψεων και ενημέρωση της ευρύτερης κοινότητας των αρχιτεκτόνων για τα σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζει η σύγχρονη αρχιτεκτονική.

Πρακτική εφαρμογή αυτών των συμπερασμάτων θα είναι να γίνει πλήρως κατανοητό ό,τι ο συσχετισμός της αρχιτεκτονικής δημιουργίας με τον τόπο που εντάσσεται, δεν οφείλει να είναι μία υποταγή στην μορφολογική ταυτότητα του υπάρχοντος περιβάλλοντος, αλλά η δυνατότητα ένταξης της σύγχρονης δημιουργίας στον χώρο, με σκοπό να αφήσει και αυτή το αποτύπωμά της, δημιουργώντας μία ιστορική συνέχεια. Κατ' επέκταση, μέσω των συμπερασμάτων που θα προκύψουν, θεωρούμε ό,τι θα δοθεί η ευκαιρία στην Πολιτεία να εξετάσει το υπάρχον πλαίσιο, να επανακαθορίσει και να διασφαλίσει τον τρόπο παραγωγής του δομημένου περιβάλλοντος, δίνοντας την ευκαιρία στους μελετητές ελευθερία στην έκφραση και στην δημιουργία. Και

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ **ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ** **ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ**

αυτό γιατί ως Πολιτεία, ως θεσμοί, εκπρόσωποι και ελεύθεροι επαγγελματίες έχουμε το δικαίωμα της έκφρασης, αλλά έχουμε και την υποχρέωση να κληροδοτήσουμε στις επόμενες γενιές στοιχεία και έργα που θα εμπλουτίσουν μορφολογικά, λειτουργικά και αισθητικά την πολιτιστική μας κληρονομιά.

Κλείνοντας, να σας πω ότι πιστεύουμε ότι η **Π.Ε.Α.** οφείλει να είναι παρούσα σε όλες τις πτυχές της δημόσιας ζωής. Οφείλει να είναι πρωτοπόρος και συμμέτοχος στις διαδικασίες και στις λειτουργίες λήψης αποφάσεων και όχι να παραμένει κριτικός θεατής παραθέτοντας απλά αντιρρήσεις χωρίς έγκαιρη κατάθεση και δημοσιοποίηση ουσιαστικών προτάσεων. Ένας άξιος συνομιλητής που συνεργάζεται με τους υπόλοιπους επιστημονικούς φορείς της χώρας. Θεωρώντας λοιπόν πρόκληση όχι μόνο για τον **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** αλλά και για ολόκληρη την κοινωνία την οργάνωση μίας συνάντησης στην οποία θα μετέχουν όλοι οι φορείς της αρχιτεκτονικής ισότιμα, πάρθηκε η απόφαση για την διοργάνωση αυτού του τριημέρου και οφείλω προσωπικά να ομολογήσω ότι μία τέτοιου είδους συνεργασία η οποία από όσο γνωρίζω πραγματοποιείται για πρώτη φορά στα χρονικά με την συμμετοχή του αρμόδιου Υπουργείου, εκπροσώπων της Εκκλησίας της Ελλάδος, εκπροσώπων της ακαδημαϊκής κοινότητας, των αρχιτεκτονικών σχολών, της αρχιτεκτονικής κοινότητας, συναδέλφων ελεύθερων επαγγελματιών, αλλά και της κοινωνίας που μπορεί να παρευρεθεί, να ακούσει και να θέσει κάποια ερωτήματα είναι ένα μεγάλο στοίχημα για το Σύλλογο Αρχιτεκτόνων και την ουσιαστική πλέον συμβολή τους στο επιστημονικό, πολιτιστικό και κοινωνικό επίπεδο προβληματισμού της χώρας.

Σας ευχαριστώ πολύ και θα δώσω τον λόγο στην κυρία Μουρμούρη να μας παρουσιάσει το πλαίσιο.

•

- **Δρ. ΑΘΗΝΑ ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.**

Κυρίες και κύριοι, αγαπητοί συνάδελφοι καλό σας απόγευμα. Όταν ο **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** μας πρότεινε να κάνουμε αυτήν τη συνάντηση συνεργασίας, το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** αισθάνθηκε μία πρόκληση. Γιατί αυτή η πρόκληση; Αφενός, όσες μελέτες είναι οι πιο προχωρημένες από την σειρά του έργου για το οποίο θα σας μιλήσουμε, έχουν παραδώσει την ανάλυση της πρώτης φάσης, δεν έχει γίνει καμία παραλαβή. Και δεν είναι όλες σε αυτό το στάδιο ακόμα. Έτσι υπάρχουν κάποιες συμβατικές δεσμεύσεις που θα μας μειώσουνε λιγάκι την δυνατότητα μιας αναλυτικής συζήτησης επί των μελετών.

Μπορούμε πάντα να κάνουμε την συζήτηση επί των ερωτημάτων που έχουνε μπει. Από την άλλη πλευρά, μέσω αυτής της συζήτησης, μας δίνεται η δυνατότητα να λειτουργήσουμε έναν εποικοδομητικό διάλογο εν είδη μιας άτυπης διαβούλευσης. Έτσι το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** αποδέχτηκε την πρόταση, με τις ευχαριστίες μας, αξιοποιώντας περισσότερο και δίνοντας έμφαση στο δεύτερο χαρακτηριστικό, και επίσης εκφράζοντας την εμπιστοσύνη του, αφενός στην καλή προώθηση και την συνεργασιμότητα όλων των πλευρών, όλων των πλευρών, επίσης εμπιστοσύνη στο ότι όλοι θα δείξουνε σεβασμό ο καθένας στον ρόλο του άλλου και στην επιστημονική, επαγγελματική εμπειρία που έχουνε οι συμμετέχοντες.

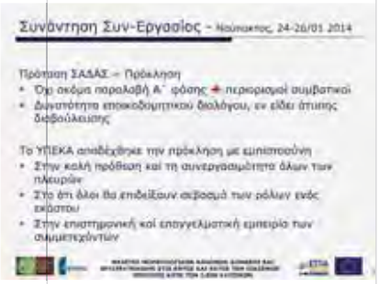

Το έργο που αποτέλεσε αφορμή της συνεργασίας μας, θα ξέρετε ίσως και το λέω πιο πολύ για όσους δεν είναι μέσα στους οργανωτές, είναι το έργο με τίτλο ΜΕΛΕΤΕΣ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΓΙΑ ΔΟΜΗΣΗ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ. Αφορά οικισμούς με πληθυσμό λιγότερο από δύο χιλιάδες (2.000) κατοίκους και αναφέρεται σε όλη την επικράτεια εκτός από την Αττική και την περιφερειακή ενότητα της Θεσσαλονίκης. Για ποιον λόγο προκηρύχτηκε αυτό το έργο; Πολύ συνοπτικά να πούμε ότι ήδη από τα μέσα του εικοστού (20ού) αιώνα ξεκίνησε η αλλοίωση της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας των ελληνικών περιοχών με την εισαγωγή κατασκευών οι οποίες είναι ασύμβατες με την αρχιτεκτονική παράδοση, το βλέπουμε αυτό... το είδαμε και στην διαδρομή μας για να έρθουμε εδώ, ασύμβατες επίσης με την κλίμακα και το τοπίο.

Η ιδιαίτερη αρχιτεκτονική ταυτότητα πιστεύουμε ότι

14:00-14:30

αποτελεί ένα σημαντικό, οικονομικό και πολιτιστικό πόρο για τις ελληνικές περιοχές από την διατήρηση του οποίου εξαρτάται η οικονομική προοπτική τους στα πλαίσια της βιώσιμης ανάπτυξης. Δεν βλέπουμε δηλαδή μόνο την σημασία του κελύφους, βλέπουμε μία ευρύτερη λειτουργικότητα. Εάν δεν έχουμε κάποια εξειδικευμένα πλαίσια δόμησης συχνά υιοθετείται μια αχωρική αστική αρχιτεκτονική, αναπαράγεται παραδείγματος χάριν, όπως ξέρουμε όλοι, η εικόνα της αστικής κατοικίας, συχνά φέτες από πολυκατοικία, με το συνεχές μπαλκόνι και αυτό δίπλα σε χαρακτηριστικές παραδοσιακές μορφές. Αναπαράγεται επίσης μία στερεοτυπική ψευδοπαραδοσιακή αρχιτεκτονική, μεταφέρονται συχνά κάποια ξένα αρχιτεκτονικά πρότυπα, όπως το σαλέ, μερικές φορές έχουμε δει και παγόδες και συχνά ο βασικός κτιριακός τύπος προκύπτει από την εξάντληση του συντελεστή δόμησης και την καταστρατήγηση του μέγιστου επιτρεπόμενου ύψους σε περιοχές με έντονη κλίση.

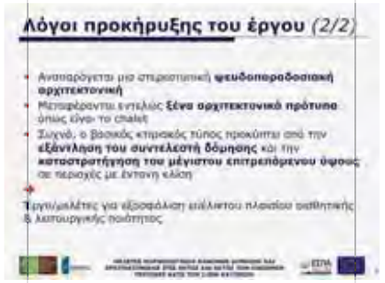

Εκείνο λοιπόν που θελήσαμε, μέσα από το έργο το οποίο αποτελείται από μία σειρά μελετών, είναι να εξασφαλιστεί ένα ευέλικτο πλαίσιο αισθητικής και λειτουργικής ποιότητας. Στόχος παρόμοιος με τους στόχους που αναφέρετε και εσείς από τον **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** στην εισαγωγική σας ομιλία. Πιστεύουμε ότι υπάρχει μία αναγκαιότητα για αυτό το πρόγραμμα. Καταρχήν υπάρχει μία ποικιλία φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, πολύ μεγάλη ποικιλία από περιοχή σε περιοχή, το ξέρουμε όλοι μας, όχι μόνο ως αρχιτέκτονες αλλά και ως πολίτες αυτής της χώρας. Παράλληλα, οι αλλοιώσεις της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας είναι έντονες. Μπορεί κανένας να το δει στην κεντρική φωτογραφία της Οίας με όγκους που ακριβώς καταστρατήγησαν τις κλίσεις, με κάποιους άλλους όγκους τελείως ασύμβατους στην μέση του οικισμού, μπορεί να το δει και σε άλλα παραδείγματα τα οποία ναι μεν έχουνε σεβαστεί την κλίμακα και τους όγκους, αλλά έχουν μία αισθητική λιγάκι διαφορετική υποθέτω από αυτήν που θα ήθελε ο **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** και εμείς μαζί, να προωθηθεί στην χώρα.

Τα γενικά χαρακτηριστικά του έργου: ο εργοδότης φυσικά είναι το δικό μας Υπουργείο, το έχουμε εντάξει στο **Ε.Σ.Π.Α.** δύο χιλιάδες εφτά δύο χιλιάδες δεκατρία

>

(2007-2013), προϊσταμένη αρχή είναι η Γενική μας Γραμματεία και η Γενική μας Διεύθυνση, διευθύνουσα υπηρεσία είναι η Διεύθυνση Πολεοδομικού Σχεδιασμού. Να διευκρινίσω εδώ ότι είναι ένα έργο που δεν αφορά μόνο πολεοδομικά θέματα και δεν αφορά μόνο αρχιτεκτονικά θέματα. Όταν το προκηρύξαμε η Διεύθυνση Αρχιτεκτονικής, που υπάρχει σήμερα, δεν υπήρχε, και κάναμε μία συνεργασία πολλών Διευθύνσεων, που εξακολουθεί και σήμερα για να μπορέσουμε να το ολοκληρώσουμε.

Το αντικείμενο της μελέτης είναι τριπλό: αναφερόμαστε στους παραδοσιακούς και αξιόλογους οικισμούς, για τους οποίους θα θέλαμε να ληφθούν κάποια μέτρα προστασίας προκειμένου να μην χάσουν την φυσιογνωμία τους. Αναφερόμαστε στους λοιπούς οικισμούς, που συνήθως είναι ουδέτεροι και, εν πάση περιπτώσει, θα θέλαμε και για αυτούς να ληφθούνε κάποια μέτρα και αναφερόμαστε επίσης στο τοπίο που βρίσκεται γύρω από τους οικισμούς, που συχνά είναι τελείως παραμελημένο, παρά την ομορφιά του την φυσική.

Έχουμε προβλέψει δύο φάσεις για την εκπόνηση των μελετών, η κάθε μία από τις δύο φάσεις διαρκεί τρεις μήνες. Στην πρώτη, λέω συνοπτικά, αλλά είμαι στην διάθεσή σας αν θελήσετε ερωτήματα στην συνέχεια, προβλέπουμε προφανώς την ανάλυση με τα συνήθη στοιχεία που ζητούνται σε τέτοιες περιπτώσεις. Προσπαθούμε να συγκεντρώσουμε όσο γίνεται περισσότερο υλικό για

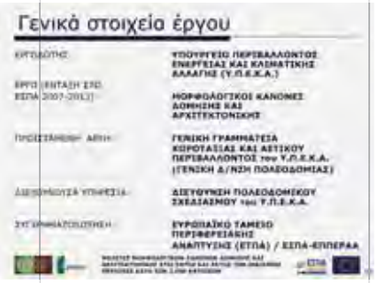

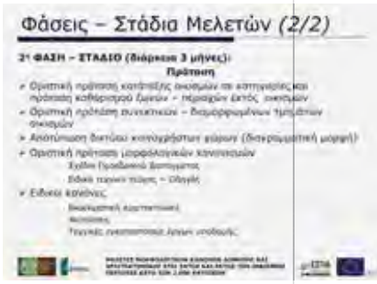

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ **ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ** **ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ**

14:00-14:30

την πραγματική κατάσταση και για τις τάσεις και στο τέλος της πρώτης φάσης προβλέπεται μία προκαταρκτική πρόταση, σαν πιλοτική, προκειμένου να αρχίσει στην συνέχεια η δεύτερη φάση, στην οποία δεύτερη φάση θα γίνουνε οι οριστικές προτάσεις για την κατάταξη των οικισμών, για την αποτύπωση του δικτύου κοινοχρήστων χώρων, για μορφολογικούς κανονισμούς, για ειδικούς κανόνες, παραδείγματος χάριν σε ότι αφορά την βιοκλιματική αρχιτεκτονική και λοιπά.

Αντικείμενο της πρώτης φάσης, προκειμένου να έρθουμε στην δεύτερη, είναι φυσικά να αποτιμήσει κανένας το τι υπάρχει. Το τι υπάρχει, όχι μονάχα ως δομημένος χώρος, το τι υπάρχει επίσης ως νομικό πλαίσιο, διότι αυτό είναι ένα από τα αντικείμενα με αρκετή αδυναμία, και θα θέλαμε τεκμηριωμένες προτάσεις προκειμένου να περάσουμε στις προτάσεις της δεύτερης φάσης. Και όταν μιλάμε για μορφολογικούς κανονισμούς –επιτρέψτε μου να διευκρινίσω– δεν αναφερόμαστε σε ένα κουστουμάκι ίδιο για όλους και δεν αναφερόμαστε, δεν υπήρξε δηλαδή στις προθέσεις του Υπουργείου όταν ανάθεσε αυτές τις μελέτες, το να έχει κανόνες που θα δεσμεύσουνε την δημιουργικότητα και την αρχιτεκτονική προσφορά, κάθε άλλο. Εξάλλου πολλοί από εμάς που συμμετείχαμε, εν πάση περιπτώσει, στην προετοιμασία, έχουμε τις πρώτες μας σπουδές την αρχιτεκτονική.

Χωρίσαμε λοιπόν τις περιφερειακές ενότητες και καταλήξαμε να επιλέξουμε σαράντα οχτώ (48) μελέτες. Σαράντα οχτώ (48) μελέτες: οι περισσότερες από αυτές αντιστοιχούν σε μία περιφερειακή ενότητα, πρώην νομό δηλαδή. Δεν ξεκινήσαμε και τις σαράντα οχτώ (48) ταυτόχρονα. Ήδη από τις πρώτες φάσεις συνεργασίας μας είχαμε εντοπίσει μία αδυναμία πρακτική. Το προσωπικό μας δεν είχε ήδη τότε τον επαρκή αριθμό, σήμερα δε έχουμε χάσει και άλλους συναδέλφους διότι συνταξιοδοτήθηκαν ή μας συνέβησαν οι άλλες μετακινήσεις, κινητικότητες και λοιπά και επομένως δεν ήτανε δυνατόν να τα ξεκινήσουμε όλα ταυτόχρονα. Κάναμε μία επιλογή και είπαμε να πάμε κατά φάση, κατά βήμα.

Παράλληλα, εκτός από αυτές τις μελέτες,

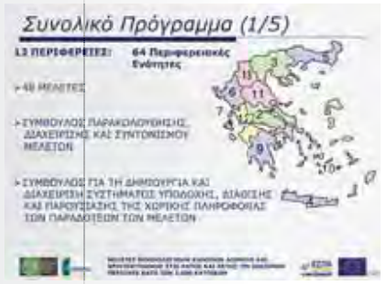

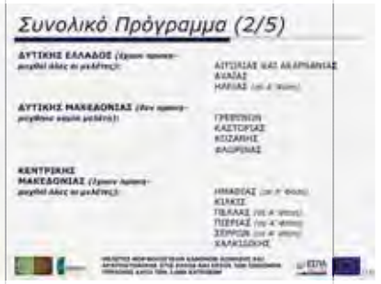

1.
INSPIRE
INFRASTRUCTURE FOR SPATIAL INFORMATION IN THE EUROPEAN COMMUNITY

Η ενσωμάτωση της Ευρωπαϊκής Οδηγίας INSPIRE στο Εθνικό Δίκαιο, διασφαλίζει την ενιαία, αξιόπιστη και ελεύθερη διάθεση γεωχωρικής πληροφορίας σε ψηφιακή μορφή, τόσο μεταξύ των δημοσίων αρχών, όσο και προς τους πολίτες, με το νομοσχέδιο «Εθνική Υποδομή Γεωχωρικών Πληροφοριών-Εναρμόνιση με την οδηγία 2007/2/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Μαρτίου 2007 και άλλες διατάξεις.
Τροποποίηση του Ν. 1647/1986 «Οργανισμός Κτηματολογίου και Χαρτογραφήσεων Ελλάδας (ΟΚΧΕ) και άλλες σχετικές διατάξεις» (ΦΕΚ 141 Α').

2.
Σ.Ε.Σ.
ΣΥΜΦΩΝΟ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ

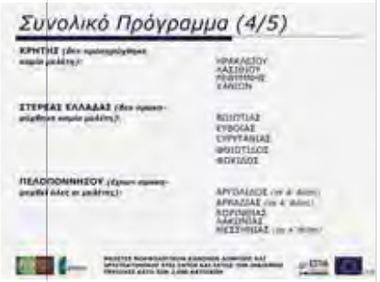

είχαμε προβλέψει δύο μελέτες για συμβούλους. Ο ένας σύμβουλος θα βοηθούσε την υπηρεσία στο να παρακολουθεί τις μελέτες, που έχουνε σημαντικό διαχειριστικό φόρτο, οικονομικό και λοιπά και ο άλλος σύμβουλος θα μας βοηθούσε στο να φτιάξουμε μία υποδομή για να αξιοποιήσουμε τα στοιχεία της ανάλυσης, κατεξοχήν τα γεωχωρικά, καθώς υπάρχει και μία οδηγία κοινοτική **INSPIRE**[1], η οποία μας υποχρεώνει όλα αυτά τα στοιχεία να τα επεξεργαζόμαστε και κάποια στιγμή να τα παρέχουμε και προς τους ενδιαφερόμενους.

Δεν θα μπω να σας πω σε κάθε περιφέρεια για ποιες ενότητες έχουμε κάνει τις αναθέσεις, μπορούμε να το πούμε εάν θελήσετε μετά, σημειώνουμε πάντως για ποιες έχουμε κάνει τις προκηρύξεις και για ποιες όχι. Υποθέτω ότι ο **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** κάποια στιγμή τα υλικά αυτά σε κάποιο web site θα τα βάλει και άρα θα είναι διαθέσιμα. Και, εν κατακλείδι, αυτήν την στιγμή έχουμε δεκαεφτά (17) μελέτες υπό εκπόνηση, δύο μελέτες που πρακτικά είναι έτοιμες, για την μία προχθές υπογράψαμε, για τον Έβρο προχθές υπογράψαμε την σύμβαση, η άλλη οσονούπω θα υπογραφεί επίσης. Στη διαγωνιστική διαδικασία μας παραμένουνε εννέα (9) μελέτες και αυτές μας κάνουνε τον αριθμό είκοσι οχτώ (28). Οι υπόλοιπες είκοσι (20) μέχρι τις σαράντα οχτώ (48) κατά ανάγκη δεν θα μπορέσουνε να ξεκινήσουνε μέσα στο χρονικό διάστημα που καλύπτεται από αυτήν την χρηματοδοτική περίοδο, δηλαδή στο **Ε.Σ.Π.Α.** δύο χιλιάδες εφτά δεκατρία (2007-2013). Θα μεταφερθούνε επομένως, ζητήσαμε να ενταχθούνε στο επόμενο **Ε.Σ.Π.Α.**, που πιθανότατα θα ονομάζεται **Σ.Ε.Σ.**[2], και ξεκίνησε η διαδικασία για αυτό, όπως επίσης και για το δεύτερο σύμβουλο, ο οποίος κρίνουμε ότι είναι πάρα πολύ σημαντικός και θα προσπαθήσουμε να επιταχύνουμε την διαδικασία.

Στόχοι μας είναι, να διασώσουμε προφανώς την αρχιτεκτονική κληρονομιά και την ιδιαίτερη τοπιογραφία και το φυσικό περιβάλλον, να αξιολογηθούνε τα αποτελέσματα σε ότι αφορά το δομημένο περιβάλλον από τα διευρυμένα όρια αρκετών οικισμών, διότι υπάρχει ένα πρόβλημα ανάμειξης των αρχιτεκτονικών χαρακτηριστικών με τις πολεοδομικές πραγματικότητες, να προστατεύσουμε και τον πολεοδομικό ιστό όπου είναι δυνατόν, να αυξηθεί ο αριθμός των προστατευόμενων οικισμών με βάση κάποια κριτήρια, που είναι ανοικτά προς συζήτηση, δεν ξεκινήσαμε δηλαδή με προ

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ **ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ** **ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ**

14:00-14:30

αποφασισμένες ιδέες και να προστατεύσουμε ιστορικούς τόπους και μνημεία.

Τι ζητούμε από τις μελέτες; Να αναγνωρίσουν και να καταγράψουν με συστηματικό τρόπο τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά των οικισμών, να διαμορφώσουν μέσω προτάσεων, οι οποίες προφανώς θα κριθούν και από την πολιτική ηγεσία, εξειδικευμένους κανόνες δόμησης για κάθε περιοχή της χώρας, οι οποίοι θα αναδεικνύουν την ποικιλία της τοπικής αρχιτεκτονικής και της πολεοδομικής φυσιογνωμίας, να μας κάνουν προτάσεις για την ένταξη της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής με τρόπο συμβατό με την τοπική παράδοση. Ούτε να τους στερήσουμε τη δυνατότητα χρήσης νέων τεχνολογιών θα ήτανε δίκαιο, ούτε να επιτρέψουμε την καταστροφή της φυσιογνωμίας λόγω της χρήσης τέτοιων τεχνολογιών θα ήτανε επίσης αποδεκτό και επίσης να προβλεφτεί το πώς θα ενταχθεί μια νέα σύγχρονη αρχιτεκτονική, που συγκροτεί εμπεριστατωμένη εναλλακτική πρόταση, με δημιουργικό τρόπο σε αυτούς τους χώρους, ειδικά αν έχουνε μια φυσιογνωμία χαρακτηριστική.

Και πώς ελπίζουμε ότι θα το πετύχουμε αυτό; Με ανάλυση και αξιολόγηση της εξέλιξης των οικισμών και της υπαίθρου, με αξιολόγηση του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου και κριτική της αποτελεσματικότητάς τους στο δομημένο περιβάλλον. Θα θέλαμε να μας βοηθήσουν οι μελετητές μας να εντοπίσουμε τις ελλείψεις, τις ασάφειες, τις συγκρούσεις έτσι ώστε να μπορέσουμε να κάνουμε τροποποιήσεις και συμπληρώσεις. Έχουμε προβλέψει ήδη διαβούλευση έτσι ώστε να ενσωματωθούν οι προθέσεις κι οι ανάγκες των τοπικών κοινωνιών –αυτό προς το τέλος της δεύτερης φάσης– και θα θέλαμε να έχουμε προτάσεις για την πολεοδόμηση του οικισμού ή τμήματός του, για μελέτες ανάπλασης και για μελέτες ανάπλασης επίσης όψεων ιδιωτικών κτισμάτων εάν είναι δυνατόν.

Οικονομικά στοιχεία του έργου: πάρα πολύ συνοπτικά να σας πω ότι ο αρχικός προϋπολογισμός ξεπερνάει τα έντεκα εκατομμύρια ευρώ (11.000.000 €). Τα έργα σε εξέλιξη έχουνε προεκτιμώμενες αμοιβές γύρω στα τριάμισι εκατομμύρια (3.500.000 €) και έχουν πιστοποιηθεί, από τις μέχρι τώρα εργασίες, γύρω στις πεντακόσιες χιλιάδες

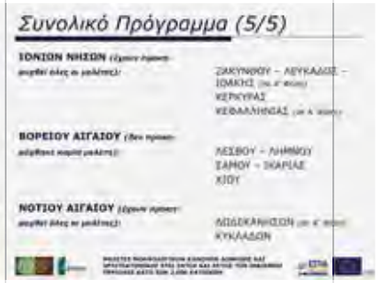

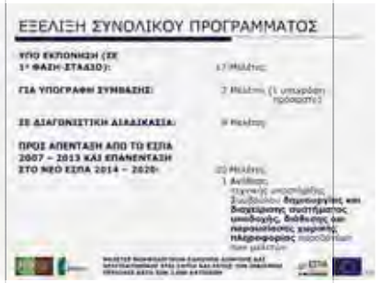

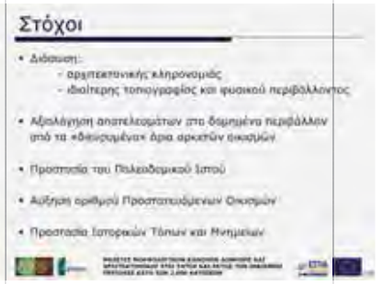

ΕΝΑΡΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ Ο.Ε. & Υ.Π.Ε.Κ.Α.

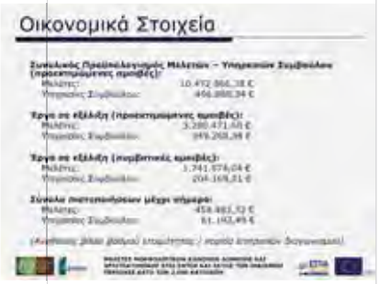

ευρώ (500.000 €). Οι αναθέσεις γίνονται, ας το εξηγήσουμε και αυτό, με βάση την ετοιμότητα των επιτροπών διαγωνισμού. Όταν ολοκληρώνεται μία διαδικασία αναθέτουμε την μελέτη. Δεν περιμέναμε να ανατεθούν όλα ταυτόχρονα διότι θα καθυστερούσε πάρα πολύ η όλη υπόθεση. Αυτό έχει και το ενδιαφέρον του, διότι η εμπειρία του ενός μπορεί να αξιοποιηθεί από τον άλλο, έχει και τις δυσκολίες του, νομίζω ότι μπορείτε να το καταλάβετε.

Τι επιθυμούμε από τον διάλογο αυτής της διημερίδας και τη συνέχεια του διαλόγου που υποθέτομε ότι θα ακολουθήσει; Καταρχήν θεωρούμε ως δεδομένα την πιστοποιημένη ικανότητα των μελετών, την εξειδικευμένη γνώμη της ακαδημαϊκής κοινότητας, που μας τιμά με την συμμετοχή της και την πολύχρονη εμπειρία του **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** επιτρέψτε μου να πω.

Τι επιδιώκουμε; Θα θέλαμε να έχουμε μαζί σας, με όλους τους παριστάμενους και όσους εμπλακούνε σε επόμενα βήματα, μια εποικοδομητική συζήτηση και να ανταλλάξουμε τους προβληματισμούς μας για τους θεματικούς άξονες, για τους οποίους θα ακούσετε περισσότερα σε λίγο, με βάση τις ως τώρα εμπειρίες του έργου. Μας δίνουν δηλαδή οι μελέτες την ευκαιρία για το διάλογο, δεν είναι οι μελέτες αυτές καθ' αυτές που θα συζητήσουμε, ακριβώς λόγω της συμβατικής δυσκολίας που ανέφερα προηγουμένως. Θα θέλαμε να υπάρξει μία όσμωση των απόψεων μεταξύ μελετητών επιβλεπόντων και επιστημόνων που θα κληθούν να εφαρμόσουν τα μελλοντικά προεδρικά διατάγματα.

Δεν είναι το θέμα δηλαδή πώς θα κλείσουμε τις συμβατικές μας υποχρεώσεις, να κλείσει το έργο να πάρουμε τα χρήματα οι μελετητές και να κλείσουμε και εμείς την διαδικαστική υποχρέωση. Θα θέλαμε αυτά τα διατάγματα, όταν κάποια στιγμή να ολοκληρωθούν, να μπορούν να υλοποιηθούν και να φέρουν ένα χρήσιμο αποτέλεσμα στον χώρο. Η υλοποίηση θα γίνει μέσω των συναδέλφων, που είναι ιδιώτες μηχανικοί και χρειαζόμαστε πάρα πολύ να υπάρξει μία αμοιβαία κατανόηση και να αποδεχτούν την συνεργασία στην συνέχεια. Θα θέλαμε επίσης αυτός ο διάλογος που ξεκινάει σήμερα να συμβάλλει στην πραγμάτωση των στόχων με την ενσωμάτωση, στο πλαίσιο της δεύτερης φάσης, όσων χρήσιμων και εφαρμόσιμων ιδεών και προτάσεων

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ **ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ** **ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ**

1η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ 24 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2014

14:00-14:30

ακουστούν εδώ ή μας υποβληθούν στην συνέχεια. Προσβλέπουμε πάρα πολύ σε μια δημιουργική και καρποφόρα συζήτηση με όλους σας.

Μπορώ να αντιληφθώ ότι θα υπάρξουν και διαφορετικές απόψεις. Εμπλουτίζουν οι διαφορετικές απόψεις, δεν είναι πρόβλημα, αρκεί να γίνονται με καλή πρόθεση. Ήρθαμε με τα αφτιά μας ανοικτά, θέλουμε πάρα πολύ να ακούσουμε τις προτάσεις και των υπολοίπων, δεν αρκούμαστε μόνο σε αυτά που σκεφτήκαμε μόνοι μας όταν ξεκίνησε το έργο και ελπίζουμε ότι θα έχουμε μία καλή βοήθεια και στήριξη εκ μέρους σας, αν και από την δική σας πλευρά υπάρχει το ίδιο ανοικτό πνεύμα, για το οποίο είμαι σίγουρη.

Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για την προσοχή σας. Και κυρίως για την συμβολή σας στην συνέχεια.

Ευχαριστώ.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ,
ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

- **ΧΡ. ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ.** Εμείς ευχαριστούμε τη Γενική Διευθύντρια του **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**, την κυρία Μουρμούρη, για την εισήγησή της και θα ήθελα να δώσω τον λόγο στη συνάδελφο και μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.**, στην Μαρία την Φραντζή, η οποία είναι και η ψυχή, η συντονίστρια λέει, της σημερινής συνάντησης.

- **ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ.**

Καλησπέρα και από εμένα. Καταρχήν να σας καλωσορίσω και εγώ όλους, εδώ, στην Ναύπακτο και να εκφράσω την ευχή αυτή η συνάντηση να καταλήξει ακόμα καλύτερα από ότι έχουμε ονειρευτεί όσοι την πρωτοξεκινήσαμε.

Θα ήθελα να εκφράσω κάποιες ευχαριστίες προς την Οργανωτική Επιτροπή, που δούλεψε με πραγματική αυταπάρνηση και ξεπέρασε τις δυσκολίες προκειμένου να πετύχει την όσμωση και να συστήσει έναν αξιόπιστο κώδικα επικοινωνίας και ένα κλίμα συνεργασίας των φορέων που την απαρτίζουν. Επισημαίνω εδώ ότι στην οργανωτική επιτροπή συμμετέχουν εκπρόσωποι όλων των παραγόντων που συμβάλλουν στην διαμόρφωση των όρων άσκησης της αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα, δηλαδή υπάρχουν συνάδελφοι από το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**, ακαδημαϊκοί, από τον **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** και μελετητές.

Επίσης θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στην Επιστημονική Ομάδα, που ανταποκρίθηκε στο κάλεσμά μας για προβληματισμό και συμβολή στη συγκρότηση ολοκληρωμένης και τεκμηριωμένης επιστημονικά άποψης για το μέλλον της αρχιτεκτονικής δημιουργίας σε ευαίσθητο ή και σε λιγότερο ευαίσθητο ιστορικά περιβάλλον, στην κατεύθυνση του εμπλουτισμού και της εξειδίκευσης των προδιαγραφών για την δεύτερη φάση εκπόνησης των μελετών που επεξεργάζεται το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**

Η **ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ** θα περιλαμβάνει παρουσίαση από τους μελετητές: Από την αρχή, η ιδέα ήταν η παρουσίαση να έχει μία κοινή δομημένη μορφή για όλες τις μελέτες με βάση θεματικούς άξονες και να αποτελέσει αφορμή και αντικείμενο προβληματισμού. Φυσικά θα ήταν χρήσιμο να είχαμε και σχολιασμό από τους επιβλέποντες σε κάθε μία μελέτη που παρουσιάζεται.

Στην συνέχεια, αύριο δηλαδή, θα υπάρξουν τοποθετήσεις και συζήτηση –πάνω στους ίδιους πάντα άξονες με αυτούς των παρουσιάσεων και– με θέμα τη σύνδεση του αντικειμένου των μελετών με τους ορισμούς και τις αρχές διατήρησης της αυθεντικής κατάστασης και της αειφόρου αξιοποίησης του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, από την κλίμακα του κτιρίου μέχρι του συνόλου της πόλης, κάτι το όποιο ήδη είπαμε, που έχουν κωδικοποιηθεί στους επιστημονικούς Χάρτες και στις Συμβάσεις για την ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική, αρχαιολογική και τοπιακή κληρονομιά.

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ,
ΜΕΛΟΣ Δ.Σ.
Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ **ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ** **ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ**

Έχουμε πάντα στο βάθος του μυαλού μας ότι η σύγχρονη αρχιτεκτονική δημιουργία αποτελεί την αρχιτεκτονική κληρονομιά του μέλλοντος. Έτσι, στην συνέχεια, προσβλέπουμε σε πορίσματα, ώστε να έχουμε αυτήν τη νοηματική συγκρότηση της αρχιτεκτονικής δημιουργίας σε ευαίσθητο και λιγότερο ευαίσθητο, ιστορικά, περιβάλλον και να συμβάλλουμε στην εξειδίκευση των προδιαγραφών για την δεύτερη φάση που επεξεργάζεται το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**

Γενικά, η θεματολογία της συνάντησης αναφέρεται σε δύο διακριτές κατηγορίες προβληματισμού, οι οποίες βρίσκονται σε συνεχή σχέση ανάδρασης μεταξύ τους: τη μεθοδολογία της ανάλυσης και τη διαμόρφωση κριτηρίων ένταξης-κατεύθυνσης της νέας αρχιτεκτονικής.

Περνώντας στους θεματικούς άξονες που, επαναλαμβάνω, αφορούν στις παρουσιάσεις, στις παρεμβάσεις και στη συζήτηση, θα ήθελα να τονίσω πως θεωρούμε σημαντικό να επισημάνουμε ότι αυτοί οι θεματικοί άξονες δεν είναι ενδεικτικοί, είναι υποχρεωτικοί και με αυτήν την έννοια προωθήθηκαν έγκαιρα σε όλους όσους θα συμβάλλουν. Στοχεύουν λοιπόν στην δόμηση ενός κώδικα επικοινωνίας όσων μετέχουμε σε αυτήν την εργασία με στόχο, η συνάντησή μας αυτή να αποδώσει σημαντικά πορίσματα για την περαιτέρω εξέλιξη των μελετών.

Γενική συζήτηση περί αρχιτεκτονικής κληρονομιάς έχει γίνει πολλές φορές και σε πολλά fora, που έχουμε όλοι μας λίγο πολύ συμμετάσχει. Τώρα θα θέλαμε να έχουμε να εστιάσουμε στην θεματολογία όπως την έχετε λάβει και όπως τη βλέπετε.

Περνώντας στους θεματικούς άξονες έναν έναν, θα ήθελα να πω δυο λόγια παραπάνω σε κάθε έναν από αυτούς, απλά για να βάλουμε το πλαίσιο λίγο πιο αναλυτικά. Και ξεκινώντας με τον πρώτο άξονα, που είναι η μεθοδολογία καταγραφής και ανάλυσης, θα ήθελα να πω ότι εδώ αναφερόμαστε σε θεσμοθετημένα ή μη όρια οικισμών, που αναφέρθηκε πριν από λίγο η κυρία Μουρμούρη σε σχέση με τα προβλήματα που υπάρχουν σε αυτό το σημείο, δηλαδή τα όρια των οικι-

>

σμών με την περιβάλλουσα ύπαιθρο, στον καθορισμό της ευρύτερης περιοχής μελέτης, στις ζώνες προστασίας εντός και εκτός των οικισμών και στην εσωτερική διάρθρωση των οικισμών σε ενότητες.

Η έννοια του ορίου αφορά τόσο στα όρια του κάθε οικισμού, όσο και στα κλιμακούμενα όρια ζωνών στις περιβάλλουσες περιοχές κάθε οικισμού, στις λειτουργικές προεκτάσεις στο χώρο και θέλουμε να δούμε με ποιον τρόπο προσεγγίζονται από τους μελετητές και, από εκεί και μετά, να προβληματιστούμε σε σχέση με αυτή την προσέγγιση. Δηλαδή, ενδεικτικά, μιλάμε για όρια θεσμοθετημένα –με αποφάσεις Νομαρχών, διανομές και λοιπά– ή μη θεσμοθετημένα, ή σκαριφήματα που χρησιμοποιούνται πολλές φορές στις Υπηρεσίες Δόμησης.

Επίσης, για τη διάσταση ανάμεσα στα υλοποιημένα και πραγματικά όρια, που συχνά θα υπάρχει, από ότι έχουμε καταλάβει, κάποια σημαντική διαφορά. Επίσης, το πώς καθορίζεται η περιοχή μελέτης γύρω από τους οικισμούς, δηλαδή με τι κριτήρια οι μελετητές επιλέγουν μέχρι ποιο όριο ασχολούνται και επίσης όλα αυτά πιστεύουμε ότι θα επηρεάσουν και τις προτάσεις για την δεύτερη φάση εκπόνησης, δηλαδή αυτά που σκοπεύουν να προτείνουν σε σχέση με αυτά που έχουν δει στην ανάλυση.

Θα θέλαμε λοιπόν να ακούσουμε ένα σχολιασμό για όλη την Περιφερειακή Ενότητα κάθε φορά, σχετικά με το σε πόσους οικισμούς έχουμε με θεσμοθετημένα όρια, πόσους έχουμε με πολύ μεγάλα όρια –γιατί ξέρουμε αυτό το πρόβλημα με τα όρια που μπήκαν κάποια στιγμή και μάλιστα χωρίς συντεταγμένες, αλλά και χωρίς εκτίμηση για την δυνατότητα προβολής του πληθυσμού στην συγκεκριμένη περιοχή– επίσης για το πλήθος των μη οριοθετημένων οικισμών που χρειάζονται άμεσα οριοθέτηση. Τη μεθοδολογία ανάγνωσης και αποτύπωσης του πραγματικού υλοποιημένου ορίου που επιλέχθηκε για τους οικισμούς, όπως και την μεθοδολογία βάσει της οποίας καθορίστηκε η ευρύτερη περιοχή.

Περνώντας τώρα από την οριοθέτηση στη φυσιογνωμία, θα θέλαμε να καταλάβουμε τη μεθοδολογία που χρησιμοποιείται, αλλά και τα αποτελέσματα της αναγνώρισης του οικισμού και τη διάρθρωση που προκύπτει τελικά μέσα στον οικισμό, με ενότητες ιστορικές, ενότητες κοινωνικές, ενότητες λειτουργικές.

Ο καθορισμός των εσωτερικών ορίων και η διάκριση σε περιοχές με διαφορετικά τυπολογικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά θεωρούμε ότι είναι ιδιαίτερα σημαντική εργασία, γιατί αφορά τόσο στην καταγραφή της διαφοροποίησής τους σε αυτή την πρώτη φάση της ανάλυσης, όσο και, κυρίως, στη δεύτερη φάση, όπου πιθανά θα υπάρχει μια πρόταση για θέσπιση διαφορετικού θεσμικού πλαισίου προστασίας και ανάπτυξης και έτσι θα υπάρχουνε επιπτώσεις στις προτάσεις τόσο σε ποσοτικά χαρακτηριστικά όσο και σε ποιοτικά.

Τέλος, θα θέλαμε να διαφανεί αν –και σε ποιες περιοχές– αποδεικνύεται επιστημονικά ένα δικαίωμα γενίκευσης, από λίγα αντιπροσωπευτικά παραδείγματα σε σύνολο οικισμών, για όλη την περιφερειακή ενότητα ή εάν, συνήθως απαιτείται εξαντλητική αναφορά στις κατά τόπους ιδιαιτερότητες.

Προχωρώντας τώρα στο δεύτερο θεματικό άξονα, το πρόβλημα τίθεται ως εξής: σε κάθε οικισμό και στις επιμέρους χωρι-

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ
ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ

14:00-14:30

κές ενότητες από τις οποίες αποτελείται με βάση την καταγραφή και την ανάλυσή του, ποια είναι τα κυρίαρχα κανονικά και συχνά επαναλαμβανόμενα τυπολογικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά και ποια τα δευτερεύοντα και ιδιόμορφα που διαφοροποιούνται από τα κυρίαρχα.

Εδώ λοιπόν περνάμε στην αξιολόγηση και ιεράρχηση τυπικών και ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που εντοπίστηκαν. Ποιες είναι οι διαφορές στις προσεγγίσεις των παραδοσιακών οικισμών ή των προς χαρακτηρισμό οικισμών, από τους υπόλοιπους οικισμούς και το πέριξ τοπίο, δηλαδή τις τρεις κατηγορίες που αναφέρθηκαν πριν, που φαίνονται και από τις προδιαγραφές της προκήρυξης.

Ο εντοπισμός και η καταγραφή των χαρακτηριστικών αυτών στοχεύει στην ανάδειξη της φυσιογνωμίας κάθε οικισμού, όπως ήδη ειπώθηκε, όπως αυτός χαρακτηρίζεται τόσο από αυτά τα τυπικά, γενικού τύπου επαναλαμβανόμενα στοιχεία, όσο και από τις ιδιαιτερότητες στοιχείων που προκύπτουν στην ιστορική του εξέλιξη μέσα από τοπικές προσαρμογές, εισαγωγές καινοτομίας, αφομοίωση εξωτερικών επιδράσεων και λοιπά.

Θα θέλαμε να μπορούμε να μορφώσουμε άποψη όχι μόνο ως προς τον εντοπισμό και την ερμηνεία των χαρακτηριστικών που καταγράφονται στην ανάλυση, αλλά κυρίως για τις δυνατότητες μετεξέλιξης και αλλαγής, καθώς και για τη δυνατότητα συνομιλίας και συνέργειάς τους με νέα αρχιτεκτονική και εδώ είναι το σημείο τομής με τον τέταρτο άξονα.

Δηλαδή, δεδομένου ότι οι περισσότεροι οικισμοί φέρουν αρχιτεκτονικά αποτυπώματα διαφορετικών ιστορικών περιόδων και ρευμάτων, με τι κριτήρια και από ποια ιστορική περίοδο επιλέγουμε τις κυρίαρχες τυπολογίες και μορφολογίες. Μπορεί κάποια να χαρακτηριστεί ως απόλυτα κυρίαρχη στην φυσιογνωμία του οικισμού; Πιθανά να υπάρχουν κάποιοι οικισμοί στους οποίους γίνεται αυτό και σε κάποιους άλλους όχι. Πώς μπορούμε να συνδέσουμε τα επιμέρους χαρακτηριστικά, τυπικά και ιδιόμορφα, ώστε να εκφράζουν με διαφορετικό τρόπο και σε διαφορετικό βαθμό την κοινή φυσιογνωμία του οικισμού που συναποτελούν: Υπάρχουν περιπτώσεις όπου αρκεί η μίμηση ενός από τα χαρακτηριστικά αυτά για να χαρακτηρίσει μια νέα αρχιτεκτονική δημιουργία ως εντασσόμενη στο πνεύμα του τόπου; Τελικά με ποιο κριτήριο μπορούν να επιβάλλονται ως κυρίαρχα κάποια χαρακτηριστικά; *Συμβολικής βαρύτητας*; Και εκεί πώς μπαίνει το εθιμικό, πώς μπαίνει η συμβολική σημασία των στοιχείων της κληρονομιάς; *Ποσοτικής υπεροχής*; Τότε σε οικισμούς που έχουν ως κυρίαρχο το παραδοσιακό υποκατάστατο, τι πρόταση θα μπορούσε να διατυπωθεί; *Επιστημονικής ορθότητας*; Με ποια επιστημονική παραδοχή θα μπορεί να επιβάλλεται η γενική ανάγνωση μιας ομάδας μελέτης στην ειδική ανάγνωση του εκάστοτε μελετητή αρχιτέκτονα; Μήπως θα ήτανε μια ιδέα, απλά να την κατευθύνει την ανάγνωση του καθενός αρχιτέκτονα; Εδώ τώρα βάζουμε τα ερωτήματα και ελπίζουμε στην πορεία να μπορέσουμε να τα απαντήσουμε.

Τώρα, σε ότι αφορά στον τρίτο θεματικό άξονα, αναφερόμαστε στο υφιστάμενο και στο προτεινόμενο θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο, δηλαδή το πρώτο επίπεδο προβληματισμού είναι το υπερκείμενο επίπεδο από τις μελέτες που θα παρουσιαστούν σή-

>

ΕΝΑΡΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ Ο.Ε. & Υ.Π.Ε.Κ.Α.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ — ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ — ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ

1η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ 24 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2014

14:00-14:30

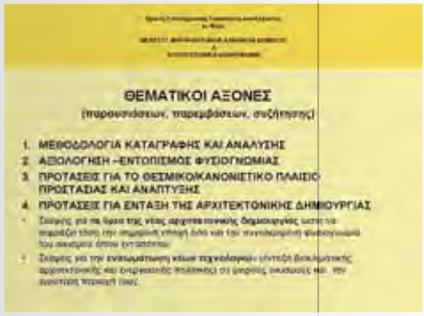

μερα: υπάρχει λοιπόν ανώτερο επίπεδο σχεδιασμού, υπάρχει πολιτική τοπίων, υπάρχουν στόχοι ποιότητας τοπίων στους οποίους να εντάσσονται αυτές οι μελέτες;

Το δεύτερο επίπεδο προβληματισμού αφορά στην αποτίμηση του υφιστάμενου θεσμικού κανονιστικού πλαισίου: Πώς αξιολογείται η εμπειρία και η επίδραση των ειδικών όρων δόμησης που ισχύουν τις τελευταίες δεκαετίες στο χτισμένο περιβάλλον και σε ποιο ποσοστό έχει πλέον, στις περιοχές μελέτης, επικρατήσει το νεοπαραδοσιακό μοντέλο; Αυτή η διαδικασία σχεδιασμού τι αποτελέσματα έχει επιφέρει μέχρι σήμερα στο κτιριακό απόθεμα και την φυσιογνωμία των οικισμών; Νομίζω ότι, εάν δεν καταλάβουμε τι έχουμε ζήσει αυτές τις δεκαετίες, δε μπορούμε να χαράξουμε το δρόμο από εδώ και πέρα.

Οι μορφολογικοί κανόνες δείχνουν να αφορούν κυρίως την κατοικία: από την προκήρυξη υπάρχει μία τέτοια κατεύθυνση. Πώς διαχειριζόμαστε το γεγονός ότι θα υπάρχουν περισσότεροι βαθμοί ελευθερίας στο σχεδιασμό των ειδικών κτιρίων, σε αντίθεση με την κατοικία; Εδώ υπάρχει και ένα, ας το βάλω σε εισαγωγικά, ηθικό πρόβλημα: γιατί περιορίζουμε την προσωπική ελευθερία του πολίτη σε σχέση με τον χώρο καθημερινής του διαβίωσης, ενώ αφήνουμε τα ειδικά κτίρια να κινούνται με περισσότερους βαθμούς ελευθερίας; Πιστεύουμε ότι αυτό δεν θα επηρεάζει την φυσιογνωμία των οικισμών; Τέλος, κατά πόσο είναι δυνατόν να εφαρμοστούν πολεοδομικά πρότυπα σε ιστορικούς οικισμούς. Υπάρχουν αναγνωρίσιμα διακριτά μορφολογικά στοιχεία στους κοινόχρηστους χώρους των παραδοσιακών οικισμών;

Και περνώντας στον τελευταίο, τον τέταρτο θεματικό άξονα, να πω ότι, με βάση όλα τα προηγούμενα στοιχεία προβληματισμού, δηλαδή τον καθορισμό των ορίων του οικισμού, τον τρόπο εσωτερικής συγκρότησης, τα κυρίαρχα και τα επιμέρους χαρακτηριστικά του, περνάμε στο συσχετισμό αυτών

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ **ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ** **ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ**

14:00-14:30

των χαρακτηριστικών για την συγκρότηση της συνολικής φυσιογνωμίας του οικισμού.

Εδώ ψάχνουμε σε ποια σημεία και σε τι βαθμό εντοπίζουμε τα όρια της νέας αρχιτεκτονικής δημιουργίας ώστε να εκφράζει τόσο την σημερινή εποχή, όσο και την συγκεκριμένη φυσιογνωμία του οικισμού όπου εντάσσεται.

Ειδικότερα, δεδομένου ότι οι ισχύοντες όροι δόμησης κατά κανόνα αφορούν το μεμονωμένο κτίριο, ποια είναι η δομική διαφορά που θα θέλαμε σήμερα να αναδειχθεί και πώς μπορούμε να ενθαρρύνουμε με μορφολογικούς κανόνες δόμησης την αρχιτεκτονική δημιουργικότητα; Σε ποια σημεία και σε τι βαθμό εντοπίζονται τα όρια της νέας αρχιτεκτονικής δημιουργίας ώστε να εκφράζει τόσο την σημερινή εποχή όσο και την συγκεκριμένη φυσιογνωμία του οικισμού που εντάσσεται; Πώς διασφαλίζεται η ελεύθερη δημιουργική σκέψη-σύνθεση σε πλαίσιο που καθορίζεται από τοπολογικούς και μορφολογικούς κανόνες;

Οι παραδοσιακοί οικισμοί είναι αποτέλεσμα κάποιων ιστορικών συγκυριών και κάποιας συγκεκριμένης κοινωνικής δομής. Θέλουμε τελικά, απλά παραδοσιακούς οικισμούς έκθεσης, π.χ. για τουριστικούς λόγους, ή βιώσιμους οικισμούς στους οποίους διαβιούν σύγχρονες κοινωνίες; Τι μπορεί να διασφαλίσει η πιστή απομίμηση του χωρικού μοντέλου όταν η αναπτυσσόμενη εντός του ζωή δεν έχει τίποτα πλέον κοινό με την γενεσιουργό κοινωνική δομή που το παρήγαγε; Πώς θα ενσωματωθούν οι νέες τεχνολογίες στους παραδοσιακούς οικισμούς αλλά και στο γύρω τους τοπίο; Είναι κοινωνικά, αρχιτεκτονικά και ιστορικά αποδεκτή η απάντηση στο «σχίσμα» παραδοσιακό κέλυφος – νέες τεχνολογίες με τον τρόπο που, μέχρι τώρα τουλάχιστον, η κατεύθυνση οδηγεί; με προσπάθειες συγκάλυψης και απόκρυψης των στοιχείων της νέας τεχνολογίας; Είναι διαφορετική η προσέγγιση στον τρόπο που αντιμετωπίζονται οι χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί σε σχέση με τους απλώς ενδιαφέροντες ή τους αδιάφορους οικισμούς της χώρας; Είναι και αυτό ένα σημείο προβληματισμού: δεδομένου ότι η σημερινή αρχιτεκτονική αποτελεί αρχιτεκτονική κληρονομιά του μέλλοντος, τελικά πώς θα διασφαλίσουμε τόσο την αυθεντικότητα στην εξέλιξη της αρχιτεκτονικής, αλλά και την υφιστάμενη κατάσταση και πώς θα αντιμετωπίσουμε την πραγματικότητα που μας δημιουργούν οι τρέχουσες οικοδομικές πρακτικές;

Κλείνοντας την παρουσίαση της δομής αυτής της συνάντησης και ανοίγοντας τις εργασίες της, θα ήθελα να παρουσιάσω, συμπυκνωμένο σε ένα σχήμα, τον ευρύτερο προβληματισμό που άπτεται όλων των θεμάτων που θα μας απασχολήσουν στην διάρκεια του τριημέρου. Ας το κρατήσουμε στην σκέψη μας και καλό μας ξεκίνημα.

Ευχαριστώ για την προσοχή σας.

•

1η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΜΕΛΕΤΕΣ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΔΟΜΗΣΗΣ
& ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

24, 25 & 26 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2014

14:30-19:30
παρασκευή

Α ΜΕΡΟΣ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ. **ΣΧΟΛΙΑ** ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΩΝ
10 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ
Δωδεκανήσων, Ζακύνθου
Λευκάδας
Ιθάκης, Κεφαλληνίας, Μαγνησίας
Σποράδων, Αργολίδος, Μεσσηνίας, Ημαθίας, Αρκαδίας,
Πιερίας, Καβάλας
Θάσου

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ. **ΣΥΖΗΤΗΣΗ**.

14:30-21:00
πρακτικά

ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ

Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ
ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ
ΚΑΙ Η ΕΥΤΥΧΙΑ
ΤΟΥ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΑ

LE CORBUSIER

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΩΝ

10 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ, ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ, ΠΙΕΡΙΑΣ, ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ, ΗΜΑΘΙΑΣ, ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ, ΖΑΚΥΝΘΟΥ, ΛΕΥΚΑΔΑΣ, ΙΘΑΚΗΣ, ΑΡΚΑΔΙΑΣ, ΣΠΟΡΑΔΩΝ, ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ, ΚΑΒΑΛΑΣ, ΘΑΣΟΥ

• **ΧΡ. ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ.** Ευχαριστούμε την Μαρία την Φραντζή και νομίζω ότι έφτασε η ώρα να προχωρήσουμε περισσότερο και στο ζουμί της υπόθεσης, ξεκινώντας τις παρουσιάσεις των μελετών από τους μελετητές. Θα έλεγα να ξεκινήσουμε από τη σύμπραξη που έχει αναλάβει και έχει ήδη παραδώσει την Α΄ φάση της Περιφερειακής Ενότητας Κεφαλληνίας. Ο Χρήστος ο Κουτάκος, ο Δημήτρης ο Λαγός, ποιος θα παρουσιάσει, σας βλέπω και τους δύο εδώ. Σας ευχαριστούμε. •

ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ

• **ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΓΟΣ.** Λοιπόν, πρέπει να απευθύνω έναν γενικό χαιρετισμό σε όλους: στο Προεδρείο του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.**, την κυρία Γενική Γραμματέα, την κυρία Γενική Διευθύντρια, τους υπηρεσιακούς παράγοντες και τους συναδέλφους. Καταρχάς θα ήθελα να έχω την επιείκεια σας γιατί δεν έχω και μεγάλη εξοικείωση σε τέτοιου είδους παρουσιάσεις.

Η ομάδα μελέτης αποτελείται από εμένα, τον Χρήστο τον Κουτάκο, την κυρία Λίμπα, την κυρία Μπουκουβάλα, τον κύριο Οικονόμου, Αρχιτέκτονες, τον Γιώργο τον Κακαρδάκο, που είναι Τοπογράφος, τον Γιάννη τον Λυτροκάπη, που είναι Μηχανικός Χωροταξίας και έχει μάστερ σε γεωγραφικά συστήματα πληροφοριών, τον κύριο Τσαχάνη, ο οποίος είναι και Καθηγητής Τμήματος Μηχανολογίας στο Τ.Ε.Ι. Λάρισας για θερμοδυναμικά θέματα, τον κύριο Ζερεφό, Επίκουρο Καθηγητή στην Αρχιτεκτονική του Τοπίου στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο, τον κύριο Σέγκη, Γεωλόγο, την κυρία Ράπτου Γεωπόνο και τον καθηγητή τον κύριο Οικονόμου που είναι σύμβουλος σε θέματα Μορφολογίας-Τυπολογίας κτιρίων και εν γένει παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. Επιβλέπουσα είναι η κυρία Γεωργία Σπηλιοπούλου.

Η Κεφαλονιά πήρε το όνομά της από τον Κέφαλο που ήρθε από το Θορικό της Αττικής. Από την Μυκηναϊκή εποχή το νησί είχε χωριστεί σε τέσσερις περιοχές με αντίστοιχες πρωτεύουσες: την Πάλη, κοντά στο Ληξούρι, την Κράνη, νοτιοανατολικά του Αργοστολίου, την Σάμη, στην σημερινή Σάμη και τους Πρόνους στα Μαυράτα της δημοτικής ενότητας Σελίου-Πρόνων. Μάλιστα το διακόσια δεκαοχτώ προ Χριστού (218 π.Χ.) η Πάλη αντιστάθηκε επιτυχώς στην επίθεση του βασιλέα Μακεδονίας Φιλίππου του Πέμπτου και τελικά καταλαμβάνεται από τους Ρωμαίους το χίλια οχτακόσια ογδόντα εφτά προ Χριστού (1887 π.Χ.). Ο χριστιανισμός κάνει την εμφάνισή του το δεύτερο μετά Χριστό αιώνα και μετά τους Βυζαντινούς χρόνους η Κεφαλονιά και τα υπόλοιπα νησιά του Ιονίου αποτελούν το ισχυρό Θέμα Κεφαλληνίας, δηλαδή μία από τις διοικητικές περιοχές του Βυζαντίου. Η Φραγκοκρατία με πρώτους στους Νορμανδούς και αρχηγό τους τον Γουισκάρδο, ο οποίος πέθανε στο Φισκάρδο που πήρε από το γεγονός αυτό το παραπάνω όνομα, εμφανίζεται από τον ενδέκατο αιώνα μετά Χριστό. Στην συνέχεια κυβερνούν το νησί Ιταλοί ευγενείς, οι οποίοι και καταργούν την Ορθόδοξη Επισκοπή του νησιού. Το χίλια τετρακόσια ογδόντα τέσσερα (1484 μ.Χ.) καταλαμβάνουν την Κεφαλονιά οι Τούρκοι. Έως την οριστική εγκατάσταση των Ενετών στο νησί η κατάσταση είναι εξαιρετικά αστάθής. Η Ενετοκρατία αρχίζει από το χίλια πεντακόσια (1.500 μ.Χ.) με τους Ενετούς, που παραμένουν σε αυτό ως το χίλια εφτακόσια ενενήντα εφτά (1797 μ.Χ.). Τη χρονική αυτή περίοδο η ορθοδοξία ξαναπαίρνει τους τίτλους της, η κοινωνία οργανώνεται κατά το φεουδαρχικό σύστημα και η ναυτιλία όπως και η γεωργία βρίσκονται σε μεγάλη ανάπτυξη. Το χίλια πεντακόσια εβδομήντα ένα (1571 μ.Χ.), στη ναυμαχία της Ναυπάκτου, η Κεφαλονιά βρίσκεται στο πλευρό των Ενετών. Το χίλια εφτακόσια ενενήντα εφτά (1797 μ.Χ.) η Συνθήκη του Καμποφόρμιο παραχωρεί στους Γάλλους την Κεφαλονιά, αλλά το χίλια εφτακόσια ενενήντα εννιά (1799 μ.Χ.) οι Ρωσότουρκοι τους διώχνουν και αναγνωρίζεται η αυτόνομος πολιτεία των εφτά νήσων. Δέκα χρόνια αργότερα το χίλια οχτακόσια εφτά (1807 μ.Χ.) η Κεφαλονιά γίνεται πάλι Γαλλική, αλλά δύο χρόνια αργότερα το χίλια οχτακόσια εννιά (1809 μ.Χ.) την καταλαμβάνουν οι Άγγλοι ως το χίλια οχτακόσια εξήντα τέσσερα (1864 μ.Χ.) που, μαζί με τα άλλα νησιά, ενώνονται με την Ελλάδα.

Με την παράθεση των ιστορικών γεγονότων που προηγήθηκαν, διαπιστώνεται η απομάκρυνσή μας από το Βυζάντιο και την αρχιτεκτονική του, δηλαδή από τον δέκατο αιώνα. Αντίθετα, στην υπόλοιπη Ελλάδα η Βυζαντινή κυριαρχία κράτησε ως τον δέκατο πέμπτο αιώνα, αλλά και η αρχιτεκτονική του Βυζαντίου δεν έπαψε να αποτελεί πηγή έμπνευσης και την αφετηρία οποιουδήποτε προβληματισμού ακόμα και στα χρόνια της τουρκοκρατίας. Ο σεισμός του Αυγούστου, το χίλια εννιακόσια πενήντα τρία (1953), υπήρξε ο πιο καταστροφικός στην ιστορία της Κεφαλονιάς. Οι πόλεις και τα χωριά ισοπεδώθηκαν, πλην της βόρειας περιοχής όπου και το Φισκάρδο, το οποίο ο σεισμός δεν το έπληξε και για τους Κεφαλονίτες ο σεισμός αποτελεί χρονολογική αναφορά στα πριν και μετά γεγονότα του νησιού.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ **ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ** **ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ**

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΩΝ

ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

Ο σεισμός του Αυγούστου το χίλια εννιακόσια πενήντα τρία (1953)υπήρξε ο πιο καταστροφικός στην ιστορία της Κεφαλονιάς. Η πόλη και τα χωριά ισοπεδώθηκαν πλην της βόρειας περιοχής όπου και το Φισκάρδο το οποίο ο σεισμός δεν το έπληξε, για τους Κεφαλονίτες επαναλαμβάνω, ο σεισμός αποτελεί χρονολογική αναφορά πριν από τα μέσα... στα πριν και τα μετά τον σεισμό γεγονότα του νησιού. Επαναλαμβάνω δύο φορές γιατί παίζει μεγάλη σημασία αυτό το πράγμα. Οι συνεχείς κατακτήσεις, από τον ενδέκατο αιώνα και η εδραίωση των κατακτητών της Δύσης, την έφερε αντιμέτωπη με τους καλλιτεχνικούς προβληματισμούς που επικρατούσαν στην Ευρώπη καθ' όλη την διάρκεια της κατοχής της. Έτσι εξηγείται και η διαφορετική παραδοσιακή αρχιτεκτονική των Επτανήσων από την αντίστοιχη της υπόλοιπης Ελλάδας τόσο στην κοσμική όσο και στην θρησκευτική δημιουργία. Η σεισμική δραστηριότητα που παρατηρείται στην Κεφαλονιά έφερε πολλές καταστροφές με μεγαλύτερη αυτή της δωδεκάτης Αυγούστου του χίλια εννιακόσια πενήντα τρία (1953). Ήτανε ολοκληρωτική, και αποτελεί για τους Κεφαλονίτες ορόσημο χρονολογικής αναφοράς στα γεγονότα πριν και μετά τον σεισμό.

Από το κτιριακό δυναμικό σώθηκαν λίγα κτίρια. Από αυτά ορισμένα είναι ερειπωμένα. Σε άλλα διατηρείται η ανωδομή, σε μικρό ύψος από το έδαφος και μικρός αριθμός από αυτά έχουν επισκευαστεί και κατοικούνται. Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική επομένως αναγνωρίζεται από το περιορισμένο διασωθέν κτιριακό απόθεμα, το φωτογραφικό υλικό και τα σχέδια που έχουν διασωθεί και βρίσκονται στο ιστορικό αρχείο της Κεφαλονιάς. Από την επί τόπια έρευνα διαπιστώσαμε ότι η αρχιτεκτονική φυσιογνωμία του νησιού διακρίνεται από μία χωρική ενότητα και δεν υπάρχουν διαφοροποιήσεις τόσο στην μορφή όσο και στην τυπολογία των παραλιακών κατοικιών από τις ημιορεινές ή ορεινές.

Η Υβόννη Μαρκαντωνάτου και ο Λεωνίδας Ιμάντος χωρίζουν την αρχιτεκτονική των κατοικιών της Κεφαλονιάς σε τρεις χρονολογικές κατηγορίες. Συγκεκριμένα, πρώτον κατοικίες από το δέκατο έκτο αιώνα έως τα μέσα του δέκατου όγδοου. Δεύτερο, κατοικίες από τα μέσα του δέκατου όγδοου αιώνα, εποχή που το Αργοστόλι ορίζεται πρωτεύουσα της Κεφαλονιάς. Τρίτον, κατοικίες του δέκατου έβδομου

**ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ**

14:30-19:30

αιώνα έως τα μέσα του εικοστού. Κατά την γνώμη μας οι χρονικές περίοδοι πρέπει να χωριστούν ως εξής: έως το χίλια οχτακόσια εξήντα τέσσερα (1864) όπου γίνεται η ένωση με την Ελλάδα, χίλια οχτακόσια εξήντα πέντε χίλια εννιακόσια τριάντα τρία (1865-1933) ακμή του νεοκλασικισμού, χίλια εννιακόσια τριάντα τέσσερα χίλια εννιακόσια πενήντα τρία (1934-1953) ασταθής περίοδος και το πενήντα τρία ('53) ο σεισμός και από πενήντα τέσσερα ('54)... χίλια εννιακόσια πενήντα τέσσερα (1954) μέχρι σήμερα.

Οι οικισμοί είναι παραλιακοί, παράκτιοι και μεσόγειοι: Οι παραλιακοί οικισμοί είναι αυτοί που έχουν υψόμετρο έως ενενήντα εννέα μέτρα (99 μ.) στο κέντρο τους, οι μεσόγειοι χαρακτηρίζονται ως πεδινοί, ημιορεινοί και ορεινοί. Από την απελευθέρωση της πατρίδας μας, από την βιβλιογραφία λέει και από την επί τόπια έρευνα διαπιστώνουμε, ότι οι οικισμοί και τα κτίσματα τους δεν διαφοροποιούνται μορφολογικά και τυπολογικά, στην περίπτωση που σχετίζονται με την παράδοση. Το ίδιο παρατηρείται και στα σύγχρονα κτίσματα όσον αφορά την μορφή τους. Με την προσέγγισή μας αυτή δεν διαπιστώνουμε επομένως διαφορετικές χωρικές ενότητες.

Με την απελευθέρωση της πατρίδας μας οι κατεστραμμένες πόλεις του νεοσύστατου ελληνικού κράτους, οικοδομούνται από Βαυαρούς αρχιτέκτονες και πολεοδόμους του Όθωνα. Οι ανωτέρω ακολουθούν τον νεοκλασικισμό που μεσουράνησε στην Ευρώπη και αποτελούσε μόδα για την εποχή. Οι αστοί αποδέχτηκαν με ευκολία την νέα αυτή αντίληψη. Το επιβεβαιώνουν η παλιά Αθήνα, το Ναύπλιο, η Τρίπολη, η Λειβαδιά, η Λαμία. Αντίθετα στον αστικό αλλά και κυρίως στον αγροτικό χώρο, στις περιοχές όπου καθυστέρησε η απελευθέρωση κατά ενενήντα χρόνια –βόρεια Ελλάδα– η παραδοσιακή αρχιτεκτονική συνεχίστηκε. Οι συντεχνίες των οικοδόμων αλλά και οι απλοί οικοδόμοι έχτιζαν κατά την οικοδομική παράδοση, μεταφέροντας ωστόσο μερικά στοιχεία της νεοκλασικής αρχιτεκτονικής. Αυτά ήταν: οι συμμετρίες στις προσόψεις ως προς τον κατακόρυφο άξονα, ο περιορισμός της προεξοχής της στέγης με την καμπύλη και σοβατισμένη επιφάνειά της και τα ξύλινα ψευτοκολωνάκια με τα επίκρανα στις γωνίες, στις προσόψεις και των προεξοχών σαχνισιών. Αξίζει να επισημάνουμε την ισχυρή αρχιτεκτονική παράδοση που είχαν κληρονομήσει και δεν τους επέτρεπε να προδώσουν τη συνέχεια, αλλά να παίρνουν διακριτικά στοιχεία από την νεοκλασική αρχιτεκτονική χωρίς να αλλοιώνουν την αρχιτεκτονική μορφή. Η διακριτική ευχέρεια που είχε παρατηρηθεί στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική διακόπτεται βίαια στις καταστραμμένες από την επανάσταση αστικές και όχι μόνο περιοχές και με καθυστέρηση, αργότερα, στην επαρχία η οποία επηρεάζεται σταδιακά από το νέο ρεύμα που συμβαίνει συνήθως. Πρόκειται για κανόνες σύνθεσης που μεταφέρουν από την Ευρώπη οι αρχιτέκτονες και που, στην πραγματικότητα, εισάγεται η αρχιτεκτονική της αρχαιότητας μέσω της Ευρώπης.

Από τον αστικό και λαϊκό νεοκλασικισμό διαπιστώνουμε ότι ο δεύτερος αφομοιώνεται και φιλτράρει το νέο ρεύμα και προτείνει με ειλικρίνεια απλές μορφές, απαλλαγμένες από τα περιττά, οι οποίες καταξιώθηκαν βαθιά στην συνείδησή μας: Σύμη, Χρυσό Φωκίδας, Γαλαξίδι και λοιπά. Θα θέλαμε να επισημάνουμε ότι η Κεφαλονιά δεν έζησε την εμπόλεμη διαδρομή της υπόλοιπης Ελλάδας. Η Ένωση, το χί-

>

ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

λια οχτακόσια εξήντα τέσσερα (1864), με το Ελληνικό, έως τότε ανεξάρτητο, Κράτος, έγινε ειρηνικά. Είναι η εποχή της ακμής της νεοκλασικής αρχιτεκτονικής και, πράγματι, έγινε αφορμή για τη συνέχεια της παράδοσης.

Τα Ιόνια νησιά ακολούθησαν άλλη πορεία στην αρχιτεκτονική παράδοση, η οποία κατά την άποψή μας δεν αφίσταται της αντίστοιχης του Ηπειρωτικού χώρου, όπως έχουνε αναφέρει τον δωδέκατο αιώνα μετά Χριστό. Το Βυζάντιο αποτελεί παρελθόν για την Κεφαλονιά, επομένως, υποθέτουμε βάσιμα ότι, ως τότε η βυζαντινή αρχιτεκτονική αναπτυσσόταν παράλληλα με τις άλλες περιοχές του Ελλαδικού χώρου. Η Φραγκοκρατία άρχισε και η Ενετοκρατία κυρίως στην συνέχεια και αργότερα η γαλλική και η αγγλική κυριαρχία έως το χίλια οχτακόσια εξήντα τέσσερα (1864) που ενώνεται με την Ελλάδα, θα δώσουν το αρχιτεκτονικό χαρακτήρα στα Επτάνησα. Η τουρκική κατοχή του νησιού από το χίλια τετρακόσια ογδόντα τέσσερα (1484) έως το χίλια πεντακόσια (1500) δεν πρέπει να άφησε το παραμικρό ίχνος αρχιτεκτονικής.

Τα αρχοντικά της Επτανήσου ήταν πλούσια και φροντισμένα εκφράζοντας τις οικονομικές δυνατότητες των χρηστών. Στις κεντρικές περιοχές των πόλεων ακολούθησαν το συνεχές σύστημα και ήταν διώροφα και τριώροφα. Οι όψεις ήταν συμμετρικές ως προς τον κατακόρυφο άξονα και επίπεδες, με περιορισμένους εξώστες, και καθ' ύψος διηρημένες σε οριζόντιες ζώνες. Στο ισόγειο ήταν τοξωτές στοές, τα αρχοντικά της εξοχής ήτανε τοποθετημένα ελεύθερα στον χώρο και περιβάλλονταν από μαντρότοιχους. Τόσο τα πρώτα όσο και τα δεύτερα είχαν βενετσιάνες επιδράσεις. Οι ίδιες επιδράσεις χαρακτήριζαν και τις αστικές και τις λαϊκές κατοικίες. Οι τελευταίες, στην ύπαιθρο, εμφάνιζαν λειτουργική και κατασκευαστική λιτότητα, αφού ελάττωσαν τα διακοσμητικά στοιχεία, όπως συνέβη και στον ηπειρωτικό ελληνικό χώρο, με τον λαϊκό νεοκλασικισμό.

Μετά την ένωση της Κεφαλονιάς, στα χίλια οχτακόσια εξήντα τέσσερα (1864), με τον κύριο τότε, ελληνικό κορμό, αρχίζουν και οι επιδράσεις στην αρχιτεκτονική, επιδράσεις που αφορούν στη νεοκλασική αρχιτεκτονική, που ήδη βρι-

σκόταν σε πλήρη ανάπτυξη στα αστικά κέντρα. Στις διώροφες ή τριώροφες κατοικίες, στο ισόγειο υπήρχαν οι αποθήκες, καταστήματα και εργαστήρια, η κατοικία ήταν στον όροφο, ενώ στα τριώροφα στον πρώτο όροφο βρισκόταν το πιανόμπιλε με τα σαλόνια, την τραπεζαρία και, στο δεύτερο όροφο, τα υπνοδωμάτια.

Θα θέλαμε να επισημάνουμε την ισχυρή παράδοση που διέκρινε τους τεχνίτες. Συγκεκριμένα, η δίριχτη στέγη η οποία παρατηρείται στις κατοικίες που εφαρμόζουν το συνεχές σύστημα και αποτελεί χαρακτηριστικό στοιχείο της επτανησιακής βενετσιάνικης αρχιτεκτονικής, εφαρμόζεται και σε κατοικίες της υπαίθρου, που είναι ελεύθερα τοποθετημένες στο οικόπεδο και δεν υπήρχε αποχρών λόγος για την κατασκευή της. Η λαϊκή αγροτική κατοικία της Κεφαλονιάς, όπως ήταν φυσικό, προσαρμόστηκε στις αγροτικές ανάγκες αλλά πήρε τελικά μικροαστική έκφραση, όπως άλλωστε είχε συμβεί και στην αντίστοιχη περίπτωση του Ελλαδικού χώρου. Είναι εμφανής η σταδιακή καταγωγή της από το βενετσιάνικο αστικό σπίτι, δεδομένου ότι διατήρησε την δίριχτη στέγη αν και δε συνέτρεχαν οι κατασκευαστικοί λόγοι, που υπαγορεύτηκαν από το αστικό σπίτι, δηλαδή το συνεχές σύστημα. Ας μην ξεχνάμε ότι στον αγροτικό χώρο η τοποθέτηση της κατοικίας ήταν ελεύθερη στο οικόπεδο όπως προαναφέραμε. Μάλιστα, έχουμε την γνώμη ότι η δίριχτη στέγη συνεχίστηκε να κατασκευάζεται και μετά την περίοδο της ένωσης, όταν στα αστικά σπίτια άρχισε να κατασκευάζεται σταδιακά η τετράριχτη στέγη, ως αποτέλεσμα επιρροής από την ελεύθερη Ελλάδα.

Ως προς την οργάνωση της κάτοψης, η αγροτική κατοικία καθώς και όλη η μορφολογική της επεξεργασία εμφανίζεται λιτή. Είναι ισόγεια ή διώροφη με σοφίτα, που αποτελεί χαρακτηριστικό στοιχείο στις κατοικίες με δίριχτη στέγη. Στην απλή ισόγεια μορφή της ήταν μονόχωρη, πλατυμέτωπη, με έκκεντρη είσοδο. Σε άλλη περίπτωση ήτανε μονόχωρη με αξονική είσοδο και εκατέρωθεν συμμετρικά παράθυρα. Είχε πάντα σοφίτα. Ο μονόχωρος τύπος αναπτυσσόταν κατά μήκος, με επανάληψη της μονόχωρης μονάδας ως και τρεις φορές θυμίζοντας τις Συρτάρες της Θεσσαλίας ή τα αγροτόσπιτα του Αρχάγγελου Πέλλας. Στο διώροφο πλατυμέτωπο αγροτικό τύπο, στον όροφο οργανώνεται η κύρια κατοικία με το δωμάτιο διημέρευσης και το χώρο του ύπνου. Στο ισόγειο χωροθετούνται οι βοηθητικές χρήσεις, όπως και στην σοφίτα. Οι απλές, αδιάρθρωτες, επίπεδες όψεις και οι συμμετρικές, τουλάχιστον στον όροφο αργότερα αποκτούν και αξονικό ασκεπή εξώστη, ο οποίος στηριζόταν σε κοιλόκυρτα ολόσωμα μαρμάρινα φουρούσια. Πρόκειται για τη σταδιακή μετάβαση στον πλήρη συμμετρικό τύπο, τόσο σε κάτοψη όσο και σε μορφή, η οποία χαρακτηρίζει την αστική κατοικία. Τα παράθυρα ήταν από μονολιθικά κατώφλια και οριζόντια ανώφλια και οι παραστάδες από το ίδιο υλικό. Οι πόρτες εισόδου είχανε πίσω οριζόντιο μονολιθικό ανώφλι, ωστόσο οι αυλόθυρες ήταν ψηλές μάντρες που βρίσκονταν σε συνέχεια των όψεων των κατοικιών και οδηγούσαν στην αυλή, είχαν ημικυκλικά λίθινα ανώφλια. Ημικυκλικό ανώφλι είχαν και οι εξώθυρες, κατά κανόνα των αρχοντικών και ορισμένες κατοικίες της ανώτερης αστικής τάξης. Για την πρώτη περίπτωση αναφερόμαστε στο αρχοντικό Φωκά Κοσμετάτου στο Αργοστόλι και για την δεύτερη στην κατοικία Γερμενή και αδερφών Κομιτόπουλου επίσης στο Αργοστόλι. Όλες οι τοποθετημένες

>

ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30-19:30

επί της οικοδομικής γραμμής με περιβάλλοντα αύλειο χώρο. Ημικυκλικό ανώφλι είχε και η αστική κατοικία στο συνεχές σύστημα στην θέση Ρυάκια της Άσσου. Ένας ενδιάμεσος τύπος κατοικίας πριν γίνει μετάβαση στον δεύτερο όροφο. •

• **Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ.** Επειδή ήδη έχει περάσει ένα εικοσάλεπτο και δεν έχουμε φτάσει στο στόχο αυτής της παρουσίασης, αν γίνεται να συντομεύσουμε λίγο αυτή την περιγραφή, να δούμε κάτι από εικόνες και να δούμε το πώς, στο σύνολο, έχετε αποτιμήσει αυτή την πολύ καλή καταγραφή. Δηλαδή, όλο αυτό που μας λέτε είναι μία πολύ καλή παρουσίαση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, πόσο συχνά την συναντάμε, σε ποιους δηλαδή από όλους τους οικισμούς που είδατε, παντού την βρίσκουμε; •

• **ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΓΟΣ.** Λοιπόν, εδώ έχουμε την κωδικοποίηση των διαφορετικών μορφών τύπων της τυπικής αρχιτεκτονικής παράδοσης. Το αγροτόσπιτο, που πρόλαβα να σας το παρουσιάσω, από το αγροτόσπιτο στο αστικό σπίτι. Εδώ πέρα έχουμε το ισόγειο συμμετρικό διώροφο, όροφος και είσοδος στην όψη, συμμετρικό διώροφο με αδελφομοίρι, συμμετρικό με είσοδο στην πίσω όψη και εξώστη. Και μετά καταλήγουμε στο διώροφο σε σχήμα γάμμα. Τώρα, από την προηγούμενη μακροσκοπική έρευνα και την φωτογραφική αποτύπωση εντοπίσαμε κτίρια που ανήκουν και στις τέσσερις κατηγορίες. Στην πρώτη έως την Ένωση, στην δεύτερη κατηγορία από το χίλια οχτακόσια εξήντα πέντε (1865) ως το χίλια εννιακόσια τριάντα τρία (1933), ακμή του νεοκλασικισμού. Στην τρίτη κατηγορία, το χίλια εννιακόσια τριάντα τέσσερα (1934) – χίλια εννιακόσια πενήντα τρία (1953), ασταθής περίοδος και στην τέταρτη κατηγορία χίλια εννιακόσια πενήντα τέσσερα (1954) έως σήμερα.

Στην πρώτη κατηγορία:

Στην πρώτη κατηγορία σώζεται μικρός αριθμός κατοικιών στον αγροτικό χώρο και πολύ περισσότερες σε ερειπιώδη κατάσταση, ερείπια. Οι πιο πολλές σώζονται στο Φισκάρδο, όπως του Χρήσου Καραβία το χίλια εννιακόσια (1900) στην Νάσο, το σε σειρά ερειπιώδες σπίτι, να μην τα απαριθμήσω. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν και οι εγκαταλειμμένοι από τον σεισμό οικισμοί των Φάρσεων και των Φραγκάτων, οι οποίοι διατηρούν την αυθεντικότητά τους, όπως έχουμε αναφέρει. Αξίζει το ενδιαφέρον της Πολιτείας ή κάποιου φορέα για την πλήρη αποκατάσταση των οικισμών αυτών, θα επανέλθω πάλι σε αυτό αργότερα.

Στη δεύτερη κατηγορία:

Από τη δεύτερη κατηγορία σώζονται μία σειρά σπίτια, μην τα αναφέρω, είναι ουσιαστικά το μεγαλύτερο ποσοστό του πολιτικού μας κόσμου και του πανεπιστημιακού, λοιπόν, μπορείτε να το δείτε.

Λοιπόν, στην τρίτη κατηγορία χαρακτηρίζεται και η συνέχεια της νεοκλασσικής, που παρατηρείται στην προηγούμενη κατηγορία. Τα μορφολογικά στοιχεία απλουστεύονται εξαιρετικά και η δίριχτη στέγη απουσιάζει, ενώ η τετράριχτη γίνεται η κυρίαρχη, όπως και τα γαλλικά κεραμίδια. Ο απλός ορθογωνικός όγκος των νεοκλασικών κατοικιών συνεχίζεται, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις αλλάζουν οι αναλογίες του. Στην κατηγορία επίσης αυτή ανήκει αριθμός κατοικιών που χτίστηκαν στην ασταθή περίοδο όπως έχουμε χαρακτηρίσει χίλια εννιακόσια τριάντα τέσσερα με πενήντα τρία (1934-1953).

Στην τέταρτη κατηγορία περιλαμβάνει αρχικά τις κατοικίες της Αρωγής, αργότερα θα σας τις δείξω και, μετά τον σεισμό, κατοικίες ανασυγκρότησης και στην συνέχεια, η ευρεία χρήση του μπετόν δημιούργησε νέες δυνατότητες και κατοικίες που δυστυχώς χαρακτηρίζονται από την έλλειψη τοπικότητας και ταυτότητας. Η Αρωγή ήτανε μία υπηρεσία που συστήθηκε εκείνη την εποχή για να δώσει σπίτια και να κάνει ό,τι, εν πάση περιπτώσει, μπόρεσε και ξεκίνησε, μετά τον σεισμό. Εδώ πέρα έχουμε πώς ξεκινάει, οι περίοδοι που σας είπα, η πρώτη περίοδος: το κυκλικό καλύβι στα Μαντουκάτα, η αγροτική κατοικία στην Πλαγιά, η στενομέτωπη στην Φάρσα, η κατοικία Γερμενή Βασιλάτου στα Αντιπάτα. Εδώ πέρα είναι και ο χάρτης με τις θέσεις, η μονόχωρη κατοικία στα Δρακοπουλάτα, η κατοικία στην Φάρσα πάλι στην πρώτη κατηγορία, η κατοικία Μορφέτα στην Μπεσάδα, η κατοικία Καββαδία Γόμπου στο Φισκάρδο, Σταθάτου στα Ποταμιανάτα, Μαρκέτου, κατοικία στην βήτα κατηγορία του Κουλουμπή στα Ποταμιανάτα, κατοικία Βαλλιανάτου με τα υποστατικά της δηλαδή στις Κεραμειές. Για αυτό σας είπα θα αναγνωρίζετε πολλούς εδώ πέρα. Κατοικία αδερφομοίρι στα Δρακοπουλάτα, Καμπανού, Αμπατιέλου στο Φισκάρδο, Τυπάλδου Ορέστη είναι στην πρώτη κατηγορία, στο Λιβάδι, στην κατοικία του Μορφέτα στα Φαρακλάτα και προχωράω έτσι τώρα δεν ξέρω εάν θέλετε να πω όλα αυτά.

Στοιχεία φυσικού περιβάλλοντος: σύμφωνα με την καταγραφή του φυσικού τοπίου κάθε χωρικής ενότητας που έγινε στον νομό Κεφαλονιάς, αξιόλογα στοιχεία φυσικού περιβάλλοντος είναι: παράκτια θαλάσσια ζώνη στο Αργοστόλι έως το Βλαχάτα και όρμος Μούντα, δυτικές ακτές Κεφαλονιάς και στενά Κεφαλληνίας και Ιθάκης. Κάποια από αυτά, να μην τα λέω, τα περνάω γρήγορα. Όρμος Μύρτου, έλος Λιβαδιού στο Ληξούρι, παλιό νεκροταφείο στο Αργοστόλι. Το Αργοστόλι είναι απέναντι από το Αργοστόλι στο Δράπανο. Χερσόνησος της Άσσου, χερσόνησος της Ερίσου, λίμνη Μελισσάνθη στην Σάμη στον Καραβόμυλο, καταφύγια άγριας ζωής στην δημοτική ενό-

τητα Ερίσου. Οι πεδιάδες και τα οροπέδια αγροτικών εκτάσεων, οι πεδιάδες και τα οροπέδια του νησιού καλύπτονται στο μεγαλύτερο τμήμα τους από γεωργική γη, αμπελώνες, ελαιώνες και άλλους οπωρώνες και κηπευτικά, τα χωράφια σε αγρανάπαυση, σχηματίζοντας μοναδικές τοπιακές ενότητες που χρήζουν προστασίας κυρίως από την εντατικοποίηση των μεθόδων καλλιέργειας. Αγροί και ξερολιθιές. Οι ξερολιθιές, πέτρινοι τοίχοι που δημιουργούν αναβαθμούς προστατεύοντας υπό κλίση αγροτεμάχια από την διάβρωση, συνθέτουν ένα τοπίο μοναδικής αισθητικής και οικολογικής αξίας. Η λιμνοθάλασσα του Κούταβου είναι στο Αργοστόλι. Το αισθητικό άλσος του Φισκάρδου, τεχνητές λίμνες στα Τζανάτα, όρος Καστέλι Μπαλωτή που είναι και καταφύγιο άγριας ζωής, το όρος Βούλισα, ρέματα της Σάμης και του Πόρου, όρος Άτρος, εθνικός δρυμός Αίνου και βλέπετε εδώ πέρα, πάνω από τις Ατσουπάδες μία φωτογραφία, Καλόν όρος. Το Καλόν όρος με την βλάστηση και όλα αυτά που έχει: είναι από τον οικισμό Φερεντινάτα αυτή είναι η φωτογραφία, όρη Αγία Δυνατή και Κόκκινη Ράχη και μπαίνουμε στην προκαταρκτική πρόταση.

Γενικά, εκθέσαμε με πληρότητα, πιστεύω, την υπάρχουσα κατάσταση και τις απόψεις μας που αφορούν στην προστασία και ανάδειξη, τόσο της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του νησιού, αλλά και της λεγόμενης σύγχρονης, η οποία είναι υπαρκτή. Η τελευταία διαμορφώνει ένα διαφορετικό τοπίο το οποίο χαρακτηρίσαμε ασυνεχές. Οι οικισμοί, κατά την άποψή μας, πρέπει να ξαναβρούν τη χαμένη ιστορική διαδρομή και την ταυτότητά τους. Είναι δύσκολο εγχείρημα και απαιτεί μεγάλη προσπάθεια μετά την επί δεκαετίας χαλάρωση στην παραγωγή της αρχιτεκτονικής.

Τεκμηρίωση επιλογής αντιπροσωπευτικού δείγματος: Για την προκαταρκτική πρόταση επιλέξαμε ενεργούς οικισμούς και δυο εγκαταλειμμένους. Οι οικισμοί αυτοί ανήκουν, δέκα (10) στη Δημοτική Ενότητα Ερίσου, ένας (1) στη Δημοτική Ενότητα Παλίκης, ένας (1) στη Δημοτική Ενότητα Πυλαρέων και ένας (1) στη Δημοτική Ενότητα Λειβαθούς. Συνολικά, θα τους δούμε και παρακάτω δεν τους διαβάζω.

Επιπλέον, στην πρότασή μας εντάσσουμε και δύο (2) εγκαταλειμμένους οικισμούς: είναι η Φάρσα, της Δημοτικής Ενότητας Αργοστολίου και τα Φραγκάτα, της Δημοτικής

Ενότητας Ομαλών, τα οποία δεν αναφέρονται στον πίνακα οικισμών δεδομένου ότι έχουνε εγκαταλειφθεί μετά τον καταστροφικό σεισμό του χίλια εννιακόσια πενήντα τρία (1953). Πρόκειται για δύο ερειπιώδεις οικισμούς. Το θετικό στους δύο εγκαταλειμμένους οικισμούς είναι ότι χαρακτηρίζονται από την αυθεντικότητα έτσι όπως εκφραζόταν ως το χίλια εννιακόσια πενήντα τρία (1953). Η προσέγγιση των δύο οικισμών απαιτεί ιδιαίτερη μελέτη, όπως αρχιτεκτονικές και τυπολογικές αποτυπώσεις για να διαπιστωθεί, σε πρώτη φάση, εάν είναι εφικτή η αναβίωση των οικισμών και το κόστος της. Το αντικείμενο αυτό δεν εμπίπτει στις υποχρεώσεις τις δικές μας.

Τώρα, στον πίνακα που ακολουθεί, αποτυπώνουμε την πληθυσμιακή πορεία της τελευταίας απογραφής μαζί με την θέση της. Η προκαταρκτική πρόταση για τους οικισμούς που επιλέξαμε δεν μπορεί να είναι ενιαία δεδομένου ότι το Φισκάρδο, η Άσσος και το Κάστρο έχουνε περισσότερο αστικό χαρακτήρα, ενώ οι υπόλοιποι συνδέονται με την αγροτική εικόνα. Πράγματι, όπως διαπιστώνετε από τη μακροσκοπική έρευνα και τη φωτογραφική αποτύπωση, πρόκειται για αγροτικούς οικισμούς με αντίστοιχο αρχιτεκτονικό απόθεμα.

Το Φισκάρδο. Κάποιες φωτογραφίες από το Φισκάρδο, διαμορφώσεις ελεύθερων χώρων. Άσσος, κάποιες φωτογραφίες και του δημόσιου χώρου. Το Βαρύ: αυτές όλες είναι στην Δημοτική Ενότητα Ερίσου. Η πλατεία, η Καριά, η πλατεία και η παιδική χαρά, ο Κοθρέας, τα Δεφαρανάτα, τα Δραπανίτικα, ο Μάγκανος, τα Μεσοβούνια, η Πλαγιά, το Ρίφι. Πάμε τώρα στην Παλίκη εδώ πέρα τα Δρακοπουλάτα, εδώ είμαστε στην Ελείου Πρόννων.

Κάποια πράγματα πιστεύω ότι σε αυτήν την ενότητα των Ιονίων νήσων, που διαφέρει από την υπόλοιπη Ελλάδα, πρέπει να φανούν, έστω μια προσέγγιση, ούτως ώστε να έχουμε και μια πιο εμπεριστατωμένη κριτική από εσάς, γιατί δεν κομίζουμε εμείς το αλάθητο.

Θεωρούμε ότι στην προκαταρκτική μας πρόταση δεν πρέπει να αλλοιώσουμε τους δύο διακριτούς χαρακτήρες των οικισμών Φισκάρδου, Άσσου και Κάστρου, όπου το συνεχές σύστημα με την δίριχτη στέγη στους δύο πρώτους αποτελεί τον κανόνα στις κεντρικές περιοχές τους. Οι εξώστες με τα μονολιθικά δύο ή τρία στηρίγματα, που έχουμε αναφερθεί, εμφανίζονται πολύ συχνά, όπως και οι σοβατισμένες εξωτερικές τοιχοποιίες. Οι ορθοστάτες στις γωνίες των κατοικιών και τα πλαίσια των παραθύρων προεξέχουν και σε ορισμένες περιπτώσεις υπάρχει οριζόντιο προεξέχον γείσο πάνω από τα παράθυρα και την εξωστόθυρα του ορόφου. Η στέγη προεξέχει εκφορικά στις δύο μεγάλες όψεις και δεν είναι ποτέ φωτισμένη ακόμα και όταν αυτή είναι τετράριχτη. Τα χρώματα των όψεων των σημερινών κατοικιών θεωρούμε ότι είναι σκληρά και δεν αποκτούν ποτέ ή αργούν να αποκτήσουν την πατίνα του χρόνου λόγω των νέων χημικών συνθέσεών τους. Η ψηλή μάντρα με το κυκλικό κατώφλι και τη σιδερένια πόρτα εισόδου αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής τόσο στον αστικό όσο και στον αγροτικό χώρο.

Παραθέτουμε μία ανάλυση της αρχιτεκτονικής του αγροτικού χώρου και η ομάδα μας συνιστά ιδιαίτερη προσοχή στις σύγχρονες κατοικίες, οι οποίες πρέπει να αποβάλλουν το δήθεν σύγχρονο και να πειθαρχήσουν στην προσπάθεια που καταβάλλεται

>

ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

για την αποκατάσταση του χαρακτήρα και της ταυτότητας των οικισμών μας. Έχουμε διαπιστώσει ότι οι εμπλεκόμενοι αδιαφορούν για το ιστορικό απόθεμά μας και τέρπονται από νεωτερισμούς, οι οποίοι προέρχονται από περιοχές όπου απουσιάζει εντελώς η αρχιτεκτονική κουλτούρα και η παράδοση. Με το τέλος του νεοκλασικισμού παρατηρήθηκε στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό ρήξη με το παρελθόν. Οι νέες προτάσεις είναι ξεκομμένες από την διαχρονική παρουσία της αρχιτεκτονικής μας. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι δεν υπάρχουν αρχές όπως στην παράδοση και το νεοκλασικισμό. Οι αρχές αυτές είναι που έδωσαν μία συνέχεια στην πρώτη, η οποία διήρκησε δυόμισι χιλιάδες χρόνια και στην δεύτερη, για μία εκατονταετία.

Οι προτάσεις των αρχιτεκτόνων στο νεοκλασικισμό είχανε ως αφετηρία αρχές, που αποτελούσαν τον καμβά γι' αυτόν. Έδωσαν άπειρες απαντήσεις: Ναύπλιο, Σύρος, Σύμη, τίποτα δεν είναι ίδιο και όμως όλα αυτά τόσο μοιάζουν. Άλλωστε το ίδιο παρατηρείται και στους παραδοσιακούς οικισμούς: Πήλιο, Ζαγόρια.

Οι απόψεις των αρχιτεκτόνων κατά την γνώμη μας, πλην ελαχίστων, είναι ξεκομμένες από κάθε προσπάθεια αναζήτησης της συνέχειας στην αρχιτεκτονική μας και ακολουθούν τους προβληματισμούς των διεθνών ιδεών, που τελικά και υιοθετούν. Θεωρούμε ότι η αρχιτεκτονική έχει ανάγκη από τον ομφάλιο λώρο της ιστορικής διαδρομής. Με τον τρόπο αυτό θα αναδύεται ο χαρακτήρας και η πολιτιστική ιδιαιτερότητα της περιοχής, μέσα από την ιστορική κληρονομιά αλλά και την πλούσια και σχεδόν άγνωστη τοπική μας παράδοση.

Σε συνέντευξή του, ο καθηγητής Δημήτρης Φατούρος, ανέφερε ότι η πόλη πρέπει να έχει και την ταυτότητα της προηγούμενης διαδρομής της. Το ίδιο πρέπει να παρατηρείται και στους αγροτικούς οικισμούς. Τόσοι αιώνες ιστορίας έπρεπε να μας διδάξουν πώς να μεταβαίνουμε στο νέο χωρίς να αποκηρύσσουμε το παλιό, χωρίς να το δαιμονοποιεί και χωρίς να το εχθρεύεται. Η αδικαιολόγητη αποστροφή μας σε ό,τι θυμίζει παρελθόν παράδοσης, σε μία χώρα όπου η παράδοση ήταν διάχυτη, η ασυνέχεια που παρατηρείται στην εικόνα του αστικού αλλά και του αγροτικού τοπίου, έρχεται απόλυτα φυσιολογική. Μοιάζει με έμφυτη ξενομανία, ξενολατρία, η άκριτη αποδοχή της ξένης κουλτούρας, η οποία είναι μακριά από τα βιώματά μας και την παράδοσή μας.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30-19:30

Η έννοια του δομημένου χώρου στο αστικό αγροτικό τοπίο είναι πλέον δεδομένη και γνωστή σε όλους μας, όπως και η ασυνέχεια σχεδιασμού που προέκυψε ως αποτέλεσμα διεθνών τάσεων, που υιοθετήθηκαν αφιλτράριστες από τους αρχιτέκτονες. Μέχρι πριν μερικές δεκαετίες, ο αγροτικός αλλά και ο ημιαστικός και αστικός χώρος εικονογραφούσαν αβίαστα την ελληνική παράδοση, την παραδοσιακή συνέχειά μας, προσδιορίζοντας έως τότε και την ταυτότητα του χώρου.

Τον πολεοδομικό κανονισμό τον προσεγγίσαμε σχολιάζοντας τα υπάρχοντα Φ.Ε.Κ., προτείνοντας κάποιες αλλαγές που αφορούν άμεσα τη σχέση πλήρους κενού σε κάθε οικόπεδο και αθροιστικά στον οικισμό. Δώσαμε ιδιαίτερη βαρύτητα στον ακάλυπτο χώρο, όπως καθιερώθηκε να λέγεται αλλά, με την πρότασή μας, αυτός μετασχηματίζεται σε αύλειο χώρο, απαραίτητο στοιχείο για κάθε χρήση. Το διάταγμα το τελευταίο, τέσσερις εντεκάτου (04/11) πλησιάζει τις απόψεις μας, αλλά νομίζουμε ότι οι προτάσεις μας υπηρετούν ορθότερα την λογική του πλήρης κενού. Και μπαίνουμε τώρα σε κάποια σειρά προτάσεων που πρέπει να σας τις διαβάσω:

Θεωρούμε ότι οι όροι δόμησης πρέπει να είναι ίδιοι για όλους τους οικισμούς της Κεφαλονιάς, παραδοσιακούς και μη. Την άποψή μας αυτή τη στηρίζουμε στην αρχή ότι, η αρχιτεκτονική της Κεφαλονιάς ως τον σεισμό του πενήντα τρία ('53) ήτανε ενιαία. Επομένως δε διαφοροποιούμε στους οικισμούς το συντελεστή δόμησης, το ποσοστό κάλυψης, τον αριθμό ορόφων, το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος, την αρτιότητα και το σύστημα δόμησης. Οι διαφοροποιήσεις θα προκύψουν σε επιμέρους στοιχεία των κτιρίων, αγροτικοί-αστικοί. Ως προς τα εμβαδά και τα ελάχιστα μήκη των γηπέδων συμφωνούμε με το προεδρικό διάταγμα το τελευταίο. Το μέγιστο ποσοστό κάλυψης και συντελεστή δόμησης: Το μέγιστο ποσοστό κάλυψης προτείνουμε να είναι σαράντα τοις εκατό (40%) της επιφανείας για οποιοδήποτε είδος γηπέδου. Εδώ μιλάμε γι' αυτό που μετράει στον συντελεστή, ημιυπαίθριοι χώροι και άλλα, είναι απ' έξω. Ο συντελεστής δόμησης ορίζεται στο μηδέν οχτώ (0,8) επίσης, για οποιοδήποτε εμβαδόν οικοπέδου. Για κτίρια τουριστικών και αμιγών επαγγελματικών χρήσεων, όπως και για τα κοινωφελή κτίρια, συμφωνούμε με τα οριζόμενα στα προεδρικά διατάγματα τέσσερις ενδεκάτου (04/11).

Α: Το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος των ορόφων προτείνεται να είναι επτάμισι μέτρα (7,5 μ.) σε οποιαδήποτε θέση του γηπέδου. Το ύψος αυτό αφορά σε κάθε σημείο του περιγράμματος με το φυσικό ή τεχνητό έδαφος. Τεχνητό, όπως καθορίζεται από τις ισχύουσες διατάξεις.

Β: Κλίση. Όταν η κλίση του γηπέδου είναι έως δεκαπέντε τοις εκατό (15%) και βρίσκεται στην κατωφέρεια του δρόμου, η προβολή του κτιρίου πάνω από την στάθμη του δρόμου, όταν εφάπτεται αυτού, γίνεται εξίμισι μέτρα (6,5 μ.). Αυτό ισχύει για πλάτος κτιρίων έως οχτώ μέτρα (8 μ.).

Εδώ θέλουμε να πούμε ότι έχουμε μάθει να λέμε στους κανόνες ότι το ύψος της στέγης είναι τόσο: το ύψος της στέγης δεν καθορίζεται από τον νόμο, καθορίζεται από το πλάτος του κτιρίου και από την κλίση της στέγης. Άρα, έχουμε κάποια όρια πλάτους κτιρίων για να μπορέσουμε να φτάσουμε το επιθυμητό, σύμφωνα με τον νόμο, ύψος της στέγης. Άρα, το καθορι-

>

ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30-19:30

στικό είναι το πλάτος του κτιρίου και όχι το ύψος της στέγης. Λοιπόν, εδώ πέρα το εξηγώ: η τεχνητή διαμόρφωση του γηπέδου μπορεί να είναι συν-πλην δύο μέτρα από το φυσικό έδαφος και πάντα σύμφωνα με την **Ε.Π.Α.Ε.** Όταν το κτίριο τοποθετείται ελεύθερα στο γήπεδο, για οποιαδήποτε κλίση ισχύει η παράγραφος 3Α. Εδώ έχουμε διάφορα παραδείγματα φτιάξει. •

• **Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ.** Είναι τυπολογία που υπάρχει; •

• **ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΓΟΣ.** Όχι, όχι, αυτά είναι δικά μας, είναι σχέδια δικά μας. Απλά πήραμε την τυπολογία, είδαμε και καταλήξαμε κάπως. Θα το δείτε και παρακάτω… τα περνάω γρήγορα… Εδώ βλέπετε με τις κλίσεις, έχουν γίνει τα πειράματα που είπαμε προηγουμένως, με κλίση μικρότερη του δεκαπέντε τα εκατό (15%): Όταν το κτίριο είναι ανάντη του δρόμου και όταν είναι κατάντη του δρόμου, ενδεικτικές κατόψεις με ημιυπόγειο, δηλαδή πότε έχει ημιυπόγειο, πότε δεν έχει. Εδώ πέρα γωνία, διώροφη κατοικία, πώς θα μπορούσε να είναι, ενδεικτικές τομές με ημιυπόγειο. Τα περνάω, εδώ βλέπετε την κλίση, αυτό το συν δύο που λέμε, αλλά με δεκαπέντε τα εκατό (15%).

Λοιπόν, ο αριθμός των ορόφων ορίζεται σε δύο, επιβάλλεται η διάσπαση του όγκου του κτιρίου όταν υπερβαίνει τα διακόσια τετραγωνικά (200 τ.μ.), μέγιστο όριο. Η κάτοψή του: η δημιουργία περισσότερων του ενός όγκου είναι δυνατή, αρκεί αυτοί να συνδέονται με λαιμό. Η απόσταση μεταξύ των όγκων δεν πρέπει να είναι μικρότερη του τρία και μεγαλύτερη του τέσσερα, κατά την έννοια του πλάτους των κτισμάτων, το μήκος του λαιμού πρέπει να εισέχει εκατέρωθεν των όγκων του κτιρίου τουλάχιστον κατά μηδέν ογδόντα (0.80).

Οι όγκοι των κτισμάτων σε όλους τους οικισμούς, παραδοσιακούς και μη, πρέπει να ακολουθούν τα παραδοσιακά πρότυπα ως προς τις αναλογίες των τριών διαστάσεων. Δεν επιτρέπεται ο κλιμακωτός συντελεστής δόμησης, τόσο στους παραδοσιακούς, όσο και στους νεωτερικούς.

Σε συνεχόμενα γήπεδα, όταν τα πλάτη τους είναι μικρά, επιτρέπεται το συνεχές σύστημα μετά από έγκριση της αρχιτεκτονικής επιτροπής.

Η τοποθέτηση του κτιρίου στο οικόπεδο θα πρέπει να ακολουθεί το διαμορφωμένο ιστορικό πολεοδομικό ιστό και να μην τον διαταράσσει με την θέση και τον όγκο του. Στους παραδοσιακούς οικισμούς απαιτείται έγκριση αρχιτεκτονικής επιτροπής. Στον παραδοσιακό πολεοδομικό ιστό και σε στενό δρόμο, εάν τα κτίσματα είναι τοποθετημένα επί του περιγράμματος του δρόμου, τότε οι νέοι κτιριακοί όγκοι τοποθετούνται επίσης, για την διατήρηση της κλίμακας και της ιστορικής συνέχειας. Σε αντίθετη περίπτωση το κτίριο μπορεί να τοποθετείται σε απόσταση από την οικοδομική γραμμή.

Εάν το πλάτος του γηπέδου, στην θέση της οικοδομικής γραμμής, είναι δεκατέσσερα ως δεκαοχτώ, τότε η οικοδομή τοποθετείται σε επαφή με το ένα όριο και ελάχιστη απόσταση δέλτα από το απέναντι. Αν είναι μικρότερη των δεκατριών, είναι δυνατή η επαφή και στις δύο όμορες πλευρές.

Εδώ έχουμε αναπτύγματα νέων κατοικιών, σύμφωνα με αυτό που σας είπαμε. Ενδεχομένως, εκτός των δυόμισι μέτρων (2,5 μ.) από τα πλάγια όρια, να τοποθετείται σε μικρή απόσταση, εδώ, για την απορροή των υδάτων. Δηλαδή, για να φτιάξουμε μία τετράριχτη στέγη, εάν δε φτιάξουμε αυτό που λέγαμε παλιά, την δουλεία ύδατος, αυτό που έφερνε σε μια μικρή απόσταση το ένα σπίτι από το άλλο, αλλά αφήνανε να περάσει το νερό. Τότε η… •

• **Ι. ΚΙΖΗΣ.** Όλα αυτά που μας λέτε πραγματικά είναι ενδιαφέροντα και θα απασχολήσουν τους συναδέλφους που θα σχεδιάσουν μεθαύριο, όμως μπαίνουμε σε πολλές λεπτομέρειες. Τη γενική κατεύθυνση, την γενική σας ιδεολογία γύρω από την νέα δόμηση, βεβαίως αυτή φάνηκε στα σχέδια που είδαμε, εάν μπορείτε με δυο λόγια να μας την πείτε, γιατί το θέμα της νέας δόμησης εν γένει και όχι μόνο σε αυτήν την χώρα, έχει μία ιδεολογία από πίσω. Εάν μπορείτε να μας πείτε με δυο λόγια αυτό που ενδιαφέρει πολύ περισσότερο όλους μας. Οι λεπτομέρειες εάν είναι δύο μέτρα (2 μ.) ή ενάμισι (1,5 μ.) θα βρεθούν... κατά περίπτωση. •

• **ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΓΟΣ.** Λοιπόν, εν πάση περιπτώσει, να δείξω λίγο και αυτό που σας είπα για τους ημιερειπωμένους οικισμούς: Εδώ έχουμε την Φάρσα... είναι η Νέα Φάρσα και πάνω είναι η Παλαιά Φάρσα. Εδώ το βλέπουμε από απόσταση, για να δούμε την θάλασσα, τη Νέα Φάρσα και την άλλη Φάρσα, πάνω στο βουνό, ειδυλλιακή θέση. Λοιπόν, εδώ κάνουμε μία αναπαράσταση του εγκαταλειμμένου χωριού και πώς θα μπορούσε να γίνει. Βέβαια εδώ θα πρέπει κανείς να εξετάσει πρώτα το ιδιοκτησιακό καθεστώς και μετά να προχωρήσει και να μπορεί να το κάνει και με μια συνολική ανάπλαση.

Το ίδιο είναι εδώ πέρα: είναι μια γειτονιά, εδώ είναι τα Δρακοπουλάτα, εγκαταλειμμένο κομμάτι του οικισμού και εδώ, πώς θα μπορούσε να γίνει μία ανάπλαση, δεν προχωράω στα μορφολογικά χαρακτηριστικά. Συνεχίζω, εδώ έχει γίνει μία προσπάθεια όλων αυτών των οποίων λέμε να σχεδιαστούνε. Εδώ είναι αυτό που είπαμε με την πόρτα, το οποίο παρατηρείται παντού.

Ειδικούς κανονισμούς: Ακολουθούν αυτά τα σκαριφήματα, που εικονίζουν το παραδοσιακό κτίσμα, πιστεύω να το βλέπετε και δίπλα του, το καινούριο, με τους όρους που προτείνουμε. Εδώ βλέπετε το παλιό και δίπλα τα καινούρια.

Είναι η συνέχεια της αρχιτεκτονικής, αυτό που είπαμε ήδη. Η σύνθεση με τον ομ-

ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

φάλιο λώρο. Το ίδιο εδώ, το βλέπετε εδώ το παλιό και εδώ πέρα βλέπετε τα καινούρια, το παλιό και τα καινούρια. Δε συνεχίζω στις λεπτομέρειες, θα πω όμως τους πρόσθετους όρους που τους θεωρώ σημαντικούς:

Απαγορεύεται η τοποθέτηση ηλιοθερμοσιφώνων στην στέγη κτισμάτων.

Εν πάση περιπτώσει, υπάρχει λύση για τους ηλιοθερμοσίφωνες, το βρήκαμε στην Κεφαλονιά πολύ εκτεταμένα και μπορείτε να δείτε και τα Περατάτα από το κάστρο που δεν έχει τίποτα πάνω, αυτό οι Κεφαλονίτες το έχουν καταλάβει, γιατί δεν ξέρουμε, αλλά το έχουν καταλάβει. Λοιπόν, προχωράμε για τα **Α.Π.Ε.** που λέμε και εδώ πέρα έχουμε και την τεκμηρίωση, αυτό που θέλει ο κύριος καθηγητής.

Κατά την γνώμη μας, την οποία ήδη θέσαμε παραπάνω, πρέπει να δώσουμε τη συνέχεια στην αρχιτεκτονική μας, η οποία είχε διαδρομή δύο χιλιάδων εξακοσίων (2.600) χρόνων. Τα χρόνια αυτά, όπως αναφέραμε, υπήρχε μια διακριτή συνέχεια, η οποία κατά την γνώμη μας αποτέλεσε τον κρίκο της πορείας της αρχιτεκτονικής μας. Η βενετσιάνικη αρχιτεκτονική, που αναπτύχθηκε στην εποχή της κυριαρχίας, περιείχε στοιχεία του νεοκλασικισμού, συμμετρία, ακόμα και ο νεοκλασικισμός, που επέβαλαν στην πραγματικότητα, ήταν μία εισαγωγή στην αρχιτεκτονική μας, από το εξωτερικό. Νομίζουμε, ότι ο νεοκλασικισμός δικαιώθηκε όταν σμιλεύτηκε με τον λαϊκό παραδοσιακό τεχνίτη, που με την εμπειρία του αφαίρεσε το περιττό και δημιούργησε το λαϊκό νεοκλασικισμό, χρυσό-ασήμι παλιά Αθήνα. Σε πρόσφατη συνέντευξή του στην εφημερίδα Καθημερινή, Πορτογάλος αρχιτέκτονας δήλωσε ότι τα κτίρια πρέπει να συνδιαλέγονται με το τοπίο, να μην είναι αλαζονικά, φανταχτερά χωρίς νόημα. Οι πόλεις δεν είναι απομονωμένες στο παρόν τους, έχουν παρελθόν, δηλαδή αναμνήσεις και αυτές πρέπει να αποτυπώνονται στα κτίρια τους.

Δεν προχωράω περισσότερο, θα σας δείξω κάποια παραδείγματα που βρήκαμε από σπίτια τα οποία συνάδουν με τις απόψεις μας. Εδώ είναι οι κατοικίες της Αρωγής, που ήτανε παντού στο νησί, αυτό το σχέδιο δόθηκε στους σεισμόπληκτους και εδώ είναι κτίρια τα οποία εντοπίσαμε κατά περιοχή που συμφωνούν με αυτά τα οποία μάλλον έχουν προηγηθεί και συμφωνούν με τις δικές μας απόψεις.

Ευχαριστώ για την ανοχή σας. •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ **ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ** **ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30-19:30

• **Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ.** Ευχαριστούμε τον κύριο Λαγό. Να ρωτήσουμε πρώτα εάν θέλει η επιβλέπουσα της μελέτης η κυρία Σπηλιοπούλου...

Καθαρά διευκρινιστικές ερωτήσεις, εάν υπάρχουν... •

ΟΥΡΑΝΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ. Θέλω να ρωτήσω τους συναδέλφους εάν ξέρουν, επειδή μας είπανε σε δύο διαφορετικές περιόδους όχι έχουμε μία χαρακτηριστική δίριχτη στέγη και μετά, σε κάποια άλλη φάση, περνάμε στην τετράριχτη. Εάν ξέρουν την τεχνολογία, ας την πούμε έτσι, της δίριχτης στέγης και στην συνέχεια της τετράριχτης, όχι στις σημερινές...

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΓΟΣ. Τώρα άμα έκανα ανάλυση, πάνω σε αυτό, των λεπτομερειών θα βλέπατε ότι...

ΟΥΡΑΝΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ. Ναι, θα ήθελα αν το ξέρετε.. δηλαδή οι δίριχτες στέγες, αν έχουμε αυθεντικά παραδείγματα, είναι με ζευκτά ή είναι με τα χωροδικτυώματα που παρατηρούνται στον βαλκανικό χώρο και το αντίστοιχο για τις τετράριχτες πώς είναι. Εάν έχουμε στοιχεία για τα αυθεντικά παραδείγματα και σε ποια εποχή τα είχαμε και επίσης, σε αυτές τις τυπολογίες που είπατε, αν έχουμε κάποια στοιχεία προσανατολισμού, αυτά παίζουνε ρόλο, έχω πάει στην Κεφαλονιά αλλά δεν έχω εμβριθήσει στην μελέτη της περιοχής εκεί, και θα ήθελα, επειδή πρόκειται να τα δούμε και από βιοκλιματική άποψη και δεν ξέρω εγώ τι είναι χρήσιμο, αν έχουμε κάποια τέτοια στοιχεία, εάν δεν τα έχουμε καλώς. Ευχαριστώ.

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Παρακαλώ να γίνουν όλες οι ερωτήσεις πρώτα και να απαντήσετε μετά.

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΚΡΕΜΕΖΗ. Θα ήθελα να κάνω μία έκκληση καταρχάς, σε όλους τους μελετητές. Ας μην αρχίσουμε από Πελασγούς και προϊστορία, ας πάμε τις παρουσιάσεις στο καθ' αυτό θέμα μας, που είναι η σημερινή εποχή με οποιαδήποτε τέλος πάντων αναφορά στο παρελθόν. που αφορά τη σημερινή κατάσταση που αντιμετωπίζουμε. Το λέω σαν έκκληση προς όλους τους μελετητές, για να μπορέσουμε να συζητήσουμε την ουσία του θέματος. Πάνω στο κύριο θέμα που παρουσιάσατε, μου δημιουργήθηκαν αρκετές, ίσως και πάρα πολλές ερωτήσεις. Θα σταθώ σε δυο τρεις που νομίζω ότι έχουν σημασία. Πρώτον, ξεχωρίσατε ως αστικό περιβάλλον μόνο το Κάστρο, την Άσσο και το Φισκάρδο.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΓΟΣ. Ναι.

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΚΡΕΜΕΖΗ. Επειδή έτυχε φέτος το καλοκαίρι να πάω στην Κεφαλονιά, αυτό δεν το διαπίστωσα, μάλλον το αντίθετο διαπίστωσα: ότι ελάχιστα παραμένει αγροτικός χώρος στην Κεφαλονιά, αγροτικός οικισμός δηλαδή με ευκρινή τα χαρακτηριστικά, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι όλα είναι ίδια. Η ποικιλία παραμένει από ορεινά σε πεδινά, δεν ξέρω εάν διαπιστώσατε αυτό το γεγονός, πάντως σίγουρα το αστικό περιβάλλον δεν περιορίζεται σε αυτούς τους τρεις οικισμούς, άρα και τα πλήρη χαρακτηριστικά ενός τέτοιου περιβάλλοντος, σε αντίθεση...

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΓΟΣ. Μιλάτε για το σήμερα ή μιλάτε για το μέχρι το πενήντα τρία ('53);

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΚΡΕΜΕΖΗ. Σήμερα, μα σήμερα αντιμετωπίζουμε το πρόβλημα. Μέχρι το πενήντα τρία ('53)...

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΓΟΣ. Η Λειβαθού όλη είναι ένα απέραντο ξενοδοχείο.

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΚΡΕΜΕΖΗ. Μα ναι, θα επανέλθουμε δηλαδή σε κάποιες μορφές που βιβλιογραφικά συναντάμε πριν το πενήντα τρία ('53); Δεν λέω σε μορφές, λάθος όρος, σε καταστάσεις.

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Η συζήτηση θα γίνει μετά, αφού τελειώσουν οι παρουσιάσεις.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΓΟΣ. Στο Κάτω Κατελειό έχει αναπτυχθεί μία περιοχή δεύτερης κατοικίας, ξενοδοχείων και πολλών άλλων πραγμάτων, απλά το εντοπίζω. Στο Φισκάρδο υπάρχει μια αυθεντικότητα, όπως και στην Άσσο. Τι προτιμάτε εσείς περισσότερο, το Φισκάρδο ή το Κάτω Κατελειό; Μπορεί να μην σας λέει και τίποτα αυτό που λέω.

ΧΡ. ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ. Συνάδελφοι θα βάλουμε μία τάξη σε όλη αυτήν την συζήτηση για να μπορέσουν να συναχθούν συμπεράσματα; Παρακαλέσαμε να κατατεθούν οι ερωτήσεις, ο ομιλητής να σημειώσει τις ερωτήσεις και να μπορέσει να απαντήσει σε αυτές τις ερωτήσεις, εάν θέλει να απαντήσει, αλλά να μην γίνει αυτός ο διάλογος ο οποίος μας βγάζει έξω από ένα, εάν θέλετε τυπικό, ένα τυπικό που έχει όμως ουσία για να μπορέσουμε να δουλέψουμε. Αν έχετε την καλοσύνη, εάν δεν το θέλετε πάλι, πείτε το να κάνουμε με άλλη μέθοδο αυτήν την κουβέντα. Συγγνώμη, για να μην παρεξηγούμαι, δεν καταφέρομαι εναντίον κανενός. Θέλετε να αποφασίσουμε πώς θα δουλέψουμε; Εάν συμφωνείτε με αυτό το οποίο πρότεινε προηγουμένως η πρόεδρος, να γίνονται οι ερωτήσεις, να καταγράφονται και οι ομιλητές να απαντήσουν συνοπτικά μετά, να το ακολουθήσουμε. Υπάρχει κάποιος που διαφωνεί σε αυτό; Κανείς, άρα παρακαλώ να τηρηθεί.

ΑΜΑΛΙΑ ΚΟΥΔΟΥΝΗ. Εκείνο που θα ήθελα... Συμφωνώ με αυτό που είπε η κυρία Κρεμέζη, δηλαδή για την καλύτερη και, συντομότερη εν πάση περιπτώσει παρουσίαση, ώστε να ακούσουμε και τους άλλους μελετητές. Καλό είναι να ξεκινάμε με το τι είδαμε σήμερα, κάνοντας ιστορικές αναφορές. Και μπαίνω τώρα στην ερώτηση: δε μου έγινε κατανοητό κάτι που αναφέρατε στους θεματικούς άξονες, στην αρχή της τοποθέτησής σας, τι ισχύει σήμερα για αυτούς τους οικισμούς και τι παρατηρούμε σε σχέση με τα όρια, δηλαδή έχουμε κενά τεράστια στους οικισμούς, άχτιστα; Τι προστατεύεται ήδη θεσμικά, δηλαδή τι προστατεύεται, τι δεν προστατεύεται... και ποιες είναι οι προτάσεις σας. Λίγο εκεί κάπου χάθηκα.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Ναι. Χωρίς να έχω πολλές δουλειές στην καριέρα μου, έχω αρνηθεί δυο τρεις δουλειές στην Κεφαλονιά ακριβώς λόγω του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου. Λέω το εξής: βασικό στο πώς ορίσαμε την κουβέντα και το πώς το είπε η κυρία Φραντζή νωρίτερα, είναι να απαντάμε και να προσπαθούμε να ακολουθούμε τους άξονες. Πολύ λίγο νιώθω ότι το κάνατε αυτό και αυτό το λέω σα σημείωση ώστε από εδώ και στο εξής να προσπαθήσουμε, λίγο πιο πολύ, να είμαστε πιο συνοπτικοί και λίγο πιο ευρείς.

Τώρα, η ερώτησή μου είναι η εξής: κάνατε μία ιστορική αναδρομή, κάνατε μία αξιολόγηση και από ό,τι μου έμεινε η λέξη, ασυνέχεια στην Κεφαλονιά την οποία θέλετε να διορθώσετε, ενώ ξέρουμε ότι η Κεφαλονιά κάθε τριακόσια (300) χρόνια ισοπεδώνεται, οπότε μάλλον είναι χαρακτηριστικό αυθεντικότητας η ισοπέδωση και η ασυνέχεια. Παρόλα αυτά κάνατε μία επιλογή αντίθετη από αυτό που θεωρώ εγώ αυθεντικό χαρακτήρα της Κεφαλονιάς και της ψυχοσύνθεσης των κατοίκων της Κεφαλονιάς και των ανθρώπων της.

Η ερώτησή μου παρόλα αυτά, αλλά έπρεπε να το πω το προηγούμενο, είναι η εξής: με βάση το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο, προσπαθώ να καταλάβω πού είναι η δομική διαφορά σε σχέση με αυτό που προτείνετε, όχι λεπτομέρειες αν το φουρούσι είναι ογδόντα πόντους ή ένα μέτρο. Η δομική διαφορά: εφόσον διαμαρτύρεστε ότι η κατάσταση είναι όπως δεν σας αρέσει στην Κεφαλονιά, τι από αυτό που προτείνετε, δομικά οδηγεί σε κάτι άλλο;

ΜΑΡΩ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ. Λοιπόν, εγώ ήθελα να ξέρω, δηλαδή να ξεκαθαρίσω μέσα από όλα αυτά που είπατε: Παραδοσιακοί, ο τίτλος είναι συνώνυμο με τους προστατευόμενους, δηλαδή με τους κηρυγμένους. Ήθελα να ξέρω εάν εσείς, αυτά όλα τα οποία μας αναπτύξατε, αφορούν και τους παραδοσιακούς και τους κηρυγμένους. Αυτό είναι η μία μου απορία, η άλλη είναι εάν προτείνετε να κηρυχτούν και άλλοι, εάν περιορίζεστε σε αυτούς μόνο που είναι κηρυγμένοι. Ποιοι λοιπόν είναι μόνο κηρυγμένοι, εάν εσείς προτείνετε κάτι επιπλέον.

Έχω όμως να παρατηρήσω για τα Φάρσα, είναι τα Φάρσα δεν είναι η Φάρσα... Τη φάρσα την έκαναν οι κάτοικοι και το εγκαταλείψανε. Πραγματικά, είναι κάτι εξαιρετικά αξιόλογο για την Κεφαλονιά, την τόσο ερημωμένη και ήταν πολύ ωραία η παρουσίαση που κάνατε και η σκέψη μόνο ότι αυτός ο

ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

οικισμός θα μπορούσε να αναβιώσει. Αυτά ήθελα μόνο, όλα τα άλλα, καταλαβαίνω την αγωνία σας γιατί διαπιστώσατε ότι είναι διάσπαρτα και ελάχιστα τα παραδοσιακά μέσα στην Κεφαλονιά. Και προσπαθείτε δίπλα τους να τους βάλετε κάτι που θα το έλεγα κτίρια συνοδείας, αλλά δεν ξέρω εάν ταιριάζει τελείως ο λόγος.

Στα κτίρια συνοδείας ίσως έχουμε κάποια υποστήριξη για τον τρόπο που εσείς τοποθετείστε απέναντι στο σύγχρονο. Δεν το βλέπω όμως σαν γενίκευση, δηλαδή κάπου που έχουμε μία ενότητα, τότε θα σκεφτείς πολύ συντηρητικά για το κτίριο συνοδείας. Αλλιώς, αν έχουμε σκόρπια παραδοσιακά... Θέλω την άποψή τους στα συγκεκριμένα πράγματα.

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Ο κύριος Κίζης.

Ι. ΚΙΖΗΣ. Και εγώ θέλω να θέσω μία διπλή ερώτηση. Επειδή αναφερθήκατε για... στις παρελθούσες αρχιτεκτονικές που εισήχθησαν στην Κεφαλονιά, δηλαδή από τη Βενετία την τυπολογία και μορφολογία και αργότερα από το Βασίλειο της Ελλάδος, το νεοκλασικισμό. Και είπατε ότι, εν τέλει, αφομοιώθηκαν από τον τοπικό μάστορα και άρα τα νιώθουμε σαν δικά μας και άρα να προσέξουμε ιδιαίτερα.

Δηλαδή η αρχιτεκτονική που ακολούθησε μετά, ο μοντερνισμός ας πούμε και οτιδήποτε άλλο, η αρχιτεκτονική δηλαδή η εισαγόμενη και την οποία διδάσκουμε στα πολυτεχνεία εδώ και ογδόντα χρόνια: Αυτή δεν έχει θέση στην συνέχεια της φυσιογνωμίας της Κεφαλονιάς και της κάθε Κεφαλονιάς; Και εν τέλει, επειδή ακούστηκε δυο τρεις φορές το ρήμα «αρέσει», πιστεύετε ότι έχει σημασία τι αρέσει σε εμένα, στον άλλον, στο μελετητή ή στον οποιονδήποτε, ή η αναζήτησή μας θα πρέπει να είναι άλλη, εκτός από το τι μου αρέσει και τι δεν μου αρέσει. Σας ευχαριστώ.

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Θερμή παράκληση, να είναι διευκρινιστικές οι ερωτήσεις, γιατί δεν θα μας μείνει μετά θέμα για συζήτηση. Ο κύριος Πρέπης.

ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΠΡΕΠΗΣ. Ήθελα απλώς να ξέρω εάν στους κατευθυντήριους άξονες ανάλυσης εμπεριέχονται στοιχεία ανάλυσης του δημόσιου χώρου. Είδαμε κάποιους δημόσιους χώρους άχρωμους, αχαρακτήριστους. Μπήκατε στον κόπο...

Δ. ΛΑΓΟΣ. Μπορούσα να έχω άλλη μία ώρα;

Α. ΠΡΕΠΗΣ. Όχι, θέλω να πω, υπήρχε και αυτό μέσα στα αντικείμενα της ανάλυσης; Και αν ναι, σας απασχόλησε; Και, εν πάση περιπτώσει, έχω καταλάβει ότι στηρίζετε την πρότασή σας πάνω στο ιδεολόγημα της συνέχειας του σώματος παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. Αυτό είναι ένα τεράστιο θέμα το οποίο θα μπορούσε να απασχολήσει εδώ τις επόμενες δυο μέρες, αλλά δεν θέλω να επανέλθω.

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Αφήστε το για την συζήτηση μετά κύριε Πρέπη.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΠΕΠΕ. Λέγομαι Πεπέ Αναστασία, και ήθελα να ρωτήσω εάν υπάρχει μετάβαση από τους κλειστούς προς τους ημιυπαίθριους και τους υπαίθριους χώρους, γιατί αυτά που είδα ήταν μόνο μπαλκονάκια, η πρώτη ερώτηση.

Η επόμενη ερώτηση είναι αν, στην βενετσιάνικη αρχιτεκτονική που αναφερθήκατε, υπάρχει συμμετρία που μας δείξατε στις προτάσεις σας.

Και τρίτη ερώτηση αν, είναι δεσμευτικές οι προτάσεις σας ή όχι. Ευχαριστώ πολύ.

ΔΡΟΣΙΑ ΜΟΛΛΑ. Ήθελα να ρωτήσω αν έχετε δουλέψει ποτέ στην Κεφαλονιά, αν έχετε δικιά σας εμπειρία, αν έχετε συζητήσει καθόλου με τους ανθρώπους, με τους συναδέλφους που εργάζονται εκεί και έχουνε την εμπειρία των δελτίων, των ως τώρα δελτίων αναγνώρισης οικισμών, με τα οποία και εσείς συμφωνείτε σε πολλά πράγματα, λειτουργείτε με έναν τρόπο ανάλογο και επίσης ήθελα να ρωτήσω την επιβλέπουσα πότε, όσον αφορά τις συμμετοχικές διαδικασίες, πότε θα ερωτηθεί η κοινωνία και, όταν λέμε πως θα γίνουν αυτές οι διαβουλεύσεις, οι οποίες είναι υποχρεωτικές, πότε θα γίνει αυτό το πράγμα, με ποιον τρόπο.

ΝΙΚΟΣ ΓΡΟΖΟΠΟΥΛΟΣ. Επί της διαδικασίας, μπορώ να κάνω μία ερώτηση; επειδή είπατε ότι έχουμε συμφωνήσει σε ένα περιεχόμενο απαντήσεων, πολλές από αυτές τις ερωτήσεις παραπέμπουν σε μεγάλη έκταση. Μήπως θα ήτανε σωστό να παραπέμψετε κάποιες ερωτήσεις από αυτές που έγιναν, στο δεύτερο κύκλο, για να προχωρήσουμε στην διαδικασία των παρουσιάσεων; Θα μας βοηθήσει πάρα πολύ όλους. Σας ευχαριστώ.

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Σωστό. Δημήτρη, μόνο αν έχεις πολύ συγκεκριμένες απαντήσεις σε διευκρινιστικά θέματα, πολύ σύντομα τις λες, χωρίς ανάλυση και μετά, θα πάμε στη συζήτηση για τα υπόλοιπα.

Δ. ΛΑΓΟΣ. Θα προσπαθήσω, αν και δεν είχα κάποιο στοιχείο να μπορώ να γράφω. Όταν ξεκινάς να κάνεις μία παρουσίαση ενός τόσο μεγάλου θέματος, όσο και να έχουνε μπει άξονες, δε μπορείς να απαντήσεις σε αυτούς τους άξονες. Άρα, ξέρω εκ των προτέρων και είμαι ειλικρινής, ότι μπορεί να μην έχω απαντήσει και σε κανέναν, για να είμαι ειλικρινής και ευθύς. Μπορεί να μην έχω απαντήσει και σε κανέναν.

Έκανα κάποιες εισηγήσεις, ή κάναμε ως ομάδα τρεις εισηγήσεις μέσα στο χρόνο που είχαμε και, αν και υπήρχε προβληματισμός να μην έρθουμε, είπαμε ότι θα έρθουμε, όπως και κάποιοι άλλοι συνάδελφοι επέλεξαν να μην έρθουν. Εμείς το βάζουμε σε μια διαβούλευση, δεν έχουμε κάποιο πρόβλημα.

Τώρα, θα προσπαθήσω να σας πω δυο πράγματα που δεν τα είπα στην εισήγηση και τα οποία εύλογα έχουν δημιουργήσει κάποια ερωτηματικά: Η Κεφαλονιά έχει εκατόν σαράντα τρεις (143) οριοθετημένους οικισμούς. Ο τρόπος με τον οποίο μεθοδολογικά έγινε η διαδικασία, με το διάταγμα του ογδόντα πέντε ('85): έγινε, υποδειγματικά θα έλεγα για την εποχή του, και πρέπει να το επισημάνουμε και να το χρεώσουμε και στον τότε νομάρχη, ο οποίος μετέπειτα έγινε και καθηγητής Πανεπιστημίου, τον κύριο Μπεριάτο. Λοιπόν τι έγινε εκεί πέρα: Με μία νομαρχιακή απόφαση κατέταξαν τους οικισμούς. Με μία δεύτερη νομαρχιακή απόφαση κάνανε οι άνθρωποι τότε, κατά κατηγορία, αξιόλογος, ενδεικτικός και τα λοιπά, έκαναν τις καρτέλες και είπαν ότι έχουμε τύπο Α, τύπο Β, τύπο Γ, έτσι έγινε λοιπόν μία πολυπλοκότητα, όλα αυτά είναι ενιαία. Έκτοτε έγιναν οι οριοθετήσεις για κάθε οικισμό, ή δύο οικισμούς μαζί, ή πολλούς οικισμούς μαζί, ή ο ένας ο οικισμός στην μια κοινότητα και ο άλλος ο οικισμός στην άλλη κοινότητα.

Έχω βάλει εδώ την περιοχή Σβορωνά-

ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

των, Μεταξάτων και Λακήθρας, πάνω σε αυτό το τοπογραφικό δουλέψαμε, αυτό είναι το αυθεντικό της υπηρεσίας έτσι για να απαντήσω στο μέσα, έξω και το όριο το ένα και το άλλο, έτσι δουλέψαμε, έτσι βάλαμε πάνω στους χάρτες με γεωαναφορά πως το λένε για να μην εξειδικεύσουμε και τα πράγματα. Λοιπόν αυτό είναι, ένα παράδειγμα μπορώ να σας πω…

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Δημήτρη να μην μπούμε πάλι στην ανάλυση.

Δ. ΛΑΓΟΣ. Μισό λεπτό, είναι πολύ σημαντική η ερώτηση του συναδέλφου. Εγώ ξεκινάω από αυτή. Λοιπόν εδώ τώρα, πώς ήρθε η συνέχεια: αυτό είναι το Κάστρο. Από το Κάστρο δίπλα, δίπλα εδώ πέρα είναι Περατάτα, Μαζαρακάτα και έχουμε, κοιτάξτε τώρα πως έρχεται και επεκτείνεται για κάτι το οποίο ήταν να χτιστεί εδώ καινούριο, ήρθε και επεκτάθηκε ο οικισμός, αυτή είναι η πραγματικότητα. Μπορεί με συναδέλφους να μην μίλησα, μπορεί με την πολεοδομία να εξάντλησα πολλά θέματα και με κάποιους επιλεκτικά, αλλά αυτή είναι η κατάσταση, όπως βλέπετε κάθε ένας που θέλει να χτίσει πάει και κάνει λίγο και λίγο παρακάτω και λίγο παρακάτω και λίγο παρακάτω. Αυτά θα τα δούμε σε ορισμένες περιοχές της Κεφαλονιάς, εκεί που υπάρχει οικονομικό ενδιαφέρον, πού θα το δούμε... θα το δούμε στην δημοτική ενότητα Λειβαθούς, θα το δούμε Σκάλα, Πόρο αλλά δεν θα το δούμε στο κέντρο εκεί που είναι η Πλαγιά, δεν θα το δούμε στην Πλαγιά, δεν θα το δούμε στην Καριά. Μπορεί όμως να το δούμε κάπου αλλού. Λοιπόν βάζω τώρα κάποια χαρακτηριστικά, όχι από εδώ, είναι από άλλους νομούς, άλλης μεθοδολογίας προσέγγιση.

Τώρα, στην Κεφαλονιά εκείνη την εποχή καθορίστηκαν δύο ζώνες οικιστικού ελέγχου. Καθορίστηκαν, όχι συγγνώμη, η Κεφαλονιά έχει περισσότερες ζώνες οικιστικού ελέγχου. Καθορίστηκαν Γ.Π.Σ. στην Σκάλα, στην Αγία Ευθυμία, στον Πόρο, στο Ληξούρι, στο Αργοστόλι. Με τον είκοσι πέντε μηδέν οχτώ (2508) όμως ξεκίνησε μόνο μία, ξεκίνησε στην Αγία Ευθυμία και αυτή σταμάτησε στο Β1, δεν προχώρησε τίποτα. Δηλαδή ενώ ξεκίνησαν όλα τόσο θαυμάσια και τόσο ωραία από εκεί και πέρα τίποτα, ο καθένας ό,τι του αρέσει, όπως του αρέσει και όπως μπορούσε. Αυτή είναι η δικιά μας η άποψη που πήγαμε, καθίσαμε και το είδαμε το όλο θέμα της Κεφαλονιάς, το οποίο είναι αρκετά πολύπλοκο δεν είναι τόσο απλό. Παραδείγματα υπάρχουν πάρα πολλά: εγκαταλειμμένα: πάρα πολλοί πηγαίνουν και τα παίρνουν, με την νέα τεχνολογία των ενεμάτων και της αμμοβολής καθαρίζουν το παλιό, μπορεί να βρουν πέτρες γύρω γύρω πεταμένες και να χτίσουν και με την αμμοβολή πάλι να το καθαρίσουν και στο τέλος να βλέπεις ένα ωραιότατο αποτέλεσμα. Αν είχα χρόνο να σας δείξω φωτογραφίες θα σας τα έδειχνα.

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Συγγνώμη αλλά πάλι ξεφύγαμε, θα πρέπει να πάμε στον επόμενο ομιλητή γιατί έχουμε καθυστερήσει πολύ…

Δ. ΛΑΓΟΣ. …δεν είχε μεγάλους άξονες συμμετρίας.

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Στα πλαίσια της συζήτησης μετά, ό,τι χρειάζεται επιπλέον από τις απαντήσεις θα ειπωθεί εκεί. Να καλέσουμε...

Δ. ΛΑΓΟΣ. Τώρα μισό λεπτό, θέλω να πω και το εξής: καταρχάς πού απευθυνόμαστε:

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30-19:30

Δηλαδή αν δεν ξεκαθαρίσουμε το που απευθύνονται αυτές οι δουλειές, δε μπορούμε να κάνουμε ένα γόνιμο διάλογο. Δεν απευθύνονται στον καλό αρχιτέκτονα, ο καλός αρχιτέκτονας δεν έχει ανάγκη τίποτα...

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Έχει ανάγκη να δουλέψει όμως ο καλός αρχιτέκτονας.

Δ. ΛΑΓΟΣ. Ξέρετε τι θα κάνει. Η δουλειά όμως στην Ελλάδα, όπως είπε και η γενική διευθύντρια και η πρόεδρος, απευθύνεται στον κακό αρχιτέκτονα, στον πολιτικό μηχανικό που δεν συμμετέχει εδώ, στον απόφοιτο του Τ.Ε.Ι. που δεν συμμετέχει εδώ, αλλά αυτοί θα παράγουν το μεγαλύτερο αποτέλεσμα, αυτοί θα δουλέψουν περισσότερο, εμείς θα δουλέψουμε σε κάποιες βίλες μεσοαστικές, μεγαλοαστικές, δεν ξέρω τι άλλο. Αλλά πρέπει να δούμε ότι τα επόμενα δέκα δεκαπέντε χρόνια δεν πρόκειται να χτίζουμε. Δεν πρόκειται να χτίζουμε τα επόμενα δέκα δεκαπέντε χρόνια. Αυτή είναι η πραγματικότητα. Τι θα κάνουμε όμως, τι μπορούμε να κάνουμε. Θα τρέξουνε διάφορα προγράμματα όπως τρέχουν: ενεργειακή αναβάθμιση, αποκατάσταση προσόψεων…

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Είναι πολύ γενικότερα αυτά τα θέματα, δε θα λύσουμε τώρα το επαγγελματικό θέμα, είναι αδύνατον με τους χρόνους, που έχουν περάσει.

Δ. ΛΑΓΟΣ. Λυπάμαι για ό,τι δεν απάντησα.

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Εντάξει, θα έχουμε στα πλαίσια της συζήτησης τη δυνατότητα να πούμε περισσότερα. Ευχαριστούμε πολύ.

Συγγνώμη, θέλει η επιβλέπουσα να κάνει κάποια…

Μ. ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ. Να κάνω μία πρόταση; Μήπως να μπορέσουμε, κατανοώ πλήρως και ευχαριστώ τον κύριο Λαγό γιατί ήτανε ο πρώτος, οπότε είχε και όλη αυτήν την δυσκολία. Να κάνω μία διαδικαστική πρόταση: επειδή βλέπουμε ότι ούτως ή άλλως ξεφεύγουμε από το εικοσάλεπτο. Η λογική θα ήτανε να παρουσιαστούν οι μελέτες και ουσιαστικά θέλουμε μία παρουσίαση του πλαισίου ανάλυσης, καταγραφής και αν κάπου έχετε καταλήξει δεν είναι δυνατόν, μακάρι να είχαμε τον χρόνο να αναλύσουμε κάθε περιοχή, νομίζω ότι είμαστε όλοι σε θέση να μαζέψουμε τις ερωτήσεις μας, να τις πούμε γενικά στο τέλος διότι στο επίπεδο της ανάλυσης και της καταγραφής πολλές ερωτήσεις μπορούν να συμπίπτουν σε διαφορετικές περιοχές Για να μας δοθεί η ευκαιρία μετά, να συζητήσουμε επί της ουσίας. Εάν πέσουμε στην περίπτωση δέκα ερωτήσεων σε κάθε περιοχή, θα ξεφύγουμε τελείως και χάνουμε και την ουσία. Νομίζω, αν συμφωνείτε, να γίνουν οι παρουσιάσεις, να γίνουν οι τοποθετήσεις από τους επιβλέποντες, που έχει πραγματικά αξία και να μαζέψουμε όλες τις ερωτήσεις στο τέλος, γιατί θεωρώ ότι θα υπάρξουν πολλές κοινές ερωτήσεις όταν μιλάμε για πλαίσιο καταγραφής, ανάλυσης και προτάσεων, αν συμφωνείτε…

Ι. ΚΙΖΗΣ. Τώρα συμφωνούμε. Πρωτύτερα αν το λέγατε, θα είχαμε συμφωνήσει και πρωτύτερα.

Γ. ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ. Η ερώτηση που αφορούσε τη διαβούλευση: προβλέπεται στο τέλος του Β΄ σταδίου να γίνει η διαβούλευση και αυτό έχει τον εξής σκοπό: η Α΄ φάση όπως θα ξέρετε, αν και κάποιοι από εσάς δεν θα ξέρετε, έχει ένα τεράστιο όγκο δουλειάς καταγραφής του υπάρχοντος θεσμικού πλαι-

ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

σίου, κάτι που δεν παρουσιάστηκε καν στη συγκεκριμένη περίπτωση. Η προκαταρκτική πρόταση που καταθέτει ο κάθε μελετητής με την Α΄ φάση δεν παύει να είναι μία πρωτόλεια πρόταση, η οποία δεν έχει καν τύχει επεξεργασίας από την επίβλεψη και από την Υπηρεσία και από το Υπουργείο γενικότερα, και είναι ίσως κρίμα να αναλωθούμε σε συγκεκριμένα παραδείγματα αυτήν την στιγμή, από την στιγμή που είναι μία πρωτόλεια δουλειά. Και για αυτό ακριβώς η διαβούλευση έχει προγραμματιστεί όταν πια θα έχουμε κανονικές προτάσεις και θα τις έχουμε αναλύσει, θα τις έχουμε σκεφτεί και θα μπορούμε και να τις συζητήσουμε και με τις τοπικές κοινωνίες και με τον επιστημονικό κόσμο.
Το δεύτερο, που έγινε μία ερώτηση σχετικά με την ανάλυση του δημοσίου χώρου από έναν συνάδελφο, προβλέπεται ήδη από τις προδιαγραφές και υπάρχει μέσα στο κομμάτι της Α΄ φάσης της μελέτης, η ανάλυση του δημόσιου χώρου. Απλά, πάλι δεν παρουσιάστηκε, παρουσιάστηκαν κυρίως τα ιστορικά στοιχεία για να τεκμηριωθεί η προκαταρκτική πρόταση των μορφολογικών κανόνων, αλλά δεν παρουσιάστηκε το μεγαλύτερο κομμάτι της δουλειάς που μάλλον δεν πολύ ενδιαφέρει κιόλας γιατί είναι κάτι αντικειμενικό, είναι ουσιαστικά μια καταγραφή, ένα εργαλείο που θέλουμε να αποκτήσουμε τους ορθοφωτοχάρτες με όλο το θεσμικό πλαίσιο, έτσι ώστε να ξέρουμε τι μας γίνεται και δεν έχει νόημα να παρουσιαστεί. Προς το παρόν αυτά θέλω να πω.

• **ΧΡ. ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ.** Ευχαριστούμε την κυρία Σπηλιοπούλου. Νομίζω ότι εξαντλήθηκε, βέβαια ήταν κάπως λογικό, πήγαμε περισσότερο χρόνο γιατί ήτανε η πρώτη μελέτη που παρουσιάστηκε απόψε.
Ευελπιστούμε να προχωρήσουμε τώρα πιο γρήγορα, όσο γίνεται και θα ήθελα να πάμε σε μια άλλη περιοχή, στη Μαγνησία, που περιλαμβάνει. Θέλω να διευκρινίσω, το είπε η κυρία Μουρμούρη στην αρχή: οι διαγωνισμοί είναι σαράντα οχτώ (48), βέβαια οι περιφερειακές ενότητες είναι πολύ περισσότερες, διότι έχουμε πάει με τη νέα διοικητική διαίρεση της χώρας. Ως γνωστό, έχουν καταργηθεί οι νομοί και έχουμε τις περιφερειακές ενότητες. Έτσι λοιπόν η επόμενη σύμπραξη των γραφείων του Θύμιου Παπαγιάννη και των συνεργατών του έχει αναλάβει τις περιφερειακές ενότητες της Μαγνησίας και των Σποράδων. Θα παρακαλούσα η κυρία Νανοπούλου, νομίζω είναι εδώ την είδα, την κυρία Μπεζαντέ, την κυρία Νανοπούλου, δεν ξέρω ποιος θα μιλήσει;

•

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ **ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ** **ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30-19:30

ΜΑΓΝΗΣΙΑ

• **ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΜΠΕΖΑΝΤΕ.** Συνάδελφοι καλησπέρα σας, λέγομαι Χριστίνα Μπεζαντέ. Είναι εδώ και η κυρία Νανοπούλου και η κυρία Τσακιροπούλου που είναι οι επικεφαλείς της ομάδας.
Επειδή όμως εγώ, από τα μέλη της ομάδας, ζω από το χίλια εννιακόσια εβδομήντα εννέα (1979) στην Μαγνησία και εργάζομαι, από επιλογή, μόνον εκτός πόλης Βόλου σε χωριά, παραδοσιακά και μη παραδοσιακά, εντός και εκτός ορίων, αποφάσισε η ομάδα να μου εμπιστευτεί την παρουσίαση αυτής της προσέγγισης που κάναμε ως εδώ.
Έχουμε όλη την Μαγνησία, συν τα τρία νησιά που είναι Σκιάθος, Σκόπελος, Αλόννησος και τα υπόλοιπα μικρά νησάκια των Σποράδων. Πρόκειται για μία περιοχή η οποία χωρίστηκε από εμάς μεθοδολογικά, με κριτήρια τα οποία θα δείτε εύκολα, σε ορισμένες βασικές μεγάλες ενότητες. Η σκέψη που μας οδήγησε στο να κάνουμε την διάκριση αυτών των πέντε μεγάλων ενοτήτων, μέσα στις οποίες υπάρχουνε και άλλες υποενότητες, είναι η εξής: ανεξάρτητα από την σημερινή διοικητική διάρθρωση του πράγματος, η δόμηση, η αρχιτεκτονική έκφραση, μέχρι σήμερα παντού στον κόσμο και σε μας και εδώ, παράγεται και διαφοροποιείται επειδή διαφοροποιούνται κάποιοι άλλοι παράγοντες.

Ποιοι είναι οι παράγοντες, οι ειδικοί, που διαφοροποιούνται και διαφοροποιούν και την αρχιτεκτονική έκφραση εν τέλει: Καταρχήν είναι οι συνθήκες. Λοιπόν, είναι οι συνθήκες της γεωμορφολογίας. Σωστά είναι οι συνθήκες γεωμορφολογίας, είναι το έδαφος, ο χαρακτήρας του εδάφους, είναι οι κλιματικές συνθήκες. Αυτά τα δύο δημιουργούν τις παραγωγικές δυνατότητες, είναι η βάση των παραγωγικών δυνατοτήτων των περιοχών, ειδικά στις μέχρι σήμερα παραδοσιακότερες κοινωνίες, αναπτύσσεται μία κοινωνική και οικονομική δραστηριότητα. Ας πούμε, περιοχές που ήτανε μάλλον πολύ περιορισμένων τοπικών πόρων δημιουργήσανε κίνητρο να φύγουνε οι άνθρωποι με καράβια, με εμπόριο εκτός. Αυτή η δραστηριότητα είχε συνέπειες διότι έφερε επιρροές από αλλού. Από αυτούς τους παράγοντες λοιπόν της γεωμορφολογίας, τις κλιματικές, τις τοπικές παραγωγικές δυνατότητες και την κοινωνικοοικονομική δραστηριό-

>

ΜΑΓΝΗΣΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

τητα που αναπτύχθηκε σύμφωνα με αυτά, προέκυψε και διαφορετική αρχιτεκτονική έκφραση.

Εδώ λοιπόν στην περιοχή μας, οι παράγοντες αυτοί διαφοροποιούνται στις πέντε αυτές μεγάλες ενότητες. Η μία είναι οι νησιωτικοί οικισμοί, τα νησιά: Σκιάθος, Σκόπελος, Αλόννησος και τα μικρότερα. Η δεύτερη είναι, όπως βλέπετε, η απέξω πλευρά, η προς το Αιγαίο πλευρά που αρχίζει από την άκρη, από το Τρίκερι, το Τισαίο Όρος, το Πήλιο και πάει μέχρι τους πρόποδες, τα πρόβουνα του Μαυροβουνίου. Η άλλη μεγάλη ενότητα είναι οι οικισμοί που αναφέρονται στον Παγασητικό και η δραστηριότητά τους και η αρχιτεκτονική τους και η ύπαρξή τους έχει πολύ μεγάλη σχέση με την κλειστή αυτή θάλασσα. Να πούμε ότι όλο αυτό εδώ το πράγμα έχει δύο χοντρά σκέλη. Ένα που είναι μέρος του Πηλίου και ένα έναντι, που δεν είναι μέρος του Πηλίου, αλλά και που, ιστορικά και γεωμορφολογικά, μέχρι σήμερα έχει αναφορές και είναι εμφανές ότι έχει σχέσεις, διαλέγεται, με την απέναντι πλευρά. Μέσα έχουμε τους μεσόγειους πεδινούς οικισμούς, που είναι χωριά του κάμπου της Μαγνησίας και εδώ κάτω έχουμε τους μεσόγειους ορεινούς οικισμούς που έχουν ένα άλλο δικό τους σύνολο τοπικών παραγόντων. Αυτές λοιπόν οι μεγάλες ενότητες.

Σε αυτές τις μεγάλες ενότητες έχουμε τις εξής, πολύ χοντρικά ισχύουσες, νομοθετικές καταστάσεις: Όλο το Πήλιο και το τμήμα που είναι προς την πλευρά του Παγασητικού και όλη αυτή η περιοχή που είναι προς την πλευρά του Αιγαίου, προστατεύεται από το χίλια εννιακόσια εβδομήντα εννέα (1979) και έκτοτε με κάποιες συμπληρώσεις, διαφοροποιήσεις και βελτιώσεις, από το ειδικό προεδρικό διάταγμα των οικισμών του Πηλίου. Στη νησιωτική περιοχή, στους οικισμούς που μελετάμε, δεν υπάρχει κανένας προστατευόμενος οικισμός. Σε όλη την περιοχή από εδώ μεριά, όλο αυτό εδώ στην υπόλοιπη Μαγνησία, επίσης δεν υπάρχει κανένας προστατευόμενος κηρυγμένος παραδοσιακός οικισμός. Εμείς έχουμε εντοπίσει τουλάχιστον τρεις, οι οποίοι πρέπει να μπούνε σε αυτό το καθεστώς, με μία τεκμηρίωση που δεν θα σας την πω αυτήν την στιγμή.

Όσον αφορά λοιπόν τους μη ειδικά προστατευόμενους οικισμούς και τα νησιά, οι οικισμοί μας εντάσσονται στην νομοθεσία των οικισμών κάτω των δύο χιλιάδων (2.000) κατοίκων και διαφοροποιούνται πρακτικά και, αναιτιολόγητα εν πολλοίς, όσον αφορά τις ισχύουσες αρτιότητες. Επ' αυτού έχουμε κάνει έναν αναλυτικό σχολιασμό στην μελέτη, τον οποίο δεν θα σας μεταφέρω εδώ. Θεωρούμε ότι η ανισονομία αυτή προέκυψε κυρίως από το γεγονός ότι έχουνε γίνει σε πολύ διαφορετικές χρονικές στιγμές οι οριοθετήσεις και οι αποφάσεις αυτές και, προφανές είναι, ότι κάποια στιγμή πρέπει να εκλογικευτούν με κριτήρια. Οι διαφοροποιήσεις που σήμερα υπάρχουν, δε φαίνεται να αιτιολογούνται επαρκώς.

Ένα άλλο μείζον ζήτημα, το οποίο είναι ζήτημα σε όλη την χώρα, όσο μπορούμε να γνωρίζουμε, είναι ότι οι οριοθετήσεις και των παραδοσιακών οικισμών και όλων των παραλιακών οικισμών των μη παραδοσιακών έχουν γίνει όλες με αποφάσεις νομάρχη και είναι νομοθετικά στον αέρα, θα όφειλαν να έχουν γίνει με προεδρικά διατάγματα. Είναι ένα μείζον ζήτημα που,

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ
ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30-19:30

όσοι ασχολούνται με τα ζητήματα της νομοθεσίας, το ξέρουν, το Υπουργείο απασχολείται πολύ. Δε νομίζω ότι έχει νόημα να επεκταθούμε εδώ τώρα. Λοιπόν, πρώτη ενότητα προβληματισμού τα όρια των οικισμών. Είπε η κυρία Διευθύντρια αρχικά ότι, δυστυχώς ή ευτυχώς, οι αρχιτεκτονικοί μας προβληματισμοί συνυπάρχουν με πολεοδομικές πραγματικότητες. Αυτήν την έκφραση χρησιμοποιήσατε και είναι πολύ χαρακτηριστική. Ναι, υπάρχουν πολεοδομικές πραγματικότητες, η πρώτη εκ των οποίων και, η σημαντικότερη κατά την γνώμη μας, είναι τα ισχύοντα όρια των οικισμών.

Εδώ θα σχολιάσουμε ορισμένες, κρίσιμες κατά την άποψή μας, επισημάνσεις, που δεν αφορούν μόνο τον οικισμό δείγμα που σας έχουμε εδώ εκάστοτε. Αφορούν ομάδες ολόκληρες οικισμών από αυτούς που μελετήσαμε, είναι χαρακτηριστικά δείγματα αυτά που σας δείχνουμε εδώ. Πρώτα πρώτα, όπου έχουμε επεκτάσεις πεδινών παραλιακών οικισμών αυτές είναι που γίνανε, με συγχωρείτε, να πω μία κουβέντα, δε συναντήσαμε εμείς οικισμούς που δεν έχουν οριοθετηθεί και οφείλουν να οριοθετηθούν με τα κριτήρια του νόμου, παρά μόνον ένας, υπό ερώτηση. Άρα έχουμε όλους μας τους οικισμούς στην Μαγνησία οριοθετημένους.

Λοιπόν, οι επεκτάσεις που γίνανε είναι σχεδόν όλες στη δεκαετία του ογδόντα ('80), κατά κανόνα το χίλια εννιακόσια ογδόντα έξι (1986), ελάχιστες μέχρι το χίλια εννιακόσια ενενήντα (1990). Όπου οι οικισμοί ήταν πεδινοί – παραλιακοί, επεκτάθηκαν πάρα πολύ στις γύρω λοφώδεις εκτάσεις. Βλέπετε ότι εδώ, αυτό εδώ το πράγμα είναι και τώρα αδόμητο. Αυτό το πράγμα είναι και τώρα αδόμητο… αυτό εδώ το πράγμα είναι και τώρα αδόμητο. Εδώ, εν προκειμένου το Πατητήρι και η Βότση στην Αλόννησο, επεκτάθηκαν τόσο πολύ η Βότση νοτιοδυτικά, το Πατητήρι βορειοανατολικά, που ενώθηκαν. Ήτανε δύο τελείως διακριτά χωριά, αυτήν την στιγμή είναι πρακτικά ένα νομοθετημένο σύνολο, διότι δεν είναι ένας οικισμός. Είναι δύο χωριά και διάφοροι που είχανε οικόπεδο και χτίσανε γενικώς και εξακολουθούν να χτίζουν ή δεν χτίζουν, ανάλογα με την οικονομική συγκυρία.

Έχουμε αντίστοιχα παραδείγματα παραλιακού οικισμού, που δεν είναι εδώ η περίπτωση, που έχει ανεβεί κατά πάνω και έχει ενωθεί πρακτικά με τον υπερκείμενο οικισμό του οποίου αποτελούσε τη Σκάλα. Αυτή είναι μία κατηγορία προβλημάτων επεκτάσεων, έντονη και σημαντική.

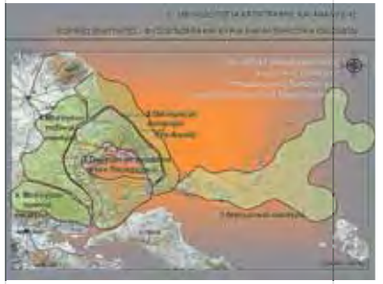

>

ΜΑΓΝΗΣΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30-19:30

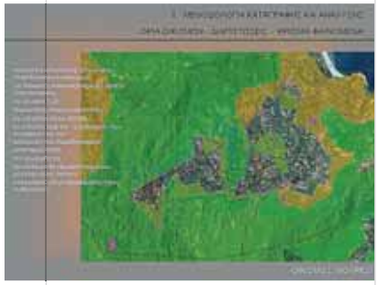

Μία δεύτερη κατηγορία πολύ προβληματικών επεκτάσεων, εδώ είναι ένα κραυγαλέο πια παράδειγμα, είναι η Κορώπη Μπούφα, οικισμός επί του Παγασητικού του Πηλίου που, ένας οικισμός όπου ο κανονικός οικισμός της Μπούφας είναι πάνω, είναι ο παλιός οικισμός της Μπούφας. Επεκτάθηκε, όπως βλέπετε, σε μία τεράστια έκταση, αυτή στην θάλασσα. Εδώ κάτω είναι υδροβιότοποι, εδώ κάτω κατεβαίνει το ρέμα που εκτονώνει το φράγμα Παναγιώτικο, το οποίο έχει δημιουργηθεί για την υδροδότηση όλου του νότιου Πηλίου. Αν κάποια στιγμή σπάσει το φράγμα, αυτός ο χείμαρρος είναι ο αποδέκτης και η μισή Μπούφα κάτω, αυτό εδώ όλο θα πνιγεί. Πρόκειται για επεκτάσεις οι οποίες οφείλουν να δώσουν λόγο, πιθανώς και στην δικαιοσύνη.

Μία τρίτη κατηγορία επεκτάσεων αφορά ορεινούς οικισμούς οι οποίοι είχανε: Εδώ είναι το Μούρεσι, το Μούρεσι κατά παράδοση είχε δυο τρεις μαχαλάδες, είχε έναν μαχαλά εδώ πάνω, έναν δεύτερο εκεί, έναν τρίτον εκεί. Έγιναν λοιπόν οι επεκτάσεις κοιτάξτε εδώ τι γίνεται, αυτή είναι αδόμητη γη συνεκτικών καλλιεργειών. Γίνανε οι επεκτάσεις στην αδόμητη γη συνεκτικών καλλιεργειών με τρόπο που ενοποιείται τελικά ένας οικισμός με τέσσερις μαχαλάδες και γίνεται ένα, συν ωθείται αυτό το πράγμα στην κατεύθυνση της θάλασσας, κατά μήκος του οδικού άξονα. Τέτοια έχουμε επίσης μία μεγάλη ομάδα πραγμάτων.

Λοιπόν, αυτή είναι άλλη ομάδα προβλημάτων. Κάθε ένα από αυτά είναι δείγμα. Από πίσω του υπάρχουνε ευάριθμα ανάλογα τα οποία μετρούν σε διψήφια νούμερα, δεν είναι μονοψήφια. Εδώ έχουμε μία τελείως ειδική περίπτωση, πρόκειται για τον οικισμό Τρίκερι. Ο οικισμός Τρίκερι, ο παραδοσιακός οικισμός Τρίκερι, είναι εδώ στην φωτογραφία και είναι αυτό το ειδικότατο κυκλοτερές και περίκλειστο οικιστικό σύνολο, του οποίου η εξωτερική σειρά των κτιρίων κάνει έναν συνεχή τοίχο που αγκαλιάζει όλον τον οικισμό. Λοιπόν, δείτε σας παρακαλώ πάρα πολύ, το όριο του οικισμού αυτήν την στιγμή. Εάν αρχίσει και χτίζεται εδώ μέσα, που δεν χτίζεται τόσο που να είμαστε ήδη κατεστραμμένοι, γιατί το Τρίκερι είναι πάρα πολύ μακριά, είναι πολύ δυσπρόσιτο, δεν έχει τοπική οικονομική άνεση μεγάλη ο κόσμος και έχουμε μεμονωμένες ακόμα, ή λιγοστά ακόμα φυτρώματα καινούριων πραγμάτων, τότε θα αναιρεθεί το μόνο πράγμα που είναι οικονομικός πόρος και πολιτιστικός πόρος για αυτόν τον τόπο και είναι η δομή του Τρίκερι. Η δομή του περίκλειστου συνεκτικού περιγεγραμμένου οικιστικού ιστού. Ναι, του οχυρού, του κάστρου.

Λοιπόν, αυτά είναι τα βασικά ζητήματα των οριοθετήσεων, τα οποία συμπληρώνονται από ένα άλλο πρόβλημα πολεοδομικού χαρακτήρα και είναι το πρόβλημα της ένταξης, μέσα είτε στο συνεκτικό παλιό ιστό παραδοσιακών και μη παραδοσιακών οικισμών, τα ζητήματα αυτά δεν αφορούν μόνο τους παραδοσιακούς οικισμούς που λέμε τώρα, των ειδικών χρήσεων. Διότι οι ειδικές χρήσεις, σε όλα τα χωριά, όπως ξέρετε, επιτρέπονται άνευ όρων, όλες. Αντιθέτως, στην εκτός σχεδίου δόμηση στο Πήλιο, απαγορεύονται σχεδόν παντού διότι θέλουνε τελείως ειδική διαδικασία αδειοδότησης, η χωροθέτησή τους μιλώ, όχι η οικοδομική τους άδεια, με την λογική ότι στα χωριά υπήρχε πάντοτε και μία οικονομία που υποστηριζόταν από το ξυλουργείο, το σιδεράδικο, από τον πεταλωτή, από τον όποιον βιοτέχνη. Με την διαφορά ότι, οι βιοτεχνίες του παρελθόντος και οι επαγγελματικές εγκαταστάσεις του παρελθόντος είχανε μία κλίμακα και ένα μέγεθος δραστηριότητας το οποίο ήτανε πάρα πολύ περιορισμένο. Σήμερα, μία μονάδα ξυλουργείου, όπως δυο τρεις που έχουμε στο Πήλιο παραδείγματος χάρη αυτήν την στιγμή, ή μία μεγάλη αγροτική αποθήκη, όπως έχουμε στα χωριά του κάμπου, έχει μεγέθη τα οποία είναι τεράστια σε σχέση με την κλίμακα των φυσιολογικών κτιρίων των οικισμών των κτιρίων κατοικίας. Δεν υπάρχει καμία μέριμνα μέχρι στιγμής και καμία ειδική πρόβλεψη, όχι για τους όρους δόμησης των ειδικών κτιρίων, αλλά για το επιτρεπτό της χωροθέτησής τους σε κάποιες θέσεις και σε κάποιες άλλες θέσεις των οικισμών, παραδοσιακών και μη παραδοσιακών και θα δούμε στην συνέχεια ορισμένα προβλήματα τα οποία προκύπτουν από αυτό το πράγμα.

Εδώ λοιπόν τώρα, στα κρίσιμα φαινόμενα, πρέπει να πούμε και κάτι που αφορά στους απλούς αγροτικούς οικισμούς, διότι βεβαίως ενδιαφερόμαστε κατά προτεραιότητα για τους παραδοσιακούς μας οικισμούς, επειδή αυτοί είναι ο προφανής πλούτος, με την διαφορά ότι, είπε η συναδέλφισσα η Φραντζή προηγουμένως ότι, ενδιαφερόμαστε ή θέλουμε να ενδιαφερθούμε για βιώσιμους οικισμούς προορι-

>

ΜΑΓΝΗΣΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

σμένους για βιώσιμες σύγχρονες κοινωνίες και οι σύγχρονες κοινωνίες δεν είναι αυτές που ζούνε μόνο στους παραδοσιακούς οικισμούς.

Θα δούμε παρακάτω ότι, με πληθυσμιακό κριτήριο, στη Μαγνησία, που έχει ένα σημαντικό αριθμό παραδοσιακών οικισμών λόγω του Πηλίου, οι άνθρωποι που ζουν σε μη παραδοσιακούς οικισμούς είναι άλλοι τόσοι. Ο δε αριθμός των μη παραδοσιακών οικισμών είναι πολύ μεγαλύτερος από τους παραδοσιακούς, θα το δούμε στην συνέχεια. Εδώ λοιπόν στην Βρύναινα που είναι ένας κοινός, αγροτικός, ορεινός οικισμός, βλέπετε ότι έχει γίνει μία επέκταση, δείτε εδώ αυτό είναι άδειο, εντελώς άδειο… εδώ είναι άδειο. Εδώ πέρα, δείτε εδώ μέσα είναι το ρέμα, εδώ μέσα είναι άδειο και κοιτάξτε το τοπίο. Το τοπίο αυτό δεν είναι το ψηλό δάσος με τις τεράστιες ρεματιές του Πηλίου και η μισή μας Ελλάδα είναι κάπως έτσι, είναι χαμηλό δάσος, είναι δασικές εκτάσεις, είναι μεγάλες καλλιέργειες ήρεμες, είναι ελαιώνες συνεκτικοί, οι οποίοι δεν προστατεύονται από την άποψη του τοπίου από καμία πτυχή της νομοθεσίας. Η νομοθεσία μας δεν περιλαμβάνει πουθενά οποιαδήποτε ένδειξη ότι αξιολογεί καν αυτόν τον πλούτο ως τοπίο προς προστασία. Αυτό, κατά την δική μας αντίληψη και άποψη ως μελετητικής ομάδας, είναι ένα μείζον ζήτημα το οποίο πρέπει να συμπληρωθεί, ή με την ευκαιρία αυτών των μελετών μπορεί να γίνει τουλάχιστον ένα ξεκίνημα όσον αφορά την άμεση περιοχή των οικισμών που μελετάμε.

Οι προδιαγραφές μιλούν περίπου για πεντακόσια μέτρα (500 μ.) ολοτρίγυρα, οι διευκρινήσεις που δόθηκαν από τους συντονιστές ήταν ότι το πεντακόσια είναι ένα ενδεικτικό νούμερο και μιλάμε για μία εκτίμηση ζωτικού χώρου γύρω από τους οικισμούς, τοπίου άμεσης αντίληψης και ανάγκης προστασίας, διότι υποστηρίζει την ποιότητα του ίδιου του οικισμού και υποστηρίζεται από δραστηριότητες που ξεκινούν από τον οικισμό και έτσι χειριστήκαμε εμείς την οριοθέτηση των περιοχών που εκάστοτε μελετάμε γύρω από κάθε οικισμό.

Τώρα, μέσα στις ενότητες που σας έδειξα προηγουμένως και στις υποενότητες, που δεν θα σας δείξω γιατί δεν έχει νόημα, μελετήσαμε πια ορισμένους οικισμούς τους οποίους θεωρήσαμε ότι αποτελούν αντιπροσωπευτικό δείγμα της ενότητας ή της υποενότητας.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ
ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ — ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ — ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30-19:30

Ποια ήταν τα κριτήριά μας για να ορίσουμε αυτό το δείγμα; Το κριτήριό μας ήταν ότι ορισμένοι οικισμοί παρουσιάζουν μία εξαιρετικά υψηλή κληρονομημένη αξία του οικιστικού ιστού και της αρχιτεκτονικής τους ποιότητας, παρουσιάζουν ένα ή περισσότερα από τα κριτήρια αυτά, κάποιοι άλλοι παρουσιάζουν κληρονομημένη ιδιαίτερη αξία του τοπίου και ποιότητα του τοπίου, κάποιοι άλλοι έχουν ιδιαίτερη εγγύτητα, ή με το Βόλο και τα μικρότερα κάπως αστικά κέντρα, ή με την θάλασσα, ή συνδυασμό αυτών των παραγόντων. Επειδή, όσοι παρουσιάζουν κάποιο από αυτά ή συνδυασμό των παραγόντων αυτών, εμφανίζουν τη λογική συνέπεια οι οικιστικές πιέσεις σε αυτούς να είναι μεγαλύτερες και έχει ήδη αναπτυχθεί τις προηγούμενες, τις τελευταίες δεκαετίες η δόμηση που είναι μεγαλύτερη. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να έχουμε απτά αποτυπώματα στο χώρο της επάρκειας και των αδυναμιών του θεσμικού μας πλαισίου. Δηλαδή, δε μπορώ να δω τις ανεπάρκειες και τα καλά του θεσμικού πλαισίου εκεί που δεν υπάρχει δόμηση, ή που η δόμηση είναι περιορισμένη, θα το δω εκεί που έχω πολλαπλές εφαρμογές. Πολλαπλές εφαρμογές λοιπόν έχουμε όταν υπάρχουν κάποια από τα κριτήρια αυτά, ένα ή περισσότερα. Με αυτόν τον τρόπο λοιπόν επιλέξαμε τους οικισμούς δείγματα σε κάθε ενότητα, ή υποενότητα και μελετήσαμε περαιτέρω τα πράγματα.

Εδώ, η εικόνα είναι από την Μακρυνίτσα, που έχει επιλεγεί ως οικισμός δείγμα στην υποενότητα στην οποία ανήκει. Σας είπα προηγουμένως για τους κοινούς και τους προστατευόμενους οικισμούς. Δείτε σας παρακαλώ την αριθμητική σχέση στο νομό και δείτε και την πληθυσμιακή σχέση στον νομό, των μονίμων κατοίκων. Ναι μεν οι παραδοσιακοί οικισμοί το καλοκαίρι ξέρουμε ότι δέχονται πολύ κόσμο, αλλά σας διαβεβαιώνω ότι ένας πολύ μεγάλος αριθμός από τους μη χαρακτηρισμένους και μη προστατευόμενους, με οποιονδήποτε τρόπο, λοιπούς οικισμούς, ειδικά αυτούς που βρίσκονται στην δυτική αγκάλη, στην δυτική πλευρά του Παγασητικού, δέχεται επίσης πάρα πολύ κόσμο και, εν πάση περιπτώσει, ως προς την ποιότητα ζωής, όσον αυτή επηρεάζεται από την ποιότητα του οικισμένου χώρου και του γύρω τοπίου, ίδια δικαιώματα έχουν και οι μεν και οι δε, πολίτες της ίδιας χώρας είναι.

Και εκεί, θα μου επιτρέψετε να διαβλέψω μία μικρή δια-

>

ΜΑΓΝΗΣΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

φοροποίηση της οπτικής του Υπουργείου, όπως εκφράστηκε από την κυρία Μουρμούρη και της οπτικής του συλλόγου όπως εκφράστηκε από την συναδέλφισσα την Φραντζή προηγουμένως, διότι η κυρία Μουρμούρη είπε, είπατε αρχικά ότι θέλουμε να δούμε, να μελετήσουμε οπωσδήποτε τους παραδοσιακούς μας οικισμούς και να δούμε κάπως και τους υπόλοιπους οικισμούς. Ενώ αντιθέτως, η συνάδελφος η Φραντζή, σαφώς μίλησε για ποιότητα στους οικισμούς για μία βιώσιμη κοινωνία του μέλλοντος. Θέλω να ελπίζω ότι ήτανε μάλλον τυχαία η βαρύτητα ας πούμε, ότι δεν αντιστοιχεί στην βαρύτητα που θα θέλατε γιατί, εμείς, ως μελετητική ομάδα, κρίνουμε ότι έχουμε ευθύνη να εξασφαλίσουμε μία ποιότητα στο σύνολο των οικισμών. Οι παραδοσιακοί μας οικισμοί βεβαίως είναι πιο σημαντικοί, δεν χωράει αμφιβολία για ποικίλους λόγους πολιτιστικούς, οικονομικούς και όχι μόνο αλλά, από την άποψη της ισοπολιτείας και των δικαιωμάτων των κατοίκων αυτού του τόπου να έχουν ένα επίπεδο ποιότητας όπου και να ζούνε, νομίζω ότι έχουμε ευθύνη για το σύνολο.

Ερχόμαστε τώρα στο δεύτερο άξονα θεμάτων. Πρωτεύοντα τυπικά χαρακτηριστικά της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας των οικισμών. Εκεί, πάλι θα μας επιτρέψετε να μην ξεχωρίσουμε καταρχήν τους παραδοσιακούς οικισμούς από τους μη παραδοσιακούς. Θα εξειδικεύσουμε για τους παραδοσιακούς μετά, γιατί θεωρούμε ότι η τυπική και ιδιαίτερη αρχιτεκτονική όλων των οικισμών του πλανήτη εκφράζεται πρωτίστως από τον συνδυασμό τεσσάρων παραγόντων στην δόμηση.

Ο πρώτος παράγοντας είναι η πυκνότητα και η διάταξη των κτιριακών όγκων στο φυσικό ανάγλυφο. Σε κάθε τόπο, η πυκνότητα με την οποία έχουν χτίσει οι άνθρωποι επάνω στην γη, στο έδαφος, είναι συγκεκριμένη και είναι διαφορετική ανάλογα με τα γεωμορφολογικά, κλιματικά και παραγωγικά δεδομένα του τόπου τους. Και η διάταξη των κτιρίων απάνω στο έδαφος, επίσης. Θεωρούμε λοιπόν ότι η πυκνότητα και η διάταξη είναι πάρα πολύ σημαντική παράμετρος που χαρακτηρίζει την αρχιτεκτονική κάθε τόπου.

Ένα δεύτερο πράγμα είναι η κλίμακα των κτιρίων, το απόλυτο μέγεθός τους τόσο σε κάτοψη, όσο και σε ύψος. Εδώ

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ — ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ — ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30-19:30

θέλω να ξεκαθαρίσουμε το εξής πράγμα: η αρχιτεκτονική των χωριών μας και όχι μόνο βέβαια αλλά για τα χωριά μας μιλάμε τώρα, μέχρι και τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και λίγο μετά, είναι η αρχιτεκτονική –στην περιοχή της Μαγνησίας, της πέτρας σε συνδυασμό με ξύλο και εν συνεχεία του τσιμεντόλιθου και του τούβλου του συμπαγούς, δεν έχουμε πλινθόκτιστα στην Μαγνησία– δηλαδή η αρχιτεκτονική των φερόντων τοιχωμάτων. Το οπλισμένο σκυρόδεμα, του οποίου η χρήση γενικεύτηκε αργότερα, απάλλαξε τον οικοδομούντα, δεν θα πω τον αρχιτέκτονα, από τον περιορισμό της τεχνολογίας του φέροντος τοιχώματος. Υπάρχει σκελετός με υποστυλώματα, δοκούς, πλάκες και στοιχεία πλήρωσης. Μέχρι τότε, η πλήρωση και η φέρουσα κατασκευή ταυτίζονται. Ως εκ τούτου, η κλίμακα που μας κληροδοτήθηκε, είναι η κλίμακα που επέτρεπε η τεχνολογία των φερόντων τοιχωμάτων, ισχύει δε αυτό και στο ύψος.

Η δομή των όγκων των κτιρίων είναι το επόμενο πολύ σημαντικό κριτήριο, η στερεομετρική διάπλαση των κτιριακών όγκων, που μας ήρθε από την τεχνολογία των φερόντων τοιχωμάτων και για αυτό έχουμε απλούς όγκους σε μία σειρά παραλλαγών του ορθογώνιου παραλληλεπιπέδου.

Αυτοί οι παράγοντες, συμπληρούμενοι από την επιστέγαση και επικάλυψη των κτιρίων, που σε κάθε περιοχή είναι συνάρτηση πολύ συγκεκριμένων διαθέσιμων επί τόπου υλικών, είναι η τετράδα των χαρακτηριστικών κάθε τοπικής αρχιτεκτονικής.

Θεωρούμε λοιπόν ότι καταστάσεις όπως αυτό που βλέπετε, που είναι από τον Άγ. Ιωάννη Πηλίου, όπου έχουμε μία γενικευμένη νέα παρέμβαση της οποίας η πυκνότητα και η διάταξη αφίστανται των κληροδοτημένων, δεν έχουν καμία σχέση με αυτό που ήταν ο οικισμός. Αυτά δεν είναι αυθαίρετα, είναι σύμφωνα με το διάταγμα, έχουν λάβει κανονικές οικοδομικές άδειες, έχουν όλα τα μορφολογικά στοιχεία, παραθυράκια, σιδεριές, χρώματα και όλα τα λοιπά μπιρμπίλια του Διατάγματος, όμως το Διάταγμα εδώ είναι προφανές ότι έχει αποτύχει να ελέγξει το μείζον. Και το μείζον είναι η πυκνότητα και η κλίμακα.

Εδώ από κάτω έχουμε μία άλλη ιστορία, αυτό είναι πολύ

>

ΜΑΓΝΗΣΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

πρόσφατο το κτίριο. Πρόκειται για κτίριο που ανεγέρθηκε υπό τις ευλογίες της Ιεράς Μητροπόλεως Δημητριάδος και, λυπάμαι πολύ που το λέω αυτό, είναι ένα γηροκομείο ενός ευαγούς ιδρύματος το οποίο κηδεμονεύεται από τη Μητρόπολη Δημητριάδας, τελείωσε, ή είναι ακόμα υπό περάτωση και δείτε σας παρακαλώ τον όγκο του και την δομή την ογκοπλαστική αλλά και το μέγεθος, μέσα στο χωριό τα Κανάλια, τα οποία έχουν, όπως βλέπετε, τα συνήθη απλά σπίτια. Τα Κανάλια δεν έχουν καμία τουριστική προβολή και καμία τουριστική «φιλοδοξία» προς το παρόν, είναι παρακάρλιο χωριό, είναι η Κάρλα στα όρια από κάτω, είναι υπό ανασύσταση. Λοιπόν, αυτό το πράγμα είναι ο γάιδαρος μέσα στο κοτέτσι όπως αντιλαμβάνεστε.

Αυτό, έχει περάσει αρχιτεκτονική επιτροπή, έχει διάσπαση των όγκων σύμφωνα με το διάταγμα και αποπερατούμενο, γιατί δεν έχει τελειώσει ακόμη, θα έχει και στεγούλες πάνω από τον καθένα από αυτούς τους διασπασμένους όγκους. Το διάταγμά μας ασχολείται με όλες τις λεπτομέρειες στις οποίες προηγουμένως αναφέρθηκε ο συνάδελφος Λαγός και αποτυγχάνει. Αυτό εδώ είναι συντελεστής μηδέν οκτώ (0,8). Αναφέρθηκε προηγουμένως για αυτό επιμένω.

Αυτά λοιπόν τα τέσσερα πράγματα σε κάθε τόπο, σε αυτόν τον οποίο εμείς μελετάμε αλλά και σε οποιονδήποτε άλλον, για μας συνιστούν εκείνα τα τέσσερα κριτήρια τα οποία κάθε καινούρια παρέμβαση στην νομοθεσία πρέπει να φροντίσει να ενσωματώσει σωστά, σε σχέση με το τι βρήκε, για να πει ότι ασκεί τη συνέχεια και τη στοιχειώδη προστασία του ό,τι μας κληροδοτήθηκε.

Εδώ, συγκεκριμένα παραδείγματα από τα προηγούμενα: Μιλάμε για πυκνότητα και για διάταξη. Εδώ είναι η Πορταριά, όπως φαίνεται από την Μακρυνίτσα. Εδώ πρόκειται για περιοχή επέκτασης της Πορταριάς και κοιτάξτε το συγκρότημα το οποίο έγινε εδώ, πώς φαίνεται από μακριά. Η πυκνότητα στην Πορταριά σε αυτήν την περιοχή ήτανε έτσι, και έτσι είναι και γενικώς. Κοιτάξτε λίγο σε λεπτομέρεια τι γίνεται εδώ. Αυτό είναι επίσης απόλυτα σύμφωνο με το διάταγμα, αλλά είναι ασύμφωνο με την Πορταριά.

Έρχομαι τώρα λίγο ειδικότερα στους παραδοσιακούς οικισμούς. Οι παραδοσιακοί οικισμοί και αυτοί βεβαίως θα

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ
ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ — ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ — ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30-19:30

έπρεπε να υπακούουν στα αντίστοιχα πράγματα. Να τηρούμε, τι να τηρούμε; Την κλίμακα, τη μορφή των όγκων και την επιστέγαση που είναι χαρακτηριστικό στοιχείο του τόπου γενικότερα, όχι των παραδοσιακών μόνο.

Λοιπόν στην Μακρυνίτσα, δείτε λίγο τώρα, αυτό είναι το παραδοσιακό σπίτι. Είχα μιλήσει σχετικά...Είναι τέτοια η γωνία λήψης που δε φαίνεται καλά η στέγη του, αυτό είναι το παλιό. Αυτό είναι το καινούριο από πάνω, το κουτούπωσε, το έφαγε, το εξαφάνισε. Αυτό είναι το καινούριο, αυτό είναι το παλιό, το παλιό κατέστη παράσπιτο του καινούριου.

Λοιπόν εδώ, δείτε, έχει υπερβεί το μέγιστο ύψος με ποικίλες μεθοδεύσεις, καλά για τα επιμέρους μορφολογικά στοιχεία, ας τα αφήσουμε λίγο. Εδώ πίσω στις Μηλιές, δείτε λίγο τα τοιχεία του σκυροδέματος από κάτω. Αυτό λέγεται ένταξη στο τοπίο: δηλαδή στις Μηλιές, όπου είναι ειδικώς προστατευόμενο και το τοπίο, αυτό λέγεται ένταξη στο τοπίο. Δεν είναι αυθαίρετα αυτά. Επειδή δουλεύω πάρα πολλά χρόνια ως ελεύθερος επαγγελματίας αρχιτέκτονας. Επειδή υπάρχουνε ισχυρές κλίσεις, το διάταγμα προβλέπει ότι όταν έχεις κλίση και έχεις ύψος άνω του ένα και ογδόντα (1,80), ζητάς ειδική έγκριση από την αρχιτεκτονική επιτροπή και την παίρνεις διότι κατά παράδοση η αρχιτεκτονική δεν είχε ποτέ ένα τέτοιο γομάρι κτίριο να το καλύψει με δέκα διαδοχικές αυλές. Είχε ένα πολύ μικρότερο απόλυτου μεγέθους κτίριο, του οποίου η αυλή δεν χρειαζότανε να είναι τόση και να είναι και τρεις αυλές σε τρεις διαδοχικές στάθμες. Τώρα από την στιγμή που οι όροι δόμησης σου επιτρέπουν αυτήν την κλίμακα μεγέθους του κτίσματος, η αρχιτεκτονική επιτροπή βεβαίως εγκρίνει και τα τοιχεία. Κάποια στιγμή θα ντυθούν αυτά με φυτά, θα ντυθούν ίσως με πέτρα, αυτό δεν είναι σεβασμός του τοπίου ούτε του τόπου. Είναι σεβασμός του διατάγματος, όχι όμως της ουσίας. Καλά εδώ στο Μούρεσι βέβαια δεν το συζητάμε, αυτό είναι παράνομο, αυτή είναι παρανομία, άλλη υπόθεση.

Ένα άλλο ειδικό θέμα εδώ, πάλι για τις στέγες που είναι μείζον ενοποιητικό μορφολογικό στοιχείο σε κάθε οικισμό, είναι το εξής ιδιαίτερο: μίλησε ο συνάδελφος Λαγός προηγουμένως για την Κεφαλονιά για το πριν και μετά τους σεισμούς. Στη Μαγνησία ισχύει το αντίστοιχο, υπάρχει το πριν και το μετά τους σεισμούς της δεκαετίας του πενήντα (’50),

>

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΩΝ

ΜΑΓΝΗΣΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

οι οποίοι κάνανε πάρα πολύ μεγάλες ζημιές σε πάρα πολύ μεγάλο αριθμό κτιρίων στεγασμένων έως τότε με σχιστολιθικές πλάκες και ελάχιστων με βυζαντινά κεραμίδια. Οι άνθρωποι πήραν, λογικότατα, το ελαφρύ, προσιτό, τοπικό, ασφαλές, διαθέσιμο υλικό, που ήταν το γαλλικό κεραμίδι της τοπικής βιομηχανίας Τσαλαπάτα. Κεραμοποιία Τσαλαπάτα –διαβόητη στην Ελλάδα και όχι μόνο– και αντικατέστησαν είτε το σύνολο της επικάλυψης των στεγών τους είτε, κράτησαν την κρηπίδα με πλάκες Πηλίου και αντικατέστησαν το υπόλοιπο και για να μην τους έρθει στον επόμενο σεισμό στο κεφάλι και γιατί έπρεπε να κάνουν γρήγορα και γιατί πλάκες δεν υπάρχουν έτοιμες την άλλη μέρα, ούτε κουβαλιούνται εύκολα και κοστίζουν περισσότερο και όλα αυτά. Κατά την άποψή μας αυτό ήτανε μία πολύ φυσιολογική συνέχεια και συνεπέστατη με την παράδοση της λαϊκής δόμησης.

Έρχεται τώρα το διάταγμα και λέει το εξής: όπου επιτρέπονται κεραμίδια, γιατί επιτρέπονται κεραμίδια σε μια σειρά οικισμών του Πηλίου, αυτά τα κεραμίδια επιβάλλεται να είναι ρωμαϊκά. Το λούκι, το βυζαντινό κεραμίδι λούκι υπήρχε στους οικισμούς του Πηλίου, προϋπήρχε σε ελάχιστα δείγματα. Υπήρχε στο Τρίκερι, όλο το χωριό, αλλά στους άλλους οικισμούς υπήρχε σε ελάχιστα δείγματα, υπήρχαν κυρίως πλάκες. Τι γίνεται τώρα: καθένας που ανακατασκευάζει ή επισκευάζει σήμερα κτίριο το οποίο την εποχή των σεισμών και μετά τους σεισμούς και μέχρι το πενήντα πέντε ('55)… μέχρι, συγγνώμη, το διάταγμα, είχε γαλλικά κεραμίδια, έχει δικαίωμα σήμερα, στην ανακατασκευή, ακόμα και αν είναι σε οικισμό όπου γενικώς επιβάλλονται οι πλάκες, έχει δικαίωμα να ξαναβάλει κεραμίδι. Όχι όμως γαλλικό κεραμίδι, κατά την γνώση των συναδέλφων αρχιτεκτονούντων που δεν είναι αρχιτέκτονες και των μισών αρχιτεκτόνων. Υπάρχουν οι λίγοι αρχιτέκτονες που ξέρουν ότι έχει δικαίωμα να βάλει κεραμίδι, επειδή προϋπάρχει το ίδιο κεραμίδι και ζητούν να ξαναμπεί γαλλικό κεραμίδι. Το σπίτι μου ανήκει σε αυτήν την κατηγορία, είναι αναστηλωμένο με αυτόν τον τρόπο. Αλλά το ενενήντα τα εκατό (90%) των αρχιτεκτονούντων και εχόντων δικαίωμα υπογραφής, ναι μεν ζητούν να ξαναβάλουν κεραμίδι, για λόγους οικονομικούς ιδίως, πλην όμως ούτε καν ξέρουν ότι έχουν δικαίωμα να ξαναζητήσουν γαλλικό κεραμίδι και βάζουν τώρα ρωμαϊκό.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ — ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ — ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30-19:30

Δείτε το αποτέλεσμα τώρα εδώ: Δείτε δειγματολόγιο στεγών παντού! Εκεί είναι το Τρίκερι, το οποίο όλο είχε κεραμίδια. Λοιπόν: αυτό είναι ολλανδικό, αυτό είναι γαλλικό, παραμέσα είναι βυζαντινό, αυτό εδώ είναι ολλανδικό, κανείς δεν μπορεί να το δει από μακριά ούτε που θα πάει κανείς να τον ελέγξει, αυτό είναι γαλλικό, τα πάρα πίσω, εδώ και εκεί, είναι ρωμαϊκά. Εν πάση περιπτώσει τουλάχιστον εδώ, επειδή υπάρχει μία χρωματική ενότητα, διασκεδάζεται το πράγμα. Σας πληροφορώ ότι αυτήν τη στιγμή έχουν αρχίσει να μπαίνουν κεραμίδια κίτρινα, κεραμίδια άσπρα, κεραμίδια γκρι, κεραμίδια μαύρα. Δεν έχει νόημα να σας φέρω εδώ όλο το δειγματολόγιο. Αλλά το μείζον ενοποιητικό στοιχείο, που είναι το χρώμα, το έχουμε χάσει.

Στο άλλο μείζον ενοποιητικό στοιχείο, που είναι η κλίση, που αυτή εξαρτάται από τους κλιματικούς παράγοντες, στο διάταγμα είναι λάθος διατυπωμένο.

Το άλλο μείζον χαρακτηριστικό στοιχείο της τοπικής Πηλιορείτικης αρχιτεκτονικής, το σήμα κατατεθέν, είναι το σαχνισί. Εδώ είναι η μικρή λίθινη εκφορά, εδώ είναι η μεγαλύτερη ξύλινη εκφορά στα παραδοσιακά κτίρια. Αυτή είναι η σύγχρονη εφαρμογή: Τυφλό έρκερ, ή μη τυφλό, στην βορεινή πλευρά, το οποίο χρησιμοποιείται για την επαύξηση του εσωτερικού όγκου, του εσωτερικού χώρου, και όχι για το λόγο που έχει το σαχνισί. Διότι το διάταγμα δεν έκανε κανενός είδους τέτοια πρόβλεψη.

Άλλα, επιμέρους πράγματα. Εδώ είναι συνολική άποψη από το Καλαμάκι, αλλιώς Πρόπαν, είναι το χωριό δίπλα στο οποίο υπάρχουν, κατεξοχήν, οι πλάκες Πηλίου. Λοιπόν δείτε την ίδια την Πρόπαν εδώ. Δείτε εδώ τι γίνεται από στέγες στο ίδιο το Καλαμάκι.

Τώρα σύγχρονη κατάσταση: στη σύγχρονη κατάσταση έχουμε μία πλήρη απουσία κατεύθυνσης, ταυτότητας, τεχνικής ποιότητας και αισθητικής ποιότητας. Αυτά είναι τα σύγχρονα κτίσματα τα οποία συναντάμε. Λοιπόν, εδώ κάτω πρόκειται για τοίχους μέσα στον ελαιώνα. Αυτές είναι οι σύγχρονες επιδιώξεις και οι σύγχρονες εφαρμογές, δεν υπάρχει έλεγχος εδώ, κανενός είδους.

>

ΜΑΓΝΗΣΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

Η άποψή μας: Η άποψή μας είναι ότι τόσο στους παραδοσιακούς οικισμούς, όσο και στους μη παραδοσιακούς οικισμούς κατά προτεραιότητα, με μεταβολή όχι των ειδικών διαταγμάτων προστασίας, αλλά και του Διατάγματος για τους οικισμούς κάτω των δύο χιλιάδων (2.000) κατοίκων, πρέπει να ελέγξουμε τις τέσσερις βασικές παραμέτρους: Πρέπει να ελέγξουμε την πυκνότητα και τη διάταξη. Δείτε εφαρμογές εδώ τώρα, κοιτάξτε αυτό εδώ πώς φαίνεται από μακριά: Αυτός είναι ο Άη Γιάννης, το χωριό, και αυτό είναι εκεί πάνω. Δείτε, στο Λουτράκι Σκοπέλου, στην απέναντι πλευρά, δείτε στην Τσαγκαράδα.

Αυτά είναι ξενοδοχεία. Για τα ξενοδοχεία επίσης, ως ειδικές χρήσεις, υπάρχει το θέμα τι κάνουμε με την πυκνότητα και με την διάταξη. Πρέπει να ελέγξουμε την κλίμακα και την ογκοπλαστική διάταξη. Είναι το παράδειγμα που σας έδωσα προηγουμένως από το γηροκομείο στα Κανάλια. Αν ελέγξουμε αυτά τα πράγματα τότε μπορούμε να έρθουμε σε κάποια ζύγια. Δείτε εδώ, αυτός είναι ο Δρυμών. Παραδείγματα του Δρυμώνα, που είναι ένας κοινός μη παραδοσιακός ημιορεινός αγροτικός οικισμός στην Όθρη. Δείτε αριστερά τι χτίζει ο κόσμος, αυτή είναι η κατασκευή του μπετό, η κατασκευή του κοινού μάστορα και του κοινού μελετητή, μπορεί να είναι αρχιτέκτονας, δεν είναι αναγκαίο να μην είναι αρχιτέκτονας. Δείτε πώς ήταν το παλιό κτίριο, που έχει δεχτεί διάφορες προσθήκες φυσικά και στέγαστρα και λοιπά για να λειτουργήσει.

Εδώ είναι μία προσπάθεια, αυτή είναι από αρχιτέκτονα, να κρατήσει από την παράδοση –εντός εισαγωγικών– ένα βασικό πράγμα: τον όγκο, μία καθαρή τέλος πάντων μορφή. Έχει ενσωματώσει τους ημιυπαίθριους, έχει κάνει μία προσπάθεια εν πάση περιπτώσει να μην είναι αυτό το τραλαλά. Αυτό είναι ένα άλλο παράδειγμα από το Αχίλλειο. Το Αχίλλειο είναι παραλιακός οικισμός στη δυτική πλευρά του Παγασητικού, λιμάνι με πολύ μεγάλες τουριστικές πιέσεις, διότι έχει κάνει μία εξαιρετική υποδομή ελλιμενισμού και πηγαίνουν δεκάδες ιστιοφόρα τα οποία παρκάρουν εκεί για να γλιτώσουν τα έξοδα του λιμανιού του Βόλου και περνάνε από εκεί στην Σκιάθο, που είναι πολύ κοντά.

Αυτό είναι το τυπικό παλιό σπίτι, αυτά είναι τα τυπικά καινούρια κατασκευάσματα όλου του οικισμού και αυτό είναι υψηλού εισοδήματος. Όπως καταλαβαίνετε, προσπάθεια τήρησης κάποιων βασικών αρχών όγκου και κάποιων μορφολογικών στοιχείων δανεισμένων από την απέναντι πλευρά, αλλά, εν πάση περιπτώσει, σίγουρα δεν είναι αυτό και αυτό το πράγμα.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30-19:30

Εδώ τώρα είμαστε στο Καμάρι. Το Καμάρι είναι οικισμός του Πηλίου στο Αιγαίο, δεν είναι όμως μέσα στο διάταγμα των παραδοσιακών οικισμών, είναι μέσα στους λεγόμενους νέους οικισμούς του Πηλίου, που οφείλουν να ακολουθούν μορφολογικά τους πιο χαλαρούς από τους όρους του διατάγματος. Το Καμάρι ήταν μία σκάλα στην θάλασσα, όχι ψαροχώρι, δεν ήταν χωριό, ήταν σκάλα του χωριού που λέγεται Κεραμίδι και είναι από πάνω. Τα κτίρια που είχε το Καμάρι ήταν καλυβάκια όπου τράβαγαν μέσα τα δίχτυα, τα εργαλεία της βάρκας και του ψαρέματος. Όμως είναι πάνω στην θάλασσα και είναι και πολύ ωραίος τόπος. Στις δύο άκρες του χωριού: αυτό εδώ είναι στην νότια άκρη το τελευταίο κτίριο και αυτό είναι στην βόρεια άκρη το πρώτο κτίριο. Οι καινούριοι ιδιοκτήτες των αντίστοιχων αγροτεμαχίων τ έφτιαξαν αυτά που βλέπετε. Αυτό εντάξει, έχει εδώ ένα ξεπεταχτό στρογγυλό επάνω σε λίθινη εκφορά, το οποίο συναντάμε σε κάποια αρχοντικά του κεντρικού Πηλίου. Εδώ, δε θέλω να το σχολιάσω, νομίζω μεταξύ αρχιτεκτόνων είμαστε. Σύννομα και σύμφωνα με το διάταγμα είναι αυτά συνάδελφοι και μάλιστα οι ιδιοκτήτες τους καμαρώνουν και πάρα πολύ.

Το άλλο ενοποιητικό κρίσιμο μορφολογικό στοιχείο των παραδοσιακών προστατευόμενων οικισμών του Πηλίου είναι η στέγη, για την οποία έχουν γίνει και τόσες προσπάθειες μεταβολής του διατάγματος αν θα μείνει η υποχρέωση με τις πλάκες, ή ποιοι θα μείνουν στις πλάκες και ποιοι θα πάνε στα κεραμίδια και όλα αυτά που, όσοι είστε υπηρεσιακοί παράγοντες του Υπουργείου τα ξέρετε πολύ καλά. Κανένας δεν σκέφτηκε ότι, εκτός από το αν θα έχουν κεραμίδια ή πλάκες, η στέγη χαρακτηρίζεται από την κλίση της και την εκφορά της. Αυτό εδώ είναι ένα ξεφωνημένο τραγικό παράδειγμα, είναι ο πύργος της Κουκουράδας, διατηρητέο μνημείο, αναστηλωμένο από την Εφορεία Αρχαιοτήτων, τη Νεωτέρων Μνημείων συγγνώμη, με μία κλίση στέγης η οποία είναι στο ένα τέταρτο της κανονικής.

>

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΩΝ

ΜΑΓΝΗΣΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

Εδώ δε είναι ένα κτίριο απολύτως σύννομο, στα Κάτω Λεχώνια, σύγχρονο. Τη βλέπετε την στέγη; Δεν τη βλέπετε αλλά υπάρχει. Είναι εγκιβωτισμένη. Ούτε από πάνω δεν φαίνεται αν έχει στέγη το κτίριο και είναι βέβαια σύμφωνο με το διάταγμα, αλλά δεν είναι σύμφωνο με τον τόπο.

Ο κλειστός εξώστης, το άλλο κρίσιμο ενοποιητικό στοιχείο. Δεν έχει πρόβλεψη όσον αφορά το σε ποιες πλευρές του κτιρίου χρησιμοποιείται και πώς συνδυάζεται με ανοίγματα, αλλά επίσης δεν έχει και καμία προδιαγραφή για το πού δε μπορεί να χρησιμοποιείται.

Αυτό είναι ένα κτίριο τωρινό, υπό κατασκευή, ακόμα δεν είναι τελειωμένο, το οποίο είναι στα Κανάλια. Στα Κανάλια, δεν ξέρω αν ο κύριος Κίζης θα με διορθώσει, αλλά τουλάχιστον όσο εγώ κοίταξα στη βιβλιογραφία και στην πραγματικότητα και στην πιο πίσω βιβλιογραφία, δεν υπήρχε ούτε ένα κτίριο με εκφορά ορόφου. Δεν υπάρχει τέτοιο πράγμα στα Κανάλια, ποτέ δεν υπήρξε, τι να κάνουμε τώρα. Τώρα υπάρχει, για λόγους διακοσμητικούς.

Δευτερεύοντα μορφολογικά στοιχεία που καλύπτονται από το διάταγμα: ενδεικτικά θα σας δείξω δυο τρία πράγματα. Εδώ αριστερά είναι ένας καινούριος ξενώνας ο οποίος έγινε στην Μακρυνίτσα. Μετρήστε πάνω καμινάδες. Είναι αυτές που φαίνονται, είναι άλλες τόσες που δεν φαίνονται. Καμία στέγη ποτέ, σε κανένα παραδοσιακό κτίριο, δεν είχε παραπάνω από τρεις καμινάδες και στα μεγάλα αρχοντικά άντε τέσσερις, γιατί τόσα τζάκια είχε. Εδώ έχουμε τζάκι σε κάθε δωμάτιο και ξαφνικά φυτρώνουν στη Μακρυνίτσα κάτι δάση από καμινάδες επάνω σε σκεπές τα οποία έχουν έρθει από το πουθενά.

Εδώ μιλάμε για χρώματα, δείτε τι ωραίο. Λέει το διάταγμα: γαιώδης χρωματισμός. Ωραία. Την ώρα που πάει ο έλεγχος ας πούμε ότι είναι γαιώδης ο χρωματισμός, αυτό το ωραίο καναρινί πιθανώς έγινε μετά. Δεν υπάρχει μηχανισμός, καταρχήν δεν υπάρχει παιδεία και κατά την γνώμη μας δεν είναι δυνατόν κανένα διάταγμα να υποκαταστήσει αυτό το πράμα.

Τελειώνουμε.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ **ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ** **ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30-19:30

Ειδικά θέματα: ρυμοτομικά σχέδια παλιά τα οποία είναι πλήρως αναντοίστοιχα με τον οικιστικό ιστό ή και με άλλα θέματα όπως οι υγροβιότοποι. Εδώ είναι παράδειγμα από την Αργαλαστή.

Άλλο ειδικό θέμα: κατασκευές υπό την ευθύνη και την αιγίδα της εκκλησίας, Μακρυνίτσα: αυθαίρετα μπροστά στο παλιό νεκροταφείο του... έχει τρία τέσσερα η Μακρυνίτσα δεν θυμάμαι πως το λένε αυτό εδώ, Στον Άγιο Λαυρέντη: το παλιό καλντερίμι εξαιρετικής ποιότητας και ο παλιός μαντρότοιχος έχουνε καπακωθεί από μία πλάκα σκυροδέματος και ένα τοιχίο εδώ για να δημιουργηθεί από πάνω, να διευρυνθεί η πλατεία. Εδώ αυτό εδώ είναι ένα φιλανθρωπικό ίδρυμα με έδρα την Κοζάνη το οποίο και υπό την αρμοδιότητα και αυτό της Μητρόπολης έχει χτίσει παιδικές κατασκηνώσεις στο Πηγάδι Πτελεού. Αυτή είναι η γενική εικόνα, εκεί πάνω, δεν ξέρω αν το βλέπετε, είναι στημένο αυτό. Εντάξει, δεν υπάρχει πουθενά, δεν προστατεύεται το Πηγάδι του Στέλιου.

Εδώ είμαστε, οι προτάσεις λοιπόν, κατά την γνώμη μας, μέτρα άμεσης εφαρμοσιμότητας για μια αρχιτεκτονική η οποία θα είναι ανοικτή στο μέλλον και θα σέβεται το παρελθόν:

— Πρέπει να μπουν όρια στην επιτρεπόμενη πυκνότητα στην δόμηση τα οποία να σχετίζονται με τον προϋφιστάμενο ιστό των οικισμών τους οποίους αφορούν.

— Πρέπει να γίνει γενική επιβολή απλών τελικών κτηριακών όγκων, με κατάλληλη ενσωμάτωση ημιυπαιθρίων εξωστών, εξωτερικών κλιμάκων ή σκιαδίων και λοιπά. Εξαιρέσεις, για ειδικά αρχιτεκτονικά έργα, πρέπει να μπορούν να υπάρχουν αλλά με πλήρη τεκμηρίωση και προέγκριση συμβουλίων αρχιτεκτονικής, όχι για το τελευταίο σπιτούλι.

— Πρέπει να τεθεί όριο στο μέγεθος των νέων κτιρίων κατοικίας, που να είναι συμβατό με το προϋφιστάμενο τυπικό μέγεθος ανά χωρική ενότητα. Δεν είναι το ίδιο στην Κυκλάδα και στους οικισμούς του Πηλίου. Επίσης πρέπει να μπει ένα προσωρινό τουλάχιστον όριο στο μέγεθος των νέων ειδικών κτιρίων μέσα στους οικισμούς έως ότου γίνει δυνατή η χωροθέτηση υποδοχέων ειδικών

>

χρήσεων ανά χωρική ενότητα ανάλογα με το τι ζητάει η παραγωγική βάση των οικισμών. Τουλάχιστον μέχρι τότε, πρέπει να μπει ένα προσωρινό όριο, δε μπορεί να είναι ο γάιδαρος μέσα στο κοτέτσι, δε γίνεται.

— Και τέλος, πρέπει η νομοθεσία να καταδείξει και να αναδείξει ρητά την διαφύλαξη του χαρακτηριστικού τρόπου επιστέγασης, όποιος είναι σε κάθε περιοχή, ως βασικού ενοποιητικού μορφολογικού στοιχείου.

Για εμάς, όλος ο προβληματισμός περί κυρίαρχης τυπολογίας, που νομιμοποιούμαστε ή δεν νομιμοποιούμαστε επιστημονικά να τον προκρίνουμε και να τον επιβάλλουμε, είναι μια συζήτηση που στερείται νοήματος. Εμείς λέμε: ό,τι έρχεται αυθεντικό από το παρελθόν πρέπει να διατηρείται ως έχει εν τοις πράγμασι και χωρίς μαϊμουδιές και μεταβολές. Όλα τα άλλα πρέπει να υποτάσσονται μόνο στις βασικές αρχές, που οι βασικές αρχές βέβαια οφείλουν να έχουν συγκεκριμένη σχέση με αυτά που μας κληροδότησε το παρελθόν όσον αφορά τα μεγέθη. Μας βρίσκει τελείως αντίθετους η άποψη που διατυπώθηκε ότι οι νεωτερικές κατασκευές πρέπει να αποβάλλουν το δήθεν σύγχρονο και να πειθαρχήσουν στην προσπάθεια αποκατάστασης των παλιών, ειδικά όταν μιλάμε για ερειπιώδη κατάλοιπα όπως προηγουμένως, διότι αυτό για μας είναι το ψευδοπαραδοσιακό και δεν είναι ο ομφάλιος λώρος της ιστορικότητας.

Και εδώ η τελευταία μας διαφάνεια, ένα μικρό σχόλιο για τις τεχνολογίες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Δείτε τις εφαρμογές επί στεγών: αν αυτό το φανταστούμε να γενικεύετα, χαθήκαμε. Θεωρούμε ότι στο επίπεδο που βρίσκεται σήμερα η τεχνολογία όσον αφορά τα πάσης φύσεως ηλιακά συστήματα και έως ότου βγουν ή εύκαμπτα φωτοβολταϊκά ή φωτοβολταϊκά που θα είναι κουρτίνες, δεν ξέρω εγώ και τι άλλο, θεωρούμε ότι προς το παρόν θα ισχύσει ότι δε μπορούμε να απαγορεύσουμε την χρήση στους πολίτες, ναι, αλλά δε μπορούμε και να επιτρέψουμε την καταστροφή του οικιστικού τοπίου επειδή η σημερινή τεχνολογία που προς το παρόν παρέχεται στην Ελλάδα, δε μας δίνει κατάλληλες λύσεις προστασίας. Αυτό είναι το μοναδικό δείγμα ανεμογεννήτριας που εντοπίσαμε στην περιοχή μας, είναι στην

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ — ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ — ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30-19:30

Δράκεια μέσα στο χωριό. Περπατώντας είδαμε πρώτα την σκιά της πάνω στον απέναντι τοίχο, αυτή είναι μία οικιακή ανεμογεννήτρια και εννοώ από πλευράς νομοθεσίας.

Σας ευχαριστώ πάρα πολύ. •

• **Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ.** Και εμείς ευχαριστούμε πολύ που σε γενικές γραμμές κινηθήκατε στους θεματικούς άξονες και αυτό μας βοηθάει αρκετά για την συνέχεια. Την επιβλέπουσα της μελέτης της Μαγνησίας, αν έχει να σχολιάσει.

Θα ήθελα να καλέσω μετά την επόμενη ομάδα, να πάμε στην Πιερία τώρα, αν δεν έχουμε κάτι διευκρινιστικό, πάμε στην Πιερία με την κυρία Φιλιππόπουλου... •

Α ΜΕΡΟΣ

ΠΙΕΡΙΑ

• **ΓΕΩΡΓΙΑ ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΥΛΟΥ.** Καλησπέρα σας, θα προσπαθήσω να μην σας κουράσω ιδιαίτερα.

Οι Περιφερειακές Ενότητες για τις οποίες μας έχει ανατεθεί η εκπόνηση μελετών μορφολογικών κανόνων δόμησης είναι η Αργολίδα με εκατόν εβδομήντα οχτώ (178) υπό μελέτη οικισμούς, η Πιερία με εβδομήντα τέσσερις (74), η Αρκαδία με τετρακόσιους εφτά (407), η Καβάλα-Θάσος με εκατόν σαράντα δύο (142) και αναμένεται η υπογραφή σύμβασης για την Χαλκιδική.

Η μεθοδολογία εκπόνησης της πρώτης φάσης χωρίστηκε σε τρία επιμέρους στάδια.

Στο πρώτο στάδιο υλοποιήθηκαν οι εργασίες πρωτογενούς και δευτερογενούς έρευνας. Για τη βέλτιστη οργάνωση της μελέτης κρίθηκε σκόπιμο να δημιουργηθεί βάση δεδομένων με κωδικοποιημένα στοιχεία ανά οικισμό.

Σε δεύτερο στάδιο ακολούθησαν η χωροταξική θεώρηση της περιοχής μελέτης, ο προσδιορισμός της αναπτυξιακής της φυσιογνωμίας και η αναγνώριση του αρχιτεκτονικού χαρακτήρα και του τοπίου.

Στο τρίτο στάδιο εκπονήθηκε η προκαταρκτική πρόταση, που περιλάμβανε μεταξύ άλλων και την κατάταξη των οικισμών σε κατηγορίες, ανάλογα με τον υφιστάμενο αρχιτεκτονικό πλούτο. Ενίοτε η κατάταξη εξαρτήθηκε και από άλλους παράγοντες, όπως η άμεση ή έμμεση συσχέτιση του οικισμού με προστατευόμενους αρχαιολογικούς χώρους ή φυσικά τοπία.

Ουσιαστικός κρίθηκε ο εντοπισμός και η ανάλυση των τοπικών δεδομένων του κάθε οικισμού, η αναγνώριση του τοπίου και της μορφολογίας του εδάφους, η ιστορία του χώρου, η κατανόηση της εξελικτικής πορείας του οικισμού, η κατανόηση των στοιχείων που καθορίζουν το χαρακτήρα του οικιστικού ιστού, η αναγνώριση της αρχιτεκτονικής του φυσιογνωμίας. Τέλος, σε επίπεδο οικισμού, πραγματοποιήθηκε αποτίμηση του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου και αξιολόγηση-ιεράρχηση των ελλείψεων και των προβλημάτων που διαπιστώνονται.

Η δεύτερη φάση της μελέτης και οι εξειδικευμένες προδιαγραφές που πρόκειται να βγουν, θεωρούμε ότι μπορούν να βασιστούν στις προδιαγραφές, στα περιεχόμενα μελετών

και τις αναλυτικές οδηγίες που, κατά την άποψή μας, ορίζονται επαρκώς στο φάκελο του έργου. Η μελέτη θα βασιστεί στην αναγνώριση, που υλοποιήθηκε για κάθε οικισμό χωριστά και την πρόταξη κατάταξης των οικισμών.

Η κατηγοριοποίηση των οικισμών σε επιμέρους ενότητες θεωρούμε ότι πρέπει να γίνει με βάση τον συγκερασμό των κοινών, επιμέρους χαρακτηριστικών που καθορίζονται από την χρονολογία ιδρύσεως των οικισμών, τη γεωγραφική τους θέση, την αναπτυξιακή τους φυσιογνωμία, την οικιστική τους διάρθρωση, τον αρχιτεκτονικό τους χαρακτήρα και τον βαθμό διατήρησης παραδοσιακών ή αξιόλογων στοιχείων αρχιτεκτονικής.

Στην συνέχεια θα πραγματοποιηθεί κωδικοποίηση και αποτίμηση του θεσμικού πλαισίου ανά επιμέρους ενότητα ώστε να εκπονηθεί στο τέλος η πρόταση με στόχο την ανάδειξη και προστασία του πολιτιστικού, παραδοσιακού και φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής μελέτης. Στο στάδιο αυτό θα προβλεφτεί και η αναγκαία συσχέτιση με τα υπερκείμενα επίπεδα σχεδιασμού.

Εν γένει κρίνουμε ότι θα πρέπει να διατηρηθούν οι προβλεπόμενες χρήσεις γης στην εντός και εκτός των ορίων των οικισμών περιοχή και να εξεταστεί αν θα πρέπει να τροποποιηθούν, σε πολύ ειδικές περιπτώσεις, οι προβλέψεις που αφορούν σε αρτιότητες, συντελεστές κάλυψης και δόμησης. Από τις τέσσερις μελέτες που εκπονήθηκαν παρουσιάζονται μεμονωμένα στοιχεία της μελέτης που αφορά στην Περιφερειακή Ενότητα Πιερίας, η οποία αποτελεί τη μοναδική μελέτη που έχει επανυποβληθεί με συμπληρώσεις, και θεωρήθηκε ότι έχει το μεγαλύτερο βαθμό ωριμότητας.

Η Πιερία αποτελεί το νοτιότερο τμήμα της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, ορίζεται στα δυτικά από τα ορεινά συμπλέγματα Ολύμπου-Πιερίων Όρων και στα ανατολικά από τον Θερμαϊκό κόλπο. Σύμφωνα με την διοικητική μεταρρύθμιση Καλλικράτη, αποτελείται από τρεις Δήμους. Οι δασικές εκτάσεις καταλαμβάνουν περίπου το σαράντα τοις εκατό (40%) της συνολικής έκτασης της περιφερειακής ενότητας και αποτελούν αξιόλογους πόρους των κατοίκων του ορεινού τμήματος, το οποίο εν γένει χαρακτηρίζεται από μείωση πληθυσμού και χαμηλό επίπεδο διαβίωσης. Το φυσικό τοπίο χαρακτηρίζεται από την εναλλαγή ορεινών όγκων, κάμπου και πεδινών παραλιών και επισημαίνεται το πλούσιο υδρογραφικό δίκτυο. Η περιοχή χαρακτηρίζεται επίσης από σημαντικά οικοσυστήματα με ιδιαίτερο περιβαλλοντικό και οικολογικό ενδιαφέρον και περιλαμβάνει εξαιρετικής σημασίας απόθεμα ιστορίας και πολιτισμού.

Κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες, στο σύνολο της Πιερίας, παρατηρείται αύξηση του πληθυσμού και γενική τάση μείωσης του νεανικού πληθυσμού. Ως τομείς απασχόλησης επικρατούν ο πρωτογενής και ο τριτογενής. Στις πεδινές περιοχές κυριαρχεί η γεωργική δραστηριότητα, ενώ στην παραλιακή ζώνη εμφανίζεται ισχυρή οικιστική ανάπτυξη και εξειδίκευση των παραλιακών ενοτήτων στον τουρισμό.

Μέχρι σήμερα, υπάρχουν πέντε πρόσφατα εγκεκριμένα **Γ.Π.Σ.-Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.** για τις Δημοτικές Ενότητες Βίου, Κατερίνης, Αιγινίου, Κολινδρού και Παραλίας. Επιπλέον, έχουν εγκριθεί Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου που καθορίζουν τον εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών, χώρο.

Οι υπό μελέτη οικισμοί ανέρχονται σε

>

ΠΙΕΡΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

εβδομήντα τέσσερις (74), εκ των οποίων τέσσερις (4) οικισμοί είναι χαρακτηρισμένοι ως παραδοσιακοί. Στα πλαίσια του προγράμματος Ε.Π.Α. εκδόθηκαν τρεις συνολικές αποφάσεις, που καθορίζουν ειδικούς όρους δόμησης για την πλειονότητα των οικισμών της Περιφερειακής Ενότητας, καλύπτοντας συνολικά πενήντα έξι (56) υπό μελέτη οικισμούς. Περιορισμούς, προϋποθέσεις και γενικούς κανόνες θέτουν επιπλέον ο Ν.Ο.Κ., το Προεδρικό Διάταγμα του ογδόντα πέντε ('85) για τους οικισμούς κάτω των δύο χιλιάδων (2.000) κατοίκων, ο Κτιριοδομικός Κανονισμός και άλλες διατάξεις. Για τους Παραδοσιακούς Οικισμούς η Ελλάδα διαθέτει και τον Νόμο τριάντα είκοσι οχτώ του δύο χιλιάδες δύο (Ν.3028/2012) «Περί Αρχαιοτήτων», στον οποίο συγχωνεύονται οι δύο προηγούμενοι νόμοι και ο Νόμος είκοσι τριάντα εννιά του ενενήντα δύο (Ν.2039/'92) που νομοθετεί την συνθήκη της Γρανάδας. Επιπλέον, μέχρι σήμερα, από την διεθνή κοινότητα έχουν εκδοθεί πληθώρα κειμένων που επονομάζονται ως Συμβάσεις, Συστάσεις, Χάρτες, Αρχές και Διακηρύξεις, με στόχο την αντιστάθμιση της απουσίας υποδείξεων από τις εθνικές νομοθεσίες σχετικά με επιμέρους πλευρές της Προστασίας Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Οι οικισμοί που συναντάμε σήμερα στην περιοχή, με βάση τη χρονολογία ιδρύσεως και ανάπτυξής τους, ανήκουν εν γένει σε τρεις διακριτές κατηγορίες. Ανά κατηγορία οικισμών συναντώνται διαφορετικά γενικά χαρακτηριστικά τόσο ως προς την πολεοδομική τους οργάνωση όσο και ως προς την αρχιτεκτονική τους φυσιογνωμία. Στους οικισμούς προ του είκοσι τρία ('23), οι οποίοι είναι κατά κύριο λόγο ορεινοί, η ρυμοτομία, η πυκνότητα δόμησης και η πολυπλοκότητα του πολεοδομικού ιστού συνιστούν απόρροια της δυναμικής εξέλιξης που καθόρισε την ανάπτυξη των οικισμών στο πέρασμα των αιώνων. Ενδεικτικά παρουσιάζουμε τρία (3) παραδείγματα, τον Παλαιό Παντελεήμονα, τα Σκοτεινά και την Άνω Σκοτίνα. Καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας της περιοχής μελέτης έχει διαδραματίσει η εγκατάσταση εκατοντάδων χιλιάδων προσφύγων κατά την Μικρασιατική Καταστροφή. Οι περισσότεροι οικισμοί ιδρύθηκαν την περίοδο 1922 με 1928, κατά την υλοποίηση του εποικιστικού προγράμματος. Πρόκειται για πεδινούς κατά κύριο λόγο, αγροτικούς οικισμούς, που δημιουργήθηκαν βάσει διανομών, γεγονός που προδίδεται από την οργανωμένη δομή των πολεοδομικών τους ιστών.

Στους οικισμούς συναντάμε ενίοτε αξιόλογα δείγματα της αρχιτεκτονικής των αρχών και μέσων του εικοστού (20ού) αιώνα. Ενδεικτικά παρουσιάζουμε και πάλι τρία (3) παραδείγματα οικισμών, την Νεοκαισάρεια, τον Κούκο, την Νέα Τραπεζούντα.

Οι νεότεροι οικισμοί έχουνε ανοικοδομηθεί βάσει ρυμοτομικών σχεδίων και χαρακτηρίζονται εν γένει από φαρδιούς δρόμους και επάρκεια σε δημόσιους χώρους. Παρουσιάζουμε ενδεικτικά τους οικισμούς Ολυμπιακής Ακτής, Νέας Χράνης και Νέου Παντελεήμονα. Στην περιφερειακή ενότητα Πιερίας διασώζεται σημαντικός αριθμός αξιόλογων κτισμάτων στα οποία αποτυπώνονται στοιχεία μιας κοινής αρχιτεκτονικής γλώσσας, όπως αυτή αποκρυσταλλώθηκε κατά τον δέκατο όγδοο (18ο) και δέκατο ένατο (19ο) αιώνα στα ευρύτερα γεωγραφικά πλαίσια της Οθωμανικής

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ
ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ

αυτοκρατορίας. Με εξαίρεση τα λιγοστά ισόγεια κτίρια που εντοπίστηκαν, η πλειοψηφία των παραδοσιακών κτισμάτων είναι διώροφες κατοικίες που διαφοροποιούνται τυπολογικά κυρίως με βάση την εσωτερική ή εξωτερική πρόσβαση στον όροφο. Στην περίπτωση εσωτερικής πρόσβασης, ως επικρατέστερη τυπολογία εμφανίζεται το διώροφο πλατυμέτωπο σπίτι. Η εσωτερική σκάλα καταλήγει σε έναν κεντρικό χώρο από τον οποίο γίνεται η είσοδος στα, συμμετρικά τοποθετημένα, δωμάτια. Η συμμετρία στο εσωτερικό της κάτοψης αποτυπώνεται και στην κύρια όψη, μέσω της τοποθέτησης των ανοιγμάτων, ενώ σημαντικό στοιχείο της τελικής εικόνας αποτελεί ο εξώστης, που προβάλλει σε συνέχεια του κεντρικού προθαλάμου στον όροφο και αποτελεί το μοναδικό γλυπτικό στοιχείο της κατασκευής.

Αρκετά συχνά συναντάται επίσης η τυπολογία του διώροφου σπιτιού με κλειστό χαγιάτι. Στον τύπο αυτόν, οι διαστάσεις της κάτοψης πλησιάζουν το σχήμα του τετραγώνου. Οι κύριοι χώροι του ορόφου διατάσσονται σε σχήμα γάμμα (Γ), ενώ η πρόσβαση γίνεται από το χαγιάτι που συμπληρώνει τη γωνία του κτίσματος.

Όταν έχουμε εξωτερική πρόσβαση, η κλίμακα ανόδου διατάσσεται κατά κανόνα παράλληλα στην μακρά πλευρά του κτίσματος οδηγώντας σε χαγιάτι ή, σπανιότερα, σε αστέγαστο πλατύσκαλο. Στον παραδοσιακό οικισμό του Παλαιού Παντελεήμονα, συναντάμε και αρχοντικές κατοικίες που ξεχωρίζουν από το μέγεθος και την ποιότητα της κατασκευής τους. Ως κύρια υλικά κατασκευής παραμένουν η πέτρα και το ξύλο. Η στέγαση γίνεται συνήθως με τετράριχτες κεραμοσκεπές, ενώ σε ορισμένους ορεινούς οικισμούς συναντώνται και επικαλύψεις με σχιστόπλακες. Η διαμόρφωση των ανοιγμάτων γίνεται με ξύλινο ή, σπανιότερα, με λίθινο πρέκι. Τα κιγκλιδώματα είναι απλής διαμόρφωσης και αποτελούνται κατά κανόνα από κατακόρυφα ή οριζόντια ξύλινα στοιχεία.

Η ενεργειακή θεώρηση των κτισμάτων, διαχρονικά κατείχε σημαντικό ρόλο. Στην περιφερειακή ενότητα Πιερίας αλλά και στην ευρύτερη περιοχή της Ηπείρου και της Μακεδονίας, όπου το κλίμα είναι κρύο τον χειμώνα και αρκετά ζεστό το καλοκαίρι, τα βιοκλιματικά χαρακτηριστικά της τοπικής αρχιτεκτονικής υποδηλώνονται από την χρήση συμπαγούς υποδομής μεγάλου πάχους με μικρό ποσοστό ανοιγμάτων, που συνεπάγεται την μεγάλη θερμική μάζα της τοιχοποιίας και την εξασφάλιση της ειδικής θερμομόνωσης, τον προσανατολισμό των κτισμάτων, κατά κύριο λόγο με την μεγάλη τους πλευρά προς τον νότο ή νοτιοανατολικά, όπου ενίοτε δημιουργούνται χαγιάτια και εξώστες ώστε να αξιοποιείται στο μέγιστο η ηλιακή ακτινοβολία, την κατάλληλη διάταξη και διαμόρφωση των ανοιγμάτων ώστε να ευνοείται ο φυσικός αερισμός και η εκμετάλλευση του φυσικού φωτισμού και των ηλιακών θερμικών κερδών, την εκμετάλλευση της κλίσης του εδάφους για την διαμόρφωση πλάτης προστασίας προς τον βορρά, τη διαμόρφωση στεγών επαρκούς κλίσης για την άμεση απομάκρυνση του χιονιού και τη μείωση έτσι των θερμικών απωλειών. Τη δημιουργία αυλών και υπαίθριων δημόσιων χώρων όπου, με την κατάλληλη φύτευση, εξασφαλίζονται συνθήκες άνεσης τόσο κατά την θερινή όσο και κατά την χειμερινή περίοδο.

Από τις αρχές του εικοστού (20ού) αιώνα και μετά, η εικόνα, στην πλειοψηφία των πεδινών οικιστικών συνόλων της περιφε-

>

ΠΙΕΡΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

ρειακής ενότητας, διαμορφώνεται σε μεγάλο βαθμό από μεταγενέστερα κτίσματα που κατασκευάζονται από εμφανή ή επιχρισμένη πλινθοδομή στον όροφο, σε συνδυασμό με λίθινη τοιχοποιία στο ισόγειο. Οι αναλογίες της κάτοψης ακολουθούν τα πρότυπα της τοπικής αρχιτεκτονικής παράδοσης ενώ η στέγαση γίνεται με τετράριχτη κεραμοσκεπή. Αξίζει να σημειωθεί ότι στους ίδιους οικισμούς εντοπίζονται συχνά στιλιστικές επιρροές μεταγενέστερων αρχιτεκτονικών ρευμάτων που φαίνεται να ενσωματώθηκαν σταδιακά στην τοπική αρχιτεκτονική.

Στα πλαίσια της σύγχρονης οικοδομικής δραστηριότητας διαπιστώνεται η σημαντική αλλοίωση υφιστάμενων παραδοσιακών κελυφών λόγω ασύμβατων μεταγενέστερων επεμβάσεων. Συνήθη παραδείγματα αποτελούν, η αντικατάσταση ξύλινων κουφωμάτων με σύγχρονα κουφώματα αλουμινίου, η αρμολόγηση των εμφανών λιθοδομών με σκουρόχρωμο αρμό αυξημένου πλάτους, η επέκταση του εσωτερικού χώρου με προσθήκες που ενσωματώνονται ανεπιτυχώς στο υφιστάμενο κέλυφος, η αντικατάσταση της στέγης με νεότερη διαφορετικής μορφολογίας και κλίσης.

Σε ό,τι αφορά στα νεότερα κτίσματα, παρουσιάζεται συχνά η δημιουργία ενός παραδοσιακού στυλ που αναπαράγει μορφολογικά στοιχεία του παρελθόντος παρουσιάζοντας ταυτόχρονα και μια ανειλικρινή αντιμετώπιση των υλικών, η μίμηση στοιχείων της αστικής πολυκατοικίας, η πολυμορφία στην κατασκευή των στεγών και η κατασκευή στεγών με ιδιαίτερα έντονη κλίση που στεγάζουνε επιπλέον όροφο, η χρήση διακοσμητικών επενδύσεων, μορφολογικών στοιχείων και χρωματισμών, που δημιουργούν μια πληθωρική εικόνα στις όψεις των κτισμάτων, η ανεπιτυχής ενσωμάτωση των στοιχείων τεχνολογικού εξοπλισμού στο κτιριακό κέλυφος.

Για την διαμόρφωση της προκαταρτικής πρότασης επελέγησαν πέντε (5) οικισμοί. Ένας, χαρακτηρισμένος ήδη ως παραδοσιακός, είναι ο οικισμός στον Παλαιών Πόρων. Επισημαίνεται ότι οι οικισμοί Άνω Σκοτίνας και Σκοτεινών είναι σχεδόν εγκαταλειμμένοι, ενώ ο οικισμός Παλαιού Παντελεήμονα διατηρεί εν γένει τον παραδοσιακό του χαρακτήρα αλλά έχει πληθυσμό μόλις έντεκα (11) κατοίκων. Ο οικισμός Αγίου Δημητρίου, που αποτελεί τον μοναδικό χαρακτηρισμένο ήδη ως ενδιαφέροντα και τρεις (3) χαρακτηρισμένοι ως αδιάφοροι: τα Αλώνια, η Παλιόστανη και το Σφενδάμι, που διέπονται από τους ίδιους κανονισμούς και όρους δόμησης. Και οι τρεις (3) οικισμοί είναι αγροτικοί και δημιουργήθηκαν κατά την υλοποίηση του εποικιστικού προγράμματος.

Ο οικισμός των Παλαιών Πόρων αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παραδοσιακούς οικισμούς της Πιερίας. Χωροθετείται σε υψόμετρο πεντακοσίων είκοσι (520) μέτρων στις πλαγιές του Κάτω Ολύμπου και αναπτύσσεται αμφιθεατρικά, σε δασώδες τοπίο, με εξαιρετική θέα προς τους γύρω λόφους, την πεδιάδα, τους παραθαλάσσιους οικισμούς και τη θάλασσα. Η ευρύτερη περιοχή στην οποία εντάσσεται είναι χαρακτηρισμένη ως τόπος ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους και ενταγμένη στο δίκτυο προστασίας NATURA. Επίσης η περιοχή εντάσσεται στον αρχαιολογικό χώρο του Πιερικού Ολύμπου για τον οποίο βρίσκεται σε εξέλιξη η εκπόνηση μελέτης καθορισμού ζωνών προστασίας γης, ζωνών προστασίας και χρήσεων γης. Η πλειοψηφία των παρα-

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ
ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30-19:30

δοσιακών κτιρίων που έχουνε εντοπιστεί στο εσωτερικό του οικισμού αποτελούν διώροφες κατοικίες ορθογωνικής κάτοψης που, κατά κανόνα, τοποθετούνται με τη μακρά πλευρά τους παράλληλα στις ισοϋψείς του εδάφους. Για τον οικισμό καθορίζονται κοινοί γενικοί και ειδικοί όροι και περιορισμοί δόμησης με όλους τους παραδοσιακούς οικισμούς της Περιφερειακής Ενότητας, οι οποίοι προβλέπουν συγκεκριμένους περιορισμούς ως προς την τοποθέτηση του κτιρίου στο οικόπεδο, τον τρόπο κατασκευής των εξωστών, την επικάλυψη, τη διαμόρφωση των κουφωμάτων και ανοιγμάτων, την κατασκευή των εσωτερικών τοίχων, τους χρωματισμούς, τη διαμόρφωση της περίφραξης και του ακάλυπτου χώρου.

Επί των υφιστάμενων όρων δόμησης εντοπίστηκαν τα επόμενα κύρια προβλήματα:

Με βάση τις υφιστάμενες διατάξεις, το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος των κτιρίων ορίζεται σε εφτάμισι (7,50) μέτρα μετρούμενο από την γύρω φυσική ή τεχνητή στάθμη του εδάφους. Λόγω μεγάλης κλίσης επιτρέπεται η μια μόνο πλευρά του κτιρίου να έχει ύψος οκτώμισι (8,50) μέτρα. Το ύψος της στέγης δε συμπεριλαμβάνεται. Επιπλέον δεν ορίζεται συντελεστής δόμησης. Κρίνεται ότι, ενδεχομένως, δυνατότητα για τη δημιουργία ύψους οκτώμισι (8,50) μέτρων σε περιπτώσεις μεγάλης κλίσης εδάφους συνεπάγεται τη διαμόρφωση κτισμάτων μεγάλου όγκου και ύψους, τη στιγμή μάλιστα που δεν τίθενται παράλληλα περιορισμοί ως προς τον όγκο και τον συντελεστή δόμησης.

Οι εξώστες, με βάση τις υφιστάμενες διατάξεις, μπορούν να καταλαμβάνουν όλο το μήκος μιας μόνο όψης, μετά από έγκριση του συμβουλίου Αρχιτεκτονικής. Η διάταξη ενδεχομένως έχει επιτρέψει την διαμόρφωση κτισμάτων με το μοντέλο αστικής πολυκατοικίας. Επιπλέον αναφέρεται η παρακάτω διάταξη: Επιτρέπεται η κατασκευή ανοιχτών εξωστών σε πρόβολο ή σε εσοχή εντός του κτιρίου οι οποίοι καλύπτονται πάντα με στέγη σύμφωνα με τα παραδοσιακά πρότυπα καθώς και η κατασκευή παραδοσιακών κλειστών εξωστών, σαχνισιά. Η στέγη του ανοιχτού εξώστη αποτελεί φυσική συνέχεια της στέγης του κτιρίου και στηρίζεται πάνω σε κάθετους ξύλινους στυλοβάτες. Σε εξώστες μήκους μικρότερου από δυόμισι (2,50) μέτρα η στέγη μπορεί να είναι δίριχτη, συμμετρική με μορφή αετώματος. Αυτό αναφέρεται στις διατάξεις. Κρίνεται ότι οι διατάξεις αυτές έχουν ως αποτέλεσμα την εμφάνιση μορφολογικών στοιχείων παραδοσιακού χαρακτήρα. Επιπλέον ορίζεται, ότι οι ανοιχτοί εξώστες κατασκευάζονται από ξύλα και μπορούν να στηρίζονται σε ξύλινα υποστυλώματα ή σε ξύλινα φουρούσια σύμφωνα με παραδοσιακά πρότυπα της περιοχής.

Αποδείχτηκε ότι στην πράξη διαμορφώνεται εν τέλει εξώστης εξοπλισμένου σκυροδέματος, προφανώς για λόγους κατασκευαστικής ευκολίας, στους οποίους προστίθενται ξύλινα φουρούσια δημιουργώντας μια ανειλικρινή σχέση μεταξύ των δομικών υλικών του κτιρίου.

Προδιαγράφεται ότι τα κτίρια επικαλύπτονται με τετράριχτες στέγες από σχιστόπλακες είτε από κεραμίδια βυζαντινού ή γαλλικού τύπου. Η κλίση της κεραμοσκεπούς στέγης δεν πρέπει να είναι μεγαλύτερη από 40%. Η έλλειψη περιορισμών ως προς το επιτρεπόμενο συνολικό ύψος της στέγης και συγκεκριμένων προδιαγραφών ως προς την μορφή της, ενδεχομένως έχει ως αποτέλεσμα την δημιουργία πολύπλοκων μορφών επιστεγάσεων. Επιπλέον προδιαγράφεται ότι η στέγη δεν μπορεί να προεξέχει

>

ΠΙΕΡΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

από τους τοίχους περισσότερο από εξήντα (60) εκατοστά, εκτός αν καλύπτει εξώστες ή εισόδους. Η συγκεκριμένη διάταξη επιτρέπει την διαμόρφωση ακαλαίσθητων συχνά προεξοχών στις στέγες.

Ο οικισμός του Αγίου Δημητρίου, που όπως είπαμε έχει χαρακτηριστεί ως ενδιαφέρων, χωροθετείται σε υψόμετρο οκτακοσίων (800) μέτρων. Αναπτύσσεται στις ανατολικές πλευρές του όρους Τίταρος, σε τοπίο έγκλειστο, μεγάλης φυσικής ομορφιάς. Επισημαίνεται καταρχάς το ιδιαίτερα εκτεταμένο θεσμοθετημένο όριο του οικισμού, συγκριτικά με το πραγματικό του όριο. Ο οικισμός διατηρεί ένα συνεκτικό ιστό στο τμήμα του αρχικού πυρήνα, που ωστόσο έχει υποστεί αρκετά εκτεταμένη αλλοίωση.

Εκ των υφιστάμενων όρων δόμησης εντοπίστηκαν τα επόμενα κυριότερα προβλήματα:

Ως μέγιστο ύψος κτιρίου ορίζονται τα εφτάμισι (7,50) μέτρα. Η απουσία περιορισμού ως προς τον αριθμό ορόφων πάνω από το διαμορφωμένο ή φυσικό έδαφος σε συνδυασμό με τον αρκετά μεγάλο επιτρεπόμενο συντελεστή δόμησης έχει ως αποτέλεσμα την δημιουργία τριώροφων ή και υπερτριώροφων κτισμάτων. Επιπλέον αναφέρεται η παρακάτω διάταξη: οι ανοιχτοί εξώστες θα καταλαμβάνουν, το ανώτερο, τα δυο τρίτα (2/3) του μήκους κάθε όψης κτιρίου. Φαίνεται ότι η συγκεκριμένη διάταξη δεν τηρείται στις περισσότερες περιπτώσεις. Ορίζεται η επικάλυψη των οικοδομών με στέγη κεραμοσκεπή με βυζαντινά, ρωμαϊκά ή γαλλικά κεραμίδια χρώματος κόκκινου, με κλίση μέχρι 35% και μέγιστου ύψους ένα και ογδόντα (1,80). Σημειώνεται ότι στην πράξη διαμορφώνονται μεγάλου ύψους στέγες εντός των οποίων δημιουργείται και επιπλέον χώρος. Επισημαίνεται ακόμη και η απουσία προδιαγραφών για την μορφή της στέγης, με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται πολύπλοκες μορφές επιστεγάσεων. Επιπλέον αναφέρεται: τα εξωτερικά ανοίγματα στο σύνολο των όψεων του κάθε ορόφου θα είναι σε αναλογία μέχρι δυο δέκατα (2/10) για το ισόγειο και τρία δέκατα (3/10) για τον όροφο για κατοικία και κτίρια ανοιχτής ειδικής χρήσης. Ενδεχομένως για την περίπτωση του οικισμού του Αγίου Δημητρίου, που παρουσιάζει έντονες αλλοιώσεις, δεν κρίνεται απαραίτητη η συγκεκριμένη διάταξη τουλάχιστον για το τμήμα εκτός του αρχικού του συνεκτικού του ιστού. Οι επιφάνειες των όψεων των κτιρίων θα είναι από πέτρα, ή τοιχοποιία με σοβά σε λευκό χρώμα. Στην πράξη αποδεικνύεται ότι δεν εφαρμόζεται η παρούσα διάταξη. Τα εξωτερικά κουφώματα θα είναι ξύλινα περαστά ή καρφωτά και τα κουφώματα φωτισμού θα είναι επίσης ξύλινα. Επισημαίνεται ότι τα κουφώματα κατασκευάζονται στις πλείστες των περιπτώσεων από αλουμίνιο. Η περίφραξη στην πρόσοψη των οικοπέδων θα είναι από πλήρη τοιχοποιία με ύψος μέχρι μηδέν εβδομήντα (0,70) μέτρα και στη συνέχεια από ξύλινο ή μεταλλικό κιγκλίδωμα… Ενδεχομένως η παρούσα διάταξη θα πρέπει να τροποποιηθεί στο τμήμα του αρχικού πυρήνα, όπου συναντώνται κυρίως περιπτώσεις ψηλών μαντρότοιχων.

Από τους υπόλοιπους τρεις (3) οικισμούς επιλέχθηκε να παρουσιαστεί ο οικισμός των Αλωνίων:

Ο οικισμός των Αλωνίων χωροθετείται σε υψόμετρο εκατόν εβδομήντα (170) μέτρων, αριθμεί εξακόσιους σαράντα έξι (646) κατοίκους και αναπτύσσεται σε ανοιχτό τοπίο με αξιόλογη θέα προς της ευρύτερη περιοχή. Οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις που αναπτύσσονται περιμετρικά του οικισμού, αποτελούν τμήμα της οικονομικής του παράδοσης.

Εκτός των ορίων του οικισμού, η πλειοψηφία των κτισμάτων αποτελούν νεόδμητες κατασκευές, ενώ εντοπίζονται και αρκετά αξιόλογα κτίσματα αρχιτεκτονικής των αρχών και μέσων του εικοστού (20ου) αιώνα. Ο οικισμός διέπεται από τους ίδιους όρους δόμησης με τον Άγιο Δημήτριο, με εξαίρεση ορισμένους ειδικούς όρους δόμησης που αφορούν στους χρωματισμούς, στα υλικά των όψεων, στον τύπο περιφράξεων και κιγκλιδωμάτων. Επί των υφιστάμενων όρων δόμησης τα κυριότερα προβλήματα που εντοπίστηκαν είναι ανάλογα αυτών που διατυπώθηκαν για τον οικισμό του Αγίου Δημητρίου. Κατ' αναλογία επισημαίνονται η διαμόρφωση μεγάλου ύψους στεγών, στο εσωτερικό των οποίων δημιουργείται επιπλέον χώρος, καθώς και οι πολύπλοκες μορφές επιστεγάσεων, η δημιουργία τριώροφων ή και υπερτριώροφων κτισμάτων, και η διαμόρφωση εξωστών μεγάλου μήκους.

Από ανάλογες διεθνείς εμπειρίες, επιλέχθηκε να παρουσιαστεί το παράδειγμα της Κύπρου. Η δήλωση πολιτικής περιέχει τις γενικές αρχές που διέπουν τη ρύθμιση και τον έλεγχο της ανάπτυξης στην ύπαιθρο και τα χωριά της Κύπρου.

Στο κεφάλαιο δέκα (10) της δήλωσης πολιτικής δίδονται αρχές και κατευθυντήριες γραμμές για την αισθητική βελτίωση και αναβάθμιση της ποιότητας του δομημένου περιβάλλοντος. Επισημαίνεται ότι ο αισθητικός έλεγχος ασκείται σε όλες τις περιοχές της Κύπρου και, κατά την άσκησή του, λαμβάνονται υπόψη οι βασικές αρχές της αρχιτεκτονικής γενικά –το αναφέρω ακριβώς όπως το γράφει μέσα –και, ειδικότερα, της Κυπριακής παραδοσιακής αρχιτεκτονικής όπως η κλίμακα, ο ρυθμός, οι αναλογίες, η απλότητα και η καθαρότητα των όγκων, των αξόνων και των μορφών, η ειλικρινής χρήση των υλικών, η ένταξη της οικοδομής μέσα στο σύνολο του τοπικού χαρακτήρα και του πολιτιστικού τοπίου, η αρμονική προσαρμογή με το φυσικό τοπίο και τις κλιματολογικές συνθήκες, καθώς και οι σύγχρονες τάσεις και αξίες στην αρχιτεκτονική, που πρέπει να αποτελούν την βάση πάνω στην οποία στηρίζεται οποιαδήποτε επέμβαση σε υφιστάμενη οικοδομή ή ο σχεδιασμός μιας σύγχρονης ανάπτυξης. Οι πρόνοιες του κεφαλαίου, όπως αναφέρεται, δεν αποσκοπούν στον περιορισμό της αρχιτεκτονικής δημιουργικότητας αλλά αντίθετα στοχεύουν στον καθορισμό των βασικών αρχών και κριτηρίων που αφορούν τις αντικειμενικές και υποκειμενικές παραμέτρους της ανάπτυξης ώστε να αποτραπούν αρχιτεκτονικές επεμβάσεις που είναι ασυμβίβαστες με τον περιβάλλοντα χώρο ή και με τον ευρύτερο κυπριακό χώρο.

Η πολεοδομική αρχή θα αντιμετωπίσει θετικά προτάσεις που αφορούν πρωτότυπες και σύγχρονες επεμβάσεις στον χώρο, είτε ιδιωτικών είτε δημόσιων κτιρίων ή κτιρίων με δημόσιες λειτουργίες, που από την φύση τους απαιτούν άλλες προσεγγίσεις, ανεξάρτητα από την εφαρμογή των παρόντων αρχών και προτύπων, νοουμένων ότι συγκροτούνε εμπεριστατωμένη εναλλακτική πρόταση η οποία θα εντάσσεται στο χαρακτήρα της περιοχής.

Για αναπτύξεις εντός περιβαλλοντικά αξιόλογων θέσεων των περιοχών, που ως τέτοιες ορίζονται οι ιστορικές παραδοσιακές περιοχές, τα προστατευόμενα τοπία, οι ακτές και οι περιοχές προστασίας της φύσης, ή περιοχές που εμπίπτουνε στο δίκτυο

ΠΙΕΡΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

NATURA, αλλά και οποιαδήποτε άλλη περιοχή παρόμοιου βαθμού προστασίας καθορίζεται ως τέτοια στην δήλωση πολιτικής, ή διαθέτει αξιόλογο φυσικό ή δομημένο περιβάλλον ή και τοπίο δίδονται κατευθυντήριες γραμμές πλέον των παραπάνω με στόχο, η οποιαδήποτε ανάπτυξη να σέβεται αυστηρά τον παραδοσιακό αρχιτεκτονικό χαρακτήρα του τόπου και να προσαρμόζεται σε αυτόν. Οι βασικότερες κατευθύνσεις, εν συντομία σας αναφέρω, αφορούν στην διατήρηση του εκάστοτε συστήματος δόμησης, στην δημιουργία ισοϋψών, ισογείων και ορόφων σε περιπτώσεις συνεχούς δόμησης, στον τρόπο ένταξης στο περιβάλλον και στο τοπίο, στην προσαρμογή της οικοδομής στη φυσική κλίση του εδάφους, στην απαγόρευση οικοδομών σε υποστυλώματα, στον τρόπο στέγασης της οικοδομής, στην επιλογή υλικών και χρωματισμών, στη μορφολογία και ογκομετρία νέων οικοδομών, στην απόρριψη ψευδοπαραδοσιακών στοιχείων, στη μορφή των περιτοιχισμάτων. Με το παράρτημα Η΄ δίδονται επιπλέον κατευθυντήριες οδηγίες για τον αισθητικό έλεγχο από την πολεοδομική αρχή των οικοδομών, σε οικισμούς που παρουσιάζουνε ειδικό κοινωνικό αρχιτεκτονικό ή ιστορικό ενδιαφέρον, οι οποίοι διαχωρίζονται σε άλλο παράρτημα και αφορούν κυρίως στον τύπο οροφής, στα τελειώματα των εξωτερικών τοίχων, στα υλικά και την μορφή των τοίχων αντιστήριξης, στα υλικά και την μορφή κιγκλιδωμάτων, μπαλκονιών, στους χρωματισμούς, στην αναλογία, στο σχήμα, στη μορφή παραθύρων και εξωθύρων, στο σχήμα της αναλογίας και στη συχνότητα επανάληψης ανωφλιών, θυρών, παραθύρων, κορνιζών, ανοιγμάτων, στεγών, στα υλικά και στην μορφή διακοσμητικών προστατευτικών εσχαρών και στις προσθήκες καταστημάτων. Δηλαδή δίδονται σαφείς οδηγίες, χωρίς βέβαια σκαριφηματική απόδοση. Βέβαια, κατ' εξαίρεση όπως αναφέρεται, η χρήση νέων υλικών και μορφών μέσα στα πλαίσια σύγχρονων αρχιτεκτονικών αναζητήσεων δεν αποκλείεται, νοουμένου ότι παρουσιάζεται τεκμηριωμένη μελέτη που θα αποδεικνύει τον σεβασμό στις αρχές της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του χωριού ή της περιοχής.

Επιπλέον διευκρινίζεται ότι, για περιοχές για τις οποίες έχουν δημοσιευτεί ειδικότερες μελέτες που αφορούν στην αισθητική τους ανάπτυξη, σχετικές πρόνοιες θα υπερισχύουν των προνοιών που αναλύθηκαν. Ένα παράδειγμα ειδικής μελέτης είναι ας πούμε το σχέδιο δράσης για την βιώσιμη ανάπτυξη του παραδοσιακού οικισμού της Απαισιάς. Στο σχέδιο δράσης δίδονται κατευθυντήριες γραμμές που αφορούν τις παραδοσιακές οικοδομές στον πυρήνα του οικισμού, τις νέες οικοδομές στον πυρήνα του οικισμού, νέες οικοδομές εκτός του πυρήνα, έργα σε δημόσιους χώρους, υλικά και καταστάσεις. Επιπλέον, για τους οικισμούς που παρουσιάζουν ειδικό κοινωνικό, αρχιτεκτονικό ή ιστορικό ενδιαφέρον, ασκείται ειδική πολιτική ανάπτυξης που αφορά στην έκδοση διαταγμάτων διατήρησης για συγκεκριμένες οικοδομές, ομάδες οικοδομών, κτίρια σε διατήρηση και για περιοχές οι οποίες έχουν ειδική αξία ή συμβάλλουν στη διατήρηση του χαρακτήρα και της φυσιογνωμίας του χωριού.

Για την ενθάρρυνση της διατήρησης και την επαναχρησιμοποίηση των αξιόλογων οικοδομών παρέχονται οικονομικά κίνητρα στους ιδιοκτήτες οι οποίοι αναλαμβάνουν τη συντήρηση, την επιδιόρθωση και την ανακαίνισή τους, που αφορούν σε χαμηλότοκες δανειοδοτήσεις και επιχορηγήσεις του κόστους συντήρησης, αποκατάστασης, διάφορες φοροαπαλλαγές ή απαλλαγές από τέλη και τέλος, ισχύουν και σχέδια όπως η παροχή επιχορήγησης για την αποκατάσταση διατηρητέων οικοδομών όπου δίδεται επιχορήγηση ύψους 40% του κόστους εργασιών και η παροχή επιχορήγησης του κόστους ανέγερσης και επιδιόρθωσης οικοδομών σε περίπτωση που αυτές επηρεάζονται από όρους που απαιτούνε τη χρήση συγκεκριμένων παραδοσιακών υλικών.

Αυτά, ευχαριστούμε για την προσοχή σας. •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ	ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ	ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30-19:30

• **Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ.** Και εμείς ευχαριστούμε τη συνάδελφο. Να καλέσω τον κύριο Στέφανο Πάντο-Κίκκο να μας παρουσιάσει την Μεσσηνία. •

>

Α ΜΕΡΟΣ

ΜΕΣΣΗΝΙΑ

• **ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΠΑΝΤΟΣ-ΚΙΚΚΟΣ.** Θα παρακαλέσω το προεδρείο να με ειδοποιήσει στα δέκα (10) λεπτά… •

• **Ι. ΚΙΖΗΣ.** Μια στιγμή, μου επιτρέπεται; Προηγουμένως είπατε ότι το ίδιο γραφείο, η ίδια ομάδα έχει αναλάβει τις μελέτες Καβάλας-Θάσου και Αργολίδας κ.λπ. και δεν θα τις παρουσιάσετε… Ωστόσο, μπορείτε να μας πείτε αν εμφορούνται από το ίδιο πνεύμα με την μελέτη της Πιερίας που μας παρουσιάσατε; Ή είναι εντελώς, είναι ανεξάρτητο.

• **ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΥΛΟΥ.** Κοιτάξτε, το πνεύμα είναι ίδιο, η μεθοδολογία δηλαδή είναι ίδια, οι περιπτώσεις είναι διαφορετικές αλλά η μεθοδολογία και το πνεύμα είναι το ίδιο... •

• **ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΠΑΝΤΟΣ-ΚΙΚΚΟΣ.** Ναι, σας ευχαριστώ. Ξεκινάω με το κάλλιο αργά παρά ποτέ. Έχω απόλυτη εμπιστοσύνη στο Δημόσιο και πίστευα ότι θα έπρεπε το Δημόσιο να ξεκινήσει πριν από χρόνια αυτήν την ιστορία, πριν ξεκινήσει να δώσει τις δουλειές αυτές. Θα έπρεπε το ίδιο το Δημόσιο να το κάνει αυτό, το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** Έστω, κάλλιο αργά παρά ποτέ.

Θα προσπαθήσω να ακολουθήσω τους θεματικούς άξονες σεβόμενος την κατεύθυνση του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.**

Λοιπόν, όσον αφορά στη μεθοδολογία καταγραφής και ανάλυσης: Έξω από την επιτόπια επίσκεψη, εμείς ακολουθήσαμε ένα σύστημα στο Access και έχουμε βάλει τις πληροφορίες όλες σε ένα σύστημα GIS, σε ένα περιβάλλον Geomedia και, με βάση αυτό, έχουμε κάνει διάφορους χάρτες.

Όσον αφορά στο Νομό Μεσσηνίας, θέλω να πω ότι υπάρχουν πεντακόσιοι δεκαπέντε (515) οικισμοί, οι εκατόν δέκα (110) είναι οριοθετημένοι με ΦΕΚ, οι διακόσιοι πενήντα έξι (256) είναι με σκαρίφημα, οι τριάντα (30) έχουν σχέδιο πόλης. Οι υπόλοιποι μάλλον μπαίνουν μέσα στους στάσιμους ή εγκαταλελειμμένους.

Υπάρχουν τέσσερις (4) ενότητες οικισμών: Η Μάνη είναι ξεχωριστά, η Μεσσηνιακή Μάνη συν πεδινοί, γεωργικοί, οικισμοί, που είναι παρόμοιοι σε όλη την Μεσσηνία και όχι μόνο, είναι σε πάρα πολλά μέρη της Ελλάδας, οι παραλιακοί

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ

οικισμοί και από εκεί και πέρα είναι οι μη ορεινοί και οι ορεινοί. Αυτή είναι η καρτέλα που φτιάξαμε μόνοι μας γιατί όταν ξεκινήσαμε την καταγραφή δεν υπήρχε ακόμα κατεύθυνση ούτε καρτέλα από το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** Δεν είναι διαφορετική από αυτήν που βγήκε αργότερα στο **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** και με βάση αυτή μαζέψαμε τα στοιχεία από κάθε οικισμό.

Ξεκινώντας:

Στην πλειονότητα των οικισμών, ειδικά αυτών που είναι προ του ’23, πάντα υπάρχει κάποιο πυκνοδομημένο τμήμα μέσα στον οικισμό, στο κέντρο του οικισμού. Στην κύρια περιοχή της Μεσσηνίας, την πεδινή, υπάρχουν διάφορα κεφαλοχώρια που έχουν διαμορφώσει κέντρα με εμπορικές χρήσεις και έχουν πρόσωπα σε εμπορικούς δρόμους ή σε ασφάλτους, οι οποίοι είναι αρκετά διαμορφωμένης όψης.

Σε σχέση με τους ορεινούς οικισμούς: οι περισσότεροι ορεινοί οικισμοί στην περιοχή τη δικιά μας, οι οποίοι δεν είναι πάρα πολλοί, διατηρούν κάποιο χαρακτήρα και πολύ περισσότερο φυσικά από τους πεδινούς οι οποίοι, οι οικισμοί που ήταν μέσα σε αγροτική γη, επειδή οι κάτοικοι τους κάποια στιγμή έβγαλαν κάποια χρήματα, λόγω του ότι ο νομός δεν είναι φτωχός –λόγω γεωργίας– έχουν πάρα πολλές αλλοιώσεις και πάρα πολλοί οικισμοί από αυτούς έχουν αποκτήσει το σύστημα κυψέλης σε διώροφο.

Υπάρχει η παραλιακή ζώνη. Είναι αρκετά σημαντική στην Μεσσηνία, έχει πολύ μεγάλο ποσοστό παραθεριστικής κατοικίας, οι περισσότεροι παραλιακοί οικισμοί είναι σχεδόν ενωμένοι μεταξύ τους, είτε με τα εκτός σχεδίου είτε με τα εντός οικισμού και έχουν αλλοιωθεί έτσι πάρα πολλά χαρακτηριστικά των οικισμών.

Υπάρχει ο ιδιαίτερος χαρακτήρας στους οικισμούς της Δυτικής Μάνης.

Έχουμε αρκετές περιοχές NATURA και περιοχές CORINE στην Μεσσηνία. Το αναφέρω διότι νομίζω ότι, αν κάποτε ξεκινήσει η τουριστική ανάπτυξη, θα είναι από τους νομούς που θα δεχθούν τρομερή πίεση. Ο Νομός Μεσσηνίας και ο Νομός Ηλείας, όσον αφορά στο οδικό τους κομμάτι θα γίνει της κακομοίρας, όπως λένε λαϊκά, διότι είναι εκτάσεις απέραντες, είναι ίσιες θάλασσες και έχουνε και δυο (2) πολύ καλά αεροδρόμια. Υπάρχουν λοιπόν οι περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και τις δείχνω τις διαφάνειες αυτές γιατί πιστεύω ότι θα πρέπει να υπάρξει μια ιδιαίτερη μέριμνα για τις περιοχές αυτές, που είναι πάρα πολλές στην Μεσσηνία. Φυσικά, το πρόβλημα

>

ΜΕΣΣΗΝΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

δεν είναι των μορφολογικών κανόνων δόμησης, έτσι; Δεν μπορεί να βάλουν όρους οι μορφολογικοί κανόνες σε σχέση με την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής αυτής, των παραλίων της Μεσσηνίας ή του Νομού Ηλείας. Το βασικό είναι το θέμα της Χωροταξίας και δυστυχώς σιγά-σιγά όλα αυτά παραπέμπονται στους ιδιώτες.

Εδώ, στο χάρτη, δείχνουμε την περιοχή που επιλέξαμε να μελετήσουμε ιδιαίτερα, όσον αφορά στις προτάσεις μας. Είναι μια περιοχή που έχει σχεδόν από όλους τους οικισμούς, και πεδινούς και ορεινούς και έναν που εμείς προτείνουμε για παραδοσιακό, το Ψαρί.

Δεν θα αναφερθώ ιδιαίτερα, και πάμε στα όρια των οικισμών. Δεν ξέρω πόσο καθαρά φαίνεται. Όπως έδειξαν και οι προηγούμενοι συνάδελφοι, το πραγματικό όριο του οικισμού είναι πάντα πολύ μικρότερο από το θεσμοθετημένο όριο του οικισμού. Αυτό είναι από τα σχετικά καλά παραδείγματα όμως, όπως είδατε και σε προηγούμενες διαφάνειες, σε προηγούμενες παρουσιάσεις, είναι ένα τεράστιο πρόβλημα αυτό και πιστεύω ότι είναι και ένας στόχος του Υπουργείου, να μπορέσει να προστατεύσει από την αλόγιστη αυτή επέκταση, με θεσμοθετημένα όρια που δεν ξέρω πώς θα αλλάξουμε.

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Να τα πάρει πίσω;

Σ. ΠΑΝΤΟΣ-ΚΙΚΚΟΣ. Κάτι πρέπει να κάνει. Λοιπόν, το ίδιο φαίνεται και εδώ. Πάμε στην αξιολόγηση και στο δομισμό της φυσιογνωμίας του νομού. Έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αλλά επειδή είναι ηπειρωτική Ελλάδα, Πελοπόννησος, είναι πάρα πολλά κοινά σχεδόν με όλους τους οικισμούς τους πεδινούς ή ημιορεινούς σχεδόν σε όλη την ηπειρωτική Ελλάδα και κυρίως στην Πελοπόννησο. Οι επιδράσεις είναι χαρακτηριστικές, να μην αναφέρω τώρα ιστορικά κλπ, από Οθωμανική κυριαρχία, Νεοκλασικισμός και υπάρχει και αυτό που λέμε σε εισαγωγικά «Μοντερνισμός», τα μπαλκόνια τρένα. Δε νομίζω ότι έχει κάποιο νόημα να αναφέρω την εξέλιξη του σπιτιού, απλώς θα πω ότι η διαφορά του σήμερα με το χθες είναι ότι όλα αυτά τα σπίτια έγιναν από ανθρώπους οι οποίοι δούλευαν όλη την μέρα, φτωχούς, δεν είχανε ελεύθερο χρόνο, δεν υπήρχε τεχνολογία και έτσι, για αυτόν το λόγο, είχαν και πολύ μικρά ανοίγματα, για αυτόν το λόγο δεν είχαν μπαλκόνια, δεν είχαν εξώστες, γιατί δεν έβγαινε κανείς έξω να δει τη θέα. Ο άλλος, όταν όλη τη μέρα ήταν στα χωράφια δεν ήθελε να ξαναδεί χωράφια όπως και αυτοί που ήταν στην θάλασσα.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ
ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ · ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ · ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30-19:30

Άρα μπαίνει το θέμα των νέων αναγκών. Νομίζω αναφέρθηκαν και προηγούμενα, οπότε δεν θέλω να φάω τον χρόνο μου σε αυτά. Στην περιοχή μας έχουμε αυτούς τους δυο (2) οικισμούς, Μεθώνη, Κορώνη και την Πύλο, οι οποίοι είναι αξιόλογοι οικισμοί, έχουν διατάγματα, έχουνε σωθεί αρκετά κομμάτια τους, έχουν έναν εξαιρετικά πολύ ενδιαφέροντα πολεοδομικό ιστό. Εδώ είναι μια ανάλυση σχετικά με τα πυργόσπιτα και τις κατοικίες της Μάνης. Υπάρχει η αγροτική κατοικία. Είναι παντού. Παλιότερα ήτανε πλινθόκτιστη επειδή έχει χώμα, έχει άργιλο και μπορούσε να γίνει με πλίθες αλλά τα περισσότερα από αυτά είναι πια ερείπια, έχουνε καταστραφεί και κάποια από αυτά είναι πέτρινα. Πάντως είναι χαρακτηριστική η δομή αυτή και είναι χαρακτηριστική η εξάπλωσή τους σχεδόν σε όλη την Μάνη, αλλά νομίζω είναι και σε όλη την Ελλάδα σχεδόν και στην Ηλεία τουλάχιστον. Υπάρχουνε αυτές οι τοξωτές αυλόπορτες οι οποίες συναντούνται σχεδόν σε όλους τους οικισμούς, τους ορεινούς κυρίως και τους ημιορεινούς. Έχει παραστάδες, έχει χαρακτηριστικά, υπάρχουνε το κλασικό Μεσσηνιακό σχετικά εύπορο σπίτι. Ήταν αυτό, ένα διώροφο με τετράριχτη στέγη, τρία (3) κουφώματα κάτω, τρία (3) κουφώματα πάνω, το μεσαίο στο ισόγειο ήτανε είσοδος, το μεσαίο πάνω συνήθως είχε μπαλκόνι. Υπάρχουνε αρκετές κρήνες σε πάρα πολλά χωριά όπως υπάρχουνε και σε όλη την Ελλάδα, αρκετά ενδιαφέρουσες. Λοιπόν, υπάρχουνε και οι σταθμοί αυτοί στην γραμμή του τραίνου, σε αρκετά μέρη, σε αρκετούς οικισμούς που έχουνε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και αξίζει τον κόπο να διατηρηθούν. Δεν είναι διατηρητέα πάντως. Υπάρχουνε αρκετές εκκλησιές, οι οποίες είναι ενδιαφέρουσες και παλιές γιατί υπάρχουνε και καινούριες, νομίζω έχω κάποια παραδείγματα αργότερα τα οποία είναι τραγικά, δεν ξέρω, θα μιλήσει και αύριο κάποιος από την Εκκλησία, οπότε θα μπορούσε να τα δει κιόλας. Νομίζω έχει παραδείγματα και εδώ. Υπάρχουνε μόνο τρεις (3) χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί οικισμοί. Είμαστε ένας Νομός, μάλλον ο Νομός Μεσσηνίας είναι ένας Νομός, ο οποίος ήτανε αρκετά φτωχός σε σχέση με τις κηρύξεις. Είναι μόνο αυτοί οι τρεις (3) οικισμοί.

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Στην Μεσσηνία και τη Μάνη δεν είναι…

>

ΜΕΣΣΗΝΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

Σ. ΠΑΝΤΟΣ-ΚΙΚΚΟΣ. Μόνο ένας, μόνο. Οι δυο (2) αυτοί, εντάσσονται στο γενικότερο θεσμικό πλαίσιο των κάτω των δυο χιλιάδων (2.000) κατοίκων, των στάσιμων οικισμών κλπ και των οριοθετημένων. Εμείς προτείνουμε άλλους δεκατέσσερις (14) οικισμούς να κηρυχτούν παραδοσιακοί και είναι αυτοί. Τους έχω ανά δυο (2), νομίζω έχω χαρακτηριστικά κομμάτια των οικισμών αυτών, φαίνεται στον γενικό τον χάρτη, μετά θα σας τον δείξω, συνήθως στην Μάνη τα περισσότερα. Λοιπόν, το σύνολο των οικισμών στον νομό Μεσσηνίας είναι πεντακόσιοι δεκατέσσερις (514). Οι χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί οικισμοί είναι τρεις (3), είναι οι τρεις (3) πράσινοι, φαίνονται οι δυο (2) στην Μάνη και ο ένας (1) στην άλλη μεριά της Πελοποννήσου. Οι κόκκινοι είναι αυτοί που προτείνουμε εμείς να χαρακτηριστούν. Βλέπετε ότι σχεδόν όλοι είναι στην Μεσσηνιακή Μάνη. Εμείς είχαμε βάλει ένα σύστημα αξιολόγησης με βαθμούς προστασίας πέντε (5), τέσσερα (4), τρία (3), δυο (2), ένα (1). Με τους βαθμούς προστασίας πέντε (5) είχαμε επιλέξει αυτούς τους δεκατέσσερις (14) οικισμούς. Με βαθμούς προστασίας τέσσερα (4) έχουμε επιλέξει τους εξήντα οχτώ (68). Οι υπόλοιποι όλοι θεωρούμε ότι δεν είναι, έχουν μεν κάποια αξιόλογα κτίσματα, ίσως να έχουν και έναν αξιόλογο πολεοδομικό ιστό, αλλά δεν έχει κάποιο νόημα να προχωρήσουμε σε παραπέρα προστασία τους. Σε σχέση με τους οικισμούς αυτούς ξεχωρίζουμε πάντα το συνεκτικό τμήμα και το μη συνεκτικό τμήμα. Στους παραδοσιακούς, αυτούς που προτείνουμε να διατηρηθούν, θεωρούμε ότι όσον αφορά στο συνεκτικό τμήμα θα πρέπει να είναι αυστηροί οι κανόνες δόμησης, στο μη συνεκτικό όσον αφορά μόνο όγκο και κέλυφος.

Βλέπετε εδώ ότι, είναι η προσωπική μου άποψη, κάποτε πρέπει να απαγορευτεί η εκτός σχεδίου δόμηση. Είναι πάρα πολύ τολμηρό, το λέμε μεταξύ μας, δεν το λέει κανείς όμως έξω. Νομίζω ότι θα πρέπει οι κανόνες που μπαίνουνε από εδώ και πέρα και τα πλαίσια τα χωροταξικά κλπ να στοχεύουνε ότι κάποτε, σιγά-σιγά, δεν θα υπάρχει η εκτός σχεδίου δόμηση. Θα το έχετε δει και εσείς, όταν κουβεντιάζετε με συναδέλφους ξένους, ότι δεν καταλαβαίνουν τι σημαίνει αυτή η δόμηση. Αν πάτε να το πείτε, δεν καταλαβαίνει ο άλλος τι σημαίνει εκτός σχεδίου δόμηση, άρα το πρόβλημα το έχουμε εμείς. Σε σχέση με τη διαδικασία με το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**, εμείς στην αρχή, γενικά, είχαμε στο μυαλό μας πιο αυστηρούς κανόνες δόμησης όμως, με την κουβέντα που κάναμε, με τη βοήθεια που είχαμε από το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** και με τις συζητήσεις που κάναμε με συναδέλφους κ.λπ. σιγά-σιγά, καταλήγουμε σε πολύ χαλαρούς κανόνες δόμησης τους οποίους θα τους προτείνουμε στην δεύτερη (2η) φάση της μελέτης.

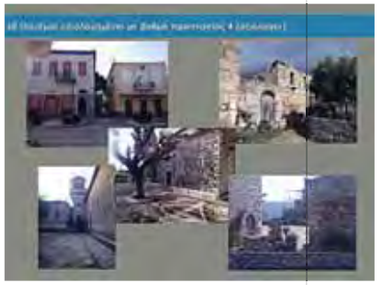

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ **ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ** **ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30-19:30

Θα εξηγήσω λίγο, με βάση τις επόμενες διαφάνειες, τη γενικότερη φιλοσοφία μας. Λοιπόν, αυτοί είναι κάποιοι οικισμοί με βαθμό προστασίας τέσσερα (4), που οι υπόλοιποι εξήντα οχτώ (68), νομίζω, οικισμοί. Είχαμε αυτά τα πέντε (5) κριτήρια, που για να προτείνουμε κάποιον οικισμό να μπει είτε στον βαθμό προστασίας πέντε (5), είτε στον τέσσερα (4), πρέπει να έχει τουλάχιστον τρία (3) χαρακτηριστικά από αυτά και, κυρίως, τα δυο (2) πρώτα.

Δηλαδή να έχει μεγάλο ποσοστό παλαιών παραδοσιακών κτισμάτων, να έχει έναν παραδοσιακό χαρακτήρα, που σημαίνει πολεοδομικός ιστός, το τρίτο (3ο) είναι λειτουργικοί παραδοσιακοί κοινόχρηστοι χώροι. Υπάρχουν σε κάποια χωριά κάποια καλντερίμια, κάποιοι δρόμοι που διαμορφώνουν συγκεκριμένες δομές στον οικισμό. Βάζω πάντα τα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος, γιατί δε νομίζω ότι έχει μόνο η Μάνη αλλά πιστεύω ότι δε μπορεί στην κοιλάδα της Νέδα, ή σε διάφορα άλλα πολύ αξιόλογα κομμάτια της χώρας μας, να μην υπάρχουνε και εκεί κάποιοι κανόνες προστασίας. Θα εξηγήσω παρακάτω. Λοιπόν, αυτό είναι το σύστημα που είχα κάνει. Αυτός είναι ένας χάρτης ο οποίος είναι με βάση ένα ποσοστό παλαιών κτισμάτων. Φαίνεται καθαρά ότι οι μεγάλοι κύκλοι, που είναι αρκετά μεγάλο ποσοστό παλαιών κτισμάτων, είναι συνήθως ορεινά, το περίεργο είναι ότι είναι και στην πεδιάδα. Υπάρχουν κάποιοι οικισμοί στην πεδιάδα οι οποίοι έχουν μεγάλο ποσοστό παλαιών κτισμάτων. Συνήθως όμως είναι εγκαταλελειμμένοι οι κάτοικοί τους έχουν πάει σε διπλανά χωριά και τα έχουν κάνει κεφαλοχώρια.

Ο δεύτερος (2ος) χάρτης είναι το ποσοστό των εγκαταλελειμμένων το οποίο το έχουμε συνδυάσει με τις πηγές NATURA και με τα καταφύγια άγριας ζωής και έχουμε βάλει μέσα και τους οικισμούς με αξιόλογο τοπίο και θέα. Για ποιο λόγο; Γιατί σε αυτές τις περιοχές θα μπορούσαν αυτοί να αξιοποιηθούν σε σχέση με το πλαίσιο του τουρισμού και την παραθεριστική κατοικία γιατί γειτνιάζουν, είναι μέσα, σε περιοχές τέτοιες και παράλληλα είναι οικισμοί που είναι εγκαταλελειμμένοι. Θα μπορούσε να υπάρξει μια αναβίωση στους οικισμούς αυτούς με βάση αυτό το ειδικό πλαίσιο για τον τουρισμό και τα κίνητρα που δίνει.

Αυτός ο χάρτης δείχνει τις μεγάλες εγκαταστάσεις φωτοβολταϊκών και ανεμογεννητριών στην περιοχή. Έχουμε βάλει μέσα

ΜΕΣΣΗΝΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

και τη NATURA και τα καταφύγια άγριας ζωής και τους βιότοπους. Φαίνεται καθαρά ότι είναι και μέσα στην NATURA και μέσα στους βιότοπους και μέσα στα ιδιαίτερα τοπία φυσικού κάλλους. Υπάρχει ένας χάρτης ο οποίος δείχνει τα μακροπολεοδομικά στοιχεία, που έχει να κάνει με το εξής: καταρχήν με τον πληθυσμό, με τη συνεκτικότητα, αν είναι χαμηλή ή υψηλή, σε σχέση με τους οικισμούς, αν είναι πεδινοί, ημιορεινοί ή ορεινοί, γραμμικοί και αν υπάρχει διάχυση δόμησης εκτός ορίων. Διάχυση δόμησης υπάρχει συνήθως σε όλους εκτός από αυτούς που είναι εγκαταλελειμμένοι.

Εδώ υπάρχει μια αξιολόγηση των κοινόχρηστων χώρων. Έχει να κάνει με αυτό που λέγαμε πολεοδομικό ιστό, που έχει σχέση με την παράδοση. Είχαμε κάποια κριτήρια, φαίνονται στον κάθε οικισμό γιατί είναι όλα τα σηματάκια τα οποία θα χρησιμοποιηθούνε κυρίως στην δεύτερη (2η) φάση. Ο χάρτης αυτός έχει σχέση με τα υλικά κατασκευής και στοιχεία της μορφολογίας των όψεων. Στην πάνω δεξιά μεριά φαίνεται κάθε οικισμός, τα σηματάκια που μπαίνουν δείχνουν σε σχέση με πλινθόκτιστα, στέγες, παραστάδες, αν έχουνε γείσα, αν έχουν αετώματα, αν έχουν κορνίζες, αν έχουν εξώστες. Νομίζω ο τελευταίος αυτός χάρτης είναι μια συνολική αξιολόγηση των οικισμών. Ναι, νομίζω δεν είναι τόσο ευκρινής η παρουσίαση, οπότε περνάμε παρακάτω.

Σε σχέση με τις προτάσεις: η αντιμετώπιση της πρότασης θα γίνει με βάση τους προτεινόμενους βαθμούς προστασίας, τη χωρική τους συνάφεια, τα ιδιαίτερα χαρα-

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ | ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ | ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30-19:30

κτηριστικά τους. Πιστεύουμε ότι το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο δεν αντιμετωπίζει την κατηγοριοποίηση των οικισμών και πιστεύουμε ότι θα πρέπει να συμπληρωθεί με τις προτάσεις αυτές για τις οποίες νομίζω ότι θα πρέπει να υπάρχει μια συνεργασία με όλους τους μελετητές που κάνουν την Πελοπόννησο ή την ηπειρωτική Ελλάδα. Δεν είναι κάτι διαφορετικό. Υπάρχουν συγκεκριμένοι οικισμοί που χαρακτηρίζονται, από εκεί και πέρα όμως, οι υπόλοιποι οικισμοί έχουνε κοινά χαρακτηριστικά με τον ηπειρωτικό χώρο της χώρας μας. Λοιπόν, εμείς πιστεύουμε ότι ο μακροπρόθεσμος στόχος του συνολικού θεσμικού πλαισίου, που θα προκύψει από αυτές τις μελέτες, θα πρέπει να είναι βασικά η εκπαίδευση της κοινωνίας συνολικά και των χρηστών και των αρχιτεκτόνων γενικά και των τοπικών κοινωνιών σε σχέση με την αρχιτεκτονική, από τη μια μεριά με τη διατήρηση των παραδοσιακών στοιχείων, συνόλων, οικισμών ή κάποιων συνεκτικών κέντρων. Είναι η αναμνηστική ικανότητα της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής αλλά από την άλλη μεριά θα πρέπει να είναι μια ζωντανή λειτουργική εξέλιξη της νέας

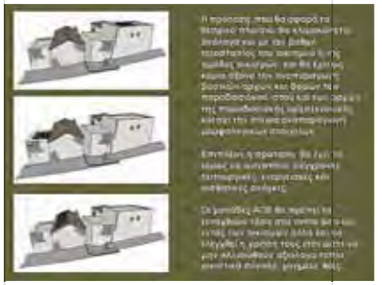

>

ΜΕΣΣΗΝΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

αρχιτεκτονικής των οικισμών που, με αυτήν ως βάση, θα πρέπει να εκπαιδεύσουμε τις τοπικές κοινωνίες.

Σε σχέση με το δημόσιο χαρακτήρα: είμαι φανατικός οπαδός του Δημοσίου οπότε, αν και Ελεύθερος Επαγγελματίας από πάντα, πιστεύω ότι αυτό που βλέπουμε γύρω μας δημόσιο είναι. Οι όψεις των σπιτιών σε έναν οικισμό, σε μια πόλη, δημόσιες είναι άσχετα αν είναι ιδιωτικές. Οι κοινόχρηστοι χώροι δημόσιοι είναι. Άρα θα πρέπει αυτό που θα γίνει να προστατεύει το δημόσιο χαρακτήρα του. Εντάξει δε νομίζω ότι θα αναφέρω το ΠΔ… Είναι το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο για όλους τους οικισμούς και τους ειδικούς όρους δομής που υπάρχουν για τους τρεις (3) οικισμούς αυτούς. Θα δείξω κάποια παραδείγματα που θα επιβεβαιώνουνε αυτά που είναι γραμμένα διότι η αναπαραγωγή διάφορων μορφολογικών στοιχείων που υπάρχουνε σε κάποια διατάγματα κάποιων οικισμών καταστρατηγείται, όπως δείξανε και οι προηγούμενοι συνάδελφοι στις παρουσιάσεις τους και δεν είναι το αναγκαίο, το ικανό μέσο μάλλον για να μπορέσουμε να έχουμε σωστούς οικισμούς.

Σε σχέση με την διεθνή εμπειρία ψάξαμε και βρήκαμε μορφολογικούς κανόνες οι οποίοι έχουν σχέση και με μεγάλες πόλεις όπως είναι αυτή στο Μπρίστολ και αυτό έχει σχέση και με την επαρχία του Μπρίστολ. Στο Μπράιτον επίσης έχει σχέση και με την επαρχία του Μπράιτον, δεν είναι για την πόλη. Στο Άρλινγκτον, στη Βιρτζίνια, που είναι μια αρκετά σικ περιοχή. Εδώ φτάνουν σε υπερβολές, υπάρχουν κανόνες οι οποίοι είναι εντελώς συγκεκριμένοι, τι επιτρέπεται και τι δεν επιτρέπεται και υπάρχουνε μάλιστα και στα παράθυρα σε πολύ έτσι επιμέρους στοιχεία εντελώς συγκεκριμένοι. Εδώ υπάρχει ένα χωριό που είναι στην περιοχή της Νέας Υόρκης, το οποίο επίσης έχει εντελώς συγκεκριμένους κανόνες. Στην Ολλανδία, απ' όπου είναι το παράδειγμα το καλύτερο πιστεύω, όλοι οι οικισμοί έχουνε Ρυθμιστικό Σχέδιο, και οι οικισμοί αυτοί έχουνε συγκεκριμένους όγκους και κελύφη και κανόνες δόμησης τέτοιους, οι οποίοι δεν απαγορεύουνε τη δημιουργία, και παράλληλα μπορούμε να διαμορφώνουμε γραμμές οι οποίες να σέβονται τις προηγούμενες γραμμές των οικισμών, οικοδομικές γραμμές. Λοιπόν: είναι το καλύτερο δυνατό παράδειγμα: Δεν ξέρω αν τον ξέρετε τον **ΣΝΟΤΣΙ**[1], Ελβετός αρχιτέκτονας, ιταλικής καταγωγής ο οποίος σε ένα χωριό, στο Μόντε Καράσσο

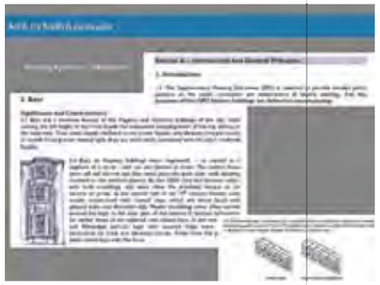

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ **ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ** **ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30-19:30

1.
LUIGI SNOZZI
(1932 -)

στην Νότιο Ελβετία το οποίο είναι παραδοσιακό, έχει και κανόνες δόμησης μορφολογικούς, σε συνεργασία με την τοπική κοινωνία και με το τοπικό αρχιτεκτονικό συμβούλιο, κατάφερε και δημιούργησε σύγχρονες κατασκευές οι οποίες, κατά την γνώμη μας, εντάσσονται στον ιστό του οικισμού αυτού.

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Σαν την Αθήνα του Περικλή όμως…

Σ. ΠΑΝΤΟΣ-ΚΙΚΚΟΣ. Ακριβώς. Απλώς, να δούμε το εξής: ότι σε περιοχές όπου υπάρχει αυτή η ανάγκη και η πολιτική διατήρησης του ύφους και του παραδοσιακού ιστορικού χαρακτήρα τους –θα μπορούσαμε και εμείς να το δούμε σε σχέση με τα συνεκτικά κέντρα των οικισμών που προτείνονται για παραδοσιακοί– έχουν λεπτομερείς, απλούς, κατανοητούς οδηγούς αρμονικού συνδυασμού. Όμως αυτό θα περιορίζεται σε πολύ μικρό κομμάτι των οικισμών αυτών που προτείνουμε να χαρακτηριστούν. Όχι γενικά και αόριστα. Γιατί σιγά-σιγά καταλήγουμε σε πατρόν τα οποία δεν οδηγούν πουθενά.

Κάποια παραδείγματα σε σχέση με την τουριστική ανάπτυξη. Υπέρβαση ύψους, μορφολογικά ό,τι θέλουμε και από εκεί και πέρα διάφορες πρόχειρες κατασκευές τεντών κ.τ.λ. που αλλοιώνουν το περιβάλλον.

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Να πω ότι το έχουμε ξεπεράσει το δεκάλεπτο, εδώ και ώρα…

Σ. ΠΑΝΤΟΣ-ΚΙΚΚΟΣ. Λοιπόν, υπάρχει αυτό που λέμε αγροτικό τοπίο και δεν μπορεί να μην υπάρχουν κάποια τμήματα μέσα στο θεσμικό πλαίσιο που να αφορούν την προστασία του. Έχοντας στο μυαλό μου ότι κάποτε θα πρέπει να απαγορευτεί η εκτός σχεδίου δόμηση, δε σημαίνει ότι πρέπει αυτή τη στιγμή, εφόσον υπάρχει, να μην υπάρχουν κάποιοι κανόνες που να προστατεύουν τη γεωργική γη, την αγροτική γη και το περιβάλλον τους.

Εδώ υπάρχουν κανόνες: αυτά έχουν περάσει από αρχαιολογικές επιτροπές και είναι σε οικισμούς που υπάρχουν κανόνες. Πέστε ότι τα έχω υπογράψει εγώ, είναι υπογραμ-

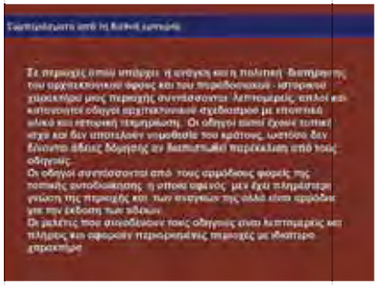

>

ΜΕΣΣΗΝΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

μένα από Αρχιτέκτονα πάντως αυτά, δεν είναι από Πολιτικό Μηχανικό. Θα σας δείξω και τα χειρότερα, εντάξει τα έχουμε δείξει τα περισσότερα. Αυτά: είναι και τα τρία (3) από Αρχιτέκτονα. Λοιπόν, πάμε παρακάτω, αυτά είναι σε περιοχές που υπάρχουν κανόνες, μάλιστα το δεξιό, το οποίο έχει αυτόν το μεγάλο ημιϋπαίθριο χώρο και δεν είναι τόσο κακό, είναι από Πολιτικό Μηχανικό.

Τι πιστεύουμε; Καταρχήν πρέπει να υπάρχει ελευθερία επιλογής όλων των υλικών. Μπορεί να υπάρχουν περιορισμοί όσον αφορά στα χρώματά τους, όσον αφορά στην υφή τους κ.λπ. Όμως, έχοντας σήμερα τη δυνατότητα να έχουμε νέα υλικά, δε μπορούμε να είμαστε προσκολλημένοι στα παλιά. Όσον αφορά στις αναλογίες ανοιγμάτων, το περισσότερο που μπορούμε να δούμε είναι μια αρμονία. Δε μπορούμε να έχουμε αναλογίες ανοιγμάτων. Έξω, εξαιρώντας πάντα τα συνεκτικά τμήματα των οικισμών που θα χαρακτηριστούν παραδοσιακοί, πρέπει να πάμε στην λογική του κελύφους, του όγκου, όπου θα μπορούν να υπάρχουν και εσοχές και προεξοχές και ημιυπαίθριοι.

Οι ανάγκες για νέες λειτουργίες, του ελεύθερου χρόνου κυρίως, των ανθρώπων πρέπει να παρθούν υπόψη. Μέσα στην λογική αυτή υπάρχει η λογική του πολεοδομικού ιστού, της συνέχειας της δόμησης της όψης των άλλων κτισμάτων και, σαν ένα ιδιαίτερο κομμάτι, είναι τα υπόσκαφα.

Αυτό που δείχνω παρακάτω είναι μια οινοποιΐα, θα το ξέρουν οι περισσότεροι φαντάζομαι, σε μια περιοχή στην Ισπανία, όπου ό,τι φαίνεται εκτός εδάφους είναι **CORTEN**[2] με σκουριασμένο μέταλλο και υπάρχει πάρα πολύ μεγάλη επιφάνεια η οποία είναι εντός εδάφους.

Ο νέος ΓΟΚ, ο ΝΟΚ, προβλέπει κάποια πράγματα όμως πιστεύω ότι θα μπορούσε, ειδικά σε οικισμούς οι οποίοι έχουνε ανάγκη προστασίας, ειδικά σε τοπία ιδιαίτερα, τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους ή περιοχές NATURA ή οτιδήποτε, να υπάρχει μια εξαίρεση, να μπορεί να υπάρχει πολύ μεγαλύτερο υπόσκαφο κομμάτι σε αυτές τις περιοχές, το οποίο δεν πειράζει σε τίποτα το περιβάλλον. Άρα η βασική μας φιλοσοφία είναι ναι στην θέσπιση κανόνων αλλά ναι και στην ελευθερία έκφρασης και στη δημιουργικότητα. Ακόμα και στις περιοχές που θα είναι αυστηροί οι κανόνες, θα πρέπει το αρχιτεκτονικό συμβούλιο να μπορεί να δίνει

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ | ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ | ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30-19:30

2.
COR-TEN
[κορτέν]
Εμπορική ονομασία κραμάτων χάλυβα, που αναπτύχθηκαν για να εξαλείψουν την ανάγκη βαφής, σχηματίζοντας σταθερή οξείδωμένη επιφάνεια.

εξαιρέσεις. Να μην χάσουμε δηλαδή έναν καινούριο Κωνσταντινίδη.

Υπάρχουνε δυο (2) προτάσεις οι οποίες είναι αστείες μεν, όσον αφορά στην μόνιμη έκθεση, όμως πιστεύουμε ότι έχει να κάνει με την εκπαίδευση όλων μας. Δεν είναι κακό σε κάθε Νομό να υπάρχει το καλύτερο και το χειρότερο κτίριο αναρτημένο και από την άλλη μεριά, που λέμε διαγωνισμός, αυτός είναι διαγωνισμός ιδεών που μπορεί να γίνει και μεταξύ φοιτητών και μεταξύ συναδέλφων σε ένα κτήριο το οποίο δεν θα γίνει ποτέ, πώς θα μπορέσει να εξαντλήσει κανείς τα περιθώρια και τα όρια των μορφολογικών κανόνων φτιάχνοντας την πιο σύγχρονη κατασκευή.

Τελειώνοντας:

Η αρχιτεκτονική της ευτυχίας, ή η ευτυχία του αρχιτέκτονα ή και τα δυο; Θα αναφέρω ένα παράδειγμα, μπορεί να το ξέρετε οι περισσότεροι. Το 1923, ένας μεγαλοβιομήχανος, ο Φριζέ, στο Μπορντό, ανέθεσε στον πιο διάσημο αρχιτέκτονα της εποχής, τον Λε Κορμπυζιέ, να φτιάξει εργατικές κατοικίες και μάλιστα με κατεύθυνση να είναι μεγάλες, να είναι πάρα πολύ όμορφες και μοντέρνες. Ο Λε Κορμπυζιέ πράγματι έχτισε τα σπίτια αυτά για να στεγάσουν τους εργάτες τους και τις οικογένειές τους. Τα συγκροτήματα που προέκυψαν αποτέλεσαν και πρότυπα του μοντερνισμού. Γυμνοί τοίχοι, εμφανές μπετόν, επίπεδες στέγες, πολύ μεγάλα ορθογώνια παράθυρα και, γενικά, κουτιά μη διακοσμημένα. Μέσα στα επόμενα δέκα (10) χρόνια οι ένοικοι, οι βιομηχανικοί εργάτες, έβαλαν στέγες με κεραμίδια, μίκρυναν τα παράθυρα, έβαλαν καΐτια στα παράθυρα, το γέμισαν με λουλουδάτες κουρτίνες και ταπετσαρίες, έβαλαν ξύλινους χωριάτικους φράχτες, έβαλαν συντριβανάκια και έβαλαν ακόμα και αγαλματάκια. Αγαλματάκια. Οι εργάτες προφανώς, δεν ανήκαν στην κατηγορία των πλούσιων, ή των οικονομικά δυνατών, που ήταν χορτασμένοι από την παράδοση, ήταν χορτασμένοι από τα παραδοσιακά πρότυπα, ήταν χορτασμένοι από τα τοπικά παραδοσιακά κτίρια με τα σκαλίσματα και τη διακόσμησή τους. Οι ίδιοι αυτοί εργάτες μέσα σε τσιμεντένια κουτιά, που ήτανε τα εργοστάσιά τους, φορώντας τις ίδιες μπλε φόρμες, φτιάχνοντας τα ίδια κουτιά, γιατί το εργοστάσιο αυτό κουτιά έφτιαχνε, όταν γύρναγαν από την δουλειά τους δεν ήθελαν να δούν το ίδιο. Παράλληλα, οι περισσότεροι εί-

ΜΕΣΣΗΝΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

χαν στρατολογηθεί από χωριά της περιοχής και νοσταλγούσαν τα σπιτάκια τους. Έτσι, μέσα σε πολύ λίγα χρόνια, με πολύ κόπο και ιδρώτα και με όλες τις οικονομίες τους, γιατί δεν ήταν πλούσιοι οι άνθρωποι, κατάφεραν και άλλαξαν τη φυσιογνωμία του οικισμού. Ίσως δεν ήθελαν το καινούριο τους σπίτι να τους υπενθυμίζει αυτά που τους αφαιρούσε η εργασία τους. Άρα, σημαίνει, ότι το θέμα της εκπαίδευσης είναι πολύ σημαντικό και για εμάς τους ίδιους, γιατί και εμείς χαλάμε αυτό το επάγγελμα.

Πιστεύω ότι, παρά το γεγονός ότι η πρότασή μας είναι για κανόνες τέτοιους που να επιτρέπουν τη δημιουργία, πρέπει να σκεφτούμε κάτι: ότι ακόμα και εμείς οι ίδιοι οι αρχιτέκτονες, όταν είμαστε στις παρέες μας και κουβεντιάζουμε που θα πάμε διακοπές, συνήθως δεν επιλέγουμε την Μπραζίλια ή το Σίδνεϊ ή την Φρανκφούρτη. Θα πάμε στη χώρα της Αμοργού, θα πάμε στην Μονεμβάσια, θα πάμε στην Ρώμη, στο Παρίσι κ.λπ.

Είναι ένα θέμα που πρέπει να το δούμε σε σχέση με το πώς μπορούμε, αφενός να διατηρήσουμε κάποια σύνολα και από την άλλη μεριά πώς θα αφήσουμε ελεύθερη την δημιουργικότητά μας και την φαντασία μας στους νέους οικισμούς…

Ευχαριστώ πολύ.

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Και εμείς ευχαριστούμε… ναι;

Α. ΜΠΙΡΗΣ. Πριν φύγει η φωτογραφία μου επιτρέπετε μια μικρή παρατήρηση επί της φωτογραφίας;

Σ. ΠΑΝΤΟΣ-ΚΙΚΚΟΣ. Αλλοίμονο…

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Βέβαια, βέβαια…

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ. Είναι πολύ ενδιαφέρον αυτό που είπατε για την εξέλιξη που είχε από τους χρήστες του. Εν τούτοις κάνω μια παρατήρηση. Εγώ, δεν ξέρω αν είμαι υπερβολικός, διακρίνω μέσα σε αυτό το μετέπειτα, σ' αυτήν την παρέμβαση, τον αρχιτεκτονικό κανόνα. Εάν δεν υπήρχε ο κανόνας ξέρετε πως θα ήταν αυτό το σπίτι;

Σ. ΠΑΝΤΟΣ-ΚΙΚΚΟΣ. Σωστό…

Α. ΜΠΙΡΗΣ. Αυτό κάτι λέει για τον μοντερνισμό…

Σ. ΠΑΝΤΟΣ-ΚΙΚΚΟΣ. Σωστό, απόλυτα σωστό…

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Λοιπόν, ευχαριστούμε πολύ και να καλέσω του μελετητές από την Ημαθία.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ **ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ** **ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ 14:30-19:30

ΗΜΑΘΙΑ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΓΟΣ. Θα προσπαθήσω να είμαι όσο το δυνατόν πιο γρήγορος, πριν όμως ξεκινήσω οφείλω κάποιες απαντήσεις. Οφείλω κάποια απάντηση στη συνάδελφο από την Κεφαλονιά, που βέβαια αφορά και για τους τρεις (3) νομούς που δουλεύουμε σαν ομάδα. Δεν έχουμε κάνει καμία ιδιωτική δουλειά σε αυτούς τους νομούς, όμως έχουμε ένα πλεονέκτημα: δουλεύουμε στην επαρχία, δουλεύουμε στην Λάρισα. Αυτό τι σημαίνει; Ότι είμαστε χειριστές όλων αυτών των διαταγμάτων, στην πράξη. Ξέρουμε λοιπόν πού μπορεί να πονάνε αυτά τα πράγματα και πού μπορεί να πονάει η κάθε περιοχή, μπορούμε να το αντιληφθούμε πάρα πολύ γρήγορα.

Μια απάντηση στον κύριο Καθηγητή, τον κύριο Κίζη: Δεν απαξιώνουμε τη μοντέρνα αρχιτεκτονική, αλλοίμονο, είναι υποχρέωσή σας να την διδάσκετε. Λοιπόν, προχθές έγινε μια παρουσίαση στην Λάρισα, έκανε ο κύριος Ποτηρόπουλος και το γραφείο του μια παρουσίαση της δουλειάς του, αξιολογότατος, άριστος χειριστής των υλικών. Όμως, δε μπόρεσα να καταλάβω την διαφορά, αυτά τα δημιουργήματα θα μπορούσαν να μπούν στην Ελλάδα, στην Αμερική, στη Μεγάλη Βρετανία ή, να «φυτευτούνε» οπουδήποτε. Θα μπορούσαν να είναι παντού. Όλα ωραία, τέλεια μπορώ να πω.

Τώρα, πάλι απευθυνόμενος στον κύριο Κίζη, θα ήταν σκόπιμο στη διδασκαλία των αρχιτεκτόνων να βάλουν και τη μοντέρνα αρχιτεκτονική της Ιαπωνίας και της Κίνας, θα ήταν πάρα πολύ χρήσιμο. Έχω στο μυαλό μου ακόμα ένα **ΜΠΑΟΥΝΕΝ ΒΟΝΕ**[1] της δεκαετίας του '80 το οποίο έχει ένα εξώφυλλο από μοντέρνο κτίριο ιαπωνικό αλλά καθόλου ιαπωνικό. Έπεσε στα χέρια μου ένα βιβλίο κινέζικο, πριν δέκα (10) χρόνια, πριν ξεκινήσει όλη αυτή η ιστορία της Κίνας και όταν κατάλαβα ότι ήτανε virtual reality έπαθα πλάκα. Ήταν μοντέρνο αλλά ήταν κινέζικο. Αυτό, πιστεύω ότι πρέπει να το ακολουθήσουμε.

Τώρα, κάτι για το σαχνισί. Σαχνισί είναι ο όρος τους, έρκερ ήταν μέχρι πριν λίγο, ηλιακός βυζαντινός και, αν πάρουμε και το ίδιο το σαχνισί το πρώτο συθετικό, το σαχ σημαίνει ήλιος, το περσικό βασιλιάς.

Θα αλλάξω την εισήγηση εντελώς, δηλαδή θα την κάνω λίγο πιο γρήγορη.

1. **Bauen + Wohnen**
ΜΠΑΟΥΕΝ ΟΥΝΤ ΒΟΝΕΝ
Γερμανικό αρχιτεκτονικό περιοδικό

2.
Γ.Π.Σ.
ΓΕΝΙΚΟ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ
Ν. 2508/1997

3.
Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.
ΣΧΕΔΙΟ ΧΩΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΣΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΑΝΟΙΧΤΗΣ ΠΟΛΗΣ
Ν. 2508/1997

ΗΜΑΘΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

Στο Νομό Ημαθίας έχουμε ενενήντα ένα (91) οικισμούς. Από τους ενενήντα ένα (91) οικισμούς, οι ενενήντα (90) είναι οριοθετημένοι. Υπάρχουνε δυο (2) ζώνες οικιστικού ελέγχου, της Βέροιας και της Νάουσας, υπάρχουνε δυο (2) **Γ.Π.Σ.**[2], η Βέροια έχει **Γ.Π.Σ.** με τον δεκατρία τριάντα εφτά (1337), με τον είκοσι πέντε μηδέν οχτώ (2508) έχουμε στη Βεργίνα, τη Δημοτική Ενότητα της Βεργίνας, Αλεξάνδρειας, Πλατέος και Νάουσας, εκπονείται το **Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.**[3] Δημοτικής Ενότητας Ειρηνουπόλεως, και το **Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.** Δημοτικής Ενότητας Δοβράς σταμάτησε στην δεύτερη (2η) φάση.

Η ομάδα είναι ίδια, δραστηριοποιούμαστε σε Λάρισα και Θεσσαλονίκη, επιβλέπουσα είναι η κυρία Παπαδοπούλου η Σοφία. Δεν θα μιλήσω αναλυτικά σε σχέση με το ιστορικό πλαίσιο, απλά θα πούμε ότι εκεί η Απελευθέρωση γίνεται το ’12, άρα έχουμε ογδόντα (80) χρόνια υστέρηση στην μεταφορά γνώσης ή εμπειρίας από την ελεύθερη Ελλάδα. Εδώ όμως έχουμε την Βεργίνα, έχουμε σημαντικά αρχαία ευρήματα και έχουμε και την παλιά λίμνη των Γιαννιτσών. Η λίμνη των Γιαννιτσών, για να καταλάβουμε τι είναι, είναι η περιοχή των βάλτων, είναι η αποξηραμένη λίμνη των Γιαννιτσών και είναι εκεί που διαδραματίζεται το μυθιστόρημα της Πηνελόπης Δέλτα, ο Βάλτος.

Τα προσπερνάω… ξεκινάμε με την τυπολογία: έχουμε το μονόχωρο, αυτό το σπιτάκι το οποίο είπε ο κύριος Πάντος ο Στέφανος, εδώ πέρα γίνονταν όλα, ακόμα και η αποθήκευση. Αυτό γίνεται δίχωρο και αποκτάει ένα χαγιάτι μπροστά, εξελίσσεται, γίνεται ανοιχτό με δίριχτη ή τετράριχτη στέγη, ένα κλειστό δωμάτιο. Έτσι αρχίζει η συμμετρία με το αδερφομοίρι, εξελίσσεται, αποκτάει όροφο, σκάλα για να ανέβεις στον όροφο, είναι ανοικτού τύπου, έτσι βλέπουμε το χαγιάτι εδώ πέρα και αρχίζουνε οι συμμετρίες, να μην τα αναλύσω τώρα, έτσι; Ερχόμαστε πια στην εποχή των συμμετρικών, ας το πούμε έτσι, νεοκλασσικιζόντων, που πάλι είναι η εξέλιξή τους. Κάποια αντίστοιχα έδειξε και η συνάδελφος από την Πιερία και από το Πήλιο, από την Μαγνησία, αλλά και από την Πελοπόννησο. Εδώ είναι τα κοινά και βρίσκουμε διάσπαρτα και κάποια, ας το πούμε, νεοκλασσικά λαϊκά. Βέβαια, κάπου εμφανίζεται και ο πύργος, αυτό που βλέπουμε σήμερα με το συνεχές μπαλκόνι και μοντέρνο, και πάμε τώρα στο αξιοπερίεργο ότι πλέον το χαγιάτι το βρίσκουμε

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ
ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ

και σε ένα υψόμετρο πάνω από τα οχτακόσια πενήντα (850) μέτρα. Ενώ πιστεύαμε μέχρι τώρα ότι το χαγιάτι είναι στα πεδινά και στα ημιορεινά, το βρίσκουμε στον οικισμό Ελαφίνας σε υψόμετρο πάνω από οχτακόσια (800) μέτρα.

Έχουμε και στο Αγγελοχώρι Ειρηνουπόλεως, αυτό το μονόχωρο που ήταν και αποθήκη. Τα περνάω… στην Ελαφίνα πάλι, στην Λευκόπετρα της Βέροιας. Εδώ είμαστε στο Δάσκιο, για να καταλάβετε, είναι από την Πιερία μέχρι τον Αλιάκμονα, πάνω στο βουνό, στον ορεινό όγκο. Βλέπουμε λοιπόν το συμμετρικό, βλέπουμε τη σκάλα η οποία είναι μεταγενέστερη. Εδώ έχουμε τη στέγαση του προβόλου, που έχει αλλοιωθεί βέβαια, πάλι το ίδιο, είναι στο Πολύδενδρο, στο Πολυπλάτανο της Ειρηνουπόλεως.

Η κυρία Κρεμέζη θα το προσεγγίζει πολύ καλύτερα πιστεύω. Λοιπόν, έχουμε παραδείγματα από την Δημοτική Ενότητα Αποστόλου στα χωριά Νέα Νικομήδεια και Διαβατό, όπου υπάρχουνε παραστάδες, γωνίες, μια, ας το πούμε, διακόσμηση, στην Νέα Λυκόγιαννη.

Εδώ είμαστε στο Κάτω Βέρμιο, Σέλι που λέμε. Γιατί υπάρχει και το Κάτω Σέλι. Εδώ έχουμε ένα σε μορφή «Π» και το περίεργο με αυτό είναι ότι είναι κάθετα στις υψομετρικές καμπύλες. Είναι μοναδικό παράδειγμα που βρήκαμε και, εδώ βέβαια, το τυπικό σύστημα δίριχτη, τρίριχτη, ανάλογα πώς μας έρχεται, το συνεχές μπαλκόνι, γνωστές μορφές… και, βέβαια, στα Λευκάδια των Ανθεμίων, αυτό το οποίο υπάρχει πλέον παντού διάχυτο, το νεωτερικό…

Εδώ είναι η τυπολογία. Η εντύπωση που εισπράξαμε από την επιτόπια μακροσκοπική έρευνα που κάναμε για τις κατοικίες που συνθέτουν τον κάθε οικισμό είναι θετική, δηλαδή οι κατασκευές είναι καλές. Δεν βρήκαμε στα πεδινά πλινθόκτιστο. Έχουν όλα κατεδαφιστεί. Ψάχναμε να βρούμε το τυπικό κτίσμα αποκατάστασης των μεταναστών από την Μικρά Ασία και βρήκαμε ένα, στο Πλατύ.

Ο πολεοδομικός ιστός: σε σχέση με τον αριθμό των οικισμών, τα προς διατήρηση, προστασία, ή ανάδειξη στοιχεία πολεοδομικού ιστού είναι λίγα, τα οποία εντοπίζονται σε τμήματα του οικισμού Αρκοχωρίου, σε τμήματα του οικισμού Κάτω Βερμίου, όπως και σε τμήματα των οικισμών Φυτείας της Δημοτικής Ενότητας Δοβρά. Ωστόσο από τους τρεις, μόνο ο πρώτος (1ος) οικισμός διασώζεται, ένα αυθεντικό οικιστικό παραδοσιακό μέτωπο το οποίο βρίσκεται σε μερική διαδικασία ανάδειξης. Πρέπει να παρατηρήσουμε ότι απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή στην πορεία ανάδειξής του και στην επίβλεψη από ειδικούς με αναγνωρισμένη εμπειρία στο αντικείμενο αυτό. Η πρόκληση βρίσκεται στους υπόλοιπους οικισμούς και ιδιαίτερα του κάμπου, όπου ο παραδοσιακός ιστορικός ιστός έχει αλλοιωθεί και επομένως έχει χαθεί η αυθεντικότητα.

Χωρίσαμε σε τέσσερις (4) κατηγορίες χρονολογικά: μέχρι το ’12, δηλαδή μέχρι την απελευθέρωση από τον τουρκικό ζυγό, από το ’13 έως το ’34, είναι η ακμή του νεοκλασικισμού και οι πρόσφυγες που έρχονται στην περιοχή, είναι από το ’35 έως το ’55 ο απόηχος νεοκλασικισμού και η ασταθής περίοδος την ονομάζουμε, ’56-’70 απομάκρυνση από το αρχιτεκτονικό παρελθόν, ’71 έως σήμερα μίμηση των αστικών κέντρων και προαστίων.

Επιλέξαμε οχτώ (8) οικισμούς. Πρέπει

>

4.
Leader
Κοινοτική πρωτοβουλία αγροτικής ανάπτυξης

ΗΜΑΘΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30-19:30

να σας πω ότι κανένας οικισμός στην περιφερειακή ενότητα Ημαθίας δεν είναι χαρακτηρισμένος παραδοσιακός. Από τις αξιολογήσεις που έγιναν με τα διατάγματα και τις νομαρχιακές αποφάσεις, ένας μόνο είναι αξιόλογος. Το Αρκοχώρι. Κάτω Βέρμιο, Καστανέα, Κουμαριά, Αρκοχώρι, Φυτεία, Βεργίνα, Παλατίτσια, Αγγελοχώρι: Τα αξιόλογα κτίσματα των οικισμών μαζί με το οδικό δίκτυο το οποίο έχει διαμορφωθεί μέσα από τις διαχρονικές ανάγκες που βέβαια σήμερα είναι διαφορετικές, συνθέτουν, στις περισσότερες περιπτώσεις, ενδιαφέροντα πολεοδομικά περιγράμματα τα οποία πρέπει να διατηρηθούν για να μην αλλοιωθεί η κλίμακα του οικισμού και η κλίμακα της γειτονιάς. Μπορεί η διατήρηση να δυσκολεύει τις κινήσεις των οχημάτων σε ορισμένες περιπτώσεις, αλλά παραδοσιακή κλίμακα με δυναμική επέμβαση στον παραδοσιακό ιστό δεν συνάδει και είναι ανεπίτρεπτη. Είναι λάθος όταν επιβάλλεται η νέα κατοικία-κτίσμα να τοποθετείται, όχι επί του παραδοσιακού περιγράμματος, αλλά σε απόσταση, για να επιτευχθεί η διεύρυνση της οδού, όπως συνήθως παρατηρείται.

Η γειτονιά: Η προστασία αφορά και το όποιο παραδοσιακό ίχνος συνδέεται με τον δρόμο, το σοκάκι, το βαθμιδωτό καλντερίμι, τη γειτονιά… Ενδεικτικά, στο Αρκοχώρι σχεδόν στο σύνολο του οικισμού, αλλά και στο Κάτω Βέρμιο, στην Κουμαριά και στη Φυτεία, ο παραδοσιακός πολεοδομικός ιστός παρουσιάζει ενδιαφέρον. Καστανιά: σας δείχνω χαρακτηριστικές φωτογραφίες: κάποιος δημόσιος χώρος με αναξιοποίητα πρανή, Κάτω Βέρμιο: η παιδική χαρά, η πλατεία με το κιόσκι, υπαίθριος χώρος στάθμευσης αυτοκινήτων, χώρος πρασίνου με κρήνη, δημόσια κρήνη.. εδώ, γιατί έχει τουριστικό ενδιαφέρον. Το Κάτω Βέρμιο: βλέπουμε διάφορες κατοικίες. Κουμαριά: σας έδειξα προηγουμένως το Κοινοτικό Κατάστημα, επάνω είναι το γήπεδο μπάσκετ και κάτω είναι ο χώρος, αυτός ο ναός είναι και κηρυγμένος κιόλας, ο Άγιος Νικόλαος, η παιδική χαρά, αυτά είναι τα τυπικά. Η κατοικία που σας έδειξα προηγουμένως, που είναι χρονολογημένη το 1901, έχει περιγραφή. Εδώ είμαστε στη Βεργίνα: Η Βεργίνα είναι ο οικισμός που μέσα και δίπλα του είναι η αρχαία Βεργίνα. Αυτή είναι μια εικόνα, ας πούμε, του δημόσιου χώρου, μερικές εικόνες του δημόσιου χώρου που υπάρχει εκεί.

Παλαιτίτσια: Για να καταλάβουμε λίγο και τι σημαίνει ιστορία, πήρε το όνομά της από μια Κομνηνή πριγκίπισσα, η οποία διάλεξε το μέρος για να φτιάξει το εξοχικό της. Αν πάμε στον Απόστολο Παύλο: στην περιοχή, την περίοδο που δίδαξε, έχουμε δυο (2) οικισμούς. Το Ραψωμανίκι, που πήρε το όνομά του γιατί εκεί του ράψανε τον χιτώνα και υπάρχει και η Ξεχασμένη γιατί δεν πέρασε από αυτό το χωριό. Για να καταλάβουμε και τα τοπωνύμια των οικισμών της πεδιάδας που ανατρέξαμε, ήτανε κορυφές στον βάλτο, δηλαδή εξείχαν από τον βάλτο σημεία τα οποία είχανε γίνει οικισμοί. Έχουμε την Κορυφή, το Νησέλι, το Νησελούδι, δηλαδή παίρνουν το όνομα από το υψόμετρο στο οποίο βρίσκονταν και μάλιστα, το χαρακτηριστικό είναι ότι κάποιοι οικισμοί εκεί, είναι κάτω από την στάθμη της θάλασσας και, δεξιά και αριστερά γύρω-γύρω από τον οικισμό, υπάρχουν τα κανάλια τα οποία λειτουργούν αποστραγγιστικά και αρδευτικά, αλλά ο οικισμός είναι πιο χαμηλά. Παλατίτσια λοιπόν, δημόσιος χώρος, Φυτεία, είναι ορεινά πια, ημιορεινά, πλατεία του οικισμού, θέα από τον οικισμό. Βλέπουμε εδώ και κάποιες χαρακτηριστικές κατασκευαστικές λεπτομέρειες. Το Αρκοχώρι, το οποίο παρουσιάζει ένα ενδιαφέρον. Έτρεξε ένα **LEADER**[4] πρόγραμμα εκεί και έφτιαξαν κάποια… μπορεί να τα χαρακτηρίσει κανείς όπως θέλει. Κάποια θετικά, υπάρχουνε και κάποιες αστοχίες. Κατασκευαστικές λεπτομέρειες, πέτρα. Κατά τη Βυζαντινή περίοδο έρχεται και προστίθεται ο όροφος αυτός…

Θέλω να πω ότι ο τελευταίος όροφος προστίθεται, αν πάρουμε την εξέλιξη από την αρχαία Ελλάδα και την ρωμαϊκή, προστίθεται αργότερα. Είναι σαν εξέλιξη της κατοικίας. Από το σπίτι της Ολύνθου και παραπέρα. Τώρα να γυρίσω λίγο, η διάσταση που μπορεί να εξέχει, αυτή η προεξοχή είναι σημαντικό να έχει ένα όριο. Δηλαδή, επειδή το μπετό και όλα τα νέα υλικά μας δίνουν πια μεγάλες δυνατότητες, μπορούμε αυτό να το βγάζουμε όσο θέλουμε. Όμως αν βγει έξω από μια διάσταση, χάνεται πλέον αυτή η αισθητική που έπρεπε να έχει. Ένας δημόσιος χώρος πάλι εδώ.. παραδείγματα από το Αγγελοχώρι. Αξιόλογα στοιχεία του κτιριακού αποθέματος, τετράριχτη στέγη, σαχνισιά.

Στους όρους δόμησης επιλέξαμε να κάνουμε έναν ενιαίο τρόπο παρουσίασης. Αν προσέξετε, στο συντελεστή δόμησης. Για τη στέγη, αν είναι ψηλή, μικρή ή χαμηλή έχει να κάνει το πλάτος του κτίσματος, αυτό θα μας δώσει το ύψος της στέγης, βάζουμε ένα όριο. Ένα όριο που να μπορεί να χτιστεί ανά κτιριακό όγκο και αυτά να συνδέονται, γιατί άμα δεν μπει ένα όριο, τότε υπάρχει ο κίνδυνος αυτών των παραδειγμάτων που έδειξε η κυρία Μπεζαντέ. Αν κάνουμε μια κριτική στο διάταγμα για την Άνω Πόλη της Θεσσαλονίκης και πού αστόχησε: αστόχησε στο γεγονός ότι οι άνθρωποι που το σχεδίασαν δεν πρόβλεψαν ότι κάποτε αυτή η περιοχή θα ανέβει οικονομικά και εκεί θα πάει μια εύπορη τάξη να χτίσει, άρα εκεί θα έρθει και η αντιπαροχή. Άρα λοιπόν ήρθαν και έγιναν κτίσματα τα οποία είναι έξω από την κλίμακα της Άνω Πόλης της Θεσσαλονίκης.

Αυτό για το πώς μπορούμε να περιορίσουμε τον κίνδυνο: Εδώ κάναμε κάποια πειράματα. Με το συντελεστή δόμησης κάτω από τα διακόσια (200) μέτρα, αυτό που λέει το νέο διάταγμα και τι μας δίνει σε κάθε περίπτωση, να δούμε τι απόδοση μας κάνει όταν καταλαμβάνει όλο το πρόσωπο, όταν αφήνουμε έναν χώρο αύλειο και μάλλον θα πρέπει να ξεφύγουμε από

5.
Α.Π.Ε.
Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

την έννοια του ακαλύπτου για να περάσουμε στην έννοια του αύλειου χώρου. Αυτό γίνεται κατανοητό όταν πάμε σε οικισμούς που είναι πυκνοκατοικημένοι και όμως το τελικό αποτέλεσμα ήτανε καλό. Τα διάφορα πειράματα που κάναμε, εδώ είναι μια πρόταση, ενδεικτικές θέσεις κτιρίων με τον συντελεστή δόμησης και κάλυψης που προτείνουμε. Όταν είναι επί της οικοδομικής γραμμής με τα καταστήματα, τη μάντρα που πρέπει κάποια στιγμή να ξαναδούμε, αν θα την ξαναφέρουμε πάλι σε ένα ύψος, όχι στο ένα μέτρο που ήτανε. Δηλαδή, ο Μέρτzος για παράδειγμα, ως Δήμαρχος στο Νυμφαίο, η πρώτη δουλειά που έκανε, ότι έπεισε εκεί τους ανθρώπους να φτιάξουν τις μάντρες. Μετά έπεισε κάποιους που είχαν λεφτά να πάρουν κάποια σπίτια και έτσι ξεκίνησε αυτό που λέμε σήμερα Νυμφαίο.

Η περίφραξη, η μάντρα, και βέβαια αυτό το ζικ-ζακ του ιστού, είναι αυτό το οποίο προσδιορίζει ουσιαστικά τον πολεοδομικό ιστό και την ιδιαιτερότητα του κάθε οικισμού. Αν πάμε και κόψουμε τις οριζόντιες και τις κάθετες το διαλύσαμε. Και εδώ πάλι έχουμε ενδεικτικές θέσεις και εδώ βάλαμε, με τα παραδείγματα που φτιάξαμε και με τους όρους δόμησης που προτείνουμε, δίπλα στο παραδοσιακό αυτό που είδαμε, του 1901. Πώς θα ήταν αν χτίζαμε δεξιά και αριστερά, πώς θα μπορούσε αυτό να εξελιχθεί; Όταν έχουμε έναν παραδοσιακό προτείνουμε και ειδικούς κανόνες. Εδώ έχουμε κάποια πειράματα: εδώ έχει να κάνει η διάσταση στην απόληξη της στέγης, έχει να κάνει αν είναι με αστραχόξυλο ή αν είναι με εκφορικό σύστημα.

Πρόσθετοι όροι: απαγορεύεται η τοποθέτηση ηλιοθερμοσιφώνου στην στέγη των κτισμάτων στους παραδοσιακούς οικισμούς, στους νεωτερικούς οικισμούς αυτοί θα μπορούν να τοποθετηθούν στη στέγη βοηθητικών κτισμάτων, χωρίς μπόιλερ όμως, τα οποία θα βρίσκονται εντός των χώρων. Αν δεν υπάρχουν βοηθητικά κτίσματα, τότε η τοποθέτηση γίνεται μόνο στη στέγη και, κυρίως, σύμφωνα με την κλίση της στέγης. Εδώ και θέλω να βγάλετε τα συμπεράσματά σας, είναι από διάφορους οικισμούς της Ημαθίας ενώ στην Κεφαλονιά δεν το είδαμε. Η διάχυση αυτού του πράγματος σε όλη την έκταση του νομού Ημαθίας είναι καταπληκτική: Πλατέος, στην Κορυφή και στο Νεοχωρόπουλο, στον Πλάτανο, στο Κλειδί: ειδικά όταν έχουμε τετράριχτη στέγη, η απόληξη αυτή η βαθμιδωτή διαλύει εντελώς την εικόνα και βέβαια,

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

όταν έχουμε ένα δώμα, μια πλάκα, βάζουμε και αυτό εδώ από πάνω… Εδώ έχουμε ένα, θα μπορούσαμε να το χαρακτηρίσουμε θετικό παράδειγμα, διότι εδώ είμαστε σε μια κτηνοτροφική εγκατάσταση. Είναι πάνω σε μια κτηνοτροφική εγκατάσταση και βέβαια καλύπτει όλο το εύρος του στεγάστρου. Εδώ είναι στην Δημοτική Ενότητα Αποστόλου, Διαβατό, στην Κουλούρα και στη Νέα Νικομήδεια. Είναι παντού… Βεργίνα, εδώ… Δείτε το… Κάτω Βέρμιο, στο Σέλι που λέμε τουριστικό, Λευκόπετρα: έφτιαξαν μια ολόκληρη κατασκευή, η Λευκόπετρα είναι ακριβώς πάνω από την **Π.Α.Θ.Ε.** και βέβαια στην Άμμο, ένα κτίσμα που είναι μια χαρά και κοιτάξτε δίπλα το άλλο… Βέροια πάλι, Δημοτική Ενότητα Βέροιας, στα Ριζώματα, στην Μικρή Σάντα, στην Κουμαριά, πάλι στην Μικρή Σάντα, Πολύδενδρος, Μακεδονίδα, Πολύδενδρος, Σφηκιά και πάλι Σφηκιά… Νάουσα. Στενήμαχος: εδώ θα σας δείξω ένα παράδειγμα το οποίο είναι εκτεταμένο στην ύπαιθρο. Τι κάνουν; Φτιάχνουν ένα κτίριο με μεταλλική κατασκευή, καθόλα νόμιμο, στις διαστάσεις να πάρει πανέλο από πάνω. Καθόλα νόμιμο. Είναι στη Στενήμαχο. Είναι μέσα στη Στενήμαχο, είναι μέσα στον οικισμό. Είναι από μεταλλική κατασκευή, δεν πρόκειται να το κατοικήσει κανένας, έγινε απλά και μόνο για να πάρει το φωτοβολταϊκό από πάνω. Δεν είναι το μοναδικό, υπάρχουν πολλά… Πάλι στην Νάουσα, στη Στενήμαχο, στον Άγιο Παύλο… Ο Άγιος Παύλος είναι ο πλησιέστερος οικισμός στα Πηγάδια. Είναι μια θαυμάσια περιοχή αλλά, κάπου μπαίνουν και αυτά εδώ… Στο Γιαννακοχώρι ο σταθμός… Στην Μελίκη, στην Τριλοφία και στην Αγκαθιά, στον Πρόδρομο, στην Αγία Τριάδα και στο Νεόκαστρο, Δημοτική Ενότητα Δοβρά, στην Πατρίδα και στον Τρίλοφο, Ανθέμια, μονόσπιτα…

Γίνομαι κουραστικός, απλά να δείτε την έκταση του προβλήματος για να καταλήξουμε και αυτό σας το καταθέτουμε στις προτάσεις μας.

Προκαταρτική πρόταση προσδιορισμού χρήσης **Α.Π.Ε.**[5]: Η χρήση και η εγκατάσταση συστημάτων σε οικισμούς κάτω των δυο χιλιάδων (2.000) κατοίκων αποτελεί ένα μείζον θέμα ενώ, ιδιαίτερα την τελευταία πενταετία, παρατηρείται η σταδιακή υποβάθμιση της εικόνας των μικρών οικισμών της χώρας, αφενός από την άτακτη και χωρίς προγραμματισμό εγκατάσταση συστημάτων **Α.Π.Ε.** και αφετέρου από την έλλειψη ελέγχου και τις ασάφειες της υφιστάμενης νομοθεσίας. Προγράμματα που, με καλή θέληση και προοπτικές, αποσκοπούν στην ενεργειακή εξυγίανση της χώρας και στη συνεισφορά των ιδιωτών, έχουν εφαρμοστεί με τέτοιον τρόπο ώστε καθιστούν το δομημένο περιβάλλον των μικρών οικισμών άκομψο, γεμάτο άναρχες προσθήκες μηχανολογικού εξοπλισμού στις στέγες, στα δώματα, στα οικόπεδα και πολλές φορές ίσως και στις προσόψεις κατοικιών. Δεδομένης της επικείμενης νέας ενεργειακής νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που θα πρέπει να εφαρμόζεται και σύμφωνα με την οποία, από το 2018 και μετά, τα νέα ή τα ριζικά ανακαινισμένα κτίρια θα πρέπει να έχουν μηδενικές ενεργειακές ανάγκες, η ενσωμάτωση συστημάτων παραγωγής ενέργειας από **Α.Π.Ε.** θα είναι μια επιτακτική ανάγκη.

Στο πλαίσιο της παρούσας εφαρμογής τους και της υποβάθμισης της εικόνας του δομημένου περιβάλλοντος, προτείνουμε τις παρακάτω εφαρμογές για κάθε κατηγορία οικισμού ξεχωριστά:

>

6.
Thin Film Solar Cell
TFSC

Φωτοβολταικό στοιχείο ελάχιστου πάχους, και κατά περίπτωση εύκαμπτο και διαφανές.

ΗΜΑΘΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

14:30-19:30

Αξιόλογοι οικισμοί: Στους οικισμούς αυτούς προτείνεται η απαγόρευση εγκατάστασης συστημάτων **Α.Π.Ε.** σε νέα και υφιστάμενα κτίρια καθώς και στους υπαίθριους χώρους και γήπεδα των οικισμών αυτών. Αντ' αυτού, η ανάγκη της χρήσης των **Α.Π.Ε.** και η εναρμόνιση με τη νέα Ευρωπαϊκή Οδηγία θα καλύπτεται μέσω των τοπικών ΟΤΑ, οι οποίοι θα είναι υποχρεωμένοι να ορίσουν τοπικές μη καλλιεργήσιμες, μη δασικές και εκτός σχεδίου εκτάσεις, ως Εκτάσεις Κοινού, Ενεργειακού Οφέλους, ΕΚΕΟ. Οι ΕΚΕΟ θα περιλαμβάνουν την εγκατάσταση συστημάτων **Α.Π.Ε.** ώστε να καλύπτουν τις ενεργειακές ανάγκες του συνόλου του οικισμού για τον οποίο προορίζονται. Το δε κόστος εγκατάστασης τους θα καλύπτεται από τους ΟΤΑ και θα αποσβένεται μέσω ειδικού ενεργειακού τέλους, που θα επιβαρύνει τους ιδιοκτήτες των κτισμάτων, ανάλογα με την ενεργειακή ανάγκη του καθενός. Όφελος από την εγκατάσταση αυτή θα έχουν όλοι οι ιδιοκτήτες κτισμάτων του οικισμού. Το ειδικό ενεργειακό τέλος και ο χρόνος απόσβεσης της αρχικής επένδυσης θα πρέπει να ορίζεται από τους ΟΤΑ. Η έκταση των ΕΚΕΟ, καθώς και τα αναγκαία ενεργειακά μεγέθη, κιλοβάτ, θα προκύπτουν ύστερα από μελέτη που θα περιλαμβάνει τις ενεργειακές απαιτήσεις όλων των κτιρίων του οικισμού κατά την περίοδο της εκπόνησης της μελέτης καθώς και για ενδεχόμενη επέκταση του οικισμού κατά τα επόμενα δέκα (10) χρόνια, λαμβάνοντας υπόψη δημογραφικά και στατιστικά στοιχεία της τελευταίας εικοσαετίας. Σε περίπτωση που, σε μελλοντικό χρόνο η παραγωγή ενέργειας από τις εγκαταστάσεις **Α.Π.Ε.** στις ΕΚΕΟ δεν επαρκεί για να καλύψει τις ενεργειακές απαιτήσεις του οικισμού, τότε οι τοπικοί ΟΤΑ υποχρεούνται να ορίσουν νέες περιοχές ΕΚΕΟ και να προχωρήσουν σε νέες ενεργειακές μελέτες για τα επόμενα δέκα (10) χρόνια. Η όλη διαδικασία θα επιβλέπεται από επιτροπή, που θα αποτελείται από έναν εκπρόσωπο των ΟΤΑ, έναν εκπρόσωπο του ΤΕΕ μηχανικό με ειδικότητα στις ενεργειακές μελέτες, και έναν εκπρόσωπο Πανεπιστημίου ή Πολυτεχνείου τακτικό ή αναπληρωτή καθηγητή, με γνωστικό αντικείμενο συναφές με την αρχιτεκτονική.

Οι υπόλοιποι οικισμοί: Στους υπόλοιπους οικισμούς επιτρέπεται η χρήση **Α.Π.Ε.** σύμφωνα με τους εξής κανονισμούς: Στις μονόριχτες και δίριχτες στέγες επιτρέπεται η ενσωμάτωση φωτοβολταϊκών στοιχείων μόνο σε μορφή **THIN FILM**[6], ώστε να ακολουθούν πλήρως την κλίση της στέγης, με όποιες ενεργειακές απώλειες αυτό συνεπάγεται. Στις τετράριχτες και σε σύνθετες στέγες δεν επιτρέπεται η ενσωμάτωση φωτοβολταϊκών στοιχείων. Στα υφιστάμενα δώματα επιτρέπεται η εγκατάσταση φωτοβολταϊκών πανέλων, υπό την προϋπόθεση ότι η εγκατάσταση περιβάλλεται από συμπαγές, αδιάφανο στηθαίο ύψους ενός μέτρου. Επιτρέπεται η εγκατάσταση ηλιακών θερμοσιφώνων για ζεστό νερό μόνο στην περίπτωση που το δοχείο νερού, μπόιλερ, βρίσκεται στο εσωτερικό του κτιρίου. Στις στέγες η εφαρμογή των πανέλων θα πρέπει να ακολουθεί την κλίση της στέγης. Στα υφιστάμενα δώματα η τοποθέτηση είναι ελεύθερη υπό την προϋπόθεση ότι η εγκατάσταση περιβάλλεται από συμπαγές, αδιαφανές στηθαίο ύψους ενός μέτρου. Η χρήση οικιακών ανεμογεννητριών επιτρέπεται μόνο σε δώματα και σε οικόπεδα.

Καμιά εγκατάσταση **Α.Π.Ε.** δεν μπορεί να γίνει σε κτίρια ή σύνολα κτιρίων που χαρακτηρίζονται ως αξιόλογα από την παρούσα μελέτη. Κάθε απόκλιση από τους παραπάνω κανονισμούς θέτει αυτόματα τις εγκαταστάσεις αυτές αυθαίρετες σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. Σε περίπτωση που σύμφωνα με την εγκεκριμένη μελέτη ένα κτίριο έχει στέγη και δεν έχει κατασκευαστεί αυτή, τότε, για την ενσωμάτωση **Α.Π.Ε.**, θα πρέπει υποχρεωτικά να κατασκευαστεί, αλλιώς θα θεωρείται ως αυθαίρετη κατασκευή. Οι τοπικοί ΟΤΑ έχουν τη δυνατότητα να ορίσουν εκτάσεις ΕΚΕΟ και να εγκαταστήσουν **Α.Π.Ε.** κοινής χρήσης όπως και στην κατηγορία α΄. Στην περίπτωση αυτή το ειδικό ενεργειακό τέλος θα εφαρμόζεται για το σύνολο του οικισμού. Στις εκτός σχεδίου περιοχές επιτρέπεται η χρήση και η εγκατάσταση **Α.Π.Ε.** όπως και στην ανωτέρω κατηγορία β΄. Σε όλες τις κατηγορίες οικισμών δεν επιτρέπεται η χρήση και η εγκατάσταση **Α.Π.Ε.** σε εκτάσεις που είναι χαρακτηρισμένες ως καλλιεργήσιμη γη, σε ρέματα και σε περιοχές που περιλαμβάνονται στο δίκτυο NATURA 2000.

Τα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος τα προσπερνώ για να μην σας κουράσω... Θα δείξω επιγραμματικά τις ενδιαφέρουσες περιοχές του νομού Ημαθίας: Είναι ο ποταμός Αλιάκμονας, με τα στενά και το δέλτα του. Εδώ είναι ένα φράγμα το οποίο είναι δίπλα στην Βέροια. Είναι το δέλτα του Λουδία. Είναι η περιφερειακή τάφρος εξήντα έξι (66), που ουσιαστικά έρχεται πάνω από την Πέλλα και καταλήγει στον Αλιάκμονα, ένα πολύ σημαντικό κανάλι, ουσιαστικά κόβει, χωρίζει τον Νομό σε δυο (2) κομμάτια, δηλαδή φέτες, ο ποταμός, το κανάλι, ποταμός Αλιάκμονας... Ο Τριπόταμος στην Βέροια. Εκτάσεις με βλάστηση μακί. Η Αραπίτσα, εδώ οι φωτογραφίες που πήραμε είναι χειμώνα και είναι πλημμυρισμένη η Αραπίτσα. Αν είχα χρόνο θα σας έδειχνα και το καλοκαίρι. Τη φωτογραφίσαμε σε δυο εποχές. Εδώ είναι το Ξηρολίβαδο, ένας οικισμός καινούριος, από διανομή, που είναι ουσιαστικά Β΄ κατοικία. Μνημεία τις φύσης στο Παλαιόκαστρο, τα Πιέρια Όρη, η οροσειρά του Βερμίου. Κατά την γνώμη μας, την οποία εκθέσαμε παραπάνω, πρέπει να δώσουμε τη συνέχεια στην αρχιτεκτονική μας η οποία είχε μια διάρκεια δύο χιλιάδων εξακοσίων (2.600) ετών...

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ
ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ

ΗΜΑΘΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

Β. ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ. Και η άλλη περιοχή δυο εξακόσια (2.600) ήτανε… Έτσι δεν είναι;

Δ. ΛΑΓΟΣ. Κοιτάξτε, η αρχιτεκτονική δυο χιλιάδες εξακόσια (2.600) χρόνια κράτησε… Μετά έρχεται ο νεοκλασικισμός και μετά έρχεται… Το ίδιο πράγμα είναι… Δεν αλλάζει… Αυτά τα έχω ξαναπεί, τα προσπερνάω… Σας βάζω κάποια παραδείγματα που βρήκαμε περιδιαβαίνοντας τους οικισμούς, που τα θεωρούμε καλά… Είναι στους Γεωργιανούς, στη Λευκόπετρα, στην Καστανιά, στη Μικρή Σάντα, στην Κουμαριά, ξανά στην Κουμαριά, στο Ξηρολίβαδο, ξανά στο Ξηρολίβαδο, στο Κομνήνιο, είναι το ίδιο σπίτι από την άλλη πλευρά…

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Αυτό είναι καινούριο ή παλιό σπίτι;

Δ. ΛΑΓΟΣ. Καινούριο… Πέντε (5) σπίτια είναι το Κομνήνιο γιατί είναι και Κομνήνιο και Κάτω Κομνήνιο, το Κάτω Κομνήνιο είναι μέσα στη ΖΟΕ, αυθαίρετο… Βεργίνα, Παλατίτσια, αυτό είναι δημόσιο κτίριο, είναι κάποια καλά παραδείγματα… Μπορούμε να τα χαρακτηρίσουμε ως καλά δηλαδή, από αυτό το χάος κάποια πρέπει να είναι καλά… Λοιπόν, Πλατύ, Σφηκιά, μάλλον Ριζώματα, Σφηκιά, Αρκοχώρι, είναι καινούρια κατασκευή αυτή, είναι εντελώς καινούρια κατασκευή… •

• **Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ.** Ευχαριστούμε πολύ τον κύριο Λαγό, θα κάνουμε ένα διάλειμμα και μετά θα γυρίσουμε για τις τοποθετήσεις, τις ερωτήσεις και τη συζήτηση… Ευχαριστώ… •

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ. **ΣΥΖΗΤΗΣΗ**

• **Ι. ΚΙΖΗΣ.** …Το θέμα της πυκνότητας, της κλίμακας, της στερεομετρίας, μιας καθαρής γεωμετρίας, αν θέλετε, και του skyline, της επιστέγασης αυτών των οικισμών είναι καίριο, μας μίλησε η κυρία Μπεζαντέ για την κατακερμάτισηκαι την παραγωγή αυτών των μικρών τουριστικών οικισμών στην Πορταριά και αλλού, δεν μας είπε, παρόλο που φαινόταν στην φωτογραφία, για τη ρωμαλέα γραφή εκείνης της λεγόμενης άνοιξης του ’60 για την Ελλάδα, όταν χτιζόντουσαν τα Ξενία. Στην Πορταριά και στην Τσαγκαράδα κατασκευάστηκαν δυο Ξενία μεγάλα, εκτός κλίμακας των μικρών πηλιορείτικων σπιτιών, αλλά ήταν αυτό που ήταν, τα Ξενία σε ένα πολύ ωραίο περιβάλλον. Μήπως, επομένως, αυτές οι εξαιρέσεις θα πρέπει να ξαναέρθουν στην επιφάνεια και να μην κατακερματίζουμε ένα κτίριο ειδικών χρήσεων, που απαιτεί μεγάλη κλίμακα, απλώς να βρίσκουμε τον τόπο που μπορεί αυτό να φτιαχτεί και να εκφράζει αυτό που πράγματι είναι;

Με την αφορμή της ωραίας παρουσίασης για την Πιερία, πήγαμε στην Κύπρο. Η Κύπρος. Είχα την τύχη, ερχόμενος τα τελευταία χρόνια σε επαφή με την Κύπρο, να δω από κοντά και να γνωρίσω τη νοοτροπία η οποία είναι θεσμοθετημένη και η οποία παρουσιάστηκε και εδώ και η μικρή Κύπρος είναι ένα παράδειγμα προς μίμηση από την Ελλάδα. Αξίζει ίσως τον κόπο να αναζητήσουμε τους λόγους, γιατί άραγε η Κύπρος, όπως γενικότερα κάθε τόπος ο οποίος είναι αποκομμένος από τον εθνικό κορμό, είναι συντηρητικοί άνθρωποι, πώς κατάφεραν αυτοί οι άνθρωποι και είναι και θεσμικά πιο μπροστά από εμάς; Πάμε λοιπόν στο θέμα της εκπαίδευσης και της κουλτούρας, που λέει και ο κύριος Πάντος.. Μήπως έχουν ένα αυξημένο, σε σύγκριση με εμάς, ποσοστό αρχιτεκτόνων που είδαν τα πράγματα έξω, σπούδασαν έξω και τα μυαλά τους κινήθηκαν έξω από την επαρχία της Ελλάδας; Ή μήπως υπάρχουν και κάποιοι άλλοι λόγοι. Το θεσμικό πλαίσιο της Κύπρου πρέπει να το προσέξουμε πάρα πολύ.

Με την ευκαιρία της Μεσσηνίας ο εισηγητής έθιξε αυτό που θα έπρεπε όλοι να πιστεύουμε και να μη θεωρούμε ότι είναι εικονοκλαστικό, την απαγόρευση της δόμησης εκτός σχεδίου. Όποιος πετάει το βράδυ με αεροπλάνο και πλησιάζει την Ελλάδα ερχόμενος από τη Δύση, κοιτάζοντας από επάνω τα αναμμένα φώτα, καταλαβαίνει πότε φτάνει στην Ελλάδα:

Α ΜΕΡΟΣ

όταν λάμπει παντού ο τόπος. Πετάς πάνω από τη Γαλλία, ή και την Ιταλία ακόμη, και καταλαβαίνεις πού είναι πόλη, πού είναι χωριό και πού είναι μαύρο, πού είναι αγροτικός χώρος και πιστεύω ότι αυτό είναι η τεράστια ζημιά. Οι απόπειρες που έγιναν για να μεγαλώσει η αρτιότητα… ξέρετε όλοι πόσο απέτυχαν και πόσο έγιναν το αντικείμενο αυτής της συνδιαλλακτικής πολιτικής της ελληνικής κοινωνίας, των τοπικών βουλευτών και των μικροσυμφερόντων, και εκεί βέβαια είναι και η ρίζα του κακού.

Επομένως, αυτά που μας είπε ο κύριος Πάντος για την εκπαίδευση, μαθαίνονται άραγε αυτά τα πράγματα, ή βιώνονται επί σειρά ετών και βελτιώνεται ο κόσμος γενιά γενιά;

Μήπως αυτό το μεγάλο χρονικό βάθος αστικού παρελθόντος που μας λείπει και που προσπαθούμε μέσα σε μια γενιά, σε δυο γενιές, να το καλύψουμε, δυστυχώς δε μπορεί να καλυφθεί, και πρέπει να συμβιβαστούμε με το ότι μικρά λιθαράκια θα δίνουμε κάθε τόσο, να μην απογοητευόμαστε, αλλά θέλει πολύ προσπάθεια και πάρα πολλά χρόνια; Μ' άρεσε πάρα πολύ μία φράση, ένας χαρακτηρισμός του κυρίου Πάντου για την αναμνηστική ικανότητα της παλιάς αρχιτεκτονικής και αυτό δίνει μια διάσταση που καθορίζει ίσως σε τι χρησιμεύει το αυθεντικό και το παλαιό και πώς δεν θα πρέπει το καινούργιο να το ακυρώνει απομιμούμενο, ή παράγοντας κίβδηλα περιβάλλοντα και τέλος, μας έκανε μιαν αναδρομή στη ζωή του ξωμάχου, του χωριάτη που ζούσε σε αυτό το μονόσπιτο με το τζάκι στη μια πλευρά με το παταράκι στην άλλη, με τα ζώα από κάτω, που σηκωνόταν αχάραγα και γύριζε βραδιάζοντας, και άρα τι να τα κάνει τα μπαλκόνια και τις θέες και τις αναψυχές. Έχουν αλλάξει λοιπόν θεαματικά τα πράγματα, ιλιγγιώδεις αποστάσεις ανάμεσα στην κοσμοαντίληψη και τις συνήθειες του κόσμου που έχτισε την παράδοση, την οποία εμείς με το ζόρι θέλουμε να την κρατήσουμε για πάντα, μας χωρίζουν λοιπόν ιλιγγιώδεις αποστάσεις, τουλάχιστον ας κατανοήσουμε ότι υπάρχουν αυτές οι ιλιγγιώδεις αποστάσεις, είναι ουσιαστικές και οι νέες ανάγκες πρέπει να θεραπευτούν αν θέλουμε να μείνει κάτι. Να θεραπευτούν μέσα σε αυτά τα κελύφη, αλλιώς είναι πολύ πιο ειλικρινές και ρωμαλέο να χτίσουμε αυτά τα οποία μας χρειάζονται και να τελειώνουμε με αυτές τις ενοχές.

Μετά από αυτά, προσπαθήστε, σας παρακαλώ, κάνοντας και τις δικές σας ομαδοποιήσεις, να απευθύνετε ερωτήσεις, να κάνετε τοποθετήσεις, σεβόμενοι τον χρόνο των πέντε λεπτών, ούτως ώστε να καταφέρουμε να προσεγγίσουμε και το «Σούσουρο» στην ώρα μας. •

• **Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ.** Ένα πρακτικό θέμα μόνο. Να μην ξεχνάτε, για λόγους καταγραφής κατά την απομαγνητοφώνηση, να λέτε το όνομά σας, ο καθένας που μιλάει. Να ανοίξει κατάλογος με ερωτήσεις καταρχήν και μετά να δούμε για τις τοποθετήσεις και να γίνει συζήτηση. Να δηλώσουν αν κάποιοι θέλουν να ρωτήσουν κάτι…

Όχι. Περνάμε στις τοποθετήσεις.

Ο κύριος Μπίρης. •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ	ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ	ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ 19:30-21:00

Α. ΜΠΙΡΗΣ.
Δεν θεωρώ τόσο περίεργο ότι, είτε θελημένα είτε αθέλητα το ενδιαφέρον όχι μόνο πολλών συναδέλφων, αλλά και της κοινωνίας ολόκληρης, στρέφεται, όσον αφορά την αξιολόγηση των ζητημάτων, στο ζήτημα της εικόνας και της μορφής. Δεν το θεωρώ περίεργο, δεν είναι κάτι που υπάρχει μόνο στην αρχιτεκτονική, υπάρχει σε όλες τις δραστηριότητες. Θα έλεγα μάλιστα ότι ο ίδιος ο τίτλος που δόθηκε στο εγχείρημα αυτό του οποίου τις μελέτες παρακολουθούμε, δηλαδή ότι πρόκειται για τον ορισμό μορφολογικών κανόνων δόμησης, ενέχει ένα στοιχείο αντίφασης μεταξύ των δυο λέξεων μιας και η μορφή και η δομή δεν είναι, θα έλεγα, το ίδιο πράγμα. Άρα τίθεται εξαρχής το ζήτημα ότι μορφές ψάχνουμε έτσι όπως διαμορφώνεται. Δηλαδή, αυτή η νοοτροπία δεν υπάρχει μόνο, ας το πούμε έτσι, σε πιθανόν λάθος εκτιμήσεις ομάδων που λαμβάνουν μέρος, αλλά και σε εκτίμηση γενικότερη, που άλλες ομάδες την υπερβήκαν θέτοντας δικές τους, ας το πούμε έτσι, ερμηνείες και το θεωρώ καλό αυτό.

Όμως η υπόθεση της μορφής, του φορμαλισμού, είναι κάτι το οποίο μας δέρνει τα τελευταία χρόνια και το οποίο υπάρχει και μέσα στις σχολές, διδάσκεται ο φορμαλισμός τα τελευταία χρόνια με μια απόλυτη στροφή προς τέτοιου είδους αρχιτεκτονικές αντιλήψεις, που κυρίως έρχονται από το εξωτερικό, και τις οποίες άμεσα προσλαμβάνουμε εμείς. Για ένα μεγάλο διάστημα, μέχρι την κρίση, τα θεωρούσαμε πολύ in πράγματα, καταργώντας άλλες αξίες που είχαμε ήδη κατακτήσει, για χάρη αυτών. Λοιπόν, υπάρχει πρόβλημα στην κοινωνία με αυτή την ιστορία της φόρμας και της εικόνας, γενικότερο και στον λόγο υπάρχει και στην πολιτική υπάρχει, έτσι για να πω μερικά. Ήθελα να το επισημάνω αυτό, ότι η νεύρωση της εικόνας και της εικονολατρίας υπάρχει και στον τίτλο ακόμα του βιβλίου που μας δώσατε και ήταν μπούσουλας για τους συμμετέχοντες στις μελέτες.

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ.
Πέρασε λίγο «ανώδυνα», χωρίς να ασχοληθούμε πολύ, το ερώτημα σχετικά με το πότε θα γίνει διαβούλευση, ακριβώς γιατί είπαμε από την αρχή ότι διαβούλευση θα γίνει στο τέλος του δεύτερου σταδίου. Διαβούλευση ή ό,τι ονομάζει ο Νομοθέτης συμμετοχικές διαδικασίες.

Θέτω όμως εδώ ένα παράδοξο: ότι η στάση του συναδέλφου που μελετά την Κεφαλονιά είναι σαφής και είναι απολύτως διακριτή από μια άλλη τάση. Δηλαδή όταν μας έδειξε τα σκίτσα, που τα λέει προτεινόμενα και μας έδειχνε τα καινούργια δίπλα στο παλιό και δεν ξεχωρίζαμε ποιο είναι το παλιό και πιο το νέο χωρίς να μας το δείξει, μπορεί κάποιοι αρχιτέκτονες να χαίρονται για αυτό και κάποιοι να λυπούνται γι' αυτό. Αυτά είναι δύο εκ διαμέτρου αντίθετα στρατόπεδα που, κατά την άποψή μου, κρύβουν και μια πολύ σκληρή πολιτική απόφαση για το μέλλον της ζωής σε ένα τόπο, αυτό θα το αναλύσουμε μια άλλη φορά, όμως επειδή είναι και πολύ καίρια μέσα στον κλάδο των αρχιτεκτόνων, θεωρώ ότι είναι λίγο πρωθύστερο, όταν θα έχει ήδη αποφασιστεί και θα μένει η διατύπωση των λεπτομερειών της εφαρμογής μιας τέτοιας προσέγγισης, να καλέσουμε σε διαβούλευση, ας πούμε τους αρχιτέκτονες της Κεφαλονιάς και ας μην έχουν σύλλογο, όποιους θέλουν, ή τους φορείς, όποιοι εννοούνται.

Δηλαδή, να έχουμε αποφασίσει ότι στην Κεφαλονιά θα χτίζουμε τα καινούργια όπως τα παλιά και απλά να καλέσουμε σε

>

Α ΜΕΡΟΣ

διαβούλευση για να δούμε πώς θα το κάνουμε. Αυτό δεν είναι δημοκρατία, είναι πρόσχημα δημοκρατίας.

Σημειακά στις υπόλοιπες εισηγήσεις, μου κάνει εντύπωση σε διάφορα σημεία και σε διάφορους μελετητές το ότι μας έδειχναν στις φωτογραφίες πράγματα, και μας έλεγαν ότι αυτό δεν υπήρχε. Το: «δεν υπήρχε αυτό εδώ», είναι λάθος. Τι υπήρχε δηλαδή; Το ρεύμα υπήρχε, τα αυτοκίνητα υπήρχαν, αυτό το δεν υπήρχε δεν μπορεί να είναι κριτήριο. Επίσης, κάτι που θέλω να κρατήσω είναι ότι, πάλι από όλους τους μελετητές αναφέρθηκε, άμεσα ή έμμεσα, η ανεπάρκεια των επιτροπών των Ε.Π.Α.Ε. και νυν Συμβούλιων Αρχιτεκτονικής και, μέσω του συστήματος αυτού, του αισθητικού αρχιτεκτονικού ελέγχου, όπως θέλετε πέστε το, η ανεπάρκειά του να ελέγξει ακόμα και κραυγαλέα παραδείγματα. Αυτό πρέπει να μας προβληματίσει και να μας μείνει στο μυαλό, ακριβώς διότι δε μπορούμε να βγάζουμε συμπεράσματα και να φτιάχνουμε νομοθεσία στηριζόμενοι στη λειτουργία των Συμβουλίων Αρχιτεκτονικής όταν ήδη έχουμε διαπιστώσει, επί τριάντα χρόνια, ότι δεν πάει καλά το πράγμα. Αυτό το λέω για τη συνέχεια, για τις υπόλοιπες μέρες. Κυρίως αυτά.

Ε. ΜΑΪΣΤΡΟΥ.
Θέλω να συνεχίσω τον προβληματισμό και του τίτλου και του περιεχομένου του όρου των «ειδικών όρων δόμησης», που ξεκίνησε και ο Τάσος ο Μπίρης. Δεν ξέρω αν είναι παρεξηγημένος ο όρος μορφολογικοί κανόνες δόμησης. Αν πραγματικά ρωτιόμουν, ο τρόπος που αντιμετωπίζουμε στη Σχολή παρόμοια παραδείγματα σε μελέτες που κάνουμε στο μεταπτυχιακό, είναι να μιλάμε για ειδικούς όρους δόμησης και όχι για μορφολογικούς κανόνες δόμησης. Νομίζω ότι φάνηκε από όλους τους μελετητές, και ελπίζω ότι έτσι θα γίνει, ότι κανένας δεν έχει την πρόθεση να καθορίσει με ακρίβεια τη μορφή, γιατί όλοι μιλούν για όγκο, μιλούν για κλίμακα, μιλούν για πυκνότητα, έθιξαν δηλαδή τα καίρια σημεία του προβλήματος της νέας δόμησης άρα, αν λέγαμε όροι δόμησης, θα εκφραζόταν ίσως καλύτερα αυτό που θέλουμε να κάνουμε.

Βέβαια από την άλλη, μπορεί πράγματι στην Ευρώπη ο όρος να χρησιμοποιείται, υπάρχει για παράδειγμα ο όρος Urban Morphology που, προφανώς όταν μιλάμε για πολεοδομική μορφολογία, μιλάμε για τη δομή του ιστού και όχι για τη μορφή. Σας λέω ότι εγώ θα ήμουν ευχαριστημένη αν μπορούσαμε να τους ονομάσουμε ειδικούς όρους δόμησης και όχι μορφολογικούς κανόνες. Από εκεί και πέρα, αυτό που εμφανίστηκε πολύ έντονα, ότι δεν είναι το μοναδικό πρόβλημα και το κύριο πρόβλημα προστασίας των οικισμών, η νέα δόμηση, από τις προδιαγραφές που έχει το Υ.Π.Ε.Κ.Α.

Πράγματι ζητάει και μερικά άλλα πράγματα, μιλάει για το όριο, και εμφανίστηκε πόσο πολύ σημαντικό είναι το θέμα του ορίου, μιλάει για την προστασία του πολεοδομικού ιστού, ζητάει ζώνες προστασίας και εντός και εκτός οικισμού. Άρα, αυτά που ζητούνται από τους μελετητές είναι πολύ περισσότερα από τους μορφολογικούς κανόνες δόμησης, και νομίζω ότι κάπως έτσι πρέπει να το βλέπουμε. Δεν ξέρω αν αυτή τη στιγμή μπορούμε να αλλάξουμε τον τίτλο και να τους πούμε ειδικούς όρους δόμησης, γιατί περί αυτού πρόκειται, πρόκειται περί ειδικών όρων δόμησης.

Αυτά.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ — ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ — ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ 19:30-21:00

Α. ΠΡΕΠΗΣ.
Θα συμφωνήσω με την κυρία Μαΐστρου, γιατί από τις παρουσιάσεις αναδύθηκε το εύρος, η πολυπλοκότητα, και το βάθος του προβλήματος. Δεν έχουμε να κάνουμε με τη θέσπιση απλών μορφολογικών κανόνων δόμησης. Εδώ αναδύθηκε ουσιαστικά το πρόβλημα της ανάπτυξης, της μελλοντικής ανάπτυξης αυτών των οικισμών, της μορφής, στη γενική έννοια του όρου, που θα πάρουν. Από θέματα αναβίωσης εγκαταλειμμένων οικισμών, όπως πολύ σωστά επισημάνθηκαν, και σε ποια κατεύθυνση η επανάχρησή τους, μέχρι θέματα ένταξης νέας αρχιτεκτονικής. Αλλά τι γίνεται και με τα συνεκτικά ή μη τμήματα των οικισμών; Αυτά έχουν σαφώς οριοθετηθεί; Καλοπροαίρετα, θέλω να κάνω της εξής κριτική: έχω την εντύπωση ότι πρέπει να βοηθηθούν περισσότερο οι μελετητές, είδαμε διαφορετικές προσεγγίσεις από διαφορετικά επίπεδα και σε διαφορετικό εύρος και λεπτομέρεια ανάλυσης από το μήκος της αστρέχας από το αν θα είναι εξήντα πέντε (65) ή εξήντα (60) εκατοστά, μέχρι τυπολογίες Μουτσοπούλειας έμπνευσης, μέχρι θέματα προστασίας του ευρύτερου τοπίου. Πολύ σωστά μπήκε αυτός ο όρος, που ήταν άγνωστος μέχρι πρότινος. Επομένως, εγώ πιστεύω ότι κάπου τσαλαβουτάει το πράγμα. Ίσως είναι ώρα να εκφραστεί με στεντόρεια φωνή τι πολιτική θέλει το Υπουργείο, τι πολιτική θέλει αυτό το Κράτος σε τελική ανάλυση θα βγάλουν την πολιτική οι μελετητές; Ο ένας κομίζοντας το μήκος της αστρέχας ή ο άλλος μιλώντας γενικότερα για προβλήματα γενικότερης ανάπτυξης. Η διάσταση είναι τεράστια. Για ποιους μορφολογικούς κανόνες μιλάμε; Θα αποφασίσει λοιπόν το Υπουργείο τι θέλει να βγει από αυτή, τη θεάρεστη εγώ θα έλεγα, πρωτοβουλία; Για αυτό είμαστε εδώ, για να τη στηρίξουμε. Σε ποια κατεύθυνση όμως; Αυτό είναι το μέγα πρόβλημα, δηλαδή, μην μπλέκουμε πλέον σε λεπτομέρειες. Και εκεί μπαίνει και το θέμα του νέου μέσα στο παλιό, της συνομιλίας ή μη και με ποιο τρόπο γίνεται αυτή η συνομιλία και του δημόσιου χώρου, του παραδοσιακού, αν θέλετε, ή του επανασχεδιαζόμενου δημόσιου χώρου σ' αυτό το φορτισμένο ιστορικά περιβάλλον και, εκεί τι κατευθύνσεις υπάρχουν; Επιτέλους ας εκφραστεί το Υπουργείο, καλοπροαίρετα το λέω, με όλη μου την καρδιά και τη διάθεση.

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Πριν δώσω τον λόγο στην κυρία Αποστόλου, που είναι αμέσως μετά, να πω… ο κύριος Καλογήρου ήταν πριν, συγγνώμη δεν το είχα δει, εντάξει ο κύριος Καλογήρου, απλώς να επισημάνω, επειδή μου δώσατε την αφορμή, ότι και η δική μας αίσθηση, από πλευράς Σ.Α.Δ.Α.Σ.–Π.Ε.Α., ήταν ότι ενώ ο τίτλος παραπέμπει λίγο εκεί που είπε ο κύριος Μπίρης από την άλλη πλευρά, διαβάζοντας κανείς τις προδιαγραφές των μελετών αυτών και το πώς είναι στημένες και το τι ζητάνε από τους μελετητές, βλέπει ότι υπάρχουν πάρα πολλά περιθώρια να δει το θέμα αλλιώς, να μην το δει με αυτόν το στενό τρόπο και να ερμηνεύσει τη μορφολογία. Κάπου εκεί ίσως υπάρχει μια βάση σε αυτό που πρότεινε η κυρία Μαΐστρου, βέβαια είναι ένα θέμα που θα το συζητήσουμε αρκετά και αύριο. Πάντως αυτό που ήθελα να πω είναι ότι ακριβώς επειδή στην τοποθέτηση της κ. Μπεζαντέ φάνηκε το πώς μπαίνει το τοπίο στην όλη ιστορία των μελετών αυτών και πραγματικά μου έκανε εντύπωση το ότι επισημάνθηκαν προβλήματα αλλά, τουλάχιστον σε αυτό το σημείο, δε δόθηκαν λύσεις με προσέγγιση ανάλυσης και μελέτης τοπίου και επειδή αυτές οι μελέτες, από ό,τι θυμάμαι, διορθώστε με αν κάνω λάθος, βάζουν θέμα πολιτικής τοπίου σα συμβατικό αντικείμενο…

>

Α ΜΕΡΟΣ

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Καθορισμός κανόνων και στον εξωοικιστικό…

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Ακριβώς, άρα βάζουν κανονικά θέμα μελέτης ορατοτήτων, μελέτης τοπίου σε περιφερειακό επίπεδο, σε επίπεδο περιφερειακής ενότητας. Εν πάση περιπτώσει, ας μη μακρηγορήσουμε σε αυτό γιατί είναι ένα θέμα που θα το θίξουμε και αύριο. Πάντως γενικά, όλους μας απασχολεί όλο αυτό το καλάθι με προβλήματα που έχουμε να αντιμετωπίσουμε σε τι κατεύθυνση θα προχωρήσει, γι' αυτό ακριβώς κάνουμε αυτή την προσπάθεια, ώστε από κοινού να βρούμε κάποιες διεξόδους.

Να δώσω στον κύριο Καλογήρου το λόγο.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ.
Ναι, εγώ θέλω να πω καταρχήν ότι είναι πάρα πολύ ενδιαφέρον ότι βρισκόμαστε εδώ και συζητάμε για θέματα που, εξ ορισμού, είναι λίγο αμφιλεγόμενα και σύνθετα, δηλαδή χαίρομαι που ο **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** έχει μια προβληματική για τις μελέτες αυτές. Είναι βέβαια φανερό ότι το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** ξεκίνησε να ψάξει μορφολογικούς, όπως λέει, κανόνες δόμησης, με την αντίφαση που έχει ο όρος, διότι είναι φανερό ότι το περιβάλλον στους περισσότερους ελληνικούς οικισμούς έχει προβλήματα μεγάλα. Η δική μας δουλειά, ως αρχιτεκτόνων βέβαια, εκ των πραγμάτων λίγο ή πολύ, περιστρέφεται γύρω από θέματα μορφής/τύπου/περιβάλλοντος. Το ερώτημα είναι ότι εφόσον επιχειρείται, και στη σημερινή συνεδρίαση ασχοληθήκαμε κυρίως με θέματα ανάγνωσης, γιατί είναι η πρώτη φάση των μελετών, ανάγνωσης λοιπόν του οικιστικού περιβάλλοντος στους αξιόλογους και μη αξιόλογους οικισμούς, πρέπει να τα δει κανείς με μια διευρυμένη οπτική και ευτυχώς αρκετοί μελετητές και από την πλευρά του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** και από τις μελέτες που παρουσιάστηκαν, το κατάλαβαν και υπερέβησαν τις όποιες προδιαγραφές, που ευτυχώς φαίνεται ότι είναι αρκετά ανοιχτές ώστε να παρουσιάζονται αρκετά πράγματα εδώ. Είναι επίσης το θέμα της προσαρμογής των βιοκλιματικών, όπως συνήθως λέγεται, παραμέτρων. Πρέπει να το δει κανείς και αυτό στην ευρύτητά του. Δηλαδή, εάν υπάρχει η δόμηση, αυτή εξαρτάται φυσικά πάντα από τον τόπο, τη γεωγραφία, το κλίμα, αλλά και τον πολιτισμό. Εδώ είναι και το πρόβλημα ενδεχομένως: ότι στη μια περίπτωση έχουμε εκ των πραγμάτων αναπαραγωγή, ή προσπάθεια αναπαραγωγής και επιβολής κάποιων ιστορικών μορφών σε οικισμούς που έχουν ανάπτυξη. Η σύγχρονη φάση, η οποία εκ των πραγμάτων δεν μπορεί να είναι η ίδια με την παλιά και εδώ πρέπει να δει κάποιος, το θέμα της ένταξης στο περιβάλλον, το κλίμα, την τοπογραφία με την ευρύτερη έννοια, όχι μόνο με τη συμβατική έννοια του τοπίου, αλλά την τοπογραφία που περιλαμβάνει και το υπέδαφος, τη θέα, την κλίση, τη χλωρίδα και την πανίδα. Τελικά αν το δει και από την ευρύτερη πολιτικοοικονομική του πλευρά, αυτοί οι οικισμοί είχαν μια ανάπτυξη ακριβώς επειδή είχαν μια ενδοχώρα. Εάν τα δεδομένα αυτά έχουν ανατραπεί και έχουν σίγουρα ανατραπεί στις περισσότερες περιπτώσεις και σήμερα το ζητούμενο είναι, ας πούμε, τουριστική ανάπτυξη ή γεωργική ανάπτυξη, ή κάτι άλλο, είναι φανερό ότι αυτό δεν θα μπορεί να εκφραστεί αποτελεσματικά με τις μορφές που υπήρχαν. Αν όμως καθίσει κανείς και διαβάσει, έστω

και αν το ανατρέψει στη συνέχεια και δει, ας πούμε, τη μορφή του ιστού, το χτισμένο και το άχτιστο, τις διαδρομές, το σύστημα που υπάρχει και το βάζουμε συμβατικά στον αστικό σχεδιασμό, στην πολεοδομία, αυτό συνδιαλέγεται με το περιβάλλον. Δηλαδή εγώ πιστεύω ότι έχουμε εκχωρήσει, ως αρχιτέκτονες, σε μια μηχανολογική αντίληψη για την ενεργειακή πολιτική, ενώ η περιβαλλοντική πολιτική είναι κάτι πολύ ευρύτερο. Δηλαδή, δεν είναι να βάλουμε συλλέκτες στη στέγη, αλλά να έχουμε σωστά ανοίγματα, σωστό προσανατολισμό, αερισμό, σκιασμό, τι υλικά χρησιμοποιούμε, αν τα υλικά αυτά έχουν κατεργασία μεγάλη, αν είναι τοπικά, αν μεταφέρονται σε αποστάσεις, αν είναι φτηνότερα. Αυτά τα ζητήματα είναι περιβαλλοντικά, και πρέπει να μπουν στην ανάγνωσή μας για να καταλήξουμε σε συμπεράσματα, τα οποία βέβαια δεν έχουν μονοσήμαντες απαντήσεις. Βλέπουμε ότι κάποιοι προτιμούν τη σκηνογραφία και δεν είναι ελληνικό φαινόμενο αυτό, αν το δούμε λίγο και θα προσπαθήσω να το πω στην τοποθέτησή μου τις επόμενες μέρες, δεν είναι ελληνικά ζητήματα. Αυτή τη στιγμή υπάρχει μια πολιτική που προσπαθεί να αναδημιουργήσει σκηνικά ή εικόνες τυπικές σε διαφορετικά μέρη και επιλέγεται από όλες τις φάσεις ενός οικισμού μία, η οποία τείνει να επιβληθεί με τους μορφολογικούς κανονισμούς έτσι ώστε να έχουμε περιοχές όπου τα νεοπαραδοσιακά κάποιου είδους που έχουμε εκεί, είναι αυτά που κυριαρχούν πλέον και όχι τα γνήσια που έχουν απομείνει.

Άλλο λοιπόν είναι η προστασία και άλλο είναι η προσαρμογή και εν πάση περιπτώσει τα όρια φάνηκαν και από τις πιο προσεκτικές αναγνώσεις, όπως αυτή που έγινε για τη Μαγνησία. Βλέπουμε λοιπόν εκεί ότι κάποια στιγμή υπάρχουν ανάγκες που είναι διαφορετικές. Θέλω να βάλω δηλαδή έναν ξενώνα, ένα μεγάλο ξενοδοχείο ή μια παραγωγική μονάδα, το είπε ο κύριος Κίζης, είναι λογικό ότι αυτό θα πρέπει να μοιάζει με δέκα μικρά σπίτια αλλά ακόμα και οι κατοικίες, αν είναι κατοικίες προς ενοικίαση ή διαμονή δεύτερης κατοικίας, δεν είναι θεμιτό να έχουν τη λογική ενός αγροτικού σπιτιού. Άρα, το θέμα είναι σύνθετο και δεν θέλω να φάω τον χρόνο σας τώρα, αλλά για την Άνω Πόλη είχα φέρει κάτι παραδείγματα, δεν ξέρω αν θα προλάβω να σας τα δείξω κάποια στιγμή, για να δείτε τι ήταν πριν και τι έγινε μετά, γιατί έχει μεγάλη σημασία να δούμε κάπου που εφαρμόστηκε αυτό για τριάντα πέντε χρόνια τι έδωσε.

Αυτά.

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Αύριο, που θα έχετε και την τοποθέτησή σας στην επιστημονική ομάδα, θα μπορέσετε να μας τα δείξετε.

Ν. ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ. Θα σας τα δείξω.

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Πάντως γενικά να πω ότι όλα αυτά τα χρόνια μέχρι τώρα, έχουμε ειδικούς όρους δόμησης, όπου έχουμε. Δηλαδή, δεν είναι θέμα ορολογίας. Έχουμε ειδικούς όρους δόμησης και έχουμε τα αποτελέσματα που βλέπουμε μέχρι τώρα. Άρα, μήπως οι κανόνες είναι το θέμα και όχι αν θα είναι ειδικοί όροι ή μορφολογικοί.

Ν. ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ. Έχουμε δύο τρόπους: ο ένας είναι αυτός ο πρόχειρος τρόπος, να μεγα-

>

Α ΜΕΡΟΣ

λώνουμε τον οικισμό περιμετρικά και ό,τι γίνει, που είναι τελείως λάθος, και ο άλλος είναι αφήνουμε να χτιστεί εκτός σχεδίου, πάλι ό,τι προκύψει, αλλά από την άλλη, αν έχουμε μια τουριστική πίεση, μια ανάγκη για ανάπτυξη σε μια περιοχή, θα πρέπει να κάνουμε σχέδια, θα πρέπει να πούμε ότι εδώ που είναι εξαιρετικό δεν θα χτίσεις τίποτα, αλλά εδώ θα χτίσεις πολύ, ή θα χτίσεις έτσι, ή αλλιώς. Αν εμείς δε βάζουμε δυνατότητες επέκτασης, αυτές ξεχειλίζουν και βγαίνουν από τα πράγματα και επειδή αυτή τη στιγμή έχουμε και μια κρίση και δεν είναι και τόσο οξύ το πρόβλημα, είναι πολύ καλή ευκαιρία να βρούμε λύσεις που θα εφαρμοστούν, ας πούμε, σε μια δεκαετία, να το πω έτσι.

Μ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ.
Λοιπόν, εγώ έχω να παρατηρήσω ότι και στα κείμενα που μοίρασε η επιτροπή στα μέλη της επιστημονικής επιτροπής, και στη σημερινή παρουσίαση, κυριαρχεί το θέμα της ένταξης αλλά, να μην ξεχνάμε ότι είναι ένα πάρα πολύ σημαντικό θέμα γιατί είναι ένα από τα πιο δύσκολα της αρχιτεκτονικής. Άρα εμείς, αυτή τη στιγμή επιχειρούμε να μπούμε μέσα σε αυτό το δύσκολο θέμα και να καταλήξουμε κάπου. Όμως δεν πρέπει να μας διαφεύγει, διαβάζοντας τις προδιαγραφές, ότι υπάρχει η λέξη προστασία για τους παραδοσιακούς οικισμούς σαφέστατη, μέχρι που αναφέρεται και η λέξη αυθεντικό κομμάτι. Αυτά όλα δείχνουν ότι υπάρχει μια δεύτερη παράμετρος, την οποία εγώ θεωρώ πάρα πολύ σημαντική, γιατί προστασία σημαίνει ότι έχουμε ακόμα πολιτιστικό κεφάλαιο.

Εάν η προστασία περάσει απαρατήρητη από αυτή την έσχατη προσπάθεια, το αποτέλεσμα θα είναι να συνεχίσει η υποβάθμιση των παραδοσιακών οικισμών, και ό,τι και αν πούμε πια για το δύσκολο θέμα της αρχιτεκτονικής στην ένταξη, στο τέλος δεν θα υπάρχει αντικείμενο για την ένταξη. Αυτό είναι μια απάντηση που είχα δώσει σε συναδέλφους μου στο Πολυτεχνείο όταν μας λέγανε, τι το θέλουμε το μάθημα για τους παραδοσιακούς οικισμούς. Τους είχα πει μη βιάζεστε, σε λίγο δεν θα έχουμε αντικείμενο. Μην κάνετε τον κόπο να το καταργήσετε, σε λίγο δεν θα έχουμε.

Εν πάση περιπτώσει, το πολύ συγκεκριμένο που εγώ έχω να προτείνω είναι κάτι πολύ κοντά σε αυτό που παρουσίασε η Χριστίνα Μπεζαντέ. Η Χριστίνα Μπεζαντέ έθιξε το θέμα του συντελεστή δόμησης. Νομίζω ότι ο συντελεστής δόμησης που βγαίνει μέσα από τους κανονισμούς είναι το κρίσιμο θέμα για την προστασία των παραδοσιακών οικισμών. Αν δηλαδή μπορεί κανείς μέσα από τους όρους δόμησης, να δώσει τα κίνητρα εκείνα που θα προστατέψουν τους παραδοσιακούς οικισμούς, αυτό θα είναι ένα μεγάλο επίτευγμα. Αντίθετα, οι μέχρι τώρα όροι δόμησης δημιούργησαν αντικίνητρα. Πάλι μέσα από τον συντελεστή δόμησης. Αλλά δεν είναι μόνο οι όροι δόμησης που λειτούργησαν μέχρι τώρα, είναι οι παράλληλοι κανονισμοί, οι πολεοδομικοί κανονισμοί, οι οποίοι και αυτούς τους όρους δόμησης, αν υποθέσουμε ότι κάποιοι ήταν επιτυχημένοι, τους τίναζαν στον αέρα, π.χ. το τεχνητό έδαφος εκεί που οι όροι δόμησης έδιναν διώροφα, μας έδωσε τριώροφα.

Οι παραδοσιακοί οικισμοί είναι χτισμένοι, οι περισσότεροι, σε έδαφος με μεγάλη κλίση. Μικρή ή μεγάλη κλίση, το τεχνητό έδαφος έδωσε εκεί και δεύτερο και τρίτο όροφο, ανάλογα με την κλίση. Αυτά τα πράγματα λοιπόν πρέπει πάρα πολύ σοβαρά να τα δούμε και, αφού υπάρχει αυτή

η συνεργασία με το Υ.Π.Ε.Κ.Α., θα είναι καλή ευκαιρία για να διορθώσουμε και προς αυτή την κατεύθυνση κάποια πράγματα.

Με συναδέλφους που μιλούσαμε συζητούσαν και για άλλα πράγματα που έχουν σχέση με τη γενική νομοθεσία. Θα σας πω εγώ ένα παράδειγμα που ξέρω: Στη δόμηση εκτός σχεδίου, η οποία υπάρχει και γύρω από τους οικισμούς, δεν επιτρέπεται να γίνει διάσπαση του κτιρίου, έχουμε μεγάλα οικόπεδα, έχουμε μεγάλη κάλυψη, παρόλο που έχουμε μικρό ποσοστό κάλυψης στα μεγάλα οικόπεδα μας δίνει μεγάλους όγκους. Εάν αυτόν τον όγκο δεν τον διασπάσεις, κινδυνεύεις να δείξεις παραδείγματα σαν αυτά που έδειξε η Χριστίνα η Μπεζαντέ. Άρα, και αυτό προσκρούει στη γενική πολεοδομική νομοθεσία. Θέλω να πω ότι είναι αρκετά σύνθετο το θέμα, αλλά εγώ βρίσκω το κλειδί στο παιχνίδι με τον συντελεστή δόμησης. Όταν ο συντελεστής δόμησης ξεπερνάει το ισχύον, δηλαδή το εφαρμοσμένο στους παραδοσιακούς οικισμούς, εκεί, δεν είναι μόνο ότι αισθητικά θα αλλοιώσει, είναι ότι δίνοντας μεγαλύτερη εκμετάλλευση από έξω, το διεκδικούν και μέσα και οδηγεί στις κατεδαφίσεις. Θα πρέπει να σας πω ότι σε πολύ λίγα διατάγματα υπάρχει απαγόρευση κατεδάφισης. Αυτά είναι τα γενικότερα που θεωρώ πάρα πολύ σημαντικά και ότι θα πρέπει εκεί να επικεντρωθεί το ενδιαφέρον των μελετητών. Μπορεί να γίνει αυτό με συγκριτική αντιπαράθεση εφαρμοσμένου συντελεστή δόμησης και επιτρεπόμενου από τις ισχύουσες νομοθεσίες με όρους δόμησης. Θα είναι κάτι πολύ σημαντικό να γίνει μέσα από τις μελέτες αυτή η συγκριτική αντιπαράθεση. Αυτά.

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Εγώ βέβαια θα ήθελα μια μικρή διευκρινιστική ερώτηση να σας κάνω, επειδή είπατε για προστασία παραδοσιακών οικισμών και μετά μιλήσατε για το αυθεντικό τμήμα. Την προστασία την εννοείτε όπου υπάρχει αυθεντικότητα φαντάζομαι, δηλαδή όχι με την έννοια…

Μ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ. Όχι, όχι, αναφερόμουν στις προδιαγραφές του Υ.Π.Ε.Κ.Α..

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Το ξέρω απλά…

Μ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ. Οι προδιαγραφές του Υ.Π.Ε.Κ.Α. αναφέρονται σαφώς…

1.
August Schleiher
(1821-1866)

Το 1858 συγκεκριμένα παρατήρησε οτι η δομική μονάδα της γλώσσας, το λέλημα (αφαιρετικό σχήμα λέξης όπως παρουσιάζεται στα λεξικά) παρουσίαζε διάφορες μορφές και ονόμασε μόρφημα την μικρότερη ατομική μονάδα της γλώσσας που είχε σημαντικό νόημα.

2.
ETH
(EIDGENÖSSISCHE
TECHNISCHE HOCHSCHULE ZÜRICH)

Ελβετικό Ομοσπονδιακό Ινστιτούτο Τεχνολογίας στη Ζυρίχη Ελβετίας. Συνήθως αποκαλείται ETH ή Πόλυ από το αρχικό του όνομα Polytechnikum (Πολυτεχνείο).

Α ΜΕΡΟΣ

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Επειδή είπατε να μην τα ξεχάσουμε αυτά τα σημεία. Με ποια έννοια να μην τα ξεχάσουμε;

Μ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ. Στην προστασία των παραδοσιακών οικισμών σε τέτοιο βαθμό που σε κάποιο σημείο μιλάνε και για την αυθεντικότητα, δεν το περιόρισα στο αυθεντικό, απλώς μιλάνε για την αυθεντικότητα, δηλαδή είναι το τέλειο μέσα στους παραδοσιακούς οικισμούς. Το πιο αξιόλογο, το αυθεντικό.

Β. ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ.
Αρχίζω από το εξαιρετικό γεγονός, που αναγνωρίζουν όλοι και όλες, και όχι μόνο η οργανωτική επιτροπή, ότι βρίσκονται όλοι οι φορείς εδώ. Ήδη ακούστηκε από πολλές μεριές, οι μελετητές να λένε τι επιτέλους θέλει το Υπουργείο, το Υπουργείο να λέει τι επιτέλους μπορούν να μας προτείνουν οι μελετητές, γιατί γι' αυτό σας αναθέτουμε τη δουλειά, οι μελετητές να λένε τι επιτέλους θέλουν οι καθηγητές, οι ίδιοι οι καθηγητές να λένε τι επιτέλους λέμε μεταξύ μας και στις Σχολές. Μη νομίσουν, ούτε οι μελετητές ούτε το Υπουργείο, ότι αυτό είναι μια ομαλή ροή. Δηλαδή αυτή τη στιγμή το πρόβλημα, όπως καταλαβαίνετε, είναι πάρα πολύ δύσκολο, και υπάρχει και έντονος τσακωμός σε πάρα πολλές Σχολές, και είναι και δείγμα υγείας ότι υπάρχει αυτός ο τσακωμός. Υπάρχει λοιπόν αυτό, ότι ας μας πει λοιπόν το Υπουργείο τι θέλει, ας μας πουν οι μελετητές τι θέλουν.

Εδώ είμαστε όλοι λοιπόν και το μόνο που μπορούμε να κάνουμε είναι, όχι να λέμε στον άλλο τι θέλει, αλλά ας πει ο καθένας από τους Φορείς τι θέλει και ας ακολουθήσουμε αυτό που είπε και η κυρία Μουρμούρη και η κυρία Φραντζή, εκφράζοντας τους δυο βασικούς μετόχους, ας μιλήσουμε με ειλικρίνεια, τι είναι αυτό που θέλουμε να κάνουμε.

Εγώ θα το επιχειρήσω αυτό, έστω και αν στενοχωρήσω και μερικούς συναδέλφους, φίλοι οι συνάδελφοι, φίλτατη η αρχιτεκτονική για μένα.

Αρχίζω από την παρεξήγηση που εντόπισε ο Τάσος ο Μπίρης, γιατί είπα πραγματικά ότι πολλά πράγματα ανάγονται σε θέματα ορισμών. Τον όρο μορφολογικοί κανόνες θα μπορούσε κάποιος να πει ότι τον παίρνει έτοιμο, ότι αυτό είναι το πρόβλημα, και το βάζει ως θέμα της ημερίδας ακόμα

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ
19:30-21:00

και με ειρωνικό τίτλο, ή ακόμα και με ερωτηματικό, για να μπορέσει να το συζητήσει. Σαν θέμα έτσι έχει τεθεί, και ας πούμε ότι είναι ερωτηματικό, ας πούμε μετά ότι είναι λάθος ο τρόπος που προσεγγίζουμε τη μορφή, και ας πούμε ότι είναι λάθος η έννοια του κανόνα, και αν δεν πρέπει να είναι κανόνας, αλλά πρέπει να είναι οδηγία ή πρέπει να είναι προδιαγραφή ή πρέπει να είναι κατεύθυνση και όλα αυτά. Δηλαδή, ας το δούμε λιγάκι με ερωτηματικό, αν μας ενοχλεί αυτός ο καταφατικός τρόπος που ορίζεται αυτό το πράγμα.

Λοιπόν, είναι δύσκολο το θέμα, αναφέρθηκε και η κυρία Αποστόλου σε αυτό. Γιατί είναι δύσκολο; Γιατί το να αντιγράψεις είναι πάρα πολύ εύκολο. Δηλαδή η ασυμμετρία που υπάρχει αυτή τη στιγμή είναι τεράστια, το να αντιγράψεις είναι πανεύκολο, δε χρειάζεται καθόλου σκέψη, δε χρειάζεται παιδεία αρχιτέκτονα, δε χρειάζεται καν να κάνεις κάτι, γιατί μπορεί να είναι μια πολύ απλή εντολή σε ένα πρόγραμμα υπολογιστή πια μετά από κάποιες μελέτες, το πώς δηλαδή κάποια διαφορετικά στοιχεία τα μαζεύω και κάνω κάποια μοντελάκια, όπως αναφέρθηκε πάλι και από τους δύο Φορείς και τους τιμά –και από το Υπουργείο εννοώ και από τον **Σ.Α.Δ.Α.Σ.–Π.Ε.Α.**– και πραγματικά, δεν υπάρχει λόγος να συζητάμε.

Για να είσαι δημιουργικός είναι πολλοί οι δρόμοι όποτε, όπως καταλαβαίνετε, σε αυτόν που προτείνει την αντιγραφή, του λες μην κάνεις αντιγραφή και σου λέει ωραία και τι να κάνω. Δεν μπορείς να απαντήσεις, είναι το αντίστοιχο που εμείς οι δάσκαλοι της αρχιτεκτονικής βιώνουμε στο σχεδιαστήριο. Έρχεται ένας σπουδαστής με ένα θέμα που είναι να τραβάς τα μαλλιά σου, του λες αυτό το πράγμα είναι απαράδεκτο, σου λέει τι να κάνω και δεν ξέρεις τι να του πεις. Του λες θα φέρεις κάτι άλλο και θα το ξανασυζητήσουμε, δεν μπορώ να σου πω τι θα κάνεις γιατί αν σου πω τι θα κάνεις δεν εκπαιδεύω εσένα, αλλά εκπαιδεύω εμένα. Άρα, ουσιαστικά υπάρχει αυτή η ασυμμετρία που πρέπει να τη δούμε, γιατί το άλλο είναι εύκολο, τελείωσε, πρέπει να το πάρουμε χαμπάρι ότι δεν μπορούμε να ανταγωνιστούμε το εύκολο, θα πάμε στο δύσκολο, στο τι ακριβώς είναι αυτή η δουλειά μας, που πρέπει να κάνουμε.

Η μορφή λοιπόν. Είναι μεγάλη ειρωνεία ότι η μορφή ξεκίνησε από τη βιολογία, από τους βιολόγους, δηλαδή από ζωντανούς οργανισμούς, το 1859 από τον **SCHLEIHER**[1]. Ο βασικός τομέας στις ιατρικές σχολές λέγεται μορφολειτουργικός κύριοι συνάδελφοι. Η μορφή και η λειτουργία δεν αφορά στους αρχιτέκτονες, αφορά στους γιατρούς και στους βιολόγους. Το τσιμπήσανε οι αρχιτέκτονες, έτσι όπως τσαλαβουτάνε σε όλα τα επιστημονικά πεδία, και πήρανε τη μορφή και την παγώσανε. Η μορφή είναι πολύ δυναμική διαδικασία, είναι ζωντανή διαδικασία που εξελίσσεται, που αναπαράγεται, που έχει DNA, που κλωνοποιεί, που κάνει RNA που ξανακάνει DNA, που κάνει μεταλλάξεις, δεν είναι ένα παγωμένο πράγμα. Σκεφτείτε λοιπόν, να ξαναδούμε ποιοι είναι οι όροι. Παλιά η μορφή είχε αυτόν τον χαρακτήρα το δυναμικό, τον έχασε επειδή επικράτησαν τα ιστορικά στυλ και έγινε μετά η μορφολογία και η ρυθμολογία. Οι ιστορικοί της αρχιτεκτονικής ταυτίστηκαν με τους θεωρητικούς της αρχιτεκτονικής και ήσουν καλός θεωρητικός και καλός αρχιτέκτονας, αν ήξερες καλά την ιστορία και ποιο από τα μοντελάκια που σου είχε έτοιμα η ιστορία μπορούσες να εφαρμόσεις. Ήδη πάντως σήμερα η έννοια της μορφής ξαναπαίζει. Το **ETH**[2] έχει έδρα μορφολογίας.

>

3.
MARTIN KRAMPEN
(1928-)

Γερμανός σημειολόγος, καθηγητής Σημειωτικής στο Göttingen.

Α ΜΕΡΟΣ

Όχι με την έννοια την παλιά, όχι με την έννοια του Σίνου, όχι με την έννοια του Μιχελή, όχι με την έννοια του **KRAMPEN**[3] του Γερμανού, αλλά με την έννοια τη σημερινή, δηλαδή τη μορφογενετική. Όταν λένε μορφολογία αυτή τη στιγμή, πολλές σχολές αρχιτεκτονικής μιλάνε για το πώς γεννιέται η αρχιτεκτονική μορφή. Άρα λοιπόν να κάνουμε μια διάκριση, άλλο πράγμα είναι το σχήμα που είναι ένα αφαιρετικό πράγμα, άλλο πράγμα είναι η εικόνα, στην οποία μάλλον αναφέρεται ο Τάσος ο Μπίρης –που είναι ίδιον του πολιτισμού μας και έχει κυριαρχήσει– και άλλο πράγμα η μορφή, που είναι ένα πιο δομικό στοιχείο το οποίο επιδέχεται όλη αυτή τη συζήτηση και τη δημιουργικότητα για την οποία συζητάμε.

Περνάω στο τρίτο κομμάτι από τις παρουσιάσεις, και θα επιχειρήσω ίσως και μία αξιοκρατική, γιατί εδώ είμαι για να πω γνώμη, δεν είμαι για να πω ούτε κάτι που αρέσει ούτε κάτι που αρέσει σε κάποιον άλλο. Διαπίστωσα δύο πράγματα, το ένα είναι η προκείμενη, δηλαδή πίσω από την προσέγγιση, τι προκείμενες υπάρχουν στούς μελετητές και το δεύτερο πώς μιλάμε για την αρχιτεκτονική.

Το πρώτο: Τι υπάρχει ως προκείμενη. Ο μεγάλος Νόρμαν Φόστερ λέει ότι οι αρχιτέκτονες είναι από τους λίγους κλάδους, ίσως ο μόνος, που δεν δικαιούνται να είναι απαισιόδοξοι. Αν θέλετε να είστε απαισιόδοξοι να γίνετε λογοτέχνες. Ο αρχιτέκτονας εξ ορισμού χτίζει, γι' αυτό και η μεγαλύτερη ανοησία στην ιστορία της αρχιτεκτονικής είναι το deconstruction. Δε μπορείς να λες ότι χτίζεις το deconstruction, δεν είναι απαισιοδοξία, είναι αισιοδοξία, είναι ένα άλλο στυλ προφανώς. Λοιπόν, όταν είδα αυτό το πράγμα, διέκρινα μια απαισιοδοξία. Τη διέκρινα σε κάποιες μελέτες που πραγματικά με έκαναν και αισθάνθηκα πάρα πολύ άσχημα και σχεδόν, δεν ήξερα πραγματικά τι έπρεπε να κάνω. Από την άλλη πλευρά όμως κατάλαβα ότι οι συνάδελφοι που προτείνουν αυτά τα πράγματα έχουν στο μυαλό τους κάποια άλλα πράγματα. Δηλαδή, πιο συγκεκριμένα, στη μελέτη που έκανε ο συνάδελφος κύριος Λαγός για την Κεφαλληνία, άρχισε να κάνει αυτές τις προτάσεις και κάποια στιγμή, όταν στη ρύμη του λόγου του, τού ξέφυγε και είπε, παιδιά, τι θέλετε να κάνω εγώ; Χτίζουν οι Πολιτικοί Μηχανικοί, χτίζουν οι Υπομηχανικοί, και έπρεπε να τους έχουμε καλέσει και σήμερα εδώ. Καταλαβαίνετε πια είναι η προκείμενη αυτή τη στιγμή; Είναι σαν να κάνουμε μια πρόταση

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

19:30-21:00

που είναι το λιγότερο κακό, έχουμε αποδεχτεί ότι την πατήσαμε, δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα και πάμε για το λιγότερο κακό και, σκόπιμα τον ρώτησα τον συνάδελφο: αυτά είναι καλά παραδείγματα; Και χάρηκα που μου είπε ναι, είναι καλά, υπάρχουν και χειρότερα, αλλά το θέμα είναι ότι δεν τολμά να σκεφτεί κάτι ακόμα καλύτερο, και προσπαθεί να είναι πραγματιστής, ή πιο κοντά στην πραγματικότητα, και να πει ότι κάτι πρέπει να κάνουμε για να το σώσουμε.

Αλλά, με συγχωρείτε, όταν συζητάμε για την αρχιτεκτονική, εγώ δεν θα πάρω την ηττοπαθή στάση ότι πρέπει να καλέσω και τους Πολιτικούς Μηχανικούς, γιατί αν είναι έτσι πρέπει να καλέσω και τον ανώνυμο αυθαίρετο οικιστή εδώ πέρα. Με αυτή τη λογική, του ποιος χτίζει πιο πολλά, οι Αρχιτέκτονες χτίζουν 2%, οι Πολιτικοί Μηχανικοί 35% κ.λπ., να καλέσω τον αυθαίρετο οικιστή, τη γιαγιά μου, τον φούρναρη, μπετατζήδες, όλους, αν πάει έτσι. Ή θα μιλήσουμε κάποτε για το ποιοι μπορούν να μιλάνε για την αρχιτεκτονική, και εγώ δεν έχω πρόβλημα συντεχνιακό, δεν εκπροσωπώ τον σύλλογο, εμένα δεν με νοιάζει ο Ταντάο Άντο ήταν πυγμάχος και έγινε αρχιτέκτονας, ο Le Corbusier δεν είχε δίπλωμα αρχιτεκτονικής. Με ενδιαφέρει ποιος μιλάει την αρχιτεκτονική γλώσσα για να συνεννοούμαι. Δε μπορώ αυτή τη στιγμή να έχω ένα Υπομηχανικό απέναντί μου, να είμαι στην **Ε.Π.Α.Ε.**, να του λέω τι είναι αυτή η «απδία» που έκανε, και να μου λέει πες μου τι να κάνω και θα στο κάνω. Δεν υπάρχει αυτή η συζήτηση και δε μπορεί να πάει πουθενά αυτό το πράγμα.

Αυτή την απαισιοδοξία τη βλέπω σε όλους τους μελετητές.

Μια σχηματική αφαίρεση που πραγματοποιείται για να καλύψει αυτή την απαισιοδοξία από τις μελέτες Κεφαλληνίας, Πιερίας και Ημαθίας. Μου έκανε εντύπωση που στην Πιερία αναφέρεται το παράδειγμα της Κύπρου, που είναι πάρα πολύ προωθημένο σχετικά με την ελληνική νομοθεσία και, αν από αυτό αντλούμε παραδείγματα, πώς μπορούμε να κάνουμε τις προτάσεις που κάνει η Πιερία, όταν παίρνει σαν ανάλογο χρήσιμο παράδειγμα την Κύπρο η οποία παντού λέει για δημιουργικότητα, μιλάει για εμπεριστατωμένες εναλλακτικές προτάσεις, μιλάει για τεκμηριωμένη δημιουργικότητα, το λέει παντού, σε όλα αυτά που ευτυχώς είχαν την καλοσύνη οι συνάδελφοι να μας τα δείξουν. Μα αν το δέχεσαι αυτό σαν ανάλογο, δηλαδή ότι είναι ένα καλό παράδειγμα να το εφαρμόσεις, πώς μπορείς μετά να λες ότι δεν γίνεται τίποτα στην Ελλάδα, για να σώσω την Ελλάδα από τους Υπομηχανικούς πρέπει να προτείνω αυτά και βλέπουμε. Λοιπόν, αυτή ήταν η σχηματική αφαίρεση που επιχείρησαν αυτές οι τρεις μελέτες.

Υπάρχει και ένα άλλο είδος αφαίρεσης, που έκανε ο Στέφανος ο Πάντος και θα την έλεγα ιδεολογική αφαίρεση. Ο Στέφανος παραπαίει, πώς να το πω ανάμεσα, που φάνηκε και στην παρουσίασή του, σε κάποιες σκέψεις που ήταν πάρα πολύ ωραίες και πάρα πολύ δημιουργικές, και από την άλλη πλευρά συζητάω στο διάλειμμα και του λέω τι γίνεται; Και μου λέει: αν είναι συνεκτικός να τον προστατέψω και μετά να έχω τη δημιουργικότητα. Αναγκάζεται δηλαδή να διακρίνει το αντικείμενο και να πει από τη γραμμή την κόκκινη και μέσα ένταξη, και αυτά που λέει η κυρία Απόστολου, αυθεντικότητα και από τη γραμμή και έξω… τα λοιπά. Όμως ειπώθηκε από πολλούς και συμφωνώ, δεν υπάρχει αυτή η κόκκινη γραμμή.

>

Α ΜΕΡΟΣ

Υπάρχει μια γενική ποιότητα περιβάλλοντος και μια γενική ποιότητα αρχιτεκτονικής, την οποία νομίζω ότι πρέπει να τη δούμε.

Υπάρχει τέλος και η προσέγγιση, που θα την έλεγα ιδεολογική αφαίρεση, η οποία ουσιαστικά έχει μια ιδεολογική στάση και υπάρχει και μια προσέγγιση που μου έκανε εντύπωση, η προσέγγιση της Μαγνησίας. Η προσέγγιση της Μαγνησίας δεν ήταν αφαιρετική προσέγγιση, ούτε στοχεύει σε αφαιρετικές λύσεις, δηλαδή σε σχήματα ή σε σκίτσα ή σε σκαριφήματα τα οποία σκαριφήματα θα τα εκλάβει ως πραγματική όψη και θα την εφαρμόσει. Γιατί, άλλο πράγμα ένα σκαρίφημα που παραπέμπει σε πρότυπο και άλλο να σου λέει ότι αυτή είναι η όψη και μάλιστα να έχει και παραλλαγές. Είναι σαφές τότε ότι ταυτίζεται το σχήμα με το τελικό αντικείμενο. Δεν είναι σχήμα προς σκέψη και δημιουργική προσέγγιση, είναι σχήμα προς αντιγραφή σαφές: όταν έχει τα παραθυράκια του, είναι και μετρημένο υπό κλίμακα, προφανώς και είναι σχήμα προς αντιγραφή.

Εκεί λοιπόν με ενδιέφερε πάρα πολύ ότι υπήρχε μια πραγματιστική προσέγγιση. Πάλι βέβαια από πίσω υπήρχε και ένας θυμός, που φάνηκε στον λόγο της κυρίας Μπεζαντέ και το χαίρομαι που υπήρχε, γιατί πράγματι έχει αγανακτήσει και αυτή με αυτά που γίνονται, αλλά υπήρχε μια επίμονη προσέγγιση στην πραγματικότητα: αυτό το γαϊδούρι δηλαδή στο κοτέτσι δεν είναι τυχαίο που ακούστηκε επτά φορές, γιατί έχει θυμώσει και είναι σημαντικό να το ακούμε αυτό, εκεί λοιπόν, ως προς τους στόχους, εγώ είδα αυτή τη διαφορά.

Το δεύτερο είναι πώς μιλάμε: υπάρχει σε πολλούς συναδέλφους και το έχω συναντήσει, η άποψη ότι πρέπει να κάνουμε κάποιους κανόνες για τον πολύ κόσμο, Πολιτικοί Μηχανικοί, Μηχανικοί, Υπομηχανικοί, φουρνάρηδες, ας πούμε άσχετοι, η γιαγιά μου, η θεία μου, και οι φοβεροί Αρχιτέκτονες, δεν ξέρω ποιοι είναι αυτοί, οι προσωπικότητες, οι καταπληκτικοί, ο Λε Κορμπιζιέ, ο Λε Κωνσταντινίδης κ.λπ., αυτοί θα περνάνε από επιτροπή. Εμένα ούτε αυτό με βρίσκει σύμφωνο αγαπητοί συνάδελφοι. Δηλαδή δείχνει έναν ελιτισμό και φαίνεται σαν να θέλουμε στους οικισμούς να μιλάμε για δημιουργικότητα για αυτούς που αξίζουν τη δημιουργικότητα, είναι πιστοποιημένοι και τα λοιπά. Εμένα με ενδιαφέρει να ανεβάσω το επίπεδο, γιατί αν το χωρίσω πάλι στα δύο το περιβάλλον, θα έχω πάλι το ίδιο πρόβλημα. Άρα, το πρόβλημά μου δεν είναι ότι είμαι ο καλλιτέχνης αρχιτέκτονας που δε μπορώ να εκφραστώ μέσα από μορφολογικούς κανόνες και μου κόβετε τη δημιουργικότητα. Οπότε ισχύει αυτό του Πάντου, ότι θέλουμε ευτυχισμένο αρχιτέκτονα ή ευτυχισμένη κοινωνία… Δε με ενδιαφέρει αυτός ο αρχιτέκτονας, αυτό όμως που με ενδιαφέρει, πέρα από το ψώνιο του αρχιτέκτονα, είναι ο επιστημονικός λόγος της αρχιτεκτονικής. Επιτέλους μπορούμε να εξηγήσουμε στη θεία μας τι είναι αυτό που ξέρουν οι αρχιτέκτονες και δεν ξέρουν οι υπόλοιποι; Γιατί αυτή τη στιγμή, με συγχωρείτε, από μερικές παρουσιάσεις δεν φαίνεται πού είναι ο επιστημονικός λόγος των αρχιτεκτόνων, δεν φαίνεται πού μπορούμε να το συζητήσουμε.

Γι' αυτό βάλαμε τους άξονες, είμαι από τους ανθρώπους που είπαμε ότι θα μιλάει ο καθένας και θα λέει, για παράδειγμα, αναφέρομαι στην ερώτηση ένα τέσσερα (1.4) για να μπορούμε επιτέλους να συζητήσουμε. Δε μπορέσαμε να το κάνουμε, ήταν πάρα πολύ δύσκολο, δεν πειράζει που δεν το κάναμε, βγάλαμε άλλα πράγματα πιο σημαντικά, αλλά επιτέλους κάποια στιγμή πρέπει να μάθουμε να συζητάμε και εμένα εκεί είναι το πρόβλημά μου. Δεν

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

19:30-21:00

είναι συντεχνιακό το ότι αρχιτεκτονικά οι αρχιτέκτονες, αρχιτέκτονες είναι αυτοί που έχουν αρχιτεκτονική παιδεία. Αν κάποιος είναι φοβερός, ας πούμε, ερασιτέχνης της αρχιτεκτονικής, μπορεί να είναι πολύ σημαντικός και να το δεχτώ να περάσει και αυτός επιτροπή.

Ξέρετε στη Φιλανδία, που έχει τόσο καλή αρχιτεκτονική ποιότητα, σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς δεν συμμετέχουν μόνο αρχιτέκτονες, έχω δει βραβευμένα έργα από ηλεκτρολόγους μηχανολόγους. Είχαν απωθημένο να γίνουν αρχιτέκτονες οι άνθρωποι και ήταν καταπληκτικοί ερασιτέχνες, αλλά η κουβέντα θα γίνεται με σκεπτικό, με τεκμηρίωση, εμπεριστατωμένα, αυτή η περίφημη αιτιολογική έκθεση πρέπει να γίνεται πάνω σε συγκεκριμένους άξονες.

Πώς διαβάζεις τον οικισμό και τι είναι αυτό που προτείνεις;

Αυτό που προτείνεις είναι για να συνεχιστεί κάτι του οικισμού ή γιατί πρέπει να αλλάξει κάτι στον οικισμό; Αν συνεχιστεί βλέπεις αναλογία ανάμεσα στο χθες και στο σήμερα ή, βλέπεις μια σημαντική διαφορά ή ιδεολογική ή λειτουργική ή πολιτισμική η οποία θα πρέπει να αποτυπωθεί.

Μόνο αυτός ο διάλογος μπορεί να αφήσει ανοιχτή τη δημιουργία, αλλιώς αναγκαστικά πολώνεται η υπόθεση σε σχηματάκια για τους πολλούς και οι επαΐοντες και αυτοί που είναι τέλος πάντων αντάξιοι, μεταξύ των οποίων και η δική μου κάστα των καθηγητών, μπορούν να περνούν πιο εύκολα τις επιτροπές ή, το άλλο μεγάλο άλλοθι του αρχιτεκτονικού διαγωνισμού, δεν πάει να είναι απδία, αν είναι από διαγωνισμό, δεν περνάει από **Ε.Π.Α.Ε.** Αυτά. Με συγχωρείτε που μακρηγόρησα.

Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.
Ευχαριστώ. Κάποια σχόλια σε αυτά που άκουσα, αφού πρώτα ευχαριστήσω όλους τους μελετητές που παρουσίασαν τη δουλειά τους, γιατί ο καθένας με τον δικό του τρόπο νομίζω ότι μας έδειξαν μια σειρά από προβλήματα που σήμερα αντιμετωπίζουμε, και ο καθένας διάλεξε και κάποιους τρόπους προσέγγισης για τη λύση που βεβαίως δεν είναι ο τελικός, εξάλλου το είπαμε ξανά, δεν έχει οριστικοποιηθεί και η πρώτη φάση.

Το πρώτο σχόλιο που θα ήθελα να κάνω είναι σε σχέση με το τι θέλει το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**, που δεν ξέρω αν είναι και το μόνο που κάποια στιγμή πρέπει να πει τι θέλει, σ' αυτό συμφωνώ με τον κύριο Γκανιάτσα. Προσπάθησα να το πω και στην εισαγωγική μου ομιλία, θέλω να σας διαβεβαιώσω και τώρα, ότι δεν ξεκινήσαμε με προκατασκευασμένες απόψεις. Αν είχαμε προκατασκευασμένες απόψεις και αποφασισμένο το τι θα θέλαμε να ήταν το τελικό αποτέλεσμα, δεν χρειαζόταν να ξοδέψουμε έντεκα εκατομμύρια (11.000.000) για να αναθέσουμε τις μελέτες, όσο κι αν αυτό, ας πούμε, δίνει κάποια ζωντάνια στο επάγγελμα. Νομίζω ότι δεν είναι δίκαιο από τη μια να μας κατηγορούν ότι δεν ξέρουμε τι θέλουμε και ας πούμε τι θέλουμε, και από την άλλη να μας λένε ότι ξέρουμε τι θέλουμε κρυφίως και προσπαθούμε να σας καπελώσουμε. Τέλος πάντων, έχει και το ενδιαφέρον της η συζήτηση, αν αποφασίσετε τι νομίζετε για εμάς.

Για να ξαναγυρίσω, δεν θα είμαστε οι μόνοι παίκτες, δεν είστε και εσείς σα Σύλλογος οι μόνοι παίκτες, υπάρχει και η κοινωνία με τις ανάγκες της, υπάρχει ένας συσχετισμός δυνά-

>

Α ΜΕΡΟΣ

μεων, και αφού οι μελετητές τεκμηριώσουν, διότι αυτό επιθυμούμε, την κατάσταση και την πρότασή τους, υπάρχει και μια πολιτική ηγεσία που θα πάρει την απόφαση για το τι μορφή θα έχουν στο τέλος τα προεδρικά διατάγματα, πάλι με βάση ένα συσχετισμό δυνάμεων, γιατί και η πολιτική ηγεσία δεν είναι ανεξάρτητη, υφίσταται τις πιέσεις της καθημερινότητας που ξέρουμε όλοι μας.

Το δεύτερο σημείο ήταν το θέμα που θίχτηκε για τον φορμαλισμό και τον τίτλο του έργου, τον οποίο τίτλο εξάλλου επανέλαβε και στο βιβλιαράκι ο **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.**, δεν έφτιαξε δικό του τίτλο. Πάλι εμάς πρέπει δηλαδή να κατηγορήσετε γι' αυτό. Δεν ήταν επειδή το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** διάλεξε την προσέγγιση του φορμαλισμού έναντι, ας πούμε, του φονξιαλισμού, δεν ήταν αυτό το θέμα. Το θέμα ήταν, αν θέλετε εγώ να παραδεχτώ και ότι θα μπορούσαμε να βρούμε και καλύτερους τίτλους, το θέμα είναι λοιπόν ότι παρατηρούμε να αλλάζει γύρω μας ο χώρος. Θέλετε να πούμε αλλάζει αυτό που βλέπουμε, θέλετε να πούμε, αλλάζει η εικόνα; Αλλά και η λέξη εικόνα κατάλαβα ότι είναι παρεξηγημένη επίσης. Αλλάζει λοιπόν κάτι και αλλάζει προς το χειρότερο, υποβαθμίζεται ένας χώρος που συμβαίνει να είναι οι οικισμοί κάτω από δύο χιλιάδες κατοίκους και ο γύρω χώρος, ο μη αστικός, γι' αυτόν τον χώρο κρίθηκε ότι έπρεπε να πάρουμε κάποια μέτρα για να αναβαθμιστεί και για να σωθεί η πολιτιστική κληρονομιά και το φυσικό περιβάλλον, που τα βλέπουμε ως δύο πολύ σημαντικούς άξονες αυτού του τόπου. Αν νομίζετε ότι μπορούμε να βρούμε καλύτερο τίτλο, να το συζητήσουμε, αλλά νομίζω ότι ο τίτλος του έργου που έχουμε υποβάλλει για χρηματοδότηση, που συμβαίνει ένα μέρος της να είναι και κοινοτική χρηματοδότηση, δεν αλλάζει, ο τίτλος του έργου, παραμένει αυτός που είναι καλώς ή κακώς. Αν συνεχίσουμε τη συζήτηση για τον τίτλο του έργου και τι εννοούσαμε όταν τον βάλαμε και αν είχαμε πρόθεση για φορμαλισμό κ.λπ., εμένα επιτρέψτε μου, αλλά η ταπεινή μου γνώμη είναι ότι θα χάσουμε τον χρόνο μας, διότι το σημαντικό είναι να δώσουμε χρόνο από τη συζήτησή μας, από τους προβληματισμούς μας και από τον διάλογο στο να αντιμετωπίσουμε την ουσία, διότι είτε το πούμε πολεοδομικούς σχεδιασμούς, είτε το πούμε όρους δόμησης, είτε ειδικούς όρους, τέτοιους όρους τους έχουμε και στη νομοθεσία μας και σήμερα και δεν μας διέσωσαν. Το τι περιλαμβάνει το περιεχόμενο αυτών των όρων, ή όπως τους ονοματίσουμε, είναι το σημαντικό και ας δούμε λοιπόν ανάλογα με τις συνθήκες και ανάλογα με τα στοιχεία, τις τάσεις, την εξέλιξη κ.λπ. τι θα μπορούσαμε να κάνουμε καλύτερο.

Από όσα άκουσα, παρόλο που οι προσεγγίσεις ήταν διαφορετικές, κατάλαβα ότι κάπου στοχεύουμε προς παρόμοια κατεύθυνση όλοι μας. Όλοι κάτι καλύτερο θέλουμε να κάνουμε σε αυτόν το χώρο και τα παραδείγματα, τα καλά και τα κακά λίγο πολύ, που παρουσίασαν όλοι, προς την ίδια κατεύθυνση ήταν. Και αν τυχόν κάποια παραδείγματα που μας ξένισαν παρουσιάστηκαν από κάποιο μελετητή σαν ανεκτά καλά, ήταν διότι δυστυχώς η κατάσταση είναι χειρότερη, το οποίο πρέπει να μας ανησυχήσει. Δεν ήταν για να κριτικάρουμε το κριτήριο του συναδέλφου, είναι μια πραγματικότητα και αυτό.

Θέλω να πιστεύω ότι με αυτό θα διευκρινίσουμε την ιστορία του φορμαλισμού ή όχι και

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ — ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ — ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ 19:30-21:00

θέλω επίσης να πω ότι δεν ξεκίνησε το Υπουργείο όταν αποφάσισε πώς θέλει να προχωρήσει, γιατί υπήρξαν πολλοί προβληματισμοί και διαφοροποιημένοι εδώ στο Υπουργείο προηγουμένως, δεν ξεκίνησε με πρόθεση να μείνει μόνο στην εικόνα, δεν ξεκίνησε με πρόθεση να μείνει μόνο στην μορφή, μορφή και περιεχόμενο, ή αν θέλετε μορφή και λειτουργία, για μας συσχετίζονται άμεσα και για αυτό υπάρχουν και μια σειρά στοιχεία στις προδιαγραφές. Δε μας διέφυγαν οι προδιαγραφές βέβαια, δεν μας τις πέρασε κάποιος και δεν το πήραμε είδηση. Συνειδητά βγήκαν οι προδιαγραφές από τις Υπηρεσίες μας και, δεν είναι τυχαίο, ότι περιλαμβάνουν και τα άλλα στοιχεία που ακριβώς έχουν και πολεοδομικό χαρακτήρα και λειτουργικό χαρακτήρα κ.λπ.

Ανάμεσα σε αυτά είναι και το στοιχείο λοιπόν του τοπίου, είναι και το στοιχείο του πέριξ χώρου, είναι και το στοιχείο που μας φέρνει εκ των πραγμάτων στην εκτός σχεδίου δόμηση, και επειδή μίλησα λίγο πριν για τους συσχετισμούς, νομίζω ότι δεν είναι κανένα μυστικό ή κάτι που δύσκολα μπορεί κανείς να το φανταστεί, ότι υπάρχουν κάποιοι συσχετισμοί που δεν επέτρεψαν μέχρι σήμερα να ευοδωθούν οι όποιες προσπάθειες και το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** να προχωρήσει στην κατάργηση της εκτός σχεδίου, ή έστω να προχωρήσουμε σε κάποια σταδιακά βήματα, διότι και αυτό το έχουμε αποπειραθεί, νομίζω ειπώθηκε και από τον κύριο Κίζη λίγο προηγούμενα.

Είναι λοιπόν ενδείξεις μιας κοινωνίας και αν καταλήξουμε κάποια στιγμή σε κάποιους κανόνες, που ελπίζω ότι θα ολοκληρωθεί το έργο κάποια στιγμή και θα έχουμε κάτι χρήσιμο για να το θεσμοθετήσουμε, οι κανόνες θεωρούμε ότι παίζουν ένα ρόλο, εκπαίδευσης θέλετε να το πείτε, ένα εργαλείο δηλαδή αποτελούν οι κανόνες για την αλλαγή της νοοτροπίας, δεν μπορεί μόνο με πανεπιστημιακή εκπαίδευση να περιμένει κανένας ότι θα αλλάξει η νοοτροπία. Η νοοτροπία αλλάζει και στην πρακτική, η νοοτροπία ωθείται να αλλάξει και με ένα θεσμικό πλαίσιο. Οι κανόνες λοιπόν, αν τελικά τους φτιάξουμε από κοινού, σε συνεργασία, καλούς, θα μπορέσουν να λειτουργήσουν και προς αυτή την κατεύθυνση.

Ένα τέταρτο σημείο έχει σχέση με τη διαβούλευση. Πάλι νομίζω ότι λιγάκι παρεξηγήθηκαν οι προθέσεις. Η διαβούλευση, όπως προβλέπουν οι προδιαγραφές, δεν θα γίνει όταν θα έχει λήξει το έργο. Εκείνο που θα έχει συμπληρωθεί είναι οι προτάσεις των μελετητών, πριν οριστικοποιηθεί όμως το έργο θα σταλούν τα υλικά και οι προτάσεις για διαβούλευση, θα ενσωματωθούν όσες από τις προτάσεις κριθεί ότι ταιριάζουν με την λογική που θα έχει αναπτυχθεί, με βάση και την τότε τεκμηρίωση, και θα εφαρμοσθεί ο γνωστός τρόπος αποφάσεων που υπάρχει, εν πάση περιπτώσει είθισται, κάποιοι να έχουν τον τελικό λόγο. Η εκάστοτε πολιτική ηγεσία είθισται να είναι αυτή που έχει τον τελικό λόγο και για να βγει ένα Προεδρικό Διάταγμα, ξέρετε ότι περνάει από το ΣτΕ, περνάει και κάποιες άλλες διαδικασίες, που δεν είναι μόνο η ανάρτηση στον Δήμο ή στην Περιφέρεια. Άρα, θα υπάρχει ένα χρονικό διάστημα επαρκές για να πουν την άποψή τους και άλλοι και, αν μου επιτρέπετε ένα τελευταίο πράγμα: λίγο νωρίτερα υπήρξε νομίζω μια παρερμηνεία του τι είπα και δεν θέλω να μένουν παρερμηνείες μεταξύ μας, ακριβώς για να μπορέσουμε να προχωρήσουμε σε ένα διάλογο πιο ουσιαστικό και σε μια συνεργασία.

>

Α ΜΕΡΟΣ

Αυτό που έκανα ήταν ότι παρουσίασα τα τρία αντικείμενα της δουλειάς που είναι οι παραδοσιακοί οικισμοί, οι άλλοι που κάποιοι από εσάς τους ονομάσατε κοινούς οικισμούς, και ο πέριξ των οικισμών χώρος. Δεν αξιολόγησα τι είναι το πιο σημαντικό, ούτε αξιολόγησα τις ανάγκες των κατοίκων κάθε μιας από αυτές τις κατηγορίες χώρων. Εκείνο που προσπάθησα να πω είναι ότι θα χρειαστεί φαντάζομαι περισσότερο προσοχή στο πώς θα προσεγγίσουμε το θέμα, και τι μέτρα θα πάρουμε και πώς θα συμβιβαστεί, ας πούμε, το αυθεντικό στοιχείο με τη νέα δημιουργία στους παραδοσιακούς οικισμούς δεδομένης, αφενός μιας πιο φανερής φυσιογνωμίας που θα θέλαμε να μη χαθεί, και αφετέρου ενός θεσμικού πλαισίου που υπάρχει, και άρα δεν ξεκινάμε από το μηδέν, αλλά αν θελήσουμε κάτι να αλλάξουμε, θα πρέπει να προτείνουμε και αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο. Με αυτή την έννοια έχει μια διαφοροποίηση η ομάδα των παραδοσιακών οικισμών.

Σας ευχαριστώ.

Δ. ΛΑΓΟΣ.
Καταρχάς να ευχαριστήσω τα παιδιά από την Κεφαλονιά που έκαναν την πρόταση για τη διαβούλευση. Εντάξει… από όπου κι αν είναι, το -ατος παραπέμπει πάντως σε επίθετο Κεφαλλονίτικο, πρέπει να υπάρχει ρίζα από την Κεφαλονιά.
Λοιπόν, το θέμα της διαβούλευσης, το έχω θέσει ήδη και στη Σύμβουλο. Όπως λένε οι προδιαγραφές, πρέπει να γίνει παραλαβή της δεύτερης φάσης, και ύστερα να πάμε σε διαβούλευση. Για μας τους μελετητές αυτό είναι ολέθριο γιατί, αν κάτι δεν πάει καλά στη διαβούλευση, θα κληθούμε να τροποποιήσουμε, όπως είδατε, εκατό σαράντα οικισμούς, χάρτες, οτιδήποτε άλλο, πεντακόσιους λέει ο κύριος Πάντος.

Άρα λοιπόν είναι σημαντικό η διαβούλευση να γίνει νωρίτερα γιατί, πραγματικά εμείς δουλεύουμε για κάποιους άλλους: είναι Αρχιτέκτονες, είναι Τοπογράφοι, είναι Υπομηχανικοί, είναι ΤΕΙτζήδες, ποιοι είναι αυτοί; Πού απευθυνόμαστε; Το είπα από την αρχή, δεν απευθυνόμαστε στον καλό αρχιτέκτονα. Ο καλός αρχιτέκτονας ξέρει τι θα κάνει. Απευθυνόμαστε σε αυτούς που θα ζήσουν σ' αυτά τα χωριά, σε αυτούς που θα πάρουν αυτά τα πράγματα, αυτούς που θα τα χειριστούν.

Να σας πω την αλήθεια, είχαμε ένα μεγάλο προβληματισμό και το λέγαμε στην Υπηρεσία, δεν ξέραμε αν θα έρθουμε να παρουσιάσουμε. Διαλέξαμε αυτόν τον τρόπο της παρουσίασης γιατί τον θεωρήσαμε ειλικρινή. Πρέπει όμως να συζητάμε χωρίς προκαταλήψεις και, για να σας φέρω παράδειγμα γι' αυτό που λέω, την προκατάληψη, όταν ξεκινούσα την τυπολογία, ξεκίνησα από το κύτταρο, το μονόχωρο, που ήταν στον ίδιο χώρο η οικογένεια, στον ίδιο χώρο η αποθήκη, στον ίδιο χώρο το ζώο, δεν το είπα γλαφυρά, ο κύριος Πάντος το είπε καλύτερα. Από εκεί ξεκίνησε η εξέλιξη της τυπολογίας. Αυτές οι δουλειές έρχονται να καλύψουν ένα κενό πενήντα ετών. Επειδή επιχειρήθηκαν στο παρελθόν και άλλες προσπάθειες, όπως στα νησιά του Αιγαίου όπου υπήρξαν κανόνες δόμησης, βγήκαν διατάγματα, δεν έγινε όμως μια εκδήλωση να γίνει μια αυτοκριτική αυτών που τα φτιάξανε. Υπήρχε ένας

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ
ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ — ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ — ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ

φωτισμένος άνθρωπος, που τον πυροβολούμε τώρα γιατί το έβαλε ως μορφολογικούς κανόνες δόμησης.

Ξέρετε θα πω και το άλλο, που είχα σκοπό να το πω αύριο αλλά μπορώ να το πω και τώρα: Λοιπόν ξεκίνησε να γίνεται αυτή η δουλειά, τι έχει από κάτω αυτή η δουλειά και ποιο είναι το ζητούμενο δε μας προβλημάτισε. Αν πιάσετε όλες τις μελέτες μαζί, όλες είναι ένα κομμάτι αυτής της δουλειάς. Ένα κομμάτι το δικό μας, ένα κομμάτι της κυρίας Μπεζαντέ, ένα κομμάτι του κυρίου Πάντου. Εγώ δε σας παρουσίασα χάρτη, δεν έχουμε δει πόσο χαρτογραφική είναι η δουλειά αυτή και τι σημαίνουν όλα αυτά τα όρια τα υλοποιημένα, πώς υλοποιήθηκαν, πώς υλοποιούνται, πώς τα περνάμε, πώς τα φτιάχνουμε, δεν έγινε συζήτηση καμία. Έχω πει ήδη, σε σύσκεψη που έγινε στο Υπουργείο, ότι υποχρέωσή μας είναι να κάνουμε σχέδια προεδρικών διαταγμάτων, όμως η άποψή μου είναι ότι είναι τρομερά επικίνδυνο αυτά να γίνουν με προεδρικά διατάγματα, δεν είναι εύκολα αναστρέψιμα, ένα ενδεχόμενο λάθος δε μπορεί να αναστραφεί, πρέπει να υπάρχει ένα διάταγμα πλαίσιο και από εκεί και πέρα υπουργικές αποφάσεις.

Σ. ΜΑΜΑΛΟΥΚΟΣ.
Ευχαριστώ, θα προσπαθήσω να είμαι πολύ σύντομος.

Ήθελα κάποια πράγματα να πω, εκ των οποίων το ένατο κάλυψε η κυρία Φίλιππου εν πολλοίς. Αν κανείς δεν κρατήσει το περιέχον δεν έχει νόημα το περιεχόμενο, αν δεν κρατήσει κανείς τα αυθεντικά κτίρια να εντάσσει, πού να τα εντάσσει; Το είπε η κυρία Φιλίππου, θα προσπαθήσω αύριο να το αναλύσω, το αφήνω προς το παρόν, είναι πάρα πολύ σημαντικό κατά τη γνώμη μου και θα πρέπει όλες οι μελέτες σε αυτόν τον τομέα να δώσουν πολύ μεγάλο βάρος.

Το δεύτερο που θέλω επίσης να πω, πάρα πολύ σύντομα, είναι ότι από τις μελέτες που άκουσα από τις παρουσιάσεις, που ήταν φυσικά σύντομες και έχουν και άλλα πράγματα που προφανώς δεν μας είπαν οι κύριοι συνάδελφοι, εγώ δεν είμαι ευχαριστημένος, ικανοποιημένος από το κομμάτι της ανάλυσης που, νομίζω ότι είναι επίσης πάρα πολύ σημαντικό. Νομίζω ότι η ευκαιρία που δίνεται, με τις μελέτες αυτές που αναθέτει το Υπουργείο, είναι η καταγραφή πραγμάτων τα οποία είναι καταδικασμένα εν πολλοίς, τα οποία θα παραμείνουν πίσω, χρήσιμα για την επιστήμη, και θα είναι χρήσιμα για τις μελέτες, στα πλαίσια της έμπνευσης, για οποιαδήποτε κατεύθυνση.

Περιοχές όπως το Πήλιο, που ήταν τυχερό γιατί το μελέτησε ο κύριος Κίζης, είναι καλυμμένο σ' ένα ποσοστό, αν και ακόμα και από το Πήλιο, το καλά μελετημένο, λείπει ο κλασικισμός. Ο 20ός αιώνας, που υπάρχει στο Πήλιο δεν ήταν αντικείμενο της διατριβής. Υπάρχουν περιοχές, όπως η Πιερία, που δεν υπάρχει απολύτως τίποτα στη βιβλιογραφία. Από τις παρουσιάσεις που άκουσα ξαναλέω μπορεί να ήταν οι παρουσιάσεις ελλιπείς γιατί…

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Ναι, να κάνω τη διευκρίνιση ότι είχαμε ζητήσει να κινηθούν σε συγκεκριμένους θεματικούς άξονες, δεν παρουσίασαν εδώ όλη την ανάλυση,

>

Α ΜΕΡΟΣ

Σ. ΜΑΜΑΛΟΥΚΟΣ. Το αντιλαμβάνομαι αυτό και με χαρά άκουσα ότι όλες οι μελέτες έχουν δουλειά μπροστά τους, το είπε μόλις η κυρία Μουρμούρη, συνεπώς λέω τη γνώμη μου, πού θα πρέπει να δοθεί, πέρα από τα υπόλοιπα, βάρος. Νομίζω λοιπόν ότι η ανάλυση, μια σοβαρή ανάλυση εμπεριέχει τον χρόνο, όχι υπήρχαν τέτοια πράγματα, υπήρχαν άλλα πράγματα, αλλά πότε υπήρχαν αυτά τα πράγματα. Η Χαλκίδα του 1830 ήταν μια πόλη που έμοιαζε με την Καστοριά, η Χαλκίδα του 1850 ήταν μια πόλη που δεν είχε καμία σχέση με την Καστοριά, έμοιαζε με τη νεοκλασική Αθήνα. Άρα λοιπόν, θα πρέπει να πούμε τέτοια πράγματα, είναι μια καλή ευκαιρία να μπουν αυτά τα πράγματα σε μια σειρά, για να μπορέσουν, ξαναλέω, να μείνουν πίσω παρακαταθήκη και να αποτελέσουν ένα εργαλείο αναλυτικό για να προχωρήσουμε στη σύνθεση. Γενικότητες του τύπου το μονόχωρο, το δίχωρο, το τρίχωρο νομίζω είναι ξεπερασμένα πράγματα και δεν καλύπτουν. Ευχαριστώ.

Ο. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ.
Άλλα θα ήθελα να πω, αλλά από αυτά που ακούστηκαν θα ήθελα να επισημάνω δυο τρία πραγματάκια: ότι θέλουμε να διατηρήσουμε τη φυσιογνωμία κάποιων οικισμών, όσων από αυτούς κατάφεραν να τη διατηρήσουν που κυρίως είναι κάποιοι αγροτικοί, είναι και κάποιοι εγκαταλειμμένοι και οι κάτω των δύο χιλιάδων κατοίκων.

Αυτοί που δεν έχουν δεχτεί κερδοσκοπικές πιέσεις, να τις πω έτσι, είναι αυτοί που είναι αγροτικοί ως επί το πλείστον, δηλαδή διατηρούν και σήμερα τον αγροτικό τους χαρακτήρα. Είναι αυτοί που είναι μακριά από θάλασσα και τα βουνά, είναι σε αναμονή να φάνε, ήδη κάποια βουνά τις τρώνε, τις κερδοσκοπικές πιέσεις θα τις φάνε και τα υπόλοιπα βουνά αργότερα από ό,τι προδιαγράφεται γενικώς.

Αυτό είναι ζήτημα πολιτικής, δεν είναι ούτε αρχιτεκτονικής δυστυχώς, ούτε τίποτα, είναι τι ανάπτυξη θέλουμε κ.λπ., κ.λπ. δεν θα ήθελα να τα πω αυτά, αλλά θέλω να τα επισημάνω. Έτσι, ό,τι κανόνες και να πούνε, όπως και να είναι και τα λοιπά, δεν… επομένως ας μιλήσουμε για ένα ιδανικό πεδίο: τι θα θέλαμε να διατηρήσουμε από τους οικισμούς μας που υπάρχουν, όπως έχουν αλλοιωθεί και λόγω της αλλαγής της λειτουργίας και του τρόπου ζωής, αλλά και της ταχύτητας που υπάρχει, της ολοένα και μεγαλύτερης ταχύτητας στις τεχνολογίες και στους τρόπους ζωής κατ' επέκταση, που δημιουργήθηκαν στο τέλος του εικοστού πρώτου (21ου) αιώνα και προχωράμε γρηγορότερα, αλλά και πάλι δυστυχώς μπαίνουν και εδώ οι κερδοσκοπικές πιέσεις.

Για να μπω πάλι σύντομα σε ένα ζήτημα που είναι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας που ξαφνικά για την Ελλάδα, που έχει πάρα πολλές δυνατότητες, έχουν προκριθεί με συστηματικό τρόπο πράσινες αναπτύξεις, για τις οποίες ακούμε όμως, για διάφορους άλλους λόγους που δεν τους λέω τώρα, προκρίνονται τα φωτοβολταϊκά και οι ανεμογεννήτριες, τώρα θα γίνω λίγο μη αρχιτέκτονας και θα πω: λες και δεν υπάρχουνε άλλοι τρόποι ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, άλλοι πόροι μάλλον, που να είναι συμβατοί και να είναι μάλιστα σε κάθε χώρο διαφορετικοί και ιδιαίτεροι.

Όπως, για παράδειγμα, στην Κεφαλονιά με τα καρστικά αυτά πετρώματα που έχει, αυτές

τις καταβόθρες που παλιά, να λοιπόν το παρελθόν που ξανάρχεται σήμερα, ένα, το πρώτο (1ο) εργοστάσιο παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος ήταν από εκεί. Από το σπήλαιο της Μελισσάνης, κάπου εκεί στην περιοχή Καραβόμυλο, που περνάει υπογείως και που σήμερα έχει μελετηθεί σε κάποιον βαθμό, έβγαινε στο Αργοστόλι και εκεί έχουνε, διατηρούνε ακόμα μια ρόδα που γυρίζει με αυτό το νερό που κάποτε όμως το χρησιμοποιούσαν για ηλεκτρικό… Τώρα το ξεχάσαμε και θα βάζουμε ανεμογεννήτριες και φωτοβολταϊκά. Άρα λοιπόν, κάθε τόπος έχει την τοπικότητα του και την ιδιαιτερότητά του και σε αυτά τα ζητήματα και δεν είναι μόνο ο αέρας και ο ήλιος και οι τεράστιες ανεμογεννήτριες και τα φωτοβολταϊκά στις στέγες.

Τέλος πάντων, είμαι εκτός θέματος, αλλά έχει σχέση με το θέμα. Ξαναγυρνάω για να πω τι θα θέλαμε: Θα θέλαμε ίσως, λέω, να διατηρήσουμε την ιστορικότητα των οικισμών. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να διατηρήσουμε ίσως κάποια πολύ μεμονωμένα αξιόλογα κτίρια, που αυτά θα τα χαρακτηρίσουμε πλέον μνημεία και θα τα αντιμετωπίσουμε σαν μνημεία και μας χρειάζονται μνημεία από όλες τις εποχές, αλλά και κάποια.. την ιστορικότητα σε κάποια σύνολα που τυχόν έχουνε διατηρηθεί και που έχουνε ακόμα πιο ενδιαφέρον.

Αυτή η ιστορικότητα για εμένα είναι εξίσου σημαντική με το παραδοσιακό τάδε της τυπολογίας τάδε, με την αποκατάσταση των προσφύγων του '22, που είναι ήδη ιστορία – έχει ιστορικότητα και σημασία και με την αποκατάσταση πχ των σεισμοπαθών.

Και γιατί μας χρειάζονται αυτά; Εδώ να κάνουμε μια άλλη ανάγνωση: Το παρελθόν δεν μας χρειάζεται μόνο για να θεμελιώσουμε τη συνείδησή μας την εθνική κτλ, που παλιότερα αυτό προσπαθούσαν να γίνεται, πιθανόν πολλοί να το θεωρούνε ανάγκη ακόμα και σήμερα και ίσως είναι και ανάγκη, δεν ξέρω, είναι άλλη συζήτηση. Αλλά λέω ότι η ιστορικότητα μας χρειάζεται και για κάποιον άλλο λόγο –και εκεί θα καταλήξω– μας χρειάζεται γιατί οι διάφορες επί μέρους εποχές είχαν την εφαρμογή κάποιων πραγμάτων, τεχνολογιών, τρόπων ζωής, είχαν μια μακριά παράδοση όπου προσπαθούσαν να προσαρμοστούν στο περιβάλλον και στις ανάγκες, και έδιναν επιλύσεις που σήμερα είναι χρήσιμες και μπορούμε να ξαναγυρίσουμε σε αυτές. Άρα μας χρειάζονται αυτά τα πράγματα, δηλαδή το παρελθόν έχει να μας διδάξει και από τις αστοχίες του και από τα λάθη του, γιατί είναι πράγματα δοκιμασμένα και αυτά που κρατήθηκαν ήταν τα πετυχημένα αλλά και από αυτά που αποτύχανε είναι, δοκιμαστήκανε στην πράξη. Επομένως από εκεί έχουμε να πάρουμε παραδείγματα προς μίμηση ή προς αποφυγή. Γι' αυτό μας χρειάζεται να διατηρήσουμε την ιστορικότητα στις πόλεις μας, πιστεύω περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο λόγο, για να μπορούμε να δούμε ακριβώς αυτό που είναι η εμπειρία του παρελθόντος και η δοκιμασμένη όμως εμπειρία ως προς την προσαρμοστικότητα, ως προς την αποτυχία και την επιτυχία.

Α. ΜΠΙΡΗΣ.
Θα ήθελα να απαλύνω κάπως, όσο γίνεται δηλαδή, αυτό το αίσθημα ότι η κυρία Μουρμούρη, είτε ότι η Υπηρεσία, κατηγορήθηκε. Δεν υπήρχε τέτοια πρόθεση, δεν υπήρχε και τέτοια σκέψη…

Α ΜΕΡΟΣ

Επεσήμανα ένα πρόβλημα, το οποίο έμμεσα επισημάνθηκε μέσα από την εργασία που κάνανε οι ίδιοι οι μελετητές, οι οποίοι υπερβήκαν αυτήν την ορολογία και έκαναν, όχι όλοι βέβαια, έκαναν πολύ περισσότερα και πιο ουσιαστικά πράγματα.

Να αναφερθώ σε κάτι που είπε ο Βασίλης ο Γκανιάτσας και με το οποίο συμφωνώ. Θα έλεγα ότι η προσπάθειά μας να δώσουμε στις λέξεις όχι συναισθηματική φόρτιση, αλλά επιστημονική, επιστημονικό νόημα, να ξεκαθαρίσουμε τους όρους στην αρχιτεκτονική, διότι ειδικά στην αρχιτεκτονική υπάρχει μια μεγάλη ασάφεια γύρω από τους όρους, έχει μεγάλη σημασία. Διότι αυτοί οι όροι περνάνε στον κόσμο.

Ξέρετε η αισθητική, όπως επεσήμανε ο Βασίλης, ως όρος, είναι καραμέλα στο στόμα του καθενός ως εύληπτη και εύχρηστη. Επομένως δεν είναι αν θα το καταλάβουμε εμείς οι αρχιτέκτονες, που και εμείς δεν το καταλαβαίνουμε πολλές φορές, είναι πώς αυτοί οι όροι περνάνε στον κόσμο και όταν ένα νομοθέτημα έχει έναν συγκεκριμένο τίτλο ό,τι είναι για τους συνταξιούχους το πρόβλημα της συνταξιοδότησής τους, είναι αυτό για τον κόσμο… Είναι ό,τι σημαίνει ο τίτλος και μάλιστα όχι ό,τι σημαίνει επιστημονικά, ό,τι σημαίνει με τη συναισθηματική φόρτιση και την μυθοποίηση που έχει πάρει μέσα στην κοινωνία και γι' αυτό πιστεύω ότι πρέπει να προσέχουμε.

Τώρα, αν δεν μπορεί να διορθωθεί δεν έχει σημασία… Εγώ επισήμανα ένα ζήτημα…

Επίσης κάτι άλλο: Αναφερόμενος σε αυτήν την υπερβολική επεξεργασία της φόρμας σε σχέση με άλλες, που είναι σημαντικό αυτό, θα έλεγα ότι είναι σημαντικό ζήτημα της αρχιτεκτονικής και η αισθητική και η μορφοπλασία και όλα, αλλά με κάποια ιεράρχηση. Η υπερβολή λοιπόν αυτή που παρατηρείται στις Σχολές, λιγότερο θα έλεγα από παντού, εμφανίζεται στην Μορφολογία παρότι ο τίτλος της είναι ας πούμε η επεξεργασία της μορφής. Αναφέρομαι περισσότερο στις συνθετικές έδρες. Εκεί, ακόμα και στην Οικοδομική θα έλεγα σήμερα, υπάρχει ένας μορφοπλαστικός εμπρεσιονισμός… Είναι μια εμπειρία που έχω αποκομίσει, δηλαδή υπερβολική φόρμα με τεχνοκρατικό πρόσημο ας το πούμε έτσι… Είναι κάτι που μας τρώει και πρέπει να το προσέξουμε. Η μορφολογία στην Σχολή ήτανε θα έλεγα η πιο στοχαστική και συγκρατημένη όσον αφορά το παιχνίδι με τις μορφές…

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Μπορώ να πω κάτι;

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Λίγο μετά; Γίνεται; Για να μην… Επειδή υπάρχει σειρά… Όχι, όχι, θα μιλήσετε και τώρα απλά με την σειρά σας… Ναι, ναι μετά είσαστε εσείς, η κυρία Αποστόλου;

Μ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ. Ήθελα να μιλήσω για κάτι που είπε ο Γιάννης ο Κίζης, κάτι πολύ ρεαλιστικό…

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Απλά, από εδώ και πέρα να είμαστε όλοι λίγο σύντομοι γιατί πλησιάζει η ώρα… Ναι…

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ — ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ — ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ 19:30-21:00

Μ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ. Θα πρέπει να στηρίξουμε, να βοηθήσουμε τους μελετητές…

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Ωραία…

Μ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ. Μακάρι να μπορέσουμε να το κάνουμε γιατί το θέμα είναι και δύσκολο και εκτεταμένο. Από την άλλη μεριά δε συμφωνώ με αυτό που είπε ο Γκανιάτσας ότι… Πως το είπες; Δεν συμφωνώ με ένα από όσα είπες…

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Δεν πειράζει, την ουσία…

Μ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ. Λοιπόν, για αυτό που είπε: να μας πει το Υ.Π.Ε.Κ.Α. τι θέλει: όχι, δεν συμφωνώ καθόλου… Εμείς τώρα είμαστε σε μια επιστημονική επιτροπή, ουσιαστικά λειτουργούμε σαν σύμβουλοι, έχουμε τεράστια ευθύνη, αν αυτό το έργο αποτύχει είμαστε και εμείς μέσα… Για αυτό θίγω αυτό που είπε ο Γιάννης… Τώρα έχουμε υποχρέωση να βοηθήσουμε… Όλα τα άλλα ξεχνιούνται…

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Ωραία… Λοιπόν είναι ο κύριος Κίζης, η κυρία Παλυβού, ο κύριος Γροζόπουλος… Όχι;

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Η ώρα είναι εννιά και μισή (21:30)…

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Για αυτό λέω να συντομεύουμε λίγο… Για αυτό λέω τώρα τα ονόματα και κλείνει ο κατάλογος… Η κυρία Κρεμέζη και ο κύριος Πάντος; Ωραία…

Ι. ΚΙΖΗΣ. Λοιπόν, επειδή όλα κάποια στιγμή θα οδηγήσουν σε νομοθεσία, ήθελα να ρωτήσω τον κύριο Λαγό, ο οποίος είπε ότι απευθυνόμαστε σε επαγγελματίες οι οποίοι δεν έχουν ίσως την ευχέρεια να ανταποκριθούν σε δύσκολα θέματα, είπε ότι απευθυνόμαστε στους Πολιτικούς Μηχανικούς, σε όλους όσους ανέφερε, και είπε όμως ότι ο καλός Αρχιτέκτονας ξέρει τι θα κάνει. Μα, εάν θεσμοθετηθεί ένα πλαίσιο τόσο συγκεκριμένο όσο αυτό που διαφαίνεται ότι προτείνετε, πώς θα μπορεί ο καλός Αρχιτέκτονας να ξεφύγει από αυτό; Έχετε βρει κάποιον τρόπο για να μπει λοιπόν στο Προεδρικό Διάταγμα ή στην Υπουργική Απόφαση ή στο οτιδήποτε;

Δ. ΛΑΓΟΣ. Να απαντήσω;

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Όχι, όχι… Γιατί είναι αργά.. Ναι… Ωραία… Λοιπόν, η κυρία Παλυβού είναι τώρα…

Δ. ΛΑΓΟΣ. Με το παράδειγμα στην Γαλλία… Ο καλός αρχιτέκτονας βρήκε τρόπο…

Α ΜΕΡΟΣ

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Κυρία Παλυβού…

Κ. ΠΑΛΥΒΟΥ.
Λοιπόν, ένα σύντομο σχόλιο και αν αποδειχτεί ότι έχει ενδιαφέρον επανέρχομαι αύριο…
Έχει να κάνει με τις λέξεις και τις έννοιές τους γιατί είναι ένα θέμα που πραγματικά και για εμένα, είναι σημαντικό. Είναι δυο (2) λέξεις που τις χρησιμοποιούμε ως συνώνυμες, είναι η παράδοση και η κληρονομιά και νομίζω ότι αυτό μπορεί να γίνει μια παγίδα. Η παράδοση είναι μια έννοια δυναμική, που σημαίνει έναν δότη και έναν παραλήπτη, η κληρονομιά είναι κάτι το οποίο μας έλαχε, μας το άφησαν και αν θέλουμε, κάτι το κάνουμε, αν όχι το πουλάμε και στον παλιατζή. Αυτό που εμείς διαχειριζόμαστε εδώ και πάρα πολλές δεκαετίες είναι η κληρονομιά, δεν είναι η παράδοση. Η παράδοση έχει τελειώσει. Τελεία. Θα μπορούσα να πω ότι η παράδοση συνεχίζεται, αλλά η παράδοση είναι αυτό που κάνουμε σήμερα, είναι τα πάντα πλέον, έτσι; Νομίζω ότι αν δούμε λίγο πιο προσεκτικά αυτές τις δυο έννοιες σαν ξεχωριστές, μπορεί να βρούμε το κλειδί για να ξεκλειδώσουμε κάποιες από αυτές τις παρερμηνείες που γίνονται…

Επομένως, μπορούμε να καταλήξουμε στο ότι κληρονομιά είναι τα αυθεντικά τμήματα των, δεν θα πω παραδοσιακών, οικισμών, τα αυθεντικά τμήματα που έχουν μείνει από το παρελθόν και ως τέτοια, ως μνημεία, με την ευρύτερη έννοια της μνήμης και του μνημείου θα τα διαχειριστούμε με όποιο τρόπο αποφασίσουμε και μετά ,από εκεί και πέρα ό,τι έχει να κάνει με το πώς προσθέτουμε τα νέα μας αρχιτεκτονήματα δίπλα στα παλιά, μέσα στους πυρήνες κ.τ.λ., αυτό είναι ένα άλλο θέμα. Δηλαδή, λίγο να τα ξεχωρίσουμε αυτά, να μη θεωρούμε ότι αυτό που κάνουμε είναι παράδοση, με αυτήν την έννοια…

Ευχαριστώ…

Α. ΚΡΕΜΕΖΗ.
Μόνο δυο λόγια γιατί η ώρα έχει τελειώσει… Ήθελα να πω ότι στενοχωρήθηκα με την πολύ ωραία παρέμβαση της κυρίας Μουρμούρη, αλλά με την τελευταία της φράση που σχεδόν μας απογοήτευσε, ότι δεν μπορεί να αλλάξει τίποτα στον τίτλο.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ 19:30-21:00

Συμφωνώ απόλυτα με τον κύριο Μπίρη και όσους έθιξαν αυτό το θέμα ότι θα μείνει για τις επόμενες γενιές ένας τίτλος που δέχεται φοβερές παρερμηνείες. Εκτός αν θεωρήσουμε ότι η μορφή, για την οποία μίλησαν τόσοι, είναι αυτό που, τουλάχιστον εμείς, διδάσκαμε τόσα χρόνια: ότι είναι το αποτέλεσμα των σχέσεων, είναι σχέσεις η μορφή, το αποτέλεσμα των σχέσεων της δομής, της λειτουργίας, της κατασκευής, των υλικών, όλα αυτά μαζί βγαίνουν στη μορφή και η μορφή καταξιώνεται συγκρινόμενη, δεν είναι αυτάρκης.

Θα έλεγα δε ότι αν σκεφτόμασταν, ανάλογα με αυτά που είπε η κυρία Παλυβού, τις έννοιες φυσιογνωμία και χαρακτήρας για τους οικισμούς θα αποτρέπαμε τους συνειρμούς, της φυσιογνωμίας με την εικονική ας πούμε σχέση, ενώ ο χαρακτήρας είναι σχέσεις, είναι πάλι δομές, είναι κάτι άλλο, εγώ υποστηρίζω ότι θα έπρεπε να αντικατασταθεί, δεν ξέρω κατά πόσο μπορεί να γίνει. Η φυσιογνωμία είναι κάτι που αφορά πραγματικά σχήματα, ενώ ο χαρακτήρας συμπεριφορές. Συμπεριφορές στο περιβάλλον, που είναι πολύ πιο ευρύς όρος… Αυτά και με συγχωρείτε γιατί τρώω τον τελευταίο χρόνο…

Σ. ΠΑΝΤΟΣ-ΚΙΚΚΟΣ.
Ναι, θα μιλήσω σε αυτά που θίχτηκαν.

Καταρχή συμφωνώ με τον κύριο Γκανιάτσα σε σχέση με την επαγγελματική κατοχύρωση. Πιστεύω ότι υπάρχει στο μυαλό κάποιων μια στείρα άποψη για την επαγγελματική κατοχύρωση του επαγγέλματος του αρχιτέκτονα. Πιστεύω ότι ο καθένας μπορεί να κάνει αρχιτεκτονική, αν έχει αρχιτεκτονική παιδεία. Άρα αυτό πρέπει να κατοχυρώσουμε και όχι τις σπουδές. Δηλαδή πιστεύω ότι οποιοσδήποτε άνθρωπος, από τη στιγμή που θέλει και μπορεί να εξηγήσει με αρχιτεκτονική ορολογία και όρους αρχιτεκτονικούς αυτό που πιστεύει ότι πρέπει να κάνει και να σχεδιάσει κάτι, να μπορεί να πηγαίνει στην πολεοδομία.

Δεύτερο (2ο), σε σχέση με το «καλός αρχιτέκτονας»: υπάρχει και ο καλός αρχιτέκτονας που πεινάει. Λοιπόν, υπάρχει το ανέκδοτο που λέει μέχρι τίνος ποσού είστε τίμιος. Άρα μέχρι ποιου κιτς, ή μέχρι πόσης πείνας, κάποιος μπορεί να αντέξει.

Τρίτο (3ο), όσον αφορά στο συνεκτικό τμήμα, νομίζω έχει γίνει μια παρερμηνεία. Εγώ αυτό που τόνισα είναι το εξής: ότι πρέπει, στα πλαίσια της αναμνηστικής ικανότητας της αρχιτεκτονικής, να υπάρχουν κάποια κομμάτια σε δεκατέσσερις (14) οικισμούς, από τους πεντακόσιους δεκατέσσερις (514) της Μεσσηνίας, που να αποτελούν ένα μνημειακό σύνολο τη στιγμή που έχουν μια φυσιογνωμία και έχουν κρατήσει πάρα πολλά στοιχεία τα οποία δεν αλλοιώθηκαν για χιλιάδες λόγους: γιατί δεν ήταν πλούσιοι οι άνθρωποι, γιατί δεν έβαλαν αλουμίνια, γιατί δε μπόρεσαν να τα φτιάξουν, κ.λπ.

Παρόλα αυτά, ο φόβος που έχω μέσα μου είναι ο εξής: ότι σε κοινωνίες που είναι αναπτυγμένες και έχουν μια φοβερή εσωτερική τάξη και ασφάλεια και έχουν μια φοβερή οργάνωση και έχουν μια τέτοια οργάνωση που η ζωή μοιάζει πολύ προβλέψιμη, μήπως καταντήσουμε, κρατώντας ένα τέτοιο σύνολο, ένα μνημειακό σύνολο σε ένα συνεκτικό τμήμα οικισμού, αυτό δηλαδή που ήδη προτείνουμε, μήπως τελικά είναι το ίδιο. Δηλαδή πάντα υπάρχει η πείνα να το αλλάξεις αυτό το πράγμα. Να υπάρχει κάτι που να μην συνάδει πάντα και να μην είναι τόσο ομοιόμορφο κ.τ.λ. Πάντα υπάρχει κάτι τέτοιο, το έχω στο μυαλό

>

μου, δεν ξέρω πώς μπορεί αυτό να μπει σε κάποιες προδιαγραφές…

Το άλλο θέμα είναι σε σχέση με αυτό που ειπώθηκε για την ορολογία της μορφολογίας: Σωστό είναι, δεν είναι λάθος, βλέποντας την διεθνή εμπειρία πολλοί χρησιμοποιούν τη λέξη, στην Αμερική τουλάχιστον, κώδικας ειδικών αρχιτεκτονικών προδιαγραφών. Τώρα το κώδικας δεν είναι ακριβώς με την έννοια την δικιά μας, είναι code, δεν είναι ακριβής η μετάφραση. Πάντως μπαίνουμε στο θέμα των ειδικών αρχιτεκτονικών προδιαγραφών.

Και τελευταίο είναι το εξής: πιστεύω ότι, διαφωνώντας με τον Βασίλη σε σχέση με το αρχιτέκτονας λογοτέχνης, θεωρώ ότι χτίζουμε όπως ακριβώς θα θέλαμε να γράψουμε. Δεν είναι διαφορετικό και μάλιστα έχουμε πάντα ένα αρχείο στο μυαλό μας με αυτά που μας αρέσουν, με αυτά που έχουμε δει και, με βάση αυτά, μεταμορφώνουμε αυτές τις γνώσεις και αυτό το αρχείο στο παρόν και στο μέλλον…

Ευχαριστώ…

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Και εμείς ευχαριστούμε. Νομίζω ότι φτάνει για σήμερα. Θα βρεθούμε στο φαγητό και αύριο το πρωί με καθαρό μυαλό ξεκινάμε πάλι. ●

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ **ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ** **ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΟΛΛΙΓΡΗΣ**

σάββατο

1η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΜΕΛΕΤΕΣ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΔΟΜΗΣΗΣ & ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Α ΜΕΡΟΣ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ. **ΣΧΟΛΙΑ** ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΩΝ
5 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ
Πέλλας
Καρδίτσας, Τρικάλων
Ξάνθης
Ηλείας

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ Υ.Π.Ε.Κ.Α.
ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ
ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

σ υ ν έ χ ε ι α

11:30-12:30
χαιρετισμοί

09:00-11:30
πρακτικά

ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΩΝ

5 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΠΕΛΛΑ, ΚΑΡΔΙΤΣΑ, ΤΡΙΚΑΛΑ, ΞΑΝΘΗ, ΗΛΕΙΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

09:00-11:30

• **Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ.** Συνάδερφοι καλημέρα, να ξεκινήσουμε; Λοιπόν, συνεχίζουμε το πρώτο (1ο) μέρος του τριημέρου με τις παρουσιάσεις των μελετητών. Έχουμε Πέλλα, Καρδίτσα, Τρίκαλα, Ξάνθη, Ηλεία. Ξεκινάμε από τον νομό Πέλλας…

Θυμίζω, για όσους πιθανότατα δεν ήταν χθες, να προσπαθήσουμε να κινηθούμε πάνω στους τέσσερις (4) θεματικούς άξονες που έχουμε θέσει από την αρχή. Κάποιοι από τους μελετητές ήταν και χθες και φαντάζομαι το έχουν αντιληφθεί.

Λέμε καταρχάς είκοσι (20) λεπτά ανά μελετητή και, ανάλογα με τον χρόνο και το πώς πάει, μπορεί να αυξήσουμε ή να μειώσουμε λίγο τον χρόνο… Εντάξει; Ξεκινάμε με τον Νομό Πέλλας. Παρακαλώ ο κάθε μελετητής που μιλάει, αλλά θυμηθείτε το μετά και για τις συζητήσεις και τις τοποθετήσεις, πριν μιλήσουμε, ο καθένας να λέει το όνομά του… •

ΠΕΛΛΑ

• **ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΜΑΜΟΥΝΗ.** Καλημέρα και από εμένα. Λέγομαι Ιφιγένεια Μαμουνή, Αρχιτέκτονας Μηχανικός και είμαι εδώ σήμερα μαζί με τον συνεργάτη μου, κύριο Παναγιώτη Ζαχαρό, επίσης Αρχιτέκτονα Μηχανικό και τον Απόστολο Τζιουβάρα, Αρχιτέκτονας και αυτός. Εκπροσωπούμε τη ΓΑΙΑ Α.Ε. μελετών και συγκεκριμένα την σύμπραξη ΓΑΙΑ Α.Ε. Μελετών, Κορνηλία Καλκοπούλου και DELCO στα πλαίσια της μελέτης μορφολογικών όρων δόμησης για τον νομό Πέλλας.

Θα σας παρουσιάσουμε σήμερα το νομό Πέλλας. Προτού ξεκινήσω θα ήθελα να πω ότι είμαστε τρία (3) μόνο από τα μέλη της ομάδας μελέτης της ΓΑΙΑ, η οποία είναι πολυμελής με συνεργάτες και συμβούλους, τόσο από τον χώρο του ελεύθερου επαγγέλματος της δουλειάς, όσο και από τον χώρο του πανεπιστημίου και συγκεκριμένα του Αριστοτελείου. Η ομάδα μας απαρτίστηκε από άτομα τα οποία ήταν μεγαλύτερα σε ηλικία, με τεράστια εμπειρία, όσο και από νεότερους συναδέλφους με φρέσκιες ιδέες. Οι ειδικότητες που συνεργάστηκαν ως μέλη της ομάδας μελέτης δεν ήταν μόνο Αρχιτέκτονες Μηχανικοί αλλά, σε πολύ μεγάλο βαθμό, Χωροτάκτες και Πολεοδόμοι, Τοπογράφοι, Πολιτικοί Μηχανικοί και Ηλεκτρολόγοι.

Προτού ξεκινήσουμε την παρουσίαση, θα ήθελα απλώς να πω ότι, δεδομένου ότι μας δόθηκαν πολύ συγκεκριμένοι θεματικοί άξονες καθώς και ένα πολύ περιορισμένο χρονικό πλαίσιο για να παρουσιάσουμε την μελέτη μας σήμερα, το χρονικό πλαίσιο των είκοσι (20) λεπτών, αυτοί ήτανε οι δυο (2) βασικοί παράγοντες οι οποίοι καθόρισαν τον τρόπο που θα παρουσιάσουμε σήμερα.

Όσοι έχουνε ασχοληθεί με αυτές τις μελέτες και από το ΥΠΕΚΑ αλλά και οι συνάδελφοι μελετητές, γνωρίζουν ότι απαρτίζονται από ένα τεράστιο όγκο σχεδίων, χαρτών, τεχνικών εκθέσεων, υλικού, φωτογραφικού υλικού, αντικείμενο το οποίο φυσικά δεν ήταν δυνατό να παρουσιαστεί σε λεπτομέρεια στο χρονικό πλαίσιο των είκοσι (20) λεπτών, αλλά ούτε και εφικτό. Δεδομένου αυτού, θα ήθελα να δώσω τον λόγο στον κύριο Ζαχαρό για να ξεκινήσει την παρουσίαση… •

• **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΖΑΧΑΡΟΣ.** Καλημέρα, θα ξεκινήσω λίγο όπως οι συνάδελφοι κατά τη χθεσινή μέρα, ζητώντας την επιείκεια σας γιατί και εγώ δεν είμαι τόσο εξοικειωμένος με αυτές τις καταστάσεις. Αυτά τα προσπερνώ γιατί μάλλον πλέον όλοι και όλες γνωρίζουμε το αντικείμενο της μελέτης.

Με λίγα στοιχεία σχηματίζεται μια εικόνα για την Νότια Πέλλα, με κοινά χαρακτηριστικά τελικά, όπως ειπώθηκε χθες, με τον υπόλοιπο ηπειρωτικό χώρο και κυρίως θα έλεγα με την Νότια Πιερία που παρουσιάστηκε χθες.

Γενικεύοντας, διακρίνουμε δυο (2) χωρικές ενότητες με διακριτά χαρακτηριστικά κοινωνικά, αναπτυξιακά, γεωγραφικά, οικονομικά… Είναι οι ορεινοί οικισμοί και οι πεδινή ζώνη. Οι πεδινοί οικισμοί έχουν πυκνότερο το οικιστικό πλέγμα, είναι μεγαλύτεροι, πληθυσμιακά και εκτατικά, οικισμοί και το κτηριακό τους απόθεμα βρίσκεται σε καλύτερη κατάσταση. Αντίθετα, οι ορεινοί είναι μικρότεροι, υπάρχουν, ευτυχώς ή δυστυχώς, εγκαταλειμμένοι οικισμοί ή ημιερειπωμένοι.

Το αντικείμενο της μελέτης κατέληξε σε εκατόν τριάντα τρεις (133) οικισμούς. Σχεδόν όλοι, πλην περίπου δέκα (10) οικισμών, είναι οριοθετημένοι με Αποφάσεις Νομάρχη, υπάρχουν και τρεις (3) με αμιγώς διαφορετική χρήση. Από την αρχή ξεκίνησαν τα ερωτηματικά τι μορφολογικούς κανόνες μπορούμε να δώσουμε σε έναν υδροηλεκτρικό σταθμό. Δεν έχουμε δώσει ακόμα απάντηση.

Συνοπτικά, οι τύποι κατοικίας που συναντήθηκαν σε καμία περίπτωση δεν είναι ενδεικτικές κατοικίες, είναι η μειοψηφία. Κάποιοι από αυτούς είναι πολύ σπάνιοι, ένα-δυο (1-2) παραδείγματα μόνο συναντήθηκαν. Όλοι οι τύποι συναντώνται και σε πεδινούς οικισμούς και σε ορεινούς οικισμούς με διαφοροποιήσεις στις λεπτομέρειες μόνο και στον βαθμό χρήσης κάποιων

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΩΝ

ΠΕΛΛΑ
Α ΜΕΡΟΣ

υλικών ή τεχνικών. Η πλειονότητα των κτιρίων και αυτά που καθορίζουν την εικόνα σήμερα, είναι αυτά που λέμε ως νεωτερική λαϊκή κατοικία, κατοικίες που χτίστηκαν, ξεκίνησαν από τη δεκαετία του '30, κυρίως όμως τις δεκαετίες του '50 και του '60 και οι οποίες συντηρούνται και χρησιμοποιούνται ακόμη και σήμερα. Προσφυγικές κατοικίες, ένα-δυο (1-2) παραδείγματα μόνο μπορέσαμε να εντοπίσουμε, δε νομίζω να είναι περισσότερα αυτά που έχουν διασωθεί. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήσαμε: εργασίες πεδίου και εργασίες γραφείου... Ψηφιοποίηση ενός πολύ μεγάλου όγκου στοιχείων και πολύ μεγάλης γκάμας, όλα τα στοιχεία που βλέπετε στα αριστερά.

Θα ήθελα μόνο να σταθώ λίγο στην επικοινωνία με τις υπηρεσίες, συνδέοντας το λίγο και με την διαβούλευση που θα ακολουθήσει, λίγο δύσκολη ήταν λόγω έλλειψης στοιχείων και λόγω μη εξοικείωσης με το αντικείμενο, κάποιες φορές πετυχημένη, δυστυχώς συχνά όχι και τόσο επιτυχημένη. Λόγω δε του περιορισμένου διαθέσιμου χρόνου δε μπορέσαμε να επιμείνουμε και πάρα πολύ.

Όσον αφορά στα όρια των οικισμών, αντιστοιχούν αυτές οι δυο (2) καταστάσεις που βλέπουμε και στις δυο (2) χωρικές ενότητες που είπα, οι πεδινοί και οι ορεινοί. Όσον αφορά στα όρια, που δόθηκε μεγάλη έμφαση και χθες, τα πραγματικά όρια είναι σχεδόν σε όλους τους οικισμούς, εκτός από τους τουριστικούς, δυο-τρεις (2-3) οικισμούς δηλαδή στην ορεινή ζώνη, είναι μικρότερα των θεσμοθετημένων, όχι πολύ μικρότερα... Οι οριοθετήσεις φάνηκε, μέσα στις τρεις (3) δεκαετίες που πέρασαν, ότι ήταν ικανές να καλύψουν τη δόμηση. Φυσικά, δεδομένων των συνθηκών κάτω από τις οποίες έγιναν, συμπεριέλαβαν και κάποιες δασικές εκτάσεις, ρέματα και τέτοια, αλλά πολύ περιορισμένα. Γενικά, ο τρόπος που έγιναν χάρη, δεν ξέρω, στους υπηρεσιακούς παράγοντες εκείνης της εποχής και στους μελετητές, ήταν αρκετά επιτυχημένος και μπόρεσε να καλύψει τη δόμηση μέσα σε αυτό το χρονικό διάστημα μέχρι και σήμερα τουλάχιστον όχι σε χειρότερο βαθμό από ότι γίνονται οι επεκτάσεις στα πλαίσια των σημερινών μελετών του χωρικού σχεδιασμού.

Επιλέξαμε πέντε (5) οικισμούς: τον Άγιο Αθανάσιο, τον Άγρα, τους Σαρακηνούς, το Εκκλησιοχώρι και το Νέο Μυλότοπο επιδιώκοντας, με βάση τα χαρακτηριστικά τους, να

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ | ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ | ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ | ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

09:00-11:30

συμπεριλάβουμε τελείως διαφορετικούς οικισμούς, για να δοκιμάσουμε διαφορετικές προσεγγίσεις και εργαλεία στον τρόπο αντιμετώπισης και διαχείρισης της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και της σύγχρονης αρχιτεκτονικής. Τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν για την κατηγοριοποίηση ήταν τελικά, μετά από τη συνεννόηση και με τους επιβλέποντες, τα κριτήρια του Π.Δ. του '85 χρησιμοποιώντας συμπληρωματικά και κάποια στοιχεία από τις χωρικές ενότητες που αναγνώσαμε, και το στοιχείο του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου.

Τυπικά και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: όχι και τόσο εύκολο να τα ξεχωρίσουμε. Δεν ξέρω αν τα τυπικά είναι τα κύρια, όπως αναφέρθηκε χθες και τα ιδιαίτερα τα δευτερεύοντα. Πάλι ανά χωρικές ενότητες, εδώ να σημειώσω και μια τρίτη (3η) χωρική ενότητα που βέβαια έχει ελάχιστους οικισμούς, οι περιαστικοί οικισμοί των περιοχών γύρω από τα αστικά κέντρα της Έδεσσας και των Γιαννιτσών, αρκετά διαφορετικά, οι μεν πεδινοί με τυπική συγκρότηση των αγροτικών οικισμών της Βόρειας Ελλάδας με τις διανομές συνοικισμού, με ελάχιστο προπολεμικό κτιριακό απόθεμα, απόλυτα σχεδιασμένο πολεοδομικό ιστό, σχεδόν πάντα ορθοκανονικό. Η κατοικία συνοδεύεται σχεδόν πάντα με βοηθητικές χρήσεις των αγροτικών δραστηριοτήτων, αποθήκες, υπόστεγα και διάφορες άλλες εγκαταστάσεις. Αναπτύσσονται σε ένα τοπίο όπου κυριαρχεί η επιπεδότητα.

Σημαντικό και το τοπίο επίσης: καθορίζεται από τις έντονες ανθρωπογενείς παρεμβάσεις, που έχουν να κάνουν πάλι με την γεωργική ανάπτυξη: εγγειο- βελτιωτικά έργα, αποξηράνσεις, αρδευτικά δίκτυα κτλ και είναι οικισμοί στους οποίους συναντάμε, τουλάχιστον απόπειρες για σύγχρονη αρχιτεκτονική επιτυχημένες ή αποτυχημένες όσον αφορά την ένταξη στο περιβάλλον τους.

Οι ορεινοί οικισμοί από την άλλη, είναι οι τυπικοί πάλι ορεινοί οικισμοί του βαλκανικού χώρου με όλα τα αρχιτεκτονι-

>

ΠΕΛΛΑ
Α ΜΕΡΟΣ

κά, μορφολογικά, δομικά στοιχεία, με τελείως διαφορετικό ιστό, που διατηρείται σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με το κτιριακό απόθεμα όσον αφορά δηλαδή τις κινήσεις, τις φυγές, τη θέα, τους άξονες. Σε αντίθεση με την προηγούμενη νότα, τα όρια τους και τα περιμετρικά, όπως είδαμε, των πυρήνων αλλά και γενικότερα είναι πιο ανοιχτά ή πιο ασαφή. Το τοπίο επίσης πολύ διαφορετικό, με περισσότερες εναλλαγές, είτε περίκλειστο ανάμεσα σε κοιλάδες ή σε χαράδρες, ή περισσότερο ανοιχτό με θέα προς τον κάμπο. Οι περιαστικοί οικισμοί γεωγραφικά εντάσσονται μάλλον στην πεδινή ενότητα. Ωστόσο έχουν ενδιαφέρουσα τοπογραφία, κυρίως είναι θέσεις με θέα, κοντά σε δάση και δασικές εκτάσεις, αλλά συναντάμε, όσον αφορά στη δόμηση, στοιχεία που συναντάμε και στις πόλεις, με αμιγή κατοικία, συναντάμε και συγκροτήματα κατοικιών, μεζονέτες και όλα αυτά και καμία μέριμνα για τον κοινόχρηστο χώρο.

Η προσέγγιση των τριών (3ων) αντικειμένων, όπως ορίζονται από τις προδιαγραφές και αναφέρθηκε: Την περιβάλλουσα ζώνη τη βλέπουμε κάπως ενιαία σε σχέση με τις δυο (2) κατηγορίες που διατηρούμε και εμείς, τους αξιόλογους παραδοσιακούς ή προς χαρακτηρισμό οικισμούς και τους λοιπούς οικισμούς. Προσπαθήσαμε λίγο να προσεγγίσουμε την έννοια του τοπίου, παρόλο που δεν υπάρχουν προδιαγραφές ή κάτι τέτοιο, σύμφωνα με την σύγχρονη έννοια της Ευρωπαϊκής Σύμβασης και του αντίστοιχου Νόμου.

Αυτό που διαφοροποιεί τις δυο (2) κατηγορίες είναι κυρίως η ισορροπία, πολύ πιο ευαίσθητη στην πρώτη (1η) κατηγορία, πιο ανθεκτική σε επεμβάσεις και σε νέους χειρισμούς, με μεγαλύτερη σταθερότητα, στη δεύτερη (2η) κατηγορία,. Οπότε αντίστοιχα κλιμακώνουμε τις προτάσεις μας και τις διαφοροποιούμε όσον αφορά την αυστηρότητα και το εύρος των περιορισμών σε αυτές τις δυο (2) κατηγορίες.

Αποτιμώντας λίγο την περιοχή μας πρέπει να πω ότι υπάρχουν αναλυτικότατοι ειδικοί όροι δόμησης, μορφολογικοί κανόνες ή αρχιτεκτονικές προδιαγραφές ή όπως αλλιώς… Ανάλογα με τις τρεις (3) κατηγορίες που προβλέπει το Π.Δ. για τους αξιόλογους, τους ενδιαφέροντες και τους αδιάφορους με όλες τις διαστάσεις, αναλογίες, σκίτσα κτλ… Παρόλα αυτά δεν ήταν και πολύ ικανοποιητική η εικόνα του κτιριακού αποθέματος, οπότε προβληματιστήκαμε μήπως

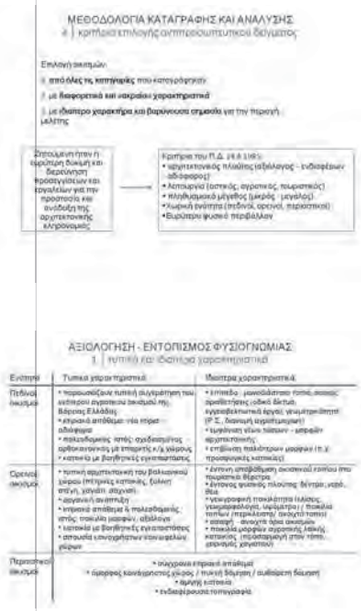

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ **ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ** **ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ** **ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

09:00-11:30

δεν είναι και τελικά το μοναδικό μέσο για να πετύχουμε αυτό που θέλουμε. Θα προσπαθήσουμε, υπάρχουνε περιθώρια βελτίωσης αλλά μάλλον όχι το μοναδικό οπότε πρέπει να υπάρχει και συνεργασία και αλληλεπίδραση με άλλους τομείς, όπως αναφέρεται και στη διαφάνεια.

Οι τρόποι προστασίας είναι: η αναγνώριση και η οριοθέτηση ζωνών εντός των οικισμών, δηλαδή ακόμα και στους παραδοσιακούς είναι διαφορετικό το συνεκτικό τμήμα με την γύρω περιοχή ή μικρότερων τμημάτων ή κάποιων δρόμων με αξιόλογα μέτωπα ή και μεμονωμένων κτιρίων, που αυτά είναι κυρίως ειδικά κτίρια. Η απλοποίηση των μορφολογικών κανόνων, με έμφαση σε κατευθύνσεις και σε αρχές, ή σε στοιχεία που δεν περιλαμβάνονταν στους προηγούμενους όρους δόμησης, τους ειδικούς όρους δόμησης και η διεύρυνση τους εκτός από τον ιδιωτικό χώρο και στον δημόσιο χώρο γιατί ίσως αυτό που θέλουμε να πετύχουμε, τους βιώσιμους οικισμούς, την ποιότητα ζωής, μάλλον το κλειδί ίσως βρίσκεται στον δημόσιο χώρο, σε αυτό το κοινό αγαθό και όχι μόνο στον ιδιωτικό χώρο και για αυτόν τον λόγο προχωράμε και σε προτάσεις για αναπλάσεις κοινόχρηστων χώρων, ή ενοποιήσεις, ή κάποιες διαδρομές οι οποίες πρέπει να προσεχθούν…

Θα συνεχίσει πάλι η Ιφιγένεια με τις τελικές προτάσεις… •

• **Ι. ΜΑΜΟΥΝΗ.** Όσον αφορά στο θεσμικό πλαίσιο, έχουμε κάποιες προτάσεις για το θεσμικό κανονιστικό πλαίσιο προστασίας και ανάπτυξης: Καταρχάς πρέπει να αναφέρουμε ότι το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο προστασίας, της οποιασδήποτε αρχιτεκτονικής μορφολογίας στην περιοχή, αφορά τους ήδη χαρακτηρισμένους ως παραδοσιακούς οικισμούς ή κάποια διατηρητέα σύνολα. Ο χαρακτηρισμός των παραδοσιακών οικισμών στην επικράτεια της χώρας πραγματοποιήθηκε αρχικά με το Π.Δ. του ’78 και με κάποια άλλα προεδρικά διατάγματα, συγκεκριμένα με το Π.Δ. του ’92. Κατόπιν εκδόθηκαν διάφορα άλλα διατάγματα, όπως φαίνονται αναλυτικά στην διαφάνεια, τα οποία επηρεάζουν συγκεκριμένα, άλλα περισσότερο, άλλα λιγότερο, τους όρους δόμησης.

Μια πρώτη αξιολόγηση αυτών, που έχει γίνει από την ομάδα μελέτης μας, καταλήγει στο ότι υπάρχει έλλειψη νομοθεσίας προληπτικού χαρακτήρα για τους μη χαρακτηρισμένους οικισμούς όπως, φαντάζομαι, θα το έχουμε διαπιστώσει όλοι. Επίσης, υπάρχει το βασικό ζήτημα της προστασίας του τοπίου μέσω μιας συγκεκριμένης και περιοριστικής νομοθεσίας. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά στον πολεοδομικό και χωροταξικό σχεδιασμό, αυτός έτσι όπως υλοποιείται αυτή τη στιγμή, σίγουρα δε μεριμνά για το φυσικό περιβάλλον. Δεν ενσωματώνει στοιχεία και δεδομένα φυσικού περιβάλλοντος σε ικανοποιητικό βαθμό. Οι πολεοδομικές μελέτες, έτσι όπως εκπονούνται σήμερα, αποτελούν απλή οικοπεδοποίηση γης. Τα γενικά πολεοδομικά σχέδια αντιμετωπίζουν το τοπίο τελείως στατικά, ορίζουν περιορισμούς μόνο όσον αφορά τις χρήσεις γης, δεν υπεισέρχονται καθόλου σε θέματα μορφολογίας. Υπάρχει επίσης, όσον αφορά το θεσμικό πλαίσιο, απουσία

>

ΠΕΛΛΑ
Α ΜΕΡΟΣ

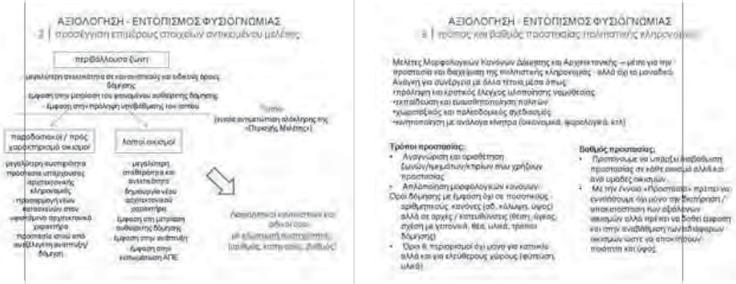

επεξηγηματικών σχεδίων και φωτογραφιών για τα διάφορα μέρη της Ελλάδας.

Τέλος αναφέρουμε και το θεωρούμε αρκετά σημαντικό όσον αφορά στα θέματα προστασίας της μορφολογίας σε επίπεδα κτιρίου, ότι ο τρόπος λειτουργίας των κατά τόπους Αρχιτεκτονικών Επιτροπών, που είναι ένα θεσμικό όργανο, δεν είναι αποτελεσματικός και υπάρχει έλλειψη ενός κεντρικού ελέγχου αυτών των επιτροπών οι οποίες είναι πολλές ανά τόπους στην Ελλάδα.

Κάποιες προτάσεις που έχουμε κάνει εμείς για την αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων είναι, μεταξύ άλλων, η βελτίωση των προδιαγραφών των μελετών του χωρικού σχεδιασμού, η απλοποίηση, συγκεκριμενοποίηση των όρων και των περιορισμών, η έκδοση εγχειριδίων που θα επεξηγούν αρχές και θα δίνουν οδηγίες σε σχέση με την τυπολογία, μορφολογία και κατασκευή παραδοσιακών κατοικιών. Θεωρούμε ότι πρέπει να υπάρξει μια ενεργοποίηση του υφιστάμενου πλαισίου που σχετίζεται με το τοπίο, το οποίο υπάρχει και θα πρέπει να ενεργοποιηθεί… Θα πρέπει σίγουρα να υπάρξει ένας μεγαλύτερος έλεγχος όσον αφορά στην εφαρμογή της δομικής νομοθεσίας και όσων θεσπιστούν και, μέσω των μελετών, καλό είναι να τα γράψουμε, να τα μελετήσουμε, να τα θεσπίσουμε σαν προεδρικά διατάγματα αλλά θα πρέπει να εφαρμοστούν και, για να γίνει αυτό σωστά, πρέπει να υπάρχει μετά κρατικός έλεγχος. Θεωρούμε ότι επίσης θα πρέπει να υπάρχει ένας κοινός τρόπος λειτουργίας στις κατά τόπους Ε.Π.Α.Ε. και όσον αφορά τα κριτήρια που θα χρησιμοποιούν και όσον αφορά την μεθοδολογία τους και ένας φυσικά πιο κεντρικός έλεγχος των δράσεων τους όπως προαναφέρθηκε.

Όσον αφορά στην εξειδίκευση της μεθοδολογίας, έχουν γίνει κάποιες σκέψεις από την μελετητική μας ομάδα σχετικά με τα κριτήρια κατηγοριοποίησης των οικισμών τα οποία θεωρούμε ότι είναι από τις πιο σημαντικές παραμέτρους. Βάσει αυτής της παραμέτρου θα γίνει η αρχική κατάταξή τους σε κατηγορίες και κατ' επέκταση θα προστατευθούν, άλλοι περισσότερο, άλλοι λιγότερο. Πέρα από τα πέντε (5) κριτήρια κατάταξης που ορίζονται στο Προεδρικό

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ **ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ** **ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ** **ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

09:00-11:30

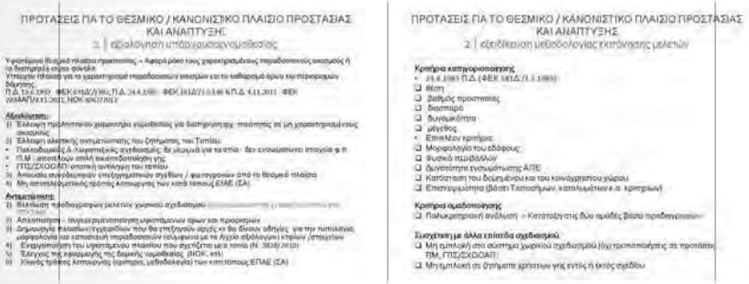

Διάταγμα του '85, που είναι αυτά που βλέπετε στη διαφάνεια, αναζητήθηκαν από την ομάδα μας, βάσει και των γενικών προδιαγραφών, επιπλέον κριτήρια για την κατάταξη των οικισμών με σκοπό την προστασία της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας, της κληρονομιάς και του τοπίου.

Σε αυτά τα πλαίσια προτάθηκαν, μεταξύ άλλων, η μορφολογία του εδάφους σαν ένα κριτήριο, το φυσικό περιβάλλον, ο βαθμός ενσωμάτωσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η κατάσταση του δομημένου και του κοινόχρηστου χώρου και η επισκεψιμότητα. Στα επίπεδα φυσικά της προκαταρτικής πρότασης της μελέτης.

Όσον αφορά στα κριτήρια της ομαδοποίησης, εμείς προτείνουμε να χρησιμοποιηθεί μια μέθοδος πολυκριτηριακής ανάλυσης. Μέσω αυτής αρχικά θα μπορούσαν να δοθούν συντελεστές βαρύτητας. Να οριστούν δηλαδή παραπάνω κριτήρια από αυτά του Π.Δ. και να χρησιμοποιηθούν. Στη συνέχεια, να δοθούν συντελεστές βαρύτητας για κάθε κριτήριο. Θα μπορούσε να βαθμολογηθεί ο κάθε οικισμός σε σχέση με το κάθε κριτήριο και κατόπιν να προκύψει ένας τελικός σταθμικός παράγοντας για κάθε οικισμό, σε σχέση με τις επί μέρους βαθμολογίες που συγκέντρωσε για κάθε κριτήριο, ο οποίος φυσικά, ο σταθμικός, θα ενσωματώνει την βαρύτητα του κάθε κριτηρίου. Με βάση τον τελικό αυτό σταθμικό παράγοντα του κάθε οικισμού θα μπορούσε να γίνει η κατάταξη σε δυο (2) ομάδες, σε δυο (2) βασικές ομάδες, βάσει προδιαγραφών: στους χαρακτηρισμένους οικισμούς ή προς χαρακτηρισμό και στους αδιάφορους. Μέσω αυτής της μεθόδου θεωρούμε ότι θα είναι εφικτό να ληφθούν υπόψη όλοι οι ιδιαίτεροι παράγοντες που διαμορφώνουν το χαρακτήρα ενός οικισμού και όχι αποκλειστικά μόνο το οικιστικό απόθεμα ή ο υφιστάμενος αρχιτεκτονικός πλούτος σε επίπεδο κτιρίου.

Τέλος, προτείνουμε να μην υπάρξει στα πλαίσια των μελετών μορφολογικών όρων εμπλοκή στα συστήματα χωρικού σχεδιασμού. Θεωρούμε ότι δεν είναι αυτή η μελέτη η οποία δίνει την ελευθερία να γίνουνε τροποποιήσεις σε θέματα Χρήσεων Γης, σε θέματα Συντελεστών Δόμησης, ζητήματα τα οποία είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα, είναι ζητήματα κοινωνικού χαρακτήρα και επιλύ-

>

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΩΝ

ΠΕΛΛΑ
Α ΜΕΡΟΣ

ονται μέσω πολύ ευαίσθητων διαδικασιών από Πολεοδομικές Μελέτες και από Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια, στα οποία φυσικά χρησιμοποιούνται και εφαρμόζονται πρότυπα, νομοθεσία και μεθοδολογία που δε βρίσκονται στο συμβατικό αντικείμενο αυτής της μελέτης.

Όσον αφορά στο ευαίσθητο ζήτημα των ορίων της αρχιτεκτονικής δημιουργίας, αναφέρουμε ότι ζητούμενο φυσικά της μελέτης δεν είναι ο περιορισμός της νέας αρχιτεκτονικής δημιουργίας, αλλά η θέσπιση κανονιστικών όρων ώστε να περιοριστούν φαινόμενα αυθαίρετης δόμησης και υποβάθμισης του φυσικού και του ανθρωπογενούς τοπίου, καθώς επίσης να μπορέσει να ενταχθεί η νέα αρχιτεκτονική δημιουργία σε κάποια πλαίσια με σκοπό να διαφυλαχτεί η πολιτιστική κληρονομιά. Στα πλαίσια αυτά, θεωρούμε ότι θα πρέπει να επαναπροσδιοριστεί ο ρόλος και η αποτελεσματικότητα των αρχιτεκτονικών επιτροπών και να διατηρηθεί σε κάθε περίπτωση η έννοια της παρέκκλισης. Όπως βλέπετε φυσικά θεωρούμε ότι κάποιος αρχιτεκτονικός περιορισμός, σε κάποιον βαθμό, όπως αναφέρεται, θα είναι αναπόφευκτος και εδώ έρχεται να δώσει κάποια βοήθεια η έννοια της παρέκκλισης και τα συμβούλια της αρχιτεκτονικής.

Τέλος, μια πολύ σύντομη αναφορά στα ζητήματα των νέων τεχνολογιών, τα οποία φαντάζομαι ότι όλοι οι μελετητές θα τα μελετήσουμε πιο αναλυτικά στην δεύτερη (2η) φάση της μελέτης. Μέσω της ανάλυσης προέκυψε το θέμα ότι υπάρχει φυσικά το ζήτημα της εξοικονόμησης της ενέργειας το οποίο θα πρέπει κάπως να προβλεφτεί σε όλους τους οικισμούς που μελετάμε. Κάποια συστήματα τα οποία θα μπορούσαν να ενσωματωθούν: κάποιες σκέψεις είναι τα φωτοβολταϊκά συστήματα, οι εγκαταστάσεις αβαθούς γεωθερμίας, η ενσωμάτωση δεξαμενών νερού. Θεωρούμε ότι θα ήταν ιδιαίτερα σημαντικό, σε πολεοδομικό επίπεδο, να δημιουργηθούν διπλά δίκτυα σωληνώσεων νερού, για πόσιμο και για βρόχινο νερό, για την εξοικονόμηση των υδάτων. Οικιακά θερμοκήπια είναι επίσης μια σκέψη, φυτεμένα δώματα, μικρές ανεμογεννήτριες σε δημόσιο ή ιδιωτικό χώρο.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ **ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ** **ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ** **ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

09:00-11:30

Βασικός στόχος των κανονιστικών όρων που θα δοθούν στα πλαίσια της μελέτης θεωρούμε ότι θα πρέπει να είναι, να δοθεί καταρχάς έμφαση στις σχεδιαστικές αρχές, σε γενικές σχεδιαστικές αρχές, σε αναλογίες όγκων, σε υφές, σε υλικά, σε επιστεγάσεις και μικρότερη έμφαση σε πολύ συγκεκριμένα επιμέρους μορφολογικά στοιχεία, όπως αυτά περιγράφονται στα παλιότερα προεδρικά διατάγματα κανονιστικών όρων δόμησης, που συνοδεύονται από πολύ συγκεκριμένα σκίτσα ιδιαίτερα αναλυτικά και υπό κλίμακα, τα οποία θεωρώ ότι δεν θα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο αυτής της μελέτης, ή τελικό εξαγώγιμο προϊόν αυτής της μελέτης.

Τέλος θεωρούμε ότι θα πρέπει να εξεταστεί το να υπάρξει μέσω των κανονιστικών όρων δόμησης, να εξασφαλιστεί μάλλον, ένας σεβασμός στην κλίμακα αλλά και στην ογκομετρική οργάνωση του δομημένου χώρου. Θεωρούμε ότι τα υφιστάμενα ιδιαίτερα στοιχεία του πολεοδομικού ιστού του κτισμένου και του άκτιστου θα πρέπει να διατηρηθούν και να διαφυλαχτούν. Εν κατακλείδι, τονίζουμε ότι το ζητούμενο των μελετών μας δεν είναι η παραγωγή και αναπαραγωγή αντιγράφων κτιρίων και οικισμών ούτε και η κατάργηση των ποικίλων μορφών ενός οικισμού αλλά η διάσωση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών αυτών και η εναρμόνιση του νέου αρχιτεκτονικού σχεδιασμού με αυτά.

Σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Ευχαριστούμε. Αν έχουμε ερωτήσεις θα σημειωθούν και θα απαντηθούν στο τέλος, κατά τη διάρκεια της συζήτησης και των τοποθετήσεων. Ο κύριος Γκανιάτσας…

Β. ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ. Δεν θέλω να πω κάτι που θα είναι για συζήτηση γενικώς, αλλά παρουσιάστηκε μια μελέτη σε ένα επίπεδο ευχολόγιου, σαν να αρχίζει τώρα η μελέτη. Εμείς περιμένουμε τα αποτελέσματα από μια μελέτη ανάλυσης που έγινε. Δεν είδαμε τίποτα από την ανάλυση αυτή. Το λέω επειδή είναι ακόμα εδώ οι μελετητές, μήπως υπάρχει κάποιο υλικό που ο χρόνος δεν το επέτρεψε να μας το δείξουν. Αυτό ήθελα να πω. Δηλαδή δεν θα έκανα τώρα μια ερώτηση για το τέλος. Δηλαδή, αυτές οι προτάσεις, οι συγκεκριμένες, ποιες είναι; Λέτε ότι πρέπει να υπάρχουνε κάποιοι περιορισμοί.. Ποιοι; Αφού τελειώσατε την ανάλυση δεν μπορούμε να τη δούμε;

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Άμα θέλετε να απαντήσετε άμεσα, για να ξέρουμε τι θα γίνει, αλλά χρόνο πολύ δεν έχουμε. Στο συγκεκριμένο ερώτημα θέλετε να απαντήσετε κάτι αυτή τη στιγμή, ή να προσθέσετε κάτι άλλο;

ΑΜΑΛΙΑ ΚΟΥΔΟΥΝΗ. Να πω κάτι; Νομίζω… Μου επιτρέπετε κύριε Πρόεδρε;

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Ναι… Παρακαλώ…

Α. ΚΟΥΔΟΥΝΗ. Νομίζω ότι το γεγονός ότι η διοργάνωση έγινε σε μια φάση στην οποία έχουν υποβληθεί οι αναλύσεις των μελετητών, αλλά δεν έχει γίνει η επεξεργασία ούτε η παραλαβή τους σημαίνει ότι, ενδεχομένως, οι μελετητές μπορεί και να μην πρόλαβαν ή μπορεί και να μην είναι ώριμοι πολλοί από αυτούς να κάνουν μια παρουσίαση της Α΄ Φάσης εστιάζοντας στα θέματα που θα έπρεπε για να κριθούν, εν πάση περιπτώσει για να γίνει συζήτηση…

Νομίζω ότι θα πρέπει να είμαστε λίγο ανεκτικοί, δεν ξέρω, ας δείξουμε μια επιείκεια στο πώς παρουσιάζει κάθε ομάδα μελετητών την μελέτη που έχει κάνει, με όσες πτυχές μπορεί και πρόλαβε να ετοιμάσει… Έτσι κι αλλιώς, νομίζω ότι η συζήτηση αυτή είναι περισσότερο διερευνητική για ανταλλαγές απόψεων, και δε μπορούμε να είμαστε τόσο απαιτητικοί σε αυτή τη φάση από τους μελετητές.

Ι. ΜΑΜΟΥΝΗ. Λοιπόν, όπως είπα και στην αρχή, μας δόθηκε πολύ συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο και κατευθυντήριοι άξονες για να δημιουργήσουμε αυτήν την παρουσίαση. Θέλαμε να δώσουμε μια γενικότερη λογική τρόπου δουλειάς και να μην μπούμε σε συγκεκριμένα παραδείγματα. Το τεύχος της ανάλυσης είναι τετρακόσιες (400) σελίδες, το ίδιο και της πρότασης. Δεν θεωρήσαμε ότι θα έπρεπε να μπούμε στην λεπτομέρεια σήμερα, να παρουσιάσουμε πολύ συγκεκριμένα θέματα που προσπαθήσαμε να λύσουμε για τους οικισμούς του Νομού Πέλλας, διότι δε θεωρήσαμε ότι θα οδηγήσουν σε κάποιο αποτέλεσμα. Κάναμε φυσικά και εμείς προτάσεις όσον αφορά τους ειδικούς όρους δόμησης, όπως και ο συνάδελφος κύριος Λαγός και ο κύριος Πάντος που αναφέρθηκαν χθες, σε θέματα όγκου, κλίμακας, αυτά τα οποία ανέφερα προηγουμένως, αλλά δε θεωρώ ότι θα οδηγούσε κάπου το να μπω στην λεπτομέρεια αυτή τη στιγμή και να αναλύσω τις συγκεκριμένες προτάσεις των όρων δόμησης που έγιναν σε επίπεδο τελείως προκαταρτικής πρότασης. Αυτόν τον σκοπό έχει και ο διάλογος ο οποίος γίνεται σήμερα εδώ. Μέσα από γενικές τοποθετήσεις όλων των συναδέλφων να μπορέσουμε να δημιουργήσουμε το πλαίσιο για να γίνουν οι όροι δόμησης που θα εφαρμοστούν στην Β΄ Φάση της μελέτης.

• **Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ.** Εντάξει… Ωραία λοιπόν σταματάμε εδώ και προχωράμε με την επόμενη παρουσίαση… Αν μπορείτε όνομα κ.τ.λ. •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ · ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ · ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ · ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

09:00-11:30

ΚΑΡΔΙΤΣΑ
ΤΡΙΚΑΛΑ

• **ΝΙΚΟΣ ΓΡΟΖΟΠΟΥΛΟΣ.** Καρδίτσα και Τρίκαλα… Εντάξει. Αφήστε το έτσι. Καλημέρα σας… Ευχαριστούμε πάρα πολύ για την πρόσκληση… Ευχαριστούμε το Υπουργείο, ευχαριστούμε τους Τοπικούς Φορείς που μας φιλοξενούν, και τον ΣΑΛΑΣ για την πρωτοβουλία που έχει πάρει, να συζητήσουμε κάποια θέματα που αφορούν το αντικείμενο που έχει ανατεθεί από το Υπουργείο.

Είμαι ο Νίκος ο Γροζόπουλος, Αρχιτέκτονας, εκπροσωπώ τις δυο (2) ομάδες μελέτης, ανάδοχες των δυο (2) περιοχών, Καρδίτσα και Τρίκαλα. Ευχαριστώ πολύ λοιπόν αυτούς που ανέφερα, και πρέπει να πω καταρχήν, ότι η πρωτοβουλία που έχει πάρει το Υπουργείο είναι μια πρωτοβουλία που μας βρίσκει απολύτως σύμφωνους ως μελετητές και ως λειτουργούς, λειτουργούς με την επιχειρησιακή έννοια, της χώρας μας, στη χώρα μας.

Δε δουλεύουμε στο γραφείο μας, δουλεύουμε σε όλη την επαρχία. Το αποκλειστικό μας αντικείμενο είναι οι μελέτες χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού και ως έτσι θα πρέπει να πούμε ότι έχουμε υιοθετήσει κάποια διαφορετικά κριτήρια για την παραγωγή του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Τα κριτήρια τα οποία εμείς υιοθετούμε, τουλάχιστον υπό το πρίσμα αυτών των κριτηρίων μπήκαμε στα αυτοκίνητα και φύγαμε στα χωριά, θα σας πω πόσα είναι και ξέρετε, αυτή τη στιγμή δε μπορούμε να πάμε, είναι αποκλεισμένα… Θα έρθω ξανά σε αυτό… Τα κριτήρια λοιπόν που εμείς έχουμε υιοθετήσει είναι, η παραγωγική δραστηριότητα που αυτή τη στιγμή διέπει κάθε οικισμό, η κοινωνικοοικονομική σύνθεση που συνθέτει τον πληθυσμό που κατοικεί εκεί και η γεωμορφολογία της ευρύτερης περιοχής όπου ο οικισμός ιδρύθηκε, αναπτύχθηκε και υπάρχει. Έχει σημασία να το δούμε αυτό γιατί, κατά βάση, το αντικείμενο το οποίο συζητάμε είναι πολιτικό, και θα ξεκινήσω από την τελευταία φράση μιας τοποθέτησης του κυρίου Κίζη χθες, ότι πράγματι είναι πολιτικό το ζήτημα στο τέλος, τέλος τέλος της γραφής, της αναζήτησης, της μορφολογίας, της διατύπωσης των μορφολογικών κανόνων, αν θα είναι μορφολογικοί ή αν οι κανόνες θα είναι κανόνες ή αν θα είναι μια γενική οδηγία ή ό,τι άλλο…

Αυτή τη στιγμή τα χωριά της Αργιθέας δεν έχουν πρόσβαση σε βασικά αγαθά όπως το νερό, δεν έχουν πρόσβαση στην υγεία, δεν έχουν πρόσβαση στις βασικές υπηρεσίες, όπως

>

ΚΑΡΔΙΤΣΑ
ΤΡΙΚΑΛΑ
Α ΜΕΡΟΣ

έχουμε εμείς σηκώνοντας ένα τηλέφωνο, γιατί εκεί δεν υπάρχει κινητή τηλεφωνία. Αναφέρομαι έτσι για να δείξω την διάσταση της θεώρησης με την οποία, εμείς τουλάχιστον, αντιμετωπίσαμε στις δυο (2) περιοχές. Η παρουσίαση που σε λίγο θα δείτε από δυο (2) μέλη της ομάδας μελέτης, παρεμπιπτόντως έχουμε έρθει τέσσερα (4) άτομα εδώ, δηλαδή τέσσερεις (4) συνεργάτες, η κυρία Μπιτσακάκη Αρχιτέκτονας Πολεοδόμος, η κυρία Γροζοπούλου Χωροτάκτης Πολεοδόμος, η κυρία Μάρθα Οικονομοπούλου Αρχιτέκτονας, και εγώ. Η παρουσίαση λοιπόν που θα κάνουμε είναι συγκριτική. Αποφασίσαμε, σε συνεννόηση και με τον ΣΑΛΑΣ, να παρουσιάσουμε τις δυο (2) μελέτες συγκριτικά. Ξέρετε, έχει πολύ μεγάλη σημασία. Είναι δυο (2) όμοροι νομοί, δυο (2) όμορες περιφερειακές ενότητες –τέως Νομοί– και έχει μια σημασία να δούμε τα συγκριτικά τους στοιχεία…

Αυτή τη σημασία των συγκριτικών στοιχείων θα έπρεπε να την βρούμε καλύτερα και στο σύνολο της χώρας. Έστω, σε αυτές τις είκοσι οχτώ (28) μελέτες οι οποίες γίνονται. Γιατί θα είναι πολύ σπουδαίο να συμφωνήσουμε για τους κανόνες, να συμφωνήσουμε για το επίπεδο παρέμβασης σε κάθε περιοχή και, εν τέλει, να αποφασίσουμε ποια είναι η προοπτική των οικισμών των δυο χιλιάδων (2.000) κατοίκων στον αιώνα του 2.000.

Πολύ γρήγορα θα σας αναφέρω τα κρίσιμα στοιχεία τα οποία θα βοηθήσουν και στην κατανόηση κάποιων δεδομένων που θα σας παρουσιάσουμε, κατά την άποψή μου τουλάχιστον. Η απόσταση από τα Τρίκαλα του πιο απομακρυσμένου χωριού, του Χαλικιού, είναι ενενήντα δυο (92) χιλιόμετρα. Αυτή την απόσταση των ενενήντα δύο (92) χιλιομέτρων την κάνουμε σε δυόμισι (2,5) ώρες με καλό καιρό χωρίς βροχή και χωρίς λάσπη. Δυόμισι (2,5) ώρες για να έχουν πρόσβαση στο πλησιέστερο αστικό κέντρο που παρέχει φροντίδες υγείας. Στη διαδρομή προς αυτούς τους οικισμούς, οι συνθήκες υποδομών τις οποίες συναντήσαμε, γιατί η θεώρηση μας για την ανάπτυξη των περιοχών έχει σχέση κύρια με τις υποδομές, με το δημόσιο χώρο και τις παρεμβάσεις/επεμβάσεις στο δημόσιο χώρο, που είναι ένα μεγάλο ζήτημα.

Οι υποδομές λοιπόν: η πρόσβαση σε αυτούς τους οικισμούς ήταν αδύνατη. Έχουμε σπάσει δυο (2) αυτοκίνητα και έχει χρειαστεί να αποκολληθούμε από διάφορες περιοχές με την βοήθεια κάποιων μεγαλύτερων μηχανημάτων. Η δεύτερη (2η) απόσταση στην Καρδίτσα, η οποία έχει ένα κυκλοτερές σχήμα ενώ τα Τρίκαλα έχουνε ένα επίμηκες σχήμα, είναι ότι τα Βραγκιανά απέχουν από το κέντρο της Καρδίτσας ενενήντα πέντε (95) χιλιόμετρα. Η διαδρομή διαρκεί επίσης δυο (2) ώρες. Δυο (2) ώρες γιατί κατά την προσπέλαση προς τα εκεί υπήρχαν σημεία όπου ήτανε αδύνατο να πλησιάσουμε λόγω της εγκατάλειψης του επαρχιακού οδικού δικτύου. Ποιο επαρχιακό οδικό δίκτυο; Το εγκαταλειμμένο τα τελευταία πέντε (5) χρόνια…

Θεωρούμε, από την γενική μας ανάλυση αυτών των περιοχών, ότι πάρα πολύ προσεχτικά και με πάρα πολύ σοβαρές προσεγγίσεις θα πρέπει να προχωρήσουμε στην θέσπιση κανόνων. Κανόνες που δεν αφορούν, μα καθόλου, πιστέψτε με, το κέλυφος των κτιρίων. Αφορούν στη ζωή των ανθρώπων για τους οποίους εμείς, φαντάζομαι, ενδιαφερόμαστε.

Η Νότιας (ο Νομός) της Καρδίτσας έχει διακόσιους ενενήντα (290) οικισμούς. Από

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ	ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ	ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ	ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

09:00-11:30

τους διακόσιους ενενήντα (290), οι εκατόν τριάντα (130) έχουν θεσμοθετημένους κανόνες μορφολογικών στοιχείων. Οι οριοθετήσεις που έγιναν με αποφάσεις Νομαρχών το ’85, περιέχουν και κανονιστικούς όρους, περιέχουν και μορφολογικά στοιχεία, δεσμεύσεις δηλαδή για τα μορφολογικά στοιχεία. Ε και; Τι; Τίποτα… Όπως είπαν και στην προηγούμενη περιοχή μελέτης, καθόλου δε βοήθησε, ή τουλάχιστον βοήθησε πάρα πολύ λίγο, η υιοθέτηση ή η διατύπωση αρχών σχεδιασμού. Στο νομό Τρικάλων δεν υπάρχει κανένας θεσμοθετημένος μορφολογικός κανόνας. Σε διακόσιους πενήντα (250) οικισμούς δεν υπάρχει κανένας…

Στο σύνολο των δυο (2) Περιφερειακών Ενοτήτων, διακόσιοι πενήντα (250) οικισμοί και διακόσιοι ενενήντα (290), έχουμε δυο (2) και δυο (2) κηρυγμένους οικισμούς! Μόνο. Έχει σημασία να δούμε συγκριτικά τα στοιχεία τα οποία θα δείτε σε λίγο. Κλείνοντας την εισαγωγή, θέλω να διατυπώσω μια διαφορετικού τύπου διάκριση στην κατηγορία των οικισμών κάτω από δυο χιλιάδες (2.000) κατοίκους. Αυτό είναι μια σύμβαση, ο οικισμός κάτω από δυο χιλιάδες (2.000) κατοίκους, γιατί αυτή τη στιγμή αυτούς τους οποίους ο Στέφανος Πάντος εντόπισε να βρίσκονται ή να βρίσκονταν στην Μεσσηνία δουλεύοντας από το πρωί μέχρι το βράδυ, εμείς τους βρήκαμε να υπάρχουν ακόμα εκεί. Όχι όμως όλοι. Η κατοίκηση που υπάρχει αυτή τη στιγμή στους ορεινούς οικισμούς των Τρικάλων και της Καρδίτσας, σε σχέση με το οικιστικό κατοικήσιμο σύνολο κάθε οικισμού δεν ξεπερνάει το 15%... Η ερήμωση είναι μπροστά μας. Με αυτές τις συνθήκες που έρχονται, θα πρέπει να σταθούμε ιδιαίτερα σ’ αυτό το θέμα.

Σας ευχαριστώ πολύ…

- **ΜΑΡΑ ΓΡΟΖΟΠΟΥΛΟΥ.** Γεια σας και από εμένα, προχωράμε στην παρουσίαση. Είμαι η Μάρα η Γροζοπούλου, χωροτάκτης-πολεοδόμος. Έχουμε επιχειρήσει να κρατήσουμε τους τέσσερις (4) βασικούς θεματικούς άξονες.

Ξεκινάμε με τον πρώτο (1ο) θεματικό άξονα που αφορά στα κύρια χαρακτηριστικά και στη φυσιογνωμία της περιοχής μελέτης. Όπως προαναφέρθηκε, θα γίνει μια συγκριτική παρουσίαση των δυο (2) περιφερειακών ενοτήτων δεδομένου ότι είναι όμορες και έχουν αρκετά κοινά χαρακτηριστικά τόσο σε επίπεδο πεδίου χωρικών ενοτήτων, όσο και σε επίπεδο οικιστικής ανάπτυξης.

Η Νότιας Καρδίτσας με διακόσιους ενενήντα (290) οικισμούς: Το χωρικό αντικείμενο προσδιορίζεται με βάση τα διατάγματα του ’85, με βάση τα πληθυσμιακά σύμφωνα με την τελευταία απογραφή της ΑΕΕ, με βάση τα πληθυσμιακά δεδομένα του ’81, αλλά και με βάση όσα εντοπίστηκαν στο πεδίο κατά τη διάρκεια της απογραφής. Και στις δυο περιπτώσεις το αντικείμενο προσδιορίζεται και από το χώρο της υπαίθρου, τον καθαρά εξωαστικό χώρο αλλά και τον περιαστικό χώρο όπως προσδιορίζεται με βάση τις προδιαγραφές και με βάση μια θεώρηση της ομάδας.

Διακόσιοι ενενήντα (290) οικισμοί στην πρώτη (1η) περίπτωση της Καρδίτσας, διακόσιοι σαράντα εννέα (249) στην δεύτερη. Συνεχίζουμε πολύ γρήγορα, με έναν προσδιορισμό της ταυτότητας των δυο (2) περιοχών. Βλέπετε τις εκτάσεις των δυο (2) περιφερειακών ενοτήτων, δυο χιλιάδες εξακόσια (2.600) και τρεις χιλιάδες τριακόσια (3.300) τετραγωνικά χιλιόμετρα, η Καρδίτσα και τα Τρίκαλα αντίστοιχα. Οι πληθυ-

>

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΩΝ

ΚΑΡΔΙΤΣΑ
ΤΡΙΚΑΛΑ
Α ΜΕΡΟΣ

σμοί, έχουμε έξι (6) Δήμους στην Καρδίτσα, τέσσερις (4) στα Τρίκαλα, είκοσι μια (21) Δημοτικές Ενότητες και είκοσι έξι (26). Η απασχόληση είναι γύρω από τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα με τον τουρισμό στην Νότιας Τρικάλων να είναι αρκετά σημαντικότερη οικονομική δραστηριότητα καθώς αποτελεί το δεύτερο (2ο) σημαντικότερο πόλο έλξης από αλλοδαπούς τουρίστες μετά την Μαγνησία. Ουσιαστικά είναι τα Μετέωρα που συγκεντρώνουν πολύ μεγάλο αριθμό τουριστών, τα Χάσια, ο Κόζιακας, γενικά οι ορεινοί όγκοι του Νομού. Βλέπουμε μια κατανομή ουσιαστικά, μιαν αποτύπωση της περιοχής μελέτης όπου φαίνεται η διασπορά του οικιστικού δικτύου όπως διαμορφώνεται με βάση και τη γεωμορφολογία, τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά για την Νότιας Τρικάλων και συνεχίζουμε με την ταυτότητα και τον προσδιορισμό της φυσιογνωμίας με μια αναφορά στον υπερκείμενο σχεδιασμό και σε δεσμεύσεις λίγο ευρύτερες από το επίπεδο του οικισμού, πράγμα αρκετά σημαντικό για εμάς, δεδομένου ότι προσδιορίζεται με αυτόν τον τρόπο η έννοια του τοπίου, που πάρα πολύ σημαντικά και κρίσιμα τίθεται και από τις προδιαγραφές της μελέτης.

Έχουμε ένα φυσικό περιβάλλον που διαμορφώνεται στην Καρδίτσα από μια σειρά τεχνητών λιμνών, από τον Αχελώο, από τον Ταυρωπό, από τον Ενιπέα και από τους ορεινούς όγκους των Αγράφων στην απόληξη της Νότιας Πίνδου και φυσικά από τον Θεσσαλικό κάμπο. Αντίστοιχα στα Τρίκαλα υπάρχει κομμάτι του Θεσσαλικού κάμπου, υπάρχουν τα Μετέωρα και μια σειρά όρων, τα Χάσια, ο Κόζιακας, η νότια Πίνδος και φυσικά ο Αχελώος και ο Πηνειός. Αντίστοιχα βλέπετε μια, αντιπροσωπευτική και από τους δυο (2) νομούς, απεικόνιση των τοπίων και συνεχίζουμε με τον υπερκείμενο σχεδιασμό που προσδιορίζει ουσιαστικά και τις εντάσεις προστασίας και σημασίας του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου σε συγκεκριμένες περιοχές.

Ενδεικτικά, στην Καρδίτσα έχουμε τέσσερα (4) τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, τρεις (3) περιοχές προστασίας του δικτύου NATURA, δεκατρία (13) καταφύγια άγριας ζωής και πλήθος αρχαιολογικών χώρων. Ο τουρισμός, με βάση τον υπερκείμενο σχεδιασμό, είναι μια κατεύθυνση διαπεριφερειακής εμβέλειας ενώ η δυτική Θεσσαλία θεωρείται μια περιοχή η οποία θα είχε σαν χωρικό προορισμό την ανάπτυξη τοπίων και εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ · ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ · ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ · ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

09:00-11:30

Αντίστοιχα στα Τρίκαλα έχουμε την περιοχή των Μετεώρων, ένα μνημείο παγκόσμιας κληρονομιάς UNESCO, έχουμε δυο (2) τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, εννέα (9) περιοχές του δικτύου NATURA, έντεκα (11) καταφύγια, τέσσερις (4) οικότοπους προτεραιότητας, δυο (2) φυσικά πάρκα, ένα διατηρητέο μνημείο της φύσης, πλήθος αρχαιολογικών χώρων, ενώ και οι δυο (2) νομοί αποτελούν ένα πεδίο υλοποίησης δράσεων Leader, πράγμα το οποίο έχει δημιουργήσει σε πάρα πολλούς οικισμούς ένα αρκετά αναβαθμισμένης ποιότητας περιβάλλον μέσω των παρεμβάσεων και αναπλάσεων που υλοποιούνται.

Περνάμε στην μεθοδολογία. Η μεθοδολογία αποτελείται ουσιαστικά από τέσσερις (4) άξονες: την απογραφή, τη βάση δεδομένων, το θεσμικό πλαίσιο και την βιβλιογραφία. Η απογραφή βασίστηκε ουσιαστικά στην επιτόπια έρευνα, η οποία δομήθηκε με βάση τις χωρικές ενότητες και τις ζώνες της περιοχής, την πεδιάδα, τις ημιορεινές και τις ορεινές και απομακρυσμένες και δύσβατες περιοχές. Χρησιμοποιήθηκαν τα υπόβαθρα των ορθοφωτοχαρτών, αναγνωρίστηκαν χρήσεις γης, αναγνωρίστηκαν τυπολογίες, αναγνωρίστηκαν πολεοδομικά χαρακτηριστικά και κοινόχρηστοι χώροι… Η απογραφική καρτέλα, όπως μας δόθηκε από το Υπουργείο με κάποιες προσθήκες από την ομάδα μελέτης, εκτεταμένη τοπογραφική τεκμηρίωση, ενώ στο θεσμικό πλαίσιο λήφθηκαν υπόψη μια σειρά οριοθετήσεων, δεσμεύσεις που υπάρχουν σε επίπεδο μορφολογικών κανόνων από εγκεκριμένες μελέτες γενικών πολεοδομικών, κηρύξεις παραδοσιακών οικισμών, μνημεία και αρχαιολογικοί χώροι, μετά και από επικοινωνία με τις αντίστοιχες Εφορίες, που δημιουργούν ευρύτερες χωρικές ζώνες και συνεχίζουμε με τα όρια των οικισμών.

Όπως προαναφέρθηκε, στην Καρδίτσα έχουμε διακόσιους ενενήντα (290) οικισμούς εκ των οποίων εκατόν τριάντα οχτώ (138) οριοθετημένοι ενώ στα Τρίκαλα έχουμε διακόσιους σαράντα εννέα (249) εκ των οποίων εκ των οποίων εκατόν τριάντα οχτώ (138) οριοθετημένοι. Με βάση την απογραφή και την μελέτη των οικισμών και στην προσπάθειά μας να συγκρίνουμε την θεσμοθετημένη οριοθέτηση με την πραγματική υλοποιημένη δόμηση, προέκυψαν κάποιοι τύποι οικισμών.

Έτσι λοιπόν, να σας πάω στις φωτογραφίες για να το βλέπουμε καλύτερα, αποτυπώθηκαν *πεδινοί* οικισμοί με οργανωμένη ρυμοτομία, που είναι ουσιαστικά οικισμοί που αναπτύχθηκαν με διατάγματα διανομής του Υπουργείου Γεωργίας, είναι νεότεροι

>

ΚΑΡΔΙΤΣΑ
ΤΡΙΚΑΛΑ
Α ΜΕΡΟΣ

οικισμοί, δεν έχουν παραδοσιακό συνεκτικό πυρήνα είναι οικισμοί στους οποίους το θεσμοθετημένο όριο τείνει να ταυτιστεί με το υλοποιημένο και συνιστούν ένα ενιαίο, χωρικά, οικιστικό σύνολο με σημαντικές ωστόσο διαφοροποιήσεις μορφολογικές, οργάνωσης αλλά και χρήσεων. *Ημιορεινοί, ορεινοί* οικισμοί με αγροτικό και κτηνοτροφικό χαρακτήρα, που διατηρούν έναν παλιό συνεκτικό πυρήνα και εκτός αυτού αναπτύσσονται, διάσπαρτα και ακανόνιστα, οικισμοί με πυκνή δόμηση κεντρικά και αραιοί στην περιφέρεια, οι οποίοι αναπτύσσονται γραμμικά ή κλαδικά και τέλος, *οικισμοί χωρίς σαφή ρυμοτομία* ή οικιστική ανάπτυξη, χωρίς σαφή ρυμοτομία, όπου η οικιστική ανάπτυξη ακολουθεί το ανάγλυφο, την γεωμορφολογία διατηρώντας πάντα τον παλιό, συνεκτικό, παραδοσιακό πυρήνα.

Τα συμπεράσματα που βγήκαν, που ουσιαστικά προσδιορίζουν και το ρόλο των ορίων ή των μη ορίων για την περιοχή μας, συνοψίζονται στα εξής: Υπήρξαν πολλές περιπτώσεις οικιστικών συγκεντρώσεων που δεν συνιστούν οικισμούς οι οποίοι όμως είχαν απόφαση Νομάρχη, υπήρξαν περιπτώσεις αμιγώς κτηνοτροφικών περιοχών, που δεν συνιστούν επίσης οικισμούς και οι οποίοι επίσης είχανε οριοθέτηση. Αντίθετα, υπήρχαν οργανωμένοι οικισμοί, μεσαίοι και μεγάλοι, οι οποίοι είχαν όλα τα πολεοδομικά χαρακτηριστικά και την λειτουργική δομή, για τους οποίους όμως δεν υπήρχε οριοθέτηση. Αντίστοιχα, κηρυγμένοι παραδοσιακοί οικισμοί με κατευθύνσεις οριοθετήσεων από το ’90 οι οποίοι είναι ακόμα χωρίς οριοθέτηση, όπως επίσης και οικισμοί οι οποίοι αναπτύσσονται σε επιμέρους γειτονιές σε συνοικισμούς, περιλαμβάνονται σε μια οριοθέτηση και ουσιαστικά λειτουργούν, σε συσχετισμό με τα παλιά κέντρα, με τη μορφή ανοιχτής πόλης.

Συνεχίζουμε με τα κριτήρια με βάση τα οποία επιλέχθηκε το αντιπροσωπευτικό δείγμα των δέκα (10) και έντεκα (11), αντίστοιχα, οικισμών για τις δυο (2) περιφερειακές ενότητες: Η όλη διαδικασία επιλογής των κριτηρίων για τον προσδιορισμό του δείγματος είχε στόχο να καλύψει το μεγαλύτερο δυνατό εύρος των κατηγοριών στους οποίους εντάσσονται οι οικισμοί, αλλά και να διερευνηθούν, μέσω αυτής της διαδικασίας του δείγματος, όλοι οι μέθοδοι ανάλυσης της επεξεργασίας τεκμηρίωσης της μελέτης καθώς και η αξιολόγηση. Οι παράμετροι που ουσιαστικά συνιστούν και τα κριτήρια αξιολόγησης και μας οδήγησαν σε μια κλίμακα αξιολόγησης από το μηδέν (0) έως και το πέντε (5), αφορούν το οικιστικό δομημένο περιβάλλον και τον εξωοικιστικό, εξωαστικό υπαίθριο χώρο. Στην πρώτη περίπτωση, του δομημένου περιβάλλοντος, αναγνωρίστηκαν μορφολογικά-αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά, πολεοδομική φυσιογνωμία οικισμών, δομή οικισμών, θεσμικό πλαίσιο. Στον εξωαστικό χώρο, μια σειρά στοιχείων φυσικών, ιστορικών, πολιτιστικών του περιβάλλοντος καθώς και άλλων ανθρωπογενών δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα στον καθαρά εξωαστικό ύπαιθρο χώρο.

Συνεχίζουμε με τον άξονα δυο (2). Θα συνεχίσει η συνάδελφος Οικονομοπούλου.

•

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ · ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ · ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ · ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

09:00-11:30

• **ΜΑΡΘΑ ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΥ**. Καλημέρα και από εμένα, Οικονομοπούλου Μάρθα λέγομαι, Αρχιτέκτων Μηχανικός.

Περνάμε τώρα στα τυπικά και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που συνθέτουν τη φυσιογνωμία των οικισμών και τα οποία αναλύονται σε δυο (2) βασικές κατηγορίες: αυτά που βρίσκονται μέσα στο οικιστικό δομημένο περιβάλλον και αυτά που βρίσκονται στον περιαστικό και εξωαστικό χώρο.

Σχετικά με το *δομημένο οικιστικό περιβάλλον*, τα τυπικά και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αφορούν αρχικά στο κτιριακό απόθεμα. Το κτιριακό απόθεμα αναλύεται ως προς δυο (2) κατηγορίες: Πρώτον (1ον), ως προς τους τύπους των κτιρίων οι οποίοι μπορούν να αφορούν σε κτίρια κατοικίας, σε βοηθητικά κτήρια, σε δημόσια κτίρια –τα οποία στην πλειοψηφία τους είναι σχολικά κτίρια, τα παλιά δημοτικά σχολεία–, αλλά και σε κτίρια τα οποία είναι κηρυγμένα ως διατηρητέα, σε διατηρητέα μοναστήρια κ.τ.λ., δείχνω κάποια παραδείγματα, από βιομηχανικά κτήρια, από κονάκια και τσιφλίκια του προηγούμενου αιώνα, από το τυπικό παραδοσιακό σπίτι και των (2) περιοχών μελέτης.

Οι βοηθητικοί χώροι είναι πολλοί: Στην Νότιας της Καρδίτσας κυρίως, οι βοηθητικοί χώροι υπήρχαν σε τόσο μεγάλο ποσοστό που μπορεί να άγγιζε και το 50%, δηλαδή, σε κάθε κύριο κτήριο να αντιστοιχούσε και ένας βοηθητικός χώρος. Γι αυτό ασχοληθήκαμε ιδιαίτερα με αυτό το θέμα και ήταν και μια από τις προσθήκες που κάναμε στην καρτέλα του Υπουργείου με αναφορές στα μορφολογικά στοιχεία των βοηθητικών χώρων.

Η δεύτερη (2η) κατηγορία αναφοράς στο κτηριακό απόθεμα, είναι τα επί μέρους μορφολογικά στοιχεία τα οποία έχουν να κάνουν καταρχή με το σχήμα και τον όγκο του κτηρίου, με την επιστέγαση, με τα υλικά, με τους εξώστες, με τις πορτοσιές κ.τ.λ. Δείχνουμε και κάποια χαρακτηριστικά παραδείγματα… Το δεύτερο (2ο) στοιχείο που δίνει ιδιαίτερη σημασία στην φυσιογνωμία των οικισμών είναι τα στοιχεία του πολεοδομικού ιστού τα οποία αφορούν αφενός σε ελεύθερους κοινόχρηστους χώρους, αφετέρου στο δίκτυο δρόμων, πεζοδρόμων και των καλντεριμιών, και τρίτον (3ον) στις υπόλοιπες διαμορφώσεις πολεοδομικού χαρακτήρα όπως είναι τα δίκτυα απορροής ομβρίων υδάτων, τα τοιχεία αντιστήριξης και οι άλλες διαμορφώσεις στον δημόσιο χώρο.

>

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΩΝ

ΚΑΡΔΙΤΣΑ
ΤΡΙΚΑΛΑ
Α ΜΕΡΟΣ

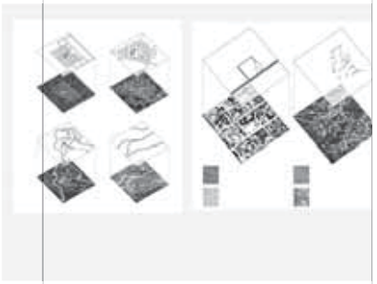

Οι ελεύθεροι κοινόχρηστοι χώροι διακρίνονται σε δυο (2) κατηγορίες: στους δημόσιους χώρους, οι οποίοι είναι οι πλατείες, οι παιδικές χαρές, οι παραρεμάτιες ζώνες, αθλητικοί χώροι, διάφορες διαμορφώσεις κοινόχρηστων χώρων κυρίως στις εισόδους των οικισμών και οι οποίοι και για τις δυο (2) περιφερειακές ενότητες, αξιολογήθηκε ότι ποσοτικά ήταν επαρκείς αλλά λειτουργικά και μορφολογικά ήταν ανεπαρκείς. Αντίστοιχα, οι ιδιωτικοί χώροι είναι κυρίως ακάλυπτοι χώροι των οικοπέδων οι οποίοι, στις περισσότερες περιπτώσεις των οικισμών, ταυτίζονται με την αυλή. Στους πεδινούς οικισμούς η αυλή έχει το χαρακτηριστικό ότι παραλαμβάνει και κάποιες δραστηριότητες καθώς μέσα στον αύλειο χώρο υπάρχουν και κάποιοι βοηθητικοί χώροι, που λειτουργούν ως χώροι αποθήκευσης, ή διάφορες εγκαταστάσεις σταβλισμού κ.τ.λ., ενώ αντίστοιχα στους ορεινούς οικισμούς οι ιδιωτικοί ακάλυπτοι χώροι είναι μικρότεροι.

Εδώ έγινε μια προσπάθεια να φανεί η διάρθρωση των κοινόχρηστων χώρων και των κτιρίων σε επίπεδο οικισμού και για διάφορες κατηγορίες οικισμών, πεδινών, ορεινών κ.τ.λ.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ · ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ · ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ · ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

09:00-11:30

Περνάμε τώρα στο τρίτο (3ο) στοιχείο που επηρεάζει τη φυσιογνωμία και τα χαρακτηριστικά του οικισμού, που είναι η ποιότητα του δομημένου περιβάλλοντος και η οποία συνίστανται σε δυο (2) βασικές κατηγορίες: Πρώτον (1ον), στην οικιστική δομή, η οποία έχει να κάνει με την ρυμοτομία, με τη συνεκτικότητα, την πυκνότητα δόμησης, την κλίμακα και τη μορφή των όγκων και δεύτερον (2ον) στις σχέσεις του ιδιωτικού με τον δημόσιο χώρο και στην τοποθέτηση του κτηρίου σε σχέση με το οικόπεδο και την πρόσβαση σε αυτό.

Σε γενικές γραμμές, οι οικισμοί μας μπορούμε να πούμε ότι χωρίζονται σε δυο (2) κατηγορίες: τους πεδινούς οικισμούς, οι οποίοι έχουνε οργανωμένη ρυμοτομία και αναπτύσσονται γύρω από ένα κέντρο-πλατεία όπου αναπτύσσονται βασικές λειτουργίες, και τους ημιορεινούς – ορεινούς οικισμούς, οι οποίοι δεν έχουν συγκεκριμένη ρυμοτομία, η ρυμοτομία ακολουθεί το ανάγλυφο και επηρεάζεται από τα στοιχεία της περιοχής.

Η τελευταία κατηγορία που διαμορφώνει τον χαρακτήρα και τη φυσιογνωμία των οικισμών είναι οι χρήσεις γης που αναπτύσσονται σε αυτούς. Έτσι έχουμε πρώτον (1ον) οικισμούς αμιγούς κατοικίας, δεύτερον (2ον) οικισμούς με την τυπική οργάνωση γύρω από ένα κέντρο, ή από έναν άξονα όπου αναπτύσσονται οι κεντρικές λειτουργίες εστίασης και αναψυχής, η εκπαίδευση, η υγεία κ.τ.λ. Έχουμε οικισμούς μεγαλύτερους των χιλίων (1.000) κατοίκων, οι οποίοι παρουσιάζουν κεντρικές λειτουργίες επιπέδου κωμόπολης, όπως είναι το Μουζάκι στην

>

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΩΝ

ΚΑΡΔΙΤΣΑ
ΤΡΙΚΑΛΑ
Α ΜΕΡΟΣ

Νότιας της Καρδίτσας, έχουμε τουριστικούς, παραθεριστικούς οικισμούς, αμιγώς γεωργικούς κτηνοτροφικούς, αλλά και οικισμούς με ειδικά χαρακτηριστικά, όπως είναι οι οικισμοί των Ρομά ή οι ad hoc οικισμοί, παραδείγματος χάρη ο Άγιος Νικόλαος στην Καρδίτσα, που χτίστηκε για να στεγάσει τους εργαζόμενους στο εργοστάσιο της ΔΕΗ.

Κάποιες φωτογραφίες από κεντρικές λειτουργίες και περνάμε τώρα στα στοιχεία που βρίσκονται στον εξωαστικό υπεραστικό χώρο αλλά επηρεάζουν εξίσου τη φυσιογνωμία των οικισμών. Αυτά είναι στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος τα οποία είναι, είτε αμιγώς φυσικά στοιχεία –όπως οι διάφορες γεωμορφολογικές διαμορφώσεις, οι ορεινοί όγκοι, τα ποτάμια, τα ρέματα, τα σπήλαια– ή/και κατασκευές που έχουν προκύψει από την ανθρωπογενή δραστηριότητα, όπως είναι τα γεφύρια και οι νερόμυλοι, οι αρχαιολογικοί χώροι, τα μοναστήρια κ.τ.λ.

Οι χρήσεις γης που συναντήθηκαν στον εξωαστικό χώρο και των δυο (2) περιφερειακών ενοτήτων, κυρίως στον περιαστικό χώρο γιατί ο καθαρά εξωαστικός χώρος δεν είχε μεγάλες πιέσεις, είναι: βιομηχανία, βιοτεχνία, αποθήκευση, πρατήρια βενζίνης, κοιμητήρια, κάποιες ξενοδοχειακές μονάδες, πολλές γεωργικές εκμεταλλεύσεις, αγροτικές αποθήκες και κτηνοτροφικές μονάδες. Παρατηρήθηκε περιορισμένη εγκατάσταση φωτοβολταϊκών πάρκων αλλά και κάποιες άτυπες αστικές συγκεντρώσεις που δεν συνιστούν οικισμό. Κάποιες φωτογραφίες από τις χρήσεις του εξωαστικού χώρου τα γεφύρια και το φυσικό τοπίο…

Λαμβάνοντας υπόψη τώρα όλα τα παραπάνω στοιχεία και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, προσπαθήσαμε να κατηγοριοποιήσουμε με βάση ένα πλήθος κριτηρίων τους οικισμούς, ούτως ώστε να προκύψει η προκαταρκτική πρόταση.

Έτσι, η πρώτη (1η) κατηγορία οικισμών είναι οι παραδοσιακοί οικισμοί αλλά και οι αξιόλογοι οικισμοί, κάποιοι από τους οποίους μπορεί να προταθούν για χαρακτηρισμό.

Η δεύτερη (2) κατηγορία είναι οι οικισμοί που, μπορεί να μην είναι τόσο ενδιαφέροντες, αλλά να γειτνιάζουν με κάποιο πολύ ιδιαίτερο στοιχείο του φυσικού περιβάλλοντος ή να έχουν ενδιαφέροντα πολεοδομικά χαρακτηριστικά όπως, ένα πολύ συνεκτικό και δομημένο ιστό ή κάποιες ενδιαφέρουσες διαμορφώσεις κοινόχρηστων χώρων.

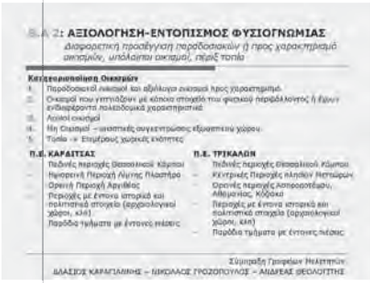
Φ.Α 2: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ-ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΣ
Διαφορετική προσέγγιση παραδοσιακών ή προς χαρακτηρισμό οικισμών, υπάλληλοι οικισμοί, πεζές τοπία

Κατηγοριοποίηση Οικισμών

1. Παραδοσιακοί οικισμοί και αξιόλογοι οικισμοί προς χαρακτηρισμό.
2. Οικισμοί που γειτνιάζουν με κάποιο στοιχείο του φυσικού περιβάλλοντος ή έχουν ενδιαφέροντα πολεοδομικά χαρακτηριστικά.
3. Λοιποί οικισμοί
4. Μη Οικισμοί –μοναστικές συγκεντρώσεις κλπ.εκτός χώρου.
5. Τμήμα -ο Επιμέρους χωρικές ενότητες

Π.Ε. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
- Πιλοτές περιοχές Θεσσαλικού Κάμπου
- Ημιορεινή Περιοχή Λίμνης Πλαστήρα
- Ορεινή Περιοχή Αργιθέας
- Περιοχές με έντονα ιστορικά και πολιτιστικά στοιχεία (αρχαιολογικοί χώροι, κλπ)
- Παράδοα τμήματα με έντονες πιέσεις

Π.Ε. ΤΡΙΚΑΛΩΝ
- Πιλοτές περιοχές Θεσσαλικού Κάμπου
- Κεντρικές Περιοχές πλησίον Μετεώρων
- Ορεινές περιοχές Λιπαροσεβερν, Αθαμανίας, Κόζιακα
- Περιοχές με έντονα ιστορικά και πολιτιστικά στοιχεία (αρχαιολογικοί χώροι, κλπ)
- Παράδοα τμήματα με έντονες πιέσεις

Σύμπραξη Γραφείων Μελετητών
ΒΛΑΣΙΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΛΙΗΣ – ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΡΟΖΟΠΟΥΛΟΣ – ΑΝΔΡΕΑΣ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗΣ

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ | ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ | ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ | ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

09:00-11:30

Η τρίτη (3η) κατηγορία είναι οι λοιποί αδιάφοροι οικισμοί.

Να σημειώσουμε ότι, ιδιαίτερα στην περίπτωση της Καρδίτσας, διαπιστώθηκε ένας πολύ μεγάλος αριθμός οικισμών, οι οποίοι στην ουσία δεν αποτελούσαν οικισμούς αλλά άτυπες οικιστικές συγκεντρώσεις διάσπαρτες στον εξωαστικό χώρο, τις οποίες αντιμετωπίζουμε στην ουσία σαν εξωαστικό χώρο, και τέλος, η τελευταία κατηγορία μας είναι το τοπίο, το οποίο χωρίζεται σε επιμέρους χωρικές ενότητες και για τις δύο (2) περιφερειακές ενότητες που αφορούν στο θεσσαλικό κάμπο.

Δεύτερον (2ον), ως προς τον *περιαστικό* και *εξωαστικό χώρο*, στην περίπτωση της Καρδίτσας διακρίνεται η ημιορεινή περιοχή της λίμνης Πλαστήρα ενώ στα Τρίκαλα είναι η ημιορεινή περιοχή γύρω από την περιοχή των Μετεώρων.

Η ορεινή περιοχή: στην Καρδίτσα έχουμε την ορεινή περιοχή της Αργιθέας, που είναι η κατάληξη της Νότιας Πίνδου και, αντίστοιχα, στα Τρίκαλα η κατάληξη της Νότιας Πίνδου είναι οι περιοχές του Ασπροποτάμου της Αθαμανίας και του Κόζιακα. Έχουμε περιοχές με έντονα πολιτιστικά χαρακτηριστικά, με πλήθος αρχαιολογικών χώρων συγκεντρωμένων σε μια περιοχή αλλά και παρόδια τμήματα, κυρίως στις εισόδους και εξόδους των αστικών κέντρων των Τρικάλων και της Καρδίτσας, όπου παρουσιάζονται έντονες πιέσεις από δραστηριότητες του δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα δραστηριοτήτων.

Περνώντας τώρα στις κατηγορίες των προτάσεων μας, διακρίνονται ανάλογα με τα ιδιαίτερα στοιχεία των οικισμών. Έτσι, σε σχέση με το κτιριακό απόθεμα προτείνεται να γίνει εντοπισμός, καταγραφή και αξιολόγηση των παραδοσιακών και αξιόλογων κτιρίων και μέσα από αυτή την αξιολόγηση να γίνει μια πρόταση προστασίας των αξιόλογων κτισμάτων, να γίνει μια πρόταση θεσμικού πλαισίου και θέσπισης ευνοϊκών όρων και κινήτρων προς μια κατεύθυνση αποκατάστασης και ανάδειξης αυτών, αλλά και καταγραφή και ανάλυση των επιμέρους ιδιαίτερων μορφολογικών στοιχείων. Σε σχέση με τον πολεοδομικό ιστό, με τα πολεοδομικά δεδομένα, προτείνεται οριοθέτηση κάποιων οικισμών, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο, κήρυξη κάποιων οικισμών ως παραδοσιακούς, ζώνες προστα-

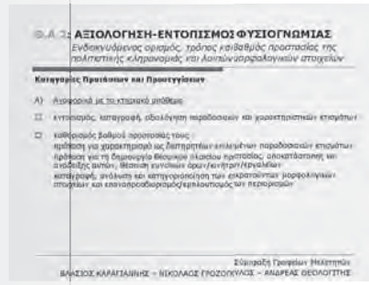
Φ.Α 2: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ-ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΣ
Ενδεκνυόμενος ορισμός, τρόπος και βαθμός προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς και λοιπών μορφολογικών στοιχείων

Κατηγορίες Προτάσεων και Προστγγίσεων

Α) Αναφορικά με το κτιριακό απόθεμα

Β) εντοπισμός, καταγραφή, αξιολόγηση παραδοσιακών και χαρακτηριστικών κτισμάτων

Γ) καθορισμός βαθμού προστασίας τους :
πρόταση για χαρακτηρισμό ως διατηρητέων επιλεγμένων παραδοσιακών κτισμάτων πρόταση για τη δημιουργία θεσμικού πλαισίου κρατοποίας αποκατάστασης και ανάδειξης αυτών, θέσπιση ευνοϊκών όρων/κινήτρων/πρνάλμων καταγραφή, ανάλυση και κατηγοριοποίηση των εκλιπαιτών μορφολογικών στοιχείων και επανοικοδομισμός/κρεκιστιοιμός των περιοχιοιών

Σύμπραξη Γραφείων Μελετητών
ΒΛΑΣΙΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΛΙΗΣ – ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΡΟΖΟΠΟΥΛΟΣ – ΑΝΔΡΕΑΣ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗΣ

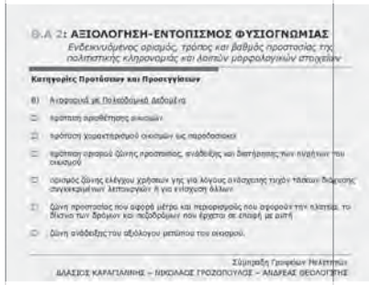
Φ.Α 2: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ-ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΣ
Ενδεκνυόμενος ορισμός, τρόπος και βαθμός προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς και λοιπών μορφολογικών στοιχείων

Κατηγορίες Προτάσεων και Προστγγίσεων

Α) Αναφορικά με Το κτιριακό Απόθεμα

Β) εντοπισμός, καταγραφή, αξιολόγηση παραδοσιακών και χαρακτηριστικών κτισμάτων

Γ) πρόταση χαρακτηρισμού οικισμών ως παραδοσιακά

Δ) πρόταση θεσμικού πλαισίου

Ε) πρόταση αναφορά ζώνης προστασίας, ανάδειξης και διατήρησης των κηρύξεων του οικισμού

ζ) ορισμός ζώνης ελέγχου χρήσεων γης για λόγους ανάσχεσης τυχόν τάσεων δημιουργίας συγκεκριμένων λειτουργιών ή για ενίσχυση άλλων

Η) ζώνη προστασίας που αφορά μέτρα και περιορισμούς που αφορούν την κλίμακα, το δίκτυο των δρόμων και πεζοδρόμων που έρχεται σε επαφή με αυτή

Θ) ζώνη ανάδειξης του αξιόλογου μετώπου του οικισμού.

Σύμπραξη Γραφείων Μελετητών
ΒΛΑΣΙΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΛΙΗΣ – ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΡΟΖΟΠΟΥΛΟΣ – ΑΝΔΡΕΑΣ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗΣ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΩΝ

ΚΑΡΔΙΤΣΑ
ΤΡΙΚΑΛΑ
Α ΜΕΡΟΣ

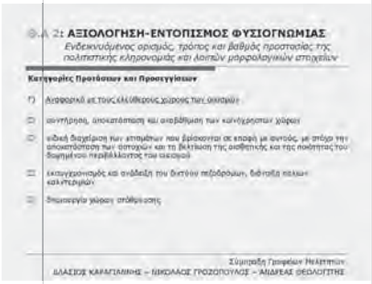
Φ.Α 2: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ-ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΣ
Ενδεικνύμενος ορισμός, τρόπος και βαθμός προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς και λοιπών μορφολογικών στοιχείων

Κατηγορίες Προτάσεων και Προσεγγίσεων

1) Αισθητικά με τους ελεύθερους χώρους των οικισμών
2) συντήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση των κατοίκησιμων χώρων
3) ειδική διαχείριση των κτισμάτων που βρίσκονται σε επαφή με αυτούς, με στόχο την αποκατάστασή των αστοχιών και τη βελτίωση της ασθενούς και της ποιότητας του δομημένου περιβάλλοντος του οικισμού
4) εκσυγχρονισμός και ανάδειξη του δικτύου πεζοδρόμων, διάνοιξη παλιών καλντεριμιών
5) δημιουργία χώρων στάθμευσης

Σύμπραξη Γραφείων Μελετητών
ΔΙΑΔΕΙΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ – ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΡΟΣΟΠΟΥΛΟΣ – ΑΝΔΡΕΑΣ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗΣ

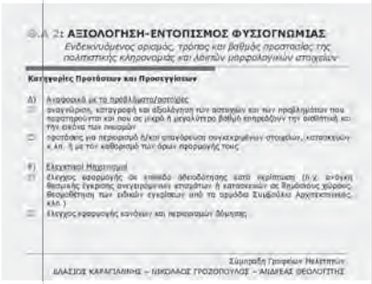
Φ.Α 2: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ-ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΣ
Ενδεικνύμενος ορισμός, τρόπος και βαθμός προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς και λοιπών μορφολογικών στοιχείων

Κατηγορίες Προτάσεων και Προσεγγίσεων

Α) Αισθητικά με τα προβλήματα/αστοχίες
1) αναγνώριση, καταγραφή και αξιολόγηση των αστοχιών και των προβλημάτων που παρατηρούνται και που σε μικρό ή μεγαλύτερο βαθμό επηρεάζουν την αισθητική και την εικόνα του οικισμού
2) προτάσεις για περιορισμό ή/και υπανάρεωση συγκεκριμένων στοιχείων, κατασκευών κ.λπ. ή με τον καθορισμό των όρων παρεμβάσεών τους

Β) Κλειστοί Μηχανισμοί
1) Έλεγχος εφαρμογής ως κριτήριο αδειοδότησης κατά περίπτωση (π.χ. ανάγκη θεμιτής ένταξης ανεγερθέντων κτισμάτων ή κατασκευών σε δημόσιους χώρους, θεμιτότητα των ειδικών εγκρίσεων από τα τμήματα Συμβούλου Αρχιτεκτονικής, κλπ.)
2) Έλεγχος εφαρμογής κανόνων και περιορισμών δόμησης

Σύμπραξη Γραφείων Μελετητών
ΔΙΑΔΕΙΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ – ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΡΟΣΟΠΟΥΛΟΣ – ΑΝΔΡΕΑΣ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗΣ

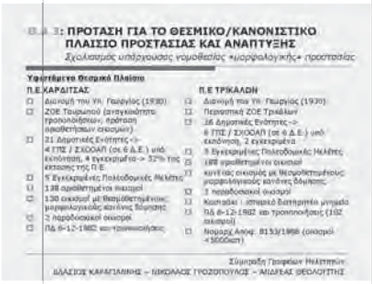
Φ.Α 3: ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ/ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
Σχολιασμός υπάρχοντος νομοθετικής +μορφολογικής+ προστασίας

Υφιστάμενο Θεσμικό Πλαίσιο

Π.Ε ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ
- Διατομή του Υπ. Γεωργίας (1930)
- ΖΟΕ Τεμαχισμού (αντιγκινάτσης, τροποποίησεων, πρόσοψη αρκοθετήσεων οικισμών)
- 21 Δημοτικές Ενότητες -> 4 ΤΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ (σε 6 Δ.Ε.) υπό κατάρτιση, 4 εγκεκριμένα -> 52% της έκτασης της Π.Ε.
- 5 Εγκεκριμένες Πολεοδομικές Μελέτες
- 138 αρκοθετημένα οικισμοί
- 130 οικισμοί με θεσμοθετημένους μορφολογικούς κανόνες δόμησης
- 2 παραδοσιακοί οικισμοί
- ΠΔ 8-12-1982 και τροποποιήσεις

Π.Ε ΤΡΙΚΑΛΩΝ
- Διατομή του Υπ. Γεωργίας (1930)
- Περιοριστική ΖΟΕ Τρικάλων
- 16 Δημοτικές Ενότητες -> 6 ΤΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ (σε 6 Δ.Ε.) υπό κατάρτιση, 2 εγκεκριμένα
- 5 Εγκεκριμένες Πολεοδομικές Μελέτες
- 188 αρκοθετημένοι οικισμοί
- κοντάς οικισμός με θεσμοθετημένους μορφολογικούς κανόνες δόμησης
- 1 παραδοσιακός οικισμός
- Καστράκι - ιστορικό διατηρητέο μνημείο
- ΠΔ 8-12-1982 και τροποποιήσεις (102 οικισμοί)
- Νομαρχ Απογ. 8133/1988 (οικισμοί <1000κατ)

Σύμπραξη Γραφείων Μελετητών
ΔΙΑΔΕΙΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ – ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΡΟΣΟΠΟΥΛΟΣ – ΑΝΔΡΕΑΣ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗΣ

σίας και ανάδειξης ιστορικών πυρήνων, ή πυρήνων με αξιόλογα χαρακτηριστικά, αλλά και ζώνες ελέγχου χρήσεων γης για λόγους ανάσχεσης κάποιων τάσεων διάχυσης. Προτείνονται και μέτρα τα οποία αφορούν σε περιορισμούς γύρω από την κεντρική πλατεία και το δίκτυο των δρόμων και των πεζοδρόμων των οικισμών. Σε σχέση με τους ελεύθερους χώρους, γίνονται προτάσεις συντήρησης, αποκατάστασης και αναβάθμισής τους. Επίσης, ειδική διαχείριση των κτισμάτων που βρίσκονται σε επαφή με αυτούς, με στόχο την αποκατάστασή τους και τη δημιουργία των τοπόσημων και πόλων έλξης για τον οικισμό, εκσυγχρονισμός του δικτύου πεζοδρόμων, διάνοιξη των παλιών καλντεριμιών και, όπου χρειάζεται και εντοπίστηκαν προβλήματα, δημιουργία χώρων στάθμευσης.

Σε σχέση με τα προβλήματα και τις αστοχίες… Δεν ανέφερα παραπάνω, συγγνώμη το ξέχασα, ότι δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στις αστοχίες που παρατηρούνται στο κτηριακό απόθεμα των οικισμών, οι οποίες έχουν να κάνουν, είτε με την υπέρβαση του ύψους, είτε με ασύμβατα υλικά και χρωματισμούς, με παρουσία συνεχών εξωστών σε όλο το μήκος της όψης, πολύ μεγάλο πλήθος τεντών κ.τ.λ., οπότε κρίνεται απαραίτητο όλα αυτά τα στοιχεία να αναγνωριστούν και να καταγραφούν, να δούμε σε ποιον βαθμό επηρεάζουν την αισθητική και την εικόνα των οικισμών και πώς αυτά μπορούν να περιοριστούν και να αντιμετωπιστούν και τέλος, ιδιαίτερα σημαντικό είναι, να υπάρχουν ελεγκτικοί μηχανισμοί σε κάθε επίπεδο αδειοδότησης και έλεγχος των κανόνων και των περιορισμών της δόμησης.

Σε σχέση με το θεσμικό πλαίσιο.

Να πούμε ότι και στις δυο (2) περιπτώσεις, στις περιοχές του κάμπου οι οικισμοί προήλθαν από διανομές του Υπουργείου Γγεωργίας του 1930. Έχουμε κάποιες Πολεοδομικές Μελέτες, συγκεκριμένα πολεοδομικά σχέδια, δεν θα αναφερθώ σε αυτά. Από τους εκατόν τριάντα οχτώ (138) οριοθετημένους οικισμούς της Περιφερειακής Ενότητας Καρδίτσας οι εκατόν τριάντα (130) έχουν και θεσμοθετημένους μορφολογικούς κανόνες δόμησης ενώ στην περίπτωση της Περιφερειακής Ενότητας Τρικάλων, από όσα στοιχεία είχαμε, δεν έχει κανένας. Υπάρχει μια τυπική οριοθέτηση, απόφαση οριοθέτησης οικισμού και η καρτέλα του δικτύου αρχιτεκτονικής αναγνώρισης. Μια κριτική στο θεσμικό

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ | ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ | ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ | ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

09:00-11:30

πλαίσιο: το βασικό πρόβλημα είναι όχι τόσο η μη ύπαρξή του, αλλά η ελλιπής ή η αποσπασματική τήρησή του και το έλλειμμα σε μηχανισμούς ελέγχου καθ' όλα τα στάδια της υλοποίησής του.

Γενικά και στις δυο (2) Περιφερειακές Ενότητες η εκτός σχεδίου δόμηση ήταν αρκετά περιορισμένη, δεν υπήρχε πολύ έντονα, εκτός από τα παρόδια τμήματα των κεντρικών αξόνων. Τα σχέδια διανομής του Υπουργείου Γεωργίας μπορούμε να πούμε ότι λειτουργούν σα ρυμοτομικά σχέδια μέχρι σήμερα, και οι συγκρούσεις χρήσεων γης στον εξωαστικό χώρο είναι γενικά περιορισμένες, εκτός από τον περιαστικό χώρο όπου υπάρχει διάσπαρτη χωροθέτηση παραγωγικών δραστηριοτήτων πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα.

Κάποιοι προβληματισμοί της ομάδας μελέτης σε σχέση με το πώς πρέπει αυτή η μελέτη να αντιμετωπίσει τους οικισμούς, την προστασία και την κατηγοριοποίησή τους: Γενικά πιστεύουμε ότι πρέπει να υπάρχουν ενιαία κριτήρια ομαδοποίησης των οικισμών για το σύνολο των Περιφερειακών Ενοτήτων και ενιαίος τρόπος αντιμετώπισης και προστασίας ανά κατηγορία οικισμών. Να δούμε σε ποιον βαθμό τοποθετούνται οι κατευθύνσεις και οι χρήσεις γης που δίνονται από τις συγκεκριμένες μελέτες των **Γ.Π.Σ.** και τον **Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.** και ποια είναι η σχέση μας με αυτά, να προσδιοριστεί αν το περιεχόμενο των μορφολογικών κανόνων δόμησης θα μπει σε αυτή την λεπτομέρεια που έμπαιναν τα δελτία αρχιτεκτονικής αναγνώρισης, να υπάρξουν κάποια πιο σαφή κριτήρια καθορισμού της αντιμετώπισης των μορφολογικών κανόνων στον καθαρά εξωαστικό χώρο, τα οποία μπορεί να μην αφορούν μόνο κτίρια κατοικίας αλλά και άλλες χρήσεις. Το εξωοικιστικό περιβάλλον επηρεάζει και αυτό την κατηγοριοποίηση των οικισμών με βάση το φυσικό περιβάλλον, τις παραγωγικές δραστηριότητες και την κοινωνική συνοχή.

Τελειώνοντας, να πούμε ότι προτείνεται η

>

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΩΝ

ΚΑΡΔΙΤΣΑ
ΤΡΙΚΑΛΑ
Α ΜΕΡΟΣ

Θ.Α 3: ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ/ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
Σχολιάσμός υπάρχουσας νομοθεσίας «μορφολογικής» προστασίας

Ανοιχτεμπορευτότητα θεσμικού πλαισίου

1. Ελλιπής/αποσπασματική τήρηση θεσμικού πλαισίου - Ελλιπείς μηχανισμοί ελέγχου σε όλα τα στάδια υλοποίησης ενός έργου. -> κατασταλαστικές, μαρμελαδικές, αισθητικές ασκήσεις, ανιπαραγωγή αστικών πρακτικών, χρήση σαθρόβιων υλικών, ανύμβατες παρεμβάσεις/προσωπικά -> εκλείψει το παραδοσιακό πρότυπο τυπολογιών, αλλοίωση τοπικής αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας, μη αρχιτεκτονική συνοχή.
2. Π.Δ. ΤΡΙΚΑΛΩΝ : Ανοιχτά ιδεάτων Αρχιτεκτονικής Ανοιχτόσιας
3. Υπερσυμμάχιες συγκρούσεις χρήσεων γης. -> διάσπαση χωροθέτηση παραγωγικών δραστηριοτήτων τριτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα στο πληροφόδο χώρο (γεωγραφές εκμετάλλευσεις, πλήρεις τών ορίων οικισμών, βιομηχανικές μονάδες πλησίον αστικών κέντρων και κεντρικών οδικών αξόνων, ανιδότες κτιριοτομικές εκμετάλλευσεις σε άμεση γειτνίαση με κατοικία).
4. ΖΟΕ Τιμαρίου - μη ολοκλήρωση της γενικής κατεβάνωσης περί αναγκαιότητας υφιστάμενης οικισμών + 2.000 κατοικιών που δόμιαστα εντός των ορίων της
5. Τα σχέδια διοικητής του Υπ. Πωγράφις λειτουργούν σε ρυμοτομικά σχέδια
6. Πεπαρωμένη ικανότης σχεδίου+ δόμηση

Σύμπραξη Γιατρικών Μελετητών
ΔΙΔΕΙΣΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ – ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΡΟΖΟΠΟΥΛΟΣ – ΑΝΔΡΕΑΣ ΘΕΟΛΟΓΤΗΣ

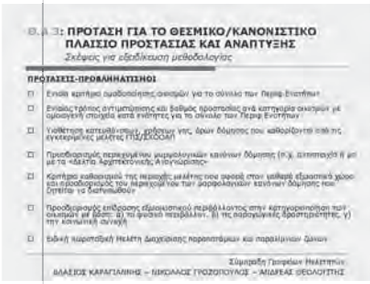
Θ.Α 3: ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ/ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
Σκέψεις για εξειδίκευση μεθοδολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ-ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

- Ενιαία κριτήρια αμοιβαίαης οικισμών για το σύνολο των Περιφ.Ενοτήτων
- Ενιαίος τρόπος αντιμετώπισης και βαθμός προστασίας ανά κατηγορία οικισμών με ομοιογενή στοιχεία κατά ενότητες για το σύνολο των Περιφ.Ενοτήτων
- Υιοθέτηση κατευθύνσεις, κρίσιμων γης, δρων δόμησης που καθορίζονται από τις εγκεκριμένες μελέτες ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ
- Προσδιορισμός περιεχομένου μορφολογικών κανόνων δόμησης (π.χ. ύψοποιχή ή μη με τα «Δελτία Αρχιτεκτονικής Ανοιχτόσιας»
- Κριτήριο καθαιρεσιμό της περιοχής: μελέτες του αφορά στον καθαρά εξωστικά χώρο και προσδιορισμός του περιεχομένου των μορφολογικών κανόνων δόμησης που ζητείται να διατυπωθούν
- Προσδιορισμός επίδρασης εξωκοιστικού περιβάλλοντος στην κατηγοριοποίηση των οικισμών με βάση: α) το φυσικό περιβάλλον, β) τις παραγωγικές δραστηριότητες, γ) την κοινωνική συνοχή
- Ειδική κωριστική Μελέτη Διαχείρισης παραποτάμιων και παραλίμνιων ζώνων

Σύμπραξη Γιατρικών Μελετητών
ΔΙΔΕΙΣΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ – ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΡΟΖΟΠΟΥΛΟΣ – ΑΝΔΡΕΑΣ ΘΕΟΛΟΓΤΗΣ

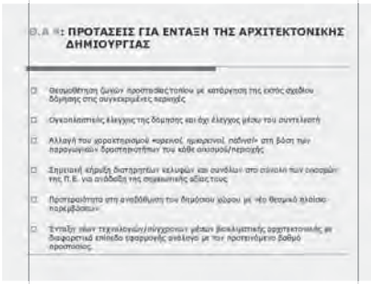
Θ.Α 4: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ

- Θεσμοθέτηση ζωνών προστασίας/τοπίων με κατάργησή της εκτός σχεδίου δόμησης στις συγκεκριμένες περιοχές
- Ογκοπλαστικός έλεγχος της δόμησης και όχι έλεγχος μέσω του συντελεστή
- Αλλαγή του χαρακτηρισμού «φαρινού, ημιφαρινού, πάνινου» στη βάση των παραγωγικών δραστηριοτήτων του κάθε οικισμού/περιοχής
- Σημειακή κήρυξη διατηρητέων κελυφών και συνόλων στο σύνολο των οικισμών της Π.Ε. για ανάδειξη της συμβολικής αξίας τους
- Προτεραιότητα στη ανοδόθμιση του δημόσιου χώρου με νέο θεσμικό πλαίσιο παρεμβάσεων
- Ένταξη νέων τεχνολογιών/μόνιμων μέσων βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής με διαφορετικά επίπεδα εφαρμογής ανάλογα με τον προστατευόμενο βαθμό προστασίας.

θεσμοθέτηση των ζωνών προστασίας του τοπίου με κατάργηση της εκτός σχεδίου δόμησης σε κάποιες περιοχές, ογκομετρικό έλεγχο της δόμησης και όχι έλεγχο μέσω του συντελεστή. Οι οικισμοί προτείνεται να χαρακτηρίζονται με βάση τα παραγωγικές δραστηριότητες που αναπτύσσονται σε αυτούς και στην γύρω περιοχή. Κρίνεται απαραίτητη η κήρυξη διατηρητέων κελυφών και συνόλων στο σύνολο των οικισμών. Προτεραιότητα δίνεται στην αναβάθμιση του δημόσιου χώρου και γενικά των κοινόχρηστων χώρων των οικισμών με νέο θεσμικό πλαίσιο παρεμβάσεων αλλά με την ένταξη νέων τεχνολογιών μέσω της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής με διαφορετικά επίπεδα εφαρμογής ανάλογα με τον βαθμό προστασίας κάθε φορά.

Ευχαριστούμε. •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ · ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ · ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ · ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ 09:00-11:30

• **Ν. ΓΡΟΖΟΠΟΥΛΟΣ.** Ευχαριστώ και εγώ θερμά όλους. Μάρθα σε παρακαλώ γύρισε μου την εικόνα με τα κτίρια, τις αποθήκες στον κάμπο.

Θα ήθελα να επισημάνω, από όλη αυτή την ολιγόλεπτη παρουσίαση, ένα κρίσιμο ζήτημα, το οποίο αναφέρεται και στην εισαγωγή μου, σε σχέση με τις παραγωγικές δραστηριότητες. Τα συνοδά κτίρια, τα οποία βρήκαμε και στον κάμπο και στους ορεινούς οικισμούς των δυο (2) Περιφερειακών Ενοτήτων, είναι καθοριστικά σε σχέση με την γενική εικόνα, τη γενική εντύπωση η οποία δίνεται διασχίζοντας αυτήν την περιοχή ή προσεγγίζοντας κάποιους οικισμούς. Αυτές οι αποθήκες, αυτά τα συνοδά κτίρια, είναι η ζωτική υποδομή των κοινωνιών που κατοικούν σε αυτές τις περιοχές. Είναι η υποδομή η οποία φυλάσσει από το χιόνι, είναι δομημένη με ευτελή υλικά λαμαρίνας, φυλάσσει από το χιόνι τα εργαλεία τους, τις τροφές των ζώων τους, τις οποίες αποθηκεύουν και τις οποίες πρέπει να φυλάξουν από τις κακοκαιρίες και τις δυσμενείς συνθήκες για μεγάλα χρονικά διαστήματα, όλον τον χρόνο. Αυτό το γεγονός είναι ένα ιδιαίτερο ζήτημα το οποίο θα πρέπει να αποτελέσει ένα χωριστό αντικείμενο επεξεργασίας.

Ευχαριστώ πολύ… •

• **Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ.** Αν έχουμε ερωτήσεις… Ναι… Έχουμε πει να διατυπωθούν ώστε να μπορεί να μας απαντήσει συνολικά… Όχι, δεν θα απαντήσετε… Δεν θα απαντήσετε κύριε Γροζόπουλε, απλά για μετά…

ΕΛΕΝΗ ΜΑΪΣΤΡΟΥ. Μια μόνο ερώτηση σε αυτήν την μελέτη η οποία, επιτρέψτε μου να πω, ήταν υποδειγματική. Αυτό που δεν κατάλαβα και θέλω να μας το εξηγήσετε στο τέλος, τι εννοείτε ότι ο έλεγχος της δόμησης θα γίνεται μέσω ογκομετρικού ελέγχου και όχι μέσω συντελεστή δόμησης.

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Εντάξει… Πάμε στην επόμενη παρουσίαση … Ποιος είναι; Ο κύριος Λαγός; Ναι… •

>

Α ΜΕΡΟΣ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΓΟΣ. Το προηγούμενο… Αφήστε το προηγούμενο, αυτό… Το προηγούμενο, όχι, όχι, την προηγούμενη, αυτή που ήτανε με τις αποθήκες…

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Τρίκαλα-Καρδίτσα ήτανε…

Δ. ΛΑΓΟΣ. Εν πάση περιπτώσει, αφήστε το.

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Θα το βρούμε… Αυτό, αυτό; Εδώ… Τρίκαλα-Καρδίτσα δεν ήτανε;

Δ. ΛΑΓΟΣ. Ναι, ήθελα τις αποθήκες λίγο για τις ζωοτροφές… Δεν πειράζει, αφήστε το, αφήστε το… Ανοίξτε την δικιά μου και ανοίξτε και τις οριοθετήσεις… Ανοίξτε την δικιά μου… Λοιπόν, μέχρι να ανοίξει το PowerPoint… ο κύριος Γροζόπουλος λίγα σας έδειξε. Μάλλον, ξεκινάω διαφορετικά, χθες το βράδυ κατάλαβα πόσο σωστή ήτανε η απόφασή μου να εγκαταλείψω την Αθήνα και να δραστηριοποιηθώ επαγγελματικά στην Λάρισα… Να δραστηριοποιηθώ δηλαδή εκεί που είναι το μέτωπο, η πάλη, ο αγώνας για τον κάθε Αρχιτέκτονα Μηχανικό, εκεί που ουσιαστικά δίνεται η μάχη της παραγωγής στον πρωτογενή τομέα και στον δευτερογενή τομέα.

Σε σχέση με αυτά που σας έδειξε και αυτά που σας είπε ο κύριος Γροζόπουλος, λόγω του ότι μένω στην Λάρισα και οι συνεργάτες μου είναι από την γύρω περιοχή, έχω γυρίσει το 90% των οικισμών τους. Δώσαμε 20% λιγότερη έκπτωση γιατί ξέραμε τι μας περιμένει. Λίγα σας είπε. Έπρεπε να τα δείξουμε και αυτό που είπε για την παραγωγική διαδικασία ήταν πάρα πολύ σωστό. Η εικόνα του οικισμού έχει να κάνει με την παραγωγική διαδικασία. Έχει να κάνει με το είδος της καλλιέργειας στην κάθε περιοχή.

Όταν έχουμε βιομηχανικά φυτά και εκτατικές καλλιέργειες βρισκόμαστε σε μια νέα φάση αναδιανομής της γης, πάμε να ξαναδημιουργήσουμε μεγάλες εκτάσεις, να μπορούμε να έχουμε εκτατικές καλλιέργειες βιομηχανικών φυτών, δηλαδή καλαμπόκι, βαμβάκι, ηλίανθο. Αυτές οι καλλιέργειες απαιτούν μεγάλες υποδομές σε γεωργικά μηχανήματα. Αν βλέπατε ένα τρακτέρ δίπλα σε μια βαμβακοσυλλεκτική ή μια θεριζοαλωνιστική –που ένας μέσος αγρότης μπορεί να έχει ή το ένα ή το άλλο– και δίπλα σε ένα ογκομετρικό, εκεί που βάζουν το καλαμπόκι και μετράνε πόσα κυβικά είναι, και δίπλα σε αυτό να βάλουμε και μερικές πλατφόρμες για το βαμβάκι και δίπλα σε αυτό να βάλουμε τα καρούλια, τα καρούλια είναι για να ποτίσουνε…

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Αυτά είναι στον χρόνο σας, το ξέρετε…

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ · ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ · ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ · ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

09:00-11:30

ΞΑΝΘΗ

- **ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΓΟΣ.** Δεν πειράζει, νομίζω ότι είναι σημαντικότερα από το να φιλοσοφήσουμε γιατί, ουσιαστικά, σε αυτούς τους ανθρώπους απευθυνόμαστε. Μπορεί να είναι ωραίες θεωρητικά όλες αυτές οι συζητήσεις, αλλά εδώ έχουμε να αντιμετωπίσουμε συγκεκριμένα ζητήματα σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο που η χώρα έχει αυτή τη συγκεκριμένη κατάσταση. Άρα, πρέπει να μας ενδιαφέρει πρώτα-πρώτα το πώς θα επανεκκινήσουν αυτά τα πράγματα…

Έτσι λοιπόν η εικόνα, δεν είναι μόνο τα φωτοβολταϊκά που σας έδειξα χθες, είναι και αυτό που σας είπε ο κύριος Γροζόπουλος, ότι εκεί που πήγε δεν είχε κινητό τηλέφωνο. Αυτά λοιπόν τα χωριά ουσιαστικά είναι, παραμένουν και παρουσιάζουν πληθυσμούς είτε γιατί έχουν κάποια μικρή δραστηριότητα κτηνοτροφική, τα ορεινά –τα οποία και εγώ τα αντιμετωπίζω στην Ημαθία και στην Ξάνθη– είτε γιατί οι κάτοικοι οι οποίοι μένουν είναι η τελευταία γενιά εσωτερικής μετανάστευσης και διατηρούν ακόμα έντονη την ρίζα τους.

Στη Λάρισα έβγαινε ο κύριος Νασιώκας, βουλευτής Καρδιτσιώτης από το λόμπι των Καρδιτσιωτών. Δηλαδή κρατάνε το χωριό και πάνε το καλοκαίρι εκεί, και έχουν σύλλογο και όλα τα παιδιά τους, και μπορεί και εκεί να γίνονται τα προξενιά και οι γάμοι. Οι Βλάχοι το ίδιο κάνουν… Συγγνώμη, να εξηγήσω: Βλάχος δε σημαίνει ο χωριάτης. Είναι περιοχή με συγκεκριμένους ανθρώπους που έχουν συγκεκριμένο γλωσσικό ιδίωμα και εν πάσει περιπτώσει, πολύ βαθιά ιστορική διαδρομή. Αυτά ήθελα να πω προς το παρόν και να προχωρήσω στην εισήγηση…

Την ομάδα την ξέρετε, την είπαμε και χθες. Επιβλέπουσα είναι η κυρία Σπηλιοπούλου.

Δεν θα επιμείνω στα ιστορικά και στην τυπολογία, θα κρατήσω μόνο αυτό που είπε κάποιος συνάδελφος χθες, ότι έχουν κατατεθεί στην υπηρεσία περίπου οχτώ χιλιάδες (8.000) φωτογραφίες, μέσος όρος σε κάθε περιοχή, αποτυπώνουν τη στιγμή κατά την οποία φωτογραφήθηκαν και αυτή την αξία θα έχουν για έναν μελλοντικό ερευνητή.

Στο νομό της Ξάνθης έχουμε την εξής ιδιαιτερότητα... προχωράω στην τυπολογία, την περνάω πολύ γρήγορα, είναι εντελώς διαφορετική, είναι άλλα τα σπίτια εδώ.

>

ΞΑΝΘΗ
Α ΜΕΡΟΣ

Πυργόσπιτο, αξιόλογα στοιχεία…

Λοιπόν εμείς, εγώ δηλαδή προσωπικά γιατί ήρθα σε αντίθεση με την υπόλοιπη ομάδα, αποφάσισα να μην κάνω αυτό το πολύ σωστό που έκανε η Γαία, αυτή ήταν η απάντηση, έτσι έπρεπε να είναι η παρουσίασή μας. Έτσι έπρεπε να είναι η παρουσίασή μας, ακριβώς αυτή κύριε Γκανιάτσα, επειδή κάνατε μια παρέμβαση εκείνη την ώρα, όμως εγώ θεώρησα ότι έπρεπε τη διαβούλευση να την ξεκινήσουμε από σήμερα. Έτσι λοιπόν άνοιξα όλο το εύρος της μελέτης όσο μπορούσα.

Χθες, με μεγάλη μου ευχαρίστηση είδα ότι τα βιοκλιματικά έτυχαν μιας καλής αποδοχής.

Επιλέξαμε έξι (6) οικισμούς: Σταυρούπολη, Δαφνώνας, Άβδηρα, Κοτύλη, Ορφανό και Κοττάνη. Η επιλογή έγινε ανάλογα και με την πληθυσμιακή σύνθεση που υπάρχει στον νομό της Ξάνθης. Στον νομό λοιπόν της Ξάνθης, ο οποίος αποτελείται από τέσσερις (4) Δήμους: το Δήμο Σταυρούπολης, με τις Δημοτικές Ενότητες Ξάνθης και Σταυρούπολης, το Δήμο Μύκης, που είναι εξολοκλήρου πομακικός, το Δήμο Αβδήρων, ο οποίος έχει τη Βιστωνίδα, τη Δημοτική Ενότητα Αβδήρων και τη Δημοτική Ενότητα Σελέρου και που είναι κατά 85% μουσουλμανικός, και ο Δήμος Τοπείρου, με μια Δημοτική Ενότητα, που είναι μεικτός.

Έχουμε διαπιστώσει ότι υπάρχουν μορφολογικές διαφορές μεταξύ των κατοικιών, των κτισμάτων, των τόπων, των χρηστών των χριστιανικών και των μουσουλμανικών. Ξεκινάμε με τους χριστιανικούς: οι χριστιανικοί είναι ουσιαστικά οι παραδοσιακοί, θα το πω έτσι γενικά και το προσπερνάω, και αυτοί οι οποίοι έχουν έρθει ως μετανάστες, δηλαδή οι πρόσφυγες, προσφυγικοί. Οι μουσουλμανικοί όμως έχουν διαφορές. Οι πομακικοί ταιριάζουν με τους χριστιανικούς ενώ αυτοί που βρίσκονται στο Τόπειρο και στο Σέλερο, οι οποίοι ουσιαστικά είναι, η εντύπωσή μας ήτανε, να τους πούμε τουρκογενείς ή έως τσιγγάνους, ήτανε πάλι διαφορετικό.

Προχωράω γρήγορα διότι θέλω να καταλήξω, σας δείχνω την Σταυρούπολη, τα προχωράω πάλι γρήγορα… Δημόσιοι χώροι, Κοττάνη… Στην Κοττάνη, η οποία διατηρεί μεγάλο απόθεμα, ίσως να είναι και ο μοναδικός οικισμός που διατηρεί μεγάλο αυθεντικό οικιστικό απόθεμα, θα δείτε εδώ σε μια φωτογραφία πώς ξεκινάει το τζαμί και πώς, όχι, το τζαμί υπάρχει αλλά πώς ξεκινάει ο μιναρές και πώς εμφανίζεται, πώς ολοκληρώνεται. Κάποτε δεν υπήρχε…

Κοτύλη. Η Κοτύλη διατηρεί ένα αρκετά καλό απόθεμα παραδοσιακών κατοικιών.

Το Ορφανό είναι πεδινό, είναι ένα μουσουλμανικό χωριό εντελώς διαφορετικής μορφολογίας με ψηλές μάντρες και σπίτια τα οποία στρέφονται προς το εσωτερικό. Δεν θα δούμε παράθυρα ή τα παράθυρα που βλέπουμε προς το δρόμο, προς το δημόσιο χώρο, θα έχουν ανοίξει πρόσφατα… Μέσα λοιπόν σε ένα, ας το πούμε, οικοδομικό τετράγωνο μπορεί να είναι μαζί πολλές οικογένειες, αυτές οι κατοικίες να επικοινωνούν εσωτερικά αλλά εξωτερικά να περιβάλλονται από υψηλή τοιχοποιία και το λέω αυτό διότι εδώ σας δείχνω από αυτούς πόσοι είναι οριοθετημένοι και πόσοι δεν είναι οριοθετημένοι. Όταν λέμε οριοθετημένος σημαίνει ότι έχει τους μορφολογικούς κανόνες του διατάγματος του ’85, έτσι; Με τα δελτία. Έχω λόγο που προχωράω γρήγορα. Εδώ έχουμε τις διάφορες περιοχές που είναι ειδικής σημασίας, είναι η παραλιακή ζώνη όπου όλο είναι αμμουδιά, το Δέλτα, τα στενά, το Εθνικό Πάρκο της Ροδόπης, τα καταφύγια άγριας ζωής, ο ποταμός Κόσυνθος, η πεδιάδα

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ 09:00-11:30

1. Α.Π.Ε.
Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας.

της Ξάνθης με τις ιδιαιτερότητές της. Εδώ κάναμε μια δουλειά όπου πήραμε το τι ισχύει και τι έχει να κάνει με την πρότασή μας. Δεν το αναλύω, είναι κουραστικό…

Όχι, όχι, δεν έχει νόημα, πιστέψτε το. Μετά τη χθεσινή συζήτηση κρίνω ότι δεν έχει νόημα, έχει νόημα αυτό που θα πω παρακάτω…

Εδώ κάναμε ένα πείραμα γιατί όταν λέμε ότι ένα παράθυρο είναι τόσο επί τόσο έχει να κάνει ουσιαστικά με το πρέκι διότι, ανθρωπομετρικά, το δυο τριάντα (2,30) είναι περίπου, δύο είκοσι πέντε (2,25). Δύο τριάντα (2,30) είναι αυτό που βάζουμε… Άρα λοιπόν όλα πρέπει να ξεκινάνε από εκεί και να κατεβαίνουν προς τα κάτω. Κάνουμε μια προσπάθεια διαφοροποίησης της πρότασής μας σε σχέση με τους όρους δόμησης που βάζουμε στα πομακικά ή στα μουσουλμανικά. Γιατί τα μουσουλμανικά έχουν κάποιες ιδιαιτερότητες. Ερώτημα: πρέπει να τις σεβαστούμε; Πρέπει να σεβαστούμε την ψηλή μάντρα, ή πρέπει να τη βάλουμε και αυτή στο ένα μέτρο; Σας λέω ένα παράδειγμα… Πρέπει να σεβαστούμε το ότι το σπίτι δεν έχει παράθυρα προς τα έξω;

Δεν ξέρω… •

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Τι δεν ξέρετε;

• **Δ. ΛΑΓΟΣ.** Σχήμα λόγου είναι. Λοιπόν, εδώ το θέμα έχει να κάνει με μια στέγη και πώς ολοκληρώνεται, πότε μπορεί να διατηρεί την κλίση της και πότε όχι. Τα **ΑΠΕ**[1] τα είδατε χθες, είναι τα ίδια. Δεν είχαμε παραδείγματα, εδώ.

Από εδώ και πέρα θα σας δείξω μερικές φωτογραφίες και θα επιμείνω. Στις προηγούμενες, επειδή δεν βρήκαμε ένα αξιόλογο απόθεμα, βάλαμε από την Ημαθία, απλά δεν έχει νόημα να το δείξουμε.

Λοιπόν, Σταυρούπολη. Η Σταυρούπολη, σας δείχνω τώρα μια γρήγορη εικόνα από κάποιους οικισμούς και βγάζετε εσείς τα συμπεράσματά σας. Στη Σταυρούπολη έχει επιχειρηθεί μια πολύ αξιόλογη προσπάθεια διατήρησης από διάφορα προγράμματα: Είναι το Ιωνικό, Άνω και Κάτω, είναι ο Δαφνώνας, η Βιστωνίδα, τα Άβδηρα, η Γκιώνα. Στη Δημοτική Εότητα Αβδήρων είναι η Πεζούλα, τα Άβδηρα και η Γκιώνα, στη Μάνδρα, το Λάγος, το Πόρτο Λάγος, η

ΞΑΝΘΗ
Α ΜΕΡΟΣ

2.
Ν. 1337 (ΦΕΚ 33Α΄/1983)

Επέκταση των Πολεοδομικών Σχεδίων, Οικιστική Ανάπτυξη και σχετικές διατάξεις.

Νέα Κεσσάνη, το Σέλερο.. κοιτάξτε εδώ τα μουσουλμανικά.. Τα μουσουλμανικά στο Σέλερο… Η Μύκη, κοιτάξτε την Μύκη… Δημοτική Ενότητα Μύκης και αυτή είναι η Σμίνθη… Αυτή είναι η Σμίνθη… Πολύ λίγα θα βρούμε τέτοια… Κύριε Κίζη έχουμε δει και στη βιβλιογραφία, δώσαμε και την δική σας δουλειά, που κάνετε εκεί στη Γλαύκη… •

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Αυτά τα πράγματα από…

• **Δ. ΛΑΓΟΣ.** Δεν έχει σημασία… Μπορεί να μην υπάρχει τίποτα από αυτά τα πράγματα που είδατε τότε, είναι όμως σημαντικά αυτά που γράψατε. Λοιπόν, η Γοργόνα, το Ζουμπούλι, η Μύκη, η Όαση, το Προσήλιο, το Σιρόκο, η Μελίβοια… •

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Αυτά γιατί μας τα δείχνετε; Ως χαρακτηριστικά;

• **Δ. ΛΑΓΟΣ.** Όχι, για να πάρετε μιαν εικόνα, τίποτ' άλλο.
Κοτύλη, μουσουλμανικός οικισμός: το βλέπετε το νέο. Πάχνη, μουσουλμανικός οικισμός: βλέπετε πώς ξεφυτρώνει η πολυκατοικία. Σάτρες, Ποταμοχώρι, Τέμενος… Τόπειρος, Εύλαλο, Κύρνος, καθαρά μουσουλμανικό χωριό. Μικροχώρι, Ορφανό, Εξοχή, Νέο Εράσμιο, Παλαιό Όλβιο, Κυψέλη, Θαλασσιά. Τα συμπεράσματα δικά σας. Τώρα θα μπω σε αυτό που άλλαξα, το θεωρώ αρκετά σημαντικό και θα αποτελέσει ουσιαστικά τη βάση για το επιχειρησιακό σχέδιο που είναι υποχρέωσή μας να παρουσιάσουμε στη δεύτερη (2η) φάση.

Στο Νομό της Ξάνθης η υπάρχουσα κατάσταση στα θέματα πολεοδομικού σχεδιασμού –αν δεν ολοκληρωθεί ο πολεοδομικός σχεδιασμός ότι και να κάνουμε είναι μάταιο– είναι η εξής: Ο Νομός της Ξάνθης έχει συνολικά, σύμφωνα με την απογραφή του '01, πληθυσμό εκατόν ένα χιλιάδων (101.000) κατοίκων, έχει και εκατόν ογδόντα δύο (182) οικισμούς, από αυτούς οι δεκαοχτώ (18) με μηδενικό πληθυσμό. Από τους εκατόν εξήντα τέσσερις (164) οικισμούς οι τέσσερις (4) είναι με πληθυσμό πάνω από δυο χιλιάδες (2.000) κατοίκους: Ξάνθη, Έχινος, Κένταυρος, Κιμμέρια, από τους οποίους μόνο η Ξάνθη έχει πολεοδομική μελέτη.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ | ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ | ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ | ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

09:00-11:30

Υπάρχουν εκατόν εξήντα (160) οικισμοί κάτω των δυο χιλιάδων (2.000) κατοίκων από τους οποίους έχουν οριοθετηθεί οι πενήντα οχτώ (58) ενώ οι εκατόν δύο (102) δεν έχουν οριοθετηθεί και είναι κυρίως μουσουλμανικοί.

Παρένθεση τώρα: δέκα (10) οικισμοί είναι με πληθυσμό μεταξύ χιλίων (1.000) και δυο χιλιάδων (2.000) κατοίκων, Άβδηρα, Γιανισέα, Πάχνη, Γλαύκη, Μύκη, Καλλιθέα, Σέλερο, Άβατο, Ηλιοκέντημα, Νέο Εράσμιο. Χαρακτηρισμένος παραδοσιακός οικισμός είναι μόνο το Άνω Καρυόφυτο.

Ειδικότερα στην πόλη της Ξάνθης, υπάρχει εγκεκριμένο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο του δεκατρία τριάντα εφτά **(1337)**[2]. Η μελέτη τροποποίησής του έχει κατατεθεί και είναι σε εξέλιξη. Στο τμήμα της το εκτός της παλιάς πόλης, έγινε πολεοδομική μελέτη αναθεώρησης με απόφαση Νομάρχη και με σχετικό ΦΕΚ. Στην παλιά πόλη έγινε επίσης πολεοδομική μελέτη με ειδικές προδιαγραφές, προσαρμοσμένες στον παραδοσιακό χαρακτήρα της. Έχουν εγκριθεί Πολεοδομικές Μελέτες επέκτασης των περιοχών Σαμακώβ και Πετρελαιοαποθηκών. Οι Πολεοδομικές Μελέτες και οι πράξεις εφαρμογής των μελετών επέκτασης της Ξάνθης στον Λευκό Πύργο, Λαχανόκηπους, Πέρα Αμπέλια, Σιδηροδρομικό Σταθμό, εκπονούνται από μελετητικά γραφεία.

Στον υπόλοιπο Νομό Ξάνθης, που μας ενδιαφέρει, η υπάρχουσα κατάσταση παρουσιάζει την παρακάτω εικόνα: **Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.** και **Γ.Π.Σ.**, εκτός του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου Ξάνθης, δεν έχει εκπονηθεί σε κανέναν άλλο Δήμο ή Κοινότητα του Νομού Σχέδιο Χωρικής Οικιστικής Ανάπτυξης ή **Γ.Π.Σ.**. Η μη ύπαρξή τους είναι εμπόδιο και ανασταλτικός παράγοντας σε κάθε αναπτυξιακή δραστηριότητα στο Νομό. Οι Δήμοι και οι Κοινότητες θα πρέπει να προωθήσουν την εκπόνηση και έγκρισή τους, ώστε να υπάρχει ο αναγκαίος σχεδιασμός του χώρου που θα επιτρέψει την ανάπτυξη. Επισημαίνεται ότι μόνο μέσα από αυτόν το σχεδιασμό θα μπορέσουν, εκτός των άλλων, να γίνουν και οι επεκτάσεις των ρυμοτομικών σχεδίων των οικισμών, εφόσον εγκριθούν.

Εδώ κάνω μια παρένθεση: προσκάλεσα τον Δήμαρχο Μύκης να έρθει στο συνέδριο, του έστειλα το πρόγραμμα, γιατί πιστεύω ότι η διαδικασία είναι ανοιχτή και ότι, ουσιαστικά η διαβούλευση, όπως είπε και η κυρία Μουρμούρη, ξεκίνησε και καλύτερα να ξέρει ο άνθρωπος τι έχει μπροστά του.

Πολεοδομικές Μελέτες οικισμών: Στα πλαίσια της ΕΠΑ 2000 ογδόντα δυο ογδόντα τέσσερα (1982/84) εγκρίθηκαν οι παρακάτω Πολεοδομικές Μελέτες: Αναθεώρηση Πολεοδομικών Μελετών Σταυρούπολης, Αβδήρων, Νικομήδειας, Πετινού και Ευμοίρου. Είναι απαραίτητη η εκπόνηση πολεοδομικών μελετών στους οικισμούς κάτω των δυο χιλιάδων (2.000): Λειβαδίτης, Μαργαρίτι, Πασχαλιά, στους οποίους, λόγω της μη ύπαρξης εγκεκριμένου Ρυμοτομικού Σχεδίου, η Διεύθυνση Γεωργίας δε μπορεί να εκδώσει τίτλους κυριότητος στους δικαιούχους κατοίκους, οι οποίοι σε πολλές περιπτώσεις κατέχουν εδώ και πολλά χρόνια τα ακίνητα χωρίς τίτλους κυριότητος. Καταλαβαίνετε για τι μιλάμε… Επίσης αναγκαίες είναι και οι Πολεοδομικές Μελέτες αναθεώρησης σε Σταυρούπολη, Άνω Καρυόφυτο και Νεοχώρι.

Συγκεκριμένα αναφέρω ότι: ο οικισμός της Σταυρούπολης έχει έντονο πρόβλημα στην εφαρμογή του Ρυμοτομικού Σχεδίου λόγω των μεγάλων διαφορών με την υπάρχουσα κατάσταση, διαμόρφωση οδών και

>

ΞΑΝΘΗ
Α ΜΕΡΟΣ

ορίων ιδιοκτησιών με μεγάλες υψομετρικές διαφορές, που αποκλείουν την εφαρμογή οποιασδήποτε τροποποίησης.

Στον οικισμό του Άνω Καρυόφυτου, από την διανομή του Υπουργείου Γεωργίας, έχουν παραχωρηθεί οικόπεδα που δεν έχουν πρόσωπο σε εγκεκριμένο κοινόχρηστο χώρο. Δηλαδή είναι τυφλά οικόπεδα, με μεγάλες δυσκολίες στην τακτοποίησή τους, και λόγω του ανάγλυφου του εδάφους.

Ο οικισμός του Νεοχωρίου έχει ανάγκη τροποποιήσεων του σχεδίου με διαπλάτυνση των δρόμων.

Στον οικισμό Εύλαλο του Δήμου Τοπείρου υπάρχει το πρόβλημα της εγκεκριμένης Ζώνης Ενεργού Πολεοδομίας από το Προεδρικό Διάταγμα του '82, που δεν έχει εφαρμοστεί μέχρι σήμερα.

Στη Διομήδεια απαιτείται η σύνταξη Πράξης Εφαρμογής στο αδόμητο τμήμα της.

Οριοθετήσεις οικισμών κάτω των δυο χιλιάδων (2.000) κατοίκων: Από τους εκατόν εξήντα ένα (161) οικισμούς κάτω των δυο χιλιάδων (2.000) κατοίκων είναι οριοθετημένοι οι πενήντα οχτώ (58) ενώ οι εκατόν τρεις (103) δεν έχουν σχέδιο πόλεως. Θεωρούμε επιτακτική την ανάγκη της οριοθέτησης και των υπολοίπων. Έχουν κατατεθεί, από τον Δήμο Βιστωνίδας, οι οριοθετήσεις των Δήμων Παλαιού, Πολεοδομικής Ενότητας Βιστωνίδας, πρώην Δήμου Βιστωνίδας, οι οριοθετήσεις των οικισμών Παλαιού Κατραμιού, Παλαιού Ζυγού, Σουνίου, Τέκτονα, Αλκυόνης και Φελώνης και από το Σέλερο του οικισμού Άκαρπου, οι οποίες δεν έχουν προχωρήσει.

Ο υπόλοιπος Νομός: Στο νότιο τμήμα του Νομού υπάρχει τεράστια έκταση με αμμουδιά η οποία έχει περιοχές με εκτεταμένη αυθαίρετη δόμηση διότι δεν υπάρχει σχέδιο, δεν υπάρχει οριοθέτηση, δεν υπάρχει τίποτα. Λίγο να δείξω...

Επειδή πρέπει να λέμε και τα προβλήματα, οι αποφάσεις και τα υπόβαθρα που χρησιμοποιήθηκαν για τις οριοθετήσεις στο Νομό είναι το ένα προς είκοσι πέντε χιλιάδες (1:25.000) τα οποία τα μεγένθυναν και τα κάνανε ένα προς πέντε χιλιάδες (1:5.000). Επειδή ήξεραν οι άνθρωποι από τότε ότι δε μπορούν αυτά να εφαρμοστούν, έβαλαν μια πρόνοια μέσα στις Νομαρχιακές Αποφάσεις η οποία αναφέρει σαν προϋπόθεση ότι η ακριβής υλοποίησή τους θα γίνει με φροντίδα της Κοινότητας. Άρα δηλαδή, κάθε ένας που χτίζει πάει στην Κοινότητα με έναν Τοπογράφο, δίνει ένα τοπογραφικό, εγκρίνεται αυτό το τοπογραφικό και έτσι ορίζεται το όριο.

Έχω και άλλα να σας πω αλλά πέρασε ο χρόνος, και νομίζω ότι σας περιέγραψα μια κατάσταση που, αν μπορέσουμε να την αποκωδικοποιήσουμε για να σας δώσω με σαφήνεια το τι σημαίνει αυτό το πράγμα, ότι δεν έχει οριοθέτηση ένας οικισμός ή πώς χτίζουν οι άνθρωποι εκεί και, επειδή ήρθε και ο κύριος Δήμαρχος, αν δεν κάνω λάθος εδώ της περιοχής... αναγκάζονται να δίνουν βεβαιώσεις ότι τα οικόπεδα είναι τριακόσια (300) τετραγωνικά. Ότι είναι παλιές κοπές, άρα είναι πριν το '81, προϋπάρχουν, άρα λοιπόν έτσι μπορούμε να χτίσουμε με το διάταγμα του '81... Η Μύκη, η Σμίνθη, δηλαδή οικισμοί πομακικοί όπου ο κόσμος πλέον, λόγω της βελτίωσης της οδοποιίας, έχει συγκεντρωθεί και υπάρχει τεράστιο πρόβλημα χώρου.

Λοιπόν, σας ευχαριστώ και περιμένω τις ερωτήσεις... •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ · ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ · ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ · ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

09:00-11:30

• **Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ.** Εντάξει... Αν έχουμε ερωτήσεις, αλλιώς να πάμε αμέσως στον κύριο Πάντο για την Ηλεία... Ωραία, επειδή έχουμε μείνει λίγο πίσω στο πρόγραμμα να είστε λίγο σύντομοι αν μπορείτε, μην κάνετε τοποθέτηση, να είναι ερώτηση. •

Μ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ. Εγώ, για να επανέλθω στο θέμα, θέλω να ρωτήσω πόσους οικισμούς παραδοσιακούς βρήκατε στο νομό, αν προτείνετε κάποιους και αν προτείνετε και κάποια μέτρα.

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Στον κύριο Κίζη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ. Όπως μας δείξατε, αλλά δε μας το είπατε, οι πομακικοί και οι μουσουλμανικοί οικισμοί, αλλά ας περιοριστούμε στους πομακικούς, δεν είχαν παλαιότερα το δικαίωμα να ανοικοδομήσουν, είχαν τεράστιους περιορισμούς αν, όπως πρωτύτερα ακούστηκε, συζητάμε για ένα θέμα πολιτικό, εδώ πέρα ακουμπάμε την τραγική πολιτική...

Δ. ΛΑΓΟΣ. Σωστό.

Ι. ΚΙΖΗΣ. ...του κράτους απέναντι στις πομακικές περιοχές κατά τα παλαιότερα χρόνια. Μόλις λοιπόν απελευθερώθηκαν αυτοί οι περιορισμοί, οι οικισμοί άρχισαν να εξελίσσονται με τον φυσιολογικό τρόπο που έχουνε εξελιχθεί όλοι οι άλλοι οικισμοί στην Ελλάδα. Δηλαδή πήραν τα αστικά πρότυπα, τις πολυκατοικιούλες και γεμίζουν. Θέλουμε, στις απαντήσεις σας αργότερα, να μας πείτε τη θέση της ομάδας σας σε πλαίσιο, έστω, γενικών αρχών. Πιστεύετε ότι θα πρέπει να υπάρξουν ίσοι όροι, ίση μεταχείριση όλων; Όλων των χωριών όμως, των χριστιανικών, των πομακικών κλπ και, εφόσον θα υπάρχει αυτή η ίση μεταχείριση, ποιο θα είναι το πλαίσιο; Θα είναι η απαγόρευση αυτής της όπως τη χαρακτήρισα φυσιολογικής.

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Καθοδηγείτε κύριε Κίζη...

Ι. ΚΙΖΗΣ. Ορίστε;

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Κάνετε την ερώτηση και θα απαντήσει... Μην τον καθοδηγείτε...

Δ. ΛΑΓΟΣ. Όχι, δεν...

Ι. ΚΙΖΗΣ. Έχετε την καλοσύνη να μην μου υποδεικνύετε...

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Κύριε Κίζη έχουμε μείνει μισή ώρα πίσω στον χρόνο...

Ι. ΚΙΖΗΣ. Εντάξει, ευχαριστώ...

Δ. ΛΑΓΟΣ. Όχι, κύριε καθηγητά, συγγνώμη που παρεμβαίνω...

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Σας παρακαλώ...

Ι. ΚΙΖΗΣ. Εγώ υποδεικνύω την απάντηση;

Δ. ΛΑΓΟΣ. Δεν έχει υποδείξει ο άνθρωπος κάτι...

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Κύριε Κίζη μπορείτε να το κάνετε μετά, σας παρακαλώ...

Δ. ΛΑΓΟΣ. Το θέμα...

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Έχουμε μείνει εκτός χρόνου...

>

Α ΜΕΡΟΣ

Δ. ΛΑΓΟΣ. Το θέμα είναι πάρα πολύ σημαντικό… Δηλαδή το θέμα είναι…

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Βεβαίως, σοβαρότατο είναι…

Δ. ΛΑΓΟΣ. Να σας πω: όταν συναντήθηκα με τον Δήμαρχο, για να σπάσω τον πάγο λέω: γιατί κατεδαφίσατε, γιατί γκρεμίσατε την μπάρα; Η μπάρα, ο κύριος καθηγητής ξέρει τι σημαίνει, η μπάρα είναι το ιστορικό σας, είναι ιστορικό σας στοιχείο… Συμφιλίωση υπάρχει, είναι δεδομένη… Λοιπόν, έπρεπε να υπάρχει για να θυμίζει, όχι σε αυτούς…να θυμίζει… στην πολιτεία…

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Έχουμε όλοι απόψεις για αυτό το θέμα, δεν είναι θέμα της συζήτησης… Σας παρακαλώ…

Δ. ΛΑΓΟΣ. Εντάξει…

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Να κρατήσουμε τη διαδικασία. Αν θέλετε να το συζητήσουμε μετά κατά τη συζήτηση, αν συμφωνούνε και οι άλλοι… Παρακαλώ… •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ · ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ · ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ · ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ 09:00-11:30

ΗΛΕΙΑ

• **ΓΕΩΡΓΙΑ ΒΑΛΩΜΕΝΟΥ.** Καλημέρα. Θα παρουσιάσουμε την Ηλεία. Είμαι από την ομάδα του Studio 75, του κυρίου Πάντου, που παρουσίασε χθες τη Μεσσηνία και, δεδομένου ότι πολλά πράγματα θα μπορούσαμε να τα επαναλάβουμε ακριβώς τα ίδια, θα είμαι πολύ σύντομη προσπερνώντας κάποια πράγματα τα οποία ανέλυσε ο κύριος Πάντος χθες. Βαλωμένου Γεωργία λέγομαι.

Για τον Νομό λίγα πράγματα: Είναι ένας Νομός που θεωρείται τώρα της Δυτικής Ελλάδας και όχι της Πελοποννήσου, στο μεγαλύτερό του μέρος πεδινός, έχει μεγάλο μήκος ακτών και παραλιακές περιοχές και λίγες ορεινές περιοχές. Χωρίζεται σε αυτούς τους Δήμους που βλέπετε εδώ, από συνένωση περίπου είκοσι δυο (22) παλιότερων Δήμων και το 2007 είχε τις πυρκαγιές που όλοι ξέρουμε πως κατέστρεψαν πολύ μεγάλες περιοχές και κάποιους οικισμούς και είχαν αρκετά θύματα. Κάποια χωριά καταστράφηκαν τελείως.

Σε σχέση με τη μεθοδολογία της ανάλυσης: αυτές είναι οι καρτέλες, ενώ στην Μεσσηνία που είδατε χθες οι καρτέλες ήτανε δικές μας, γιατί ήμασταν η πρώτη ομάδα που ανέλαβε, αυτές είναι οι καρτέλες που μας δόθηκαν από το Υπουργείο τις ακολουθήσαμε.

Σχετικά με τη φυσιογνωμία του Νομού τώρα: οι πιο παλιοί οικισμοί έχουν κάποια συνεκτικά τμήματα, δεν είναι και πολλοί αυτοί.

Στους ορεινότερους οικισμούς, όπως είναι φυσικό λόγω της εγκατάλειψης και των χαμηλών ρυθμών ανάπτυξης, διατηρούνται περισσότερο τα παραδοσιακά στοιχεία ενώ στους πεδινούς οικισμούς, που είναι και οι πιο πολλοί -είναι η πλειοψηφία των οικισμών- βλέπουμε αρκετές αλλοιώσεις. Περικλείονται από αγροτική γη και έχουν γεωργικό χαρακτήρα. Στους παραλιακούς οικισμούς, που επίσης είναι αρκετοί, υπάρχουν οι αλλοιώσεις που προκαλούνται από την τουριστική ανάπτυξη.

Έχουμε και στο νομό Ηλείας αρκετές περιοχές που είναι τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους -CORINE ή NATURA- και αρχαιολογικοί χώροι. Βλέπουμε εδώ τον κατάλογο, να μην

>

ΗΛΕΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

το διαβάσω. Χαρακτηριστικά σημεία είναι: η λίμνη Καϊάφα, η λίμνη Πηνειού και, από αρχαιολογικούς χώρους, ο πιο σημαντικός είναι η Αρχαία Ολυμπία. Επίσης υπάρχει και η Αρχαία Ήλιδα που είναι σημαντικός αρχαιολογικός χώρος. Τέλος, ο ποταμός Ερύμανθος, που ξεκινάει από την Φολόη.

Εδώ βλέπουμε τους οικισμούς που επιλέξαμε για να κάνουμε την προκαταρτική πρόταση: είναι οικισμοί της Ζαχάρως, ανήκουν σε όλες τις κατηγορίες οικισμών που έχουμε και που τους έχουμε ταξινομήσει ανάλογα με τον βαθμό προστασίας. Έχουμε επίσης πεδινό, παραλιακό, ορεινό. Το χωριό Ταξιάρχες είναι ο μόνος κηρυγμένος παραδοσιακός οικισμός της Ηλείας. Η Αρτέμιδα είναι ένα χωριό από αυτά που καταστράφηκαν στην πυρκαγιά και έχει και αυτό ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Κάποια αριθμητικά στοιχεία:
Η μελέτη περιλαμβάνει τετρακόσιους τριάντα ένα (431) οικισμούς, από αυτούς έχουμε οριοθετημένους με ΦΕΚ, εκατόν ενενήντα (190) και με σκαρίφημα, δυο (2). Όλοι οι υπόλοιποι δεν έχουν όριο και έχουμε και εφτά (7) με Ρυμοτομικό Σχέδιο ή **Γ.Π.Σ.**. Στάσιμοι είναι χαρακτηρισμένοι οι εκατόν τριάντα οχτώ (138) και προϋφιστάμενοι του είκοσι τρία, εκατόν εξήντα εφτά (167).

Δυο (2) παραδείγματα χαρτών:
Ο ένας είναι με οικισμό που έχει όριο. Είναι η Φασκομηλιά: το πορτοκαλί είναι το όριο, το πραγματικό όριο είναι το μπλε και το όριο της περιοχής μελέτης, που καθορίζεται από κάποια φυσικά στοιχεία, είναι το μαύρο.
Ο άλλος είναι ένας οικισμός που δεν είναι οριοθετημένος: τα Πετράλωνα.

Το χαρακτηριστικό παραδοσιακό σπίτι της Ηλείας είναι το χαρακτηριστικό παραδοσιακό σπίτι στις περισσότερες περιοχές της Ηπειρωτικής Ελλάδας. Δεν έχει κάποια ιδιαιτερότητα, είναι αυτός ο παραλληλεπίπεδος όγκος, μονώροφος παλιότερα και, μετά το 1910, διόροφος. Κάτω οι βοηθητικοί χώροι – πάνω η σάλα, κεντρικοί εξώστες, σχετική συμμετρία, είσοδος από μια σκάλα που, καμιά φορά, από κάτω έχει καμάρα.

Ένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικό μέρος της Ηλείας είναι το χωριό Ανδρίτσαινα το οποίο βρίσκεται και στα όρια του νομού. Βρίσκεται, περίπου, ανάμεσα σε τρεις (3) Νομούς: την Αρκαδία, την Ηλεία και τη Μεσσηνία και μοιάζει με τα χωριά της ορεινής Αρκαδίας. Έχει δηλαδή μια κάπως ιδιαίτερη αρχιτεκτονική, έχει και νεοκλασικές επιρροές, έχει αστικά μέτωπα και έχει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Ξεχωρίζει δηλαδή από τους υπόλοιπους οικισμούς.

Τα χαρακτηριστικά στοιχεία του Νομού είναι βέβαια η χρήση της πέτρας και στα χτίσματα και στους κοινόχρηστους χώρους. Ο σιδηρόδρομος επηρεάζει ιδιαίτερα όλα τα χωριά από τα οποία διέρχεται και τα περισσότερα κτήρια του σιδηρόδρομου είναι κηρυγμένα ως αξιόλογα μνημεία.
Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της Ηλείας, που έχει να κάνει με την γεωγραφία της, είναι ότι καθώς αρχίζουν οι ορεινοί όγκοι, αρχίζει δηλαδή να ανεβαίνει το υψόμετρο, τα χωριά έχουν μια πολύ ωραία και ιδιαίτερη θέα προς τα δυτικά, προς τον κάμπο και τη θάλασσα. Δηλαδή όλο το ανατολικό κομμάτι του Νομού έχει αυτή τη θέα.
Ένα άλλο χαρακτηριστικό είναι τα πάρα πολλά αχρησιμοποίητα πλέον κελύφη, από παλιά βιομηχανικά και αγροτικά κτίρια, τα οποία, όπως ειπώθηκε και από τους προηγούμενους μελετητές, είναι ένα ζήτημα το τι τα κάνουμε, πώς τα αξιοποιούμε, πώς τα διατηρούμε, αν πρέπει να τα διατηρήσουμε.

Σχετικά με τους παραδοσιακούς οικισμούς τώρα: υπάρχει, όπως είπαμε, ένας παραδοσιακός οικισμός στην Ηλεία που είναι οι Ταξιάρχες στη Ζαχάρω. Αυτός που βλέπουμε εδώ. Υπάρχει ακόμα ένας, που εμείς προτείνουμε να γίνει παραδοσιακός –και είναι απορίας άξιον γιατί δεν είναι ήδη, αν και έχει δικό του Πολεοδομικό Σχέδιο– και είναι η Ανδρίτσαινα.

Πολύ σύντομα να παρουσιάσω έντεκα (11) οικισμούς ακόμα που έχουμε αξιολογήσει ως ενδιαφέροντες, χωρίς να προτείνουμε απαραίτητα να κηρυχτούν διατηρητέοι, που όμως είναι αξιόλογοι και θα μπορούσαν, κάποια τμήματά τους, κάποια παραδοσιακά σύνολα, να αντιμετωπιστούν με έναν ιδιαίτερο τρόπο στην πρόταση.
Κατάκολο, Καλλιθέα… Να μην τα λέω… Αυτά τα έντεκα (11)… Τα κριτήρια επιλογής αυτών των οικισμών είναι εδώ. Δηλαδή είναι *το μεγάλο ποσοστό παλαιών και αξιόλογων κτισμάτων, ο παραδοσιακός χαρακτήρας, οι καλαίσθητοι κοινόχρηστοι χώροι,* όταν υπάρχουν, *αξιόλογα στοιχεία φυσικού περιβάλλοντος* κοντά στον οικισμό και αξιόλογα στοιχεία δομημένου περιβάλλοντος ή μνημεία, *αρχαιολογικοί χώροι, ιστορική αξία.*

Ξεκινώντας την πρόταση θα ήθελα να πω ότι στην πρώτη (1η) φάση, αυτό ισχύει φαντάζομαι για όλους, υπήρξε μεγάλη κατανάλωση χρόνου στη συγκέντρωση στοιχείων και στην ανάλυση των οικισμών με αποτέλεσμα η προσέγγιση της πρότασης να είναι κάπως γενική. Στη δεύτερη (2η) φάση θα αξιοποιηθεί περισσότερο η ανάλυση που έχουμε κάνει αλλά και τα αποτελέσματα αυτής εδώ της συζήτησης, του συνεδρίου, το οποίο θεωρούμε ότι καλώς γίνεται και θα έπρεπε να έχει γίνει και νωρίτερα.
Πιστεύουμε ότι η τελική μας πρόταση θα έχει κάποιες διαφοροποιήσεις από την αρχική μας προσέγγιση. Οι οικισμοί θα αντιμετωπιστούν ως επιμέρους σύνολα. Να πω εδώ ότι στην κατηγοριοποίηση που έχουμε ήδη κάνει στη μέχρι τώρα πρότασή μας, έχουμε κάνει το εξής: ο βασικός διαχωρισμός είναι οι πεδινοί και οι ορεινοί οικισμοί. Από εκεί και πέρα αυτοί αναλύονται σε βαθμούς προστασίας, που είναι πέντε (5): από το ένα, που είναι ο μικρότερος βαθμός προστασίας, μέχρι το πέντε (5) και υπάρχει μια διαφοροποίηση στους ειδικούς κανόνες δόμησης, τους μορφολογικούς κανόνες όπως θα το πούμε τελικά, ο οποίος έχει να κάνει με το συνεκτικό τμήμα του οικισμού, το εκτός συνεκτικού τμήματος αλλά εντός οικισμού και την εκτός οικισμού περιοχή. Με βάση αυτήν τη διαφοροποίηση, που βγάζει περίπου είκοσι τέσσερις (24) κατηγορίες, θα υπάρξουν οι διαφοροποιήσεις στους κανόνες. Εκτός από αυτό θα υπάρξουν και οι ειδικές περιοχές, δηλαδή τα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και οι αρχαιολογικοί χώροι και τα τοπία που πρέπει να προστατευτούν.

Υπήρχε και στη Μεσσηνία αυτή η διαφάνεια: έχει να κάνει με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, κυρίως με τα φωτοβολταϊκά δηλαδή –γιατί αυτό μας απασχολεί στους οικισμούς– και τα ηλιακά, τους ηλιακούς θερμοσίφωνες, για τους οποίους δεν υπάρχει πρόβλεψη μέχρι τώρα.
Ένα ζήτημα σε σχέση με τους ορεινούς οικισμούς είναι η εγκατάλειψη, όπως είπαμε και πριν, η ερήμωση γενικώς και τα άδεια κελύφη. Πιστεύουμε ότι πρέπει να υπάρξει

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

>

ΗΛΕΙΑ
Α ΜΕΡΟΣ

κάποια μέριμνα τέλος πάντων για να αποκατασταθούν είτε ολόκληροι οι οικισμοί, είτε κάποια τμήματά τους και σε σχέση με αυτό θα πρέπει να γίνει μια ειδική μελέτη για τον τρόπο, για τους κανόνες αυτής της αποκατάστασης, έτσι ώστε να δίνεται η δυνατότητα του εκσυγχρονισμού της λειτουργίας χωρίς να αλλοιώνεται η μορφή και ο χαρακτήρας του οικισμού.

Σε σχέση με τους κοινόχρηστους χώρους: πρέπει να υπάρξει και εκεί μια μέριμνα η οποία δεν αποτελεί ακριβώς αντικείμενο αυτής της μελέτης. Τα υλικά, οι κατασκευές, επίσης η βιοκλιματική αντιμετώπιση του θέματος αυτού.

Το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο θα το περάσω λίγο γρήγορα, δε νομίζω ότι ενδιαφέρει και τόσο πολύ είναι, εξάλλου, παντού το ίδιο: Οι όροι δόμησης που ισχύουν ανάλογα με τους οικισμούς. Σε σχέση με την αποτελεσματικότητά του, το υπάρχον πλαίσιο μάλλον κατορθώνει, παρά τις αδυναμίες του, να αποτρέψει την οικοδόμηση κτιρίων με τερατώδεις αστοχίες και αλλοιώσεις στους περισσότερους οικισμούς. Στην πλειοψηφία των οικισμών, ειδικά των στάσιμων και φθινόντων, οι αστοχίες που συναντήσαμε ήταν σημειακές και αυθαίρετες, πράγμα που δείχνει ότι το βασικότερο πρόβλημα του θεσμικού πλαισίου είναι η εφαρμοσιμότητα του και η αποτελεσματικότητα των ελεγκτικών θεσμών και υπηρεσιών. Επίσης, το θεσμικό πλαίσιο έχει μια γενικότητα και περιορίζει την αρχιτεκτονική έκφραση.

Η διεθνής αλλά και η ελληνική εμπειρία έχει δείξει ότι η καλή αρχιτεκτονική μπορεί να συνδυάζει σύγχρονη λειτουργικότητα και τεχνολογία με βασικές αρχές και όχι μόνο με μορφολογικά στοιχεία της παράδοσης και το αποτέλεσμα να εντάσσεται αρμονικά στο παραδοσιακά δομημένο περιβάλλον, αναβαθμίζοντάς το και χωρίς να αλλοιώνει τον χαρακτήρα του. Αντίθετα, η αναπαραγωγή μορφολογικών στοιχείων με τρόπο υποχρεωτικό, αφενός μεν δεν εξασφαλίζει την αρχιτεκτονική ποιότητα και αφετέρου καταστρατηγείται στη συνέχεια, λόγω των λειτουργικών απαιτήσεων στην χρήση. Αυτά νομίζω τα ανέλυσε αρκετά χθες ο Στέφανος ο Πάντος, δηλαδή το τι γίνεται στο εξωτερικό.

Κάποιοι πυρήνες παραδοσιακών οικισμών με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά διατηρούνται, με κάποιους κανόνες –κυρίως με κάποιες απαγορεύσεις– οι οποίοι δίνονται με οδηγούς αρκετά εύκολους στην χρήση. Οι οδηγοί αυτοί, από αυτό το ψάξιμο που κάναμε, συντάσσονται κυρίως από τους αρμόδιους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η οποία έχει πληρέστερη γνώση και της περιοχής και των αναγκών της και αυτό είναι αρκετά σημαντικό.

Σε σχέση τώρα με την μεθοδολογία της εκπόνησης των μελετών για την δεύτερη (2η) φάση. Τα ζητήματα που θα θέλαμε να θέσουμε είναι το εύρος και το βάθος του όρου μορφολογικοί κανόνες δόμησης υπό το πρίσμα: των προδιαγραφών των στόχων του προγράμματος, της επιστημονικής προσέγγισης, του αναμενόμενου περιεχομένου του τελικού προϊόντος –που σημαίνει τις τελικές κανονιστικές διατάξεις–, των προτάσεων για την εκπόνηση ειδικότερων μελετών, των κατευθύνσεων προς τα **Γ.Π.Σ.** και τα **Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.** –που, είτε πρόκειται να εκπονηθούν, είτε να αναθεωρηθούν στο μέλλον για αναδιατύπωση των όρων δόμησης– και του εάν θα περιέχονται όλα αυτά ή μόνο οι τελικές κανονιστικές διατάξεις μορφολογικών κανόνων, στο προεδρικό διάταγμα.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ **ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ** **ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ** **ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

09:00-11:30

Το τρίτο (3ο) ζήτημα είναι η ανάλυση κατά την πρώτη (1η) φάση, δηλαδή: η πληρότητα, η επάρκεια της καρτέλας, κατά πόσο τα κουτάκια αυτά επιτρέπουν ποσοτική αξιολόγηση, η πληρότητα της συλλεγόμενης πληροφορίας, η διαδικασία της εκτίμησης του βαθμού προστασίας του δομημένου φυσικού περιβάλλοντος αλλά και του φυσικού τοπίου και κατά πόσο αυτή θα πρέπει να γίνει με κάποιες γενικότερες οδηγίες που να είναι ενιαίες.

Η μεθοδολογία της πρότασης στη δεύτερη (2η) φάση έχει να κάνει κυρίως με τις οδηγίες για την ομαδοποίηση των οικισμών και για τη βιοκλιματική αρχιτεκτονική και την ενεργειακή πολιτική.

Στα επιμέρους ερωτήματα: μάλλον για την ένταξη της αρχιτεκτονικής δημιουργίας ένα ζήτημα είναι η αλλοίωση λόγω της τουριστικής ανάπτυξης, και κατά πόσο πρέπει η χρήση αυτή, η τουριστική, να αποτελέσει ειδικό αντικείμενο της μελέτης η οποία, σύμφωνα με τις προδιαγραφές, αφορά κυρίως την κατοικία αλλά και, κατά την κρίση του μελετητή, κάποιες άλλες χρήσεις.

Η χρήση αυτή, του τουρισμού, ειδικά στο παραλιακό κομμάτι του οικισμού, θεωρούμε ότι πρέπει να προσεχθεί. Και ειδικά, να ληφθούν μέτρα σε σχέση με εγκαταστάσεις που δεν είναι ακριβώς δόμηση, όπως είναι στέγαστρα, πινακίδες κ.τλ. Ένα άλλο ερώτημα είναι, τι γίνεται με την προστασία του αγροτικού τοπίου, το οποίο είναι συνήθως παραμελημένο, ενώ είναι εξίσου σημαντικό με το άγριο και το φυσικό τοπίο όσον αφορά στη διαμόρφωση του ιδιαίτερου χαρακτήρα των οικισμών.

Η ενσωμάτωση των φωτοβολταϊκών σε κτίρια και σε υπαίθριους χώρους: Πάνω βλέπουμε ένα τοπίο το οποίο έχει φωτοβολταϊκά, είναι αρκετά συνηθισμένη εικόνα στην Ηλεία, όπως και οι άλλες εικόνες αυτές που βλέπουμε με τα φωτοβολταϊκά στα δώματα.

Αυτό που βλέπουμε εδώ είναι μια πολύ συνηθισμένη εικόνα στους περισσότερους οικισμούς της Ηλείας, κυρίως στους παραδοσιακούς, είναι η δόμηση χωρίς κανόνες, η οποία μπορεί να οδηγεί σε αυτά τα αποτελέσματα, εφόσον αυτό είναι το αισθητικό κριτήριο των πελατών και ο Αρχιτέκτονας, δεν μπορεί να τους πείσει για το αντίθετο, ή να αρνηθεί την δουλειά, ή δεν υπάρχει Αρχιτέκτονας, ενώ αντίστοιχα, όταν ο όγκος είναι ενταγμένος ας πούμε σε αυτό που εμείς τουλάχιστον θα θέλαμε να είναι οι μορφολογικοί κανόνες, ακόμα και χωρίς μορφολογικά στοιχεία, και παρά το ότι υπάρχει κάποιος περιορισμός στην ελευθερία της αρχιτεκτονικής έκφρασης, το αποτέλεσμα μπορεί να είναι πολύ καλύτερο.

Για την δημιουργία ενός σύγχρονου δομημένου περιβάλλοντος το αντικείμενο θα πρέπει να μελετηθεί μέσα από το πρίμα της διατήρησης των αξιόλογων στοιχείων της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς αλλά και να δοθεί ακόμα μεγαλύτερη έμφαση στην ικανοποίηση των αναγκών του σύγχρονου χρήστη. Ένα μέσο για αυτό είναι ο βιοκλιματικός σχεδιασμός ο οποίος πρέπει να αποσκοπεί στη δημιουργία συνθηκών άνεσης και ενδιαφέροντος σε όλες τις κατηγορίες χώρων, κλειστών και υπαίθριων, ιδιωτικών και κοινόχρηστων.

Αυτά σχετικά με την Ηλεία, ελπίζω ότι δεν ήτανε μεγάλη η υπέρβαση του χρόνου… •

• **Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ.** Ίσα-ίσα, έχετε και δυο (2) λεπτά… •

• **Γ. ΒΑΛΩΜΕΝΟΥ.** Εντάξει, δεν θέλω να πω κάτι άλλο… •

>

Α ΜΕΡΟΣ

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Λοιπόν, επομένως ξεκινάμε με το πέρας των παρουσιάσεων των μελετητών έναν σύντομο, λόγω προγράμματος, διάλογο, ερωτήσεις και τοποθετήσεις πάνω στις παρουσιάσεις που είχαμε ως τώρα… Ή έχουνε γίνει ήδη κάποιες ερωτήσεις… Ας ειπωθούνε πρώτα όλες οι ερωτήσεις… Έτσι; η κυρία Κρεμέζη, ο κύριος Γροζόπουλος, η κυρία Μολλά και η κυρία Μουρμούρη…

Α. ΚΡΕΜΕΖΗ. Ναι, ναι, είναι ανοιχτό, καταρχάς να ρωτήσω, μια και έξω είναι οι ερωτήσεις ή θα μπορούμε να επανέλθουμε αργότερα;

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Θα δούμε, ο χρόνος είναι λίγος…

Α. ΚΡΕΜΕΖΗ. Εντάξει γιατί δεν είναι εύκολο να τις μαζέψεις όλες…
Θα ήθελα να κάνω κάποιες ερωτήσεις στην τελευταία παρέμβαση οι οποίες θα μπορούσαν να αφορούν και τη χθεσινή παρουσίαση της περιοχής Αρκαδίας από τον κύριο Στέφανο Πάντο, Μεσσηνίας και Αρκαδίας νομίζω… Εντάξει, Μεσσηνίας… Νομίζω ότι κάπως διευκολύνατε τα συμπεράσματα γιατί εξομοιώσατε την αρχιτεκτονική… Η βιβλιογραφία θα μπορούσε να με καλύψει και να μην ασχοληθώ με το να σας αναλύσω αυτά τα θέματα, ωστόσο πρέπει να πω ότι είναι εμφανέστατες οι διαφορές ανάμεσα στους οικισμούς της πεδιάδας και τους ορεινούς, αλλά θα πρέπει σαφέστατα αυτά τα στοιχεία να τα λάβετε υπόψη γιατί αλλιώς, οτιδήποτε προτείνετε, θα είναι εις βάρος της μιας ή της άλλης περίπτωσης. Παραδείγματος χάρη: οι ορεινοί οικισμοί έχουνε ένα χαρακτηριστικό πυργοειδές, μια ανάπτυξη του όγκου προς το ύψος ας πούμε, και είναι και ένα μεγάλο ερώτημα τι κάνεις όταν υπερβαίνει το ύψος, τα καθιερωμένα εφτάμισι (7,50), άντε οκτώμισι (8,50) μέτρα, που δίνουνε οι όροι δόμησης. Θα ήθελα μια απάντηση σε αυτό.

Το δεύτερο (2ο) που θα ήθελα να ρωτήσω είναι, αυτή η διεθνής εμπειρία σχετικά με τα επιτεύγματα στην Αλβιόνα, μήπως θα μας ήτανε πιο χρήσιμη αν αναφερόταν σε πιο κοντινές περιοχές, όπως η Νότιος

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ · ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ · ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ · ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ

Ιταλία που έχει, ενδεχομένως, παρεμφερή προβλήματα, η αρχιτεκτονική μάλλον προσομοιάζει κατά κάποιον τρόπο με δικές μας περιοχές και θα μας διευκόλυνε περισσότερο να δούμε πώς μπορούμε να αποκομίσουμε οφέλη από αυτήν την εμπειρία. Γιατί αυτά που είδαμε, με τους αυστηρούς όρους δόμησης του Λονδίνου, της περιοχής που μας δείξατε, φοβάμαι ότι, εμένα τουλάχιστον προσωπικά, δε μου έδωσαν στοιχεία για να σκεφτώ περισσότερο.

Καλά, αυτός ο περίφημος Σνότσι σε αυτήν την τελευταία φωτογραφία… Μήπως θεοποιήσαμε κάποιους πολύ σπουδαίους αρχιτέκτονες οι οποίοι έκαναν το δικό τους αγνοώντας πολλά άλλα πράγματα και έτσι παρερμηνεύσαμε μερικά πράγματα; Μήπως αυτή η ελευθερία της αρχιτεκτονικής, για την οποία θα μιλήσουμε αργότερα, στην συγκεκριμένη περίπτωση ακριβώς, επειδή έχω και την φωτογραφία και την έχετε όλοι υπόψην σας γι αυτό το λέω, μήπως αυτό ακριβώς υποδεικνύει το πόσο η αυθαιρεσία μιας σύγχρονης αρχιτεκτονικής άποψης, όταν δεν υπάρχει περίπτωση να συνδιαλλαγεί με το περιβάλλον, αναιρεί και ανατρέπει την ομοιογένεια του. Είναι μια πάρα πολύ ενδιαφέρουσα αρχιτεκτονική, και εμένα μου αρέσει ο Σνότσι, αλλά δεν μου αρέσει ο Σνότσι όταν είναι μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον. Θα ήθελα πάρα πολύ τη γνώμη σας πάνω σε αυτό αν και σας λέω ότι η συζήτηση μάλλον θα περιστραφεί πάνω σε αυτά τα θέματα…

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Λάβετε υπόψη σας ότι το βράδυ έχουμε πάνω από τρεις (3) ώρες συζήτηση για αυτό… Αν μπορείτε, μόνο τα πολύ κρίσιμα διευκρινιστικά για να προχωρήσουμε. Ο κύριος Γροζόπουλος είχε πει…

Ν. ΓΡΟΖΟΠΟΥΛΟΣ. Απλά, θα ήθελα να διευκρινίσω ότι με τη χθεσινή τοποθέτηση και σε σχέση με τον προβληματισμό για τον συντελεστή, συντάσσομαι με τον έλεγχο του περιτυπώματος του κτιρίου και όχι με την παραγωγή κτιρίων στην βάση του συντελεστή, δηλαδή να ελεγχθεί το περιτύπωμα του κτιρίου σε σχέση με τα περιβάλλοντα κτίρια, τα περιτυπώματα του περιβάλλοντα χώρου και ας προκύψει ένας συντελεστής 6.32, 7.29, 8.14, δεν με ενδιαφέρει, αλλά το σημαντικό είναι να εναρμονιστεί το κτίριο το οποίο επιδιώκεται, σε έναν περιβάλλοντα χώρο… Δεν ξέρω αν έγινα κατανοητός, ευχαριστώ πολύ…

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Η κυρία Μολλά και μετά η κυρία Μουρμούρη…

Δ. ΜΟΛΛΑ. Θα ήθελα καταρχάς να ρωτήσω τους μελετητές, όλους, πόσο χρόνο και πόσος κόσμος πιστεύουν ότι θα έπρεπε να δουλέψει σε αυτές τις μελέτες, πόσο χρόνο πιστεύουν οι ίδιοι ότι θα θέλανε για να κάνουν την δουλειά που πραγματικά, για να κάνουν σωστή μελέτη όλων των οικισμών και να είναι σίγουροι ότι έχουν άποψη για όλους τους οικισμούς, ότι η ανάλυσή τους και αυτό που προτείνουν, είναι ορθά. Δηλαδή ακούω και είναι αυτή η πρώτη εντύπωση που είχα, από την προκήρυξη ακόμα των διαγωνισμών αυτού του προγράμματος, ακούει κανείς πεντακόσιοι (500) οικισμοί, τετρακόσιοι (400) οικισμοί… Δηλαδή, είναι ασύλληπτα μεγέθη… Δεν καταλαβαίνω πώς γίνεται αυτή η δουλειά, δεν καταλαβαίνω…

Τώρα επίσης, θέλω να το πω, γιατί συγκεκριμένα έτυχε στον κύριο Λαγό να ασχοληθεί με τον Νομό Ξάνθης και Ροδόπης, που έχουν απίστευτο πλούτο και πράγματα τα οποία είναι και μυστικά. Ήθελα να

Α ΜΕΡΟΣ

ρωτήσω τον κύριο Λαγό, για παράδειγμα, ξέρει γιατί έχουμε μια διαφοροποίηση μουσουλμανικοί πληθυσμοί, χριστιανικοί πληθυσμοί, άλλη μια είναι οι πομάκοι και οι μουσουλμάνοι. Ανάμεσα στους Πομάκους, πολιτισμικές διαφορές που υπάρχουν μέσα στους Πομάκους οι οποίες εκφράζονται και στον χώρο, στην κίνηση και στη ζωή των κατοίκων, στο πώς βάζουνε τις πόρτες τους, όλα αυτά. Αυτές τις έχει εντοπίσει; Έχει το περιθώριο, το χρονικό περιθώριο να τις εντοπίσει; Έτσι για να καταλάβω, γιατί δεν ξέρω με ποιες συνθήκες δουλεύετε και πώς μπορεί να γίνει αυτή η δουλειά. Δηλαδή μου φαίνεται ασύλληπτο και θέλω να μου απαντήσετε όλοι αν γίνεται …

Δ. ΛΑΓΟΣ. Πραγματικά βάζετε επί τον τύπον τον ήλων, γιατί αυτό το οποίο έπρεπε να ενδιαφέρει σε πρώτη φάση, είναι το τι αφορά αυτή η δουλειά. Ποια είναι αυτή η δουλειά που κάνουμε. Είναι μόνο το κερασάκι στην τούρτα, δηλαδή ο τίτλος; Έχουμε αναλωθεί με τον τίτλο τόσο πολύ…

Λοιπόν, για τους πομακικούς οικισμούς: Το μέγεθος της δουλειάς είναι τεράστιο. Οι χρόνοι είναι περιορισμένοι. Όπως είδατε, μέσα στην σύνθεση της ομάδας της δικιάς μου, αλλά και των άλλων ομάδων, έχουμε μέχρι και γεωλόγο. Γιατί έχουμε γεωλόγο; Διότι αντιμετωπίσαμε και πρόβλημα με ολίσθηση. Η Καρδίτσα ενδεχομένως έχει οικισμό, που δεν σας τον έδειξε, που είναι περιοχή ολόκληρη που ολισθαίνει, στο Ρωποτό. Λοιπόν, αυτά είναι προβλήματα τεράστια.

Τώρα, για τους Πομάκους. Για τους Πομάκους νιώθω ότι αυτό που κάνουμε είναι αντίστοιχο ας πούμε με την μάχη που έδωσε ο Παπαφλέσσας στο Μανιάκι, δηλαδή την έχασε. Το πρόβλημα δεν είναι αρχιτεκτονικό. Το πρόβλημα είναι τεράστιο, το πρόβλημα είναι θρησκευτικό. Είναι αυτοί οι άνθρωποι Σουνίτες, ή είναι Αλεβίτες ή είναι Μπεκτασί; Είναι πολλά πράγματα, είδατε; Ευτύχησα να δω ένα ντοκιμαντέρ το ’77, που μας το έβαλε ο Μουτσόπουλος ειδικά για τους Πομάκους και είχα μια προετοιμασία. Ασχολήθηκα με τη βιβλιογραφία, με τους συνεργάτες, με τον καθηγητή που έχω σύμβουλο, ο οποίος είχε δουλέψει στην περιοχή. Προσπάθησα να το προσεγγίσω το θέμα διαφορετικά. Αρκεί να σας πω ότι η μορφολογία των ανθρώπων δηλαδή, αν δούμε τους ανθρώπους εκεί πάνω με τους ανθρώπους κάτω στον Τόπειρο, ή τους ανθρώπους που είναι στο… Τη μορφή τους.. διαφέρει, διαφέρει το ντύσιμό τους, διαφέρουν πολλά πράγματα.

Το πρόβλημα δεν είναι η μορφολογία, το πρόβλημα είναι πώς θα τα βάλουν με τον Δασάρχη να τους δώσει λίγο χώρο να επεκτείνουν τον οικισμό τους. Είναι πολύπλοκο το πρόβλημα και θα απαντήσω τώρα στον κύριο Κίζη, ότι δεν θα του απαντήσω, διότι το θέμα αυτό αφορά τεράστιο συνέδριο. Δεν αφορά αυτή τη συνάντηση που στα πέντε (5) λεπτά θα μου πείτε μετά από λίγο ότι δεν έχω χρόνο. Πόσο χρόνο να έχω; Πόσο χρόνο; Τι να πας να πεις σε αυτόν τον άνθρωπο ο οποίος θέλει να χτίσει το σπίτι του και μηχανεύεται ο μηχανικός εκατό χιλιάδες τρόπους για να μπει να φτιάξει ένα σπίτι, το οποίο σπίτι θα είναι αντίγραφο της Ξάνθης. Γιατί; Γιατί ο Πομάκος δεν έφυγε… Ο Πομάκος, από ό,τι μας είπαν, πάει, γυρίζει, πάει στην Γερμανία και ξαναγυρίζει στο χωριό του…

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Κύριε Λαγέ…

Δ. ΛΑΓΟΣ. Η γυναίκα του Τομ Χανκς είναι Ελληνοπομάκα, δηλαδή είναι από πατέρα Πομάκο μάνα Ηπειρώτισσα στην Αμερική… Είναι τεράστιο το πρόβλημα…

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Κύριε Λαγέ…

Δ. ΛΑΓΟΣ. Συγγνώμη…

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Και γενικότερα να πω το εξής, ότι το πνεύμα των ερωτήσεων αυτού του σκέλους είναι διευκρινιστικές πάνω στις μελέτες… Σας παρακαλώ… Αν ανοίξουμε το θέμα θα το χάσουμε… Αυτά τα γενικά θέματα έχουμε πολύ χρόνο να τα συζητήσουμε πολύ σοβαρά μετά, όσο πολύ χρόνο…

Δ. ΛΑΓΟΣ. Ωραία, ένα λεπτό μονάχα θέλω…

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Παρακαλώ πάνω στις παρουσιάσεις, στα ερωτήματα…

Δ. ΛΑΓΟΣ. Ένα λεπτό ακόμα και δε θα συνεχίσω… Θέλω να πω ότι ο ορθός τίτλος των μελετών θα ήταν: Επικαιροποίηση των όρων και περιορισμών δόμησης του διατάγματος του 1985. Ξέρετε, δεν θα άνοιγε μύτη. Είναι το ίδιο πράγμα που συνέβη όταν είπε ο αείμνηστος Ανδρέας Παπανδρέου το «εκτροπή του Αχελώου». Αν το έλεγε «εκτροπή του Ασπροποτάμου» κανένας δεν θα έπαιρνε χαμπάρι τι γινόταν. Ποιος ξέρει ποιος είναι ο Ασπροπόταμος; είναι ο άνω ρους του Αχελώου. Αυτή είναι η πραγματικότητα. Το πρόβλημα είναι ο τίτλος, δεν είναι η ουσία. Η ουσία είναι αυτά τα ερωτήματα που είπε η συνάδελφος. Ευχαριστώ.

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Εντάξει… Η κυρία Μουρμούρη… Ο κύριος Μπίρης, μετά η κυρία Αποστόλου…

Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ. Ευχαριστώ, εγώ δε θέλω να κάνω διευκρινιστική ερώτηση, θέλω να δώσω μια διευκρίνιση για την καλύτερη κατανόηση ως προς κάτι που ακούστηκε και χθες και σήμερα. Οι περιοχές CORINE: Οι περιοχές CORINE λοιπόν δεν έχουν το ίδιο καθεστώς με τις περιοχές NATURA 2000, ή τα Τοπία Ιδιαιτέρου Φυσικού Κάλλους, ή τους Αρχαιολογικούς Χώρους κ.λπ., διότι δεν έχουν νομική δέσμευση. Τις NATURA κλπ είναι υποχρεωτικό να τις σεβαστούμε με βάση κάποιες διεθνείς δεσμεύσεις. Το CORINE δεν είναι ένα σύστημα προστασίας, είναι ένα σύστημα απεικόνισης που χρησιμοποιεί ερμηνεία δορυφορικών φωτογραφιών κ.λπ. Εκείνο λοιπόν που προσφέρει σαν πληροφορία στη μελέτη δεν είναι τι μας δεσμεύει να κάνουμε, διότι δεν αφορά οικοτόπους για τους οποίους έχουμε αναλάβει υποχρεώσεις, μας δίνει ένα δυναμικό φυσικού κεφαλαίου. Διότι απεικονίζονται η βλάστηση στην περιοχή και τα είδη φυτικής βλάστησης, ή τα φυτικά οικοσυστήματα που θα άξιζε τον κόπο να τα λάβουμε υπόψη μας κατά τη διαχείριση. Μόνο αυτή τη διευκρίνιση, ευχαριστώ…

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Εντάξει. Ο κύριος Μπίρης, η κυρία Αποστόλου και καλύτερα να κρατηθούμε εδώ…

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ. Θα ήθελα να κάνω δυο (2) σύντομες παρατηρήσεις γιατί θεωρώ ότι αξίζει στα σημεία αυτά να δοθεί προσοχή και από τους μελετητές αλλά και από εμάς.

Α ΜΕΡΟΣ

Πρώτα: αυτές οι αποθήκες, τα κτίρια εργασίας, τα στέγαστρα, τα γεφύρια… Όχι όλα, αλλά μερικά από αυτά θα πρέπει να τα προσέξουμε πάρα πολύ γιατί, περιέργως, δίνουν απαντήσεις για μια σύγχρονη αρχιτεκτονική. Ένα άλλο συντακτικό, σύγχρονο, με σύγχρονα υλικά, με σύγχρονα κατασκευαστικά συστήματα που γίνονται μέσα σε περιοχές, ακόμη και παραδοσιακές χωρίς να δημιουργούν προβλήματα. Εάν υπάρχουν τέτοιες, εγώ πιστεύω ότι υπάρχουν τέτοιες και είδαμε τέτοιες που σημαίνει ότι, ενώ στην κατοικία του ο άνθρωπος πολλές φορές, στην προσπάθεια του να είναι ευαίσθητος και καλλιτεχνικά ενημερωμένος, κάνει απίστευτα, αποτρόπαια εγκλήματα όσον αφορά στην αρχιτεκτονική, στο χώρο εργασίας του είναι πιο φυσιολογικός, δεν υπάρχουν αυτά τα στοιχεία και μπορούμε εκεί να ανακαλύψουμε περίεργες διαστάσεις του προβλήματος της ένταξης, όπου επιτυγχάνεται, ή υπάρχει εν πάσει περιπτώσει, χωρίς να δημιουργεί προβλήματα ενώ ταυτοχρόνως προτείνει και ένα νέο συντακτικό αρχιτεκτονικής. Είδαμε τέτοιες αποθήκες και βοηθητικές εγκαταστάσεις και χώρους εργασίας, όχι όλες, το επαναλαμβάνω, διότι υπήρχαν μεγέθη που επισημάνθηκαν, ή χρήσεις που επισημάνθηκαν τελείως λάθος, αλλά υπήρξαν και ορισμένα που θα μπορούσαμε οι μελετητές να τα διερευνήσουνε…

Ένα δεύτερο, συγγενές ζήτημα: όπως δείχνετε την κακή αρχιτεκτονική και όπως τη δείχνουμε την κακή αρχιτεκτονική και καλά κάνουμε, πρέπει να δείξουμε και την καλή αρχιτεκτονική. Περισσότερο από όσο την δείξαμε. Δηλαδή όποτε παρουσιάστηκαν καλά παραδείγματα, τουλάχιστον εγώ ένιωσα μια ανακούφιση και μιαν ελπίδα. Και μου φαίνεται περίεργο να δείχνουμε του Σνότσι το κτίριο, ας πούμε, του οποίου πραγματικά δεν είναι τυχαία η σχέση με τα προβλήματά μας, γιατί είναι μια απλή καθαρή αρχιτεκτονική χωρίς ψεύδη και αισθητικές υποκρισίες, που είναι υψηλή τέχνη και λίγο να μας πνίγει κιόλας, δηλαδή να λέμε μου αρέσει αλλά δεν το μπορώ. Αυτό, το μου αρέσει και δεν το μπορώ είναι λίγο ψυχική κατάσταση περίεργη. Ωραίο είναι να σου αρέσει και να το μπορείς κιόλας γιατί αυτό είναι, έτσι αρέσουν τα πράγματα. Πρέπει να απαλλαγούμε μου φαίνεται από αυτές τις νευρώσεις. Ένας σιωπηλός Αρχιτέκτονας, διεθνής μάλιστα, πολύ καλός, ούτε προβάλλεται ούτε.. σχεδόν άγνωστος είναι…

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Ε όχι και άγνωστος…

Α. ΜΠΙΡΗΣ. Σχεδόν άγνωστος είναι σε σχέση με αυτούς τους σταρ… Τέλος πάντων… Αυτά ήθελα να πω…

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Κυρία Αποστόλου, το μικρόφωνο;

Μ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ. Λοιπόν, εγώ θέλω να επισημάνω ότι πρέπει να απεμπλακούμε από το άλλοθι του τίτλου για να ξεφεύγουμε από το θέμα. Για εμένα υπάρχουν προδιαγραφές. Οι προδιαγραφές ερμηνεύουν τον τίτλο, αν έχει κάποιος πρόβλημα με τον τίτλο. Εγώ επιμένω: Οι προδιαγραφές μιλάνε για προστασία. Εγώ αυτό θα ήθελα να το δω. Έχω ένα έλλειμμα… Δηλαδή, το φέρνουμε γύρω-γύρω το πράγμα, αλλά στις προτάσεις δεν το βλέπω, ή δεν το βλέπω σε όλες ή το βλέπω πολύ αδύναμο, αλλά πάμε για μια νομοθεσία η οποία έχει την απαίτηση της προστασίας και μάλιστα τη βελτίωση της υφιστάμενης νομοθεσίας. Λοιπόν, σύμφωνα και με όσα είπα χθες, επιθυμώ αυτές οι προδιαγραφές να μην εξακολουθήσουν να είναι αντικίνητρο για την προστασία των παραδοσιακών οικισμών, ειδικά αυτοί με ενδιαφέρουν για να μπορούν να επιβιώσουν και να υπάρχουν σαν πολιτιστικό απόθεμα…

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Εντάξει…

Σ. ΠΑΝΤΟΣ-ΚΙΚΚΟΣ. Όσον αφορά τον Σνότσι, γιατί τον είχα σε πάρα πολλές διαφάνειες, οπότε φαίνεται ότι είμαι υπεύθυνος εγώ για την κουβέντα που γίνεται. Εμένα και μου αρέσει και τον μπορώ. Καταρχήν πιστεύω, συμφωνώ απόλυτα με τον Τάσο τον Μπίρη, ότι είναι ένας Αρχιτέκτονας πάρα πολύ σεμνός, δεν είναι μέσα στο ''star system'' το δικό μας. Είναι ένας άνθρωπος ο οποίος έκατσε ταπεινά σε ένα χωριό και το έχει μεταμορφώσει σεβόμενος και την ιστορία του, μελετώντας όλο το οικιστικό απόθεμα, όπως αναφέρθηκε. Νομίζω ότι είναι ένα παράδειγμα προς μίμηση και γι αυτό το βάζουμε, δεν είναι ο μοναδικός φυσικά.

Από εκεί και πέρα, όσον αφορά στο αν μπορούν, στα ασφυκτικά χρονικά περιθώρια και στα ασφυκτικά επίσης οικονομικά περιθώρια, να παράξουν το σωστό αυτές οι μελέτες: Να φέρω ένα παράδειγμα από τους σεισμούς: μπορεί να φτιαχτεί κάποιο κτίριο το οποίο να μην πέφτει ποτέ. Θα κοστίσει τόσο πολύ, που δε μπορούμε να το κάνουμε. Το ίδιο είναι και όσον αφορά τις μελέτες αυτές: Το σωστό θα ήταν να υπάρχει ξεχωριστή μελέτη όγκων, κελύφους, διαμόρφωσης πολεοδομικού ιστού, κοινόχρηστων χώρων, σε κάθε οικισμό. Το αντέχει αυτό η Ελλάδα; Το αντέχει αυτό; Με τίποτα… Άρα, κάνουμε αυτήν την οικονομία και στη μελέτη. Δε σημαίνει ότι οι μελέτες αυτές θα είναι κακές, αλλά θα είναι μέσα στα πλαίσια τα χρονικά και τα οικονομικά που έχει σήμερα η Ελλάδα.

Παραπέρα: πιστεύω ότι δεν ξεκινάμε από το μηδέν. Υπάρχουν άπειρες μελέτες, άπειρες εργασίες, τόσοι άνθρωποι, τόσοι συνάδελφοι που έχουν μελετήσει τους οικισμούς αυτούς, έχουν δει τις περιοχές αυτές, έχουν γράψει τόσα πολλά, έχουν δημοσιεύσει τόσα πολλά, που δεν νομίζω ότι εμείς, στη μελέτη αυτή που κάνουμε πηγαίνουμε και ρωτάμε τον κάθε Πομάκο ή τον κάθε χρήστη πώς εξελίχθηκε το σπίτι του ή γιατί έκανε αυτή τη δουλειά. Άρα εμείς, απλά προσπαθούμε να μαζέψουμε όλον αυτόν τον πλούτο που υπάρχει σε κάθε περιοχή της χώρας μας, προσπαθώντας να τα συνθέσουμε αυτά, εξελίσσοντας την ήδη υπάρχουσα νομοθεσία: είτε τροποποιώντας την, είτε ανατρέποντας την. Δεν ξεκινάμε από το μηδέν.

Και κάτι ακόμα: πιστεύω ότι πρέπει να είναι κατανοητό το θέμα από την μια μεριά της μνήμης, της αρχαιολογικής μνήμης και το θέμα της εξέλιξης. Πιστεύω ότι στους οικισμούς που θα προταθούν να μπούν σε καθεστώς διατήρησης, τα κομμάτια τους που λέμε παραδοσιακά, σε εισαγωγικά, θα πρέπει να διατηρηθούν και εκεί θα υπάρχουν συγκεκριμένα ΦΕΚ: πώς θα γίνει αυτή η διατήρηση. Από εκεί και πέρα, πιστεύω ότι αυτό που κάνουμε και κουβεντιάζουμε σήμερα δεν είναι αυτό, γιατί έχει γίνει μια παρερμηνεία: Σαφέστατα θα διατηρηθούν κάποια κομμάτια, σαφέστατα θα μείνει το αποτύπωμα, γιατί υπάρχει μια ανησυχία σε αυτό το πράγμα… Σαφέστατα θα μείνει… Από εκεί και πέρα μιλάμε, τι κάνουμε από εδώ και μπρος, τι κάνουμε μετά από αυτά τα κομμάτια… Ευχαριστώ πολύ…

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ · ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ · ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ · ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

Α ΜΕΡΟΣ

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Δώστε το μικρόφωνο αν μπορείτε εκεί και παρακαλώ η τελευταία παρέμβαση…

ΣΟΦΙΑ ΣΟΥΜΠΕΡΤ. Σούμπερτ λέγομαι, θα ήθελα να κάνω μια πρόταση για το απόγευμα. Με πάρα πολύ μεγάλη προσοχή παρακολουθώ και καταγράφω τα θέματα και τις ερωτήσεις που τίθενται σε αυτήν την αίθουσα. Κοντεύω να πάθω παράκρουση γιατί, μέσα σε ελάχιστο διάστημα, θίχτηκαν θέματα, από γενικότερη φιλοσοφία την οποία, έλεος, δεν νομίζω ότι υπάρχει λόγος επί τριάντα (30) χρόνια να τη συζητάμε και να την ξαναζεσταίνουμε, μέχρι θέματα επικοινωνίας με τον υπερκείμενο σχεδιασμό, πράγμα που είναι εξαιρετικά σοβαρό και ενδιαφέρον, μέχρι και το τελευταίο, το θέμα της αρχιτεκτονικής λεπτομέρειας. Θίγονται συνέχεια οι έννοιες, οι εκφράσεις προστασίας οικισμών: παραδοσιακών, λιγότερο παραδοσιακών, αξιόλογων… Πιστεύουμε ότι είναι τόσο απλό, βάζοντας κάποια μορφολογικά στοιχεία πολεοδομικά και αρχιτεκτονικά, να προστατέψουμε έναν οικισμό; Μιλάμε για βιωσιμότητα. Πραγματικά, αν δεν εξασφαλίσουμε το πώς θα ζήσει αυτός ο οικισμός, πώς θα επιβιώσει αυτός ο οικισμός, δεν προστατεύουμε απολύτως τίποτα. Άρα η προστασία πρέπει να είναι μέσα από κάποιο πλαίσιο ανάπτυξης.

Επειδή τα θέματα που θέτουμε εδώ είναι πάρα πολύ ανακατεμένα και τελικά δεν ξέρω, θα φύγουμε με κάποιο συμπέρασμα από την αίθουσα αύριο; Προτείνω η συζήτηση να γίνει λίγο διαφορετικά. Δηλαδή, να ταξινομηθούν οι ερωτήσεις, να κατηγοριοποιηθούν και να γίνει ουσιαστική συζήτηση και όχι τοποθέτηση. Εγώ προσωπικά δεν παίρνω απολύτως τίποτα με το να ακούω μια τοποθέτηση χωρίς να δω και πώς εξελίσσεται αυτή η ιστορία, ποιο είναι το συμπέρασμά μου. Ειδάλλως, θα είναι άλλο ένα στα χίλια τόσα που έχουμε παρακολουθήσει όλη μας τη ζωή και που θα λέμε: ωραία και τι βγάλαμε τώρα; Αυτή λοιπόν είναι η πρόταση για το απόγευμα. Λίγο πιο συστηματικοποιημένη, οργανωμένη δουλειά. Ευχαριστώ…

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Λοιπόν, προχωράμε στους χαιρετισμούς…

•

• **ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΤΑΡΑΜΠΙΚΟΥ.** Γεια σας, ονομάζομαι Ταραμπίκου Βασιλική, είμαι η Πρόεδρος της Δημοτικής Ενότητας Ναυπάκτου. Δεν έχω παρακολουθήσει τη συζήτησή σας από την αρχή, αλλά ακούγοντας κάποιο συνάδελφό σας που αναφέρει για το νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με τους διατηρητέους οικισμούς, για ανατροπή ή βελτίωση, θα ήθελα απλά να σας καταθέσω την προσωπική μου εμπειρία, μήπως τυχόν βοηθήσει στα συμπεράσματα τα οποία θα βγάλετε.

Έχω ένα σπίτι μέσα στον παραδοσιακό οικισμό της Ναυπάκτου, είναι και διατηρητέο, σας πληροφορώ ότι είκοσι πέντε (25) χρόνια παιδευόμουν για να το κάνω αναπαλαίωση, σεβόμενη τα στοιχεία τα οποία υπάρχουν στο σπίτι. Πιστεύω ότι σε αυτές τις περιπτώσεις θα πρέπει το κράτος να βοηθά αυτούς οι οποίοι θέλουν να διατηρήσουν την Πολιτιστική Κληρονομιά, ως προς το θέμα ευελιξίας στα γραφειοκρατικά και τα υπόλοιπα και ως προς το θέμα χρηματοδότησης. Αυτή τη στιγμή το σπίτι, το ισόγειο είναι στο χώμα ακόμα. Απλά σας καταθέτω την προσωπική μου εμπειρία μήπως βοηθήσει στη συνέχεια της συζήτησής σας. Ευχαριστώ πολύ. •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ	ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ	ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ	ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ

σάββατο

χαιρετισμοί

11:30-12:30

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Ωραία, κυρία Δεσποτίδη,
Πρόεδρος του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.**

ΜΥΡΤΩ ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ.
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.

•

Καλημέρα σας,
Πανοσιολογιότατε, κύριε Γενικέ, κύριε Δήμαρχε, συνάδελφοι

Εκ μέρους του διοικητικού συμβουλίου του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** θα σας καλωσορίσω και στην σημερινή ημέρα της **1ης ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ** και προσωπικά να σας ευχαριστήσω για τη θετική σας ανταπόκριση στην πρόκληση του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων. Να ευχαριστήσω για μια ακόμα φορά, το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, ιδιαίτερα τον Γενικό Γραμματέα Χωροταξίας και Αστικού Περιβάλλοντος, το συνάδελφο τον κύριο Αλεξιάδη, καθώς και τη Γενική Διευθύντρια Πολεοδομίας και Χωροταξίας, την κυρία Αθηνά Μουρμούρη, για την πραγματικά στενή συνεργασία που είχαμε. Τον Πρόεδρο και το Διοικητικό Συμβούλιο του Πράσινου Ταμείου καθώς και την Τράπεζα Αττικής, για την οικονομική τους στήριξη και τους χορηγούς επικοινωνίας μας, την περιοδική έκδοση «Αρχιτέκτονες» του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων, τους Greek Architects και το ΙΕΚΕΜ ΤΕΕ, και να τονίσω για μια ακόμα φορά την καθοριστική συμβολή του Δήμου Ναυπακτίας και του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων Ναυπακτίας για την φιλοξενία τους.

Θα επαναλάβω αυτό που είπα και χθες γιατί σήμερα έχουμε και άλλους καλεσμένους, οπότε θα ήθελα να το ακούσουν. Είναι δεδομένο ότι ο ρόλος της Πανελλήνιας Ένωσης είναι να καλύπτει τις ανησυχίες και τα ενδιαφέροντα όλου του φάσματος των Αρχιτεκτόνων της χώρας, άρα η ενεργοποίησή της στα προβλήματα όλων είναι αναπόφευκτη και αδιαμφισβήτητη. Στις προγραμματικές θέσεις και δράσεις του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** για την θητεία 2011-2014, πέραν της πάγιας διεκδίκησης για προώθηση της άσκησης της Αρχιτεκτονικής μόνο από Αρχιτέκτονες, είχαμε τονίσει και τα παρακάτω:

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ **ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ** **ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ** **ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ**

- την **παραγωγή και προώθηση ουσιαστικών και συγκεκριμένων κατευθυντήριων προτάσεων** για αναπτυξιακές πρωτοβουλίες και επιστημονικές δράσεις,
- την **έγκυρη παραγωγή και προώθηση ολοκληρωμένων θέσεων** σχετικά με το πλαίσιο της πολεοδομικής και κτιριολογικής νομοθεσίας και
- τη **συνεργασία με τα αρμόδια υπουργεία σε όλα τα επίπεδα διοίκησης για την προώθηση των θέσεων του συλλόγου** στην εκτελεστική και νομοθετική εξουσία, στη βάση όμως πάντα, ενός γόνιμου διαλόγου προς όφελος του κοινωνικού συμφέροντος.

Γνωρίζουμε όλοι ότι στη χώρα μας μιλάμε και αναζητάμε διαρκώς την πολυπόθητη εξέλιξη και ανάπτυξη σε όλα τα επίπεδα, επιστημονικά, τεχνολογικά, πολιτιστικά και νομικά. Θεωρώ ότι η εξέλιξη αυτή δεν θα επιτευχθεί ποτέ και η ανάπτυξη δεν θα έρθει αν δεν απαγκιστρωθούμε από το ένδοξο παρελθόν. Το ένδοξο αυτό παρελθόν μας, που χρησιμοποιείται ως επιχείρημα και πολλές φορές λειτουργεί ως ανασταλτικός παράγοντας σε καθετί πρωτότυπο και πρωτοποριακό.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση και θεματολογία της σημερινής συνάντησης, ο σεβασμός στο παρελθόν δεν αποδεικνύεται με την αναπαραγωγή ομοιωμάτων στο όνομα της διατήρησης και της προστασίας ιστορικών ή παραδοσιακών οικισμών και πόλεων. Η καταγραφή στοιχείων για λόγους ιστορικούς είναι θεμιτή. Η υποχρέωση μιμητισμού όμως αυτών των στοιχείων σε κάθε νέα μελέτη και κατασκευή που βρίσκεται εντός προστατευόμενων ορίων, προφανώς και είναι αντίθετη με την αρχή της αυθεντικότητας. Πόσο μάλλον, όταν το ισχύον θεσμικό πλαίσιο περί επαγγελματικών δικαιωμάτων τα οποία, όπως γνωρίζετε όλοι, ακόμα και σήμερα καθορίζονται με την νομοθεσία που θεσπίστηκε το 1930, δίνει τη δυνατότητα και το δικαίωμα σε μη αρμόδιες ειδικότητες να «αρχιτεκτονούν», να αναλαμβάνουν την ευθύνη υπογραφής μιας Αρχιτεκτονικής Μελέτης και, κατ' επέκταση, να επηρεάζουν και να διαμορφώνουν το περιβάλλον εις βάρος του πολιτισμού, της ποιότητας και του κοινωνικού συνόλου γενικότερα.

Θεωρώντας αυτονόητο ότι πρέπει να μείνουμε πιστοί στις προγραμματικές μας θέσεις και θεωρώντας υποχρέωσή μας να ενεργοποιήσουμε όλο το φάσμα των Αρχιτεκτόνων της χώρας συμβάλλοντας ουσιαστικά, και όχι με μια στείρα κριτική και έναν καταγγελτικό λόγο, ο **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** ανέλαβε την πρωτοβουλία να οργανώσει την πρώτη αυτή Επιστημονική Συνάντηση με σκοπό να διατυπωθούν οι απόψεις και οι προβληματισμοί στα καίρια ζητήματα της ερμηνείας της Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς και της σύγχρονης αρχιτεκτονικής δημιουργίας.

Θεωρούμε ότι η συγκεκριμένη εκδήλωση είναι μια επιστημονική συνάντηση πρόκληση, όχι μόνο για τον **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.**, αλλά για την κοινωνία στο σύνολό της στην οποία μετέχουν ισότιμα όλοι οι φορείς της αρχιτεκτονικής και να ομολογήσω ότι, η επιτυχία μιας τέτοιου είδους συνεργασίας, η οποία από όσο γνωρίζω πραγματοποιείται για πρώτη φορά στα χρονικά, με τη συμμετοχή του αρμόδιου Υπουργείου, εκπροσώπων της Εκκλησίας της Ελλάδος,

εκπροσώπων της ακαδημαϊκής κοινότητας των αρχιτεκτονικών σχολών, της ευρύτερης αρχιτεκτονικής κοινότητας, συναδέλφων ελευθέρων επαγγελματιών, είναι ένα μεγάλο στοίχημα για τον Σύλλογο των Αρχιτεκτόνων, για την ουσιαστική συμβολή του στο επιστημονικό, πολιτιστικό και κοινωνικό επίπεδο προβληματισμού της χώρας.

Να σας ευχαριστήσω, και σε αυτό το σημείο να σας μεταφέρω τον χαιρετισμό του Υπουργού, του κύριου Γιάννη Μανιάτη, ο οποίος λόγω ανειλημμένων υποχρεώσεων δεν μπορεί να βρίσκεται σήμερα μαζί μας.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΥΠΟΥΡΓΟΥ

«Η δόμηση που δραστήρια εκδηλώθηκε στους μικρούς οικισμούς και στις περιοχές της υπαίθρου γύρω από αυτούς τις τελευταίες δεκαετίες υποβαθμίζει και απαξιώνει το φυσικό τοπίο και το δομημένο περιβάλλον και οδηγεί στην απώλεια της ιδιαίτερης ταυτότητας πολλών περιοχών της ελληνικής υπαίθρου, που ονομάζουμε ιδιαίτερη φυσιογνωμία του κάθε τόπου. Οι πιθανές αιτίες πολλές:

— Η μη ύπαρξη πολεοδομικού σχεδιασμού.
— Η εφαρμογή γενικών διατάξεων σε πόλεις και χωριά.
— Το ελλιπές και μη εξειδικευμένο θεσμικό πλαίσιο δόμησης κάθε οικισμού.
— Η λειτουργία επιτροπών αρχιτεκτονικού ελέγχου χωρίς αντικειμενικά και σαφή κριτήρια,
— Η απότομη διεύρυνση των ορίων των οικισμών με επακόλουθο την αλλοίωση της φυσιογνωμίας τους.
— Η μεταφορά μορφολογικών προτύπων από άλλες περιοχές ή, ακόμα και
— Η εφαρμογή ξένων αρχιτεκτονικών τύπων.
— Η απουσία στοιχείων της λαϊκής αγροτικής αρχιτεκτονικής κ.ά.

Όμως, τα τελευταία χρόνια, η Αρχιτεκτονική έχει τοποθετηθεί σε κεντρικό ρόλο στο **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** Με μια σειρά πρόσφατων νόμων επιχειρείται να δημιουργηθεί σύγχρονο πλαίσιο για τη δόμηση, την αρχιτεκτονική για τις κατασκευές στην χώρα, αλλά και να απλοποιηθούν οι μηχανισμοί και οι διαδικασίες, που θα επιτρέψουν την οικονομικότερη και ταχύτερη αδειοδότησή τους και τον αποτελεσματικότερο έλεγχο των κατασκευών.

Για εμάς, αυτό σημαίνει την αναγνώριση των διακεκριμένων τοπικών αρχιτεκτονικών παραδόσεων αλλά και τη διαμόρφωση ενός σύγχρονου πλαισίου για την εισαγωγή των αρχών της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής και της εξοικονόμησης ενέργειας σε αρμονία με την οικοδομική παράδοση και το τοπίο της κάθε περιοχής. Αναγνωρίζοντας τα παραπάνω ζητήματα, το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** δρομολόγησε ήδη, από το 2011 με πρωτοβουλία του Νίκου Σηφουνάκη, ένα φιλόδοξο ευρύ πρόγραμμα μελετών ανά Νομό, για την κατάρτιση πλαισίων κανόνων δόμησης και κατευθυντήριων οδηγιών τυπολόγησης της μορφολογίας της κυρίαρχης χρήσης των μικρών οικισμών, που είναι η κατοικία, ώστε να δημιουργηθούν, κατά επιστημονικά άρτιο τρόπο, συγκεκριμένα τοπικά πλαίσια, που θα εγκριθούν και θα θεσμοθετηθούν με προεδρικά διατάγματα.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ — **ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ** — **ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ** — **ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ**

1η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ 25 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2014

11:30-12:30

Τώρα λοιπόν, σε αυτήν τη φάση εξέλιξης του προγράμματος, ήταν εύστοχη και χρήσιμη η πρόταση του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** για τη διοργάνωση αυτής της συνάντησης-συνεργασίας την οποία υποστηρίζει το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** ώστε να υπάρξει η ζύμωση, η ανταλλαγή των προβληματισμών και να δοθούν οι κατευθύνσεις εκείνες που θα βοηθήσουν στην αρτιότερη και ταχύτερη ολοκλήρωση των μελετών, και στην έγκαιρη προώθηση των διαδικασιών έγκρισης των σχεδίων Προεδρικών Διαταγμάτων, που είναι το τελικό αποτέλεσμα, το συμπυκνωμένο προϊόν, των μελετών αυτών. Φιλοδοξούμε οι μελλοντικές κατασκευές, με τη βελτίωση των οικονομικών συνθηκών, να γίνουν με το σωστό θεσμικό πλαίσιο και με σαφείς για να εφαρμοστούν και να ελεγχθούν κανόνες δόμησης, που θα παραχθούν από αυτές τις μελέτες.

Σας εύχομαι να συνεχίσετε τις εργασίες σας με κάθε επιτυχία για την καλύτερη οργάνωση της εκπόνησης των μελετών του προγράμματος και την αξιοποίηση κάθε καλής πρότασης που θα συμβάλλει στον στόχο της έγκαιρης και επιστημονικά άρτιας ολοκλήρωσης τους.

Ο Υπουργός **ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ**».

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Ευχαριστούμε.
Ο κύριος Αλεξιάδης Σωκράτης, Γενικός Γραμματέας Χωροταξίας και Αστικού Περιβάλλοντος.

1.
Σ.Ε.Ε.Σ.
Συμβούλιο Εθνικής Ενεργειακής Στρατηγικής.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ.
ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

•

Καλημέρα σε όλους. Πανοσιολογιότατε, κύριε Δήμαρχε, κυρία Πρόεδρος του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.**

Ξεκινώντας την ομιλία μου θέλω να ευχαριστήσω την αγαπητή Μυρτώ και το Διοικητικό Συμβούλιο του Πανελλήνιου Συλλόγου Αρχιτεκτόνων για την πρόσκλησή του να παραστώ σε αυτήν την Επιστημονική Συνάντηση που συνδιοργανώνει ο Σύλλογος, σε στενή συνεργασία με το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον Δήμαρχο, για τη φιλοξενία στην πόλη της Ναυπάκτου, η οποία αποτελεί έναν τόπο ιστορικό και ιδιαίτερου φυσικού κάλλους που αποτυπώνεται και στην αρχιτεκτονική της. Η αφορμή για αυτή τη συνάντηση, όπως όλοι γνωρίζετε, είναι το πρόγραμμα εκπόνησης μελετών για την θεσμοθέτηση μορφολογικών κανόνων για την δόμηση και την αρχιτεκτονική στους μικρούς οικισμούς της χώρας και σε περιοχές εκτός σχεδίου, το οποίο ξεκίνησε το 2011 το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής –με την καθοριστική βέβαια συμβολή, σε ό,τι αφορά στη χρηματοδότηση αυτού του προγράμματος, από το **Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α.** επιχειρησιακό πρόγραμμα– και καλύπτει σχεδόν όλη την επικράτεια της χώρας.

Το πρόγραμμα υλοποιείται τμηματικά. Έχουνε ανατεθεί μέχρι σήμερα οι μισές περίπου μελέτες και προγραμματίζεται, στο άμεσα προσεχές μέλλον, να ανατεθούν και οι υπόλοιπες. Ήδη έχει προβλεφτεί σε συγκεκριμένο άξονα του ΣΕΕΣ[1], του νέου προγράμματος, η κάλυψη και αυτής της χρηματοδότησης της εκπόνησης και των υπολοίπων μελετών.

Σκοπό του προγράμματος αποτελεί ο εμπλουτισμός και η περαιτέρω εξειδίκευση του πλαισίου δόμησης για την κυρίαρχη χρήση της κατοικίας, μέσα από την κατάρτιση γενικών μορφολογικών κανόνων και κατευθυντήριων οδηγιών με τελικό στόχο την προστασία του οικιστικού δικτύου, την ανάδειξη της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας και τοπιογραφίας των μικρών οικισμών και ειδικότερα των παραδοσιακών.

Σήμερα βρισκόμαστε σε ένα κομβικό σημείο του όλου εγχειρήματος, στο οποίο έχει ολοκληρωθεί η πρώτη φάση,

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ | ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ | ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ | ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ

έχουν καταγραφεί τα κύρια χαρακτηριστικά και η φυσιογνωμία της κάθε περιοχής και έχουν προκύψει οι διαφαινόμενες τάσεις. Σε αυτήν τη συνάντηση συνεργασίας καλείστε και καλούμαστε να αξιολογήσουμε τα αποτελέσματα και τα προβλήματα που έχουν, ενδεχομένως, ανακύψει και να προχωρήσουμε στην εξειδίκευση της μεθοδολογίας για την εκπόνηση της δεύτερης φάσης. Ο συνδυασμός της ανάγκης να διατηρηθεί η ιδιαίτερη φυσιογνωμία των οικισμών με την ανάγκη αυτοί να παραμείνουν λειτουργικοί για τους κατοίκους, θα πρέπει να αποτελεί γνώμονα αυτής της προσπάθειας.

Η λύση πιθανότατα βρίσκεται στην υιοθέτηση μορφολογικών και αρχιτεκτονικών κανόνων οι οποίοι θα λαμβάνουν ταυτόχρονα πρόνοια για:

– **Την οικιστική συνοχή**, μέσω της διατήρησης της ταυτότητας της κάθε περιοχής,
– **Την οικονομική ανάπτυξη**, μέσω της δημιουργικής ενσωμάτωσης νέων κτιρίων και
– **Την προστασία του περιβάλλοντος και των πόρων**, μέσω της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής.

Παράλληλα οφείλουμε να εκφράσουμε με την αρχιτεκτονική μας τις σημερινές συνθήκες και το σύγχρονο τρόπο ζωής χρησιμοποιώντας υλικά και τρόπους δόμησης της εποχής μας… Όλη η ομορφιά και η αξία έγκειται ακριβώς στην αρμονική συνύπαρξη ή και αντίθεση παλιού και νέου. Η αρχιτεκτονική δεν είναι δυνατό να παγώσει σε μια συγκεκριμένη ιστορική περίοδο και να μην εξελίσσεται. Η πρόκληση αυτού του εγχειρήματος λοιπόν είναι να διαχειριστούμε την αρχιτεκτονική μας κληρονομιά με έναν αυθεντικό και δημιουργικό τρόπο ο οποίος δε θα την εγκλωβίσει σε στεγανά και θα εκφράζει την κοινωνία σήμερα.

Σκεφτείτε, πώς θα είχε εξελιχθεί η αρχιτεκτονική πολιτιστική κληρονομιά μας, αν στο παρελθόν είχανε θεσπιστεί αυστηροί μορφολογικοί κανόνες δόμησης, στις νησιωτικές για παράδειγμα περιοχές, οι οποίοι να απαγόρευαν την ανέγερση των μοναδικών νεοκλασικών ή των εξαίσιων βιομηχανικών κτιρίων που σήμερα αποτελούν κομμάτι της Ιστορίας του τόπου μας. Επιπρόσθετα, τα τελευταία χρόνια γίνεται όλο και περισσότερο επιτακτική η ανάγκη της ενσωμάτωσης της βιοκλιματικής ενεργειακής συνιστώσας κατά τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό των κτιρίων με τέτοιον τρόπο, ώστε το δομημένο περιβάλλον να καθίσταται συμβατό με το φυσικό. Άλλωστε, η παραδοσιακή αρχιτεκτονική αποτελεί πρότυπο εμπειρικής βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής, που μπορεί να εμπνεύσει τη σύγχρονη δημιουργία.

Η δική μας προσδοκία από αυτή τη συνάντηση είναι, μέσα από τις τοποθετήσεις, το γόνιμο διάλογο και την ανταλλαγή απόψεων των μελετητών, των φορέων του Υπουργείου αλλά και των συναδέλφων Αρχιτεκτόνων που είναι παρόντες, να προκύψει ένα πλαίσιο αρχών και κατευθύνσεων το οποίο θα προσανατολίσει την εξέλιξη των μελετών. Αναμένουμε επίσης με ενδιαφέρον τις ιδέες και τις προτάσεις σας για τη συσχέτιση των μορφολογικών κανόνων που θα προκύψουν με άλλα επίπεδα σχεδιασμού, για πιθανά κριτήρια ομαδοποίησης περιοχών και κατηγοριοποίησης της προστασίας τους, καθώς και για άλλους τυχόν τρόπους αξιοποίησης των μελετών και των ψηφιακών υποβάθρων αυτών όπως, παραδείγματος χάρη, την θεσμική πλέον κατοχύρωση της οριοθέτησης, των ορίων δηλαδή των οικισμών.

Η Αρχιτεκτονική αντανακλά τις βασικές αξίες της κάθε εποχής, είναι το παρελθόν μας, είναι ιστορία μας και οδηγός για το μέλλον, για τις επόμενες γενιές. Χρέος μας είναι να θέσουμε την προστασία της αρχιτεκτονικής μας κληρονομιάς μεταξύ των ουσιαστικών στόχων του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδίου.

Θεωρώ ότι, πριν κλείσω, πρέπει να κάνω μια αναφορά στο σχέδιο νόμου που έχουμε ετοιμάσει εδώ και αρκετούς μήνες στο Υπουργείο, το οποίο θα τεθεί σε διαβούλευση την επόμενη εβδομάδα, και το οποίο επεξεργάζεται θέματα διαδικασιών Ιδιωτικής Πολεοδόμησης, ρύθμισης εκκρεμοτήτων Οικοδομικών Συνεταιρισμών, καθώς και ολοκληρωμένης προσέγγισης στις κατηγορίες των Χρήσεων Γης για τον Χωροταξικό και Πολεοδομικό σχεδιασμό. Οι νέες ρυθμίσεις δίνουν τη δυνατότητα μεταφοράς δικαιώματος δόμησης στους Οικοδομικούς Συνεταιρισμούς και στους φορείς Ιδιωτικής Πολεοδόμησης των οποίων οι εκτάσεις δεν είναι δυνατό να αξιοποιηθούν. Καθορίζονται ζώνες συγκέντρωσης δικαιωμάτων δόμησης και ακινήτων υποδοχής συντελεστή δόμησης υπό προϋποθέσεις, μέσα από καθαρά περιβαλλοντικά κριτήρια, ώστε να προκρίνεται η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος. Επιπλέον, παρέχονται κίνητρα ώστε αυτές οι ζώνες να χωροθετηθούν πλησίον και υπό όρους, των εγκαταλειμμένων οικισμών της χώρας μας, με σκοπό την τόνωση και την αναβίωσή τους. Ταυτόχρονα επικαιροποιείται και εξειδικεύεται η κατηγοριοποίηση των Χρήσεων Γης, με κριτήριο τις σημερινές απαιτήσεις του Πολεοδομικού και Χωροταξικού σχεδιασμού, καθορίζοντας έτσι ένα νέο πλαίσιο ερμηνείας τους.

Αγαπητοί συνάδελφοι, κλείνοντας τη σύντομη αυτή παρουσία μου θα ήθελα να εκφράσω και να επιστήσω την προσοχή σας στη σημασία του σημαντικού αυτού εγχειρήματος για τη διαφύλαξη και ανάδειξη της ιδιαίτερης ταυτότητας του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος της χώρας μας, στο οποίο όλοι μαζί μετέχουμε και καλούμαστε να συνεργαστούμε.

Σας ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας.

•

• **Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ.**

Η κυρία Αθηνά Μουρμούρη… •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ **ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ** **ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ** **ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ**

11:30-12:30

ΑΘΗΝΑ ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.
ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ, ΠΡΟΕΔΡΟΣ Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.

•

Κύριες και κύριοι συνάδελφοι, Πανοσιολογιότατε, Δήμαρχε, κύριε Γενικέ

Προφανώς αυτό το οποίο θα σας μεταφέρω τώρα, είναι το μήνυμα που μας έστειλε ο κύριος Σηφουνάκης, ο οποίος τότε ήταν αναπληρωτής Υπουργός –και νυν βουλευτής Λέσβου όπως ξέρετε– και τον οποίο ο **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** και το Υπουργείο κάλεσαν στην εκδήλωση.

ΜΥΝΗΜΑ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΚΑΙ ΒΟΥΛΕΥΤΗ ΛΕΣΒΟΥ

«Με μεγάλη μου χαρά χαιρετίζω την **Επιστημονική Συνάντηση συνΕργασίας** για τις Μελέτες Μορφολογικών Κανόνων Δόμησης και Αρχιτεκτονικής κληρονομιάς που από κοινού διοργανώνουν το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** και ο Σύλλογος Αρχιτεκτόνων Διπλωματούχων Ανωτάτων Σχολών, Πανελλήνια Ένωση Αρχιτεκτόνων. Θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την πρόσκληση, αλλά δυστυχώς ανειλημμένες υποχρεώσεις δεν μου επιτρέπουν να παραστώ στις εργασίες που πραγματοποιούνται αυτό το τριήμερο.

Όταν, από τον Ιούλιο 2010, ξεκινήσαμε στο **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** –και σε συνεργασία με τον **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.**– και ένα χρόνο μετά παρουσιάσαμε το πρόγραμμα εκπόνησης σαράντα οχτώ (48) μελετών για τη θεσμοθέτηση μορφολογικών κανόνων δόμησης σε όλους τους Δήμους της χώρας, στοχεύαμε στην ανάγκη μιας αρχιτεκτονικής που σήμαινε, πρώτα και κύρια, αναγνώριση, διαφύλαξη και ανάδειξη των διακριτών τοπικών αρχιτεκτονικών στοιχείων και χαρακτηριστικών των επιμέρους οικιστικών ενοτήτων, αλλά και διαμόρφωση ενός σύγχρονου πλαισίου για την εισαγωγή των αρχών της βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής σε αρμονία με την οικοδομική παράδοση και το τοπίο της κάθε περιοχής. Στοχεύαμε στην αλλαγή ενός ισοπεδωτικού, ομοιογενούς αρχιτεκτονικού προτύπου, ψευ-

δομοντέρνου, που καθιερώθηκε από ένα κράτος απών, από την δεκαετία του 1960 και που ουσιαστικά υποβάθμιζε και κατέστρεφε το φυσικό τοπίο και την ισορροπία με το δομημένο περιβάλλον. Περιβάλλον που επί αιώνες υπήρξε και που αναιρέθηκε μετά τον πόλεμο, σε βαθμό μάλιστα, που να χάνεται η ίδια η ταυτότητα πολλών περιοχών αλλά και να πλήττεται η ποιότητα ζωής και η οικονομική προοπτική των περιφερειών της χώρας μας.

Γι αυτό σχεδιάσαμε και δρομολογήσαμε ένα φιλόδοξο, ευρύ πρόγραμμα σαράντα οχτώ (48) μελετών, διασφαλίζοντας τη χρηματοδότησή του από το **Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α.**, για τη θεσμοθέτηση πλαισίων δόμησης, αρχιτεκτονικών κανόνων, κατευθύνσεων για την κατοικία. Προχώρησε η διακήρυξη για τις δεκατέσσερις (14) μελέτες, τον Οκτώβριο του 2011 και ακόμα δεκατέσσερις (14) τον Ιανουάριο του 2012. Είκοσι πέντε (25) μελετητικά σχήματα επελέγησαν και πλέον έχουν υπογραφεί, μέχρι σήμερα, δεκαοχτώ (18) συμβάσεις και επίκειται, από όσο γνωρίζω, η υπογραφή των υπόλοιπων.

Με λύπη μου, οφείλω να πω, διαπιστώνω ότι υπήρξε μεγάλη καθυστέρηση και δεν υπήρξε η ανάλογη ταχύτητα και στην ανάθεση των εναπομενουσών είκοσι (20) μελετών με αποτέλεσμα να πρέπει πλέον να αναζητηθούν χρηματοδοτικοί πόροι από το νέο κοινοτικό. Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να προχωρήσει η θεσμοθέτηση, με Προεδρικό Διάταγμα, κάθε μελέτης που ολοκληρώνεται, αλλιώς θα είναι άνευ ουσίας η όλη προσπάθεια.

Σε κάθε περίπτωση, η πρωτοβουλία για την τριήμερη αυτή συνάντηση ανταλλαγής απόψεων και προβληματισμών, στο πλαίσιο των εκπονούμενων μελετών, μόνο θετικά κι εποικοδομητικά μπορεί να συμβάλλει στην προσπάθεια αναβάθμισης και ανάδειξης του αρχιτεκτονικού μας τοπίου. Εύχομαι κάθε επιτυχία στις εργασίες του συνεδρίου και ελπίζω αντίστοιχες πρωτοβουλίες να συνεχιστούν και να διοργανωθούν και στην Αθήνα.

ΝΙΚΟΣ ΣΗΦΟΥΝΑΚΗΣ».

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Ευχαριστούμε, ο Δήμαρχος Ναυπάκτου…

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ **ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ** **ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ** **ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ**

1η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ 25 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2014

11:30-12:30

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΠΟΥΛΕΣ.
ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ

Πανοσιολογιότατε, εκπρόσωπε του Σεβασμιότατου κύριου Ιερόθεου, κύριε Γραμματέα του **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**, κυρία Πρόεδρε του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.**, αγαπητοί σύνεδροι, αγαπητέ φίλε Πρόεδρε του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων Ναυπάκτου,

Θέλω να σας καλωσορίσω στην Πόλη μας, να σας ευχηθώ καλή επιτυχία στο συνέδριο και, αν σας δοθεί η ευκαιρία, γιατί βλέπω ότι το πρόγραμμα είναι πάρα πολύ σφιχτό, να επισκεφτείτε και τα αξιοθέατα της Πόλης μας. Γιατί είμαι βέβαιος ότι από την δική σας ματιά κάτι θετικό μπορεί να προκύψει…

Η **1η Επιστημονική Συνάντηση συνΕργασίας** στην Πόλη μας μας γεμίζει με χαρά γιατί πρώτον καταφέρνετε αυτή τη συνάντηση συνεργασίας, που σημαίνει ότι αρχίζουμε να κατανοούμε την ανάγκη να συνεργαζόμαστε στα πολύ απλά πράγματα,που μας αφορούν όλους και είναι το ζητούμενο για την χώρας μας, επιτρέψτε μου να το πω. Δεν έχουμε μάθει να συνεργαζόμαστε, και αυτό φαίνεται σε πάρα πολλές εκφάνσεις της ζωής μας. Είναι λοιπόν καλό το ότι μπορούμε να συνεργαζόμαστε και κυρίως μας αφορά εμάς, σαν Αυτοδιοίκηση, γιατί θεωρούμε ότι οι Αρχιτέκτονες είναι από τις πολύ ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες που έχουνε να καταθέσουν τα ψυχικά τους αποθέματα για τον τόπο που ζούμε, και τα οποία είναι πάρα πολύ χρήσιμα για τη χάραξη πολιτικών από την μεριά της Αυτοδιοίκησης. Στο σημείο αυτό νομίζω ότι οφείλω να ευχαριστήσω το Σύλλογο των Αρχιτεκτόνων Ναυπάκτου, που ιδρύθηκε τελευταία και τον Πρόεδρο, τον κύριο Κοργιαλά, με τους οποίους έχουμε πραγματικά μια πάρα πολύ καλή συνεργασία, της οποίας τα αποτελέσματα πιστεύω θα φανούν πολύ σύντομα.

Στα πλαίσια του σύντομου αυτού χαιρετισμού, θα μου επιτρέψετε να σας πω δυο-τρία πράγματα για τον Δήμο μας, μιας και είναι ευκαιρία να μάθετε κάποια θέματα που μας

αφορούν εμάς περισσότερο, αλλά θεωρώ ότι συνδέονται και με το αντικείμενο του συνεδρίου. Ο Δήμος Ναυπακτίας είναι Καλλικρατικός Δήμος, ιδρύθηκε τελευταία με το νόμο του Καλλικράτη, και αποτελείται από έξι (6) πρώην Δήμους. Τρεις (3) από αυτούς τους Δήμους είναι ορεινοί, είναι αυτό που ξέρετε ενδεχομένως σαν Ορεινή Ναυπακτία. Οι υπόλοιποι είναι ο Δήμος Ναυπάκτου, ο πρώην Δήμος Ναυπάκτου, ο πρώην Δήμος Αντιρρίου και ο πρώην Δήμος Χάλκειας. Για να κατανοήσετε τη γεωγραφία του τόπου μας ο Δήμος αυτός οριοθετείται από τον Μόρνο ποταμό ανατολικά και τον Εύηνο δυτικά, και ακολουθεί αυτή την ροή των υδάτων, με κάποιες εξαιρέσεις στην πορεία του. Έχουμε γύρω στα εβδομήντα (70) χωριά και, αν λάβουμε υπόψη και τους οικισμούς που πάνε μαζί με τις τοπικές αυτές κοινότητες, ξεπερνάμε τα εκατό (100). Καταλαβαίνετε λοιπόν ότι είναι ένα μεγάλο οικιστικό σύνολο το οποίο το βρίσκει κανείς παραθαλάσσια, παραποτάμια, παραλίμνια, μέσα στα βουνά, μέσα στα δάση, παντού λοιπόν υπάρχουν οικισμοί.

Ένα χαρακτηριστικό, το οποίο νομίζω έχει ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον, είναι τα χωριά της Ορεινής Ναυπακτίας, τα οποία ίσως σε κάποια από τις μελέτες που θα ανατεθούν στο μέλλον, δεν ξέρω αν έχει ανατεθεί για την περιοχή μας, να μας δοθεί η δυνατότητα να τα αναδείξουμε και να δούμε και τι μέτρα θα μπορούσαμε να πάρουμε για να τα προστατεύσουμε. Θεωρώ, ότι τα χωριά αυτά, της Ορεινής Ναυπακτίας, έχουν μια ταυτότητα που πρέπει να αναδειχθεί και η οποία, για λόγους αν θέλετε αποκλεισμού, διατηρήθηκε μέχρι πρόσφατα και αυτό είναι ένα σημαντικό γεγονός, ότι μπορούμε πλέον να σώσουμε κάποια πράγματα που ενδεχομένως να μην τα είχαμε σώσει αν η «ανάπτυξη» είχε έρθει και εκεί πολύ νωρίτερα. Αυτή λοιπόν η τυπολογία των χωριών μας νομίζω ότι έχει ξεχωριστό ενδιαφέρον αλλά δεν μπορέσαμε μέχρι σήμερα, ίσως και με ευθύνες δικές μας, να εντάξουμε κάποια από αυτά μέσα σε ένα θεσμικό πλαίσιο τέτοιο που να προστατεύονται σαν παραδοσιακοί οικισμοί.

Είχαμε σαν στόχο, αλλά δεν καταφέραμε λόγω της οικονομικής συγκυρίας, να αξιοποιήσουμε σε αυτήν την κατεύθυνση τις τρεις (3) έδρες των πρώην Δήμων και να λειτουργήσουν ως πρότυπο. Αναφέρομαι στην Άνω Χώρα, που ήταν η έδρα του Δήμου Αποδοτίας, στον Πλάτανο, που είναι η έδρα του Δήμου Πλατάνου και στη Σίμο, την έδρα του πρώην Δήμου Πυλήνης. Θεωρούμε ότι, για λόγους τεχνικής, αν μπορούσε να γίνει αυτό θα ήταν πραγματικά ένα επίτευγμα, για να μπορέσουμε πλέον στη συνέχεια, με βάση αυτά τα χωριά, να περάσουμε πρότυπα και στα υπόλοιπα.

Στην κατεύθυνση αυτή, ως Δήμος, έχουμε τη συνεργασία του Πανεπιστημίου της Πάτρας και του Πολυτεχνείου της Αθήνας, για την αξιοποίηση της Ευηνολίμνης. Είναι ένα τοπίο το οποίο διαμορφώθηκε μετά το φράγμα του Αγίου Δημητρίου όπου δημιουργήθηκε πλέον μια λίμνη μέσα σε ένα θαυμάσιο αλπικό τοπίο το οποίο έχει γύρω του γύρω στα πέντε (5) χωριά. Αυτά τα χωριά θα μπορούσαμε να τα αντιμετωπίσουμε, μέσα από αυτήν τη μελέτη, με ένα ξεχωριστό τρόπο ώστε, σχεδιασμένα πλέον, να δούμε πώς μπορούμε να συνδυάσουμε τις ανθρώπινες παρεμβάσεις με το φυσικό περιβάλλον, ώστε να μην το τραυματίσουμε αλλά να το αναδείξουμε με τα νέα πρότυπα τα οποία είναι και αντικείμενο του συνεδρίου. Θεωρούμε ότι από αυτή τη συνεργασία λοιπόν, του Πανεπιστημίου της Πάτρας και του Πολυτεχνείου

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ | ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ | ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ | ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ

της Αθήνας, κάτι θετικό μπορεί να προκύψει και το παραδοτέο είναι σε έναν χρόνο από σήμερα.

Θα σας πω δυο λόγια για το πρόβλημα που έχουμε με το Αντίρριο και το οποίο έχει να κάνει με τη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης. Ο πρώην Δήμος Αντιρρίου είχε ολοκληρώσει το **Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.** –γιατί μιλάμε για την οργάνωση του χώρου πλέον– και δέχεται αρκετές πιέσεις, από το 2000 μέχρι το 2010 που κατατέθηκε στην Περιφέρεια, στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση, το ολοκληρωμένο σχέδιο χωροταξικής οργάνωσης. Αυτό δεν έχει προχωρήσει καθόλου και έχει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον, μιας και μιλάμε και για την δημόσια διοίκηση και τον ρόλο της, το γεγονός ότι οι αποχωρήσαντες, με συνταξιοδοτήσεις κ.λπ., δημόσιοι λειτουργοί που συμμετείχαν στην επεξεργασία του **Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.** του Αντιρρίου, κρίθηκε από τους επόμενους ότι δεν πληρούσαν τα κριτήρια τα οποία έπρεπε και έγιναν μια σειρά παρατηρήσεις οι οποίες έχουν παγώσει πλέον αυτό το σχέδιο εδώ και τέσσερα (4) χρόνια. Αυτό δείχνει την αδυναμία μας να παρακολουθήσουμε, ως Διοίκηση, την ίδια τη ζωή, πολύ έντονα προβλήματα με αποτέλεσμα, σήμερα να μην μπορούμε να ελέγξουμε ή να προγραμματίσουμε τις παρεμβάσεις στον χώρο στον οποίο ζούμε.

Αντίστοιχα προβλήματα έχουμε και στην Πόλη της Ναυπάκτου, τόσο με το θέμα του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου, όσο και με αυτό των επεκτάσεων αλλά και κυρίως με το Οικιστικό, το οποίο Οικιστικό μας ταλαιπωρεί από το 1998. Έχει να κάνει με προβλήματα που άπτονται της νομοθεσίας και θα μου επιτρέψετε να σας πω ότι πρέπει κανείς να αναλώσει τη ζωή του για να κατανοήσει τους νόμους και τις διατάξεις με τις οποίες πρέπει να προχωρήσει σαν μηχανικός ή σαν ιδιώτης, για να ανατραπούν όλα αυτά στη συνέχεια, από κάποιες παρεμβάσεις που γίνονται, εύλογα ή όχι, δεν μπορώ να το κρίνω. Γεγονός όμως είναι, ότι ο ένας ανατρέπει τον προηγούμενο με αποτέλεσμα η Πόλη μας να έχει ένα τεράστιο πρόβλημα σήμερα και να βρίσκονται οι άνθρωποι με αυθαίρετες κατοικίες –ενώ είχαν δοθεί νόμιμες άδειες– και ο Δήμος μπροστά στον κίνδυνο να καλείται να πληρώσει τεράστιες αποζημιώσεις, αν όλα αυτά δικαιώσουν τους πολίτες, οι οποίοι εξ' αντικειμένου έχουν δίκιο.

Βλέπετε λοιπόν ότι όλα αυτά τα ζητήματα σε σχέση με την αυτοδιοίκηση συνδέονται και, όχι μόνο δεν βοηθούν στο να πάμε βήματα μπροστά, αλλά καθηλώνουν την κοινωνία και δημιουργούν τεράστια προβλήματα σε μια πάρα πολύ κρίσιμη περίοδο που διανύουμε. Θεωρώ λοιπόν από την άποψη αυτή ότι αυτή η συζήτηση συμβάλλει και φωτίζει πλευρές που πραγματικά έχουμε ανάγκη.

Θα ήθελα να πω δυο πράγματα ακόμα. Εδώ, σαν Αυτοδιοίκηση, έχουμε ένα καλό εργαλείο, την Αιτωλική Αναπτυξιακή η οποία, διαχειριζόμενη τα προγράμματα Leader και άλλα, περιφερειακού επιπέδου, έχει δώσει και κάποια πλαίσια σε ό,τι αφορά στη μορφολογία των κτιρίων τα οποία χτίζονται στον ορεινό κυρίως όγκο, είτε είναι ξενώνες, είτε είναι ταβέρνες, είτε είναι καφέ, έτσι ώστε να λαμβάνουν υπόψη το περιβάλλον στο οποίο χτίζονται. Αυτή είναι η μοναδική παρέμβαση που έχουμε και έχει βελτιώσει κάπως τα πράγματα και νομίζω

ότι το επόμενο βήμα είναι να βρούμε τρόπους ένταξης κάποιων οικισμών μέσα στο πλαίσιο των διατηρητέων.

Το επόμενο που ήθελα να σας πω αφορά ένα μνημόνιο συνεργασίας που έχουμε κάνει με την Αρχιτεκτονική του Πανεπιστημίου Πατρών για το θέμα του Οικιστικού της Πόλης μας, η οποία Πόλη, να έχετε υπόψη σας, έχει χαρακτηριστεί ως διατηρητέα, ως παραδοσιακός οικισμός στο σύνολό της, ενώ θα έπρεπε κατά την άποψή μας να έχει χαρακτηριστεί ως παραδοσιακό τμήμα το κομμάτι που αφορά το κέντρο της Πόλης, το Ιστορικό της Κέντρο. Αυτό δημιουργεί πάρα πολλά προβλήματα τα οποία πρέπει να τα δούμε, και σε αυτή την προσπάθεια ζητήσαμε την επιστημονική συνεργασία με την Αρχιτεκτονική του Πανεπιστημίου της Πάτρας. Είμαστε στα πρόθυρα υπογραφής μιας προγραμματικής σύμβασης στην οποία θα συμμετέχει, εκτός από την Αρχιτεκτονική Σχολή, ο Δήμος, η Περιφέρεια και το Υπουργείο Πολιτισμού, δεδομένου ότι η Πόλη έχει έναν αρχαιολογικό πλούτο που πρέπει να τον προστατεύσει και να τον αναδείξει.

Θεωρώ ότι η λέξη συνεργασία είναι κομβική, πάρα πολλά προβλήματα μπορούν να λυθούν ή να περιπλακούν αν οι Υπηρεσίες Δήμου, Δημοσίου, Δασαρχείου, Αρχαιολογίας, δεν μπορέσουν να δούν από την ίδια σκοπιά τα θέματα τα οποία μας απασχολούν και τα οποία έχουν να κάνουν με την ανάπτυξη των πόλεων και των οικισμών μας.

Εύχομαι καλές επιτυχίες στο συνέδριο, εμείς θα είμαστε πάρα πολύ χαρούμενοι από τα πρακτικά, υπάρχουν συνάδελφοι εδώ που παρακολουθούν τις εργασίες και θέλω να πιστεύω ότι θα είναι και αφετηρία για επίλυση κάποιων προβλημάτων που έχουμε και σαν πόλη και σαν χώρα.

Ευχαριστώ πολύ.

•

• **Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ.** Ευχαριστούμε κύριε Δήμαρχε…
Ο εκπρόσωπος της εικοστής δεύτερης
(22ης) ΕΒΑ Ναυπάκτου… •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ	**ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ**	**ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ**	**ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ**

11:30-12:30

ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΙΩΑΝΝΗ ΧΟΥΛΙΑΡΙΑ.
ΕΦΟΡΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

•

Καλησπέρα, εκ μέρους του προϊσταμένου της εικοστής δεύτερης (22ης) ΕΒΑ, Εφορίας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, κυρίου Ιωάννη Χουλιαρά, που δεν μπόρεσε να είναι εδώ μαζί μας σήμερα και ως η μοναδική Μηχανικός στο μόνιμο προσωπικό της Εφορίας μας τα τελευταία χρόνια, χαιρετίζω την αξιόλογη πρωτοβουλία του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων για τη διοργάνωση αυτής της επιστημονικής συνάντησης εργασίας.

Η εικοστή δεύτερη (22η) Εφορία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων είναι περιφερειακή υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού, και έχει στην αρμοδιότητά της τον έλεγχο των Νομών Αιτωλοακαρνανίας και Λευκάδας. Ελέγχει οικοδομικά και κατά προτεραιότητα, την Πόλη της Ναυπάκτου, με συναρμοδιότητα της Υπηρεσίας Νεοτέρων Μνημείων και Τεχνικών Έργων Δυτικής Ελλάδας και, κατά αποκλειστικότητα, την Πόλη της Λευκάδας. Επίσης ελέγχουμε οτιδήποτε έχει κατασκευαστεί μέχρι το έτος 1830 και συμπεριλαμβάνονται σε όλα αυτά και τα εκκλησιαστικά μνημεία.

Παρά λοιπόν τον όγκο αυτών των αρμοδιοτήτων, λειτουργούμε από το 2006 με ελάχιστο προσωπικό, σήμερα είναι δυο (2) μόνο Αρχαιολόγοι και ένας (1) Μηχανικός, και προσβλέπουμε στην αγαστή συνεργασία με τους Αρχιτέκτονες, έτσι ώστε τα αποτελέσματά μας να είναι όσο το δυνατόν αρτιότερα. Ο συντονισμός των προσπαθειών μας θα δημιουργήσει τις συνθήκες και τις προοπτικές εκείνες για μια κοινή αντιμετώπιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα ίδια τα μνημεία, κάτω από τις τεράστιες πιέσεις του σύγχρονου τρόπου διαβίωσης του ανθρώπου. Εύχομαι καλά αποτελέσματα σε αυτήν την προσπάθεια.

Ευχαριστώ.

•

• **Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ.** Ευχαριστούμε.
Ο εκπρόσωπος της Μητρόπολης. •

ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ ΚΑΙ ΑΓ. ΒΛΑΣΙΟΥ ΙΕΡΟΘΕΟΥ.
ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ

•

Κύριε Δήμαρχε, κυρία Πρόεδρε του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων Διπλωματούχων Ανωτάτων Σχολών-Πανελλήνια Ένωση Αρχιτεκτόνων, του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων Ναυπακτίας, κύριοι του Προεδρείου του εδώ συνεδρίου, εκ μέρους του Μητροπολίτη Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου κ. Ιεροθέου μεταφέρω, αφενός μεν τις ευχαριστίες για την παρουσία σας εδώ και τους οργανωτές αυτού του συνεδρίου γιατί όταν συμβαίνει κάτι τέτοιο, ένα τέτοιο γεγονός, οι υπόλοιποι πρέπει να ευχαριστούμε αυτούς που είχαν αυτήν την πρωτοβουλία, διότι είναι μια πρωτοβουλία που, ίσως, η Ελλάδα την περίμενε εκατόν ενενήντα τρία (193) χρόνια.

Από την απελευθέρωσή της, οι Αρχιτέκτονες βγαίνουν μπροστά τώρα, νομίζω. Κάποτε είχα ακούσει έναν φίλο αρχιτέκτονα ο οποίος μου έλεγε ότι, αν θέλετε να δείτε την απουσία των αρχιτεκτόνων, δείτε τη δόμηση της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης κατά τη δεκαετία του '60. Το πώς χτίστηκε η Αθήνα, το πώς χτίστηκε η Θεσσαλονίκη σε εκείνη τη φάση της μεγάλης ανοικοδόμησης. Με τα κτίρια που υπάρχουν, οι μορφές που πήραν αυτές οι πόλεις δείχνουν την απουσία του Αρχιτέκτονα. Είναι πάρα πολύ σημαντικός ο ρόλος του Αρχιτέκτονα γιατί διαμορφώνει το χώρο μέσα στον οποίο βρισκόμαστε. Πραγματοποιούμε την ζωή μας σε έναν χώρο και σε κάποιον χρόνο. Τον χώρο τον διαμορφώνει ο Αρχιτέκτονας και είναι πάρα πολύ σημαντικό το τι μορφή θα έχει αυτός ο χώρος.

Εμείς, ως Εκκλησία, να πω ότι είμαστε ίσως πιο ευαίσθητοι, ή παθόντες, πιο πολύ από τους άλλους αυτού του γεγονότος που λέμε: πώς θα κρατήσουμε την παράδοση και ταυτόχρονα θα είμαστε σύγχρονοι. Το πώς θα διατηρήσουμε τα στοιχεία του παρελθόντος μέσα στο σήμερα και πώς, μέσα στο χώρο αυτό στον οποίο πραγματοποιούμε την λατρεία μας, μέσα στους Ναούς μας, θα μπορέσουμε να πραγματοποιήσουμε πράγματι την λατρεία που έχουμε. Γιατί η λατρεία που έχουμε απαιτεί κάποιο συγκεκριμένο χώρο και κάποια στοιχεία που πρέπει να έχει αυτός ο χώρος.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ · ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ · ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ · ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ

11:30-12:30

Ταυτόχρονα, βλέπω μέσα σε παλιούς Ναούς απομεινάρια του παρελθόντος που αποτελούνε την παράδοσή μας. Ναι, υπάρχουν κάποια στοιχεία τα οποία πρέπει να διατηρηθούν αλλά, ταυτόχρονα, σε αυτά θα μπούν σύγχρονοι άνθρωποι. Οπότε, εμείς έχουμε νιώσει πάρα πολύ έντονα το τι σημαίνει να μουσειοποιούμε το παρελθόν και να μην το έχουμε μέσα στο σήμερα, στη χρήση και πώς θα πρέπει αυτό το παρελθόν να είναι μέσα στο σήμερα και να μπορεί να λειτουργεί.

Θα ήθελα να πω κάτι, μια δική μου εμπειρία. Κάποτε βρέθηκα σε ένα νησί του Αιγαίου και, περπατώντας σε έναν οικισμό, αισθανόμουν ότι δεν είμαι σε μια πόλη ή σε ένα χωριό που ζούν άνθρωποι, αλλά είμαι σε ένα σκηνικό κάποιου κινηματογραφικού έργου. Ήταν ένας χώρος διαμορφωμένος για τους τουρίστες, σαν ένα σκηνικό. Δεν είχε σχέση με την καθημερινή ζωή των κατοίκων, δεν είχε σχέση με την καθημερινότητα. Οπότε, σαν μη ειδικός το λέω, σαν άνθρωπος που ζω σε ένα χώρο και εγώ, ο ρόλος σας είναι πάρα πολύ σημαντικός, θα πρέπει να διαμορφώνει τον χώρο έτσι ώστε, ούτε να κρατά τα σχήματα του παρελθόντος που δεν έχουνε στο σήμερα κάποιο ρόλο, αλλά ούτε και να διαμορφώνει τον χώρο έτσι ώστε να είναι μονάχα ένα σκηνικό και να μην έχει σχέση με την πραγματική ζωή που ζούν οι άνθρωποι.

Συγχαρητήρια για τη συνεργασία σας. Όπως είπε και ο κύριος Δήμαρχος προηγουμένως, είναι πάρα πολύ σημαντικό το ότι βρίσκεστε και συνεργάζεστε πάνω σε πράγματα τα οποία έχουν σχέση άμεσα με την πραγματικότητα της ζωής μας, την καθημερινότητα, αλλά να πω και κάτι άλλο: Αισθάνθηκα, από όσα άκουσα από αυτά που λέγονταν προηγουμένως, το πόσο μπλεγμένα είναι τα πράγματα στην ζωή μας γιατί οι ειδικοί, ας πούμε, για το χώρο θα πρέπει οπωσδήποτε να συνεργάζονται με νομικούς οι οποίοι διαμορφώνουν νόμους. Ένας ο οποίος έχει κάποιες ωραίες ιδέες, για το πώς θα διαμορφώσει ένα χώρο, θα πρέπει να υποταχθεί σε μια νομοθεσία και μπορεί ο νομοθέτης ο οποίος κατάρτισε κάποιον νόμο, να είναι ίσως άσχετος με το δικό σας επάγγελμα, με την δική σας κατάρτιση. Αυτή όμως η συνεργασία που γίνεται με τον Σύλλογο των Αρχιτεκτόνων, με το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, δηλαδή με τους φορείς που νομοθετούν, είναι πάρα πολύ σημαντικό γεγονός, το χαιρετίζουμε, και ευχόμαστε αυτό το συνέδριο να φέρει αγλαούς καρπούς οι οποίοι να μην έρθουν σε ένα απώτερο μέλλον, αλλά να είναι πολύ σύντομα μέσα στην νομοθεσία της Ελλάδος και να επιδράσουν στο χώρο μέσα στον οποίο ζούμε.

Συγχαρητήρια και καλή επιτυχία.

•

• **Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ.** Ευχαριστούμε, είναι εδώ ο Πρόεδρος του Τεχνικού Επιμελητηρίου της Αιτωλοακαρνανίας; Ωραία, θα μιλήσει ο κύριος Γιάννης Κοργιαλάς, Πρόεδρος του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων Ναυπακτίας. •

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ.
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΕΠΙΛΕΜΗΤΗΡΙΟΥ
ΑΙΤΟΛΩΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

•

Να χαιρετίσω και εγώ από την πλευρά μου τους παριστα-μένους. Πανοσιολογιότατε, κύριε Γενικέ Γραμματέα, κύριε Δήμαρχε, κύριοι σύνεδροι, αγαπητοί συνάδελφοι, μετά από τηλεφωνική επικοινωνία που είχα με τον κύριο Ρόκκο, τον Πρόεδρο του Τεχνικού Επιμελητηρίου, μου είπε να σας με-ταφέρω τους χαιρετισμούς του και το ενδιαφέρον του, γιατί υπήρξε ένα πρόβλημα υγείας και δεν μπορεί να παραστεί.

Συνεχίζοντας από την πλευρά μου, σας καλωσορίζω ως Πρόεδρος του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων Ναυπακτίας και σας ευχαριστώ, εκ μέρους όλων των μελών του Συλλόγου, για την παρουσία σας στην πρώτη (1η) Επιστημονική Συνάντη-ση που διοργανώνει ο **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** και το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** και που έχουμε την χαρά να φιλοξενούμε στην Πόλη μας με τη στή-ριξη του Δήμου Ναυπακτίας.

Πιστεύουμε ότι στόχος της συνάντησης αυτής είναι η συζήτηση για την αρχιτεκτονική, αυτήν που έχουμε κληρο-νομήσει, βιώνουμε και θα κληροδοτήσουμε στις ερχόμενες γενιές.

Το καθήκον μας ως επιστήμονες είναι να σεβόμαστε αρ-χικά τους προϋπάρχοντες μορφολογικούς κανόνες δόμησης και κατόπιν να τους εμπλουτίσουμε με σύγχρονους, που θα συμβαδίζουν με την ανάγκη προσαρμογής σε νέους τρό-πους ζωής και νέες χρήσεις, τεχνολογίες, αισθητικές αξίες κλπ. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να προστατεύσουμε και να διαφυλάξουμε τους παραδοσιακούς οικισμούς της Ελλάδας, που αποτελούν φύλακες της παράδοσης και της ιστορίας της χώρας μας.

Τα επιβλητικά οχυρά, τα μεγαλόπρεπα αρχοντικά, τα γρα-φικά καλντερίμια, τα θρησκευτικά μνημεία, εμποτίζουν με ένα παραδοσιακό άρωμα και χρώμα τους διατηρητέους αυ-τούς τόπους ξυπνώντας μνήμες του παρελθόντος. Η αρχιτε-κτονική πολιτιστική αξία τους δεν μπορεί να συνοψιστεί σε λίγες μόνο λέξεις. Ακόμα και αν, με το πέρασμα του χρόνου, παρατηρούνται φθορές στα αρχιτεκτονικά σύνολα που εξετά-

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ **ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ** **ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ** **ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ**

ζουμε, δεν υποβαθμίζεται διόλου η σημασία τους, το αντίθετο θα έλεγα, αποτελούν πηγές έμπνευσης και σκέψης. Επίσης, εξίσου σημαντικό είναι να υπάρχουν οι προϋποθέσεις, που θα θεσπίσουν οι μορφολογικοί κανόνες για τους οικισμούς κάτω των δυο χιλιάδων (2.000) κα-τοίκων, ούτως ώστε να διατηρήσουμε και να αναδείξουμε την Αρχιτεκτονική μας Κληρονομιά.

Αρχιτέκτονες, Πολεοδόμοι και Αρχαιολόγοι, υποστηριζόμενοι από τις κεντρικές υπηρε-σίες και τις τοπικές υπηρεσίες πολιτισμού, μπορούμε να προτείνουμε, να παρέμβουμε, να πρωτοτυπήσουμε και να γίνουμε έτσι κοινωνοί ενός οράματος για την Αρχιτεκτονική, που η τοπική κοινωνία θα αγκαλιάσει και θα ταυτιστεί μαζί του. Η διαφορετικότητα ενός συνόλου, όπως είναι ένας οικισμός, η διαφορετικότητα είναι αποδεκτή και επιθυμητή αρκεί να κατα-λάβουμε ότι είμαστε μέρος ενός συνόλου, όπως είναι ένας οικισμός, και να εναρμονιστούμε με το στοιχείο όρος δόμησης.

Όσο για την Ναύπακτο, σας είπε και προηγουμένως ο κύριος Δήμαρχος τα προβλήματά της. Αποτελεί πάντως για εμάς, ως γνωστό, έναν ιστορικό τόπο που είναι προικισμένος με πολλές χάρες. Επίσης, έχει να επιδείξει πληθώρα ιστορικών μνημείων, διατηρητέων κτιρίων και ελευθέρων κοινοχρήστων χώρων. Μελετώντας τους ρυθμούς που συναντούνται στην Πόλη, παρακολουθούμε την μακρόχρονη ιστορία της. Αξιοσημείωτες είναι οι δραστικές αλ-λαγές των κανόνων δόμησης που έλαβαν χώρα ανά περιόδους και που άφησαν ανεξίτηλα τα αποτυπώματά τους σε αυτήν. Παίρνοντας το γεγονός αυτό ως αφορμή, μπορούμε να συζητήσουμε σχετικά με την μετάβαση από το παλιό στο νέο και την ποιότητα του τελικού αρχιτεκτονικού και πολεοδομικού αποτελέσματος.

Ο Σύλλογος μας στηρίζει την έναρξη μιας νέας γενιάς μελετών μορφολογικών κανόνων δόμησης στους οικισμούς και είμαστε ανοιχτοί σε διάλογο και προβληματισμούς προσφέρο-ντας παραδείγματα προς μελέτη από την πληθώρα των οικισμών του Δήμου μας.

Σας ευχαριστώ.

•

• **Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ.** Ευχαριστούμε, ο κύριος Μαμαλούγκας προϊστάμενος του **Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α.** •

2.
Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α.
TFSC

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΜΑΛΟΥΓΚΑΣ.
ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

•

Καλημέρα σας, χαιρετίζω και από την πλευρά του Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α.[2] το συνέδριο και εύχομαι τα καλύτερα αποτελέσματα στην εξέλιξή του. Ήθελα να πω, πριν ξεκινήσω μια μικρή παρουσίαση όπου θα σας δώσω κάποια γενικότερα στοιχεία της χρηματοδότησης, ότι όλη αυτή η παρέμβαση στις μελέτες μορφολογικών κανόνων είναι πραγματικά πάρα πολύ αξιόλογη, σε κάθε περίπτωση τα αποτελέσματα τα οποία θα προκύψουν από τις παρεμβάσεις και τις τοποθετήσεις δεν θα ήτανε δυνατά αν δεν είχε γίνει ένας πολύ μεγάλος αγώνας για τη χρηματοδότηση της συγκεκριμένης παρέμβασης.

Θέλω να πω ότι η συγκεκριμένη περίπτωση, οι μορφολογικοί κανόνες και οι μελέτες αυτές, ότι είναι μια περίπτωση που χρηματοδοτήθηκαν σε (ευτυχή) συνέχεια της δημόσιας διοίκησης. Ανέφερε πριν η κυρία Μουρμούρη ότι ξεκίνησε ο σχεδιασμός επί κυρίου Σηφουνάκη. Όντως επί κυρίου Σηφουνάκη ξεκίνησε, όντως καταβλήθηκαν μεγάλες προσπάθειες για χρηματοδότηση, αλλά η εμπειρία των είκοσι εφτά (27) χρόνων που έχω στη διοίκηση είναι ότι, τις περισσότερες φορές, η μια κυβέρνηση, η μια διοίκηση ξεκινάει, σχεδιάζει, ωριμάζει και η επόμενη καταστρέφει και αλλάζει. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η διοίκηση έδειξε συνέχεια, το οποίο σημαίνει ότι οι μελέτες αυτές υλοποιούνται και οι μελέτες αυτές πιστεύουμε ότι μέχρι το τέλος του ’15 θα έχουν ολοκληρωθεί.

Θα κάνω μια πολύ γρήγορη παρουσίαση, λόγω και του λίγου χρόνου μιας και έχουμε ήδη καθυστερήσει στη συνολική ατζέντα της ημέρας. Η συγκεκριμένη παρέμβαση των μελετών μορφολογικών κανόνων δόμησης έχει ενταχθεί στο **Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α.**, στον Άξονα Προτεραιότητας δέκα (10) μετά από την πρόσκληση δέκα μηδέν οχτώ (10.08), αφορά το αντικείμενο, δεν θα κάνω επιστημονική προσέγγιση, την έχετε κάνει όλοι οι συνάδελφοι μηχανικοί, είναι στα πλαίσια μιας συνολικής παρέμβασης με αντίστοιχες θεματικές κατηγορί-

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ **ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ** **ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ** **ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ**

ες όπως είναι οι μελέτες για τα χωροταξικά πλαίσια, είναι η υποστήριξη της ειδικής υπηρεσίας επιθεωρητών περιβάλλοντος και άλλες υπηρεσίες. Συνολικά ο άξονας αυτός έχει δαπάνη, έχει ποσό είκοσι εκατομμύρια (20.000.000) ευρώ από τα οποία οι παρεμβάσεις των μορφολογικών κανόνων δόμησης αφορούν, αντιστοιχούν, σε ποσό εφτά εκατομμυρίων (7.000.000) ευρώ στο συνολικό ποσό των τριάντα πέντε εκατομμυρίων (35.000.000).

Η αρμόδια Διεύθυνση είναι η Διεύθυνση Πολεοδομικού Σχεδιασμού και εδώ βλέπετε, στον πίνακα που ακολουθεί, μια κατανομή η οποία γίνεται σε σχέση με τις εντάξεις των συγκεκριμένων μελετών, σε σχέση με τις νομικές δεσμεύσεις που μέχρι στιγμής έχουν επιτευχθεί και σε σχέση με το ποσό αποδεκτής διαχείρισης ή τις δαπάνες που έχουνε πληρωθεί. Εδώ θα δείτε ότι σε δυο (2) Περιφέρειες, στην Περιφέρεια Ηπείρου και στην Περιφέρεια Κρήτης, δεν έχουμε ακόμα συμβασιοποίηση και δεν έχουμε βέβαια και δαπάνες, παρόλο που τα έργα αυτά έχουνε ενταχθεί, υπάρχουν καθυστερήσεις και βέβαια βλέπουμε και μια αρκετά μεγάλη καθυστέρηση στις πληρωμές. Βέβαια αυτό ίσως προκύπτει λόγω των καθυστερήσεων που υπάρχουν μεταξύ των παραδόσεων και των παραλαβών των μελετών, στα ενδιάμεσα στάδια από το πρώτο στο δεύτερο. Εδώ θέλω να επισημάνω ότι οι πληρωμές και γενικά η ολοκλήρωση και η χρηματοδότηση αυτών των μελετών, δεν έχει καμία επισφάλεια, τα χρήματα υπάρχουν, δηλαδή τα χρήματα είναι δεσμευμένα για αυτές τις μελέτες, απλώς θα πρέπει να γίνει μια όσο το δυνατόν μεγαλύτερη επίσπευση για αυτές τις μελέτες, ώστε να έχουν ολοκληρωθεί, με την παραλαβή τους, ό,τι δηλαδή προβλέπει η σύμβαση και το Τεχνικό Δελτίο, μέχρι το τέλος του ’15.

Κάποια συγκριτικά στοιχεία είναι ότι οι νομικές δεσμεύσεις μέχρι στιγμής είναι ένα τετρακόσια (1.400.000) οι οποίες αφορούν στο 28,9% των ενταγμένων έργων. Δηλαδή αυτό δείχνει ότι υπολείπονται πάρα πολύ μέχρι την υλοποίησή τους. Τέλος, εκτός από τις μελέτες που έχουν ενταχθεί στο **Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α.**, έχουν εκχωρηθεί και σε άλλες περιφέρειες, στην Δυτική Μακεδονία και στην Κεντρική Μακεδονία, Νότιο Αιγαίο και Στερεά Ελλάδα, γιατί αυτές οι πράξεις είναι οριζόντιες και καλύπτουν όλες τις χωρικές ενότητες.

Τα συνολικά τώρα στοιχεία τα οποία έχουμε είναι ότι οι συνολικές εντάξεις είναι τρία διακόσια σαράντα πέντε (3.245.000), έχουμε νομικές δεσμεύσεις τετρακόσιες πενήντα χιλιάδες (450.000) και συνολικό ποσό υλοποίησης είκοσι τέσσερις χιλιάδες (24.000) ευρώ, πάρα πολύ λίγο για την υλοποίηση των συνολικών μελετών. Να κάνω και μια αναφορά σε σχέση με αυτό που είπε και ο Γενικός Γραμματέας στην αρχή της παρέμβασής του, ότι για την επόμενη προγραμματική περίοδο έχει δεσμευτεί στον Θεματικό Στόχο έξι (6), ο οποίος αφορά στην προστασία του περιβάλλοντος, η υλοποίηση των μελετών οι οποίες δεν μπόρεσαν, για διάφορους λόγους, να υλοποιηθούν μέχρι τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή και να πω επίσης και κάτι άλλο, ότι αυτή η στιγμή είναι πάρα πολύ κομβική για το Υπουργείο και για την χώρα γιατί εξειδικεύουμε την επόμενη προγραμματική περίοδο. Θέλουμε λοιπόν από όλους τους αρμόδιους φορείς, είτε είναι ο **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.**, είτε είναι φορείς εξωτερικοί, είτε σύλλογοι, είτε ιδιώτες μηχανικοί, αρχιτέκτονες και μη, να μας κάνουν προτάσεις για να μπορέσουμε να βάλουμε μέσα στο ΣΕΕΣ καινοτόμες λύσεις, οι οποίες είναι απαραίτητες για τον αστικό και χωροταξικό σχεδιασμό.

Ευχαριστώ πολύ.

•

• **Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ.**
Ευχαριστούμε… •

Ομιλία εκτός μικροφώνου

Η εξοικονόμηση πόρων που έχει προκύψει από τις εντάξεις μέχρι τις νομικές δεσμεύσεις, έχει μετακινηθεί σε άλλους πόρους ή ακόμα εκκρεμεί για να διατεθούνε σε κάποιες μελέτες συναφείς, αυτό που είπατε προηγουμένως;

• **Ν. ΜΑΜΑΛΟΥΓΚΑΣ.** Ένα ενταγμένο έργο το οποίο, όταν υλοποιείται μετά και γίνεται μελέτη και νομική δέσμευση, μετά από την έκπτωση καταλήγει σε ένα μικρότερο ποσό. Το συγκεκριμένο ποσό, εν δυνάμει, αν υπήρχε δυνατότητα μέσα στην παρούσα χρονική περίοδο να ενταχθούν και να ολοκληρωθούν οι επόμενες μελέτες, μπορούσε να ικανοποιηθεί. Απλώς, είναι δεδομένο από τα χρονοδιαγράμματα που οι υφιστάμενες μελέτες έχουν ήδη, τα οποία είναι πολύ μεγάλα, θεωρούμε ότι δε μπορούν να ολοκληρωθούν, άρα δεσμεύονται για την επόμενη προγραμματική περίοδο… •

• **Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ.** Εντάξει, τότε χωρίς καθυστέρηση πάμε στην επόμενη φάση του προγράμματος που είναι οι τοποθετήσεις, καταρχάς από την Διευθύνουσα Υπηρεσία…
Θα κάνει πρώτα μια παρέμβαση η Μαρία η Φραντζή… •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ	**ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ**	**ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ**	**ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ**

11:30-12:30

ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ.
ΜΕΛΟΣ Δ.Σ. Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.
ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ

•

Στα πλαίσια της ευθύνης που με βαραίνει, σα συντονίστρια της οργανωτικής επιτροπής, αλλά και της ιδιότητάς μου, σαν μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.**, θα ήθελα να κάνω δυο (2) διευκρινίσεις και μια έκκληση.

Οι διευκρινίσεις έχουν σχέση με κάτι που ακούστηκε και έχει ακουστεί και άλλες φορές, σε σχέση με τη συμμετοχή του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.**, σαν φορέα, στην προετοιμασία της προκήρυξης αυτών των μελετών για τους μορφολογικούς κανόνες δόμησης. Στα δυο (2) χρόνια που έχουμε αναλάβει σα Συμβούλιο, ψάξαμε πολύ εμπεριστατωμένα σε όλο το αρχείο μας να βρούμε θεσμική κάλυψη αυτού του ισχυρισμού και δεν την βρήκαμε πουθενά. Δηλαδή, δεν ξέρω αν έγινε κάτι άτυπα, πάντως εμείς δεν έχουμε βρει κανένα στοιχείο, ότι κάποια στιγμή κλήθηκε θεσμικά, ανταποκρίθηκε, έκανε οποιαδήποτε πρόταση, είχε συμμετοχή ο **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.**, σαν φορέας, στη συγκεκριμένη διαδικασία. Θα θέλαμε λοιπόν να έχουμε μια ουσιαστική συνεργασία, αλλά μέχρι στιγμής, θεσμικά τουλάχιστον, δεν την είχαμε.

Με αυτή την έννοια, μάθαμε ότι έγινε η πρόσκληση από το Υπουργείο στον κύριο Σηφουνάκη να παραβρεθεί στην εκδήλωση, δε διαφωνήσαμε, αλλά δεν κάναμε εμείς την πρόσκληση και δε συμμετείχαμε σε αυτό

Τώρα, σε ό,τι αφορά στην έκκληση, να σας πω ότι επειδή ο **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** αντιμετωπίζει, νομίζω ότι όλοι είμαστε συνάδελφοι και σε όλους, λίγο-πολύ, είναι γνωστό αυτό γιατί έχουν γίνει πολλές εκκλήσεις τον τελευταίο καιρό. Ο **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** λοιπόν αντιμετωπίζει σοβαρά οικονομικά προβλήματα και έτσι, ήθελα απλά να σας πληροφορήσω ότι βγαίνοντας από εδώ υπάρχει μια κοπέλα της γραμματείας που μπορεί να σας ενημερώσει για τις οικονομικές σας εκκρεμότητες με τον Σύλλογο. Τουλάχιστον να τις ξέρετε και αν και όποτε μπορείτε, σιγά-σιγά να τις εξυπηρετήσετε.

11:30-12:30

Και το τελευταίο: υπάρχει ένα ημερολόγιο που έχουμε βγάλει μετά από προσωπικές μας προσπάθειες και μετά από χορηγία έχει εκδοθεί και ο στόχος της πώλησης του είναι να ενισχύσει την γραμματειακή υποστήριξη που υπάρχει στο **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** και που, ως γνωστόν, εδώ και πολλούς μήνες υποαμείβεται σε σχέση με την προσφορά που παρέχεται.

Ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας…

•

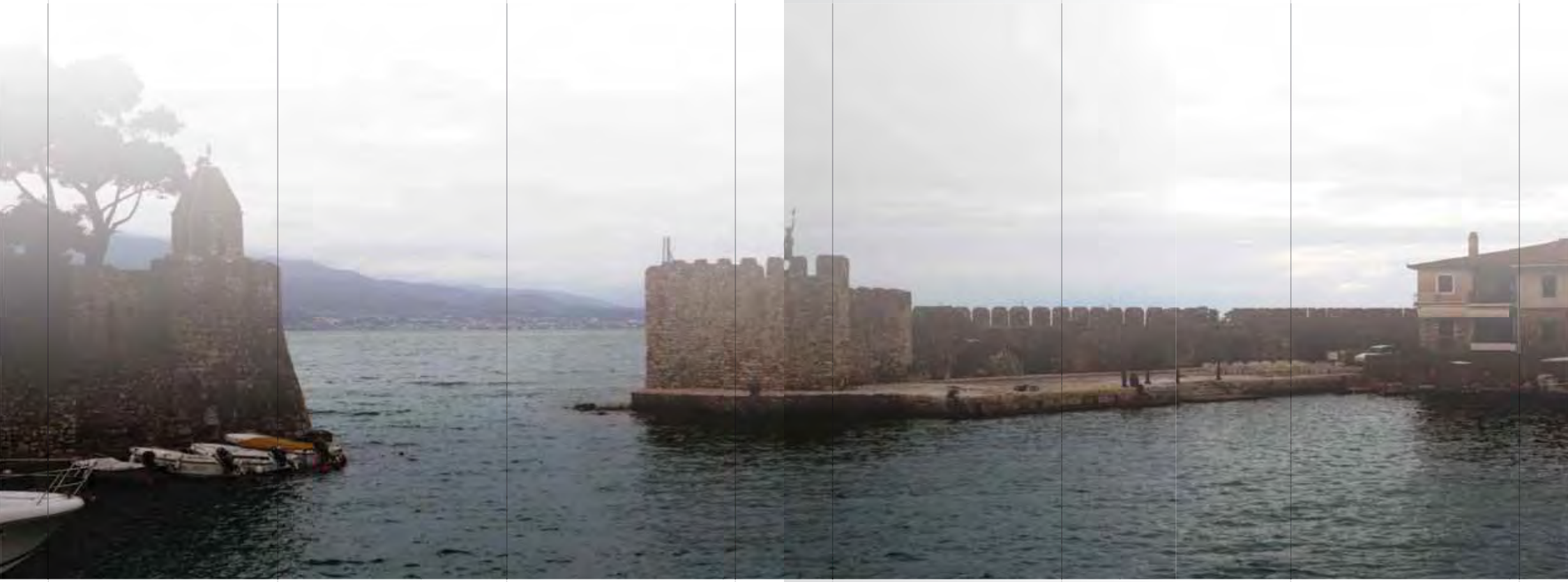

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ **ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ** **ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ** **ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ**

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ

Δ.Σ. Υ.Π.Ε.Κ.Α., ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ, Ο.Ε.

• **Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ.** Ωραία, πάμε τώρα στις τοποθετήσεις. Θα ξεκινήσει η κυρία Μουρμούρη από τη διευθύνουσα υπηρεσία του **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**, Γενική Διευθύντρια Πολεοδομίας του **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**. •

• **ΔΡ. Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.**
ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ Υ.Π.Ε.Κ.Α.

Απλά, πριν αρχίσω, να πω ότι η πρόσκληση στον κύριο Σηφουνάκη έγινε με πρωτοβουλία της πολιτικής ηγεσίας του **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** στο όνομα της συνέχειας της διοίκησης κλπ και ανταποκρίθηκε με το μήνυμα.

Χθες, στην παρέμβασή μου έδωσα το πλαίσιο του διαλόγου και βεβαίως με χαρά αποδεχτήκαμε αυτόν τον διάλογο. Σήμερα, θα ήθελα να προσπαθήσω να αναφερθώ στους τέσσερις (4) άξονες δίνοντας μερικά στοιχεία που πιθανότατα θα σας απαντήσουν και στα ερωτήματά σας μα τι θέλει και το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**

Για κάποια πράγματα ίσως οι χθεσινοί ξανακούσετε ορισμένα στοιχεία, είναι για να έχουν ολοκληρωμένη εικόνα και όσοι από τους σήμερα παρόντες δεν ήταν χθες. Πρώτες σκέψεις λοιπόν από την πρώτη (1η) φάση, για την οποία πρώτη (1η) φάση, όπως είπαμε, δεν έχει ολοκληρωθεί η παραλαβή των μελετών που είναι έτοιμες και παραδόθηκαν, δεν έχει γίνει από το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**, γεγονός το οποίο ερμηνεύει και κάποιες αμηχανίες που υπήρξαν νωρίτερα κατά τις παρουσιάσεις.

Ζούμε σε έναν τόπο που είναι ευλογημένος, σε ό,τι αφορά τουλάχιστον το φυσικό του στοιχείο, νομίζω ότι συμφωνούμε όλοι. Ξέρουμε όλοι ότι υπάρχουν μερικά τοπία υψηλής αισθητικής ποιότητας και υποθέτω ότι κανένας μας δε θα ήθελε να τα δει να υποβαθμίζονται. Τι είναι αυτό το οποίο, με έναν τρόπο αυθόρμητο, δημιούργησε την αρμονική δόμηση που ως τώρα ξέρουμε και θα θέλαμε να την προστατεύσουμε; Θα έλεγα ότι είναι ένας σεβασμός στην κλίμακα, η ένταξη στο τοπίο, η αξιοποίηση των διαθέσιμων υλικών, που κάποτε ήτανε τα τοπικά υλικά, σήμερα διαθέσιμα δεν είναι μόνο τα τοπικά και επομένως ίσως θα πρέπει να το δούμε με άλλο μάτι το θέμα των υλικών, μια προσοχή που δινόταν πάντα στις κλιματικές και μετεωρολογικές συνθήκες,

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ
ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ 12:30-13:30

μια προσοχή που δινόταν στις αναλογίες, κάποιες φορές εξαρτώμενο και από τα υλικά που χρησιμοποιούσαν και από την τεχνολογία της εποχής. Η έκφραση της λειτουργικότητας με απλές μορφές, οι μορφές δεν ήτανε στο όνομα της μορφής μόνο, εκφράζανε τη λειτουργικότητα και μια φροντίδα, μερικές φορές έστω και λανθανόντως από την εμπειρία τη συλλογική, για παθητικές βιοκλιματικές λύσεις που στο πέρασμα των χρόνων ξεχάστηκε λιγάκι και αυτό μας έχει δώσει πολύ ωραία παραδείγματα πολιτιστικής κληρονομιάς.

Πολύ γρήγορα να υπενθυμίσω κάποια πράγματα για την αναγκαιότητα του προγράμματος των μορφολογικών κανόνων: νομίζω ότι όλες οι παρουσιάσεις –και με τα αρνητικά παραδείγματα που έδειξαν χθες και σήμερα– τεκμηριώνουν αυτήν ακριβώς την αναγκαιότητα. Τις τελευταίες δεκαετίες είδαμε ότι οι υψηλοί ρυθμοί οικοδομικής ανάπτυξης και η εισαγωγή κατασκευών ασύμβατων με την ελληνική αρχιτεκτονική και την κλίμακα του ελληνικού τοπίου έχουν δημιουργήσει πολλά προβλήματα υποβάθμισης, υποβάθμισης που δεν υπήρχαν μέχρι και τον εικοστό (20ό) αιώνα. Η παραγωγή της νέας δόμησης γίνεται, δυστυχώς συχνά, με ένα ελλιπές και μη εξειδικευμένο πλαίσιο. Είδαμε όλοι μας και το επαναλάβαμε ότι οι αρχιτεκτονικές επιτροπές που λειτουργούσαν πριν και που τώρα έχουνε μετεξελιχθεί σε Συμβούλια Αρχιτεκτονικής, λειτούργησαν χωρίς αντικειμενικά κριτήρια και όλοι καταλαβαίνουμε ότι υπάρχει μια αναγκαιότητα να δοθούν τέτοια αντικειμενικά κριτήρια.

Κάποιοι από τους οικισμούς, οχτακόσιοι ογδόντα (880), προστατεύονται ως παραδοσιακοί, με διάφορα διατάγματα γενικού ή ειδικού χαρακτήρα και εκείνο που θα ήθελα περισσότερο να κρατήσετε είναι ότι όταν μιλάμε για τους οικισμούς δυο χιλιάδων (2.000) κατοίκων και κάτω, για τι μιλάμε; Μιλάμε για δώδεκα χιλιάδες οχτακόσιους (12.800) οικισμούς περίπου, το οποίο αντιστοιχεί στο 96,5% των οικισμών της χώρας, πολύ μεγάλο ποσοστό. Ο πληθυσμός που τους αντιστοιχεί είναι περίπου τρία εκατομμύρια (3.000.000), κάτι λιγότερο από το 30% του συνόλου της χώρας. Εκείνο το οποίο διαπιστώνουμε από αυτά τα νούμερα και τα ποσοστά είναι ότι, αν πάρουμε κάποια μέτρα, αν ασκήσουμε κάποιες πολιτικές για να προστατεύσουμε αυτούς τους οικισμούς,

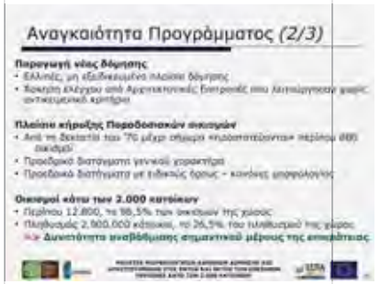

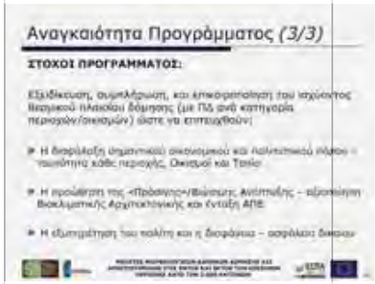

>

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ

Α ΜΕΡΟΣ

με τον όποιο τρόπο κριθεί καταλληλότερος ύστερα από τον διάλογό μας και τις μελέτες, θα μπορούμε να αναβαθμίσουμε ένα πολύ σημαντικό ποσοστό του δομημένου χώρου της επικράτειας που το χαίρεται, όχι μονάχα το 30% του πληθυσμού, αλλά και το υπόλοιπο 70%. Στις καλοκαιρινές μας διακοπές, ή στις διακοπές Χριστουγέννων και Πάσχα συνήθως, συχνότατα, διαλέγουμε να πάμε σε αυτούς τους ωραίους οικισμούς για να τους χαρούμε, τουλάχιστον στο μέρος που παραμένουνε ωραίοι.

Οι στόχοι του προγράμματος λοιπόν ήταν να διαφυλάξουμε αυτόν το σημαντικό οικονομικό και πολιτιστικό πόρο και την ταυτότητα της κάθε περιοχής, περιλαμβανομένου του δομημένου χώρου και του τοπίου, να προωθήσουμε μιαν ανάπτυξη που συνηθίζουμε και την ονομάζουμε βιώσιμη από το 1992, τη διάσκεψη του Ρίου και μετά, τα τελευταία χρόνια την ονομάζουμε και πράσινη –δεν ταυτίζονται οι δυο (2) έννοιες– να αξιοποιήσουμε επίσης τη βιοκλιματική αρχιτεκτονική και την ένταξη των **Α.Π.Ε.** όπου είναι αναγκαίο, στους οικισμούς με κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και φυσιογνωμία. Και ένα τρίτο (3ο) στοιχείο, πολύ βασικό, είναι να εξυπηρετήσουμε τον πολίτη που ενδιαφέρεται να χτίσει ή να επισκευάσει το σπίτι του και να είναι σαφείς οι κανόνες, με διαφάνεια ώστε να έχει και μιαν ασφάλεια δικαίου. Είναι κάτι που συχνά το λησμονούμε σαν ανάγκη.

Η συνοπτική λοιπόν εικόνα του έργου, κάποια στοιχεία ακούσατε και χθες, κάποια στοιχεία ακούσατε και από τον κύριο Μαμαλούγκα σήμερα, είναι ότι έχουμε έναν προϋπολογισμό περίπου έντεκα εκατομμυρίων (11.000.000), ότι τις είκοσι οχτώ (28) μελέτες και τον έναν σύμβουλο τα έχουμε προκηρύξει και τα προχωράμε ήδη, για τις δεκατέσσερις (14) από αυτές έχουμε λάβει και τα στοιχεία τους της ανάλυσης. Εκείνο που θα ήθελα να κρατήσετε σήμερα είναι ότι, για τις είκοσι εννέα (29) δημοπρατήσεις που κάναμε υπήρξε εκδήλωση πάρα πολύ μεγάλου ενδιαφέροντος από συναδέλφους μηχανικούς. Διακόσια ογδόντα τέσσερα (284) συμπράττοντα μελετητικά σχήματα ενεργοποιήθηκαν και εκδήλωσαν το ενδιαφέρον τους κατά τους διαγωνισμούς. Οι είκοσι πέντε (25) επιτροπές του διαγωνισμού επέλεξαν ήδη ανάδοχο, για τις τέσσερις (4) είμαστε ακόμα σε διαδικασία

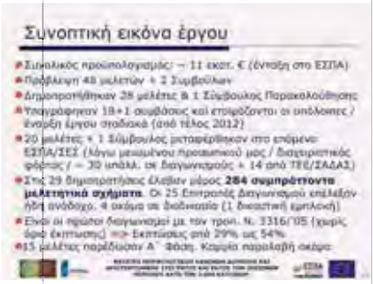

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

12:30-13:30

και δυστυχώς υπήρξε και μια δικαστική εμπλοκή, γεγονός το οποίο εξηγεί γιατί υπήρξαν κάποιες καθυστερήσεις στις πληρωμές και επίσης γιατί δεν υπάρχει η απορρόφηση την οποία θα επιθυμούσε βεβαίως πάρα πολύ και ο κύριος Μαμαλούγκας και όλοι μας.

Κάτι άλλο χαρακτηριστικό: αυτές είναι οι πρώτες δημοπρατήσεις που γίνονται μετά την τροποποίηση τους αντίστοιχου νόμου, δηλαδή μετά από την πρόβλεψη, νομοθετικά, ότι δεν έχουμε όριο στις εκπτώσεις, και έτσι παρατηρήσαμε ένα ποσοστό εκπτώσεων που κυμαίνεται από 29% έως 54%... Αυτό, συνάδελφοι, νομίζω ότι δίνει και μια εικόνα των συνθηκών όπου λειτουργούμε τα τελευταία χρόνια. Είναι μια ένδειξη και της οικονομικής κρίσης την οποία όλοι μας βιώνουμε. Αυτό που θα θέλαμε να τονίσουμε, από την πλευρά του Υπουργείου, είναι ότι ευελπιστούμε πως οι εκπτώσεις αυτές δε θα έχουν επίπτωση στην ποιότητα των μελετών που θα παραδοθούν και θα το φροντίσουνε και από την πλευρά της επίβλεψης, με τη στενή συνεργασία και με τους μελετητές προφανώς.

Και αν δεν έγινε καμία παραλαβή ακόμα –επειδή είχαμε το σχόλιο και από τον κύριο Σηφουνάκη– επιτρέψτε μου να θυμίσω ότι το κύριο πρόβλημα είναι διαχειριστικό εκ μέρους μας, με την έννοια ότι και εξαρχής ήταν λιγοστό το προσωπικό μας και την τελευταία τριετία έχει μειωθεί ακόμα περισσότερο. Θα χαιρόμασταν πάρα πολύ να είχαμε περισσότερους συναδέλφους και να τελειώνουμε όλα τα έργα πολύ γρηγορότερα.

Ας έρθουμε στους άξονες: Νομίζω ότι από όλες τις παρουσιάσεις έγινε φανερό ότι κατά την ανάλυση δεν περιοριζόμαστε μονάχα σε θέματα μορφής. Έχουμε ζητήσει, από τις προδιαγραφές μας ήδη και πολλά άλλα στοιχεία στο πνεύμα που εκφράστηκε από όλους όσους παρενέβησαν χθες, άρα το συσχετίζουμε και με τον πολεοδομικό ιστό και με τις λειτουργίες της κοινωνίας που ζει στους οικισμούς, και αυτό που θα ήθελα να σας τονίσω είναι ότι ο στόχος μας είναι από αυτήν την ανάλυση, η πληρότητα της εικόνας έτσι ώστε, όλα τα στοιχεία που θα συλλέξουμε να λειτουργήσουν σαν ένα αποτελεσματικό, ελπίζουμε, εργαλείο σχεδιασμού. Και στην ανάλυση να τελείωναν αυτές οι μελέτες, με τον όγκο

>

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ

Α ΜΕΡΟΣ

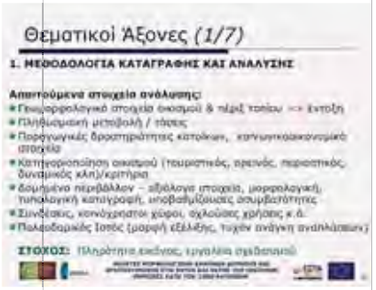

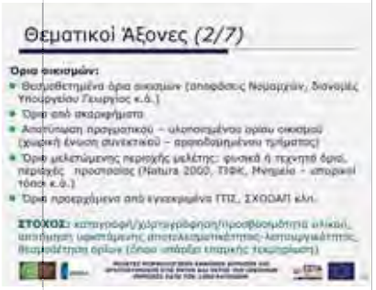

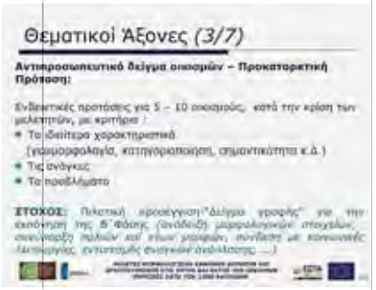

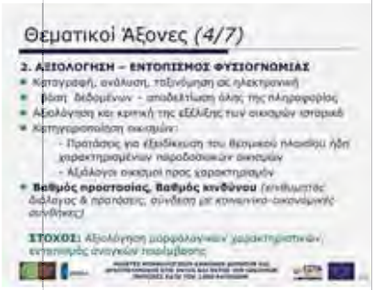

υλικού που μας προσφέρουν, ακούσατε κάποιες ενδείξεις από μερικούς μελετητές, τετρακόσιες (400) σελίδες η μελέτη τάδε, οχτώ χιλιάδες (8.000) φωτογραφίες η μελέτη δείνα, και μόνο αυτή η καταγραφή δια των καρτελών και η επεξεργασία των στοιχείων της ανάλυσης, είναι ένα πολύτιμο υλικό για εμάς, υλικό που αποτελεί εργαλείο και όχι υλικό για το βάλει κανείς σε ένα αρχείο, επαναλαμβάνω. Για αυτό και έχει και πολύ μεγάλη σημασία και θα προσπαθήσουμε να επιταχύνουμε τη διαδικασία, να έχουμε το δεύτερο (2ο) σύμβουλο στη θέση του, προκειμένου να μας βοηθήσει δημιουργώντας μια βάση υποδομής κοινή, για να κάνουμε την επεξεργασία αυτών των στοιχείων και να τα έχουμε διαθέσιμα για μελετητές και ενδιαφερόμενους.

Τα όρια των οικισμών είναι κάτι πάρα πολύ σημαντικό, και από τις παρουσιάσεις φάνηκε ότι κάπου έχουμε όρια πολύ ευρύτερα από τον δομημένο χώρο, άρα ενδεχομένως δεν υπήρχε και ανάγκη να κάνουμε επεκτάσεις, αλλού έχουμε οικισμούς αλλά δεν έχουμε όρια, με όλη αυτήν την ασάφεια. Ο στόχος μας, από όλη αυτήν τη μελέτη και τη συσχέτιση των υπαρχόντων ή μη υπαρχόντων ορίων και της πραγματικής κατάστασης, είναι ακριβώς να καταγράψουμε και να χαρτογραφήσουμε το υλικό, ώστε να είναι προσβάσιμο σαν εργαλείο στη συνέχεια και να αποτιμήσουμε την υπάρχουσα αποτελεσματικότητα και λειτουργικότητα του υλικού που έχουμε, έτσι ώστε ό,τι τεκμηριώνεται να μπορούμε να το προωθήσουμε για θεσμοθέτηση. Θα θέλαμε στη χώρα, το γρηγορότερο δυνατό, να έχουμε οικισμούς που να είναι σαφή τα όρια τους και να μην υπάρχει το πρόβλημα διπλής ερμηνείας που μερικές φορές συχνότερα οδηγεί στις αυθαίρετες κατασκευές.

Σε ό,τι αφορά στην αντιπροσωπευτικότητα των δειγμάτων οικισμών και στις προκαταρτικές προτάσεις, ας ξαναπώ πως οι προτάσεις είναι προκαταρτικές, μην περιμένετε ότι θα έχετε την πληρότητα σε αυτήν την παρουσίαση, για αυτό είχαμε και μια επιφύλαξη από την αρχή σε ό,τι αφορά στο «timing» ας πούμε, στην καταλληλότητα του χρόνου αυτής της εκδήλωσης. Όσο δεν έχει γίνει η παραλαβή και δεν έχουν ολοκληρωθεί οι, έστω προκαταρτικές προτάσεις, υπάρχει μια δυσκολία εκ μέρους των μελετητών να παρουσι-

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ — ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ — ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ — ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ 12:30-13:30

άσουν πιο αναλυτικά τα στοιχεία τους. Ουσιαστικά, για εμάς αυτή η προκαταρτική πρόταση εκ μέρους των μελετητών είναι ένα δείγμα γραφής, είναι ένα πιλοτικό πρόγραμμα, μια πιλοτική προσέγγιση κατά τη συζήτηση της οποίας, και από τη συζήτηση της οποίας, θα μπορέσουμε να καταλήξουμε σε καλύτερες προδιαγραφές ή καλύτερες προσεγγίσεις για τις τελικές προτάσεις. Και είναι βασικό για εμάς, όσο και για εσάς από όσο φάνηκε χθες, να κάνουμε τη σύνδεση αυτών των στοιχείων με τις κοινωνικές λειτουργίες και να εντοπίσουμε πιθανότατα ανάγκες ανάπλασης μιας που, κάποιος από εσάς το είπε χθες, το κλειδί της αναβάθμισης είναι πώς θα οργανώσεις το δημόσιο χώρο, τουλάχιστον για τις αναβαθμίσεις που μιλάμε εδώ.

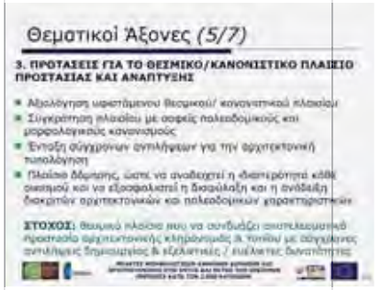

Στο δεύτερο (2ο) άξονα, τα θέματα της αξιολόγησης και του εντοπισμού της φυσιογνωμίας, για εμάς είναι πάρα πολύ σημαντικό να εντοπίσουμε κάποια μεθοδολογία αντικειμενική, σημαντική, αξιόλογη, μη αμφισβητούμενη, για το πώς θα αξιολογήσουμε όλα αυτά τα στοιχεία της ανάλυσης. Νομίζω ότι δεν έχει γίνει επαρκής διάλογος για αυτό. Αν από τον **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** και από την Ακαδημαϊκή κοινότητα υπάρχουν ιδέες, ευπρόσδεκτες. Εκείνο πάντως που θα θέλαμε ήταν, δια της αξιολόγησης αυτής, να μπορέσουμε να εντοπίσουμε περισσότερο τις ανάγκες παρέμβασης.

Σε ό,τι αφορά τις προτάσεις προσπαθούσα λιγάκι να εντοπίσω, να καταγράψω, προτάσεις που έγιναν κατά τις παρουσιάσεις και νομίζω ότι τα περισσότερα στοιχεία τα οποία αναφέρθηκαν ήτανε σε σχέση με τις προτάσεις για το θεσμικό κανονιστικό πλαίσιο. Θα το θέλαμε να συνδυάζει αποτελεσματικά την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και του τοπίου με σύγχρονες αντιλήψεις για τη δημιουργία, αλλά και με πρόβλεψη για τις εξελίξεις ενός οικισμού μιας που ο καθένας τους είναι ένας ζωντανός οργανισμός και όχι κάτι μουσειακό. Κανένας μας νομίζω δεν το επιθυμεί μουσειακό και θα θέλαμε να βρεθούν ευέλικτες δυνατότητες.

Όλοι είπαμε τον στόχο, το πώς θα γίνουν αυτά είναι το δύσκολο και αν θα μπορούσαμε να εστιάσουμε περισσότερο στη συζήτηση αργότερα και αύριο για το πώς θα γίνουν αυτά, αυτό θα είχε μεγάλη χρησιμότητα για μάς.

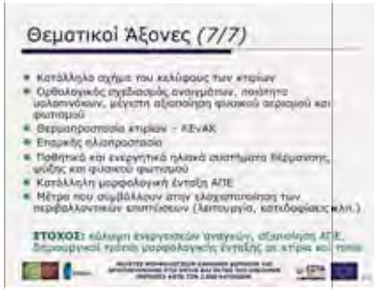

Σε ό,τι αφορά στην ένταξη της αρχιτεκτονικής δημιουργί-

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ

Α ΜΕΡΟΣ

ας, έχουμε πολύ μεγάλες προσδοκίες για γόνιμο διάλογο βέβαια, που θα συνεχιστεί και μετά την τριημερίδα. Εμείς σαν **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**, το είπαμε και χθες, δε θέλουμε να προκαταλάβουμε κανέναν. Βάζουμε την επιθυμία, που την βάλατε και εσείς, για να υπάρχει η δυνατότητα τα αυθεντικά στοιχεία να προστατευθούν ως κληρονομιά και να υπάρχει επίσης η δυνατότητα να εξακολουθήσει μια αρχιτεκτονική δημιουργία, ή και να προσανατολιστεί όπου δεν είναι τόσο δημιουργική η προσέγγιση μέχρι στιγμής, με σεβασμό σε κάποια κριτήρια. Αλλά το πώς θα γίνει αυτό είναι πάλι το δύσκολο ερώτημα και πάνω σε αυτό θα χαιρόμασταν αν υπάρξει διάλογος στη συνέχεια.

Θα θέλαμε να ενθαρρυνθεί η *σύγχρονη αρχιτεκτονική δημιουργία*. Αυτός ήτανε και ο λόγος που ιδρύθηκε η Διεύθυνση Αρχιτεκτονικής, παρότι δεν έχει στελεχωθεί πλήρως και, για τα σύγχρονα τουλάχιστον δημιουργήματα, δε λειτουργεί πλήρως. Θα το θέλαμε πάρα πολύ με την βοήθειά σας.

Η σκέψη μας ήταν να συνταχθούν, στο τέλος των μελετών, αντίστοιχα Προεδρικά Διατάγματα ανά Περιφερειακή Ενότητα. Άκουσα και μια άλλη ιδέα, την οποία κρατώ για να τη συνεκτιμήσουμε, μήπως έχουμε ένα διάταγμα πλαίσιο και υπουργικές αποφάσεις για τα επιμέρους. Θα το δούμε αυτό. Το βασικό είναι τι θα λένε μέσα. Το βασικό είναι να επεξεργαστούμε σωστά το περιεχόμενο αυτών των εργαλείων και θα δούμε την μορφή τους την νομική, στη συνέχεια.

Βασικό ερώτημα για εμάς είναι η βιοκλιματική αρχιτεκτονική και πώς εντάσσεται αυτή και οι νέες τεχνολογίες για **Α.Π.Ε.**[1] στις κατασκευές, ειδικά των παραδοσιακών οικισμών. Το λέμε, το ξαναλέμε, ίσως να επανέλθουμε, σαν κατευθύνσεις, σε εκείνα τα στοιχεία που ήταν καθοριστικά κατά το παρελθόν, ως παράμετροι παθητικής βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής, τα έχουν αναφέρει και άλλοι δεν θα μπω σε λεπτομέρειες, και να δούμε περισσότερο για τις νέες τεχνολογίες ποιες θα ήταν εκείνες οι μορφές που θα εξυπηρετούσαν. Ας πούμε, στο εξωτερικό έχουν κάνει προτάσεις για το πώς να καλύπτεις ή να εντάσσεις σε μερικές αρχιτεκτονικές μορφές, είτε φωτοβολταϊκά, είτε αιολικά. Θα μας ταίριαζαν κάποια τέτοια παραδείγματα; Μήπως πρέπει εμείς να βάλουμε το μυαλό μας να δουλέψει για να βρούμε άλλες μορφές που θα μας ταίριαζαν καλύτερα; Αυτά είναι τα ερωτήματα που σας

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ | ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ | ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ | ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ 12:30-13:30

βάζουμε, σε αυτά τα ερωτήματα θα θέλαμε οι μελετητές να μας δώσουνε δημιουργικές απαντήσεις.

Έτσι και αλλιώς, έχουμε μια ανάγκη σαν χώρα να καλύψουμε τις ενεργειακές μας ανάγκες με τουλάχιστον 20% από **Α.Π.Ε**. Είμαστε αρκετά πιο πίσω από το 20%, θα το ξέρετε αυτό, έχει και κάποιες συνέπειες σε διεθνές επίπεδο, δεν μπορεί να στερήσουμε ανθρώπους που ζούνε σε μικρούς οικισμούς ή σε παραδοσιακούς οικισμούς από το δικαίωμά τους για ενέργεια, με ό,τι σημαίνει αυτό στις λειτουργίες τους, άρα με κάποιον τρόπο θα πρέπει να βρούμε λύσεις για το πώς αυτές οι μορφές θα εντάσσονται στο χώρο, στο τοπίο και στον δομημένο οικισμό.

Διεθνείς δεσμεύσεις: Καταρχήν η διεθνής εμπειρία είναι πάρα πολύ χρήσιμη. Λυπάμαι που δεν είδαμε καλά παραδείγματα διεθνούς εμπειρίας που να είναι και πιο κοντά στα δικά μας χαρακτηριστικά και εγώ, δεν πρόλαβα ομολογώ, να φέρω φωτογραφίες, αλλά πέραν των καλών παραδειγμάτων που θα μπορούσαν να μας δεσμεύσουνε υπάρχουν και κάποιες δεσμεύσεις νομικού χαρακτήρα. Κάποιοι από εσάς αναφέρατε ήδη τις Χάρτες από την εποχή της Χάρτας των Αθηνών στα πλαίσια του **CIAM**[2] μέχρι νεότερες Χάρτες στα πλαίσια του **ICOMOS**[3], και το πώς έβλεπαν τη σχέση της πόλης με τον γύρω χώρο με δυναμικό τρόπο, ιδιαίτερα στην πορεία της εξέλιξής τους. Χάρτες υπάρχουνε και άλλες.

Υπάρχει η **ΧΑΡΤΑ ΤΗΣ ΛΕΙΨΙΑΣ**[4], για παράδειγμα, για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και σε αυτή τη Χάρτα η ιδιομορφία είναι ότι πέντε (5) χρόνια μετά, το ’12, έγινε και η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της εφαρμογής. Δυστυχώς καμία χώρα δεν μπορούσε να περηφανευτεί για πάρα πολύ καλή εφαρμογή, αλλά τουλάχιστον υπήρξε μια διαβάθμιση τριών (3) κατηγοριών Χωρών με μεγαλύτερη ή λιγότερη εφαρμογή των στόχων που είχανε συναποφασιστεί. Η Ελλάδα ανήκε στην Τρίτη (3η) κατηγορία.

Αντίστοιχα, ενδιαφέρον έχει εκδηλωθεί στα πλαίσια του **ΟΟΣΑ**[5]. Ο ΟΣΑΑ έχει κάνει μελέτες για τον αγροτικό χώρο, που είναι πιο κοντινός μας στους δυο χιλιάδες (2.000) και λιγότερο κατοίκους, που τον βλέπει σαν ένα δυναμικό στοιχείο μελλοντικής ανάπτυξης. Είναι η ενδοχώρα των μεγάλων πόλεων εξάλλου. Ενδιαφέρον έχουνε δείξει τα Ηνωμένα Έθνη και η επιτροπή **HABITAT**[6], που δίνει έμφαση στην εξα-

1.
Α.Π.Ε.
ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

2.
C.I.A.M.
CONGRES INTERNATIONAUX D΄ ARCHITECTURE MODERNE
1928

3.
I.C.O.M.O.S.
INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES
Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών

4.
Η Χάρτα της Λειψίας
2007
Για τις Βιώσιμες Ευρωπαικές Πόλεις

5.
Ο.Ο.Σ.Α.
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ & ΑΝΑΠΤΥΞΗ

6.
HABITAT
FOR HUMANITY INTERNATIONAL (HFHI)
Είναι ένας διεθνής, μη κυβερνητικός μη κερδοσκοπικός οργανισμός, ιδρυθείς το 1976

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ

Α ΜΕΡΟΣ

σφάλιση ασφαλούς κατοικίας, και για ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Γιατί αν δεν την εξασφαλίσεις, πέρα από τα ανθρωπιστικά κριτήρια, υπάρχει ένα θέμα παραπηγμάτων που δημιουργούνται, τα slums και ένα θέμα διασποράς της δόμησης στην ύπαιθρο, στοιχεία που δεν θα θέλαμε να υπάρχουν σε πολιτισμένες χώρες.

Πρόσφατα, πριν μερικά χρόνια, είχαμε τη **ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΤΟΠΙΟ**[7], είναι ένα εργαλείο πάρα πολύ σημαντικό και για αυτήν την δουλειά που κάνουμε στην παρούσα φάση.

Αντίστοιχες πολιτικές της Κοινότητας υπάρχουν για το Αστικό Περιβάλλον, για τις Βιώσιμες Πράσινες Πόλεις και για τη Χωρική Συνοχή. Αυτά θα πρέπει να τα αξιοποιήσουμε επίσης, μιας που θέλουμε να βάλουμε τους μορφολογικούς κανόνες και τη λειτουργία των μικρών μας πόλεων και χωριών μέσα σε ένα ευρύτερο πλέγμα πολιτικών. Υπάρχει, στα πλαίσια της **ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΣΟΓΕΙΟ**[8], η πολιτική για την αστική ανάπτυξη και υπάρχουν επίσης οι πολιτικές που στην παρούσα φάση επεξεργαζόμαστε στα πλαίσια των Ηνωμένων Εθνών, μετά την σύνοδο **RIO PLUS TWENTY (RIO+20)**[9], για τις πόλεις του μέλλοντος και για την πράσινη ανάπτυξή τους. Στοιχεία που μπορούν να μας τροφοδοτήσουν το γόνιμο διάλογο και το ερώτημα είναι με ποιον τρόπο θα μπορούσαν, μέσω και των δικών σας προτάσεων, οι μελετητές, μέσω και αυτών των προγραμμάτων που έχουμε από κοινού αναλάβει, να βοηθήσουν ώστε η εφαρμογή των δεσμεύσεων να γίνει με κάποια βήματα λίγο μεγαλύτερα από αυτά που γίνονται μέχρι στιγμής.

Από πλευράς **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**, με το συντονιστικό ρόλο τέλος πάντων που έχουμε για τις μελέτες, τα κύρια ερωτήματα για τη συζήτηση που θα μας βοηθούσαν για τη συνέχεια, είναι αυτά που βλέπετε στην οθόνη. Δηλαδή, κάποιες ιδέες για κριτήρια κατηγοριοποίησης της προστασίας των οικισμών, ανάλογα με το τι είναι το προστατευόμενο αντικείμενο και ποιος είναι ο βαθμός κινδύνου. Συσχέτιση της μορφολογικής φυσιογνωμίας με τις πολεοδομικές κοινωνικές λειτουργίες και πώς βλέπουμε την δυνατότητα διατήρησης ταυτότητας κατά την εξέλιξη των οικισμών. Εξελίσσονται οι ανάγκες των ανθρώπων, εξελίσσεται ο ρόλος ενός οικισμού που μπορεί να ήταν ας πούμε ψαροχώρι ή αγροτικό και να γίνει τουριστικό, κάποια τμήματα του παρελθόντος τους που έχουνε απεικονιστεί στην δόμηση θέλουμε να τα κρατήσουμε αλλά πρέπει να προβλέψουμε και για τα επόμενα χρόνια, πιθανότατα περίπου δέκα (10), κάτι τέτοιο συνήθως είναι οι χρονικοί ορίζοντες τέτοιων νομοθετημάτων, να προβλέψουμε και την δυνατότητά τους να εξελιχθούν.

Αν είναι κατάλληλο το νομικό πλαίσιο σήμερα ή αν πρέπει να τροποποιηθεί, ανάλογα με τις τυχόν ανεπάρκειες ή αδυναμίες του, είναι από τα θέματα στα οποία θα θέλαμε την δική σας την γνώμη επίσης…

Ο ρόλος των τοπικών κοινωνιών είναι κάτι πάρα πολύ σημαντικό ακριβώς επειδή, όπως όλοι μας είπαμε, ο οικισμός είναι ζωντανός οργανισμός και δεν μπορεί να αποφασίζονται κάποια πράγματα από τα γραφεία μας, ακόμα και αν είναι γραφεία αποκεντρωμένα μελετητών που ζούν σε κάποιες άλλες πόλεις κάπου, κάποια στιγμή πρέπει να κάνουμε τον διάλογο. Τον έχουμε προβλέψει τον διάλογο με τις τοπικές κοινωνίες –και όχι μόνο με τους επιστήμονες– με την διαβούλευση στην δεύτερη (2η) φάση. Να διευκρινίσω ότι η διαβούλευση δεν θα γίνει αφού παραληφθούν οι μελέτες. Θα γίνει αφού ολοκληρώσει την πρότασή του ο κάθε μελετητής ώστε, πριν από την παραλαβή να ενσωματωθούν οι προτάσεις της διαβούλευσης στο τελικό παραδοτέο προϊόν. Άρα θα υπάρχει κάποιος χρόνος και αν στην πορεία εντοπίζουμε την ανάγκη να κάνουμε και άλλες συζητήσεις σαν άτυπους διαλόγους ή διαβουλεύσεις, είμαστε ανοιχτοί σε αυτό, θα το βλέπουμε κατά περίπτωση.

Ένα κρίσιμο σημείο επίσης είναι ο τρόπος εφαρμογής. Έστω ότι καταλήγουμε όλοι σε μια υπέροχη συνεργασία, με μια υπέροχη συνεργασία σε καταπληκτικές προτάσεις για το τι να είναι αυτά τα διατάγματα ή οι μορφολογικοί κανόνες, ή όπως τους ονομάσουμε στο τέλος ανά περιοχή, τα βγάζουμε, τα θεσμοθετούμε. Πάρα πολλά πράγματα έχουμε θεσμοθετήσει και ξέρουμε ότι στην εφαρμογή συχνά χωλαίνουμε. Μήπως θα πρέπει, εκτός από αυτές τις προτάσεις για θεσμοθέτηση, να κάνουμε και κάποιες προτάσεις για κάποιους τρόπους ελέγχου της εφαρμογής; Την εφαρμογή θα την κάνουν οι μηχανικοί που θα δουλέψουν και οι οποίοι πιθανόν, όντας άνεργοι στην παρούσα οικονομική φάση, να υποχωρήσουν λίγο περισσότερο σε αιτήματα του πελάτη τους για να μην χάσουν τη δουλειά, την εφαρμογή θα την κάνουν τα Συμβούλια Αρχιτεκτονικής, την εφαρμογή θα την κάνουν οι τοπικές Πολεοδομίες, την εφαρμογή θα την κάνουμε όλοι

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ · ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ · ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ · ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ 12:30-13:30

7.
Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου
Υπεγράφη στη Φλωρεντία, στις 20 Οκτωβρίου 2000

8.
Ένωση για τη Μεσόγειο
UNION POUR LA MÉDITERRANÉE
Είναι κοινότητα που αποτελείται από τα κράτη-μέλη της Ευρωπαικής Ένωσης, και άλλα κράτη που διαβρέχονται από τη Μεσόγειο αλλά δεν ανήκουν στην ΕΕ. Ιδρύθηκε στις 13 Ιουλίου του 2008.

9.
Rio+20
RIO PLUS TWENTY
Είναι η συντομογραφία του United Nations Conference on Sustainable Development που πραγματοποιήθηκε στο Ρίο ντε Τζανέιρο της Βραζιλίας, είκοσι χρόνια μετά την θεμελειώδη αρχική του 1992.

Α ΜΕΡΟΣ

μας, και οι πολίτες οι οποίοι είναι οι μελλοντικοί μας πελάτες και όλοι αυτοί θα πρέπει να αλλάξουμε λιγάκι την νοοτροπία μας, για να μπορέσουμε να τα εφαρμόσουμε καλύτερα. Τέτοια στοιχεία λοιπόν συνοδά, θα πρέπει ίσως να μας απασχολήσουν επίσης.

Προσβλέπουμε λοιπόν στις προτάσεις σας, που θα εμπλουτίσουν το έργο για τη συνέχεια και θα κλείσω με κάποια ερωτήματα: Τι μελλοντική μορφολογική φυσιογνωμία θέλουμε να έχουν οι οικισμοί μας; Νομίζουμε ότι θα πρέπει να παραμείνουμε μονάχα με τη νοσταλγία του παρελθόντος; Κατάλαβα ότι δεν είναι αυτή η επιθυμία, της συντριπτικής πλειοψηφίας τουλάχιστον. Σε τι μορφές θέλουμε να οδηγηθούμε; Ποιες είναι οι ανάγκες που έχουμε να εξυπηρετήσουμε για το μέλλον των κοινωνιών που θα ζήσουν σε αυτούς τους οικισμούς και ποια είναι η προοπτική του μέλλοντος. Εδώ ας γίνω και λιγάκι προκλητική, κάποια παραδείγματα του παρελθόντος μας είναι γνωστά, είδατε και άλλα χθες, κάποιες κακές χρήσεις των φωτοβολταϊκών μας είναι γνωστές, τα ξαναβλέπουμε... τέτοιες μορφές, σαν τα μεγάλα δημιουργήματα κάποιων συναδέλφων μας του εξωτερικού, θέλουμε οι κανόνες μας να επιτρέπουν να γίνονται; Τέτοια, αλλά με άλλη δημιουργική φλέβα που θα χαρακτηρίζει τους Έλληνες Αρχιτέκτονες; Στους οικισμούς μας και στην κλίμακά τους θέλουμε να μπορέσουμε να επιτρέψουμε έργα σαν αυτά; Θέλουμε να μπορούμε να χτίζουμε σπίτια σαν αυτό, που είναι ένα υπαρκτό σπίτι στην Ρόδο, κάτω δεξιά; Ένα τέτοιο σπίτι με τους μορφολογικούς μας κανόνες θα μπορεί να χτίζεται; Και αν θέλουμε να μπορεί να χτίζεται τι πρέπει να προβλέψουμε και σε ποιες περιοχές διότι το πώς και με ποιες προϋποθέσεις για εμένα είναι ερωτήματα κλειδιά για την εφαρμογή, στη συνέχεια και στις προτάσεις.

Τα επόμενα βήματα είναι ότι θα προσπαθήσουμε, μετά από αυτήν την τριημερίδα, να ενσωματώσουμε όσες γίνεται περισσότερες από τις προτάσεις σας, βεβαίως στο δεύτερο (2ο) μας στάδιο και στις προδιαγραφές και στο σχήμα εφαρμογής που θα ακολουθήσει. Θα προσπαθήσουμε το συντομότερο να προχωρήσουμε το δεύτερο (2ο) πακέτο μελετών με προτεραιότητα στο δεύτερο (2ο) σύμβουλο ώστε ό,τι υλικά ανάλυσης συγκεντρώνουμε να μπορούμε να τα επεξεργαζόμαστε όσο μπορούμε καλύτερα και θα προβλέψουμε πιθανότατα και τη διαβούλευση πολλαπλασιάζοντας ενδεχομένως τις ευκαιρίες και πριν από την λήξη της δεύτερης (2ης) φάσης.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ · ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ · ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ · ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

12:30-13:30

Κατακλείδα είναι ότι προσβλέπουμε για άλλη μια φορά στη συνεργασία μαζί σας, με όλους σας, με όποια ιδιότητα και αν έχετε. Σας ευχαριστούμε προκαταβολικά για τη συνεργασία σας και για τη συμβολή σε αυτό το έργο που έχουμε ξεκινήσει και που ουσιαστικά αποτελεί ένα όραμα για την αναβάθμιση του χώρου στον οποίο ζούμε και της χώρας στην οποία ζούμε και την οποία νομίζω και ελπίζω ότι εξακολουθούμε να αγαπάμε παρά τις αδυναμίες.

Ευχαριστώ πολύ… •

• **Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ.** Αναβάλλουμε για μετά το διάλειμμα τις τοποθετήσεις του Σύμβουλου και της Οργανωτικής διότι το φαγητό κρυώνει… Θα μπούμε όμως μέσα λίγο πριν τις τρεις (03:00) για να κερδίσουμε χρόνο και να μην καταχραστούμε τον χρόνο της επόμενης συνεδρίασης. •

Διάλειμμα...

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ

Α ΜΕΡΟΣ

• **Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ.** Θα έχουμε εισηγήσεις από τον Σύμβουλο Παρακολούθησης και μετά από την Οργανωτική Επιτροπή. Αμέσως μετά, χωρίς διάλειμμα αφού το έχουμε κάνει πριν, θα προχωρήσουμε στο δεύτερο (2ο) μέρος. Θα αλλάξει το προεδρείο και θα γίνουν οι εισηγήσεις της Επιστημονικής Ομάδας. Οπότε, ξεκινάμε υποδεχόμενοι την κυρία Αλεξάνδρα Παναγιωτίδου. •

• **ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΟΥ.**
Καλησπέρα σας και από εμένα. Όπως οι περισσότεροι ξέρετε ονομάζομαι Αλεξάνδρα Παναγιωτίδου, είμαι εκπρόσωπος του Συμβούλου Παρακολούθησης, Διαχείρισης και Συντονισμού αυτού του μεγάλου έργου, των Μελετών Μορφολογικών Κανόνων Δόμησης.

Δε θα σας κουράσω με ουσιαστικά πράγματα γιατί έχουν ειπωθεί από την κυρία Γενική Διευθύντρια Πολεοδομίας και Χωροταξίας. Θα σας κάνω μια μικρή παρουσίαση του έργου του Συμβούλου.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ | ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ | ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ | ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ 12:30-13:30

να ενημερώνει για την πρόοδο τα προβλήματα και κάποια αποτελέσματα από τις μελέτες, συγκεντρώνει στοιχεία, διευκολύνει την ροή πληροφοριών μεταξύ όλων των εμπλεκομένων, παρέχει συμβουλές, διατυπώνει προτάσεις για αντιμετώπιση πιθανών προβλημάτων που ανακύπτουν, κάνει παροχή υποστήριξης σε νομικά θέματα, τόσο σε συμβάσεις αναδόχων –δεν παρέστη ανάγκη μέχρι τώρα– είναι, εν δυνάμει, σε θέση να υποβοηθά την υπηρεσία στην προετοιμασία, αναθεώρηση και τροποποίηση των τεχνικών δελτίων έργων.

Εδώ να πω, θα σας το πω και αργότερα, ότι ο επιβλέποντας μας ο κύριος Κολλίγρης και ο κύριος Τρικαλινός κάνουν μεγάλη οικονομία στη διαχείριση του χρόνου, εμείς εργαζόμαστε κατ' εντολή, όλες μας οι ενέργειες και οι δράσεις προκύπτουν μετά από εντολή των επιβλεπόντων μας. Να πω εδώ ότι η Υπηρεσία προσπαθεί από μόνη της να καλύψει ευρύ φάσμα δράσεων στο οποίο θα μπορούσαμε εμείς να βοηθάμε, κάνοντας έτσι οικονομία και σωστή διαχείριση του χρόνου μας, προκειμένου να βοηθάμε σε πιο ουσιαστικά θέματα που έχουν να κάνουν με την τεχνική και φυσική παρακολούθηση των αντικειμένων των μελετών. Κάνει συστηματοποίηση της παρακολούθησης των μελετών και στο τέλος φυσικά, με το τέλος της Β΄ φάσης, θα βοηθήσει στην οριστικοποίηση και την προσαρμογή των σχεδίων προεδρικών διαταγμάτων που θα βγούν από τις μελέτες.

Ο Σύμβουλος, για το έργο του, έχει δημιουργήσει μια βάση δεδομένων σε ένα ευέλικτο πρόγραμμα. Είναι πολύ μεγάλο το πλήθος των μελετών, μπορεί ακόμα να είμαστε στις είκοσι οχτώ (28), στην ουσία είναι δεκαέξι (16) μελέτες στο πρώτο (1ο) στάδιο, η τελευταία, δέκατη έβδομη (17η), υπογράφηκε την προηγούμενη βδομάδα. Είμαστε προ της υπογραφής, αυτή που σας λέω είναι η μελέτη του Έβρου, που υπογράφηκε την προηγούμενη βδομάδα. Τις επόμενες βδομάδες περιμένουμε από το **Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α.** την έγκριση και άλλων δυο (2) οι οποίες είναι και αυτές προς υπογραφή, θα φτάσουμε δηλαδή γύρω στις δεκαοχτώ-δεκαεννιά (18-19) με άλλες εννιά (9) με δέκα (10) μελέτες περίπου σε προκήρυξη, περιμένουμε τα αποτελέσματά τους άμεσα, το πρακτικό της κατοχύρωσης του αποτελέσματος του διαγωνισμού.

Αυτή είναι η βάση δεδομένων, εμπεριέχει διάφορα στοι-

>

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ

Α ΜΕΡΟΣ

χεία που αφορούν όλες τις μελέτες, σας δείχνω εδώ κάποια να πάρετε μια ιδέα, παρακολουθούμε τις υποβολές, τις προθεσμίες, καταγράφουμε παρατάσεις.

Εδώ ήθελα να πω, για την ερώτηση της κυρίας Μολλά πιο πριν όπου ο κύριος Λαγός είπε ότι ο συμβατικός χρόνος εκπόνησης, του Α΄ σταδίου τουλάχιστον, όπως και του δεύτερου (2ου) σταδίου είναι τρεις (3) μήνες το κάθε στάδιο είναι σχετικά μικρός, να πω εδώ ότι επειδή το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** το αναγνωρίζει αυτό, πάρα πολλές φορές έχουνε δοθεί παρατάσεις σε μελέτες, δηλαδή πολλοί μελετητές είχανε δυσκολία, όταν άρχιζε η μελέτη χειμώνα και είχανε αντικειμενική δυσκολία πρόσβασης, δηλαδή μας έλεγαν παιδιά δεν μπορούμε να φτάσουμε τους οικισμούς.

Έχουν δοθεί παρατάσεις σε αρκετές μελέτες, δηλαδή έχει παραταθεί το συμβατικό αντικείμενο, πολλοί μελετητές έχουν πάρει παρατάσεις ενός μήνα, πολλοί και δυο (2) μηνών. Όλα αυτά καταγράφονται εδώ και παρακολουθούνται. Οι μελετητές έχουν την υποχρέωση υποβολής μηνιαίων αναφορών, που είναι πολύ σημαντικές για το έργο μας γιατί καταγράφεται όλη η πρόοδος και η εξέλιξη των μελετών ανά μήνα και γίνεται πρόβλεψη του αντικειμένου για τον επόμενο μήνα, οπότε πάντα έχουμε την δυνατότητα να δούμε πώς πάει το κάθε έργο. Να μη σας κουράζω με αυτά. Εκτός από την βάση δεδομένων, η οποία είναι σε κάποιο έξυπνο πρόγραμμα και δίνει διάφορα αποτελέσματα, έχουνε γίνει τα κατάλληλα ερωτήματα και βοηθάει στην παρακολούθησή του έργου. Ο Σύμβουλος παρακολουθεί το συνολικό χρονοδιάγραμμα όπου φαίνονται όλες οι μελέτες και το δικό του έργο στη διάρκεια του δικού του χρόνου, δηλαδή στη διάρκεια αυτών των τριάντα έξι (36) μηνών που αυτός θα είναι εγκατεστημένος εκεί.

Να σας πω για τις συνήθεις δράσεις και τι έχει κάνει ο Σύμβουλος μέχρι σήμερα. Καταρχήν, όπως οι περισσότεροι εκ των μελετητών γνωρίζετε, βρισκόμαστε κάθε Τρίτη και Πέμπτη στο Υπουργείο, μας έχει παραχωρήσει το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** ένα γραφείο στον τρίτο (3ο) όροφο, το γραφείο τριακόσια πέντε (305), εκεί ο Σύμβουλος ενημερώνεται από τους επιβλέποντες των μελετών για πιθανά προβλήματα ή αιτήματα των μελετητών τα οποία τους διανέμονται και φυσικά έχει συνεργασία με την Διεύθυνση Πολεοδομικού Σχεδιασμού,

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ 12:30-13:30

μέχρι πρότινος με την αγαπητή κυρία Κουδούνη η οποία έφυγε, συνεχίζουμε με την αγαπητή κυρία Μουρμούρη το ίδιο καλά. Ο Σύμβουλος παρευρίσκεται σε πλήθος συσκέψεων όπου πάντα καταγράφει τα λεχθέντα και αποφασισθέντα και τα κοινοποιεί, κατόπιν της σύμφωνης γνώμης της Υπηρεσίας, σε όλους τους εμπλεκόμενους, απαντάει τηλεφωνικά, μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ή μέσω τεχνικών σημειωμάτων, με όποιον τρόπο μπορεί τέλος πάντων, για διάφορα θέματα που αφορούν είτε μια μελέτη ξεχωριστά, είτε όλες μαζί. Οι συνεργασίες του μέχρι σήμερα τόσο με τους επιβλέποντες, όσο και με την Διεύθυνση αλλά και με τους ίδιους τους μελετητές υπήρξε, θα έλεγα, στενή και άμεση, και ευελπιστώ ότι έτσι θα συνεχίσουμε και στην πορεία τόσο με τους παλιούς, όσο και με τους καινούριους μελετητές οι οποίοι θα υπογράψουν σε λίγο.

Τώρα θα ήθελα να κάνω μια σύντομη αναφορά σε κάποια προβλήματα υπό την έννοια ότι επειδή εμείς εμπλεκόμαστε σε όλες τις μελέτες, θα μπορούσα να κάνω μια ομαδοποιημένη παρουσίαση των προβλημάτων που παρουσιάστηκαν κατά το πρώτο (1ο) στάδιο. Το πρώτο (1ο) στάδιο, όπως όλοι ακούσατε, ήταν επιφορτισμένο με την συλλογή πάρα πολύ μεγάλου όγκου πληροφορίας και υπήρξαν αρκετά προβλήματα θα έλεγα, που διαπιστώσαμε από τις ήδη εκπονηθείσες μελέτες.

Στη συλλογή κυρίως των στοιχείων των ορίων, υπάρχουν οικισμοί οι οποίοι έχουνε θεσμοθετημένα όρια, κάποια από αυτά τα παρέχει η Πολεοδομία, άλλα ηλεκτρονικά, άλλα σε κάποιους χάρτες οι οποίοι είναι ευανάγνωστοι, αλλά υπάρχουν και περιπτώσεις οικισμών για τις οποίες η Πολεοδομία διαθέτει μόνο το ΦΕΚ, το οποίο περιλαμβάνει κάτι σκαριφήματα που είναι πάρα πολύ δυσανάγνωστα και είναι πολλές οι φορές που οι μελετητές έχουν συναντήσει πρόβλημα στην απόδοσή τους σε χάρτη. Κάποιοι άλλοι οικισμοί, σε πολλές περιοχές της Ελλάδας, έχουν προκύψει από διανομές του Υπουργείου Γεωργίας, το οποίο δυστυχώς δεν είναι πάρα πολύ συνεργάσιμο, τα θεωρεί δική του ιδιοκτησία και δεν τα παρέχει αφειδώς και εύκολα στους μελετητές.

Ένα άλλο πρόβλημα που συνάντησαν αρκετοί μελετητές, κυρίως αυτοί που έχουν ορεινό τοπίο στις περιοχές μελέτης

>

Α ΜΕΡΟΣ

τους, είναι η πρόσβαση αυτών των οικισμών. Μας είπε ο κύριος Γροζόπουλος πιο πριν ότι έσπασαν δυο (2) αυτοκίνητα και τον πιστεύουμε. Δυστυχώς για αυτούς τους οικισμούς θα αποδεχτούμε και μια μακροσκοπική ανάλυση, δηλαδή μια ανάλυση μέσω Google, μέσω όποιων δρόμων μπορούν να προχωρήσουν.

Υπήρξε πρόβλημα στην εξεύρεση κάποιων οικισμών. Οταν προκηρύχτηκαν οι μελέτες, κατά την φάση του διαγωνισμού, τα συμβατικά τεύχη συνόδευε μια λίστα με τους οικισμούς τους οποίους επιθυμούσε το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** να μελετηθούν ανά Περιφερειακή Ενότητα. Κάποιοι από αυτούς τους οικισμούς σήμερα δεν υπάρχουν, είτε έχουν κρυφτεί μέσα σε άλλους, σε μεγαλύτερους Δήμους.

Υπήρχε και το αντίστροφο πρόβλημα. Οι μελετητές ανεύρισκαν στο πεδίο οικισμούς οι οποίοι δεν περιλαμβάνονταν σε καμία λίστα, ούτε στην απογραφή του '81, ούτε στου 2001, ούτε στου '11. Παρόλα αυτά οι μελετητές, αφού τους βρήκαν στο πεδίο, τους μελέτησαν με μεγάλο μεράκι και τους συμπεριέλαβαν στους μελετούμενους οικισμούς.

Όσον αφορά στο θεσμικό πλαίσιο από όλες τις μελέτες στο input που έχει έρθει διαπιστώθηκε πολυνομία γενικά, μεγάλο, ευρύ θεσμικό πλαίσιο αλλά και η αναποτελεσματικότητά του, ακόμα και σε περιπτώσεις που αυτό ήταν εξειδικευμένο, σας τα έχουνε πει, να μην σας τα ξαναλέω…

Ένα άλλο μεγάλο πρόβλημα αφορούσε στην επιλογή της περιοχής μελέτης. Όπως ξέρετε το φυσικό αντικείμενο έχει τρία (3) διακριτά ας το πούμε αντικείμενα, τους παραδοσιακούς και αξιόλογους οικισμούς, τους υπόλοιπους οικισμούς και το πέριξ τοπίο. Το πέριξ τοπίο δεν ήταν ορισμένο από τις προκηρύξεις, πώς θα μπορούσε να είναι άλλωστε; Οι μελετητές λοιπόν όρισαν την περιοχή μελέτης με βάση κάποιες προδιαγραφές που τους δόθηκαν, από τις εξειδικευμένες προδιαγραφές που εξέδωσε το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** στις πρώτες φάσεις, θέτοντας κάποια κριτήρια τόσο οι ίδιοι, όσο και το ίδιο το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** Σε πολλές περιπτώσεις, ας πούμε στην Καρδίτσα, πάλι την αναφέρω επειδή είναι ένα πεδινό τοπίο και οι οικισμοί είναι πάρα πολύ κοντά ο ένας στον άλλον, υπήρχε δυσκολία επιλογής της περιοχής που θα μελετούσαν οι μελετητές γύρω από τους οικισμούς διότι ήταν ένα ίδιο τοπίο, οι οικισμοί πολύ κοντά ο ένας με τον άλλον και σε πάρα

πολλές περιπτώσεις έχουμε μια ευρεία περιοχή μελέτης, έχουν οι μελετητές επιλέξει μια ευρεία περιοχή μελέτης η οποία περιλαμβάνει πάρα πολλούς οικισμούς. Αυτό για εμάς είναι θεμιτό και πλήρως αποδεκτό, είναι λίγο παραπάνω δουλειά για τους μελετητές.

Ένα άλλο μεγάλο πρόβλημα που διαπιστώθηκε, σε όλες τις μελέτες πάλι, ήταν στην απεικόνιση του πραγματικού, υλοποιημένου ορίου. Το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**, όταν προκήρυξε αυτές τις μελέτες ήθελε, εκτός από την απεικόνιση των θεσμοθετημένων ορίων –σημειωτέον ότι κάποιοι οικισμοί είναι οριοθετημένοι κάποιοι όχι– ήθελε από τους μελετητές να απεικονιστεί το πραγματικό υλοποιημένο όριο, δηλαδή ποια είναι η κατάσταση του οικισμού σήμερα. Αυτό δεν ήταν απόλυτα κατανοητό από την αρχή, αλλά το έχουμε καταφέρει, έχει αποδοθεί σε όλους τους χάρτες και εξού, από την απεικόνιση αυτού του ορίου και από την απεικόνιση της οριοθέτησης προκύπτει η διαπίστωση του, πόσο διευρυμένα όρια υπάρχουν σε κάποιους οικισμούς.

Όσον αφορά τώρα στις προκαταρτικές προτάσεις, θα πω και εγώ αυτό που είπαν οι προηγούμενοι, ότι ήταν πολύ μεγάλος ο όγκος και μικρό το συμβατικό χρονικό διάστημα της ανάλυσης και οι προκαταρτικές προτάσεις θα έλεγα ότι έγιναν στο τέλος του 1ου σταδίου των μελετών. Ίσως να είναι και ένας λόγος καθυστέρησης, εκτιμώ εγώ. Οι επιβλέποντες χρειάζονται λίγο παραπάνω χρόνο επεξεργασίας των Α΄ σταδίων, γιατί θέλουν να θέσουν τις βάσεις για την πρόταση η οποία θα ακολουθήσει στο δεύτερο (2ο) στάδιο.

Πάντως η αίσθησή μας, ως Σύμβουλοι στο Υπουργείο, είναι ότι όλες οι μελέτες που έχουνε παραδοθεί, αλλά και αυτές που είναι υπό εκπόνηση και δεν έχουν παραδώσει ακόμα τα πρώτα στάδια – πολλοί από αυτούς τους μελετητές έχουνε ήδη και άλλες μελέτες στο ενεργητικό τους και έχουν ήδη παραδώσει τα α' στάδια τους για άλλες περιφερειακές ενότητες, θα έλεγα ότι οι χάρτες της ανάλυσής τους είναι σε πάρα πολύ καλό σημείο και εκτιμώ ότι το ίδιο θα γίνει και με τις προτάσεις αργότερα.

Εδώ ήθελα να πω ότι έχουμε ήδη κλείσει κοντά ένα χρόνο ως Σύμβουλοι στο **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** σε αυτό το μεγάλο πρόγραμμα. Τόσο εμείς, όσο και οι επιβλέποντες στο **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** αποκτούμε εμπειρία την οποία την μετεξελίσσουμε σε μια γόνιμη συνεργασία και με τους μελετητές.

Θα ήθελα να πω ότι είναι πολύ σημαντικό για το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** όλη αυτή η πληροφορία

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ

Α ΜΕΡΟΣ

να αποδοθεί με βάση κάποιους κανόνες πάνω στα σχέδια. Σας έχει μιλήσει πολλές φορές και η κυρία Μουρμούρη για τον δεύτερο (2ο) Σύμβουλο που περιμένουμε, που θα τον προκηρύξει άμεσα το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**. Είναι πολύ σημαντικό, για να μην χαθεί αυτή η πληροφορία, να συνταχθείτε πλήρως με τις προδιαγραφές τις οποίες έχουμε καθορίσει με τη συνεργασία του κυρίου Γκέκα, Καλατζόπουλου και του κυρίου Τρικαλινού, οι οποίοι είναι εργαζόμενοι στο **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** και είναι εξειδικευμένοι στον τρόπο απεικόνισης της χωρικής πληροφορίας, γιατί διαφορετικά αυτός ο μεγάλος κόπος που εσείς κάνατε και αυτή η πληροφορία που το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** συνέλεξε, θα πάει χαμένη…

Τώρα, θα ήθελα να σας πω κάτι ως μέλος της Οργανωτικής Επιτροπής αυτού του Συνεδρίου. Όχι ως σύμβουλος πια, ως Αρχιτέκτονας θα ήθελα να πω ότι έχοντας παρακολουθήσει με ιδιαίτερο ενδιαφέρον όλες τις παρουσιάσεις των μελετητών –που για εμένα ήταν λίγο πιο εύκολο από εσάς γιατί τις ήξερα– και φυσικά αναμένοντας με εξίσου μεγάλο ενδιαφέρον τις τοποθετήσεις όλων των επιστημόνων που έχουμε εδώ, αλλά και τις δευτερολογίες τις δικές σας, θα ήθελα να σας προσκαλέσω όλοι μαζί, γιατί εμείς είμαστε οι τυχεροί που θα κάνουμε αυτό το πράγμα, αυτοί που είμαστε εδώ μέσα και άλλοι που θα έρθουν να μας συναντήσουν, ο καθένας από την πλευρά μας, με όποια μέσα διαθέτουμε και ο καθένας στο ιδιαίτερο γνωστικό του αντικείμενο, οι καθηγητές, οι αρχιτέκτονες του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.**, η εμπειρία η πολύτιμη των υπαλλήλων του **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**, των επιβλεπόντων, των διευθύνσεων, να δουλέψουμε σε αυτό με διάθεση δημιουργίας, φαντασία και με καλή προαίρεση. Δηλαδή, εν ολίγοις, να δώσουμε τον καλύτερο μας εαυτό.

Θα ήθελα να κάνω και μια τοποθέτηση, ως Αρχιτέκτονας πάλι μιλάω. Διαπίστωσα από όλες τις μελέτες, τις προκαταρτικές προτάσεις, αλλά και από τις συζητήσεις και παρουσιάσεις που έχουν γίνει μέχρι αυτή τη στιγμή σε αυτή τη συνάντηση, ότι κάπως ξεχνάμε ότι τα αντικείμενα είναι δυο (2): είναι και οι παραδοσιακοί οικισμοί, αλλά είναι και όλοι οι υπόλοιποι. Ήδη έχουν δοθεί στατιστικά στοιχεία και από την μελέτη της Μαγνησίας –που είχε αυτήν την πολύ ωραία παρουσίαση– και από την κυρία Μουρμούρη, η οποία τόνισε ότι μιλάμε για ένα απίστευτα μεγάλο πλήθος οικισμών, μιλάμε για δώδεκα χιλιάδες εννιακόσιους (12.900)

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ | ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ | ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ | ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ 12:30-13:30

οικισμούς εκ των οποίων, τουλάχιστον σήμερα, μόνο οι οχτακόσιοι ογδόντα (880) θεωρούνται παραδοσιακοί. Οι υπόλοιποι λοιπόν δεν είναι παραδοσιακοί οικισμοί. Οι υπόλοιποι είναι οικισμοί, θα χρησιμοποιήσω τους ορισμούς του Προεδρικού Διατάγματος του εκατόν ογδόντα ένα (181) Δ΄ του ’85, διότι μόνο αυτό διαθέτουμε, είναι ενδιαφέροντες, αδιάφοροι, είναι οικισμοί που συναντούμε περνώντας με το λεωφορείο στην εθνική οδό. Άρα λοιπόν έχει πολύ μεγάλη σημασία προφανώς, μιλάω λίγο εμπρηστικά εδώ, οι συνάδελφοι των μορφολογικών θα με κατακρίνουν ίσως, αλλά έχει πολύ μεγάλη σημασία να προστατεύσουμε και αυτούς που δεν είναι υπό το καθεστώς προστασίας. Στους παραδοσιακούς οικισμούς να μιλήσουμε για τους βαθμούς προστασίας τους, αλλά ένα πολύ σημαντικό για εμένα κομμάτι είναι να μιλήσουμε για τον βαθμό κινδύνου που παρουσιάζουν όλοι οι υπόλοιποι, ή αν θέλετε, για τον βαθμό περαιτέρω κινδύνου, γιατί οι υπόλοιποι οικισμοί είναι που έχουν το μεγάλο πρόβλημα.

Ο δάσκαλός μου εδώ, ο κύριος Μπίρης, όταν ήθελε να μας διδάξει κάτι και δεν το καταλαβαίναμε με την αρχιτεκτονική γλώσσα, συνήθιζε να μας δίνει παραδείγματα από την ζωή. Μας έλεγε λοιπόν: «ρε παιδάκι μου πως το έχεις κάνει αυτό το πράγμα, δεν το βλέπεις ότι δεν ταιριάζει;». Τον κοίταγα εγώ, μου λέει, «σκέψου λοιπόν το καπέλο του παπά, σκέψου πως είναι το καλιμαύκι. Δεν είναι ένα μαύρο στρογγυλό; Αν εγώ του βάλω μια τραγιάσκα θα σου αρέσει;» Έτσι λοιπόν και εγώ θέλω να σας δώσω το εξής παράδειγμα: εκτιμώ –και αυτή είναι η προσωπική μου άποψη– ότι: χτίζοντας σε έναν οικισμό ο οποίος παρότι δεν είναι χαρακτηρισμένος παραδοσιακός, αυτοί όλοι οι ωραίοι οικισμοί που μας έδειξε ο κύριος Πάντος στην Μεσσηνία, στην Αρκαδία που δεν είδατε από την ομάδα του κυρίου Μαραβέα, ακόμα και αν δεν είναι χαρακτηρισμένοι έχουν μια ποιότητα δομημένου περιβάλλοντος, έχουνε τα πέτρινα κτίρια, τα μπαλκονάκια με τα καγκελάκια τα ωραία, τα φουρούσια… Όποιος πάει να χτίσει εκεί, δίπλα σε αυτά τα όμορφα κτίρια, δε φαντάζομαι ότι θα έχει την άνεση να κάνει τα τερατουργήματα που βλέπουμε λόγου χάρη στο Πεταλίδι… Εν πάση περιπτώσει η εμπειρία έχει δείξει ότι ακόμα και εκεί που δεν υπάρχουν κανόνες, σε αυτούς τους μη παραδοσιακούς αλλά αξιόλογους οικισμούς, το πράγμα με κάποιον τρόπο προστατεύεται…

Εκεί που πρέπει να δώσουμε λίγο μεγαλύτερη σημασία, κατά την άποψή μου την προσωπική και πάλι λέω, όχι παρατώντας τους παραδοσιακούς, αλλά να προσπαθήσουμε να δούμε τι χρειάζονται οι άλλοι οικισμοί, οι αδιάφοροι που είναι και περισσότεροι και θα ήθελα από τους μελετητές αν θα μπορούσε να υπάρξει στις μελέτες τους, να συμπεριληφθεί, στην δεύτερη (2η) πια φάση, κάποια μέριμνα για τις υφιστάμενες κατασκευές.

Δηλαδή ωραία, από εδώ και πέρα θα κάνουμε αυτό, θα χτίζουμε έτσι, ο όγκος μας θα είναι έτσι, η κλίση στο οικόπεδο θα είναι έτσι, θα έχουμε διώροφα, δεν θα έχουμε τόσο μεγάλες στέγες, θα έχουμε σωστές κλίσεις στεγών, όλα αυτά που είπανε όλοι οι μελετητές μέχρι τώρα… Μήπως θα μπορούσαμε να σκεφτούμε κάποιους τρόπους, οι οποίοι δεν είναι κατά ανάγκη ακριβοί, δηλαδή δεν κοστίζουνε κατ’ ανάγκη, με τους οποίους θα μπορούσαμε να «ομορφύνουμε», το τι μας αρέσει και τι δεν μας αρέσει που είπε πάλι ο δάσκαλος,

>

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ

Α ΜΕΡΟΣ

αυτά που υπάρχουνε σήμερα; Δε σας λέω να τα κατεδαφίσουμε, παρότι κάποιοι μελετητές, δυναμικοί, έκαναν χρήση και της απόσυρσης του κτιρίου, δηλαδή πρότειναν να κατεδαφιστούν δυο (2) κτίρια τα οποία τα θεωρούν ότι δεν εντάσσονται στο περιβάλλον, ότι δημιουργούν πρόβλημα στον οικισμό…

Δεν έχω να σας πω κάτι άλλο, σας ευχαριστώ για τον χρόνο σας και ελπίζω και στην καλύτερη συνεργασία αργότερα… •

• **Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ.** Ο συνάδελφος, Νίκος Ρέρρας, από την οργανωτική επιτροπή. •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ — ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ — ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ — ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ 12:30-13:30

• **ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΡΕΡΡΑΣ.**
Καλησπέρα σας. Έχω επιφορτιστεί με ένα σχετικά άχαρο καθήκον, να θίξω δηλαδή ορισμένα μάλλον παράπλευρου ενδιαφέροντος αλλά ουσιαστικά θέματα και γι αυτό θα προσπαθήσω, περιορίζοντας το εύρος του θέματος, να μη γίνω βαρετός. Επαναλαμβάνω το γνωστό, ότι το πρόγραμμα θεσμοθέτησης μορφολογικών κανόνων δόμησης περιλαμβάνει συνολικά σαράντα οχτώ (48) μελέτες κατανεμημένες σε όλες τις περιφέρειες της χώρας και από αυτές έχουνε συμβασιοποιηθεί, από ότι μάθαμε πρόσφατα, οι δεκαοχτώ (18). Ας αναλογιστούμε όμως κάποια μετρικά στοιχεία, τα οποία η κυρία Μουρμούρη μας έδειξε, ότι το πλήθος των οικισμών αυτών κάτω των δυο χιλιάδων (2.000) κατοίκων ανέρχεται σε δώδεκα χιλιάδες οχτακόσιους (12.800), που είναι ένα σημαντικό νούμερο, αντιστοιχεί στο 96,5% της χώρας, ενώ το σύνολο του προεκτιμώμενου πληθυσμού τους ανέρχεται στα τρία εκατομμύρια (3.000.000).

Για το πλήθος αυτό των οικισμών θα πρέπει να συλλεγούν πολεοδομικά στοιχεία, υπόβαθρα με διοικητικά όρια, με συνδέσεις, με θεσμοθετημένα και πραγματικά όρια οικισμών, με γραμμές δόμησης για τους παραλιακούς οικισμούς, με γραμμές αιγιαλού παραλίας και απεικόνισης τυχόν ρεμάτων. Επιπλέον, τα ειδικά διατάγματα και ρυθμίσεις, οι περιοχές προστασίας και οι αρχαιολογικές ζώνες, τα στοιχεία από παλαιότερες μελέτες, το δίκτυο ελεύθερων κοινόχρηστων χώρων, τα αξιόλογα πολεοδομικά στοιχεία και τα στοιχεία δομημένου ή φυσικού περιβάλλοντος και τέλος, οι οχλούσες χρήσεις.

Το πρώτο (1ο) ερώτημα είναι, κατά πόσον υφίστανται αυτά τα στοιχεία, που πράγματι βοηθούν στη διαμόρφωση της αρχικής φυσιογνωμίας του οικισμού. Το δεύτερο (2ο) ερώτημα είναι, κατά πόσο είναι σχετικά επικαιροποιημένα και το τρίτο (3ο) είναι, κατά πόσο είναι συμβατά μεταξύ τους, αναφερόμενοι πάντα στον ίδιο οικισμό. Το πολεοδομικό σκέλος λοιπόν αυτών των μελετών είναι εκτενές.

Δεν αναφέρομαι στο κτιριολογικό σκέλος λόγω του ότι θα το καλύψει ο συνάδελφος μετά από εμένα, αναφέρομαι λοιπόν μόνο στο πολεοδομικό, με την έννοια ότι ένας στάσιμος ή ένας δυναμικός οικισμός – όπως χαρακτηριζόταν ή όπως χαρακτηρίζεται, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τη θεσμοθέτηση υφιστάμενων ή μελλοντικών ορίων, την προστασία του τοπίου κτλ, είναι δυνατό να αλλάξει χαρακτηρισμό λόγω, αρχικά, της οικονομικής κρίσης. Ο σημερινός δυναμικός είναι πιθανά ο αυριανός στάσιμος ή, το πλέον πιθανό, ο σημερινός στάσιμος εξελίσσεται μελλοντικά σε δυναμικό. Πώς; Μα η βαθμιαία εγκατάλειψη των αστικών κέντρων και η αλλαγή του είδους απασχόλησης των παραγωγικών τάξεων δημιουργούν ένα ρεύμα επιστροφής εκεί όπου υπάρχουν κοινωνικοί, οικονομικοί και συναισθηματικοί δεσμοί. Εννοώ απλά, ότι τμήμα της οικογένειας διαμένει ακόμα σε κάποιον οικισμό ή υπάρχει κάποια ακίνητη περιουσία σε μορφή κατοικίας ή χωραφιών, ή η ζωή στην φύση αρχίζει να αρέσει, πράγμα που καθιστά ελκυστική την προοπτική της μετεγκατάστασης.

Πιο αναλυτικά: η οικονομική κρίση ενδυνάμωσε την τάση επιστροφής ημιμόνιμων κατοίκων κυρίως στους απομακρυσμένους οικισμούς και την δραστηριοποίησή τους σε άτυπες αγροτικές δραστηριότητες. Στους παλαιούς μόνιμους κατοίκους του

>

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ

Α ΜΕΡΟΣ

οικισμού, κυρίως υπερήλικες καταγόμενους από την περιοχή, προστίθενται νέες κατηγορίες: συνταξιούχοι, παραγωγικές ηλικίες, παιδιά, ευπαθείς ομάδες, άνεργοι κ.τ.λ. Όλο και περισσότερα άτομα ζούν εκεί για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, προσπαθώντας, σε συνθήκες κρίσης, να εξασφαλίσουν πόρους και αγαθά, να μειώσουν το κόστος ζωής τους και να έχουν ποιοτικότερη καθημερινότητα. Η επιστροφή στον οικισμό στηρίζεται από τη δραστηριοποίηση σε άτυπες αγροτικές δραστηριότητες: κηπευτικά, δενδροκομία, οικόσιτα, ζώα, τροφοσυλλεκτικές δραστηριότητες, κυνήγι, αλιεία κ.τ.λ. Οι παραθεριστές της ευημερίας των προηγούμενων χρόνων μετατρέπονται από καταναλωτές σε παραγωγούς, η ύπαιθρος από τόπος αναψυχής, σε τόπο εργασίας και η αξία του πλούτου αντικαθίσταται από την ξεχασμένη, αλλά πάντα παρούσα στους κατοίκους της περιοχής, αξία της λιτότητας.

Η ζωή μεταξύ χωριού και πόλης αποτελεί τελικά ένα είδος συνεχούς που συνδέεται με ατομικές και συλλογικές *πρακτικές* –προετοιμασία φυτώριων στην πόλη, κοινές τακτικές μετάβασης από τον έναν προς τον άλλον, μεταφορά προϊόντων στην πόλη, τροφοδοσία της ευρύτερης οικογένειας με αγροτικά προϊόντα, κ.τ.λ.– και με *αξίες* όπως η συνεργασία και η αλληλοβοήθεια. Οι νέες συνθήκες αλλάζουν τόσο το νόημα όσο και την αξιολόγηση του δεδομένου χώρου. Η νέα κατάσταση συνοδεύεται από δράσεις ανάδειξης της πατρώας γης.

Οι πρόσφατοι μετασχηματισμοί του αγροτικού χώρου λοιπόν, πολυλειτουργικότητα της γεωργίας, εμπορευματοποίηση τοπίων και πόρων κληρονομιάς κ.τ.λ., εντοπισμένη τόσο σε επίπεδο χρήσεων γης και λειτουργιών –που είναι κυρίως η κατοικία και η αναψυχή– όσο και σε επίπεδο κοινωνικών αναπαραστάσεων για τον αγροτικό τρόπο ζωής, διαμορφώνει ένα ποικιλόμορφο χώρο της υπαίθρου. Η επαναξιοδότηση, η οικειοποίηση και η εκμετάλλευση χώρων και φυσικών πόρων αναδεικνύουν νέα εδαφικά και κοινωνικοοικονομικά διακυβεύματα. Τα φαινόμενα αυτά παρατηρούνται κατεξοχήν στους περιαστικούς, αγροτικούς χώρους γιατί πρώτοι αυτοί, χρονικά και χωρικά, υφίστανται της συνέπειες της αστικής επέκτασης.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ — ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ — ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ — ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

12:30-13:30

Στο πλαίσιο αυτό οι διαφορετικές αναπαραστάσεις του *αγροτικού* και *τοπικού* χώρου και οι νέες σημασιοδοτήσεις –για τον ίδιο φυσικό χώρο– από κοινωνικές ομάδες με διαφορετικά οικονομικά συμφέροντα και ιδεολογίες, οδηγούν τελικά σε αντικρουόμενες διαχειριστικές πρακτικές και πολλαπλές συγκρούσεις. Για λόγους που εγώ προσωπικά δεν γνωρίζω, δεν ξέρω αν μπορεί να με βοηθήσει κάποιος, από την εποχή ήδη των πρώτων πολεοδομικών ρυθμίσεων –εννοώ από την εποχή του κυρίου Τρίτση– έχει αγνοηθεί το φαινόμενο της έντονης μεταβλητότητας των ελληνικών πόλεων. Συγκεκριμένα οι ελληνικές πόλεις, ακόμα και οι μικρότερες κωμοπόλεις ή, κατά περίπτωση και ακόμα πιο μικροί παραθεριστικοί ή και τουριστικοί οικισμοί, σε αντίθεση με πολλές, παγιωμένες από πλευράς πληθυσμού και λειτουργίας ευρωπαϊκές πόλεις, είναι σε διαδικασίες οικονομικών, κοινωνικών και λειτουργικών μετασχηματισμών οι οποίες δεν έχουν ολοκληρωθεί.

Η ευμεταβλητότητα, κατά την τελευταία εικοσαετία, αντί να μειωθεί έχει επιταχυνθεί κατά πολύ λόγω του φαινομένου της έλευσης ενός περίπου εκατομμυρίου (1.000.000) μετακινούμενων οικονομικών μεταναστών, των διαδικασιών παγκοσμιοποίησης των επιχειρήσεων και του φαινομένου της προαστιοποίησης. Η ίδια ευμεταβλητότητα των ελληνικών πόλεων αναμένεται να αυξηθεί ακόμα περισσότερο κάτω από την πίεση των επιτακτικών οικονομικών εξελίξεων καθώς τροποποιείται πλέον όλη η δομή της ελληνικής οικονομίας. Για παράδειγμα, οι αναγκαίοι χώροι εμπορίου θα μειωθούν σημαντικά καθώς απομακρυνόμαστε από το καθεστώς του αυξανόμενου καταναλωτισμού.

Οι συνεχείς αυτές αλλαγές θα πρέπει να μπορούν να αναγνωρίζονται και να ενσωματώνονται γρήγορα στον πολεοδομικό σχεδιασμό. Ο πολεοδομικός σχεδιασμός θα πρέπει να διαθέτει μηχανισμούς παρακολούθησης –monitoring–, ανταπόκρισης, ταχείας τροποποίησης, σε όποιο επίπεδο και χρόνο χρειαστεί. Οι επιπτώσεις αυτής της κατάστασης είναι έντονες σε επίπεδο οικισμών. Η μεταβλητότητα των αστικών κέντρων έχει μεγάλη επίδραση σε αυτούς, ανεξέλεγκτη και επιβαρυντική από κάθε άποψη, καθώς η κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη έχει ως αποτέλεσμα την οικιστική και βιομηχανική και τουριστική. Ο πολεοδομικός σχεδιασμός, η περιβαλλοντική προστασία αλλά και η, λεγόμενη πλέον, πράσινη ανάπτυξη συνδέονται άμεσα και οι σχετικές δράσεις αλληλοεξαρτώνται.

Οι παραδοσιακοί οικισμοί είναι ένα εξελικτικό αποτέλεσμα κάποιων ιστορικών συγκυριών και κάποιας συγκεκριμένης κοινωνικής δομής σε κάποια συγκεκριμένη χρονική διαδρομή. Να μην παραβλέπουμε ότι σε αυτούς τους οικισμούς διαβιούν σήμερα σύγχρονες κοινωνίες, που έχουνε δικαίωμα για κάποιες ελάχιστες συνθήκες αξιοπρεπούς διαβίωσης. Αυτό είναι μια ουσιαστική αναφορά στο κατοχυρωμένο δικαίωμα του πολίτη αλλά –ταυτόχρονα– και στην υποχρέωση του κράτους να τις εξασφαλίζει. Εάν θέλουμε παραδοσιακούς οικισμούς με μορφή βιτρίνας ή έκθεσης, λ.χ. για τουριστικούς λόγους, ή αν θέλουμε βιώσιμους οικισμούς τελικά, στους οποίους διαβιούν σύγχρονες κοινωνίες, κάτι το οποίο αναφέρθηκε και προηγουμένως. Αυτό δημιουργεί μια αλυσιδωτή διαδοχή αντιφάσεων και αναφέρομαι σε περιπτώσεις ανάπλασης, τμημάτων ή καθ' ολοκληρία,

>

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ

Α ΜΕΡΟΣ

παραδοσιακών οικισμών μετά από μια φυσική καταστροφή για παράδειγμα, κατά πόσο είναι σκόπιμο να εφαρμόζονται πολεοδομικά πρότυπα, ή να αναμορφωθούν, ή αν είναι σκόπιμο ο κάθε ένας οικισμός να αποτελεί μια κεχωρισμένη περίπτωση μελέτης, Παράλληλα, στις σημερινές οικονομικές συνθήκες της παρατεταμένης ύφεσης είναι επιτακτική η ανάγκη, παραδείγματος χάρη, να ενσωματωθούν οι νέες τεχνολογίες, η εξοικονόμηση της ενέργειας στους οικισμούς. Αυτό ισχύει φυσικά και για τα δίκτυα υποδομής των παραδοσιακών οικισμών αλλά και για τις εξυπηρετήσεις τους.

Θα περάσουμε ορισμένα γιατί θέλω να συντομεύω…

Έχει αναφερθεί πολλές φορές ότι το Υπουργείο θα προχωρήσει σε μια, επερχόμενη, μεταρρύθμιση των βαθμίδων σχεδιασμού η οποία αυτό το έργο, δηλαδή της καταγραφής όλων αυτών των στοιχείων και της σύνδεσής τους, θα το δυσκολέψει πιστεύω ακόμα περισσότερο, κυρίως το έργο της ομογενοποίησης του υλικού καταγραφής και ανάλυσης των οικισμών. Εδώ λοιπόν δύναται να βοηθήσει η Πληροφορική.

Είναι παράδοξο –εκ πρώτης όψεως– σε μια συνάντηση που αφορά σε μορφολογικά στοιχεία, δόμηση και αρχιτεκτονική κληρονομιά, να αναφερόμαστε στα άκρως μοντέρνα ψηφιακά μέσα διαχείρισης. Επειδή μιλάμε για παραδοσιακούς οικισμούς και για μορφολογικά στοιχεία αυτό δε σημαίνει αναγκαστικά ότι το κάθε μελετητικό γραφείο ή ο κάθε δημόσιος φορέας θα πρέπει να εκτρέφει ζωντανές χήνες ώστε ο αρχιτέκτονας να έχει ικανό απόθεμα από εργαλεία αναλογικής σχεδίασης. Οι πολύ παλιοί μιλούν για γραμμογραφία, οι παλαιότεροι για ράστερ και οι νεότεροι για hatch. Στην πραγματικότητα είναι ακριβώς το ίδιο.

Αναφέρθηκα στην αρχή για το πλήθος των οικισμών κάτω των δυο χιλιάδων (2.000) κατοίκων και επισήμανα ότι ανέρχονται στους δώδεκα χιλιάδες οχτακόσιους (12.800). Είναι αντιληπτό ότι η καταγραφή και μόνο των στοιχείων τους αποτελεί έναν τεράστιο όγκο δεδομένων που, με κάποιο μαγικό τρόπο, πρέπει αρχικά να αποθηκευτούν και στη συνέχεια να αναλυθούν. Ένα πολύ απλό εργαλείο είναι το κατσαβίδι –πιθανά το απλούστερο μιας και είναι ένας μοχλός δίχως κινούμενα μέρη– και όμως, αν ένας τεχνολογικά απαίδευτος άνθρωπος το πιάσει από την λάθος μεριά,

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ
ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

12:30-13:30

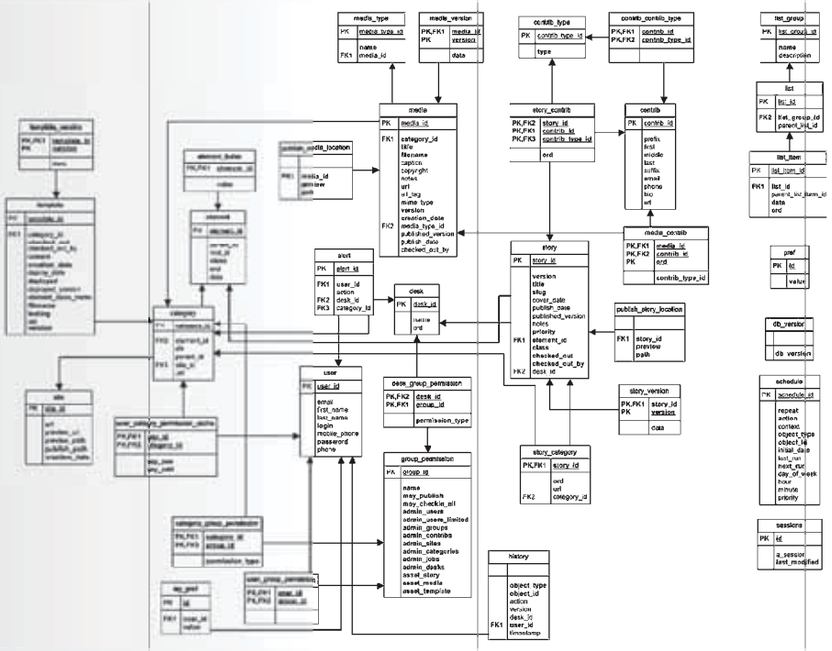

δηλαδή από τη μύτη, απλά δεν λειτουργεί. Ο χρήστης του δηλαδή, έχει 50% πιθανότητα να ξεκινήσει από εντελώς λάθος βάση. Πέραν όμως από την προσχεδιασμένη του χρήση μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο με λάθος, όσο και με άσχημο, κακό ή και ποινικά πολύ άσχημο, τρόπο. Εργαλεία υπάρχουν μεν πολλά, αλλά εγώ αναφέρομαι σε ένα άλλο, πιο μοντέρνας τεχνολογίας, που μόνο απλό δεν είναι: τη σύγχρονη βάση δεδομένων.

Σύμφυτη με την γέννηση της επιστήμης της πληροφορικής είναι και η συλλογή πληροφοριών. Σύντομα έγινε αντιληπτό ότι στη γρήγορη εξέλιξη αυτής της επιστήμης, σημασία δεν έχει αυτή καθεαυτή η πληροφορία σαν δεδομένο, αλλά κυρίως η διαχείρισή της. Μια βάση δεδομένων λοιπόν είναι μια οργανωμένη συλλογή στοιχείων. Τα δεδομένα συνήθως οργανώνονται με την τυπική διαδικασία της δομής που ακολουθείται και στον πραγματικό κόσμο με μια μέθοδο που υποστηρίζει την εύρεση και της πλέον σύνθετης πληροφορίας. Για ένα κατά εμάς παράδειγμα, μια ερώτηση σε πολεοδομικό επίπεδο που θα είχε ας πούμε την μορφή: ποια οικοδομικά τετράγωνα από μια ευρύτερη περιοχή μελέτης έχουν αδόμητες ιδιοκτησίες και, επιπλέον, ποιες από αυτές τις ιδιοκτησίες είναι μεγαλύτερες, παραδείγματος χάρη, των διακοσίων πενήντα (250) τετραγωνικών.

>

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ

Α ΜΕΡΟΣ

Σε πιο σύνθετο επίπεδο τώρα, τα συστήματα διαχείρισης βάσης δεδομένων είναι ειδικά σχεδιασμένες ομάδες εφαρμογών που αλληλεπιδρούν κατά πρώτον με το χρήστη και κατά δεύτερον με άλλες εφαρμογές. Από τη βάση δεδομένων που υποστηρίζει α-χωρικά την πληροφορία ας περάσουμε σε κάτι που την υποστηρίζει χωρικά. Αναφέρομαι στα γεωγραφικά συστήματα πληροφοριών που λέγονται και GIS.

Ένα γεωγραφικό σύστημα πληροφοριών είναι ένα σύστημα σχεδιασμένο για την ανάκτηση, την αποθήκευση, την επεξεργασία, την ανάλυση, τη διαχείριση και τέλος την παρουσίαση όλων των τύπων γεωγραφικών δεδομένων, είναι δηλαδή μια εξειδικευμένη βάση δεδομένων. Είναι εφαρμογές και εργαλεία που επιτρέπουν στους χρήστες να δημιουργήσουν διαδραστικές ερωτήσεις αναλύοντας χωρικές πληροφορίες. Ο όρος GIS είναι ένας σχετικά ευρύς όρος και μπορεί να αναφέρεται σε μια σειρά από διαφορετικές τεχνολογίες, διαδικασίες και μεθόδους, έχει τη δυνατότητα να συνδέεται με πολλές λειτουργίες και έχει πολλές εφαρμογές που σχετίζονται με την τεχνολογία, το σχεδιασμό της διαχείρισης και άλλα πολλά. Οι σύγχρονες τεχνολογίες GIS χρησιμοποιούν ψηφιακές πληροφορίες για τις οποίες χρησιμοποιούνται και διάφοροι μέθοδοι επεξεργασίας ψηφιακών δεδομένων, που οργανώνονται σε επάλληλες στρώσεις, τα λεγόμενα *layers*. Επιπλέον, με την ακρίβεια των ενσωματωμένων συντεταγμένων, πλάτους, μήκους, ύψους αλλά και χρόνου, μια απίστευτη ποικιλία του πραγματικού κόσμου και οι προβλεπόμενες καταστάσεις του μπορούν να αναλυθούν. Η συγχρονική και διαχρονική ανάλυση που είναι δυνατό να επιτευχθεί διευκολύνει την εκπαίδευση και τη λήψη αποφάσεων. Ένα βασικό χαρακτηριστικό των GIS είναι ακριβώς η διάσταση του χρόνου. Υπάρχει η δυνατότητα να διαταχθούν τα στοιχεία με τέτοιον τρόπο ώστε να απεικονίζουν χρονική ακολουθία αλλά και την πρόβλεψη και επίλυση διαφορετικών σεναρίων. Αυτό το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των GIS έχει ανοίξει νέους δρόμους της επιστημονικής έρευνας σε συμπεριφορές και πρότυπα που προηγουμένως θεωρούνταν άσχετες με τον πραγματικό κόσμο.

Δεν αρκεί λοιπόν να συλλεγούν αυτά τα στοιχεία των παραδοσιακών οικισμών, πρέπει και να ομογενοποιηθούν

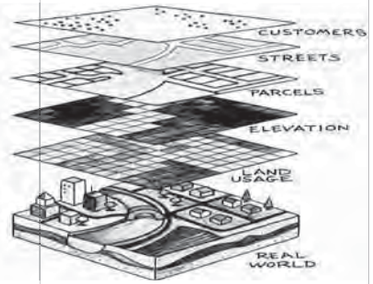

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ
ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

12:30-13:30

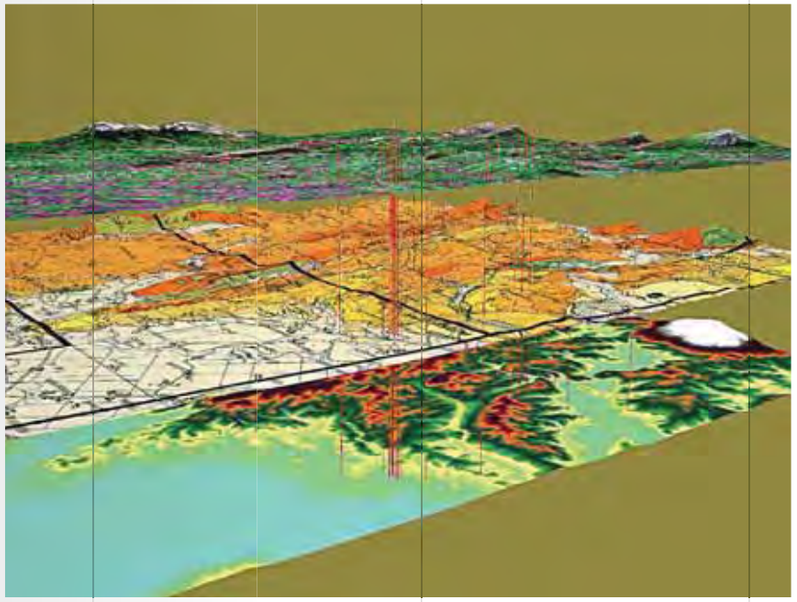

–στόχος που από μόνος του αποτελεί ένα τεράστιο έργο– ώστε να είναι και συγκρίσιμα και συνδέσιμα μεταξύ τους και να αποτελέσουν τη βάση ενός ενιαίου γεωγραφικού συστήματος πληροφοριών. Φανταστείτε παρακαλώ την εισαγωγή όλων αυτών των δεδομένων σε ένα ενιαίο GIS για όλη την χώρα. Διοικητικά όρια, όρια οικισμών, χρήσεις, λίμνες και υδατορέματα, γραμμή αιγιαλού παραλίας κ.τ.λ., πόσο θα βοηθούσε τη μετάβαση από τον υπερκείμενο σχεδιασμό στον υποκείμενο, πόσο η ανίχνευση τόσο της διαχρονικής όσο και της συγχρονικής θεώρησης θα βοηθούσε στον ευρύτερο προγραμματισμό και κυρίως πόσο θα ήτανε χρήσιμο αυτά τα επεξεργασμένα δεδομένα, να ήταν διαθέσιμα σε κοινή χρήση.

Να σημειώσουμε όμως ότι η τεχνολογία αυτή έχει ανάγκη να εδραιώνεται σε πραγματικά σύγχρονα και ενημερωμένα στοιχεία. Πρέπει δηλαδή να υπάρχουν κατά πρώτον ενημερωμένα υπόβαθρα και κατά δεύτερον σύγχρονα **Γ.Π.Σ.** ή **Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.** και πολεοδομικές μελέτες. Είναι γνωστό πιστεύω το ανώνυμο αξίωμα των υπολογιστών, από τα φοιτητικά μου χρόνια, *garbage in – garbage out* (σκουπίδια θα βάλεις – σκουπίδια θα βγάλεις). Οι υπολογιστές είναι άχρηστοι, μόνο απαντήσεις μπορούνε να δώσουν, είχε πει ο Pablo Picasso κάποια στιγμή…

Οι βάσεις δεδομένων και τα γεωγραφικά συστήματα πληροφοριών, γιατί τώρα

>

Α ΜΕΡΟΣ

φτάνουμε πιστεύω σε ένα σημαντικό θέμα, δημιουργούν έναν τεράστιο όγκο αρχείων. Αυτός ο τεράστιος όγκος αρχείων για το σύνολο των δώδεκα χιλιάδων οχτακοσίων (12.800) οικισμών, που λέγεται και *megadata* πλέον, κάπως θα πρέπει να αποθηκευτεί με ασφάλεια. Πιθανώς στο *σύννεφο*. Δεν αναφέρομαι στα μετεωρολογικά και στα φωτογενή φυσικά φαινόμενα, αναφέρομαι σε κάτι επίγειο που αναφέρεται ως *cloud computing* και, στα κατά εμάς, *υπολογιστικό σύννεφο* ή απλά *νέφος*. Είναι βέβαιο ότι σε λίγο το *σύννεφο* θα είναι μέρος της καθημερινότητάς μας όπως το ιντερνέτ και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ήδη πολλές υπηρεσίες παρέχονται στους συνδρομητές μέσω του cloud, αρχίζοντας, για παράδειγμα, από την καθημερινή ψυχαγωγία. Η υπηρεσία του Cloud είναι ίσως η σημαντικότερη εξέλιξη στην πληροφορική τα τελευταία χρόνια. Οι επιπτώσεις που θα έχει στον τρόπο που λειτουργούν τόσο οι δημόσιες υπηρεσίες, όσο και οι ιδιωτικές επιχειρήσεις αλλά και οι μεμονωμένοι ιδιώτες, είναι δύσκολο να εκτιμηθούν προκαταβολικά. Πάντως τα χρήματα που επενδύονται σήμερα στη δημιουργία υπηρεσιών και υποδομών cloud είναι πραγματικά ασύλληπτα και όλα τα μεγάλα ονόματα της πληροφορικής συναγωνίζονται στην κούρσα αυτή. Ενδεικτικά θα σας πω ότι εκτιμάται πως καθημερινά δημιουργούνται δυόμισι τετράκις εκατομμύρια (2.500.000.000.000.000) bites και ότι το 90% του παγκοσμίου αποθέματος δεδομένων έχει ηλικία μικρότερη των δυο (2) ετών.

Το άμεσο συμπέρασμα είναι ότι το μεγαλύτερο μέρος από όλα αυτά τα δεδομένα δε μπορεί να αποθηκεύεται σε προσωπικούς υπολογιστές, αλλά σε θηριώδη κέντρα δεδομένων. Παράλληλα, η έμφαση έφυγε από τις υποδομές –δηλαδή το *hardware*– και μετακινήθηκε προς τις εφαρμογές, *software*. Για να το πούμε απλοϊκά, η ιδέα είναι να έχουμε την πληροφορική σαν το νερό της βρύσης. Ανοίγουμε την βρύση και παίρνουμε όσο νερό θέλουμε χωρίς να μας ενδιαφέρει ούτε πού είναι αποθηκευμένο, ούτε πώς έρχεται, ούτε πώς διυλίζεται. Στην πραγματικότητα, όπως είπε και κάποιος από τους μέντορες της πληροφορικής, *το να παίρνεις πληροφορίες από το Ίντερνετ είναι σα να πίνεις νερό από πυροσβεστικό κρουνό.* Το ίδιο ισχύει και για το ηλεκτρικό ρεύμα, πληρώνουμε όσο καταναλώνουμε χωρίς να μας απασχολεί καθόλου η παραγωγή του. Κάπως έτσι είναι και το cloud: όλες οι αποθηκευμένες πληροφορίες δεν είναι εμπιστευ-

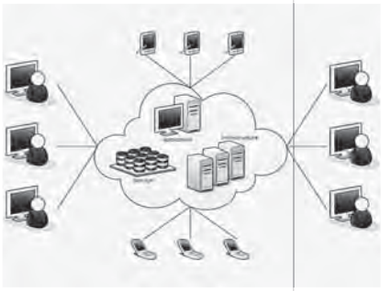

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ · ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ · ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ · ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ 12:30-13:30

τικές και ανήκουν σε όλους, είναι *public domain*, άρα δεν τίθεται ακριβώς θέμα διαρροής. Δε μας ενδιαφέρει αν οι σκληροί δίσκοι που αποθηκεύουν τα δεδομένα είναι στο Υπουργείο ή σε κάποιο *data center* στην Ινδία. Ο απαιτούμενος χώρος για την αποθήκευση των πληροφοριών συνεχώς μεγαλώνει και φυσικά είναι συμφερότερο να πληρώνει κανείς ανάλογα με την χωρητικότητα που χρησιμοποιεί, παρά να κάνει επενδύσεις προκαταβολικά για να αντιμετωπίσει τον αυξανόμενο όγκο, ο οποίος μάλιστα δεν είναι δυνατό να προβλεφτεί και πιθανώς ο χώρος θα είναι πεπερασμένος, τόσο σε δυνατότητες αποθήκευσης όσο και σε τεχνολογική δομή…

Τα συλλέξαμε, τα αποθηκεύσαμε, τα επεξεργαστήκαμε αυτά τα μορφολογικά στοιχεία. Και μετά; Τι πορίσματα θα βγούν; Η χρήση ηλεκτρονικών διερευνητών σαφέστατα κρύβει και κινδύνους, όπως όλα τα εργαλεία. Θα αναφερθώ σε κάτι που είναι άλλη μια τεχνολογία αιχμής, και δεν είναι μόνο για ψυχαγωγία. Ειδικότερα αναφέρομαι στη δυνατότητα αναγνώρισης ανθρώπινου προσώπου. Ήδη, τα προγράμματα ψηφιακής επεξεργασίας εικόνας, κυρίως τα ερασιτεχνικού προσανατολισμού, διαθέτουν πλέον τέτοιους αλγόριθμους που διευκολύνουν αφάνταστα την τακτοποίηση των ανθρώπινων αναμνήσεων. Βασίζονται όμως, όπως και η αυτόματη εστίαση της φωτογραφικής μας μηχανούλας, στην αναγνώριση και ελαχιστοποίηση των γκρίζων περιοχών ασαφούς περιγράμματος. Είναι αυτός ο αλγόριθμος που, με τροποποιήσεις του κώδικά του και με μια καλύτερη ανάλυση τείνει να οδηγήσει στην τακτοποίηση προσώπου σε σύγκριση με μια βάση δεδομένων. Μην πάτε πολύ μακριά γιατί πολλά tablets τελευταίας γενιάς ενσωματώνουν αντίστοιχο αλγόριθμο για την προστασία των δεδομένων τους. Αυτός ο αλγόριθμος μπορεί, με κάποιες άλλες τροποποιήσεις όμως, κατά πρώτον να αναγνωρίζει και κατά δεύτερον να κατηγοριοποιεί και παράθυρα ή όποιο άλλο μορφολογικό στοιχείο. Από ό,τι γίνεται αντιληπτό, η ουσία είναι ακριβώς να αποδώσει αυτά τα κριτήρια κατηγοριοποίησης ώστε να γίνεται η τελική ταξινόμηση σε διακριτές κατηγορίες και υποκατηγορίες. Ένα πρόγραμμα λοιπόν αναγνώρισης όψεων και ταξινόμησης όψεων με την χρήση ψηφιακής φωτογραφίας δεν νομίζω ότι είναι και τόσο μακρινό τελικά. Το θέλουμε αυτό; Φυσικά και όχι…

Τελειώνοντας όμως, να αναφερθώ και σε κάτι θετικό, όπως είναι η σάρωση… Χρησιμοποιούμε σε καθημερινή βάση στο

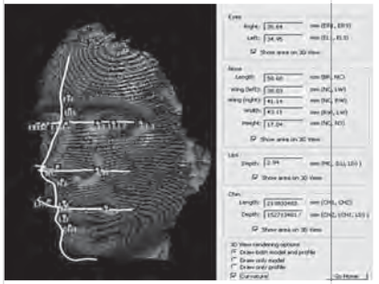

>

10.
David C. Marr
ΝΤΑΒΙΝΤ Κ. ΜΑΡ
(1945-1980)

Βρετανός νευροφυσιολόγος και ψυχολόγος, που συνδύασε αποτελέσματα από Ψυχολογία, Τεχνητή Νοημοσύνη και Νευροφυσιολογία, καταλήγοντας σε νέα μοντέλα οπτικής επεξεργασίας. Η εργασία του είναι βασική στην Υπολογιστική Νευροφυσιολογία.

11.
Κατά D.C. MARR τα στάδια είναι:
α) πρωταρχικό σκίτσο,
β) σκίτσο 2.5 διαστάσεων και
γ) μοντέλο 3 διαστάσεων.

12.
The Nara Document on Authenticity
1994

Έγγραφο που καλύπτει την ανάγκη για μια ευρύτερη κατανόηση της πολιτισμικής πολυμορφίας και της πολιτιστικής κληρονομιάς σε σχέση με τη διατήρηση, προκειμένου να αξιολογήσει πιο αντικειμενικά την αξία και την αυθεντικότητα των πολιτιστικών αγαθών.

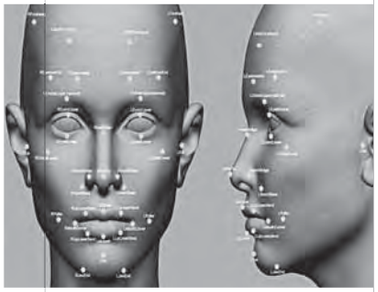

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ

Α ΜΕΡΟΣ

γραφείο μας έναν ψηφιακό σαρωτή, ελληνιστί σκάνερ, για να μετατρέψουμε αναλογικά σε ψηφιακά αρχεία… Η ίδια διαδικασία μας επιτρέπει σήμερα να προχωρήσουμε σε πλήρως αυτόματη τρισδιάστατη ψηφιοποίηση χώρου ή κτίσματος, με τρισδιάστατα σκάνερ γνωστών εταιριών και την άμεση επεξεργασία του τρισδιάστατου μοντέλου. Η τεχνολογία της τρισδιάστατης μοντελοποίησης καταλήγει, εκτός από έναν φωτορεαλισμό (rendering) ή έναν περίπατο (walkthrough) σε πραγματικό χρόνο (real time), και στην τρισδιάστατη εκτύπωση πια. Είναι απλό πλέον, με τη χρήση ενός τρισδιάστατου εκτυπωτή να έχουμε γρήγορα ακριβή μακέτα υπό κλίμακα, στο μέγεθος που θέλουμε πάνω στο σχεδιαστήριό μας…

Για να αναφερθώ πάλι σε έναν πολύ γνωστό σε αυτά τα θέματα, αναφέρομαι βέβαια στον **MARR**[10]. Στο τελευταίο στάδιο της οπτικής αντίληψης, που είναι το πραγματικό αντικείμενο, μπορούμε πλέον να φτάσουμε εύκολα[11]. Αυτό είναι ακόμα πιο εύκολο με *3D Mapping* ενός αντικειμένου σε διαδοχικά αρχεία εικόνων, που επιτρέπουν τη φωτογραφική ανασύσταση του αντικειμένου με ένα *3D Mesh*, ένα τρισδιάστατο σχοινοπολύγωνο, φτάνει να ακολουθούνται κάποιοι απλοί κανόνες λήψης. Αρκετά προγράμματα αυτού του είδους κυκλοφορούν ελεύθερα στο διαδίκτυο.

Η γειτονική μας Ιταλία, μια χώρα που διακρίνεται για την αποτελεσματική διαχείριση και προστασία της αρχιτεκτονικής της κληρονομιάς, ετοιμάζεται να προχωρήσει στην διάθεση προγραμμάτων ελεύθερου λογισμικού, ή αλλιώς ανοιχτού κώδικα, με προφανείς ευεργετικές συνέπειες.

Θα κλείσω με μια ευφυή παραδοξολογία από τον χώρο της Πληροφορικής: υπάρχουν δέκα (10) τύποι ανθρώπων: αυτοί που καταλαβαίνουν το δυαδικό αριθμητικό σύστημα και αυτοί που δεν το καταλαβαίνουν.

Σας ευχαριστώ πολύ… •

• **ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ.** Συνεχίζουμε τις εισηγήσεις από την οργανωτική επιτροπή με εμένα… •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ 12:30-13:30

• **ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ.**
Σε ένα πράγμα δε διαφώνησε κανείς, στην ανάγκη για αυθεντικότητα. Κάτι είναι και αυτό, έστω και αν ο καθένας μπορεί να την αντιλαμβάνεται όπως θέλει, ενίοτε ως γραφικότητα ή κάτι άλλο. Πάντως η αυθεντικότητα, σαν έννοια έχει οριστεί από την διεθνή επιστημονική κοινότητα διαδοχικά, από σειρά συμβάσεων, αποκρυσταλλωμένη ως κύριο ζητούμενο με το έγγραφο-ντοκουμέντο της **NARA**[12].

Άμεσα ή έμμεσα, ο μιμητισμός και το νεοπαραδοσιακό έχει καταγγελθεί πολλές φορές, το βασικό όμως είναι ότι, εκτός των τειχών, για να μιλήσουμε λίγο για την διεθνή εμπειρία και να τελειώνουμε με αυτό, ο διάλογος παραμένει πολύ ισχυρός. Υπάρχουν τα πάντα: διαλέξεις κτλ, αλλά το βασικό είναι ότι υπάρχει διάλογος και εδώ φανερώνεται και το δικό μας έλλειμμα. Διότι εμείς, σε αυτά τα ζητήματα, ούτε διάλογο δεν έχουμε.

Λοιπόν: Αυστρία, Γερμανία, το Πήλιο με τη στέγη την υποχρεωτική, είναι και αυτό κατά την άποψή μου για συζήτηση έστω και σαν εξαίρεση. Ισπανία, πολύ κοντινό, δωδέκατος (12ος), δέκατος τρίτος (13ος) αιώνας, το περιβάλλον. Λοιπόν, τέτοιες εικόνες υπάρχουνε άπειρες και μπορούμε να δούμε πολλές αλλά, εν πάσει περιπτώσει, μόνο κατάθλιψη μπορούν να μας προκαλέσουν διότι στην Ελλάδα τα παραδείγματα είναι ελάχιστα και, το χειρότερο, είναι χιλιοταλαιπωρημένα…

Συνεχίζω λοιπόν από εκεί που άφησε ο Νίκος τη συζήτηση, για αυτή την τεράστια πληροφορία που μαζεύεται τώρα, δηλαδή: προχωρήσαμε εμείς (το Υπουργείο) στην προκήρυξη αυτών των μελετών ενώ δεν έχει προηγηθεί κανενός είδους ανάλυση μέχρι τώρα για την εμπειρία και τα αποτελέσματα αυτής της πρακτικής των μορφολογικών κανόνων, θα το πούμε το όνομα

>

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ

13.
Ν. 4030
ΦΕΚ 249Α΄/2012
Νέος Τρόπος Έκδοσης Αδειών Δόμησης, Ελέγχου Κατασκευών και λοιπές διατάξεις.

Α ΜΕΡΟΣ

αυτό που το λέει το Υπουργείο τα τελευταία τριάντα-σαράντα (30-40) χρόνια.

Όταν λέω ανάλυση δεν εννοώ καταρχάς την επιστημονική, εννοώ αμέσως-αμέσως την ποσοτική από τους παραδοσιακούς οικισμούς. Έχουμε κάνει ποτέ μια σύγκριση αν αυτοί, κατά μέσο όρο, αναπτύχθηκαν ή συρρικνώθηκαν; Αν έχασαν ή αν κέρδισαν πόρους, ζωή, πληθυσμό κ.τ.λ.; Έχουμε κάνει έρευνα, οι αδιάφοροι οικισμοί –με αυτόν το ρατσιστικό χαρακτηρισμό που συνοδεύει την ελληνική νομοθεσία εδώ και πολλά χρόνια– μήπως οι αδιάφοροι οικισμοί είναι ζωντανοί και ευημερούν ακριβώς επειδή μπόρεσαν να υποδεχτούνε χρήσεις που δεν ήταν στους παραδοσιακούς; Τέλος πάντων, το θέμα είναι ότι δεν υπάρχει κανενός είδους ανάλυση μέχρι τώρα, ούτε, όταν υπάρχει, τι προκαλεί η μορφολογική παραβατικότητα –δηλαδή όταν υπάρχουν ειδικοί όροι δόμησης και ο πολίτης τους ξεπερνάει ή τον καταπιέζουν– αυτού του είδους η ανάλυση δεν έχει γίνει ποτέ.

Προχωρήσαμε όμως εμείς στην επέκταση του θεσμού και στο να συνεχίζουμε στο ίδιο βιολί, στον αυτόματο. Όχι εμείς οι παρευρισκόμενοι, έτσι; Εμείς γενικά… Εμείς που δεν είμαστε εδώ… Λοιπόν, ούτε η γνώμη των Σχολών, ούτε των φορέων ελήφθη, γιατί όταν ήτανε να προκηρυχθούν οι μελέτες ξέρετε πολύ καλά τη σύσσωμη αντίδραση του επιστημονικού κλάδου της χώρας.

Ας πούμε λοιπόν ότι, όχι σαν αποτίμηση διότι αυτά που θα πούμε είναι πράγματα που όλοι τα ξέρουμε, απλά ίσως καλό είναι να διατυπώνονται που και πού γιατίναι μεν όλοι τα ξέρουμε αλλά υπάρχει μια ομερτά στο χώρο των αρχιτεκτόνων, δεν πολυμιλάμε για όλα τα εγκλήματα τα εντός του κλάδου μας και πηγαίνουνε στον αυτόματο και συνεχίζουνε. Ας πούμε αυτά τα πράγματα που, παρόλα αυτά, όλοι τα ξέρουμε.

Πρώτα από όλα, ποια είναι η γνώμη των αρχιτεκτόνων: ποιων αρχιτεκτόνων; Ξέρουμε όλοι πολύ καλά ότι υπάρχει ένας τέτοιος αθέμιτος ανταγωνισμός στον αρχιτέκτονα από αυτό το σύστημα των μορφολογικών κανόνων όπως υφίστανται μέχρι τώρα, που έχει εκτοπίσει τους αρχιτέκτονες. Μαζί με όλο το άλλο πλέγμα βέβαια των εργολάβων και της πιάτσας κ.τ.λ., μας έχει εκτοπίσει από το σκηνικό. Παράδειγμα και στον πρόσφατο **Ν. 4030**[13], τι υποθέσεις παραπέμπονται στα

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ
ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

12:30-13:30

Συμβούλια Αρχιτεκτονικής; Όλες οι μελέτες που υπογράφονται από αρχιτέκτονα. Όλες οι άλλες περιπτώσεις, όπου δεν απαιτείται η υπογραφή αρχιτέκτονα, δεν περνάνε Συμβούλιο Αρχιτεκτονικής.

Ελέγχουμε τον εαυτό μας πάλι, για άλλη μια φορά, όπως με την **Ε.Π.Α.Ε.** Αυτό έχει πολλές όψεις αλλά, το πιο βασικό σε αυτή τη συγκυρία, είναι να καταλάβουμε ότι αυτός ο άνισος αγώνας που αντιμετωπίζουν όλοι οι συνάδελφοι που προσπαθούν να κάνουν Αρχιτεκτονική κόντρα σε όλες τις συνθήκες και κόβονται από τις **Ε.Π.Α.Ε.** και τώρα από τα Συμβούλια, πρέπει να σταματήσει. Για την αυτοεκτίμηση του κλάδου μας και για το μέλλον της Αρχιτεκτονικής της χώρας.

Με βάση τον **Ν. 4030**, αρχιτεκτονικές μελέτες που διαφοροποιούνται από τα μορφολογικά στοιχεία, θα ελέγχονται από το Συμβούλιο Αρχιτεκτονικής και μάλιστα με αυξημένη πλειοψηφία. Λοιπόν: ποιος πολίτης υπάρχει περίπτωση να πάει σε αρχιτέκτονα όταν πάει στον άλλον με την έτοιμη οδηγία, που θα πάρει την άδεια αμέσως; Ενώ ο αρχιτέκτονας θα ταλαιπωρηθεί. Λοιπόν, πάει αυτή η παρένθεση, παρένθεση μεν αλλά χρειαζόταν διότι προχωράει παρακάτω τη σκέψη μου.

Από την εμπειρία μου στο Συμβούλιο Αρχιτεκτονικής, όπου είμαι εδώ και δυο (2) χρόνια, έρχονται συνάδερφοι που έχουν κάνει μια προσπάθεια και μια καλή μελέτη και όταν τους λέμε: «συγχαρητήρια περάσατε» δεν το καταλαβαίνουν. Λένε: τι λέτε εσείς, είστε καλά, εμάς πάντα μας έκοβαν. Βέβαια υπήρχαν και άλλοι οι οποίοι έφεραν τα τερατουργήματα τα απανωτά και μόλις κόβονται λένε μα εμείς πάντα περνάγαμε. Λοιπόν, αυτά τα ξέρουμε, απλά σας τα λέω και καλά είναι να τα λέμε και καλά είναι να τα δείχνουμε. Αυτοί είναι που πέρναγαν, αυτοί είναι που πέρναγαν σύμφωνοι και με όρους δόμησης και μετά επαίνων από **Ε.Π.Α.Ε.** και από τα Συμβούλια και εξακολουθούν… Έτσι; Λοιπόν, αυτοί είναι που κόβονται. Αυτοί οι συνάδελφοι κόπηκαν, αυτό το κτίριο που βλέπετε είναι αυθαίρετο, αυθαίρετο και παραμορφωμένο. Λοιπόν, είναι αυθαίρετο διότι δε συμβαδίζει με τα παραδοσιακά πρότυπα και με τις προσπάθειες που κάνουμε να διατηρήσουμε τους οικισμούς. Έτσι; Ωραία…

Ορίστε; Τα λένε οι συνάδερφοι αρχιτέκτονες, γραμμένο στο πρακτικό της **Ε.Π.Α.Ε.** Αυτό το κτίριο, ο πολίτης που το ήθελε και πήγε στον αρχιτέκτονά του, επέμενε να παραβατήσει και είναι παράνομος και είναι αυθαίρετος και αυτός είναι εκτεθειμένος και ο μηχανικός που το υπέγραψε ακριβώς επειδή το πίστευαν. Λοιπόν, για να ξέρουμε τι γίνεται στην πιάτσα και τι παιχνίδι παίζεται, όπως και από άλλες πλευρές έτσι παίζεται και από την μεριά των μορφολογικών και ποια είναι η επίδραση… Μιλάμε τώρα για αυθεντικότητα…

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Σε ποιο μέρος είναι;

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Αυτό είναι στα Κύθηρα… Οι περισσότερες φωτογραφίες που θα σας δείξω είναι από τα Κύθηρα γιατί εκεί έχω καλή γνώση του περιβάλλοντος… Λοιπόν…

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Τα στοιχεία της **Ε.Π.Α.Ε.**…

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Είναι θολά επίτηδες γιατί είναι καλή συνάδερφος και αριστερή συνά-

>

15.
ΜΠΕΝΤΖΑΜΙΝ
WALTER BENJAMIN (1892-1940)
Γερμανός φιλόσοφος

Α ΜΕΡΟΣ

δελφος όπως μας είχανε πει τότε… Τέλος πάντων… Λοιπόν, πάμε λίγο να δούμε το χτισμένο αποτέλεσμα πάνω στην προσπάθεια αποτίμησης, να δούμε τι θα πει αυθεντικότητα όπως την εννοούμε…

Κατά **ΜΠΕΝΤΖΑΜΙΝ**[15] βέβαια, η αυθεντικότητα ορίζεται έμμεσα ως η γνησιότητα του πράγματος, η αυθεντικότητα πηγάζει από την ειλικρινή, από την σταθερή μετάδοση, τη δυνατότητα μετάδοσης της ιστορικής μαρτυρίας όπως αυτή κουβαλιέται πάνω στην ύλη, χοντρικά σας το λέω… Ο ορισμός είναι πολύ πιο σωστός από ότι σας το λέω εγώ… Μιλάμε για αυθεντικότητα ενώ, εδώ και τρεις-τέσσερις (3-4) δεκαετίες, από τότε που ξεκίνησαν οι ρυθμίσεις για τους παραδοσιακούς οικισμούς περίπου, το αντιμετωπίζουμε σα μια επιτηδευμένη προβολή νεκρών παραστάσεων, καταστάσεων, εποχών κ.τ.λ. Αυτή η μίμηση, είτε είναι κακοφτιαγμένα και είναι αποκαλυπτική της διαστρέβλωσης, είτε είναι καλοφτιαγμένα, δεν ξέρουμε τι είναι χειρότερο… Στην δεύτερη (2η) περίπτωση μια καλοφτιαγμένη ρέπλικα μπορεί να είναι καλή, μπορεί να κρύβει ένα ήθος, αλλά δεν παύει να είναι νεκροφιλικό ήθος, δεν είναι πραγματικό, σύγχρονο ήθος.

Υπάρχει ένα σχίσμα σήμερα και αδιάψευστος μάρτυρας αυτού του σχίσματος είναι αυτό που συζητάμε: είναι η ανάγκη για αρμονία, δηλαδή γύρω από το πρόβλημα που έχουμε πώς θα εντάξουμε τις νέες τεχνολογίες και τις νέες ανάγκες στην αρχιτεκτονική φανερώνεται το σχίσμα διότι η μόνη αντιμετώπιση που έχουμε τώρα είναι πώς θα τις κρύψουμε και δεν είναι ένταξη το να μπει σε εσοχή, κρύψιμο είναι και αυτό…

Ένταξη θα πει, να εντάσσεται πραγματικά αυτόματα και να μην υπάρχει σχίσμα μεταξύ πραγματικότητας και ειδώλου, ένταξη θα πει αυτό που θα βγαίνει από τον σχεδιασμό μας αυτόματα να είναι ένα, να αφορά το όλο.

Λοιπόν, ο Ελύτης είχε πει ότι ο *λαός μας κάποτε είχε την σοφία να κόβει λουλούδι και για να το χαίρεται και για να το εκμεταλλεύεται*, χωρίς να σημειώνεται πουθενά το παραμικρό χάσμα. Εμείς, ίσως είμαστε η εποχή του χάσματος. Είτε είναι παλαιό κληροδότημα αναξιοκρατίας στην χώρα μας, είτε μια προσπάθεια αναζήτησης ταυτότητας ή εθνικότητας, είτε οτιδήποτε άλλο, το θέμα είναι ότι έχουμε μια γκροτέσκα πια παραδοσιόπληκτη αντίληψη η οποία, ξέρετε όλοι σας ότι,

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ
ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

12:30-13:30

συνεπικουρείται από τον φθόνο διάφορων θεωρητικών περί την αρχιτεκτονική και η οποία προσπάθησε να φυλακίσει την αρχιτεκτονική δημιουργία σε κάτι γραφικό και θανατερά στάσιμο περιφρονώντας ακριβώς αυτό που λέμε, τη σημασία της εξέλιξης και του χρέους μας απέναντι στις μελλοντικές γενιές.

Όπως έχει πει πάλι ο Ελύτης, *ένα τοπίο είναι η προβολή της ψυχής του λαού στην ύλη*. Αντίστοιχα, προβάλλοντας την ψυχή μας στην ύλη και επειδή η αρχιτεκτονική εκπαιδεύει, η ύλη έρχεται πίσω σε εμάς και αλλάζει την ψυχή μας. Ύστερα λοιπόν από τόσες δεκαετίες νεοπαραδοσιακής εργολαβίας, σε κάθε γωνιά της χώρας έχει εκπαιδευτεί ο κάτοικος της υπαίθρου σε κάτι άλλο από αυτό που είναι. Βλέπει δηλαδή να πρέπει το σπίτι του να διαφοροποιείται από αυτά που έχει πραγματική ανάγκη και από αυτό που είναι το φυσιολογικό για κάποιο λόγο που μπορεί και να μην τον καταλαβαίνει και όχι μόνο ο κάτοικος της υπαίθρου, αλλά μιας και μιλάμε για την ύπαιθρο. Έχει φτάσει λοιπόν να φοβάται οτιδήποτε εξελικτικό, οτιδήποτε νέο ή κάτι διαφορετικό. Σκεφτείτε και το εξής: ότι στη συντριπτική πλειονότητά τους αυτοί που λέμε αδιάφοροι οικισμοί ταυτίζονται με το νέο. Αδιάφορος λίγο πολύ σημαίνει νέος οικισμός και ενδιαφέρων σημαίνει παλιός. Αυτό είναι το κριτήριό μας, πραγματικά. Λοιπόν, ο χρήστης έχει μάθει να φοβάται οτιδήποτε νέο και να προσκολλάται σε οτιδήποτε παλιό. Βρίσκει μια βεβαιότητα εκεί.

Έχουμε φτάσει πια να πούμε, πάλι παραφράζοντας τον Ελύτη, ότι ο μηχανισμός μιας λειτουργίας, όπως αυτή αντανακλά πάνω στο τοπίο και στην αρχιτεκτονική μας, την καταδυναστεύει, την υποβάλει σε ένα είδος παραμορφωτικής αρθρίτιδας που εξαιτίας μιας μακράς και συνεχούς τακτικής εκλαμβάνεται ως η μόνη φυσιολογική με αποτέλεσμα εκτρωματικές μελέτες που είναι εύκολο να τις κατακρίνουμε. Ποιος λέει, ας πούμε, ότι αυτό το σούπερ μάρκετ στον παραδοσιακό οικισμό είναι καλό; Είναι πολύ εύκολο να το κατακρίνεις αλλά χτίζεται, δεν μπορείς να το σταματήσεις. Το κατακρίνεις... Και όμως και με τους όρους δόμησης συμφωνεί και με της ευλογίες της διοίκησης χτίζεται και της **Ε.Π.Α.Ε.** και του Συμβουλίου και όλων.

Λοιπόν, πρώτο αποτέλεσμα αυτό: Τα προδήλως ακαλαίσθητα που λέγαμε χτίζονται, δεν τρέχει τίποτα. Άλλο... σε αδιάφορους οικισμούς... πάνω αριστερά όπως ήταν το χωριό. Τέτοια, να ένα απλό ψαροχώρι με τέτοια σπιτάκια εξήντα-πενήντα (60-50)… Λοιπόν, αυτό το χωριό δεν είχε ομοιομορφία, γιατί το ακούσαμε και αυτό εδώ, ότι ζητούμενο είναι η απόκτηση ομοιομορφίας… Σε μη βεβαρυμμένο δηλαδή ιστορικό περιβάλλον τι νόημα έχει το να δώσουμε εμείς μια ομοιομορφία και να ανασχέσουμε την ετερομορφία; Δηλαδή δεν έχει αυτό το πράγμα, δεν έχει δικιά του γραμματική και συντακτικό; Πρέπει δηλαδή να γίνει παλιό και μετά από εκατόν πενήντα (150) χρόνια να καταλάβουμε τι χάσαμε, όπως γίνεται κλασικά; Και αυτή η παρέμβαση όπου γίνεται πιο γραφικό, γιατί δε γίνεται παραδοσιακό, να το, αυτό είναι… Σε ποια αλήθεια και ποια αυθεντικότητα ανταποκρίνεται αυτό το πράγμα; Αυτό είναι, το κάτω είναι το αληθινό και το αυθεντικό, τσιμεντόλιθοι από το διπλανό οικόπεδο γιατί δίπλα το φτιάχνανε, δεν μπορούσε ο άνθρωπος να το αντέξει ψυχολογικά, έπρεπε να φτιάξει παραδοσιακό, το έφτιαξε… Επιτέλους λοιπόν αρχίζει και γίνεται παραδοσιακός αυτός ο οικισμός…

>

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ

Α ΜΕΡΟΣ

Όχι μόνο γεμίσαμε με απομιμήσεις λοιπόν, όχι μόνο με εκτρώματα, αλλά δείτε και τα αποτελέσματα της εκπαίδευσης του κοινωνικού σώματος, δηλαδή το πώς επιστρέφει η εικόνα και μας αλλοιώνει, το πώς εκπαιδεύει αυτό που μας φορέσανε. Λοιπόν, μνημεία ιστορικά πρέπει να γίνουνε παραδοσιακά. Το πάνω, σας πληροφορώ, όταν κατεδαφίστηκε αυτό το σπιτάκι κατεδαφίστηκε για να φτιαχτεί το κάτω για να γίνει παραδοσιακό. Δε συζητάμε βέβαια για τις ευλογίες της **Ε.Π.Α.Ε.**. Βεβαίως με τις ευλογίες της **Ε.Π.Α.Ε.**, και δεν είναι και κακή η **Ε.Π.Α.Ε.**, υπάρχουν πολλές **Ε.Π.Α.Ε.** ανάλογα με το ποιο από τα μέλη θα ξυπνήσει εκείνο το πρωί και θα πάει και τι έχει στο μυαλό του… Λοιπόν, ορίστε, αυτό είναι αποτέλεσμα, αυτό είναι αποδεκτό, δεν αντιδρά κανείς σε αυτό, μην νομίζετε, πολύ λίγοι το καταλαβαίνουν. Τι ωραίο σπίτι που έκανε και είναι και παραδοσιακό και είναι και νεοκλασικό, όλα τα έχει.

Λοιπόν, ένα είναι αυτό, δεύτερον, σχολείο παλιό με τα χρωματάκια του, απλή παρέμβαση. Αυτό είναι δημόσιο κτήριο, μπλε και άσπρο θα γίνει αυτό, δε γίνεται. Τι ήταν αυτό το κίτρινο; Όλα βολικά και στον αυτόματο.

Επίσης, ένα ωραιότατο καφενείο των αρχών του αιώνα έγινε έτσι… Κλείστηκαν τα ανοίγματα, για να γίνει πιο παραδοσιακό και, όπως σας το λέω πιο παραδοσιακό το λένε όλοι… Αυτά, μεταξύ αρχιτεκτόνων νομίζω ότι είναι εύκολα και όλοι τα καταλαβαίνουμε…

Πάμε τώρα και σε κάτι που έχω την αίσθηση ότι και μεταξύ αρχιτεκτόνων έχουμε

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

12:30-13:30

ένα θέμα: Χώρα Κυθήρων, ένας οικισμός με τρεις-τέσσερις (3-4) ζώνες. Κάστρο προενετικό, Ενετική επέκταση, Αγγλοκρατία, νεότερο τμήμα και νεότατο. Έτσι; Τώρα μιλάμε στα όρια νεότερου, δηλαδή μέχρι τον Δεύτερο (2ο) Παγκόσμιο Πόλεμο και από εκεί μέχρι σήμερα. Λοιπόν, με τις ευλογίες, όχι με τις ευλογίες μόνο αλλά με τις οδηγίες, τις κατευθύνσεις της Εφορίας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων επειδή η χώρα λοιπόν είναι ενετικός οικισμός, χτίζουμε ενετικά… Πάρτε λοιπόν το καινούριο του 2012 το ενετικό… Πάρτε το και ελάτε και πείτε στον τουρίστα πού είναι το ενετικό, πού είναι το παλιό και πού το καινούριο, έλα πες στον ντόπιο ποια είναι η πατρίδα σου. Δες το, αυτό είναι και αυτό βέβαια είναι στον αυτόματο γιατί είναι υπό τις οδηγίες των Εφοριών Βυζαντινών Αρχαιοτήτων αλλά και αυτές από εκεί τροφοδοτούνται, από αυτήν την ιδιοτροπία, το παλιό, αυτοί έχουνε και τον ρόλο τους, επιμένουν λίγο πιο πολύ… Αν ήτανε Εφορία Νεοτέρων Μνημείων θα ζητούσαν να γίνουνε όλα λίγο νεότερα, εντάξει τα ξέρουμε αυτά… Αλλά αυτό πρέπει και μεταξύ αρχιτεκτόνων να το συμφωνήσουμε.. Είδα και από κάποιους μελετητές να προτείνετε ότι πρέπει δίπλα σε αυτά να κάνουμε μεγάλα, ίδια και ακόμα παραπάνω. Τώρα μιλάμε για το αντίστροφο πρόβλημα, εμείς λέμε στον παραδοσιακό ιστό να διαφοροποιείται το παλιό από το καινούριο για να μην κοροϊδεύουμε, και εδώ πάμε στον καινούριο ιστό και φτιάχνουμε παραδοσιακό και το ερώτημα είναι η καλή ρέπλικα, όχι η κακή ρέπλικα. Η κακή ρέπλικα δεν ξεγελάει στο κάτω-κάτω, την καταγγέλλεις εύκολα. Την καλή ρέπλικα είναι

>

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ

Α ΜΕΡΟΣ

δύσκολο να την καταγγείλεις και κοινωνικά είναι δύσκολο. Άντε εξήγησε στον άλλον τι θα πει ιστορική αλλοίωση.

Συγγνώμη για τον ρυθμό μου.

Πάμε τώρα σε ένα ακόμα πιο χαρακτηριστικό… Βλέπετε το ίδιο αλλά όχι πια σε έναν ιστό όπου είναι αναγνώσιμο το λάθος, όπως σας το περιέγραψα είναι αναγνώσιμο έτσι; Αλλά εδώ, που δεν είμαστε σε πυκνό ιστό, έχουμε το μεσαιωνικό κτήριο και έχουμε και αυτό εδώ. Κοιτάξτε πόσο ωραία που μοιάζουν, τι ωραία που ταιριάζουν όπως έλεγε ο κύριος Λαγός… Ορίστε, κάτι τέτοιο περίπου μας λέτε… Βέβαια είναι όπως το χέρι του Πίτερ Σέλλερς που κάνει έτσι **Ο ΝΑΖΙ, ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΚΡΥΦΤΕΙ, ΒΓΑΙΝΕΙ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΑΚΙ**[16]. Ο άνθρωπος ήθελε την θέα και το φως το νότιο, το μεγάλωσε εκτός των παραδοσιακών προτύπων… Λίγοι το πρόσεξαν… Βλέπετε, ένα (1), δυο (2)… Ποιο είναι το αυθεντικό; Που είναι η αυθεντικότητα εδώ; Ποιο είναι το παλιό και το καινούριο; Πόσο χάνονται; Πόσο βρίσκονται; Αυτός είναι ένας διάλογος, που πρέπει να τον κάνουμε γιατί υπάρχει μεγάλη σύγχυση μεταξύ μας. Δεν μπορείς να τον κάνεις αυτόν το διάλογο εκτός των τοίχων και εκτός του γλωσσαριού των αρχιτεκτόνων. Δεν μπορείς, είσαι χαμένος από χέρι, είμαστε πολύ πίσω σε αυτό, εδώ μεταξύ μας και δεν μπορούμε να τον κάνουμε.

Από site εταιρίας προκάτ: Υπάρχει ένα σαφές μήνυμα, οι αυστηρότεροι όροι δόμησης. Δεν πάει να μου τους φτιάξετε, εγώ σας έχω, να το, το λέει πάνω: Ταυτίζομαι με τους πιο αυστηρούς όρους δόμησης. Αυτά θα μου πείτε θα αλλάξουν; Αυτά είναι αποτελέσματα των όρων δόμησης, περνάνε, χτίζονται. Αυτά τα προκάτ, οι ναοί αυτοί που δεν είναι ναοί, κάτι άλλο είναι, γεμίζει η Ελλάδα από αυτούς, βαμμένοι λέει στα χρώματα... τα βλέπετε τα χρώματα; Ο εξωτερικός ελαιοχρωματισμός έχει γίνει σύμφωνα με τους πολεοδομικούς κανονισμούς της νησιώτικης αρχιτεκτονικής. Και λες δεν πάει να λέει; Ένα site είναι, θέλει να πουλήσει ο άνθρωπος.

Πότε ήταν στα Νέα, στην εφημερίδα, ο Σηφουνάκης με τον Τουρνικιώτη που έλεγαν ότι ο ελαιοχρωματισμός κ.τ.λ.; Να το… Αυτό, αυτό λένε… Έτσι, διότι δεν έχουμε παλιά χρώματα… Τέλος πάντων το θέμα είναι, η ουσία αυτής της εικόνας είναι, ότι όσο και να αυστηροποιούμε τους κανόνες, όσο πιο πολύ τους αυστηροποιούμε, τόσο πιο πολύ στενεύει η συνταγή. Αυτοί οι άν-

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

12:30-13:30

16.
ΤΑΙΝΙΑ
STANLEY KUBRICK
Dr Strangelove (1964).

θρωποι –και οποιοσδήποτε αντιποιεί την αρχιτεκτονική– να στενέψουν τη συνταγή θέλουν… Αυτό θέλουν, μη μας πείτε δυο (2), ένα πέστε μας…

Αυτό δεν το ανταγωνίζεσαι με όρους οικονομίας, το ανταγωνίζεσαι με ένα δυνατό επιστημονικό επίπεδο που, ψάξε και βρες το όταν σταματήσεις να χρωστάς στο ταμείο…

Λοιπόν, πάμε τώρα να δούμε, συγγνώμη για την καθυστέρηση, τον ιδιωτικό και το δημόσιο ρόλο στην διοίκηση. Δηλαδή υπάρχει ένας δείκτης που λέει μέχρι πού η διοίκηση μπαίνει μέσα στο σπίτι του ανθρώπου και πού όχι. Αυτό είναι λίγο θέμα. Όχι λίγο, πολύ. Όταν λέμε μορφολογικοί κανόνες δόμησης, το παρελθόν τι είναι; Ότι οι ειδικοί όροι δόμησης αφορούν την κρούστα των κτιρίων λίγο-πολύ. Βάφονται άσπρα, τα παράθυρα τόσο επί τόσο, εκεί είναι οι επεμβάσεις, δεν είναι στην ογκοπλασία, είναι σε μια λεπτή κρούστα μεταξύ του μέσα του σπιτιού και του έξω, με την διαφορά ότι έχει επίδραση και στο μέσα γιατί αν βάλεις στενά παράθυρα μπαίνεις στην κρεβατοκάμαρα του άλλου. Αφού δε μπαίνει ο ήλιος μπαίνεις εσύ, είναι προφανές, αλλά συμβολικά το κράτος έχει την άνεση η διοίκηση να πηγαίνει μέχρι εκεί. Η όψη είναι δικιά μου, από εκεί και πέρα είναι δικό σου.

Η άποψή μου είναι ότι αυτό είναι τελείως αντίθετο με όλη την θεωρία περί κατοικείν της δεκαετίας του ’80, του Habitat και αυτό περί του ενδιάμεσου χώρου, του βιοχώρου, το πώς συγχέεται το ιδιωτικό και το δημόσιο και πως φτιάχνει ζωή έξω από τα κελύφη και μέσα από τα κελύφη και όλη αυτή η όμορφη θεωρία που υπήρχε τότε έχει πάει περίπατο. Απλά τα πράγματα, εγώ είμαι το κράτος και εσείς εδώ, τελείωσε. Το κέλυφος, δικό σου από μέσα, δικό μου από έξω. Όμως αυτό, κατά την άποψή μου είναι λάθος, ο πολίτης οφείλει να έχει παιδεία και το κράτος να διατηρεί τον ρόλο του ώστε να αναλαμβάνει ο πολίτης την ευθύνη για την διαχείριση της προσωπικής του ελευθερίας για το κατοικείν του, που δεν είναι μόνο το μέσα από τους τοίχους…

Παραλείπω κάποια πράγματα επειδή αργώ…

Αδιαφορούμε λοιπόν για τον πολεοδομικό και αστικό σχεδιασμό και επικεντρωνόμαστε στο μεμονωμένο κτήριο. Είναι αστείο αυτό που είπαμε και πριν, ότι το ελληνικό κράτος με τον ΓΟΚ, με το Γενικό Οικοδομικό Κανονισμό των κτιρίων,

>

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ

Α ΜΕΡΟΣ

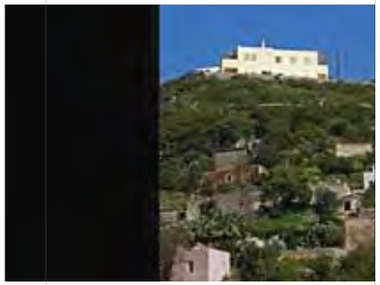

πολεοδομεί και με αυτούς τους κανόνες που θα έπρεπε να είναι περισσότερο αστικοί και πολεοδομικοί κάνει αρχιτεκτονική, υπάρχει η κλασική αντίφαση του ελληνικού κράτους. Λοιπόν, έλλειμμα σχεδιασμού. Τι εννοούμε αστικού σχεδιασμού: Καταρχάς, κυρίως και πάντα και πρώτα είναι η διάταξη των όγκων μέσα στους οικισμούς. Δείτε το, συμφωνότατα με όλους τους νόμους… Ωραία, να μικρύνουμε τον συντελεστή… Δεν είναι μόνο ο συντελεστής, είναι πολλά πράγματα αλλά είναι και αυτό… Είναι η διάταξη, η ογκοπλασία, οι σχέσεις μεταξύ των όγκων αντίστοιχα…

Το σούπερ μάρκετ που σας έδειξα πριν από μια άλλη σκοπιά, να το. Είναι αυτός ο όγκος συν ένας εδώ, είκοσι (20) φορές πάνω από τον μέσο όγκο του οικισμού. Εδώ, μια όμορφη κορυφογραμμή ενός μικρού, τελείως αδιάφορου οικισμού. Το καινούριο μπαμ-μπαμ και τη στεγούλα. Δεν είναι ο άνθρωπος νόμιμος, ο συνάδερφος καλός, παραδοσιακός, όλα, τα πάντα. Φουρούσια, ζαρντινιέρες… Θα είναι όμως στην κορυφογραμμή, που έχει αλλοιωθεί αν και τώρα το βλέπω οριζόντια. Αν το δείτε από κάτω θα είναι το μόνο που φαίνεται στην κορυφογραμμή και βέβαια εκτός σχεδίου. Εκτός σχεδίου δεν χρειάζονται φοβερές φιλοσοφίες, ωραία είναι όλα αυτά που έλεγε για υπόσκαφα κτίρια κ.τ.λ., συγγνώμη, αλλά αυτό που περνάει στην άκρη του ματιού και δεν το βλέπεις το ισόγειο ήδη χάνεται μέσα στη βλάστηση, ανάλογα το τοπίο βεβαίως… Αλλά αν δε μπορούμε να ελέγ-

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ | ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ | ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ | ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

12:30-13:30

ξουμε αυτό το πράγμα στην εκτός σχεδίου δόμηση δεν κάνουμε τίποτα.. Ό,τι και να συζητάς είναι τζάμπα…

Λοιπόν, να περάσω λίγο γρήγορα στις προτάσεις γιατί όλα αυτά τα ξέρουμε… Θέλω αυτό που είπαμε πριν –και που είπε και η κυρία Μουρμούρη ότι είναι πολύ ελπιδοφόρο–, να κινηθούμε ώστε να φτιάξουμε ένα διάταγμα-πλαίσιο μέσα στο οποίο να υπάρχουν υπουργικές αποφάσεις γιατί, όλα αυτά τα λάθη των ειδικών όρων δόμησης των προηγουμένων δεκαετιών, δεν άλλαζανε με τίποτα γιατί ήταν προεδρικά διατάγματα. Λοιπόν, αυτό πρέπει να λυθεί πρακτικά και κατεπειγόντως. Επίσης, θα πρέπει πιθανότατα να αναφερθεί, ότι μελλοντικές εξειδικευμένες μελέτες, μελέτες ανάπλασης οικισμών, που είναι κανονική, θεσμικά κατοχυρωμένη διαδικασία, θα πρέπει να υπερισχύουν αυτού του γενικού, αυτών των όρων που θα βγάλει αυτή η διαδικασία… Με αυτή την έννοια ένα πλαίσιο είναι πολύ βολικό γιατί πάνε και κουμπώνουν στο πλαίσιο χωρίς να υπάρχει πρόβλημα να κάνουμε μια εξειδικευμένη σωστή μελέτη και να είναι ανεφάρμοστη η οποία δεσμεύεται από ένα πρωτόλειο υψηλότερου επιπέδου ή προηγούμενου επίπεδου σχεδιασμού.

Επίσης, αν θέλουμε να είμαστε ειλικρινείς, στο τέλος της διαδικασίας της σημερινής, ίσως και των επομένων, εάν οι μελετητές από την ανάλυση που κάνουν διαπιστώνουν, όπως όλοι έχουνε διαπιστώσει και αυτό είναι το εντυπωσιακό, ότι η εφαρμογή των ειδικών όρων δόμησης μέχρι τώρα δεν είναι αποτελεσματική –εγώ λέω ότι έχει κάνει και ζημιά– το πρώτο συμπέρασμα είναι ότι σταματάμε να τους εφαρμόζουμε. Το πρώτο και αυτονόητο… Δεν πρέπει να φοβηθούμε να το πούμε αυτό. Αν αποφασίσουμε ότι είναι αλήθεια αυτό, αυτό είναι το συμπέρασμα. Όχι, είναι κακοί αλλά να δούμε μη στενοχωρήσουμε κανέναν και να συνεχίσουμε να τους εφαρμόζουμε λίγο αλλιώς…

Κάποιες προτάσεις από την οργανωτική επιτροπή οι οποίες είναι εσκεμμένα πρωτόλειες –για να αποτελέσουν βάση συζήτησης– και ούτε έχουμε αποφασίσει όλοι μαζί με λεπτομέρειες πάνω στις προτάσεις μιας και δεν ήταν σκοπός μας.

Πρώτον, να αξιολογηθεί η δυνατότητα, κατά τη σύνταξη των αιτιολογικών εκθέσεων στη διαδικασία αδειοδότησης να υπάρχει αυξημένη απαίτηση για την ποιότητα του επιστημονικού λόγου και της τεκμηρίωσης… Ξέρετε ότι στα συμβούλια και στις **Ε.Π.Α.Ε.** η τεκμηρίωση ήταν: *το κτίριο ταιριάζει απόλυτα με το περιβάλλον.*

Αιτιολογείστε γιατί ταιριάζει..

Έτσι, γιατί ταιριάζει…

Λοιπόν, αυτό πρέπει να κοπεί και πρέπει οι αιτιολογικές εκθέσεις να είναι σαφείς, μεγάλες, σημαντικές, απαραίτητες, να προβλεφτεί και στο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των Συμβουλίων Αρχιτεκτονικής να είναι απαιτητές και να έχουν, να ανταποκρίνονται σε αρχιτεκτονικό γλωσσάρι.

Αν μπορούμε, να δούμε αυτή την προκήρυξη, αυτή τη διαδικασία, ως μια ευκαιρία για να κάνουμε πέντε (5) βασικά πράγματα. Αντί να κάνουμε σαράντα πέντε (45) ανεφάρμοστα, ή λάθος, ας κάνουμε πέντε (5) σωστά.

Ποια θα είναι αυτά;

Πρώτα να μεριμνήσουμε για κάποια ζητήματα αστικού σχεδιασμού, εν πάσει περιπτώσει ενός επιπέδου σχεδιασμού προη-

>

Α ΜΕΡΟΣ

γούμενου από το μεμονωμένο κτίριο. Ποιο είναι αυτό; Είναι πρώτα από όλα, για την ανάγκη της διατήρησης, όπως ειπώθηκε και για την έλλειψη αυτή τη στιγμή πλαισίου να καθοριστούν με ακρίβεια, ή με σχετική ακρίβεια, όλα τα ιστορικά κέντρα που πρέπει να προστατευτούν ως ιστορικά κέντρα. Οι σημαντικές περιοχές όπου θα διατηρηθούν ως σύνολα και βέβαια και τα κτίρια που πρέπει να διατηρηθούν ως κτίρια και όχι μόνο αυτά που πρέπει να διατηρηθούν ως γραφικά, ή διατηρητέα, ή παλιά, αλλά και αυτά στην βάση τους, τουλάχιστον να υπάρξει χώρος για έναν μελλοντικό εμπνευσμένο σχεδιασμό των χωριών ώστε να έχουμε και τα σύγχρονα, τα ενδιάμεσα, όλα αυτά τα αξιόλογα.

Δηλαδή, να μην ταυτιστεί το αξιόλογο με το παλιό, να δούμε ποια είναι τα πραγματικά αξιόλογα.

Λοιπόν, βασικό: η ογκοπλασία, τα μεγέθη, ο όγκος, η κλιμάκωση, οι σχέσεις μεταξύ των κτιρίων και βέβαια η παύση ισχύος του ΝΟΚ, αυτής της ισοπεδωτικής νομοθεσίας, αυτού του μηχανισμού που χτίζεις το ίδιο στην Αθήνα το ίδιο και στα Κύθηρα να πάψει, να πρέπει οι οικισμοί να ξεφύγουν από πολλά πολεοδομικά μεγέθη που καθορίζονται κυρίως από τις πλάγιες αποστάσεις, από το τι θα πει ημιυπαίθριος, πόσο είναι αυτός κ.τ.λ. Οπότε γενικότερα ο περιορισμός της ισχύος του ΝΟΚ.

Επίσης, να δούμε τι θα κάνουμε με τα κενά και πλήρη του αστικού ιστού, δηλαδή τις αδόμητες περιοχές. Ποιες από αυτές πρέπει να είναι αδόμητες γιατί το κενό αυτό αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο του οικισμού είτε για λόγους θέας, είτε για λόγους μνήμης, ή για πολλούς λόγους και ποιες είναι δομήσιμες και πώς δομούνται.

Επίσης, στο επίπεδο της διατήρησης, τα σοκάκια όλα αυτά που τώρα ξέρετε καταστρέφονται για να γίνουν τέσσερα (4) μέτρα βάσει αυτής της ηλίθιας νομοθεσίας, να δούμε αν πρέπει να διατηρηθούν μέτωπα ή πρασιές, όλα αυτά και όχι ο καθένας όπου θέλει και ό,τι θέλει όταν υπάρχουν ήδη υφιστάμενα σημαντικά στοιχεία…

Πάμε τώρα, να αφήσω λιγάκι το σχέδιο, θα το πω μετά αυτό, θα μπορούσαμε γι αυτό που λέμε στους αξιόλογους οικισμούς να πάρουμε το παράδειγμα της Κύπρου. Αξιόλογο λέω γενικά αυτό που λέμε τρέχοντα αξιόλογο, μπορεί να είναι και ενδιαφέροντες και παραδοσιακοί αλλά στους αξιόλογους θα μπορούσαμε να βάλουμε μια πολύ απλή αρχή και να τελειώνουμε εδώ και στο μέλλον, μόλις γίνουνε τοπικές μελέτες, όταν υπάρχει διαβούλευση, να δούμε τις ανάγκες, τις αναπτυξιακές προοπτικές, να δούμε τι άλλο μπορεί να είναι αλλά σε πρώτη φάση να πούμε μια πολύ απλή αρχή:

Να υπάρχει μια ειλικρίνεια στην χρήση των υλικών. Ξύλο για ξύλο, αλουμίνιο για αλουμίνιο, σίδερο για σίδερο. Να το πούμε, να το διατυπώσουμε εδώ όπως το είπαν οι Κύπριοι, δεν είναι τίποτα δύσκολο. Έτοιμο είναι αν το συμφωνήσουμε. Το λένε οι μελετητές στις προτάσεις. Το έγραψε εδώ και ο Κύπριος ο φίλος, το έχει ακριβώς.

Επίσης, για τα αξιόλογα σύνολα και τα ιστορικά κέντρα να αποφασίσουμε, ίσως όχι ποιο από τα δυο (2) θέλουμε, αλλά ότι υπάρχουνε δυο (2) βασικές προσεγγίσεις: Η μια είναι ότι ο διάλογος με το παλιό γίνεται αντιθετικά και ό άλλος ότι γίνεται όπως το είπαμε, εμένα δεν με ενδιαφέρει το άλλο για αυτό δεν το λέω, μου αρέσει η αντιθετική αντιμετώπιση. Υπάρχει μια συνδιαλλαγή, ένας διάλογος, είτε με τους ίδιους όρους, είτε με όρους αντίθεσης. Να το αποφασίσουμε αυτό, να το βάλουμε σαν πλαίσιο, ότι μπορεί να γίνεται έτσι ή αλλιώς, η πρότασή μου είναι ότι σε ωραιότατα κάτασπρα χωριουδάκια ό,τι καινούριο χτίζεται να είναι κατάμαυρο, ή καταμπλέ, δεν με νοιάζει. Να ξεχωρίζει το καινούριο από το παλιό μέσα στα ιστορικά κέντρα στα πυκνοδομημένα, παντού. Να το αποφασίζουμε όμως, ότι υπάρχει ένα πλαίσιο που κάνουμε αυτό ή εκείνο. Όχι και έτσι και γιουβέτσι και λίγο αλλιώς…

Πάμε στο εκτός σχεδίου, δόμηση σε κορυφογραμμές οριζόντια απαγορεύεται… Όχι, στην Μάνη, σε πολλά άλλα μέρη είναι χαρακτηριστικό να δομούνται αυτές οι κορυφογραμμές, να δούμε πώς χτίζουνε τις κορυφογραμμές με μια συγκεκριμένη μελέτη τοπίου, **Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.** ή οτιδήποτε, μέχρι να γίνει μπορούμε να είμαστε λίγο πιο συγκρατημένοι… Στις μελέτες σας μπορείτε εύκολα στον περιαστικό χώρο να δείτε στο τοπίο, ποια είναι τα χαρακτηριστικά και να πείτε χτίζουμε καταρχάς ή δεν χτίζουμε στις κορυφογραμμές. Απλό είναι και αυτό…

Ως κίνητρο προς τους ιδιώτες όταν θέλουν να χτίσουν να σπρώχνουν τη διοίκηση να εκπονεί μελέτες ώστε να περιορίσουμε την εκτός σχεδίου δόμηση, όχι να την καταργήσουμε γιατί αυτό είναι συγκινησιακό, να την καταργήσουμε με συγκεκριμένους όρους δυσβάστακτους για τον επενδυτή ώστε αν θέλει ο επενδυτής να κάνει επένδυση να πάει να τρέξει μια σωστή διαδικασία και να ορίσει πως; Με έλεγχο της πυκνότητας ανά στρέμμα για παράδειγμα, δεν ξέρω, ίσως, είναι θέματα αυτά.

Επίσης το θέμα της αντίθεσης με το περιβάλλον σε επίπεδο υλικών, άσπρο μέσα στο μαύρο ή μέσα στο σκούρο πράσινο και αυτά μπορούμε να τα σκεφτούμε.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ · ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ · ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ · ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

12:30-13:30

Α ΜΕΡΟΣ

Τέλος και για να μην σας κουράζω άλλο, αυτό που συζητάμε για τις κολυμβήθρες του Σιλωάμ, όπως θα έλεγε ο φίλος Ανδρεαδάκης, τις **Ε.Π.Α.Ε.** και νυν Συμβούλια Αρχιτεκτονικής. Δε γίνεται ό,τι έχουμε κάνει λάθος να πούμε άφησε το, θα το λύσει το Συμβούλιο Αρχιτεκτονικής. Δεν γίνεται να μεταβιβάζουμε έτσι την ευθύνη και πάλι αλλού γιατί αυτό λειτουργεί πάντα σε βάρος μας.

Θεωρώ άμεσο να σταματήσει η ποινικοποίηση της Αρχιτεκτονικής με την αλλαγή της πλειοψηφίας που απαιτείται για παρέκκλιση από τους ειδικούς όρους δόμησης όπως υπάρχουνε σήμερα. Δεν καταλαβαίνω το γιατί εδώ χρειάζεται αυξημένη πλειοψηφία τριών τετάρτων (3/4) και επίσης, πολύ σημαντικό, κάτι που έχει προξενήσει πολλά προβλήματα είναι, να αναρτώνται οι αποφάσεις για κοινωνικό έλεγχο στο Διαύγεια ή δεν ξέρω πού αλλού, αυτό το ξέρουν καλύτερα οι άνθρωποι της διοίκησης. Οι αποφάσεις αυτών των οργάνων, των Συμβουλίων Αρχιτεκτονικής, πρέπει να είναι προσβάσιμες στο Δήμο για δεκαπέντε (15) μέρες ίσως, δεν ξέρω, πρέπει πάντως να είναι προσβάσιμες. Δε γίνεται να ανακαλύπτουμε τερατουργήματα, να χτίζονται ξαφνικά, όταν έχει βγει η άδεια και να μην ξέρουμε τίποτα κανείς μας και να μην μπορεί να κάνει κανείς μας τίποτα, βασικό… Τέλος, αυτό που είπαμε, που είπανε και άλλοι συνάδελφοι, θεωρώ πολύ σημαντικό και προς εξέταση, τη δυνατότητα τα Συμβούλια Αρχιτεκτονικής να δίνουν εξαιρέσεις και παρεκκλίσεις, πάντα βέβαια ελεγχόμενα κοινωνικά, να δίνουν παρεκκλίσεις για σημαντικά πράγματα. Δηλαδή έρχεται ένα μεγάλο κτίριο, ναι, να πηγαίνει ό,τι θέλει ο άλλος, ας το εγκρίνει το Συμβούλιο ή για θέματα λιγότερο σημαντικά…

Ευχαριστώ… •

• Τώρα τελειώσαμε το πρώτο (1ο) μέρος…
Μέχρι να αλλάξει το προεδρείο… •

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Μια ερώτηση να κάνω…

• **Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ.** Ναι, έχουμε και ερωτήσεις, ξέχασα, συγγνώμη… Το ξέρω, ναι…
Θα κάνουμε ερωτήσεις αν θέλετε…

Για την διαδικασία, τελείωσε το πρώτο (1ο) μέρος, πάμε στο δεύτερο (2ο) μέρος με τις εισηγήσεις της Επιστημονικής Ομάδας.
Στο ενδιάμεσο και μέχρι να αλλάξει το προεδρείο θα κάνει μια εισήγηση, μια πεντάλεπτη παρέμβαση, ο Κώστας ο Καρατσώλης, ο δικηγόρος… Αγγελική έχεις μια ερώτηση… •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ	**ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ**	**ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ**	**ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΡΙΑΤΟΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ 12:30-13:30

Α. ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ. Από όσο ξέρω στις εργασίες που έχει να κάνει ο Σύμβουλος είναι και η σύνταξη των εξειδικευμένων προδιαγραφών της δεύτερης (2ης) φάσης.

Α. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΟΥ. Σε συνεργασία με την υπηρεσία…

Α. ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΥ.
Κάποιες σκέψεις δικές σας του πώς προχωράτε, πώς σκέφτεστε;

Α. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΟΥ. Έχουμε ήδη προχωρήσει, έχουμε κάνει και αρκετές συνεργασίες, δεν ξέρω αν… Έχουμε προχωρήσει αρκετά, έχουμε κάνει κάποιο βασικό σκελετό. Δεν είμαστε ακόμα σε θέση να παρουσιάσουμε τις εργασίες, αλλά έχουμε προγραμματίσει και μια σειρά συναντήσεων με τους επιβλέποντες, μια ομάδα επιβλεπόντων επιλεκτικά από όλες τις μελέτες και εκτιμούμε ότι το αργότερο σε δυο (2) βδομάδες θα μπορέσουμε να τις έχουμε διατυπωμένες …

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΤΣΩΛΗΣ. Είμαι ο Κώστας Καρατσώλης, Νομικός Σύμβουλος τώρα στο **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**, στον Αναπληρωτή Υπουργό κύριο Καλαφάτη, που έχει την κύρια αρμοδιότητα για αυτά τα ζητήματα και μας έχουν απασχολήσει το τελευταίο διάστημα.

Πραγματικά ήθελα να ακούσω περισσότερο σήμερα αλλά, με βάση τη συζήτηση και προς βοήθεια της συνέχισης της σκέψης και του προβληματισμού σας, θα ήθελα εντός πενταλέπτου να βάλω τρία-τέσσερα (3-4) νομικά κυρίως θέματα, για την εξέλιξη και τη σημασία αυτής της εργασίας.

Καταρχάς είμαι σίγουρος ότι έτσι, θεσμοθετημένα, θα μπορούσε να συνεχιστεί αυτή η συνεργασία. Νομίζω ότι θα είχε μεγάλο ενδιαφέρον αν συνεχιζόταν αυτή η συνεργασία –και μιλώ κυρίως για τους τρεις (3) πόλους που κατάλαβα εγώ– της επιστημονικής κοινότητας, του Συλλόγου και του Υπουργείου– υπό συνθήκες αλήθειας, δηλαδή πραγματικής αλήθειας για το αποτέλεσμα. Για να έχουμε ένα αποτέλεσμα όλης αυτής της σημαντικής δουλειάς πρέπει να καταλήξουμε σε έναν κανόνα. Ο κανόνας, είτε είναι ειδικού ή γενικού περιεχομένου, αν θα είναι Προεδρικό Διάταγμα ή Υπουργική Απόφαση, δεν εξαντλείται σε μια θεωρητική συζήτηση, έχει να κάνει με το Σύνταγμά μας, με το κανονιστικό περιεχόμενο των ρυθμίσεων που θα προτείνετε, και αυτό ίσως έχει μεγαλύτερη σημασία να προκύψει από τη συζήτησή σας σήμερα, καταρχάς, προκειμένου να το έχει ως εικόνα το Υπουργείου.

Δευτερευόντως, μην ξεχνούμε ότι κάποια πράγματα υπό συνταγματική επιταγή είναι πολύ δύσκολο να αλλάξουν. Δηλαδή, έχει πολύ ενδιαφέρον η τελευταία εισήγηση αλλά, αν δει κανείς τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας γύρω από αυτό το θέμα της προστασίας του οικιστικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, πιθανότατα να χρειαζόταν και μια συνταγματική αναθεώρηση, για να δούμε τέτοιου είδους ζητήματα. Πριν ένα-δυο (2) χρόνια είχε γίνει, αν θυμάστε, μια πολύ ενδιαφέρουσα συζήτηση για το Σύνταγμα, τους παραδοσιακούς οικισμούς και τα μορφολογικά στοιχεία, και είχε αναδειχθεί η απόφαση του ΣτΕ για την Ύδρα, όπου σε κατεδαφισμένο κτίριο είπε το Συμβούλιο της Επικρατείας ότι πρέπει η

>

17. Ε.Σ.Χ.Α.Δ.Α.
ΕΙΔΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΧΩΡΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΑΚΙΝΗΤΩΝ

18. Ε.Σ.Χ.Α.Σ.Ε.
ΕΙΔΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΧΩΡΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Α ΜΕΡΟΣ

ανέγερση να γίνει σύμφωνα με γκραβούρα που βρέθηκε και με αποκατάσταση…

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Ανακατασκευή…

Κ. ΚΑΡΑΤΣΩΛΗΣ. Ανακατασκευή του κτίσματος… Άρα, θέλω να σας πω ότι το μεγάλο ενδιαφέρον αυτής της συζήτησης, για να μην φτάσουμε στα λάθη μετά από μια πενταετία ή δεκαετία να μη μπορούμε να αλλάξουμε τυχόν κανονιστικά στοιχεία, είναι να φτάσουμε με αλήθεια στην πρότασή σας ως προς το αποτέλεσμα αυτών των ρυθμίσεων. Νομίζω ότι είναι μια εξαιρετική ευκαιρία για την διοίκηση.

Παραπλεύρως, μέσω αυτής της εργασίας προκύπτουν ζητήματα και ευκολίες για την Διοίκηση που αυτή τη στιγμή δεν τις φαντάζεστε καν. Να σας πω ένα-δυο (1-2) παραδείγματα: Έρχονται στρατηγικές επενδύσεις, **Ε.Σ.Χ.Α.Δ.Α.**[17], **Ε.Σ.Χ.Α.Σ.Ε.**[18], Ιδιωτικές Πολεοδομήσεις, Κανονιστικό πλαίσιο για επιμέρους ζητήματα, πώς τυχόν θα μπορούσαμε να προτυποποιήσουμε μια γρήγορη αδειοδότηση μιας αποθήκης όπως τέθηκε ή ως σχεδιασμός. Αντιλαμβάνεστε καταρχάς τι σημασία έχει όλο αυτό το υλικό ως πληροφορία για την διοίκηση μελλοντικά;
Κράτησα κάποια πολύ σημαντικά στοιχεία από πολλές παρεμβάσεις, είναι τρομερό να εξειδικεύεστε παραπάνω στον προβληματισμό σας στο ζήτημα των μικρών οικισμών. Άκουσα το νούμερο σήμερα ότι συνολικά οι οικισμοί είναι δώδεκα χιλιάδες οχτακόσιοι (12.800). Από μια άλλη ανάλυση, που έγινε στο Υπουργείου στο πλαίσιο αυτού του νομοσχεδίου που είπε ο κύριος Αλεξιάδης για την μεταφορά δικαιωμάτων για να ενισχυθούνε οι μικροί και εγκαταλειμμένοι οικισμοί, σκεφτείτε ότι γύρω στις πέντε με έξι χιλιάδες (5.000-6.000) –από τα τελευταία στοιχεία της Στατιστικής– είναι οι οικισμοί προ του ’23 ή αυτοί με όριο βάση του διατάγματος του ’85, που έχουν κάτω από τους εκατόν πενήντα (150) κατοίκους. Αν αντιληφθούμε και αυτό το οικονομικό στοιχείο, δηλαδή ότι οι άνθρωποι αυτή τη στιγμή όντως θέλουν να γυρίσουν στην περιφέρεια και να δημιουργήσουν συνθήκες ανάπτυξης του βιοτικού επιπέδου, αντιληφτείτε σε αυτό το πεδίο τη συνεισφορά της δικής σας μελέτης σήμερα.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ
ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ 12:30-13:30

Τρίτο (3ο) σημαντικό στοιχείο: είμαστε σε μια οικονομική κατάσταση όπου το Υπουργείου σήμερα κατηγορείται ή μάλλον βγάζει έναν χαρακτήρα εχθρικό απέναντι στον πολίτη. Θέλω να σας πω δηλαδή ότι στο πλαίσιο της συζήτησης και του πορίσματός σας πρέπει να λάβετε υπόψη σας και μια σημερινή συγκυρία. Σκεφτείτε δηλαδή τι θλιβερό είναι ότι τα μεγαλύτερα αιτήματα αυτή τη στιγμή στο Υπουργείου είναι να μη χαρακτηριστούν διατηρητέα. Φτάνουν δηλαδή στο γραφείο του Πρωθυπουργού άνθρωποι προκειμένου να αιτηθούν να γίνει πίεση, υπό πολιτικούς όρους, για να μη χαρακτηριστεί ένα ακίνητο ως διατηρητέο, ενώ εμείς το θέλουμε ως βασικό στοιχείο πολιτιστικής κληρονομιάς. Ή, παρακαλούν να μην ενταχθεί μια περιοχή στο σχέδιο, ή να μην κηρυχθεί παραδοσιακό ένα οικιστικό σύνολο.

Ως προς το ζήτημα της ποινικοποίησης του επαγγέλματος του Αρχιτέκτονα κ.τ.λ. πολύ αληθώς εγώ θα σας πω τις δυο (2) πλευρές στο Υπουργείου, δηλαδή πολιτών, άλλων Μηχανικών και των αιτημάτων των Αρχιτεκτόνων του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.**, ώστε να έχουμε ως αλήθεια τον προβληματισμό για όλο αυτό το πλαίσιο. Σύνταγμα, προστασία αρχιτεκτονικής πολιτιστικής κληρονομιάς, άρα το κράτος πρέπει να έχει επιμέρους διαδικασίες για να εξετάζει αυτά τα στοιχεία.

Συμβούλια Αρχιτεκτονικής: Για εμένα ήταν μεγάλη τομή η διάταξη, αν αντιληφτούμε το στόχο του Συντάγματος για την προστασία μέσω ειδικών όρων δόμησης, να μπορεί να παρεκκλίνει ο Αρχιτέκτονας, όσον αφορά στη μελέτη του, μέσω της έγκρισης του Συμβουλίου Αρχιτεκτονικής. Αντί να δούμε δηλαδή καλύτερα το πλαίσιο του Συμβουλίου Αρχιτεκτονικής, πώς θα βελτιώσουμε αυτήν τη διαδικασία και το ίδιο το επίπεδο των εκπροσώπων του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** ή των υπολοίπων εκπροσώπων, μην καταδικάζουμε απευθείας διατάξεις που δίνουν εκτονώσεις ή παρεκκλίσεις σε ένα πολύ σκληρό συνταγματικό πλαίσιο.

Τέλος, να προσθέσω σε σχέση με αυτήν τη συζήτηση που έγινε για τα προεδρικά διάταγματα ή/και τις υπουργικές αποφάσεις ότι: σαν πρώτη ανάγνωση νομίζω ότι είναι πάρα πολύ δύσκολο οι όροι δόμησης, αν αποφασίσετε να πάμε σε όρους δόμησης, να εκδοθούν με Υπουργική Απόφαση. Συνταγματικά δηλαδή, δεν υπάρχει αυτή η εξουσιοδότηση προς τον Υπουργό να ρυθμίσει τέτοιου είδους ζητήματα. Έχει σημασία όμως να δούμε ποια ειδικότερα τεχνικά χαρακτηριστικά, τοπικού πλέον ενδιαφέροντος, θα μπορούσαν να αφεθούν σε εξουσιοδότηση προς υπουργικές αποφάσεις έτσι ώστε να μπορούν εύκολα να μεταβάλλονται. Αυτά και περισσότερο, σας είπα, με την πρωτοβουλία και τον προβληματισμό σας μετά και τις τοποθετήσεις σας και αν θέλετε παραπέρα, κάνοντας σκέψεις από την πλευρά του Υπουργείου, νομίζω ότι θα είναι καλό πλέον, υπό την έννοια **workshops** στο Υπουργείο, αυτοί οι τρεις (3) πόλοι να καταλήξουμε. Για μένα, ως νομικό, θα ήταν καλό σήμερα η σχετική συνάντηση να κατέληγε σε ένα σχέδιο για το πώς οραματίζεστε εσείς αυτό το αποτέλεσμα υπό τίτλους, άρθρα, παραγράφους, εδάφια κ.τ.λ. Είναι αδύνατο βέβαια, εντάξει, υπό αυτές τις συνθήκες, αλλά νομίζω ότι πρέπει να δούμε με αλήθεια το μέλλον. Η σύμπτωση είναι ότι χθες είχαμε μια αντίστοιχη συζήτηση για τα αυθαίρετα με το Υπουργείο, σας το λέω δηλαδή σχετικά με τον καλό οραματισμό μας

Α ΜΕΡΟΣ

τον σημερινό και για το ποια είναι η πραγματική κατάσταση. Σίγουρα το αποτέλεσμα των αυθαιρέτων είναι η έλλειψη κανόνων και η έλλειψη ελέγχου. Άρα ο κανόνας χρειάζεται, χρειάζεται και το Υπουργείο από εσάς, έστω και αν έλλειψε αυτά τα τριάντα (30) χρόνια ο διάλογος, να έρθει αυτή η πρόταση για το μέγεθος του κανόνα, πόσο μεγάλος θα είναι ή πόσο μικρός ή αν θα είναι γενικός ή ειδικός ή ειδικότερος σε κάποια ζητήματα. Σας ευχαριστώ.

Δ. ΜΟΛΛΑ. Ήθελα να ρωτήσω τον κύριο Καρατσώλη αν γνωρίζει πόσο καιρό κάνει να κηρυχθεί ένα κτίριο ώσπου να βγει ΦΕΚ. Αν κάνεις μια αίτηση κήρυξης στο **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** λοιπόν, και από εκεί και πέρα και στο Υπουργείου Πολιτισμού, αν μάλιστα μπλεχτεί και με τα δυο (2) καήκαμε.
Ο λόγος λοιπόν για το ότι υπάρχει αίτηση να μην μπαίνουν οι οικισμοί, να μην γίνονται παραδοσιακοί και να μην κηρύσσονται τα κτίρια είναι όλη αυτή η γραφειοκρατία. Εμάς, εμένα προσωπικά με έχουνε βρίσει πελάτες γιατί τους έπεισα να μπούν σε μια διαδικασία να τα κρατήσουν, έχω χάσει δουλειές γιατί; επειδή οι άνθρωποι τελικά πείστηκαν ότι έχει μια αξία να κρατήσουν το κτίριο τους. Αυτή τη στιγμή τα κτίρια έχουν καταστραφεί, οι άνθρωποι αυτοί δεν προχώρησαν στο τέλος γιατί κράτησε τόσα χρόνια η διαδικασία, που τα παράτησαν. Έβαλαν αλλού τα χρήματά τους και βρέθηκα εγώ να είμαι και κακή σύμβουλος. Αυτός είναι ο βασικός λόγος και μιλάμε εδώ για πολιτική απόφαση.
Όταν ξέρω ότι δίνονται από τον Αναπτυξιακό, από τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα, από χίλια δύο, ένα σωρό χρήματα σε πλούσιους ανθρώπους για να γίνουνε πλουσιότεροι, για να ενισχύσουμε τον ανταγωνισμό, και όταν αυτοί οι πάμπλουτοι του τόπου αυτού παίρνουν του κόσμου τις επιδοτήσεις και του κόσμου τα χρήματα για να φτιάχνουν ακόμα μεγαλύτερες επιχειρήσεις, και δεν δίνουν ένα κίνητρο για να κρατήσει ο άλλος αυτό το σπίτι, που ξέρουμε ότι τις περισσότερες φορές κοστίζει πολύ περισσότερο να το αποκαταστήσει παρά να το γκρεμίσει, και να φτιάξει ακόμα και το ίδιο από την αρχή. Λοιπόν, αυτές είναι πολιτικές αποφάσεις.

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Κρατάμε την ερώτηση αυτή μαζί με τις άλλες που έχουμε κρατήσει από τις προηγούμενες τοποθετήσεις… Να σας πω λίγο δυο λόγια…

ΟΥΡ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ. Κάτι θέλω να ρωτήσω και εγώ τον κύριο Καρατσώλη. Κύριε Καρατσώλη, επειδή δεν είμαι σίγουρη αλλά είναι σχεδόν βέβαιο, με τον νέο φόρο ακινήτων, αυτόν τον ενιαίο, φορολογείται όταν έχεις περίσσιο συντελεστή σε ένα οικόπεδο, σαν να το έχεις κτισμένο. Αν εξαιρεθούν, νομίζω αυτή είναι η ερώτηση, έχουν εξαιρεθεί τα διατηρητέα; Δεν είμαι σίγουρη, νομίζω πως όχι και να το κίνητρο. Όλος ο κόσμος θα θέλει να τα κάνει διατηρητέα γιατί αλλιώς θα πληρώνει τα έντερά του. Λοιπόν, ρωτάω αυτό και αν είναι σωστό αυτό που λέω, που δεν είμαι σίγουρη, ιδού το κίνητρο…

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Είναι σαφές, ευχαριστούμε… Να…

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Να απαντήσει όμως.

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Θα απαντήσει όταν θα δοθούν όλες οι απαντήσεις: στη συζήτηση. Ορίστε; Λοιπόν, να σας πω για το

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ
ΜΑΡΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ

υπόλοιπο του προγράμματος. Επειδή ήδη έχουμε ξεφύγει περίπου μιάμιση (1,5) ώρα προτείνεται το εξής: Ότι ξεκινάνε οι τοποθετήσεις, θα ήθελα την διαθεσιμότητα όσων είναι να τοποθετηθούν στην επιστημονική ομάδα, αν κάποιοι έχουνε την δυνατότητα να τοποθετηθούν και αύριο το πρωί, επειδή υπάρχει αυτός ο χρόνος και προβλέπεται και στο πρόγραμμα. Να προηγηθούν όσοι πρέπει οπωσδήποτε να φύγουν σήμερα, διαφορετικά να ξεκινήσουμε αλλά κάποια στιγμή, όταν θα φτάσουμε στην ώρα της συζήτησης, θα πρέπει να σταματήσουμε και οι υπόλοιπες τοποθετήσεις της επιστημονικής ομάδας θα ακολουθήσουν αύριο το πρωί. Η συζήτηση πρέπει να γίνει σήμερα, όσοι είμαστε εδώ και για να απαντηθούν οι ερωτήσεις και για να γίνουν τοποθετήσεις και, έτσι και αλλιώς, στο πρόγραμμα υπάρχουν τοποθετήσεις της επιστημονικής ομάδας και αύριο το πρωί, και μετά τα συμπεράσματα και τα πορίσματα. Υπάρχει κάποιος ο οποίος είναι σίγουρο ότι δεν θα μείνει για αύριο το πρωί ώστε να τον έχουμε υπόψη μας να προηγηθεί στις τοποθετήσεις; Ο κύριος Αδαμάκης… Ναι, σας είδα… Άλλος; Ναι, ωραία… Ο κύριος Μαμαλούκος και ο κύριος… ο πατήρ Φιλόθεος…

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Δεν νομίζω να μπαίνει καλά το θέμα…
Τα μέλη της επιστημονικής επιτροπής
και σήμερα και αύριο…

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Ο χρόνος που είχε βάλει η οργανωτική επιτροπή όταν όλα πήγαιναν χωρίς καθυστερήσεις, ήταν δέκα (10) λεπτά. Δεν μπορούμε να τον μειώσουμε σαφώς, διότι οι άνθρωποι έχουνε προετοιμαστεί τουλάχιστον για αυτόν το χρόνο και νομίζω ότι –μετά από όσα έχουμε ακούσει αυτές τις μέρες– και αυτός είναι και ο στόχος της παρέμβασης μου τώρα, είναι ότι θα θέλαμε, όταν υπάρχει μια παρέμβαση ουσιαστική και θέλει δώδεκα (12) λεπτά ή δεκατρία (13) να μην το κόψουμε στα δέκα (10) μην αφήνοντας τον άνθρωπο να ολοκληρώσει… Με αυτήν την έννοια είπα να υπάρχει αυτή η ελαστικότητα και πιθανά κάποιοι να μιλήσουν και αύριο το πρωί…

Ευχαριστώ… •

1η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΜΕΛΕΤΕΣ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΔΟΜΗΣΗΣ
& ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Β ΜΕΡΟΣ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΩΝ

15:00-17:30
πρακτικά

ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ

24, 25 & 26 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2014

15:00-17:30
σάββατο

Β ΜΕΡΟΣ

ΜΙΑ ΤΟΜΗ,
ΚΑΜΙΑ ΟΨΗ,
ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ
ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΦΑΙΝΟΝΤΑΙ

• **Κ. ΠΑΛΥΒΟΥ.** Λοιπόν, μπορούμε να συνεχίσουμε για να μην χάνουμε χρόνο κατά αυτόν τον τρόπο; Κυρίως επειδή είμαστε μιάμιση (1,5) ώρα πίσω στο πρόγραμμά μας, για να διευκολύνουμε, ζητάμε από κάποια από τα μέλη της επιστημονικής επιτροπής, οικειοθελώς, να παρουσιάσουν τις παρεμβάσεις τους αύριο. Έτσι τίθεται το θέμα. Εγώ θα πρόσθετα επίσης ότι ούτως ή άλλως θα έχουμε μια μεγάλη γενική συζήτηση, κάποιοι από εμάς θα μπορούσαμε ενδεχομένως αυτά που έχουμε να πούμε να τα πούμε και στο πλαίσιο αυτής της συζήτησης. •

• **Β. ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ.** Να πω κάτι επί της διαδικασίας; Λέμε τώρα για τα μέλη της επιστημονικής επιτροπής για αύριο ενώ το αντίθετο ισχύει. Ο κόσμος είναι που δεν μπορεί να βρεθεί αύριο, επειδή αύριο στο πρόγραμμα είναι μόνο η επιστημονική επιτροπή. Δηλαδή οι πιο πολλοί από τον κόσμο είναι που προγραμμάτισαν να ακούσουν τις εργασίες της ημερίδας μέχρι σήμερα το βράδυ και αύριο σου λέει που θα είναι η επιστημονική επιτροπή δεν χρειάζεται να είμαι, μπορώ και να φύγω. Όχι τώρα δίνουμε άδεια στα μέλη της επιστημονικής επιτροπής να φύγουν αύριο. Αυτό είναι το θέμα… Καθυστερήσαμε μιάμιση (1,5) ώρα. Είχαμε ανοχή σε όλες τις εισηγήσεις των είκοσι (20) λεπτών και καθίσαμε μιάμιση (1,5) ώρα, και ξαφνικά λογοκρίνετε την επιστημονική επιτροπή για να κερδίσουμε μιάμιση (1,5) ώρα παραπάνω συζήτηση και ενώ η συζήτηση είναι για το ίδιο θέμα. Δεν μπορώ να το καταλάβω, με συγχωρείτε… •

• **Κ. ΠΑΛΥΒΟΥ.** Δεν λογοκρίνουμε, είπαμε να δώσουμε την δυνατότητα να προηγηθεί… •

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Όχι, ήδη μπαίνει…
Όλες οι εισηγήσεις τραβάγανε
και πηγαίνανε…

• **Κ. ΠΑΛΥΒΟΥ.** Βασίλη, συγγνώμη, παρουσιάζονται αλφαβητικά για να μην υπάρχει καμία παρεξήγηση. Ζητάμε την δυνατότητα να προηγηθούν κάποιοι οι οποίοι πιθανόν πρέπει να αναχωρήσουν χωρίς να σημαίνει ότι θα κοπεί η τοποθέτηση όλων των μελών της επιστημονικής ομάδας… •

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Ωραία, να τελειώνουμε, ας περάσουνε
αυτοί οι άνθρωποι να μιλήσουνε…

• **Κ. ΠΑΛΥΒΟΥ.** Βασίλη, θεωρούμε ότι υποχρεωτικά κανένας δε θα φύγει, όλοι θα είμαστε εδώ και ας είναι και αύριο και θα ακούσουμε κανονικά. Λόγω κόπωσης, λόγω μιάμισης (1,5) ώρας καθυστέρησης, κάποιες από τις ομιλίες αυτές θα μεταφερθούν για αύριο. Αυτό ζητάμε. Ίσαίσα για να υπάρχει η άνεση να ακουστούν σωστά. Λοιπόν, ξεκινάμε τότε… •

• **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ.** Προτείνω να ξεκινήσουμε αλφαβητικά, όπως από το πρόγραμμα, και καλώ τον κύριο Αδαμάκη Κωνσταντίνο… •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ — **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** — **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

15:00-17:30

Β ΜΕΡΟΣ

• **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΔΑΜΑΚΗΣ.** Σας ευχαριστώ πολύ, δε θα ξεπεράσω τα δέκα (10) λεπτά. Έχω να κάνω κάποιες επισημάνσεις. Καταρχήν ευχαριστώ πολύ για την πρόσκληση και την φιλοξενία. Σε μια τόσο δύσκολη περίοδο σαν αυτήν που διανύουμε, γενικευμένης ομολογουμένως απαξίας οικονομικής, πολιτικής και κοινωνικής, θεωρώ ότι μια εκδήλωση σαν την σημερινή, μια εκδήλωση για τον πολιτισμό της χώρας, είναι μια ισχυρή δόση αισιοδοξίας που την έχουμε ανάγκη όλοι μας είτε σε προσωπικό επίπεδο, είτε σε συλλογικό. Νομίζω λοιπόν ότι πρέπει να ευχαριστήσουμε και το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** και τον **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** αλλά και τους Τοπικούς Φορείς που είχαν την πρωτοβουλία και πήραν και το βάρος της διοργάνωσης της εκδήλωσης.

Δε μπορώ να μην σταθώ επίσης στο γεγονός ότι ομάδες με διεπιστημονική οργάνωση και στελέχωση βρήκαν απασχόληση, και είχαν κάποιες αμοιβές από το **Ε.Σ.Π.Α.** Χωρίς να είναι αιχμή, δε γνωρίζω για ποιο λόγο κάποιες ομάδες ανέλαβαν τόσες πολλές μελέτες. Ίσως η κυρία Μουρμούρη θα μπορούσε να μας απαντήσει. Φαντάζομαι ότι θα υπήρχαν και άλλοι ενδιαφερόμενοι και σε μια τέτοια περίοδο, καλά θα ήταν να είναι μοιρασμένες, μοιρασμένο το αντικείμενο και για το τελικό αποτέλεσμα, και γιατί, φαντάζομαι, ότι πρέπει να ολοκληρωθούν σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα.

Θέμα λοιπόν της συνάντησης είναι η μελέτη κανόνων, προδιαγραφών, οδηγιών, ειδικών πολεοδομικών και αρχιτεκτονικών όρων και ας τους ονοματίσουμε όπως θέλουμε… Κατά την προσωπική μου άποψη η μορφή εμπεριέχει, πρέπει να εμπεριέχει και να συσχετίζεται με την δομή, την τυπολογία, την λειτουργία και τα υλικά των κτιρίων και γενικότερα των κατασκευών. Άκουσα με πολύ προσοχή τις, ομολογουμένως ενδιαφέρουσες, εισηγήσεις των μελετητών κατά περιοχή. Διέκρινα μάλιστα, σε κάποιες από αυτές, ένα ειλικρινές ενδιαφέρον και μια αγωνία, θα έλεγα, για το περιεχόμενο αλλά και το τελικό αποτέλεσμα… Θα καταθέσω λοιπόν και εγώ κάποιες σκέψεις μέσα από έναν προβληματισμό ο οποίος βεβαίως δεν αναπτύχθηκε σε αυτό το διήμερο, έχει ξεκινήσει πριν από τριάντα (30) περίπου χρόνια μιας που ζω και δραστηριοποιούμαι στην περιοχή της Μαγνησίας, μια πολύ ευαίσθητη περιοχή με το Πήλιο, τα νησιά αλλά και πολλούς οικισμούς με λιγότερο από δυο χιλιάδες (2.000) κατοίκους.

Έχουμε ένα διάταγμα από το 1980 περίπου. Δεν θα το απαξιώσω γιατί πιστεύω ότι τα πράγματα δεν είναι μόνο άσπρο-μαύρο. Το διάταγμα βοήθησε σε κάποια κατεύθυνση αλλά και έκανε πολύ κακό σε κάποια άλλη. Τα άσχημα αποτελέσματα φάνηκαν πάρα πολύ καλά στις εικόνες που μας έδειξε η ομάδα της Μαγνησίας και η κυρία Μπεζαντέ. Βεβαίως, ενδιαφέρον θα ήταν, με πρόλαβε ο κύριος Μπίρης προηγουμένως, να δούμε και μερικά αξιόλογα και ενδιαφέροντα παραδείγματα και υπάρχουν αρκετά τέτοια, όχι όμως πολλά στον αριθμό. Και στις δυο των περιπτώσεων και την κακή και την καλή τα παραδείγματα είναι νόμιμα ή κινούνται στα όρια της νομοθεσίας.

Προσωπικά δε με ενδιαφέρει το αυθαίρετο που είναι κτισμένο σε στυλ πενταόροφης αστικής πολυκατοικίας ή σε στυλ παγόδας, αυτό θεωρώ ότι είναι θέμα της πολιτείας και των ελεγκτικών της μηχανισμών. Τι έφταιξε λοιπόν και στο Πήλιο –το ίδιο συμβαίνει και σε άλλες περιοχές δεδο-

>

μένων των αναλογιών και των τοπικών συνθηκών– και έχουμε ως αποτέλεσμα αυτό το εντελώς στρεβλό μοντέλο;

Θα αναφερθώ λοιπόν σε πέντε-έξι (5-6) θέματα πολύ επιγραμματικά:

Νεοπαραδοσιακά, πρώτο θέμα… Η προσφορά ρετσέτας και μοντέλου από το διάταγμα είναι η ευκολία πάνω στην οποία κάθονται οι περισσότεροι μελετητές, αρχιτέκτονες και μη… Αρκεί δηλαδή, για την πιστοποίηση της «παραδοσιακότητας», η χρησιμοποίηση ενός σαχνισιού σε λάθος θέση, λάθος προσανατολισμό, χωρίς ανοίγματα, με κατασκευή από μπετόν, που αυτό βεβαίως δεν θα ήταν κακό αν δεν υπήρχε η προσθήκη διακοσμητικών ξύλινων δοκών που φαίνονται ότι το αντιστηρίζουν. Τα επιμέρους μορφολογικά στοιχεία είναι βεβαίως ένα θέμα. Δεν είναι όμως το μείζον.

Το μεγαλύτερο κατά την άποψή μου είναι αυτό που αλλοιώνει την υπάρχουσα ή επικρατούσα πυκνότητα στους οικισμούς και τη σύνθεση των όγκων των κτιρίων. Τα πηλιορείτικα κτίρια συνήθως ήταν πολύ απλά γεωμετρικά πρίσματα ορθογώνια ή σχήματος *Γ*. Τι αξία έχει να δούμε τη λεπτομέρεια για το κάγκελο ή το παράθυρο όταν υπάρχουν σοβαρότατα θέματα που σχετίζονται με την ογκοπλασία της οικοδομής.

Θέμα δεύτερο (2ο), η τοποθέτηση στο ανάγλυφο του εδάφους. Το Διάταγμα αναφέρει ότι το ύψος του κτιρίου πρέπει να υπολογίζεται από το φυσικό ή το διαμορφωμένο έδαφος. Εκεί έχει γίνει το λάθος και πρέπει να αλλάξει. Τι νόημα έχει λοιπόν όταν το διαμορφωμένο έδαφος γίνεται με την κατασκευή τοίχων αντιστήριξης που έχουνε πέντε (5), έξι (6), ίσως και δέκα (10) μέτρα ύψος. Είδαμε πολλές εικόνες προηγουμένως. Αυτό και αν συνιστά αλλοίωση του περιβάλλοντος και της κλίμακας του χώρου.

Θέμα τρίτο (3ο), Αρχιτεκτονικές Επιτροπές ή Συμβούλια Αρχιτεκτονικής. Τα ανέφερε και πριν από λίγο ο νέος συνάδερφος. Είναι ή δεν είναι επιστημονικά όργανα; Ποιοι συμμετέχουν και για ποιον λόγο και με ποια κριτήρια; Είναι δυνατόν τα μέλη των Επιτροπών που κρίνουν όλα αυτά τα ευαίσθητα θέματα να επιλέγονται με βάση την επετηρίδα και τις κομματικές διεργασίες και ισχυρισμούς; Αυτή είναι η αλήθεια, δεν πρέπει να την κρύψουμε. Πολλά από τα κτίρια που μας έδειξε η ομάδα της Μαγνησίας έχουνε σφραγίδα της **Ε.Π.Α.Ε.** η οποία πιθανά έπιασε το δέντρο αλλά έχασε το δάσος. Διόρθωσε το κάγκελο ή το παράθυρο και αγνόησε την κλίμακα, τον όγκο, την σχέση του με τον υπόλοιπο οικισμό.

Παρόλο που ο νέος νόμος, για τα νεοσύστατα Συμβούλια Αρχιτεκτονικής, είναι βελτιωμένος σχετικά με τα προσόντα των μελών τους, δυστυχώς στις τοπικές κοινωνίες δεν τηρούνται και ίσως η σύνθεσή τους να είναι και παράνομη.

Τέταρτο (4ο) θέμα, επεκτάσεις οικισμών και φυσικό περιβάλλον. Παραλογισμός. Αλόγιστες επεκτάσεις με μόνο σκοπό και στόχο την κακώς εννοούμενη ανάπτυξη. Είναι δυνατόν ανάπτυξη για το Πήλιο να είναι η καταστροφή της εύφορης αγροτικής γης, του δάσους και του καταπληκτικού φυσικού περιβάλλοντος; Το φυσικό περιβάλλον νομίζω ότι είναι η υπεραξία της περιοχής. Είναι αυτό που έφερε τα μοναστήρια κατά τον δέκατο τέταρτο (14ο) και δέκατο πέμπτο (15ο) αιώνα, τους πρώτους κολεγιακούς πυρήνες γύρω από αυτά και την μετε-

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

Β ΜΕΡΟΣ

ξέλιξή τους σε οργανωμένους οικισμούς. Το φυσικό περιβάλλον είναι αυτό που συνέβαλε στη δημιουργία όλων αυτών των έργων πολιτισμού, των οικισμών, των κατοικιών, των εκκλησιών, των καλντεριμιών, των γεφυριών και άλλων. Ας μην ξεχνάμε λοιπόν ποτέ ότι η φύση και το περιβάλλον είναι το κεφάλαιο και η υπεραξία όχι μόνο του Πηλίου αλλά και όλων των άλλων περιοχών. Οι επεκτάσεις λοιπόν, δυστυχώς έγιναν με την παρότρυνση και τις πιέσεις των τοπικών δημοτικών αρχόντων και παλιών προέδρων των κοινοτήτων και βεβαίως, με τη σύμφωνη γνώμη της μεγαλύτερης μερίδας των κατοίκων που αντικατέστησαν τα χωράφια τους –που είχαν πολύ μικρότερη αξία– με οικόπεδα φιλέτα – που μπορούσαν να τα αξιοποιήσουν αμέσως.

Θέμα πέμπτο (5ο), δόμηση εκτός σχεδίου. Είναι προφανές ότι πρέπει να προτείνουμε περιορισμό του συντελεστή δόμησης. Οι επεκτάσεις και η εκτός σχεδίου δόμηση τείνουν να μετατρέψουν όλο το Πήλιο σε μια ενιαία οικιστική ζώνη, σε έναν μεγάλο οικισμό. Βεβαίως καταλαβαίνω ότι είναι αρκετά δύσκολο να καταργήσουμε εντελώς –όπως και στο εξωτερικό– την εκτός σχεδίου δόμηση, θα μπορούσαμε όμως να προτείνουμε μια δόμηση πενήντα (50), εξήντα (60), εβδομήντα (70) τετραγωνικά, με τέτοιους όρους και ύψη και ορόφους όπως ήταν οι παλιές αποθήκες με τις οποίες εξυπηρετούνταν οι αγροτικές περιοχές.

Θέμα έκτο (6ο), κατατμήσεις. Οι εικονικές κατατμήσεις μεγάλων οικοπέδων για την αύξηση της εκμετάλλευσης και η εν σειρά, με αστική χάραξη, τοποθέτηση των κατοικιών παραπέμπει σε κλώνο της πόλης υπονομεύοντας το χαρακτήρα και την αρχιτεκτονική και την πολεοδομική ποιότητα των παραδοσιακών οικισμών. Γι αυτό νομίζω ότι μετά την τροποποίηση, όπως υπολογίζω ότι θα γίνει, του διατάγματος δεν πρέπει να υπάρχει αύξηση των τετραγωνικών και της δόμησης έστω και αν γίνει κατάτμηση.

Έβδομο (7ο) θέμα και τελειώνω… Ένταξη νέας αρχιτεκτονικής σε παραδοσιακό περιβάλλον. Σαφώς και η σύγχρονη αρχιτεκτονική μπορεί και πρέπει να εντάσσεται στους παραδοσιακούς οικισμούς. Για να επιβιώσει ένας αρχιτεκτονικός οργανισμός πρέπει να εξελίσσεται και να ανανεώνεται, αλλιώς κινδυνεύει να γίνει μουσείο του εαυτού του. Αυτό βέβαια δεν μπορεί να σημαίνει ότι μπορούμε να χτίσουμε παγόδες, ελβετικά σαλέ και οριζόντιες ή πολυώροφες πολυκατοικίες αστικού τύπου. Στην δεκαετία του ’50 ο Ράιτ (F. L. Wright) σχεδίασε ένα από τα πιο ενδιαφέροντα μοντέρνα έργα του – την κατοικία Ματζιέρι στο μεγάλο κανάλι της Βενετίας, και τότε όμως οι συντηρητικές απόψεις και το κατεστημένο της πόλης αντέδρασαν, και έτσι η πόλη έχασε ένα περίφημο κτήριο.

Ένα λεπτό ακόμα θέλω… Ένα κτήριο κτισμένο με σύγχρονα υλικά και νέο αρχιτεκτονικό λεξιλόγιο που σέβεται τις βασικές αξίες της παράδοσης, το μέτρο, την κλίμακα, την καθαρή ογκοπλασία, την προσαρμογή στην μορφολογία του εδάφους, ένα κτήριο που αναφέρεται σε αυτές τις αρχές και δεν προσποιείται την «παραδοσιακότητα» αντιγράφοντας επιμέρους μορφολογικά στοιχεία, είναι νομίζω και η ζητούμενη εκδοχή για το νέο και την εξέλιξη. Το νέο κτήριο οφείλει να εντάσσεται ως μέρος του συνόλου, σαν μια από τις φωνές της χορωδίας, ή σαν ένα από τα όργανα μιας καλοστημένης ορχήστρας που, ενώ διαφέρουν

>

μεταξύ τους σε ό,τι αφορά στη μορφή και τον ήχο, όλα μαζί αποτελούν ένα ενιαίο και εύηχο σύνολο. Πρέπει το νέο να ερμηνεύσει με κριτικό τρόπο το πνεύμα του τόπου εμπλουτίζοντας ταυτόχρονα τον ίδιο τον ειδικό πολιτισμό της περιοχής συνεπικουρώντας την στοιχειοθέτηση του νέου, μέσω των οικοδομημάτων, σε μια σύγχρονη αρχιτεκτονική παράδοση.

Ευχαριστώ πολύ… •

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Ευχαριστούμε τον κύριο Αδαμάκη. Ο κύριος Βασίλης Γκανιάτσας, παρακάμπτω τους τίτλους όλων για να γλυτώσουμε χρόνο. •

• **Β. ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ.** Τώρα εγώ δεν ξέρω αν θα… Δεν ξέρω αν θα μπορέσω να κρατήσω ακριβώς τα δέκα (10) λεπτά…

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Ωραία… •

Β. ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ. Γιατί αν το υπόσχομαι πρέπει να το κρατήσω και θα περιοριστώ…

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Εντάξει… •

Β. ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ. Αλλά σίγουρα νομίζω μπορεί να χρειαστεί λίγο παραπάνω…

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Θα σε ειδοποιήσουμε στα δέκα (10) και θα κρίνεις μόνος σου… •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

15:00-17:30

Β ΜΕΡΟΣ

Β. ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ.
Ελπίζω να μην είμαι ο μόνος που θα λογοκρίνεται σε όλο αυτό το τριήμερο. Έχουμε λοιπόν δυο (2) θέματα νομίζω να συζητήσουμε τα οποία είναι συσχετισμένα:

Το ένα είναι η προστασία της Κληρονομιάς η οποία γίνεται αναγκαστικά με σημερινό σχεδιασμό, δε γίνεται με τον παλιό σχεδιασμό, γίνεται με σημερινές επεμβάσεις και, εν πάσει περιπτώσει, αυτό που ορίζουμε ως κληρονομιά είναι σημερινή αξία. Σας θυμίζω ότι το γεωργιανό Εδιμβούργο κηρύχθηκε ως διατηρητέο είκοσι πέντε (25) χρόνια πριν από το μεσαιωνικό Εδιμβούργο. Γιατί; Γιατί δεν έβλεπαν το μεσαιωνικό Εδιμβούργο ως άξιο προστασίας όταν προστάτεψαν το γεωργιανό. Πρέπει δηλαδή να καταλάβουμε ότι οι αξίες της κληρονομιάς είναι αυτές που φτάνουν ως εμάς, δεν έχουν κάποια αντικειμενική υπόσταση. Εκεί λοιπόν, πέρα από την έννοια της ενεργής ή ανενεργής ιστορίας, πέρα από την έννοια και της κληρονομιάς, η έννοια της παράδοσης, *tradition* τη λέει ο φιλόσοφος ο **ΓΚΑΝΤΑΜΕΡ**[1], νομίζω ότι έχει πολύ ενδιαφέρον γιατί η παράδοση, λέει, είναι αυτό που διεκδικεί σχέση με εμάς. Προσέξτε, η παράδοση διεκδικεί σχέση με εμάς. Δεν επιλέγουμε εμείς αυθαίρετα στην ιστορία και λέμε αυτό μας ενδιαφέρει, αυτό δεν μας ενδιαφέρει.

Το δεύτερο (2ο) θέμα, που είναι συσχετισμένο, είναι η νέα αρχιτεκτονική η οποία είναι αυταξία, ας μην το ξεχνάμε, τη βλέπουμε πάντα σε σχέση με τα παραδοσιακά αλλά είναι μια αυταξία, είναι μια ανάγκη, όχι μόνο λειτουργική αλλά και έκφραση μιας κοινωνίας, όπως ήταν και οι παλιές κοινωνίες, αλλιώς θα είχαμε μείνει στα πελασγικά κτίρια. Άρα ουσιαστικά και η νέα αρχιτεκτονική έχει αυταξία αλλά όμως, για να έχει νόημα, θα πρέπει αναγκαστικά να συνδέεται με την Κληρονομιά. Δεν είναι δηλαδή θέμα του καλού μελετητή να ευαισθητοποιηθεί και του κακού να μην ευαισθητοποιηθεί… Αναγκαστικά η Αρχιτεκτονική δημιουργεί σε ένα υπάρχον περιβάλλον, αναγκαστικά θα το λάβει υπόψη, αν δεν το λάβει τόσο το κακό για αυτήν.

Άρα, ουσιαστικά με αυτά τα δυο (2) συσχετισμένα θέματα έχουμε και, εμπειρικά αποδεδειγμένα, δυο (2) απολύτως απαράδεκτες τακτικές και μερικές που είναι συσχετισμένες.

1.
Hans-Georg Gadamer
ΧΑΝΣ-ΤΖΟΡΓΚ ΓΚΑΤΝΑΜΕΡ (1900-2002)
Γερμανός φιλόσοφος.

>

Οι απολύτως απαράδεκτες βεβαίως είναι οι ακραίες, η καταστροφή της κληρονομιάς ή της παράδοσης ή της ιστορικής αρχιτεκτονικής, πείτε το όπως θέλετε και δεύτερον (2ον), η άσχετη και ασυνάρτητη ως προς τον τόπο όπου κτίζεται, δημιουργία. Αυτά είναι απολύτως απαράδεκτα.

Υπάρχουν όμως και τα σχετικώς απαράδεκτα. Σχετικώς απαράδεκτα είναι ο διαχωρισμός της προστασίας από την ανάπτυξη και η αυθαίρετη κόκκινη γραμμή που λέει ότι μέχρι εκεί έχω μια τακτική προστασίας και από εκεί και πέρα έχουμε μια προστασία ανάπτυξης. Νομίζω ότι ο σχεδιασμός είναι ενιαίος, και ότι ο σχεδιασμός της προστασίας και ο νέος σχεδιασμός πρέπει να συναντιούνται σαν τμήματα της ίδιας ακριβώς τάσης –που πρέπει να είναι ο σχεδιασμός– και να κλιμακώνονται αμοιβαία μεταξύ τους. Δηλαδή, πού είναι προστασία και πού είναι νέα αρχιτεκτονική για το καλό, ξαναλέω, και των δυο (2), όχι για χάρη της παράδοσης, ούτε για χάρη του καινούριου και της ανατομίας και της έκφρασης του αρχιτέκτονα.

Αυτές οι δυο (2) προσεγγίσεις μόνο σε ακραίες μορφές ταυτίζονται. Αυτές που λέμε ανακατασκευές. Ανακατασκευή έγινε στο Δεύτερο (2ο) Παγκόσμιο Πόλεμο στη Βαρσοβία, ανακατασκευή έγινε στο **ΤΕΛΚ**[2]. Γιατί έγινε αυτή η ανακατασκευή που όλοι την κατακρίνουν από το Χάρτη της Βενετίας και μετά; Πραγματικά παράγει κιβδηλία, παράγει αναυθεντικότητα, παράγει ψέμα αλλά, από την άλλη μεριά, υπάρχουν εξαιρέσεις. Το ότι έπρεπε εκείνη τη στιγμή η ψυχή ενός λαού να ανασυσταθεί και να αναιρέσει το καπρίτσιο ενός βομβαρδισμού, που έγινε ακριβώς για να τους σπάσει το ηθικό, ήταν ο λόγος που όλοι οι ειδικοί της προστασίας και η UNESCO, συμφώνησαν ότι θα μπορούσε και να γίνει. Αλλά όχι ότι μπορεί να γίνει αυτό, για παράδειγμα, σε πολύ μεγάλες και εκτεταμένες περιπτώσεις και πρέπει να είναι εντελώς εξαιρετικές αυτές οι περιπτώσεις.

Αυτό τώρα μας αφορά γιατί είναι ένας κίνδυνος. Ακούστηκε και στο μήνυμα του κυρίου Σηφουνάκη ότι: τα κάναμε όλα αυτά με τις προστασίες και τα Προεδρικά Διατάγματα και τα διατάγματα προστασίας, για να αποφύγουμε το νέο-μοντέρνο. Κινδυνεύουμε όμως να πάμε στο νεοπαραδοσιακό. Να πάμε από την Σκύλα στην Χάρυβδη. Και δεν είναι τυχαίο γιατί το διάταγμα του κύριου Σηφουνάκη στην εισήγησή του, που ήταν σαράντα δυο (42) σελίδες, αρχίζει από τον Αποστράτη. Ο οποίος Αποστράτης καταστράφηκε από τον σεισμό του ’68 και η χούντα μετά δεν τον πρόσεξε όπως έπρεπε, με αποτέλεσμα να καταστραφεί τελείως. Πολύ λοιπόν κατανοητό ότι ο κύριος Σηφουνάκης ήθελε να ανακατασκευάσει τον Αποστράτη. Θα μπορούσα να δεχτώ ακόμα και αυτό, πραγματικά. Να αναιρέσω το καπρίτσιο του σεισμού και να ανακατασκευάσω τον Αποστράτη. Αυτό που δεν μπορώ να δεχτώ είναι να βλέπω τον Αποστράτη στην Μεσσηνία, στην Ηλεία και στις υπόλοιπες είκοσι οχτώ (28) μελέτες που θα ακολουθήσει το Υπουργείο. Αυτό είναι το πρόβλημά μου. Άρα λοιπόν αυτό είναι το ζήτημα της ανακατασκευής, αυτό είναι το ζήτημα της κιβδηλίας το οποίο διατρέχει όλους τους χάρτες. Ειπώθηκε από διάφορους, αρχίσαμε από την Βενετία, πήγαμε λίγο πιο πίσω στην Χάρτα της Αθήνας, θα κάνω μετά μια σύντομη αναφορά, οι πιο πολλοί είναι *in the Spirit of Charter of Venice*, οι πιο πολλοί δηλαδή αρχίζουνε από εκεί, από την έννοια της κιβδηλείας και ότι δεν πρέπει να έχουμε το σκηνικό.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

15:00-17:30

Β ΜΕΡΟΣ

Άρα λοιπόν, ο σχεδιασμός της προστασίας και ο σχεδιασμός της ανάπτυξης αναγκαστικά συνυπάρχουν και ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να το κάνουμε είναι με μια κατά αναλογίαν πράξη και όταν η πράξη είναι κατά αναλογίαν είναι πράξη δημιουργική, είναι μια πράξη μετάφρασης. Η πράξη της μετάφρασης εξυπηρετεί δυο (2) σκοπούς: Φέρνει το παλιό στο σήμερα, αυτό που είναι σε άλλη γλώσσα, στη δικιά μου και την εμπλουτίζει. Δεν είναι καθόλου απορίας άξιο ότι οι καλύτεροι μεταφραστές είναι οι ίδιοι ποιητές, δεν είναι απλώς μεταφραστές, αλλιώς το *Google Scholar* ή το *Google Translator* μπορεί και να σας αρκεί. Αυτή λοιπόν η αναλογική θεώρηση χρειάζεται οδηγούς, είναι κατά αναλογίαν συσχετισμός, που χρειάζεται οδηγούς.

Οδηγούς καταφατικούς, προς τα πού να πάει –όροι δόμησης– και οδηγούς αποφατικούς, προς τα πού να μην πάει, περιορισμός δόμησης. Δεν είναι τυχαίο ότι αυτοί οι δυο συνδέονται. Τόσο λοιπόν η έννοια του οδηγού όσο και της οδηγίας, έχουν ενδιαφέρον γιατί δείχνουν, έχουν μέσα τους, την έννοια του δρόμου, της οδού, έχουν δηλαδή μεθοδολογικό χαρακτήρα και όχι τελικό αποτέλεσμα. Έχουν χαρακτήρα του πώς να σε οδηγήσω κάπου, αλλά όχι να σε πάω εκεί. Εκεί ακριβώς εστιάζει το πρόβλημα των μορφολογικών κανόνων. Δηλαδή, το πρόβλημά τους είναι ότι ούτε ορίζουν ως καταφατικοί όροι, ούτε αποφατικά περιορίζουν, αλλά καθορίζουν. Δηλαδή σου λένε ακριβώς τι θα κάνεις, δε σε προδιαθέτουν ούτε άμεσα, ούτε έμμεσα, στο τι να κάνεις και τι να μην κάνεις –που θα ήταν μια καθοδήγηση μιας δημιουργικής διαδικασίας– αλλά σου καθορίζουν ακριβώς τι θα κάνεις κι αυτό για εμένα αποτελεί ένα τριπλό σφάλμα:

Το πρώτο (1ο) σφάλμα είναι ηθικό. Είναι ηθικό προς τον οικισμό γιατί όταν λες ότι θα γίνει ακριβώς με αυτόν τον τρόπο και όχι με άλλον, αυτό που δηλώνει αυτό είναι ότι έχω στο μυαλό μου, στο βάθος του ορίζοντα, μιαν εικόνα την οποία μπορεί και να μην τη λέω στους άλλους, να μην την ομολογώ, αλλά έχω μια εικόνα με βάση την οποία κάνω αυτό το σχήμα. Πάω στην εικόνα και έρχομαι πίσω και λέω ότι για να δημιουργήσω αυτήν την εικόνα, που θα ήθελα να δω στο τέλος, να βάλω τώρα τους περιορισμούς οι οποίοι θα οδηγήσουν σ’ αυτήν. Υπάρχει λοιπόν αυτή η προκατασκευασμένη εικόνα, τεκμηριωμένη –δεν ξέρω πώς– η οποία αναγκαστικά υποβό-

>

2.
Telč
ΤΕΛΚ
Μικρή πόλη της Νότιας Μοραβίας, με πιθανόν την πλέον όμορφη κεντρική πλατεία της Τσεχίας.

σκει και λανθάνει σε όλα αυτά τα Προεδρικά Διατάγματα.

Υπάρχει δηλαδή μια τελική εικόνα που τη θέλει αυτός που βγάζει το προεδρικό διάταγμα και επιχειρεί μια κλωνοποίηση. Το πρόβλημα μου δεν είναι μόνο η κλωνοποίηση ως κλωνοποίηση, αλλά η κλωνοποίηση ποιου προτύπου. Ποιου προτύπου; Εκεί που αποφάσισα εγώ να παγώσω τον χρόνο; Δηλαδή, αν τελειώσουν τα διατάγματα του 2015, από το 2015 και πέρα έχει τελειώσει η Ιστορία, και απλώς μετά επαναλαμβάνεται σε θέμα και παραλλαγές στον αιώνα τον άπαντα, ή μέχρι να αναιρεθούν τα Προεδρικά Διατάγματα; Ποιος αποφασίζει ότι η Ιστορία σταματάει τώρα, και από εδώ και πέρα αρχίζει η έννοια της ανακύκλωσης;

Ξέρετε είναι διπλό το κακό, δεν αφορά μόνο στις νέες κατασκευές, γιατί αν ήδη υπάρχει μια τέτοια ηθική, ότι αυτό το πράγμα το έχω και είμαι μια χαρά, αυτό μετά θα καθορίζει και την αναστύλωση των αυθεντικών κτισμάτων, αυτό για το οποίο πολλοί αγαπητοί συνάδερφοι και εδώ λένε, παιδιά εντάξει αυτά που κάνετε τα καινούρια, αλλά να μην χάσουμε τα παλιά γιατί τα παλιά είναι οι μάρτυρες, έτσι; Αν χάσουμε και τους μάρτυρες τότε δε θα ξέρουμε πραγματικά τι είναι αυθεντικό και τι δεν είναι, και δεν θα έχει νόημα να μιλάμε για ένταξη. Άρα λοιπόν τα Προεδρικά Διατάγματα δεν αφορούν, και επηρεάζουν μόνο τη νέα αρχιτεκτονική, έμμεσα επηρεάζουν όλες τις ανακατασκευές, προσθήκες που θα γίνουν και στα αυθεντικά πια, κομμάτια της παράδοσης. Άρα λοιπόν αυτή η λογική είναι ηθικό σφάλμα, δηλαδή επεμβαίνεις στην ζωή ενός οικισμού, δεν τον αφήνεις να αναπτυχθεί. Ίσως από υπερβολική αγάπη, ίσως από διαστροφή, ίσως από υποκρισία, ίσως από αδιαφορία.

Σκεφτείτε το νησάκι του Montenegro, το **SVETI STEFAN**[3]. Το έχουν κρατήσει όπως ήταν τον δέκατο έκτο (16ο) αιώνα, είναι ντυμένοι οι σερβιτόροι μονόφθαλμοι με τον γάντζο και εξυπηρετούν τους τουρίστες και έχουνε παγώσει το χρόνο στον δέκατο έκτο (16ο) αιώνα, γιατί οι Αμερικανοί τουρίστες που είναι επί το πλείστον και οι Ιάπωνες τους αρέσει πάρα πολύ αυτή η ειδυλλιακή εικόνα. Να αναπτυχθεί λοιπόν, αλλά προσέξτε, να αναπτυχθεί αυτός ο οικισμός για τον οποίον μιλάμε, όχι να αναπτυχθεί γενικώς ή να πάει κατά όπου πάει το Μπιλμπάο ή να πάει κατά όπου πάει η Αμερική. Αυτή είναι η μεγάλη δυσκολία, να δούμε τι είναι αυτό, για αυτό η Ανάλυση έχει αυτόν το μεγάλο στόχο, να δούμε τι είναι αυτό και μετά να δούμε που αυτό πάει. Άμα δεν ξέρω τι είναι αυτό που να το πάω; Δεν πάω αυτό, πάω κάτι άλλο ή στη θέση του βάζω κάτι άλλο. Αυτή είναι η μεγάλη δυσκολία. Άρα λοιπόν αυτή η ανάπτυξη, η διαφοροποίηση στον χρόνο, η απορρόφηση των καινοτομιών, όλα αυτά που κάνανε όλες οι εποχές πρέπει ακριβώς να δούμε σε τι αναφέρονται αλλιώς χάνουμε, υπερβαίνουμε τη φέρουσα ικανότητα του οικισμού, υπερβαίνουμε και τη συμβατότητά του.

Υπάρχουν καλοί αρχιτέκτονες, που κάνουν καταπληκτικές επεμβάσεις, αλλά υπάρχουν μερικές φορές και όρια που όσο καλός αρχιτέκτονας να είσαι και ο Σνότσι να είσαι και ο Le Corbusier να έρθει, μερικά πράγματα δεν αντέχουν, δεν είναι συμβατά, τελείωσε. Ένας διαγωνισμός στην Λευκάδα, που απαιτούσε μια ξενοδοχειακή μονάδα χιλίων (1.000) κλινών, θα πρέπει κάποιος να το αποδείξει και να μην το λέει έτσι εύκολα όπως το λέω εγώ, αλλά δεν είναι συμβατό, δεν πάει να είναι ο άλλος ο καλύτερος αρχιτέκτονας του κόσμου, δεν υπάρχει. Αυτό που λένε οι δικηγόροι, πού είναι ο κύριος

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

Καρατσώλης: you don't have a case, δεν έχεις θέμα. Δεν είναι το πώς υποστηρίζεις μια υπόθεση, δεν έχεις υπόθεση καν, δεν υπάρχει δηλαδή πραγματικό αντικείμενο πάνω στο οποίο να μπορείς να αναπτύξεις την σκέψη σου.

Το δεύτερο (2ο) λάθος, το οποίο έπεται του ηθικού είναι ότι είναι λογικό σφάλμα. Ξέρετε, στο ηθικό κάποιος λέει εγώ είμαι ανήθικος. Στο λογικό σφάλμα δεν μπορείτε να κάνετε πέρα, τελείωσε, είστε στριμωγμένοι σε μια γωνία και εσείς και εγώ, και δε μπορείτε να κάνετε τίποτα άλλο. Ποιο είναι το λογικό σφάλμα όταν οι μορφολογικοί κανόνες επιβάλλουν και καθορίζουν ακριβώς το πώς θα γίνει η αρχιτεκτονική; Το λογικό σφάλμα είναι: όταν αναλύετε αγαπητοί συνάδερφοι και εγώ και εσείς και όλος ο κόσμος, αναγκαστικά πάτε σε μια εικόνα αφαιρετική. Ο Αριστοτέλης αυτό το ονομάζει κατηγοριοποίηση. Από τα πολλά πάει να βρει το ένα, έτσι λειτουργεί το ανθρώπινο μυαλό, ψάχνετε πεντακόσιους (500) οικισμούς, βρίσκετε τα βασικά στοιχεία, τα οποία τα λέτε αντιπροσωπευτικά, τα λέτε βασικά, τα λέτε χαρακτηριστικά και μετά προσπαθούμε αυτά τα χαρακτηριστικά να τα κάνουμε Αρχιτεκτονική. Το σφάλμα είναι ότι στην πρώτη (1η) περίπτωση έχετε μια αφαιρετική εικόνα, στην δεύτερη (2η) περίπτωση έχετε ένα πραγματικό κτήριο. Όταν ταυτίζετε την αφαιρετική εικόνα με το πραγματικό κτήριο έχετε κάνει ένα λογικό σφάλμα. Δεν είναι ούτε αισθητικό ούτε ηθικό το σφάλμα, είναι λογικό. Αυτό το πέρασμα λοιπόν από την Ανάλυση στη Σύνθεση είναι πάντα το μεγάλο άλμα, το μετέωρο στο κενό, γι αυτό και στις προδιαγραφές δεν λέμε ανάλυση γενικώς.

Λέμε Ανάλυση των Οικισμών εν όψει του ότι καλείστε και εσείς και εμείς μετά, να κάνετε προδιαγραφές. Άλλη ανάλυση θα κάνατε του ίδιου οικισμού για αυτόν τον σκοπό, άλλη ανάλυση του ίδιου οικισμού αν σας λέγανε να χαράξετε έναν νέο δρόμο, άλλη ανάλυση του ίδιου οικισμού εσείς οι ίδιοι το ίδιο χρονικό διάστημα άμα θέλατε να βάλετε ένα περίπτερο ή να κάνετε μια κατοικία. Δεν υπάρχει η έννοια της αντικειμενικής ανάλυσης. Η Ανάλυση πάντα είναι προθετική, είναι εν όψει του ότι θέλω να κάνω αυτό. Γι αυτό και η ανάλυση ποτέ δεν είναι στείρα, έχει μέσα συνθετικό σπέρμα.

Ο Αρχιτέκτονας που ξέρει να βλέπει μέσα στην ανάλυση, διαμορφώνει τη Σύνθεση και βέβαια, με την σειρά της,

3.
Sveti Stefan
MONTENEGRO
Νησίδα-οικισμός (Γιουγκοσλαβική κυβέρνηση επί Τίτο) μετετράπη εξ' ολοκλήρου σε ξενοδοχείο.

η Σύνθεση ακριβώς μετά μπορεί και κάνει αυτό το γεφύρωμα, το περίφημο άλμα, γιατί; Γιατί εμπεριέχεται ήδη στον τρόπο που κάποιος έχει αναλύσει. Να ξαναπώ ένα μικρό παράδειγμα για να καταλάβουμε το λογικό σφάλμα του αφαιρετικού με το πραγματικό. Είναι σα να σας λέω την περίφημη διαφήμιση που λέει ότι ο μέσος όρος γεννήσεων στην Ελλάδα είναι ένα κόμμα είκοσι τρία (1,23) παιδιά και, αφαιρετικά, είναι σωστό, είναι μια γενίκευση σωστή. Έχετε δει ποτέ ένα κόμμα είκοσι τρία (1,23) παιδιά στον δρόμο; Καταλάβατε δηλαδή; Το αφαιρετικό με το πραγματικό δεν μπορείς να το ταυτίσεις, πρέπει μετά να κάνεις το άλμα από την αφαιρετική σκέψη πάλι στην πραγματική πρόταση. Αυτό δεν ξεπερνιέται.

Το τρίτο (3ο) σφάλμα λοιπόν είναι ότι αυτοί οι μορφολογικοί κανόνες είναι παράνομοι, παράνομοι με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο. **ΧΑΡΤΑ ΑΘΗΝΩΝ 1931**[4], εφτά (7) άξονες, ο πέμπτος (5ος) άξονας λέει σύγχρονες τεχνικές και υλικά που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε αναστηλώσεις. Δηλαδή, στον Παρθενώνα βάζουμε τιτάνιο αλλά στον ΑηΣτράτη πρέπει να βάλω αυθεντικό στραβόξυλο, που δεν ξέρω πού θα το βρω για να το βάλω κάτω από το σαχνισί. Λοιπόν, στον Παρθενώνα βάζω τιτάνιο όπως και στο πόδι μου, αν σπάσει, αλλά στον ΑηΣτράτη πρέπει να είναι στραβόξυλο. Τώρα, αν έβρισκα στραβόξυλο για τον ΑηΣτράτη, θα το χρησιμοποιούσα στα ναυπηγεία που το ψάχνουν για τα τελειώσουν τα σκαριά, δε θα το έβαζα στον ΑηΣτράτη.

Λοιπόν, **ΧΑΡΤΑ ΒΕΝΕΤΙΑΣ 1964**[5], άρθρο εννιά (9), το αληθινό και το αυθεντικό και μάλιστα δίνει σημασία στις ηθικές έννοιες. Άρθρο δεκατρία (13), ότι οι συμπληρώσεις πρέπει να φέρουνε την σφραγίδα της εποχής. **ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ**[6] άρθρο έντεκα (11), αξιόλογες προσθήκες όλων των εποχών πρέπει να φαίνονται στο μνημείο στη σημερινή υπόσταση και πρέπει να γίνονται σεβαστές. Άρθρο δεκατρία (13), οι προσθήκες πρέπει να είναι ανεκτές, να σέβονται το παλιό, αλλά και να είναι διακριτές.

ΓΡΑΝΑΔΑ[7], που τη λέμε συνέχεια, άρθρο δεκαπέντε (15) και δεκαεφτά (17), προσέξτε η Γρανάδα τι φοβερό πράγμα έχει: Η Γρανάδα επιβάλλει να είστε δημιουργικοί, δηλαδή οι κακοί αρχιτέκτονες είναι και παράνομοι. Να το πω πιο απλά. Άρθρο δεκαπέντε (15), κάθε συμβαλλόμενος οφείλει να ενημερώνει την κοινή γνώμη για την αξία της κληρονομιάς ως στοιχείο της πολιτιστικής ταυτότητας αλλά και ως πηγή έμπνευσης και δημιουργικότητας για τις σύγχρονες και τις μελλοντικές γενιές, σας το λέει η Γρανάδα, θέλετε να τηρήσετε τη Γρανάδα; Πρέπει να είστε δημιουργικοί… Δεν μπορεί να είστε ούτε παθητικοί ούτε συντηρητικοί με την έννοια αυτή. Άρθρο δεκαεφτά (17), σας το ξαναλέω μπας και δεν το είδατε στο δεκαπέντε (15), στο τέσσερα (4), στα μέσα παραγωγής της αρχιτεκτονικής δημιουργίας η οποία επιβεβαιώνει την επιβολή της εποχής μας στην πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης. Όλα αυτά λοιπόν που λέμε είναι στο Χάρτη, αν δεν τα κάνετε είστε παράνομοι, δεν έχετε απλώς μια διαφορετική άποψη. Εμένα δεν με ενδιαφέρουνε οι διαφορετικές απόψεις. Έχετε παραβεί τη Γρανάδα. Εντάξει είναι του ’85 αλλά το ’92 έγινε Νόμος του ελληνικού κράτους. Έχετε παραβεί ένα Νόμο του Ελληνικού Κράτους.

ΝΑΡΑ[8], αυθεντικότητα, το είπατε. Η Νάρα το βασικό που έκανε και γι αυτό έγινε στην Ιαπωνία, δεν είναι τυχαίο. Δεν έγινε επί ευρωπαϊκού εδάφους, μιλάει για την πολυμορφία της έκφρασης, για τον πλούτο και τις διαφορετικές εποχές και τις διαφορετικές κοσμοθεωρίες. Λοιπόν, φανταστείτε το αυτό σε πολυπολιτισμικές κοινότητες, οι Πομάκοι που ειπώθηκε αυτές τις μέρες ή ας πούμε διαφορετικές εποχές… Πρέπει να αναγνωρίζεις αυτό όλο και παραπάνω και στις σημερινές πολυπολιτισμικές κοινωνίες είναι ακόμα πιο σημαντικό… Εδώ αυτή τη στιγμή δηλαδή τι να σας πω τώρα, στο Παρίσι ο Τάφος των Βασιλέων ας πούμε στο Βόρειο Παρίσι που είχανε ταφεί όλοι οι βασιλιάδες εκτός από δυο (2), είναι τόπος Νιγηριανών σαράντα (40) χρόνια, και οι Νιγηριανοί δικαίως διεκδικούν σχέση με τον τόπο αυτό, είναι η δεύτερη (2η) πατρίδα τους, και υπάρχει πρόβλημα στην γαλλική κυβέρνηση αυτή τη στιγμή πώς θα έχουν τα μνημεία τους οι Νιγηριανοί στον χώρο αυτό.

ΚΡΑΚΟΒΙΑ 2000[9], αναθεωρήθηκε το 2010. Μιλάει για πρώτη (1η) φορά για την έννοια της διαχείρισης σε χρονικό βάθος για να αντιμετωπίζω ακόμα και την προοπτική της μελλοντικής εξέλιξης. Διαχείριση των αλλαγών, άρα δεν παίζει θέμα να γίνει αλλαγή ή όχι αλλά πως θα τη χειριστείς.

VIENNA MEMORANDUM 2005[10], από τα μόνα που έχουνε αρχιτεκτονική προοπτική…

Γιατί μην το ξεχνάτε ότι πολλοί άλλοι Χάρτες υπάρχουν. Η Βενετία αφορά τεχνικούς της αναστήλωσης, κάποιοι άλλοι Χάρτες αφορούν ιστορικούς τέχνης, κάποιοι άλλοι αφορούν θεωρητικούς, η Κρακοβία και η Vienna Memorandum αφορούν Αρχιτέκτονες οι οποίοι ασχολούνται με την προστασία… Άρθρο δεκατρία (13), ενσωμάτωση των αλλαγών, πρόβλεψη για το μέλλον. Άρθρο δεκατέσσερα (14), αναπτυξιακό δυναμικό, πρέπει να έχετε αναπτυξιακή δυναμική ακόμα και για αναστήλωση, ακόμα και οι ρητίνες που θα χρησιμοποιήσετε. Άρθρο δεκαοχτώ (18), η σχέση παλιού-καινούριου, άρθρο είκοσι ένα (21) και είκοσι έξι (26), η συμπληρωματικότητα μεταξύ του παλιού και του καινούριου.

Τέλος, το τελευταίο ας πούμε που έχουμε πάνω σε αυτό το θέμα, με το οποίο ξαναμπαίνει η UNESCO στο παιχνίδι μετά το 1972, το περίφημο **HUL**[11], δηλαδή το Historic Urban Landscape, το οποίο υλοποιείται αυτή τη στιγμή που μιλάμε. Αυτή τη στιγμή που μιλάμε γίνονται δυο (2) συνέδρια παγκοσμίως, έχουνε γίνει τα προηγούμενα τρία (3) χρόνια και σε δυο (2) χρόνια θα ολοκληρωθεί, για να δούμε ακριβώς τι σημαίνει ανάπτυξη και προστασία σε μια ολοκληρωμένη, σε

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ — **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** — **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

4., 5., 6., 7., 8., 9, 10, 11.
βλ. **Παράρτημα** II

ένα ολοκληρωμένο πλάνο διαχείρισης, και μην σας μπερδεύει το **URBAN**[12], δεν αφορά μόνο αστικά σύνολα, αφορά γενικότερα ας πούμε το χτισμένο περιβάλλον.

Επί του πρακτέου ξέρουμε λοιπόν τι να μην κάνουμε. Έτσι; Μας το είπε ακόμα και η Ναοδομία. Χάρηκα πάρα πολύ όταν διάβασα αυτήν την Ναοδομία και ευτυχώς για, το ίδιο πρέπει να κάνουνε και άλλες Δημόσιες Υπηρεσίες που επεμβαίνουνε στον δημόσιο χώρο… Ξέρουμε τι να μην κάνουμε, αυτό όμως δεν σημαίνει ότι ξέρουμε τι να κάνουμε αλλά όμως είναι ένα κέρδος το να ξέρω τι αποφεύγω σύμφωνα με αυτά που έλεγα πριν. Δε θα με πάει αυτόματα στο τι να κάνω αλλά το τι δεν κάνω, με καθοδηγεί αποφατικά με μια χαρά στο να μην κάνω γκάφες και σιγά-σιγά να βρω τον δρόμο μου.

Για να γίνει αυτό λοιπόν χρειάζεται όμως μια κοινή γλώσσα, την είπαμε αρχιτεκτονική γλώσσα και δεν είναι συντεχνιακό το θέμα. Όποιος μετέχει της αρχιτεκτονικής παιδείας, δεν με ενδιαφέρει, σας είπα ο **TADAO ANDO**[13] ήτανε μποξέρ, δεν με ενδιαφέρει να έχει πτυχίο αρχιτεκτονικής, να μιλάει αρχιτεκτονικά όμως. Δε θα του λέω ισορροπία πλήρων και κενών και θα μου λέει τι εννοείς, σκιτσάρισε μου το, αυτή είναι η λογική.

Λοιπόν και να υπάρχει και ο διάλογος και τελειώνω με αυτό. Ο διάλογος σημαίνει διατύπωση μιας γνώμης και δικαιολόγηση αυτής της άποψης. Αυτός είναι ο λόγος που πολλοί ίσως και να με παρεξηγήσετε που έλεγα σε κάποιες παρουσιάσεις: μα δε μας είπατε, μας παρουσιάσατε τι θα κάνετε, ένα ευχολόγιο, τι λέει η Υπηρεσία κ.τ.λ., αλλά εδώ το ζητούμενο είναι να εκτεθείτε και να εκθέσετε την προσωπική σας γνώμη και πάνω σε αυτή να συζητήσουμε. Αν δεν υπάρχει η έκφραση και δήλωση μιας προσωπικής γνώμης δεν υπάρχει καν νόημα διαλόγου. Δηλαδή διαλέγεσαι με τι; Και το λέω αυτό εν όψει και της διαβούλευσης, που ακούστηκε πάρα πολλές φορές. Η διαβούλευση θα είναι ας πούμε σε κουφούς αν δεν υπάρχει ένα κοινό πλαίσιο πάνω στο οποίο να μπορείτε να συζητάτε. Άρα λοιπόν μιλάμε για έναν ισότιμο διάλογο ο οποίος πρέπει πάλι, αυτός ο διάλογος, να παιχτεί ανάμεσα στις δυναμικές σχέσεις όρων και περιορισμών.

Το τελευταίο πράγμα που θέλω να πω είναι ότι οποιοδήποτε πλαίσιο θέλουμε να κάνουμε, πρέπει να κινηθεί σε τρεις (3) κατηγορίες:

Η μία είναι ως τι θα είναι αυτό που θα προτείνουμε. Θα είναι ένα πλαίσιο γενικό όπως αρχίζει να λέγεται και να διαμορφώνεται σαν άποψη και χαίρομαι γι αυτό, ή θα είναι ένα ασύνδετο σχήμα συλλογικών διαταγμάτων κατά παράταξη που το καθένα θα αφορά έναν οικισμό που είναι ίσως το άλλο ιδεατό, δηλαδή κάθε οικισμός το δικό του Προεδρικό Διάταγμα; Αν είναι πλαίσιο τι είναι αυτό το γενικό που συνέχει τόσο διαφορετικούς οικισμούς σαν τους ελληνικούς οικισμούς;

Το δεύτερο (2ο) κομμάτι είναι πώς θα το κάνουμε αυτό. Με δυο (2) τρόπους, θεωρητικά, δηλαδή με θεωρητική επεξεργασία και με ερμηνεία των Χαρτών γιατί έχουμε τους Χάρτες και κανένας δεν τους έχει διαβάσει. Με θεωρία των Χαρτών και με τα παραδείγματα, τις καλές πρακτικές που πρέπει να τις δείχνουμε –και καλά κάναμε και δείξαμε πολλές– και τις κακές πρακτικές, και ίσως είναι και μια νέα ιδέα και ευχαριστώ

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

και αυτόν τον μελετητή τον αντίστοιχο, τις ενδιάμεσες, για να μην πάμε στα δυο (2) άκρα, και ξαφνικά δεν ξέρουμε τι να κάνουμε και τις λίγο καλές, λίγο καλύτερες, ας κάνουμε λοιπόν μια αρχή με πρακτικές, που θα μας καθοδηγήσει και το τελευταίο είναι τι θα είναι τελικά το περιεχόμενο. Η κυρία Μουρμούρη αγωνιά και όλοι μαζί της ότι, θα είναι κανόνες που θα είναι το *absolute*, το απόλυτο θετικό πρόσημο; Θα είναι απαγορεύσεις, το απόλυτο τι δεν θα κάνεις, ή θα είναι κάποιες πιο αναλογικές, σύμφωνα με αυτά που είπα πριν. Για παράδειγμα, θα έχουν μια πιο αναλογική μορφή, που σημαίνει θα είναι οδηγίες, θα είναι κατευθύνσεις, θα είναι προδιαγραφές, θα είναι συστάσεις ή υποδείξεις και εκεί βέβαια ακριβώς, επειδή έχουνε αυτόν τον αναλογικό χαρακτήρα, επιδέχονται και είναι και πιο δημιουργικές εξ' ορισμού ενώ οι άλλες, όπως καταλαβαίνετε, είναι καθοριστικές και δεν έχει νόημα καν να τις συζητάμε.

Ευχαριστώ πολύ… •

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Παρακαλούμε τον πατέρα Φιλόθεο Δέδε, διευθυντή της Υπηρεσίας Δόμησης της Εκκλησίας της Ελλάδος… •

11.
URBAN
I+II

Κοινοτική πρωτοβουλία για την προώθηση της δημιουργίας και εφαρμογής ιδιαίτερα καινοτόμων στρατηγικών, για την αειφόρο οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση μικρού και μεσαίου μεγέθους κωμοπόλεων και πόλεων ή μειονεκτικών αστικών περιοχών σε μεγαλύτερες πόλεις.

12.
TADAO ANDO
(1941-)

Ιάπων αυτοδίδακος Αρχιτέκτων.

>

- **π. ΦΙΛΟΘΕΟΣ ΔΕΔΕΣ.**

Θα προσπαθήσω και εγώ να πάω με τον ρυθμό του προλαλήσαντος αλλά δεν ξέρω αν θα τα καταφέρω. Εκείνος ήταν και στο ρυθμό και στο λόγο του, άρτιος και σωστός. Δεν ξέρω αν θα μπορέσω να τον ανταγωνιστώ, θα προσπαθήσω πάντως. Θα ήθελα πολύ, καταρχάς, να ήμουν ένας από εσάς, δηλαδή αρχιτέκτονας, όμως δεν είμαι, αρκούμαι επομένως που βρίσκομαι ανάμεσά σας. Θέλω να σας πω ότι αισθάνομαι άνετα και ευχάριστα. Σας ευχαριστώ κυρία Πρόεδρε για την πρόσκλησή σας, με τιμά ιδιαίτερα και ταυτόχρονα είναι τιμή και σεβασμός στην Εκκλησία και έτσι νομίζω ότι πρέπει να την εκλάβουμε.

Με τη βεβαιότητα ότι θα τύχω της επιείκειας σας για όσα θα πω και έχουν σχέση με την επιστήμη σας, αρχίζω με τη συνοπτική παράθεση για μια παρεξηγημένη ιστορία, που έγινε και κατηγορία αποστροφής προς και για την Εκκλησία, του τι είναι τα δόγματα, από πού προέρχονται, σε ποιους αναφέρονται, ποια σημασία έχουνε για την ζωή και πώς βιώνονται. Το θέμα μου δηλαδή, είναι *η αλήθεια του δόγματος και η αλήθεια του κτίσματος.* Τα δόγματα της Εκκλησίας είναι αυθεντικές περί πίστεως προτάσεις τις οποίες ο πιστός καλείται ελεύθερα να αποδεχθεί. Η ελευθερία είναι το βασικό συστατικό της ανθρώπινης ύπαρξης, το αμετάκλητο δώρο Θεού, καθώς και το προϊόν της αρετής και της τόλμης. Τα δόγματα αναφέρονται σε θεμελιακά ζητήματα του όντος, να υπάρχει δηλαδή, πραγματικά ή μη, ο άνθρωπος με την έννοια της σωτηριακής σημασίας, μιλάμε πάντα εκκλησιαστικά.

Η Εκκλησία προβαίνει στη διατύπωση του δόγματος ύστερα από κάποιο ζήτημα ή προβληματισμό που σχετίζεται με θεμελιακά υπαρξιακά ζητήματα του ανθρώπου. *Η Εκκλησία δογματίζει για να σώσει*, να περισώσει δηλαδή το όλον, να το διαφυλάττει σώο από κάθε απειλή οντολογικού αφανισμού. Μια αλήθεια γίνεται δόγμα όταν βιωθεί και γίνει αποδεκτή από την πιστεύουσα εκκλησιαστική κοινότητα. Το πρόβλημα με τα δόγματα είναι η ερμηνεία τους, το ζήτημα δεν είναι η λεκτική τους παράβαση ή η παράθεση της αρχικής τους διατύπωσης, αλλά η υπαρξιακή κατανόηση και η εμπειρική τους βίωση.

Η ερμηνεία του δόγματος σχετίζεται με την επικαιροποίησή του σε κάθε ιστορική εποχή, στοχεύει στο να αποδώσει με ορθότητα την περί Θεού, ανθρώπου και κόσμου αντίληψη, με τρόπο σύγχρονο, στην γλώσσα κάθε εποχής, δίχως να υπάρξει διασάλευση της βασικής αλήθειας της δογματικής διδασκαλίας. Με άλλα λόγια, μπορεί μεν να μεταβάλλεται το περίβλημα αλλά το περιεχόμενο, η ουσία, δεν υφίσταται αλλοίωση.

Τα δόγματα βοηθούν τον κτιστό, τον άνθρωπο δηλαδή, σε μια συνεχή μεταμορφωτική κίνηση, μια εξελικτική πορεία μαρτυρίας για τη διάσωση του κατά εικόνα και την πραγμάτωση του κατά ομοίωση. Για το λόγο αυτόν η Ορθόδοξη Εκκλησία δε συστηματοποίησε τα δόγματα, ούτε και προέβη στην κωδικοποίησή τους –το αντίθετο έπραξε η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία– ούτε και υποτάχθηκε σε αυτά. Η Εκκλησία πάντοτε, ως ζωή, ως μαρτυρία δογματίζει. Η αλήθεια των δογμάτων είναι η μορφή του εξανθρωπίσαντος Χριστού, του Θεού της Εκκλησίας, αυτός είναι η ζωή και η αλήθεια της και η ζωή και η αλήθεια του κόσμου. Αυτό πιστεύουμε, που πορεύεται στα έσχατα ο άνθρωπος και το κτιστό από τα οποία και προήλθε. Η πρωτολογία δηλαδή και η εσχατολογία ταυτίζονται.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ | ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ | ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ

Στην Αρχιτεκτονική, η παράδοση δεν είναι μορφολογία ούτε φορμαλισμός. Η παράδοση είναι ο δρόμος, η διαδρομή που, μέσα από αξίες και όχι από στερεότυπα, μας οδηγεί στην κατανόηση της αλήθειας και στη δημιουργία. Μορφολογικοί κανόνες που αγνοούν τοπικές ανάγκες, δομικά υλικά, γεωγραφία, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, τα αίτια δηλαδή της μορφής, είναι καταδικασμένοι στην μίμηση και παρουσιάζουν την παγωμένη και στατική εικόνα μιας αρχιτεκτονικής θεατρικού σκηνικού, από την οποία όμως ελλείπει το βασικό συστατικό της ανθρώπινης κλίμακας. Πολλά είναι τα παραδείγματα της παταγώδους αποτυχίας αυτής της προσέγγισης. Εσείς τα ξέρετε καλύτερα.

Κτιριακά συγκροτήματα, τμήματα αστικού τοπίου και οικισμοί που εξελίχθηκαν στον χρόνο πάγωσαν ξαφνικά, λοβοτομήθηκαν και βαλσαμώθηκαν με αδιανόητους μορφολογικούς κανόνες. Ορισμένοι ειδικοί έκριναν ίσως ότι είχαν την αυθεντία, την ευαισθησία και τη δυνατότητα, ελέω εξουσίας πάντοτε, δεν το γνωρίζω, να πάρουν την κατάσταση στα χέρια τους, να σταματήσουν το χρόνο και να επιβάλλουν την άποψή τους. Η προσέγγιση αυτού του τύπου, η προστασία δηλαδή μέσω της απαγόρευσης, φαίνεται αρκετά βολική καθώς απαλλάσσει όχι μόνο από την αγωνία της ουσιαστικής κατανόησης, της αγχώδους αναζήτησης, από τον πανικό της λευκής σελίδας, αλλά κυρίως από την βαριά ευθύνη της ελευθερίας.

Η ναοδομία εξελίχθηκε επηρεασμένη από το δόγμα, από την πίστη της Εκκλησίας. Η πίστη αυτή μεταμορφώνει την ιστορία. Η μορφή των ναών πρέπει να εμπνέεται από τα έσχατα, το μέλλον, το τέλειο τέλος, την αναμενόμενη βασιλεία του Θεού. Είναι μια σκηνή μαρτυρίου και μαρτυρίας που φανερώνει ότι η φθορά και ο θάνατος νικήθηκαν στο πρόσωπο του Χριστού και ότι στην ερχόμενη βασιλεία του το κτιστό δεν θα απειλείται με εξαφάνιση. Ο ναός φιλοξενεί την πρόγευση των εσχάτων στην ιστορία και εν ταυτώ αποστεγάζει κάθε βεβαιότητα εγκλωβισμού στον φίλαυτο ευτυχισμό του ενδοϊστορισμού, διανοίγοντας προσβάσεις ανάβασης, εξελικτικής δυναμικής και προετοιμασίας μετάβασης στη μεταϊστορία. Το δόγμα δεν περιορίζει την ελευθερία, αλλά την αποκαλύπτει και την αποδεσμεύει από τα κτιστά της όρια και τους βιολογικούς περιορισμούς κατά ένα εσχατολογικό τρόπο. Απελευθερώνει από κάθε εγκλωβισμό στην ιστορία, από κάθε εγκιβωτισμό και παγίδευση της ελευθερίας στα δεσμά της στατικότητας.

Η αλήθεια, ως αποκάλυψη της αληθινής ζωής του ακτίστου στο κτιστό, φανερώνεται και διασώζεται αυθεντικά στην λατρευτική ζωή της Εκκλησίας και κυρίως στην τέλεση του μυστηρίου της Θείας Ευχαριστίας, στο οποίο φανερώνεται η Εκκλησία ως ερχόμενη βασιλεία, δια της ευχαριστίας, και μέσα σε αυτήν διασωζόμεθα από την απειλή της λήθης, και εισερχόμεθα στην μνήμη του τριαδικού Θεού. Αυτό πιστεύει η Εκκλησία, αυτό είναι το δόγμα της.

Η λήθη ταυτόχρονα, από την άλλη πλευρά, είναι για την Εκκλησία η χείριστη μορφή ειδωλολατρίας ή αυτοειδωλοποίησης. Αν η φθορά και ο θάνατος δεν έχουν νικηθεί στο πρόσωπο του Χριστού τότε, δεοντολογικά, ο άνθρωπος αφανίζεται. Επομένως κάθε ανάμνηση και υπόμνηση κοινωφελών και γενναίων στάσεων ζωής, που αποδίδουμε στους εξοδεύοντες ζωής, είναι ανώτερες επειδή μένουν από τα πρόσωπα-όντα που

>

τις πραγμάτωσαν. Αυτή η ειδωλολατρία είναι απειλή για τον ανθρώπινο πολιτισμό. Ο **ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΓΕΦΤΟΥΣΕΝΚΟ**[13] το αποδίδει καθαρά λέγοντας καταριέμαι κάθε αθανασία αν βασίζεται πάνω σε νεκρούς.

Το ναΐκό οικοδόμημα καλείται να εκφράσει το δόγμα και δια της αρχιτεκτονικής, τη σχέση τριαδικού Θεού και πίστεως, την εισβολή του ακτίστου στην ιστορία. Στο μυστήριο της Εκκλησίας λειτουργείται μια συγκεκριμένη νοηματοδότηση της ζωής, επέκεινα της φθοράς και του θανάτου. Κατά την άποψη αυτή, ο ναός πρέπει να είναι το ανοιχτό μνημείο και είναι το ανοιχτό μνημείο, άσχετα αν εμείς το στρεβλώνουμε και το κάνουμε ένα μνημείο στο οποίο αισθανόμαστε άνετα. Ο κενός ναός, που γίνεται καινός, στον οποίο νικήθηκε ο θάνατος και αναβλύζει πλέον η ζωή ως περισσών, έτσι όπως δηλαδή θα είναι στα έσχατα.

Κύριες και Κύριοι, δεν θα ανατρέξω στην Πατερική Γραμματεία για να καταθέσω ενώπιων σας την περί παραδόσεως θεώρηση της Εκκλησίας. Κατά έναν όμορφο τρόπο, η θεώρηση της Εκκλησίας συνταυτίζεται αφενός με την θέση του μεγάλου αρχιτέκτονα Γκάμπριελ, του βασιλιά του Λουδοβίκου του δέκατου τέταρτου (14ου) ο οποίος έλεγε ότι «η Παράδοση είναι η μνήμη της ανθρωπότητας» και του Ανρί Ματίς αφετέρου, ότι *η Ελευθερία δεν θα έχει αξία παρά μόνο αν μπει στον δρόμο μιας παράδοσης, παράδοση δε σημαίνει συνήθεια*[14]. Πώς λειτουργεί όμως η μνήμη μέσα στον χρόνο; Στην παράδοση δεν τίθεται θέμα χρόνου… Η μνήμη στέκει άχρονη αρκεί να την αγγίξεις. Είναι ένα υλικό απόθεμα, ένα υπόστρωμα συμβόλων, που η διαρκής χρήση τους έφτασε κάποτε σε απόγειο πνευματικότητας ακατάληπτης. Αυτή η παράδοση των τριών χιλιάδων (3.000) χρόνων σε μια ορισμένη καμπή κινδυνεύει…

Από το τριήμερο αυτό που λήγει αύριο, μπορεί να δει κανείς πως ο σκοπός της συνάντησης και οι γόνιμες συζητήσεις στην ουσία είναι μια κοινή σύμπτωση η οποία θα μπορούσε να εκφραστεί με τον απέριττο λόγο του μεγάλου Ισπανού συγγραφέα Αντόνιο Μολίνα, ο οποίος λέει στο έργο του, *Το βιβλίο της Εξορίας*, πως αρκετά πράγματα χάνει κανείς στη ζωή του για να μην φυλάει αυτά που του έμειναν. Για να αντέξει όμως οντολογικά πρέπει κάτι να έχει αλήθεια και αναφορά στη ζωή. Κατ' αναλογία πρέπει να γίνει υπέρβαση της φθοράς και του θανάτου στοιχείων που ανέρχονται στον χρόνο… Η στρεβλή θεώρηση της παράδοσης μπορεί εύκολα να ειδωλοποιηθεί καταδικάζοντας τον άνθρωπο και τα έργα του στη στατικότητα και την φθορά. Ό,τι δεν κινείται προσκυνά τον θάνατο, γίνεται θάνατος.

Ο Γιάννης Τσαρούχης, ο μεγάλος αυτός καλλιτέχνης και διανοούμενος, μέσω αποσπασμάτων που ερανίσαμε από τα εξαιρετικά δοκίμια του, τα περισσότερα από τα οποία δημοσιεύθηκαν στον Ζυγό και τη Θεώρηση Τέχνης από το 1956 και μετά, αναφέρει σχετικά με όσα μας αφορούν ότι Η τέχνη δεν είναι απασχόληση, λέει: Δεν είναι για να περνάς την ώρα σου, είναι η θρησκεία του ζωντανού και αιώνιου πάθους... Η τέχνη διαιωνίζει ακριβώς τις στιγμές που ο άνθρωπος ενώνεται με τα έξω από αυτόν... Οι επαναστάσεις γίνονται από αυτούς που δίνουνε, όχι από αυτούς που ζητούν... Το αληθινό έργο του καλλιτέχνη είναι να ξεχωρίζει, να απορροφά, να αμύνεται, να υψώνει την ελευθερία που την τσακίζουνε κάθε τόσο οι αφόρητοι ανταγωνισμοί... Ό,τι είναι περιττό, ή οδηγεί σε περιττά πράγματα, απειλεί τον άνθρωπο... Οι ιδέες πρέπει να υπηρετούν τη ζωή, όχι η ζωή τις ιδέες... Η προσπάθεια να μη χάσουμε και να εξασφαλιστούμε, αυτό είναι σημαντικό, μας καταστρέφει κάθε προοπτική στην ζωή, είναι η περίπτωση που το βάρος της ασπίδας πληγώνει και βλάπτει περισσότερο από το βέλος... Ο καθένας έχει τη δύναμη να αλλάξει τα μάτια του άλλου κόσμου αν ο ίδιος πίστεψε με θέρμη στην δική του όραση... Δεν πρέπει να ξεχωρίζουμε την τέχνη από την ζωή ή να δημιουργούμε πιθήκους των διανοουμένων... *Η μορφή είναι το παν και δεν είναι και τίποτα μαζί, αν η ζωή δεν της δίνει νόημα.*

Πολύ συνοπτικά καταθέτω, στη συνέχεια των παραπάνω, την περί μορφής της διδασκαλίας της Εκκλησίας μέσω ενός αποσπάσματος του Μητροπολίτη Πέργης Ευαγγέλου, της Μεγάλης Εκκλησίας της Κωνσταντινούπολης, ίσως του τελευταίου των μεγάλων σε αυτήν την Εκκλησία ο οποίος, με ποιητικό και ευσύνοπτο τρόπο αναφέρει: *Ο Θεός έδωσε πνοή, ψυχή. Αλλά συνάμα έδωσε ο Ύψιστος χάριν και μορφήν.* Όταν θέλησε να γίνει κάτι πολύ φανερό έγινε άνθρωπος, έλαβε *δούλου μορφήν.* Και όταν θέλησε να πιστώσει την ανάστασή Του *εφανερώθη εν ετέρα μορφή.* Έκτοτε, μέσα από αυτή την εικόνα την *ψυχής και μορφής ομοιότητα* συλλαμβάνουμε τον Θεό, κοιτάξτε τι εξελικτική διαδικασία ακολουθεί. Μέσα από την μορφή χαρακτηρίζουμε και την ψυχή.

Όλοι οι συνώνυμοι όροι της *μορφής* είναι το ίδιο δυνατοί. Πρόσωπο, face, visage. Δείχνουνε κάτι πολύ καθαρό, το αληθινό, σφραγίδα ιδιωτική, προθήκη που δεν μπορεί να κρύψει τίποτα, να αλλοιώσει. Όταν το κάνει δεν είναι αυθεντική μορφή, δεν είναι το πρόσωπο… Υπόκριση είναι, μίμηση, ξεγέλασμα. Η δόξα του Θεού και η Ανάσταση του Κυρίου παίρνουν ζωντάνια επειδή δεν είναι αόριστα. Ανήκουν στο Θεό και στον Κύριο. Το ίδιο και η μορφή του κάθε ανθρώπου, είναι η προσωπική παρουσίαση εκάστου. Τα στοιχεία της είναι θεία. Ο Θεός ενεφύσησε στο πρόσωπο αυτού πνοή ζωής. Σε κοιτάζω για να μετρήσω την αγάπη σου, αλλά και να πάρω από το φως σου. Η ψυχή και η μορφή είναι τα δυο (2) ονόματα που δίνει ο Θεός στον άνθρωπο. Το ένα, να μας γνωρίζει ο Ίδιος, ο Θεός δηλαδή. Το άλλο, να μας γνωρίζει ο κόσμος με την μορφή.

>

13.
YEVGENY ALEKSANDROVICH YEVTUSHENKO
ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΓΕΦΤΟΥΣΕΝΚΟ (1932-)
Σοβιετικός και Ρώσος ποιητής.

14.
ΑΝΡΙ ΜΑΤΙΣ
ΓΡΑΠΤΑ ΚΑΙ ΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ
εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1999.

Με την ψυχή και τη μορφή ενώνουμε την αιωνιότητα με τον κόσμο. Σαν τους ανθρώπους και οι λαοί και οι φυλές έχουν κάτι που δεν πρέπει να αμαυρώσουν, την ψυχή, έχουν και κάτι που πρέπει να σεβαστούν, την μορφή που στους λαούς λέγεται όνομα. Η Ρωμιοσύνη πρέπει να τα έχει και τα δυο (2) κρυστάλλινα, να μην δώσει «ιδείν διαφθοράν». Ό,τι ισχύει για τον άνθρωπο ισχύει και για τις δημιουργίες του, ο άνθρωπος παράγει πολιτισμό εκ και δια της ψυχής του… Η μορφή του πολιτισμού είναι και το απείκασμα του, το ίδιον, το έτερον, το διαφορετικό, αυτό που ποικίλει στη διαπολιτισμικότητα, αυτό που συντελεί στη δημιουργία «προσπολιτισμού», στην κατάθεση δηλαδή για οικουμενική ανάγνωση, καταγραφή, πρόσληψη και αποδοχή.

Πώς όμως, σεβόμενοι την μορφή, θα προβούμε σε σύνταξη μορφολογικών κανόνων; Αυτό είναι το κύριο ερώτημα. Η αρτίωση των παραπάνω κανόνων στο χώρο και στο χρόνο. Οι μορφές έχουν κανόνες, και πώς τους διαβάζουμε, και από την άλλη οι κανόνες δημιουργούν μορφές, και πώς τις διαπλάθουνε; Δύσκολος δρόμος, αλλά όχι αδιάβατος. Τα υλικά με τις αντοχές αλλά και τις ανοχές τους. Οι κανόνες της τέχνης, η παιδεία και κυρίως η αγάπη της δημιουργίας είναι οι πρακτικές που θα οδηγήσουν στο αποτέλεσμα εκείνο που δε θα επιδέχεται αισθητικών αμφισβητήσεων γιατί απλώς θα είναι αληθινό. Το ζητούμενο επομένως είναι να ανεύρουμε ένα συλλογικά ακέραιο όραμα. Ποιος μυστικός θησαυρός αθροίζει και κοινωνεί το αρχέγονο υλικό της ακρίβειας; Πώς η χάρη του πνεύματος γονιμοποιεί ή όχι, ανάλογα με την εκλογή και την ευθύνη όλων των τιμών του απερινόητου θυσιαστήριου του κόσμου θα πει ένας σύγχρονός μας διανοούμενος, κι ένας άλλος ή μια άλλη μάλλον, θα πει και αλλιώς βαδίζεις σε μια έρημο, ακούς ένα πουλί που κελαηδάει, όσο και αν είναι απίθανο να εκκρεμεί ένα πουλί μέσα στην έρημο ωστόσο εσύ είσαι υποχρεωμένος να του φτιάξεις ένα δέντρο. Εν μέρει είναι στο χέρι σας να παρατείνετε την νεότητά σας, δώρο πολύ βιαστικό να φύγει. Να την παρατείνετε με κάθε μέσον. Εν ανάγκη επαναλαμβάνοντας τα εξαίσια λάθη της.

Βάλτε το ρολόι σας στην συνεχή ώρα του έρωτα για καθετί που δεν είναι εύκολο, που δεν είναι κατακτημένο. Να αποφασίζετε, αφού προηγουμένως συμβουλευτείτε, αρώματα ενστικτωδών λουλουδιών και τη θαυμαστή επιδεξιότητα στην αιώρηση, που έχουν τα αστέρια. Να βλέπετε όνειρα αλλά αμφίβια. Να μπορούν να ζούνε και έξω στη νύχτα και έξω στην μέρα. Η Κική Δημουλά μιλώντας για την ποίηση σε μαθητές…

Και ποιος είπε ότι η αρχιτεκτονική δεν είναι ποίηση; Η αρχιτεκτονική έχει μέτρο και ρυθμό, έχει ύφος και μορφή, έχει σχέδιο, φως αλλά σκοτία, αλληγορία, επαλληλία, έχει επίσης δομή, περιεχόμενο και συμβολισμό. Έχει δηλαδή μια δική της γλώσσα αντίστοιχη και σύστοιχη της ποιητικής. Αν κανείς αφαιρούσε την αρχιτεκτονική από την ποίηση και την λογοτεχνία, εν γένει τις εικαστικές τέχνες και την μουσική οι Μούσες του Ελικώνος θα ήταν αναίστιες! Τα ρητορικά αυτά ερωτήματα κρίνουν εκ του αποτελέσματος το τέλος, το σκοπό δηλαδή της αρχιτεκτονικής, που δεν είναι άλλος από τον μετασχηματισμό της ύλης σε αρμονία. Η αρμονία είναι ολοκλήρωση της μορφής όπως είναι και το αποτέλεσμα του δόγματος της δημιουργίας και της λειτουργίας του σύμπαντος κόσμου. Αρχιτεκτονική λέει κάποιος άλλος δεν σημαίνει αντιπαράταξη διαφόρων

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

Β ΜΕΡΟΣ

κατά τον μάλλον ήτο πετυχημένων αυθύπαρκτων στοιχείων, αλλά μια δημιουργία ενός συνόλου με δικά του χαρακτηριστικά και με σαφή σκοπό να εκφράσει ένα ορισμένο νόημα… Κύριες και κύριοι περαίνοντας τον λόγο και ευχαριστώντας για την υπομονή σας θεωρώ ότι οι μορφολογικοί κανόνες δεν πρέπει να υποτάσσουν την αλήθεια της τέχνης ως έκφρασης ή πρόγνωσης του μέλλοντος ή και ως εισβολής τους στην ιστορία.

Οι μορφές, για να είναι αληθινές, θα πρέπει να σέβονται την ιστορία από την οποία προέρχονται, να μην είναι δηλαδή αμνήμονες και ανοήμονες ούτε να εμποδίζουν την εισβολή του μέλλοντος στην ιστορία. Η καταγραφή της μορφολογίας με στόχο τη στείρα αναπαραγωγή της είναι άχρηστη, και αυτό το ζούμε στην Εκκλησία με τον πιο ψεύτικο τρόπο χωρίς την κατανόηση και την ανάλυση της τέχνης, της εξέλιξής της και της ενθάρρυνσης της διάρκειας της. Οι μορφολογικοί κανόνες που ίσχυσαν και ισχύουν, τα Προεδρικά Διατάγματα για τα ιστορικά κέντρα των πόλεων και για συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές, τι αθροίσματα κομίζουν;

Μήπως η σύνταξη μιας Χάρτας αξιών θα έδινε στην αρχιτεκτονική το έναυσμα για μια νέα εκκίνηση αφού ο πανικός της λευκής σελίδας θα απέτρεπε στους λιποβαρείς να καθίστανται ικανότεροι των αξίων, μια και το μορφολογικό κανονιστικό πλαίσιο και τους ικανώνει και τους επιβάλλει; Αυτό είναι μια αδόκιμη πρόταση, τελείως αδόκιμη, από έναν μη ειδικό. Ο μορφολογικός κανόνας δεν είναι άλλος από την αλήθεια της κατασκευής, μιας αλήθειας που πρέπει να αναζητηθεί στην έκφανση του αρχιτεκτονικού αποτελέσματος μέσα από το πνεύμα του καιρού και του τόπου. Αυτό που οφείλουμε στην παράδοση είναι να διατηρηθεί το ταξίδι και όχι να βρίσκουμε την Ιθάκη όπου απλώς μας βολεύει. Αυτό το ταξίδι δεν έχει τελειωμό. Να πώς το περιγράφει ο Ντιέγκο Τζιακομέτι, αδερφός και αγαπημένο μοντέλο του μεγάλου ζωγράφου, αφηγούμενος το θάνατο του αδερφού του: *Όταν ξέρουμε να παρατηρούμε τούτο το χέρι ακολουθεί το βλέμμα* έλεγε ο Αλμπέρτο σε έναν φίλο του για το σχέδιο. Το σχέδιο είναι πρωτόλεια αποτύπωση της μορφής που εμπεριέχει όραμα, ενόραση και την εκ του μέλλοντος ενόπτρηση, έναν όρο που εισάγει πρώτη φορά ο Πλωτίνος.

Ας είναι αυτό το απόσπασμα κατάθεση σεβασμού και εμπιστοσύνης σε όλους εσάς αλλά και μια ευχή.

Τελειώνω με την κατάθεση ενώπιον σας με ένα λόγο του Αγίου Γρηγορίου Νύσσης, ενός εκ των μεγίστων θεολογοφιλοσόφων της Εκκλησίας ο οποίος μας λέει ότι *η κτιστή πραγματικότητα αεί κτίζεται* και ότι η ζωή στην κίνηση ενός κύκλου είναι γνώρισμα της «ασέβειας» ενώ η ευθεία πορεία είναι η δυναμική ανακαίνιση, που χαρίζει ο Θεός με το βλέμμα στραμμένο στο φως της όγδοης (8ης) ημέρας.

Σας ευχαριστώ που με ακούσατε. •

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Ο κύριος Δεκαβάλας δήλωσε αδυναμία επομένως καλούμε την κυρία Δημητσάντου-Κρεμέζη… •

>

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

Β ΜΕΡΟΣ

- **ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΔΗΜΗΤΣΑΝΤΟΥ-ΚΡΕΜΕΖΗ.**

Καλησπέρα σας, ομολογώ ότι δεν έχω τις δυνάμεις να αντέξω παραπάνω από μια πεντάλεπτη παρεμβολή τώρα, αλλά θα ήθελα να ξεκινήσω από τα ευχαριστήρια, όπως και άλλοι, στον Σύλλογο Αρχιτεκτόνων, στο Υπουργείο και σε όλους τους φορείς που εμπλέκονται σε αυτήν τη διοργάνωση…

Να πω ότι βρήκα πάρα πολύ ενδιαφέρουσα όλη αυτήν την ιστορία και να τονίσω ότι για πρώτη φορά, όσο ξέρω εγώ τουλάχιστον, παρίσταμαι σε μια τέτοια ζωντανή αντιπαράθεση απόψεων, γιατί πρέπει να πω ότι ξεκινάει ο βίος μου από το ’73 που, νεαρή αρχιτέκτονας, πήρα μέρος σε αυτήν την καταγραφή των οικισμών και ήταν η πρώτη μου επαφή με το συγκεκριμένο περιβάλλον, και κάναμε πάρα πολλή δουλειά, σπάσαμε και εμείς αυτοκίνητα, κολλήσαμε σε δρόμους, σε ποτάμια αλλά το τέλος δεν είχε την ίδια ευτυχή εξέλιξη που διαφαίνεται στις μελέτες που ακούσαμε και που, ενδεχομένως, θα ακούσουμε και σε μια επόμενη αντίστοιχη διοργάνωση. Άρα για αυτό το θέμα θα ήθελα να συγχαρώ τους διοργανωτές αυτής της αρχής της διαβούλευσης.

Το άλλο που ήθελα να πω, καλά ήθελα πάρα πολλά απλώς κράτησα τρεις-τέσσερις (3-4) σημειώσεις για να σας απασχολήσω για τώρα, είναι αυτή η εμπλοκή των αρχιτεκτόνων των διάσημων, ο Σνότσι θα ξύνεται σήμερα, δεν ξέρω… Λοιπόν, θέλω να πω ότι αυτό που μας έδειξαν ως υπόδειγμα ήτανε άνευ περιεχομένου, ήταν άνευ… δεν ξέραμε την κλίμακα, δεν ξέραμε πού βρίσκεται. Έτσι, στον αέρα, μία πάρα πολύ ενδιαφέρουσα αρχιτεκτονική πρόταση, γι αυτό ο συνάδελφος είπε ότι εγώ αισθάνομαι, διαβλέπει σε εμένα μία νεύρωση, γιατί πραγματικά μου αρέσει μία αρχιτεκτονική λιτή και σεμνή, η οποία να είναι μία σύγχρονη άποψη, αλλά θα ήθελα αυτή την αρχιτεκτονική να τη δω προβεβλημένη σε ένα περιβάλλον το οποίο θα την καταξιώνει ως πρόταση. Γιατί μην ξεχνάμε, νομίζω ότι όλοι μας, η νεύρωση είναι περισσότερο, το ότι θέλουμε τους παραδοσιακούς οικισμούς, καταφεύγουμε σε αυτούς, μας αρέσει γιατί είναι ένα άλλο περιβάλλον από το αστικό, έχει άλλες ποιότητες και τα λοιπά, ωστόσο θέλουμε από την άλλη να προτείνουμε άνευ όρων και κατά δήλωση ορισμένων με σεβασμό και τα λοιπά, προτείνουμε λύσεις μέσα σε αυτό το περιβάλλον.

Λοιπόν προφανώς ακούστηκαν πάρα πολύ ωραίες ιδέες, πάρα πολλά πράγματα διαπιστώθηκαν σχετικά με την νέα αρχιτεκτονική σε αυτό το περιβάλλον. Κάνω μία παρένθεση με τον Ανδρέα και την Δροσιά, συγγνώμη για τον ενικό, έχω παλιούς δεσμούς, ήτανε οι πρώτοι μαθητές μου που έκαναν την αρτιότερη ανάλυση παραδοσιακού οικισμού και μου έδωσαν εργαλεία για να διδάσκω περαιτέρω. Δηλαδή τα slides μου τα μισά προέρχονταν από την μελέτη τους. Θέλω να πω ότι έχω πλήρη εμπιστοσύνη στην κρίση τους και τη θέση που παρουσίασαν. Ωστόσο αυτό που θα ήθελα πάρα πολύ είναι πραγματικά ένα διάλογο μαζί τους, γιατί δεν θα μπορούσα να δεχτώ όλους τους αφορισμούς του Ανδρέα, όπως και άλλων συναδέλφων, θα ήθελα πάρα πολύ να γίνει πραγματικός διάλογος πάνω σε αυτά τα θέματα, και όχι να απαξιώνουμε απόψεις διαφορετικές από τις δικιές μας. Τέλος πάντων αυτές οι απόψεις περί αντιπαραθέσεως ή τέλος πάντων… καλά εγώ είμαι κουρασμένη και δεν θυμάμαι τώρα και τις λέξεις, δεν βρίσκω τις λέξεις.

Τέλος πάντων είναι πολύ ενδιαφέρουσες, αν πραγματικά καταξιώνονται μέσα σε ένα συγκεκριμένο περιβάλλον, αν δηλαδή εκπληρούν τους όρους διατήρησης αυτού που επιθυμούμε να διατηρηθεί και αυτό θα ήθελα πάρα πολύ να το διατυπώσουμε.

Είμαστε αποφασισμένοι ότι υπάρχουν κάποιοι οικισμοί τους οποίους θέλουμε να κρατήσουμε ως μνήμη, ως υπόδειγμα, ως διδασκαλία, και σε αυτούς να είμαστε σεμνότεροι και να αφήσουμε και την ελευθερία της σύνθεσης να πάει στις παρυφές τους ή έξω από αυτούς. Αυτό είναι το θέμα δηλαδή, να διαχωρίσουμε τους βαθμούς επέμβασης σε αυτό το περιβάλλον. Κάτι έχω σημειώσει εδώ. Ναι, αυτό ότι θέλουμε να διατηρηθεί αυτή η συνεχώς απομειούμενη δεξαμενή με τις αξίες και τις ποιότητες των οικισμών με αρχιτεκτονική παράδοση. Αν θέλουμε λοιπόν να συμβεί αυτό χρειάζεται με υπεύθυνη σκέψη έρευνα και εκτίμηση της πραγματικότητας να ειδωθούν αντικειμενικά οι αποτυχημένες, ως προς τον στόχο αυτό, αρχιτεκτονικές προτάσεις που θεωρούνται επιτυχίες. Οι παραπλανητικές επιβραβεύσεις, η αυταπάτη πως προτάσεις που επιβάλλουν εκ των έξω μια μορφή από τον αρχιτέκτονα, επιβεβλημένη, η οποία έρχεται σε αντίθεση με την νομοτελειακά τοπική, δε συμβάλλουν σε μία ουσιαστική ανανέωση της αρχιτεκτονικής του συνόλου. Ζητάμε δηλαδή πολλά από τον αρχιτέκτονα, είναι πάρα πολύ δύσκολα όλα αυτά.

Εν πάσει περιπτώσει σε αυτήν την προσπάθεια που κάνουμε, αναζητώντας ένα αποτελεσματικό εργαλείο προστασίας αφενός και αφετέρου έναν κώδικα καλής συμπεριφοράς απέναντι στο περιβάλλον, θα πω επιγραμματικά τρεις φράσεις: ότι τα μέτρα προστασίας των παραδοσιακών συνόλων όπου εφαρμόζονται περιορίζουν ασφαλώς τις συνθετικές επιλογές του αρχιτέκτονα κατά την άσκηση της αρχιτεκτονικής μέσα σε αυτά, αλλά όχι τόσο ώστε να μην αφήνουν παραπέρα περιθώρια συνθετικής πρωτοβουλίας και να οδηγούν αναπόφευκτα σε ένα μονοσήμαντο, τυποποιημένο αποτέλεσμα που να δικαιολογεί τους όρους *μίμηση* ή «αντιγραφή» των παραδοσιακών προτύπων. Η ποιότητα του αποτελέσματος εναπόκειται, όπως σε όλες τις άλλες περιπτώσεις αρχιτεκτονικής δημιουργίας, στην ικανότητα του αρχιτέκτονα. Τα μέτρα αυτά επομένως, και ειδικότερα οι ειδικοί ως προς τούτο όροι δόμησης, κάτω από τις υπάρχουσες συνθήκες δεν είναι πανάκεια για την σωτηρία των παραδοσιακών οικισμών ή συνόλων. Η αποτελεσματικότητά τους είναι σχετικά περιορισμένη. Προλαμβάνουν ασφαλώς τις έντονες, τις μεγάλες αλλοιώσεις του διατηρητέου χαρακτήρα των συνόλων, αλλά δεν τους εξασφαλίζουν αυτομάτως την επιθυμητή ποιότητα. Μπορούμε να πούμε δηλαδή ότι είναι ένα αναγκαίο μικρό κακό για να προλάβουμε ένα άλλο μεγαλύτερο.

Η ευστοχία και η ποιότητα των αποτελεσμάτων της προστασίας εξαρτάται ακόμα από το πόσο ανοικτόμυαλος ή γραφειοκρατικός είναι ο έλεγχος από τις αρμόδιες υπηρεσίες της τήρησης των παραπάνω μέτρων στις διάφορες περιπτώσεις, πράγμα που εξαρτάται με την σειρά του από τις ικανότητες και την νοοτροπία των εντεταλμένων για το σκοπό αυτό οργάνων τους. Είμαι παθούσα, έχω χάσει και εγώ δουλειές γιατί επέμενα στο να υπάρχει μία ανανέωση του ρεπερτορίου, η Εφορεία μου το απέρριψε, και για να μου τα απορρίψει έκανε δύο συνεδριάσεις και χάθηκαν δυόμισι χρόνια, και ο πελάτης είπε τώρα με την κρίση δεν

με ενδιαφέρει, δεν θα το χτίσω. Άρα η μοναδική δουλειά που είχα από τότε που συνταξιοδοτήθηκα, τελείωσε.

Τέλος, κάτι άλλο που θα ήθελα να προσθέσω και που ακούστηκε είναι ότι, κατά την γνώμη μου όπως και πολλών άλλων, το πρόβλημα δεν έγκειται στο αν θα γίνει ένα φουρουσάκι έτσι ή αλλιώς ούτε αν, ένα γείσο θα εξέχει. Εμένα το πρόβλημά μου για την διατήρηση των οικισμών είναι να διατηρηθεί το σύνολο, τα μέτρα δηλαδή θα πρέπει να ληφθούν κυρίως για να διατηρήσουμε κάποια σύνολα που θα αποφασίσουμε ότι πρέπει να διατηρηθούν. Είναι δευτερεύον το ότι ψάχνουμε αυτήν τη στιγμή να βρούμε κενά ή λάθη σε αυτούς τους κανόνες. Να μην επαναλαμβάνω τι είπα, ποια είναι η άποψή μου για τους κανόνες. Αυτά και ελπίζω αύριο να μου δοθεί η ευκαιρία να πω και κάποια άλλα πράγματα, που δε μπορώ σήμερα.

Ευχαριστώ. •

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Έχουμε και την σημερινή συζήτηση πάντως. Ο κύριος Νικόλας Καλογήρου έχει σειρά διότι είπαμε ότι ο κύριος Ζήβας δήλωσε αδυναμία, αλλά έστειλε ένα κείμενο –το οποίο θα αναγνώσουμε αύριο– και ο κύριος Καλογήρου μπορεί να δείξει ότι θέλει. •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

Β ΜΕΡΟΣ

• **ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ.** Είχα ετοιμάσει κάτι για την Πάνω Πόλη για να δείτε τι σημαίνει τριάντα –τριάντα πέντε (35) χρόνια εφαρμογής. Θα πω όμως αυτά που θέλω να πω, γιατί δε θέλω να καταχραστώ τη φιλοξενία, και θέλω να ευχαριστήσω, όχι τυπικά, διότι είναι πολύ ουσιαστικό αυτό το οποίο κάνει ο **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** Είναι η δεύτερη φορά που μας καλεί να συζητήσουμε, εμάς τα πανεπιστήμια, τα οποία είναι σε αρκετά δύσκολη κατάσταση όπως έχετε καταλάβει πολλοί από εσάς που θυμάστε και τη Θεσσαλονίκη, και είναι πάρα πολύ χρήσιμο ότι και το Υπουργείο μπορεί έστω να συζητά για τους κανονισμούς αυτούς που, όπως φάνηκε τουλάχιστον στις τοποθετήσεις μελών του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.**, καταρχή φαίνεται να έχουν ένα μεγάλο αμφιλεγόμενο ζήτημα από την ίδια την φύση και την προκήρυξή τους. Είναι καλό βέβαια, ίσως είναι και από τις πρώτες φορές που στην Ελλάδα αυτά συζητιώνται και θα ήθελα να σας πω εγώ ποια είναι, κατά την άποψή μου, η υποβόσκουσα φιλοσοφία πίσω από όλα αυτά και τι είναι συντηρητικό και τι είναι αναγκαίο για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα.

Σίγουρα δεν υπάρχει μία μονοσήμαντη απάντηση, ιδίως αν θέλει κανείς να είναι ψύχραιμος. Χάρηκα ας πούμε που ακόμα και απόψεις που, εξορισμού, φαίνονται να είναι πιο δογματικές, όπως της Εκκλησίας, μπαίνουν σε νέο φως. Πολύ μου άρεσε αυτή η εισήγηση που άκουσα πριν και μακάρι να το δούμε και σε απτά αρχιτεκτονικά αποτελέσματα. Υπάρχει όμως ένα θέμα, εγώ πιστεύω ότι υπάρχει μια ευρύτερη πολιτική σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, για να μην πω παγκόσμια.

Η Ευρώπη, για παράδειγμα, έχει επιλέξει να συζητήσει θέματα ενότητας μέσα από τις διαφορές, είναι η βασική της πολιτική. Αυτό τι σημαίνει; Ότι από μια μεριά υπάρχει μια αναπόφευκτη παγκοσμιοποίηση, που στην Αρχιτεκτονική είναι αρκετά παλιότερη όπως όλοι ξέρουμε, δηλαδή αρχίζει από τον δέκατο ένατο αιώνα (19ο), ούτε καν με το Μοντερνισμό και από την άλλη υπάρχει αυτή η ανάγκη υπογράμμισης της ιδιαιτερότητας, η οποία όμως ενέχει κάποιους σοβαρούς κινδύνους και δεν είναι μόνο αυτό το οποίο είναι το προφανές. Δηλαδή μία τουριστική ανάδειξη, αλλά μέσα από μια διαδικασία που δημιουργεί, ας πούμε, θεματικά πάρκα σε περιοχές των πόλεων και στα κέντρα των πόλεων και στην ουσία αυτά, παρόλο που ο όρος δεν ακούγεται πολύ τελευταία, είναι μια μεταμοντέρνα, όπως καταλαβαίνετε, λογική προσέγγιση, που περιλαμβάνει ακόμα και τις φαινομενικά μοντέρνες, ως μορφές, προσεγγίσεις.

Εδώ λοιπόν είναι το ζήτημα και προσέξτε και κάτι: αυτές οι μελέτες αφορούν στο σύνολο των ελληνικών οικισμών, έχουν λοιπόν ένα πολύ μεγάλο, μαζικό χαρακτήρα και αυτό φάνηκε από τις παρουσιάσεις που είδαμε και φάνηκε ότι δημιουργεί και προβλήματα. Διότι εντάξει, καταλαβαίνει κανείς ότι κάποιοι οικισμοί έχουν ιδιαιτερότητες και πρέπει να αντιμετωπιστούν με συγκεκριμένο τρόπο, αλλά όσο αυτό επεκτείνεται και δεν έχει τέλος, κινδυνεύει να οδηγήσει σε μια ομοιόμορφη αντιμετώπιση μεγάλων γεωγραφικών ενοτήτων, με χαρακτηριστικά τα οποία δεν είναι παραδοσιακά, ή να μη λαμβάνει υπόψη τη συνθετότητα και την πολυπλοκότητα που είχαν τα ιστορικά σύνολα, όπως ήταν, για παράδειγμα, η Άνω Πόλη πριν από τις παρεμβάσεις.

Εκείνο που είναι σίγουρα αναγκαίο εί-

>

ναι να κάνουμε διάγνωση, να αναγνώσουμε τα προβλήματα, να τα κατανοήσουμε, και γι αυτό νομίζω ότι η δουλειά της αναλυτικής αποτύπωσης, έστω και ως δουλειά αρχείου, είναι εξαιρετικά πολύτιμη. Και φάνηκε από τις τοποθετήσεις της υπηρεσίας, από την εισήγηση της κυρίας Μουρμούρη, ότι έχουν επίγνωση πως η καταγραφή αυτή δεν είναι μόνο μία καταγραφή μορφολογικών χαρακτηριστικών. Αν και, κατά τη δική μου άποψη, κάποια άλλα χαρακτηριστικά πιο πολύ στο επίπεδο του αστικού σχεδιασμού, της αστικής σύνδεσης, όπως θέλετε πείτε το, να μην πω την λέξη πολεοδομία, έχουν πιο μεγάλη σημασία για το πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε σήμερα. Δηλαδή αυτά που αφορούν ιστούς, πολεοδομικούς ιστούς, αυτά που αφορούν διαδρομές. Αυτά είναι στοιχεία που θα μπορούσε να τα πει κανείς, παραφράζοντας τον Μπρωντέλ, στοιχεία μακράς διάρκειας των οικισμών, δηλαδή στοιχεία τα οποία ακόμα και μετά από ανοικοδομήσεις, ανακατασκευές, σεισμούς, τείνουν να παραμένουν στην ίδια θέση, ο κεντρικός δρόμος, ακόμα και κάποιες χρήσεις, αποτελούν αξιοσημείωτη συνέχεια και αυτά είναι πιο σημαντικά, κατά την άποψή μου, να τα δει κανείς. Αν υπάρχουν οικόπεδα, αν υπάρχουν όγκοι, αν υπάρχουνε λοιπόν όχι μόνο αυτά τα συμβατικά συντελεστές δόμησης, αλλά διαρρύθμισης των όγκων στο τοπίο, πυκνότητες, νομίζω ότι έχουν μεγάλη σημασία.

Η λέξη και ο διάλογος περί των ορίων και των οριοθετήσεων δείχνει ακριβώς και το πρόβλημά μας. Η οριοθέτηση, σε κάποιους οικισμούς μάλιστα που ήταν και περιτοιχισμένοι ή φυσικά οχυροί, ήταν πάρα πολύ ξεκάθαρη, δηλαδή υπήρχε το όριο και μετά η ύπαιθρος. Εάν λοιπόν υπάρχει εκεί θέμα βιωσιμότητας, εκσυγχρονισμού και επέκτασης, αυτό πιθανόν καλύτερα να γίνει μετά από μία απόσταση παρά με τον προφανή τρόπο ότι μεγαλώνω λίγο την περίμετρο προκειμένου να ενταχθούν νέες χρήσεις. Από την άλλη μεριά δεν μπορεί κανείς να φανταστεί έναν οικισμό ο οποίος θέλουμε να είναι βιώσιμος, να έχει χρήσεις, να σταματήσει κάπου, είτε ως όγκος, είτε ως επέκταση, είτε ως μορφή.

Υπάρχει λοιπόν πιο πολύ θέμα κλίμακας, πιο πολύ θέμα ογκοπλασίας, πιο πολύ θέμα αποτυπώσεων περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών, σας το είπα και στην πρώτη μου παρέμβαση προχθές. Δηλαδή έχει μεγαλύτερη σημασία να δούμε τους όγκους, τις κλίσεις τους, τους προσανατολισμούς, τις διευθετήσεις που είχαν αυτοί οι οικισμοί πριν, όχι μόνο για να τα αναπαράγουμε, μάλλον όχι, κυρίως, για να τα αναπαράγουμε αλλά κυρίως για να τα διαβάσουμε, να τα ενσωματώσουμε στην σκέψη μας και μετά να δράσουμε με ένα σύνθετο και σύγχρονο τρόπο. Από την άλλη, εγώ αναγνωρίζω και έχω μια σχολή που έχει δυστυχώς παράδοση σε αυτές τις μορφολογικές μελέτες. Από εμάς προήλθαν, από τους δασκάλους μου. Μόνο που αυτό το έκαναν από αγάπη και, δεν ξέρω, ίσως από κάποια λαθεμένη αγάπη, από μια νοσταλγία, ας το πω έτσι.

Αν το δει κανείς όμως στην ουσία του, είναι σίγουρο ότι το κλίμα, η γεωγραφία, η ιστορία και ο τόπος παίζουν κάποιο ρόλο. Δηλαδή, όσο μοντέρνος να θέλει να είναι κανείς –και η λέξη μοντέρνος έχει φορτιστεί–, όσο σύγχρονος, ας το πω, θέλει να είναι κανείς, δε μπορεί να φύγει από τα δεδομένα του τόπου του, ζει στην Ελλάδα, ζει σε αυτόν το χώρο, κάτι κουβαλάει μέσα του. Το πώς θα εκφραστεί αυτό δεν είναι ούτε εύκολο, ούτε δεδομένο. Σίγουρα όμως δεν

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ | ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ | ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

Β ΜΕΡΟΣ

πρέπει να πάμε σε εύκολες μορφολογικές προσεγγίσεις γιατί αυτές τι σημαίνουν: ότι αφήνοντας στην άκρη αυτή την ευρύτερη λογική που σας έλεγα, που προκύπτει από την ανάγνωση, πάμε σε ένα εύκολο συνταγολόγιο, το οποίο χρησιμοποιείται στις ελεγκτικές διαδικασίες και το οποίο, ευτυχώς, άκουσα ότι θα επιτρέπεται τώρα να έχει και κάποιες εξαιρέσεις, μόνο που αυτές οι εξαιρέσεις, που τις κάνουν κάποιοι επώνυμοι, δεν ξέρω σε ποιο βαθμό είναι ανεκτές όταν αυτά πάρουν μορφές διαταγμάτων και νόμων και δεύτερον, πόσο χρήσιμες είναι αυτές. Μας έδειξαν οι συνάδελφοι τα παραδείγματα, ας πούμε, ενός παραδοσιακού super market. Προφανώς δεν υπάρχει οικισμός σήμερα που δεν έχει ανάγκη από τέτοιες χρήσεις. Είναι ανάγκη να είναι παραδοσιακό; Αφού είναι super market τέλος πάντων. Δεν ξέρω, προσπαθώ να καταλάβω κι εγώ αν υπάρχει περιεχόμενο.

Άρα λοιπόν, εκείνο που έχει σημασία είναι το ποσοστό των νέων κατασκευών σε έναν ιστορικό οικισμό και αυτό πρέπει να το πάρουμε απόφαση. Εάν θέλουμε κάποιους οικισμούς να τους προστατεύσουμε αυστηρά, θα πρέπει να τους οριοθετήσουμε και να μην επιτρέπουμε πολλές νέες χρήσεις, γιατί αν έχουμε παράδειγμα στην Άνω Πόλη, σαράντα πέντε (45) και τώρα εκατό (100) κτίσματα που διατηρούνται επί συνόλου πέντε χιλιάδων (5.000) τι νόημα έχει, δεν είναι διατήρηση είναι ανοικοδόμηση. Αυτό λοιπόν έχει μεγάλη και κρίσιμη σημασία, τα μεγέθη.

Δεύτερον, θα πρέπει αυτό να γίνει με μια συνεργασία και μια συναίνεση με τους τοπικούς πληθυσμούς που τους αφορούν. Δεν είναι εύκολο, το λέω εγώ με την ευκολία του ακαδημαϊκού, ξέρω ότι είναι πάρα πολύ δύσκολο ζήτημα, αλλά δεν μπορεί να γίνεται ερήμην των ανθρώπων που τους αφορά, διότι αυτό οδηγεί απλώς σε μια σειρά μικροπαραβάσεων, μικροαλλοιώσεων που όμως, αθροιστικά, έχουν τεράστιο αποτέλεσμα.

Και για να μην σας κουράσω, να κλείσω με το θέμα της περίφημης νέας αρχιτεκτονικής. Εντάξει είπαμε να μην είναι υποχρεωτική η ένταξη, και αυτό να αφορά κάποιες περιπτώσεις μεγάλου αριθμού αλλά, εφόσον έχουμε νέες ανάγκες, νέες χρήσεις, αυτές πρέπει να εκφράζονται και, ακόμα και στις καλύτερες των περιπτώσεων, που ακούσαμε κάποιες εισηγήσεις που ήταν πολύ προσεκτικές από ανθρώπους που φάνηκε ότι αγαπούν την δουλειά τους, είδαμε ότι εξαντλούνται σε τέτοια ζητήματα δηλαδή, πέρα από τους όγκους και την διάταξη, στο αν θα έχουμε, ας πούμε για παράδειγμα, προεξοχή της στέγης ή μη προεξοχή της στέγης. Δευτερεύον ζήτημα κατά την άποψή μου και κινδυνεύει να οδηγήσει σε μία τυπική επανάληψη ενός στοιχείου που τελικά θα είναι αυτό το οποίο θα κυριαρχήσει.

Άλλο πρόβλημα, το σύστημα των ειδώλων, των αστέρων, είτε μιλάμε για κτίρια, είτε μιλάμε για αρχιτέκτονες που συμμετέχουν σε αυτό. Να μην επαναλάβω και εγώ τον γνωστό ιταλό που αναφέρατε όλοι, αλλά έχουμε πάρα πολλά παραδείγματα όπου νέα αρχιτεκτονική μπαίνει στους οικισμούς αυτούς. Δεν είναι όμως όλα σε αυτήν την κατηγορία. Τα τελευταία χρόνια έχουμε και την προκλητική εμφάνιση κτιρίων μεγάλου μεγέθους, είτε πετυχημένων, είτε όχι, που μπαίνουν στα ιστορικά περιβάλλοντα με δεδομένη την πρόκριση προκειμένου να εξυπηρετηθεί αυτός ο στόχος που λέγαμε

>

στην αρχή, δηλαδή της ανάδειξης μιας περιοχής και του π.χ., συνήθως αναφέρεται το Μπιλμπάο και ο Γκέρι, μέχρι που λένε Μπιλμπάο effects σε πολλούς κύκλους που συζητούν, πέρα από την αρχιτεκτονική, το αποτέλεσμά του.

Βέβαια αυτό είχε εγκαινιαστεί πολύ παλιότερα, το Πομπιντού στο Παρίσι μπήκε εκτός κλίμακας σε ένα ιστορικό οικισμό, μια αρχιτεκτονική εντελώς έξω από το περιβάλλον, εξαιρετικά επιτυχημένη όπως ξέρετε. Άρα λοιπόν τα πράγματα ποτέ δεν είναι όπως τα βλέπουμε και εξαιρετικά επιτυχημένη εννοώ ως προς την λειτουργία της, ως προς την μορφή της μιλάμε ότι περί ορέξεως όπως καταλαβαίνετε… υπάρχουν πολλές απόψεις εγώ τη θεωρώ ενδιαφέρουσα προφανώς.

Άρα λοιπόν, εδώ έχουμε μια δυσκολία και αυτή ξεκίνησε από τους μοντέρνους αλλά σήμερα στην ουσία, ξανά επαναλαμβάνω, είναι μια μεταμοντέρνα προσέγγιση. Δηλαδή δημιουργούμε σκηνογραφίες, δημιουργούμε ψεύτικες μνήμες και νοσταλγίες, αυτό πρέπει να το σταματήσουμε όσο μπορούμε, ή να το περιορίσουμε γιατί αλλιώς κινδυνεύουμε να έχουμε Disneyland, με την καλή ή με την κακή έννοια, και πάντως το να κάνει κανείς σύνθεση σε αυτούς τους οικισμούς, αν κάποια στιγμή έχουμε χρόνο θα δείξω και κάποια παραδείγματα από την Άνω Πόλη, δεν μπορεί να γίνει παρά μόνο με έναν τρόπο διαισθητικό και ενστικτώδη. Έτσι γίνονται οι συνθέσεις, είναι κάτι το οποίο διδάσκεται ως ένα σημείο και το καταλαβαίνει κανείς μόνος του, όταν μπορεί.

Αυτά και σας ευχαριστώ πολύ. •

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Κύριε Καλογήρου μπορείτε να παρουσιάσετε τα παραδείγματά σας αύριο αν θέλετε. •

Ν. ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ. Αν υπάρχει χρόνος και διάθεση εντάξει.

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Ναι, ναι. Εντάξει. Ο κύριος Κίζης παρακαλώ. •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

Β ΜΕΡΟΣ

• **Ι. ΚΙΖΗΣ.**
Θέλω και εγώ να ευχαριστήσω όλους τους οργανωτές αλλά να ξεχωρίσω το νέο πρόσωπο που αναγνωρίζω στον Σύλλογο των Αρχιτεκτόνων και να τους πω ότι θα είμαι δίπλα τους.

Τα χωριά κάτω των δύο χιλιάδων (2.000) κατοίκων ακούσαμε ότι φιλοξενούν σχεδόν το ένα τέταρτο του ελληνικού πληθυσμού, φιλοξενούν σημερινή ζωή, την νεολαία. Η νεολαία θέλει μπαρ και όχι το παλιό καφενείο, φιλοξενούν την κατοίκηση τη σύγχρονη, που δεν έχει καμία σχέση με την κατοίκηση στα χαγιάτια και στα αγροτικά μονόσπιτα. Επομένως, είναι επόμενο να σταχυολογεί αστικά πρότυπα από την εργολαβική αρχιτεκτονική των αστικών κέντρων, που και αυτά τράβηξαν αυτήν την εργολαβική αρχιτεκτονική από την πρωτεύουσα παλιότερα.

Όμως τι ξεχώριζε, στην προ βιομηχανική εποχή, στα παλιότερα χρόνια; Νομίζω ότι αυτό που ξεχώριζε ήταν πάλι το αστικό πρότυπο, δηλαδή τα κτίρια που ξεχώριζαν ήταν τα κονάκια, τα αρχοντόσπιτα τα οποία μιμούντο την αστική αρχιτεκτονική της Κωνσταντινούπολης. Ακόμα σώζονται μερικά από αυτά τα μεγάλα κτίρια, αλλά δεν ερμηνεύονται από όλους μας σωστά, και σώζονται κτίρια ειδικών χρήσεων σε απόσταση αναπνοής από τα ελληνικά σύνορα, τα Καραβάν Σεράγια, στην Αδριανούπολη. Παλιότερα.. σήμερα μόνο τα ερείπια, τα θεμέλια από τα σεράγια του Αλί στα Γιάννενα ή ολόκληρο το πασίγνωστο αρχοντικό του Σβάρτς στα Αμπελάκια ή αναστηλωμένο στην Ρόδο το συγκρότημα ενός τσιφλικιού, το Σούμπασι, τα διοικητήρια που υπήρχαν στις επαρχίες, το κονάκι που ακόμα σώζεται στον Εχίνο, μιας και μιλήσαμε για τα Πομακοχώρια, τετραπλάσιο σε μέγεθος από όλα τα άλλα σπίτια του χωριού ή τα Μπεζεστένια, οι αγορές θυμηθείτε, στην Θεσσαλονίκη ή στις Σέρρες.

Αναρίθμητα τα ιστορικά παραδείγματα που τι μας λένε; Μας λένε ότι οι ειδικές χρήσεις είχαν άλλα μεγέθη, άλλη κλίμακα, επιβάλλονταν και καλά κάνανε και επιβάλλονταν. Τι ενοποιούσε όμως το δομημένο περιβάλλον σε αυτούς τους οικισμούς, που τους θαυμάζουμε και τους ζηλεύουμε όταν περιεργαζόμαστε τις καταπληκτικές γκραβούρες των δυτικών περιηγητών του δέκατου όγδοου (18ου) και του δέκατου ένατου αιώνα (19ου);

Τέσσερα πράγματα: η τεχνολογική ομοιογένεια, η αρχιτεκτονική δηλαδή, που ειπώθηκε, του φέροντος τοιχώματος και του ξύλινου σκελετού, που ενοποιούσε μορφικά όλες τις κλίμακες από το αυτογενές μονόχωρο αγροτοποιμενικό μονόσπιτο μέχρι το αρχοντικό, το κονάκι, το τζαμί, το ναό, ενώ σήμερα έχει επέλθει η ρήξη, ο σκελετός του μπετόν, η σιδερένια κατασκευή.

Ο δεύτερος παράγοντας είναι η σχέση του χτισμένου και του υπαίθριου. Η χρήση του υπαίθριου χώρου, ο οποίος τουλάχιστον στο οικιστικό περιβάλλον είχε αποστολή να στεγάσει, να αποθηκεύσει τα προ βιομηχανικά εργαλεία και τον εξοπλισμό παραγωγής τα ζώα, τα κάρα, τα άροτρα. Σήμερα τι; Τα τεράστια αγροτικά μηχανήματα τα οποία, όποιος πάει σε οποιοδήποτε χωριό του κάμπου ή του βουνού, που δεν είναι ανάγκη να είναι ιδιαίτερου χαρακτήρα, βλέπει αυτήν την ανάγκη για κάποιο νοικοκύρεμα, για κάποια οριοθέτηση του υπαίθριου χώρου και συνεπακόλουθα και του αστικού ιστού, οι μάντρες που ειπώθηκαν.

>

Ο τρίτος παράγοντας είναι, ίσως περισσότερο και από άλλους, η καθαρή γεωμετρία των πρισματικών κτισμάτων, οι προεξοχές με την μορφή κλειστών εξοχών ή χαγιατιών δηλαδή αυτά που σήμερα λέμε ημιυπαίθριοι χώροι, ήταν κυρίως ενταγμένοι στο πρίσμα. Και μετά αργότερα τι έχουμε; Έχουμε μία πλήρη κατακερμάτιση και ενοχλητικές και επιθετικές παρουσίες σε παλιότερα, ήρεμα οικιστικά τοπία.

Το τέταρτο, το οποίο το βλέπουμε συνήθως στους ορεινούς οικισμούς αλλά όχι μόνο, είναι το skyline, η πέμπτη όψη που λέμε, οι στέγες ή τα δώματα. Η ιστορική ανάμειξή τους δείχνει πάλι τις ιδιαιτερότητες των ειδικών κτηρίων και χάρηκα που είδα και ένα παράδειγμα από την Γερμανία, από την Βαυαρία νομίζω, με το δωματοσκεπές μεγάλο κτίριο.

Αυτό το οποίο όμως τονίστηκε και στο οποίο πρέπει να σταθούμε, είναι το συλλογικό ενδιαφέρον για τη μεγαλύτερη κλίμακα, για το τοπίο, το οποίο ξεπερνά πολύ τα όρια του περίγυρου των χωριών. Η τοπιακή πολιτική σε εθνική κλίμακα. Σε αυτό το συνολικότερο συλλογικό πλαίσιο αντίληψης του δημόσιου χώρου, που δεν απαρτίζεται μόνο από τη δημόσια ιδιοκτησία ή το δημόσιο ενδιαφέρον, σε κτίρια και εδάφη, αλλά με οτιδήποτε προβάλλεται στο δημόσιο χώρο αυτό που βλέπει κανείς ή και ακούει ή και μυρίζει με τα εξωτερικά του χαρακτηριστικά.

Οπότε φτάσαμε στο λόγο για την ποιότητα, αρχίσαμε να συζητάμε για την ποιότητα, η οποία προφανώς δεν είναι μετρήσιμη. Φτάσαμε στο λόγο για την ποιότητα γιατί το ξέρουμε όλοι πολύ καλά αλλά δεν θέλουμε να το λέμε, ότι στην Ελλάδα έχουμε άσχημες πόλεις, άσχημες χωρίς καθαρό σχήμα. Αν δούμε κυριολεκτικά την σημασία αυτής της λέξης χωρίς καθαρό σχήμα, χωρίς καθαρό skyline, χωρίς ενότητα. Ο Νέος Οικοδομικός Κανονισμός έχει κάνει κάποια βήματα μπροστά, μετά την εμπειρία των καταστρατηγήσεων των διατάξεων του Κ.Ο.Κ. του ογδόντα πέντε ('85), προσπαθεί κάπως να συμμαζέψει κάποια πράγματα, έλεγχος μπαλκονιών, τα έρκερ που επανέρχονται, σπουδαία υπόθεση, η απαλλαγή των τοίχων, των φερόντων τοίχων, από την χρέωση στον συντελεστή δομήσεως, αυτά είναι καλά κίνητρα.

Οι ειδικοί όροι των οικισμών λοιπόν, εφόσον θα διατυπωθούν, θα πρέπει να δώσουν ίσως ένα περιοριστικό γεωμετρικό περιτύπωμα κτιρίων με κάποια μέγιστα και κάποια ίσως ελάχιστα όρια, να μιλήσουν για την περιχαράκωση του αστικού… του οικιστικού ιστού, με τις μάντρες και πρωτίστως για την επανεγγραφή της σαφήνειας του ρυμοτομικού χαρακτήρα. Είναι βέβαια τολμηρό και πολύ επικίνδυνο να βάλεις πλαίσιο σχεδίασης για κτίρια, ακόμα και σε επίπεδο γενικών αρχών.

Η Ιστορία αποδεικνύει ότι η συνέχεια και η εξέλιξη επετεύχθη ακριβώς διότι δεν υπήρχαν φραγμοί. Παραδείγματος χάριν ο νεοκλασικισμός, για τον οποίο τόσα πολλά ακούσαμε σήμερα, ρίζωσε διότι δεν υπήρχαν τέτοιου είδους απαγορεύσεις και, βέβαια, ο αστικός νεωτερικός τύπος αντικατέστησε τους παλιότερους, για τους οποίους μίλησα πιο πριν, όμως έγινε και το σύμβολο ενός ιδεολογήματος. Εθνικού ιδεολογήματος αλλά και το σύμβολο πλουτισμού, αυτό το οποίο συνοδεύει την περηφάνια ενός ιδιοκτήτη που χτίζει ένα μέγαρο. Εν τούτοις,

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

ο νεοκλασικισμός συνυπήρχε ως κάποια χρονική στιγμή με τη μέχρι τότε κληρονομιά και εν τέλει την αντικατέστησε με ένα τυπολογικό και κτηριολογικό επίπεδο ξηρό και με τυπικά περιβάλλοντα ζωής τα οποία δεν μπόρεσαν να στηρίξουν την ζωή του μεταπολεμικού ανθρώπου. Ο μεταπολεμικός κάτοικος προτίμησε βέβαια τα διαμερίσματα των πολυκατοικιών.

Αυτό το οποίο έλειπε από τον νεοκλασικισμό και το τονίζω αυτό ακριβώς διότι παρουσιάστηκαν πάρα πολλές τυπολογίες με ξηρές συμμετρίες και σε άλλες με δωμάτια ένθεν και ένθεν προς μίμηση, αυτό λοιπόν το οποίο έλειψε ήτανε εκείνες οι ευφάντασες λειτουργικές και οργανικές συνθέσεις της αρχιτεκτονικής της Οθωμανικής περιόδου, των προ του νεοκλασικισμού χρόνων που τόσο πολύ έδεναν και με την λειτουργικότητα της ζωής των προβιομηχανικών ανθρώπων. Η προ βιομηχανική τεχνολογία λοιπόν, επέτρεψε την ενσωμάτωση αλλά πρωτίστως την καθαρή γεωμετρία του νεοκλασικισμού και όλα αυτά κούμπωσαν μαζί έστω και αν προξενήθηκαν τομές. Ωστόσο δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι φορέας αυτής και της προηγούμενης αρχιτεκτονικής ήταν η συντεχνιακή οικοδομική οργάνωση, δεν υπήρχε ο αρχιτέκτονας, ο διπλωματούχος με την ενίοτε αλαζονική και σπανιότερα δημιουργική διάθεση του καινούριου και του μοναδικού και του διαφοροποιημένου.

Επομένως, η μετά τον πόλεμο δόμηση γίνεται στα πλαίσια ενός εντελώς διαφορετικού σκηνικού, και εμείς ερχόμαστε τώρα εδώ να περιμαζέψουμε τι; Να περιμαζέψουμε την αγωνία και την απληστία ή την αδιαφορία, την προχειρότητα, την τσαπατσουλιά αν θέλετε, την κατάπτωση και την απώλεια της λογικής κοινής αίσθησης του τόπου, γιατί έλειψε ο συλλογικός φορέας οικοδόμησης. Με αυτή την έννοια έρχεται η ανάγκη για μια αισθητική παρέμβαση, δηλαδή με την έννοια του σεβασμού του δημόσιου χώρου, του σεβασμού του συλλογικού προσώπου, να μην ντρέπομαι για τον τόπο μου. Για αυτό και επιζητούμε την ποιοτική αρχιτεκτονική. Δεν μπορούμε να την υπαγορεύσουμε με κανόνες, αλλά μόνον με πολύ γενικό γεωμετρικό πλαίσιο, περίγραμμα που να αναφέρεται στα στοιχεία του παρελθόντος που ενδεχομένως επιβιώνουν, οπωσδήποτε στα στοιχεία της τρέχουσας ζωής αλλά και στα περιθώρια μετεξέλιξής της στο μέλλον.

Η δουλειά που παρουσιάστηκε για την Ηλεία υπαινίχτηκε στις προτάσεις της, καταλαβαίνω ότι όλων οι προτάσεις είναι σε πρώιμο στάδιο, αλλά υπαινίχθηκε μια πολύ αισιόδοξη εξέλιξη, μετεξέλιξη. Ίσως και άλλων ομάδων οι δουλειές να είναι προς αυτή την κατεύθυνση, αντιθέτως υπάρχουνε ομάδες που πάνε σε μια κατεύθυνση που θα την έλεγα ξεπερασμένη. Είναι σαφές και με όσα έχουν ακουστεί εδώ πέρα και θα έλεγα ότι οι συνάδελφοι που ασχολούνται με όλ' αυτά αξίζει τον κόπο να ξανασκεφτούν λίγο κάποια πράγματα προς αυτήν την κατεύθυνση.

Ωστόσο, την απλότητα στην έκφραση, δηλαδή τη μη πρόκληση του συλλογικού αισθήματος με υπερβολές, με ψιμύθια και νεοπλουτισμούς, δύσκολα μπορεί κανείς να την περιστείλει. Η απληστία είναι ίδιον του ανθρώπου, της ανθρώπινης φύσης, Ο έλεγχός της είναι δουλειά της Δημοκρατίας εφόσον η τελευταία δεν εκφυλίζεται σε λαϊκισμό. Όπως καταλαβαίνετε εκείνη η περίφημη φράση από τον Επιτάφιο: *φιλο-*

>

καλούμεν μετ' ευτελείας ανήκει δυστυχώς στο απώτερο παρελθόν, σε εκείνο τον Χρυσό Αιώνα που κράτησε μόλις δεκαπέντε χρόνια. Εμείς ας ελπίσουμε στον αδέκαστο ρόλο των ελεγκτών δομήσεως.

Σας ευχαριστώ. •

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Προτείνουμε να κάνουμε ένα δεκάλεπτο διάλειμμα, λόγω της κούρασης, και μετά να μιλήσει η δεύτερη ομάδα της επιστημονικής επιτροπής. •

• **Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ.** Μέχρι να ξεκινήσουμε να κάνω μια διευκρίνιση. Αύριο είναι το στρογγυλό τραπέζι που, από ότι είδατε, θα γίνει στο αρχοντικό Μπότσαρη. Θα ήτανε πολύ καλό για όλη την διαδικασία το στρογγυλό αυτό τραπέζι, το οποίο κυρίως βασίζεται στην επιστημονική ομάδα, να το παρακολουθούν και να παρεμβαίνουν και όσοι από τους μελετητές μπορούν να είναι εκεί. Για μας αυτό είναι πολύ σημαντικό για να μπορούμε αυτά τα οποία καταλήγουμε σαν πορίσματα να τα τσεκάρουμε από πλευράς εφαρμοσιμότητας ίσως και να γίνεται μία δεύτερη δοκιμή, με την παρουσία τους. Ευχαριστώ. •

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Θα φωνάξει κανείς τους έξω να ξεκινήσουμε; Αλεξάνδρα φώναξε τους έξω να ξεκινήσουμε. Η κυρία Αμαλία Κουδούνη, πρώην Διευθύντρια της Διεύθυνσης Πολεοδομικού Σχεδιασμού του **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

15:00-17:30

Β ΜΕΡΟΣ

• **ΑΜΑΛΙΑ ΚΟΥΔΟΥΝΗ.** Καλησπέρα και από μένα, συνάδελφοι και φίλοι. Θα ήθελα και εγώ να ευχαριστήσω τον **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.**, γιατί βρίσκομαι εδώ σαν μέλος της επιστημονικής ομάδας μετά από πρόσκληση του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.**, αλλά βέβαια δεν μπορώ να μην μιλήσω εδώ και να πω κάποια πράγματα με την ιδιότητα που είχα, επί τριάντα τρία συναπτά έτη, ως εκπρόσωπος δημόσιου φορέα, δηλαδή ως υπάλληλος και Διευθύντρια της Διεύθυνσης Πολεοδομικού Σχεδιασμού, η οποία, από σύμπτωση, ανέλαβε πριν από δυόμισι τρία χρόνια να παρακολουθήσει αυτό το πρόγραμμα που, όπως αναφέρθηκε πολλές φορές και δε θέλω να το πω και εγώ, ήταν επιλογή του τότε Υπουργού να γίνει αυτό το πρόγραμμα.

Κυρίως για τους μικρούς οικισμούς κάτω των δύο χιλιάδων (2.000) που δεν είναι παραδοσιακοί, αυτό πρέπει να το πω όμως άλλη μία φορά, έχει τονιστεί αλλά κυρίως εκεί, σε αυτές τις περιοχές θα έπρεπε να γίνει ένα πιο εξειδικευμένο πλαίσιο, ώστε η δόμηση να μην έχει αυτήν την εικόνα που είδαμε από τις παρουσιάσεις των μελετητών, έχουμε και καλά παραδείγματα αλλά, κυρίως στην Δυτική Μακεδονία, νομίζω ότι είναι πολύ έντονη η άσχημη εικόνα όπως ειπώθηκε και από πάρα πολλούς ομιλητές.

Θέλω μόνο να διευκρινίσω ότι το θέμα των αναθέσεων, γιατί έγιναν και κάποιες τέτοιες ερωτήσεις και αισθάνομαι ότι πρέπει να πω ιστορικά τουλάχιστον, κάποια στοιχεία επειδή τυχαίνει να τα ξέρω. Το θέμα των αναθέσεων ακολούθησε την τελευταία νομοθεσία και, σύμφωνα με την τελευταία νομοθεσία, όπως αναφέρθηκε, ο πλειοδότης και αυτός στον οποίο ανατίθεται η μελέτη είναι αυτός που δίνει την οικονομικότερη προσφορά και δεν μπορεί να τεθεί ως κριτήριο αποκλεισμού το γεγονός ότι αυτός έχει πάρει άλλη μελέτη. Αυτό προβληματίσε πάρα πολύ τη Διοίκηση και την Υπηρεσία, αλλά δυστυχώς δεν μπορούσε να κάνει διαφορετικά, και αυτό είναι η απάντηση γιατί κάποιες ομάδες έχουν πάρει πολλές μελέτες. Επομένως, επειδή υπάρχει ένα υπόλοιπο μελετών, είκοσι μελετών είκοσι Περιφερειακών Ενοτήτων, είναι ένα θέμα που θα πρέπει το Υπουργείο, μιας και αυτές θα ανατεθούν στο επόμενο πρόγραμμα, να δει, τεχνικά τουλάχιστον, αν κάτι τέτοιο μπορεί να το αντιμετωπίσει με διαφορετικό τρόπο, με άλλο ρυθμό αναθέσεων.

Το άλλο θέμα που ήθελα να πω είναι ότι, πράγματι, στους μικρούς οικισμούς η δική μου η εμπειρία από την Διοίκηση πράγματι λέει ότι τα προβλήματά τους είναι πολύ περισσότερα και πολύ πιο βασικά. Από άλλους συναδέλφους και ειδικά από τον προβληματισμό, τις τοποθετήσεις και τις απόψεις, κυρίως των ακαδημαϊκών, έχει τεθεί ένας πολύ μεγάλος προβληματισμός και ζητήματα τα οποία νομίζω είναι πάρα πολύ χρήσιμα για τη Διοίκηση πού πρέπει να συνεχίσει αυτό το πρόγραμμα και προς ποια κατεύθυνση μπορεί να το πάει. Όμως και η Διοίκηση, επειδή αντιμετωπίζει καθημερινά τα προβλήματα του κόσμου και έχει χιλιάδες γραπτά ερωτήματα, ήταν προϊδεασμένη ότι υπάρχουν πάρα πολλά ζητήματα. Έτσι λοιπόν, όταν έκανε τις προδιαγραφές γι αυτές τις αναθέσεις, έβαλε πάρα πολλά στοιχεία στην ανάλυση με το σκεπτικό ότι αυτά θα είναι πολύ χρήσιμα για να γίνει και μία αποτίμηση του τι έγινε από το ογδόντα πέντε ('85) μέχρι σήμερα, μιας και οι πρώτες μελέτες για την αρχιτεκτονική φυσιογνωμία ήταν του ογδόντα πέντε ('85).

>

Άρα, εδώ θέλω να πω μια ένστασή μου για την τοποθέτηση της οργανωτικής επιτροπής για το πώς ξεκίνησε το Υπουργείο και ανέθεσε μελέτες χωρίς να κάνει αποτίμηση. Μα αυτές οι μελέτες θα κάνουν την αποτίμηση και ήδη η Διοίκηση το έχει φροντίσει στις προδιαγραφές, και έχουν παραπονεθεί πάρα πολλοί μελετητές ότι ζητούνται πάρα πολλά στοιχεία ανάλυσης. Αυτά δε τα στοιχεία, όπως ακούσατε και από την Γενική Διευθύντρια την κυρία Μουρμούρη, υπάρχει προγραμματισμός και να μπουν σε μία βάση δεδομένων και να αξιοποιηθούν σε πάρα πολλά θέματα, τα οποία είναι ανοικτά και θα πρέπει κάποια στιγμή να αντιμετωπιστούν συνολικά. Επίσης, είναι στον αέρα νομικά το καθεστώς των αποφάσεων των Νομαρχών για πάρα πολλές χιλιάδες οικισμούς. Αυτό βέβαια δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί αλλά όταν προκύπτει για κάποιον οικισμό μια ακύρωση, θα υπάρχει μία βάση δεδομένων ώστε να μπορεί να προωθείται η έγκριση με νόμιμο τρόπο, με Προεδρικό Διάταγμα των ορίων αυτού του του συγκεκριμένου οικισμού. Αυτό είναι ένα παράδειγμα, δεν θέλω να πω άλλο για να μην σας κουράσω.

Υπάρχουν και άλλες εφαρμογές, το υλικό αυτό μπορούν να το χρησιμοποιήσουν και οι αποκεντρωμένες διοικήσεις για να κάνουν άλλα πράγματα, σε σχέση με τα δίκτυα. Ένα σημαντικό πράγμα είναι ότι οι οικισμοί αυτοί δεν έχουν σχέδιο, δεν έχουν σχέδιο πόλης. Επομένως είναι και αυτό ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα. Συμφωνώ μαζί σας ο επιθετικός προσδιορισμός «μορφολογικός» είναι κάτι πολύ εξεζητημένο, είναι πιο σωστό να είναι ειδικοί όροι και περιορισμοί δόμησης. Μπορούμε όμως μόνο με αυτό να θεωρήσουμε ότι θα έχουμε καλά αποτελέσματα στη συγκρότηση των οικισμών; Νομίζω πραγματικά ότι ο σχεδιασμός είναι μία παράμετρος, εθίγη λίγο από τον κύριο Καλογήρου, που δεν έχει αναφερθεί, δεν έχει εξεταστεί όσο θα έπρεπε.

Τώρα, για το τι μπορεί να δώσουν οι μελέτες αυτές που, παρά τις επιφυλάξεις και τα όσα σας είπα, θεωρώ ότι μπορούν να δώσουν πράγματα, θεωρώ ότι πραγματικά πρέπει να μην είμαστε μαξιμαλιστές, δεν μπορούν να δώσουν πολλά, μπορούν όμως να βάλουν ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο θα έχουμε την προσδοκία ότι οι νέοι συνάδελφοι αρχιτέκτονες, εφόσον ασκήσουν αρχιτεκτονική, γιατί η πραγματικότητα, το είπατε νομίζω το είπαν και από τον Σύλλογο οι συνάδελφοι, ότι η δόμηση στην χώρα μας και στα χωριά δεν ασκείται από αρχιτέκτονες σε μεγάλη πλειοψηφία. Αλλά εγώ θεωρώ ότι και οι νέοι αρχιτέκτονες τώρα, μετά τον Νέο Οικοδομικό Κανονισμό και τον τρόπο εκδόσεως αδειών, θεωρώ ότι έχουν πάρα πολλές ευθύνες επάνω τους και καλό είναι να υπάρχει ένα πλαίσιο γενικών αρχών και κανόνων, το οποίο θα διασφαλίζει και εκείνους ότι τηρούν αυτά τα οποία είναι σαφώς καθορισμένα για τους μικρούς οικισμούς, όταν χτίζουν σε τέτοιες περιοχές.

Ακόμα ένα από τα ζητούμενα αυτών των μελετών, σαν παραδοτέο, είναι η δημιουργία εγχειριδίου ή οδηγών. Οδηγών που εγώ θα το έλεγα ότι μπορεί να αναφέρονται σε τεχνικές λύσεις κάποιων προβληματικών τμημάτων των δομικών κατασκευών και θα χρησιμοποιήσω το παράδειγμα του συναδέλφου του Δημήτρη του Λαγού, που μας έδειξε πολύ καλά παραδείγματα και φωτογραφίες από φωτοβολταϊκά σε στέγες στην περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας. Η πρότασή του ήταν να μην επιτρέπονται τα φωτοβολταϊκά στις στέγες, και να προσπαθήσει

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ | ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ | ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ

ο Δήμος να δώσει μία άλλη λύση, να χωροθετηθεί κάποιο πάρκο οργανωμένο έξω από ον οικισμό. Νομίζω ότι αυτό είναι ότι πετάμε το μπαλάκι σε κάποιον άλλο, δηλαδή θεωρώ ότι είναι από τα ζητούμενα αυτών των μελετών να δώσει μία λύση για μία αποδεκτή, μορφολογικά, συγχωρέστε με για την ορολογία πείτε όποια ορολογία θέλετε, λύση για μία στέγη με φωτοβολταϊκά σε μη παραδοσιακούς οικισμούς, σε οικισμούς συνήθεις, αδιάφορους, στους οποίους δεν αναγνωρίζουμε κάποια ανάγκη διατήρησης κάποιου πολιτιστικού αγαθού, αλλά που θέλουμε την αρχιτεκτονική δημιουργία. Θεωρώ λοιπόν ότι στο πλαίσιο της μελέτης είναι ζητούμενο αυτό σαν αρχιτεκτονική δημιουργία, δηλαδή σαν μία τέτοια πρόταση και αυτό να υπάρχει σε σκίτσο, να υπάρχει και σε ένα τύπο οδηγού – εγχειριδίου, που θα το χρησιμοποιήσει και ο ελεύθερος επαγγελματίας, ο νέος αρχιτέκτονας, ή οποιοσδήποτε άλλος νομίμως χτίζει και δεν ασχολούμαι με τα επαγγελματικά δικαιώματα, αναπτύχθηκαν, αλλά και εκείνους που θα ελέγξει θα κλιθεί να ελέγξει.

Έχουμε πρόβλημα εφαρμογής και ελέγχου των κατασκευών στην χώρα, αλλά δεν κάνουμε και τίποτα στο να λέμε ότι τα Συμβούλια δεν έχουν κριτήρια. Αν δεν τους δώσουμε και κάποια πράγματα στα χέρια τους, νομίζω δε μπορούμε να μιλάμε και να λέμε ότι δε μπορούμε να κάνουμε τίποτα, πρέπει να βρούμε αυτούς που είναι πολύ καλοί ή έχουνε έμπνευση.

Ένα άλλο θέμα που ήθελα να πω είναι ότι έγινε πάρα πολλή συζήτηση για τον τρόπο προστασίας της Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Έγινε και μία πολύ καλή διευκρίνηση νομίζω. Εδώ πράγματι νομίζω ότι υπάρχει ένα πάρα πολύ μεγάλο αντικείμενο αυτό θεωρώ ότι πρέπει να συνεχιστεί και σε επόμενες ανάλογες ίσως διοργανώσεις γιατί πραγματικά υπάρχουν πολύ σοβαρά θέματα που πρέπει να αντιστραφούν σε περίπτωση που υιοθετηθεί μια άλλη λογική, γιατί ειπώθηκε ότι κάτι που έχει εφαρμοστεί και έχει δώσει παραδείγματα ότι δεν είναι σωστό, δεν παράγει αυτό που θα θέλαμε ή δεν είναι επιθυμητό αυτό που παράγει και είμαστε σίγουροι όμως ότι αυτό εφαρμόστηκε, δηλαδή το πλαίσιο που ισχύει εφαρμόστηκε και παράγει αποτελέσματα που δεν είναι καλά και πρέπει να το αλλάξουμε είπε ο συνάδελφος ότι πρέπει να σταματήσουμε να το εφαρμόζουμε.

Εδώ πρέπει να μιλάμε λίγο και μέσα στο πλαίσιο της πραγματικότητας και της νομικής πραγματικότητας. Ένα Διάταγμα που ισχύει δεν μπορούμε να αποφασίσουμε ότι δεν εφαρμόζεται, είναι ένας Νόμος του κράτους. Για να αλλάξει αυτό το Διάταγμα πρέπει να γίνει ένα, Διάταγμα πάλι, τροποιητικό, και βέβαια οι όροι δόμησης και τα Διατάγματα μπορούν να τροποποιούνται, δεν υπάρχει περιορισμός, δεν κάνουμε ένα Διάταγμα και δεν τροποποιείται. Το Διάταγμα μπορεί να τροποποιηθεί με ίδιο Διάταγμα αρκεί να υπάρχει η τεκμηρίωση των αλλαγών που θέλουμε, και οι στόχοι που μπαίνουν σήμερα και σίγουρα και τα Διατάγματα, όπως και ο σχεδιασμός, είναι κάτι ζωντανό, είναι κάτι που εξελίσσεται όπως εξελίσσεται και η ζωή. Οι ανάγκες διαφοροποιούνται, επομένως τεκμηριωμένα μπορούν να τροποποιούνται και τα Διατάγματα.

Και να κλείσω. η πρόταση που έγινε στο ότι από αυτές τις μελέτες εν πάσει περιπτώσει είναι υποχρεωτικό να γίνουν κάποια Διατάγματα και νομίζω ότι σε αυτό

>

ακόμα και επιφυλάξεις να έχει κανείς και για τον τίτλο ή και για το πώς έγινε και πώς ξεκίνησε, θεωρώ ότι –και όλοι νομίζω οι ομιλητές τοποθετήθηκαν θετικά –πρέπει να βοηθήσουν και να συνδράμουν το Υπουργείο και ο Σύλλογος και οι άλλες ενότητες που βρίσκονται εδώ, αλλά και πολύ περισσότερο οι ίδιοι οι μελετητές που είναι ανάδοχοι και πληρώνονται για να κάνουν αυτές τις μελέτες. Πρέπει λοιπόν να κάνουμε τα διατάγματα για να πάρουμε και τα χρήματα τα οποία έχουν εγκριθεί από την Κοινότητα. Το θέμα είναι να προσδιορίσουμε ποιο θα είναι το περιεχόμενο αυτών των Διαταγμάτων έτσι που, κατά το δυνατό, θα είναι προς την σωστή κατεύθυνση, θα βοηθάει και δε θα δημιουργεί προβλήματα, και κάποιοι περιορισμοί ή λεπτομέρειες ή, αυτό που σας είπα, το εγχειρίδιο οδηγός και λοιπά που θα είναι παραδείγματα εφαρμογής ενδεχομένως και λεπτομέρειες, θεωρώ ότι αυτά αν δεν είναι κανονιστικοί όροι, αυτά πραγματικά μπορούν να είναι εγκρίσεις απλούστερες οι οποίες να μπορούν και να αλλάζουν πολύ πιο εύκολα από ότι τα Διατάγματα.

Ευχαριστώ πολύ που με ακούσατε. •

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Η κυρία Έλενα Κωνσταντινίδου. •

Δ. ΛΑΓΟΣ. Στην πρότασή μου για τα φωτοβολταϊκά, αυτό που προτάθηκε, να μη μπαίνουν φωτοβολταϊκά ήταν μόνο για τους παραδοσιακούς. Στους αδιάφορους ή στην εκτός σχεδίου δόμηση η πρόταση είναι να μπαίνει, αλλά να μπαίνει φίλμ. Τα φωτοβολταϊκά, όπως συζητήσαμε και με την κυρία Μπεζαντέ, που υπάρχουν σήμερα στην ελληνική αγορά είναι αυτά που είναι... τα φωτοβολταϊκά που τρέχουν αυτήν την στιγμή στην αγορά, είναι αυτά τα οποία έχουν βγει από την τεχνολογία. Τα καινούρια φωτοβολταϊκά είναι υπό μορφή φίλμ. Αυτά μπορούν να ενταχθούν πάνω στις στέγες...

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Συγγνώμη έχουμε ειδική ενότητα για αυτό το θέμα σε λίγο στην συζήτηση. •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

15:00-17:30

Β ΜΕΡΟΣ

• **ΕΛΕΝΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ.** Γεια σας, θα ήθελα καταρχήν να σας ευχαριστήσω, να εκφράσω την μεγάλη μου χαρά που είμαι εδώ σήμερα και θεωρώ ότι είναι μια σημαντική συνάντηση όπως είπανε και οι προηγούμενοι, όπου έχουμε την ευκαιρία να συζητήσουμε επί της ουσίας για τα καίρια ζητήματα ερμηνείας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και της σύγχρονης αρχιτεκτονικής δημιουργίας. Να ευχαριστήσω επίσης και εγώ τους συντελεστές της πρωτοβουλίας αυτής. Εκτιμώ και ελπίζω ότι ο διάλογος και η ανταλλαγή επιστημονικών απόψεων στην παρούσα φάση για ένα μείζονα ζήτημα θέμα όπως η θέσπιση κανόνων δόμησης, θα συμβάλλει και θα εμπλουτίσει το όλο ζήτημα και θα οδηγήσει σε ένα ουσιαστικό αποτέλεσμα.

Ένα χρήσιμο αποτέλεσμα στον χώρο όπως το είπε η κυρία Φραντζή, το πρόβλημα διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς επίκαιρο όσο ποτέ στην Ελλάδα της κρίσης και της άδηλης μετεξέλιξης είναι ένα κρίσιμο, δύσκολο, και σύνθετο θέμα, που εμπεριέχει μια σειρά από δίπολα και αντιθέσεις. Το παρελθόν με το παρόν, το παλιό με το νέο, το σύγχρονο με το ιστορικό, η διατήρηση με την εξέλιξη, η προστασία με την ανάπτυξη. Αφετηρία λοιπόν του προβληματισμού μας είναι το δεδομένο της αναζήτησης ενός σύγχρονου τρόπου συσχέτισης του παρόντος με το παρελθόν όχι με αυθαίρετη απόσπαση μορφών ή μίμηση, αλλά μέσα από την σύμπραξη, την αντιθετική συσχέτιση και την ανάπτυξη διαλεκτικής σκέψης με τον τόπο. Η σύγχρονη αρχιτεκτονική δικαιούται και θα πρέπει να είναι παρούσα αλλά παράλληλα να σέβεται τον αρχιτεκτονικό χαρακτήρα και την φυσιογνωμία του τόπου. Προς αυτήν την κατεύθυνση αισθάνομαι ότι είμαστε οι περισσότεροι που βρισκόμαστε εδώ μέσα. Τώρα ο διάλογος με το παρελθόν δύναται να αναπτυχθεί με ενδιαφέροντες και διαφορετικούς κάθε φορά τρόπους, με χειρονομίες αρχιτεκτονικά ανεξάρτητες και εξαρτημένες ανάλογα με την... που προσδιορίζεται κάθε φορά κατά περίπτωση. Η δε αρχιτεκτονική πρακτική στις καλές της εκφάνσεις και εκφράσεις, μας κάνει να αμφισβητούμε τους όποιους κανόνες ή κατευθυντήριους άξονες για την *καλή* αρχιτεκτονική και την *καλή* ένταξη μάλλον, καλή σε εισαγωγικά, και αποδεικνύει ότι το αποτέλεσμα σχετίζεται κυρίως με την ποιότητα της αρχιτεκτονικής πρότασης, και αποτελεί εν τέλει θέμα καλής αρχιτεκτονικής. Αυτό πάλι το είπαμε πολύ, εγώ το λέω εξαρχής, γιατί έχει πολύ σημασία και ας το έχουμε στο μυαλό μας. Τώρα πριν προχωρήσω σε κάποια σχόλια επί των θεματικών αξόνων θα θέσω ένα θέμα που το είπαμε πολύ χθες, και κάποιοι είπαμε να μην το ξαναπούμε σήμερα, εγώ όμως το θεωρώ υποχρέωσή μου να πω για αυτό, γιατί είμαι και στο Σπουδαστήριο της Μορφολογίας, και νιώθω ότι με στοιχειώνει αυτό το πράμα, ο όρος «μορφολογία» ας πούμε, μας κυνηγάει από πίσω. Θα συμφωνήσω πολύ με την κυρία Κρεμέζη την καθηγήτριά μου, ότι ο όρος αφορά στο σύνολο των στοιχείων που καθορίζουν την σύνθεση ή την γενική μορφή ενός κτίσματος ή ενός τόπου, και δεν αναφέρεται καθόλου στην διακόσμηση, στην εικονογραφία, στην σκηνογραφία, και το είπε και ο Γκανιάτσας με τον δικό του τρόπο, ότι είναι ένα δομικό στοιχείο, μια διαδικασία που εξελίσσεται και το είπε και ο πάτερ...

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Φιλόθεος.

Ε. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ. ... Ναι, Φιλόθεος

>

με έναν πολύ ωραίο τρόπο, ότι ο μορφολογικός κανόνας δεν είναι άλλος από την αλήθεια της κατασκευής. Εγώ από εδώ και πέρα θα χρησιμοποιώ τον όρο έτσι όπως τον χρησιμοποιείτε όλοι σας, καταλαβαίνετε με τον όρο που έχει καθιερωθεί, και δεν μας αρέσει και θα το κάνω μόνο και μόνο για να έχουμε μια κοινή γλώσσα, εντάξει; Αλλά εγώ ήθελα να ξεκαθαρίσω. Είπε πράγματα αρκετά χθες και ο Βασίλης ο Γκανιάτσας για το πως ήταν ο όρος και γιατί πλέον δεν ισχύει και λοιπά, πάντως η έννοια της μορφολογίας δεν είναι αυτό που εμείς ας πούμε τώρα μας δημιουργεί όλη αυτήν την φοβία και όλο αυτό το άγχος και λοιπά. Έτσι λοιπόν αφού και εγώ θα χρησιμοποιήσω τον όρο όπως τον χρησιμοποιείτε όλοι πράγματι έτσι όπως το έχει διατυπώσει στην προκήρυξη το Υπουργείο... όχι είναι διατυπωμένο τέλος πάντων στην προκήρυξη ή θεσμοθέτηση μορφολογικών κανόνων, φαίνεται αποπροσανατολιστικός σε σχέση με τους στόχους και τα παραδοτέα των μελετών που είναι η οριοθέτηση ζώνης προστασίας, ειδικοί όροι δόμησης και λοιπά. Θα πρέπει λοιπόν εξαρχής να ξεκαθαρίσουμε ότι η διατύπωση αυτού του όρου δεν θα πρέπει να κινηθεί προς την κατεύθυνση της παγίωσης αρχιτεκτονικών προτύπων και να περιοριστεί στο επίπεδο της παράστασης των οικισμών, αλλά θα πρέπει να ερμηνεύσει τις δομικές, οργανωτικές συνθήκες συγκρότησής τους και να ενθαρρύνει την δυνατότητα ενεργούς επιστημονικής αρχιτεκτονικής συμβολής. Και επειδή χθες έγινε και μια άλλη κουβέντα για το αν θα αλλάξει ο τίτλος και λοιπά, εμένα δεν με πειράζει γιατί ξέρω τι σημαίνει, οπότε μια χαρά είναι ο τίτλος. Συγγνώμη κιόλας που σας το λέω όλοι έχετε πει διαφορετικά πράγματα, αλλά πάντως μπορούσε να μπει μια παράγραφος και να λέει ας πούμε με ακρίβεια ότι εμείς εννοούμε αυτό και έτσι να τελειώσουμε με τις παρεξηγήσεις, γιατί νομίζω ότι επί της ουσίας λέμε όλοι το ίδιο πράγμα ο τίτλος μας έχει πειράξει από χθες.

Λοιπόν τώρα ένα άλλο στοιχείο που θα πρέπει να ληφθεί υπόψιν στις όποιες προσπάθειες διατύπωσης κανόνων, είναι το κακό προηγούμενο με τους όρους δόμησης στην χώρα μας, και το έδειξαν και οι μελετητές και το έδειξε πάρα πολύ ωραία ο κύριος Μαριάτος με τα παραδείγματά του. Ξέρουμε λοιπόν ότι συγκροτούν ένα πλαίσιο περιορισμών και ελέγχου και αναφέρονται περισσότερο σε μορφολογικές επιταγές παρά στην σύνταξη του χώρου, δηλαδή γίνονται σε πολλές περιπτώσεις συνταγές ή μοντέλα μίμησης γεγονός το οποίο είχε προκαλέσει έντονες αντιδράσεις και αντιπαραθέσεις, τα είπαμε περιορίζει και δεσμεύει την αρχιτεκτονική έκφραση και λοιπά και το χειρότερο και το πιο σημαντικό είναι ότι είναι συχνά σε αντιστοιχία με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του οικιστικού συνόλου στο οποίο αναφέρεται. Και μου άρεσε πολύ στην εισήγηση της κυρίας Μπεζαντέ, ποια περιοχή ήταν... η Μαγνησία, γιατί ο τρόπος που τα παρουσίαζε και όταν μίλαγε για τα παραδείγματα έλεγε και αυτό είναι σύμφωνα με το διάταγμα, αλλά όχι σύμφωνα με τον τόπο και αυτό ήτανε νομίζω καίριο. Λοιπόν θα πρέπει λοιπόν να κάνουμε έναν απολογισμό και αυτό να αποτελέσει ένα σημαντικό εργαλείο για τον προσδιορισμό αν όχι κανόνων που θα θέλαμε να υιοθετήσουμε τουλάχιστον στοιχείων που θα θέλαμε να αποφύγουμε. Και είπε χθες ο κύριος Κίζης για την ρωμαλέα γραφή της άνοιξης του εξήντα ('60), και αναλογίστηκα και εγώ εκείνη την στιγμή τι θα έκανε ας πούμε ο Άρης Κωνσταντινίδης

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

Β ΜΕΡΟΣ

με τους σημερινούς όρους δόμησης, και αν θα έφτιαχνε ποτέ τα Ξενία και τα σπίτια στις Σπέτσες, στον Πόρο και λοιπά. Είπα λίγο τον Κωνσταντινίδη επειδή και εγώ ας πούμε με κούρασε ο...

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Snozzi

- **Ε. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ.** ...με κούρασε ο Snozzi δηλαδή. Λοιπόν τώρα σε ότι αφορά τους θεματικούς άξονες θα ήθελα πρώτα από όλα να τονίσω την σημασία της ανάλυσης για την κατανόηση του αρχιτεκτονικού χαρακτήρα και της ταυτότητας του περιβάλλοντος και για την αναγνώριση των κανόνων συγκρότησής του. Μέσα από αυτήν την διαδικασία της αναγνώρισης δηλαδή του τόπου, θα εντοπιστεί η φυσιογνωμία την οποία επιζητούμε να αναδείξουμε και θα προκύψουν τα εργαλεία για τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό. Και όπως και πριν είπε ο κύριος Γκανιάστας με άλλον τρόπο καλύτερο από ότι θα τον πω εγώ, αλλά αυτό ήτανε ότι οι όροι, οι προθέσεις, οι στόχοι αλλά και οι παράμετροι της ανάλυσης και κατ' επέκταση και της σύνθεσης, με την οποία έχει αμφίδρομη σχέση, μεταβάλλονται και διαφοροποιούνται ανάλογα με την σημασία και το ιδιαίτερο χαρακτήρα του τόπου. Επίσης ο τρόπος που κάθε φορά ιεραρχούνται τα ζητούμενα διαφέρει, αν για παράδειγμα η παρέμβαση αφορά στο φυσικό περιβάλλον, στον αστικό ιστό, στον παραδοσιακό οικισμό και λοιπά και εδώ έχω ερωτηματικά που και αυτά έχουν διατυπωθεί από τις προηγούμενες... από κάποιες από τις προηγούμενες παρεμβάσεις με τον τρόπο που κάποιες από τις μελέτες, πολύ περιορισμένος αριθμός οι περισσότερες, κινούνται σε άλλο πνεύμα, καταλήγουν ας πούμε ας το πω... θα το πω σε μια κοινή «ρετσέτα» σε εισαγωγικά, για περιοχές που είναι πολύ διαφορετικές μεταξύ τους. Αυτό εμένα με έχει εντυπωσιάσει, δηλαδή πως ας πούμε κάποιες περιοχές που δεν έχουν καμία σχέση μεταξύ τους, τελικά καταλήγουμε να έχουμε ένα ίδιο αποτέλεσμα ας πούμε σαν μεθοδολογία, σαν σκεπτικό. Τώρα οι βασικές λοιπόν συνιστώσες του χαρακτήρα και της ταυτότητας ενός οικισμού αποτελούν ταυτόχρονα τις βασικές παραμέτρους από τις οποίες εξαρτάται η διατήρησή του, και οι οποίες θα πρέπει να προσδιορίζουν και τις προτάσεις και αφορούν κυρίως την ιδιαιτερότητα του πολεοδομικού ιστού, τα τυπολογικά, μορφολογικά και δομικά στοιχεία του άμεσου περιβάλλοντος, την συνθετική διάρθρωση του οικισμού ως συνάρτηση της μορφής των ιδιοκτησιών, τα οικόπεδα, την συνεκτικότητα, την τοποθέτηση των κτιρίων, τις αναλογίες, τους συντελεστές δόμησης, αυτά που έχουν ειπωθεί και εδώ και τα ξέρουμε.

Πέρα όμως από αυτά τα στοιχεία που εκφράζουν χωρικά... εκφράζονται χωρικά, το ανθρωπογενές περιβάλλον διαθέτει δομή και περιέχει νοήματα, και αυτό είναι ένα σημείο το οποίο σηματοδοτεί την ιδιαιτερότητα του προβλήματος, και το είπε πάλι χθες ο κύριος Κίζης και λέει και αυτό το πνεύμα του τόπου τι είναι αυτό το «πνεύμα του τόπου»; Δεν έχω την πρόθεση να του απαντήσω αυτό γιατί είναι μια πολύ μεγάλη συζήτηση. Πάντως υπάρχει αυτό το πνεύμα του τόπου, και αυτό το πνεύμα του τόπου δεν μπορεί να αποτυπωθεί σε πίνακες και στατιστικά, και δεν μπορεί να οριστεί έτσι απλά, δεν είναι μετρήσιμο. Και για αυτό επίσης έχω και αυτό το ερωτηματικό και αυτή την σκέψη για αυτές τις ομαδοποιή-

>

σεις as πούμε τελικά που γίνονται με αυτούς τους συγκεκριμένους πίνακες που σίγουρα δεν περιλαμβάνουν σημαντικά στοιχεία της φυσιογνωμίας των οικισμών.

Και επίσης ένα άλλο θέμα που είναι για μένα σημαντικό και που πάλι το είπαμε και που η κυρία Κουδούνη προηγουμένως το απάντησε κιόλας για το μεγάλο αριθμό των οικισμών που έχει ο κάθε μελετητής. Αυτό δεν ξέρω τι γίνεται με τα νομικά, και δεν με ενδιαφέρει ιδιαίτερα, αλλά πάντως είναι τραγικό, δεν γίνεται as πούμε να έχουνε τέτοιο τεράστιο αριθμό οικισμών, δεν μπορεί αυτό το πράγμα να... Αυτό βέβαια δεν αφορά τους μελετητές έτσι, απλά είναι ένα πολύ σοβαρό πρόβλημα και σε συνδυασμό με την δυσκολία εντοπισμού των πληροφοριών που την είδαμε κάποια στιγμή που δεν υπήρχαν στοιχεία, δεν υπάρχουν ξέρω εγώ χάρτες και λοιπά, είναι πολύ σοβαρό θέμα αυτό και αυτό τελικό οδηγεί και το είδαμε κατά την άποψή μου εδώ σε μικρό αριθμό... Σε κάποιες από τις μελέτες ξεπέρασαν αυτό το θέμα είτε γιατί ήταν μικρότερος ο αριθμός των οικισμών, είτε γιατί προσέγγισαν το θέμα της ανάλυσης με άλλον τρόπο, αλλά είναι σαφές ότι σε κάποιες περιπτώσεις έχουμε μια μάλλον επιφανειακή προσέγγιση, μια τυπική διεκπεραίωση της διαδικασίας της ανάλυσης και μια ομοιογενοποίηση που δύσκολα αναδεικνύει τις ιδιαιτερότητες. Και ξέρω ότι υπήρξε πολύ μεγάλος κόπος και φαίνεται για να καταγραφούν επιμέρους λεπτομέρειες, αλλά εμένα μου λείπει το ζητούμενο, που είναι η σύνθεση αυτών των στοιχείων. Υπήρξαν μελέτες που έκαναν αυτήν την σύνθεση και θα ξανά αναφερθώ στην μελέτη της Μαγνησίας. Χρειάζεται... Να μην αναφέρομαι σε μελέτες; Όχι; Συγγνώμη. Λοιπόν χρειάζεται λοιπόν μία μεθοδολογία ώστε τα στοιχεία της ανάλυσης να ενσωματωθούν στις προτάσεις και σε αυτό το σημείο θα πρέπει να δοθεί το βάρος αυτήν την στιγμή από τους μελετητές στο να αξιολογήσουν, να ερμηνεύσουν και να προβάλλουν τα στοιχεία στα οποία θα πρέπει να πατήσουν οι προτάσεις τους και πιστεύω ότι αυτό είναι που μπορούμε εμείς να κάνουμε για να συμβάλλουμε στις εργασίες για την αυριανή μέρα να συζητήσουμε πάνω σε αυτό, δηλαδή το θέμα της μεθοδολογίας.

Ένα επίσης... κάτι που σκέφτηκα βλέποντας τις παρουσιάσεις με αφορμή την Καρδίτσα και τα Τρίκαλα, δεν πειράζει θα το πω αυτό, ήταν οι μόνοι που κάνανε μία σύνθεση, δηλαδή μας παρουσίασαν ταυτόχρονα τις δύο αυτές περιοχές. Αυτό μου φάνηκε πολύ ενδιαφέρον και σκέφτομαι ότι θα ήταν πάρα πολύ σημαντικό να υπήρχε μια συγκριτική ή μάλλον συνθετική ματιά πάνω στις αναλύσεις σε συνολικό επίπεδο, δηλαδή η σύνθεση των επιμέρους αναλύσεων με στόχο τον εντοπισμό πιθανού ταυτόσημου χαρακτήρα ανά περιοχές ή ανά γεωγραφικές ενότητες, as πούμε η ηπειρωτική Ελλάδα με την Πελοπόννησο, δηλαδή αφού υπάρχει το υλικό και είπατε ότι θα το βάλετε σε βάση δεδομένων και λοιπά, για μένα θα ήταν εξαιρετικά ενδιαφέρον κάποια στιγμή να υπήρχαν κάποια... και όχι μόνο κάποια στιγμή και νωρίτερα ώστε να υπήρχαν και κάποιες κοινές κατευθυντήριες οδηγίες προς τις ομάδες. Γενικότερα θα έλεγα ότι αυτό το μεταβατικό κομμάτι από την ανάλυση στην σύνθεση χρειάζεται περαιτέρω επεξεργασία. Η ανάλυση χρειάζεται να ωριμάσει, να κατασταλάξει προκειμένου να οδηγήσει στην διαμόρφωση των κριτηρίων ένταξης και σε κατευθύνσεις για την νέα αρχιτεκτονική.

Φτάνοντας λοιπόν στο δια ταύτα, θα σημείωνα πως πρώτα από όλα θα πρέπει να

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ | ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ | ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

Β ΜΕΡΟΣ

μεριμνήσουμε για την προστασία του ευρύτερου φυσικού περιβάλλοντος και του αγροτικού τοπίου, και το είπαμε πάλι πολλές φορές εδώ, αλλά είναι πολύ σημαντικό ότι η προστασία των οικισμών δεν έχει νόημα αν την ίδια στιγμή δεν προστατευτεί και το τοπίο γύρω τους, με το οποίο είναι αλληλένδετοι και αποτελούν ένα ενιαίο σύνολο. Θα πρέπει κατά την άποψή μου να απομακρυνθούμε από... θα τους πω μορφολογικούς κανόνες, με την έννοια που τους ερμηνεύουμε, ξανά λέω και να δώσουμε έμφαση και βαρύτητα στους ειδικούς κανόνες δόμησης δεν ξέρω πως θα τους πούμε, που να αφορούν ομάδες οικισμών με κοινά χαρακτηριστικά, με διαπιστωμένο ίδιο τοπικό και οικιστικό αρχιτεκτονικό σύστημα και σε ότι δε αφορά το κτίσμα δεν μπορεί παρά να προδιαγράφουν πολύ γενικά χαρακτηριστικά, δηλαδή αυτό που είπε νομίζω η κυρία Δημητριάδη δεν θυμάμαι... κάποιος το είπε να εξασφαλίσουμε ποιότητα στο σύνολο του οικισμού... στο σύνολο των οικισμών.

Και επίσης συμφωνώ με την λογική... Μια τέτοια λογική έχει αναπτύξει και μια από τις μελέτες δεν λέω... δεν θα σας λέω ποια, η οποία η πρόταση κινείται κάπου εκεί οι πρώτες ιδέες στο ότι θα επεξεργαστούμε as πούμε τις βασικές παραμέτρους των οικισμών που τις βάζει κιόλας, που είναι η πυκνότητα, η διάταξη, η κλίμακα και λοιπά, σε όλους τους οικισμούς, και όταν έχουμε as πούμε πυρήνες ή παραδοσιακούς οικισμούς, εκεί θα έχουμε μία βαθύτερη as πούμε πιο κοντινή προσέγγιση. Δηλαδή σε περιπτώσεις παραδοσιακών οικισμών ή συνεκτικών επιλεγμένων τμημάτων που διατηρούν το χαρακτήρα και την συνοχή τους και χρίζουν προστασίας θα πρέπει να δίνονται κάποιες εξειδικευμένες κατευθύνσεις, υποδείξεις, δεν ξέρω που να βασίζονται σε προσεκτική και πολύ συστηματική ανάγνωση του συγκεκριμένου κάθε φορά τόπου και των στοιχείων που καθορίζουν την φυσιογνωμία του, δηλαδή δεν μας φτάνουν οι αναλύσεις που κάναμε για αυτούς τους οικισμούς εννοείται που χρίζουν προστασίας.

Και εγώ δεν θα συμφωνήσω με την κυρία Κουδούνη, εγώ δεν... είμαι πάρα πολύ επιφυλακτική με τα σχήματα και τα σχέδια, πάρα πολύ όμως και αυτό αφορά και κάποιες από τις μελέτες που είδαμε. Οι όροι αυτοί λοιπόν δόμησης θα πρέπει να περιέχουν πολεοδομικές αλλά και αρχιτεκτονικές παραμέτρους προκειμένου πρώτα από όλα να διασφαλίσουν τους καταλληλότερους συντελεστές δόμησης ανά ενότητα, όπως και να επαναοριοθετήσουν τους οικισμούς με ακρίβεια ώστε να αποφευχθεί η αλλοίωση της συνολικής φυσιογνωμίας τους με νεώτερες επεκτάσεις, να επισημάνουν και να προστατεύσουν τα διαφορετικά χαρακτηριστικά των επιμέρους ενοτήτων των οικισμών αναγνωρίζοντας συνύπαρξη συνεκτικών τμημάτων με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική σημασία όπως στην περίπτωση του καθορισμού των ιστορικά σημαντικότερων αρχικών πυρήνων των οικιστικών συγκροτήσεων, και να κατευθυνθούν τελικά προς τον καθορισμό των ουσιαστικότερων εκείνων στοιχείων που αφορούν στην ογκομετρική οργάνωση ή στην κλίμακα των κτισμάτων, όπως και στις σχέσεις τους με το δημόσιο χώρο ή με τα συστατικά στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντός τους όπως για παράδειγμα το σχήμα, ο όγκος, η σχέση κοινών και λοιπά και λοιπά και λοιπά.

Συνοψίζοντας και τελειώνοντας θα έλεγα ότι η μέριμνα για την προστασία των οικισμών της χώρας, τόσο σε επίπεδο συνολικής οικιστικής οργάνωσης και κτιριακής αρχιτεκτονικής ποιότητας, όσο και στο

>

επίπεδο της συσχέτισής τους με το φυσικό τους υπόβαθρο, αποτελεί βασικό αίτημα των φορέων και κυρίως του συνόλου της κοινωνίας μας. Η νομοθεσία πρέπει να εκσυγχρονιστεί και να απλοποιηθεί, ενσωματώνοντας και εντάσσοντας τις κατασκευές μέσω των χωροταξικών και πολεοδομικών εργαλείων στον αναπτυξιακό σχεδιασμό και το πολιτιστικό περιβάλλον, όπως επιβάλλουν οι διεθνείς συνθήκες συμβάσεις που έχει υπογράψει η χώρα μας υποχρεούται να τηρεί. Υπάρχει λοιπόν η ανάγκη θέσπισης κανόνων που αφορούν στην δόμηση, καθώς και άσκηση διοικητικού ελέγχου και αυτό έχει πολύ μεγάλη σημασία, και αυτό το έχουν θίξει οι προηγούμενοι, αλλά είναι πραγματικά πολύ σημαντικό, δηλαδή ποιοι ελέγχουν και ποιοι κρίνουν τελικά το αποτέλεσμα και ποια είναι τα μέλη που πρέπει να έχουν οι διάφορες Επιτροπές και λοιπά και λοιπά και λοιπά. Η νέα αρχιτεκτονική θα πρέπει να διεκδικήσει την ύπαρξή της στο νεοδιαμορφούμενο ιστορικό περιβάλλον προσεγγίζοντας αξίες και πρότυπα που σχετίζονται περισσότερο με περιβαλλοντικούς παράγοντες και λιγότερο με μορφολογικά πρότυπα.

Ευχαριστώ. •

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Καλούμε την Κοσμήτορα της Σχολής Αρχιτεκτόνων του Μετσοβίου, κυρία Ελένη Μαΐστρου. •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

Β ΜΕΡΟΣ

• **ΕΛΕΝΗ ΜΑΪΣΤΡΟΥ.**
Να συγχαρώ τους εμπνευστές και τους οργανωτές της σημερινής συνάντησης, και να κάνω μία αναφορά στο πρόσφατο θεωρητικό κείμενο το οποίο προέκυψε από την Επιτροπή Ιστορικών Πόλεων του **I.CO.M.O.S.** και το οποίο νομιμοποιήθηκε και θεσμοθετήθηκε το δύο χιλιάδες έντεκα (2011) στην Βαλέτα. Αναφέρεται ότι ο συντονισμός, η επικοινωνία και η διαβούλευση προκειμένου να επιτευχθεί προστασία και ανάπτυξη Ιστορικών Πόλεων και Οικισμών είναι απαραίτητη, ανάμεσα σε επαγγελματικές οργανώσεις, πανεπιστήμια, κατοίκους, ειδικούς. Με αυτήν την αναφορά θέλω να πω ότι σε όλα τα σημεία τα οποία μας απασχολούν καλά θα ήτανε να κάνουμε μία αναφορά και να ξέρουμε όλοι, να μελετήσουμε πολύ καλά τα θεωρητικά κείμενα, ήδη αναφέρθηκε ο Βασίλης ο Γκανιάτσας σε κάποια από αυτά, εγώ πρόσθεσα τώρα ένα τελευταίο.

Να προσθέσω ακόμα ότι το χίλια εννιακόσια εβδομήντα δύο (1972) πολύ πρώιμα, είχε γίνει ένα Συνέδριο με αποκλειστικό αντικείμενο την νέα αρχιτεκτονική στα ιστορικά περιβάλλοντα, άρα πρέπει αυτά να τα μελετήσουμε πάρα πολύ καλά, συνεχίζοντας τις μελέτες. Συγγνώμη έχω ένα πρόβλημα με τον λαιμό μου. Όχι δεν είναι νερό, δώστε μου, αλλά ούτως ή άλλως έχω ένα πρόβλημα. Λοιπόν πριν μπω στους τρεις άξονες... στους πέντε άξονες μάλλον που ζήτησε η επιτροπή... Ευχαριστώ... Θα πω ότι αυτές οι μελέτες είναι πολύ σημαντικές γιατί είναι πολύ σημαντική η σημασία της καταγραφής, η οποία όπως πράγματι ειπώθηκε θα τεκμηριωθεί και θα ψηφιοποιηθεί και θα αποτελέσει ένα εργαλείο περεταίρω μελετών και ένα εργαλείο γνωριμίας όλου... στον ευρύτερο κόσμο, να γνωρίζουμε δηλαδή τι ακριβώς διαθέτουμε σαν πολιτιστική κληρονομιά και σαν οικισμούς στον ελληνικό χώρο. Να πω ότι η σε βάθος ανάλυση σύμφωνα πάλι με τα θεωρητικά μας κείμενα και την εμπειρία μας η σε βάθος ανάλυση κάθε οικισμού είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τον σχεδιασμό του και εδώ θέλω να βάλω ένα ερώτημα, ένα μικρό ζήτημα το οποίο πρέπει να μας προβληματίσει, αν εμείς λόγω του μεγάλου αριθμού των οικισμών δεν καταφέρουμε να κάνουμε αυτήν την σε βάθος ανάλυση που χρειάζεται, τι ακριβώς πρέπει να προτείνουμε και σε ποια πλαίσια πρέπει να παραμείνουμε. Να εξηγήσω ότι μιλώ για όλους τους οικισμούς ανεξαρτήτως αν είναι κηρυγμένοι παραδοσιακοί ή όχι, και μιλώ για όλους τους οικισμούς για δύο λόγους: ο πρώτος λόγος είναι γιατί όπως και το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** ζητά μέσα από αυτήν την μελέτη μπορεί κάποιοι οικισμοί να προταθούν εν όλο ή εν μέρη ένα τμήμα τους να κηρυχθούν παραδοσιακοί. Ένας δεύτερος λόγος είναι ότι ακόμη και αν οι ανωδομές δεν διατηρούνται, ο πολεοδομικός ιστός πολύ συχνά διατηρείται, ο πολεοδομικός ιστός –το είπαν και άλλοι συνάδελφοι– είναι το στοιχείο το οποίο παραμένει διαχρονικά, άρα υπάρχουν σίγουρα στοιχεία που πρέπει να διατηρηθούν ίσως στην πλειοψηφία των οικισμών, και τρίτο και σημαντικότερο είναι ότι δεδομένου ότι δεν μιλάμε μόνο για προστασία, και το ίδιο το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** στις προδιαγραφές ζητά προστασία και σχεδιασμό με βάση την αειφόρο ανάπτυξη, αυτές οι προδιαγραφές αειφόρου ανάπτυξης αφορούν προφανώς το σύνολο των οικισμών, και πρέπει να πω ακόμα ότι οι αρχές της προστασίας της ολοκληρωμένης προστασίας όπως λέμε και οι αρχές της αειφόρου ανάπτυξης σε πάρα πολλά σημεία είναι κοινές. Δεν θα επεκταθώ εδώ απλά το αναφέρω.

>

Ένα ακόμα γενικό σημείο το οποίο πρέπει να συζητήσω με δυο λόγια είναι ότι εμείς αυτήν την στιγμή όπως είναι φανερό μέσα στις προδιαγραφές μιλάμε για την προστασία της εικόνας των οικισμών. Όμως είναι γνωστό ότι έχουμε όμως σαν στόχο γενικά την προστασία, μιλάμε για ένα τμήμα από αυτήν την προστασία, την προστασία εικόνας. Ξέρουμε όμως όλοι γιατί αναφέρθηκε ότι ολοκληρωμένη προστασία αφορά την λειτουργική φυσιογνωμία, αφορά την κοινωνική και οικονομική συγκρότηση και έχει σαν βασικό στόχο την διατήρηση της ποιότητας ζωής. Άρα το θέμα είναι λοιπόν πως εμείς θα καταλήξουμε στην προστασία της εικόνας έχοντας στο νου μας την ολοκληρωμένη προστασία, η οποία εμπεριέχει κάποια άλλα ζητήματα και όπου η οποία ολοκληρωμένη προστασία απαιτεί να υπάρχει ένας χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός. Ευτυχώς σε επίπεδο ανάλυσης έχουμε τέτοια στοιχεία, άρα μπορούμε ή τώρα να έχουμε καλές νύξεις ή στο μέλλον να αποκτήσουμε κάποιες τέτοιες μελέτες. Πρέπει λοιπόν να δούμε πως θα διαχειριστούμε αυτό το πρωθύστερο θα έλεγα, ότι μιλάμε για την εικόνα και αυτήν την στιγμή δεν μπορούμε να μιλήσουμε και για τα άλλα τα οποία ναι μεν απαρτίζουν την έννοια της εικόνας αλλά βασικά είναι η ουσία των οικισμών, είναι η άλλη φυσιογνωμία τους.

Επίσης να πω ότι η ολοκληρωμένη προστασία, η οποία όπως είπα περνά από το χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, πρέπει να καταλήξει σε μέτρα νομοθετικά, σε μέτρα διοικητικά και για αυτά τα μέτρα μιλάμε και εμείς σήμερα μέσα στις προδιαγραφές, αλλά και σε μέτρα κοινωνικά, οικονομικά, αυτό να το έχουμε στο μυαλό μας και τέλος να προτείνουμε μέτρα και έργα αποκατάστασης και ανάπλασης. Συνάδελφοι αυτή ακριβώς είναι η σειρά, αυτά είναι τα στοιχεία που ζητά μία ολοκληρωμένη μελέτη προστασίας.

Λοιπόν πρώτος (1ος) άξονας: όρια οικισμών και ενότητες. Τα όρια αποτελούν βασική παράμετρο της πολεοδομικής μορφής. Πολλοί επιστήμονες μελετητές της πόλης και της αρχιτεκτονικής έχουν πει πόσο σημαντικό είναι το περίγραμμα, το σχήμα, το όριο λοιπόν του οικισμού για την μορφή του. Κύριο πρόβλημα αυτήν την στιγμή της αλλοίωσης των οικισμών μας, παραδοσιακών και μη, και κυρίως παραδοσιακών, είναι η λάθος οριοθετήσεις. Στην αυριανή συζήτηση θα μπω λίγο σε λεπτομέρεια πως πιστεύω ότι αυτό το πράγμα κάπως μπορεί να διορθωθεί και να αντιμετωπιστεί. Αυτό όμως σημαίνει ότι πρέπει όσο το δυνατόν μέσα από τις μελέτες των συναδέλφων να προσπαθήσουμε να βρούμε το όριο. Δεν έχει το σωστό όριο, δεν έχει νόημα, το καταλαβαίνουμε όλοι, να βάλουμε κάποιες δεσμεύσεις ή κάποιες προδιαγραφές δόμησης όταν δεν βάλουμε το όριο. Σύμφωνα με όλες τις πρακτικές τις διεθνείς και τις θεωρητικές προσεγγίσεις, η οριοθέτηση του οικισμού και η οριοθέτηση του προστατευόμενου τμήματος όπου υπάρχει είτε είναι μεγαλύτερο είτε μικρότερο, είναι το πρώτο βήμα και έπονται τα επόμενα. Οι ζώνες προστασίας μέσα και έξω από τον οικισμό είναι πάλι πολύ σημαντικό ζήτημα, η περιοχή εκτός των ορίων αποτελεί το φυσικό πλαίσιο του οικισμού, και πραγματικά εδώ υπάρχει ένα ζήτημα μέχρι που φτάνει το φυσικό πλαίσιο του οικισμού. Όσο βλέπω; Το ορίζω σε χάρτη; Το ορίζω επί τόπου; Το ορίζω με τις κορυφογραμμές; Ο συνάδελφος ο Βασίλης ο Γκανιάτσας είχε κάνει ένα μάθημα στο μεταπτυχιακό μας, και μιλάει για αυτό το θέμα, και η πρόσφατη συνάντηση της UNESCO στην Βιέννη –αναφέρθηκε ο Βασίλης Γκανιάτσας σε αυτή– έβαλε το θέμα του landscape, το πόσο σημαντικό είναι το τοπίο και μέχρι που φτάνει. Και αυτό το τοπίο εκτός από τα φυσικά χαρακτηριστικά περιλαμβάνει συχνότατα άλλα πολύ σημαντικά στοιχεία προβιομηχανικής κληρονομιάς, γεφύρια, αγροτικές εκτάσεις, σημαντικά στοιχεία... μονοπάτια, φυσικούς σχηματισμούς τα οποία προφανώς πρέπει μέσα από τις μελέτες όσο το δυνατόν να μπορούμε να ορίσουμε τα όρια προστασίας τους.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ | ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ | ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ

Δεύτερος (2ος) άξονας: θεσμικό πλαίσιο. Είπα και πιο πριν υπάρχει κάποια σειρά με την οποία επεμβαίνουμε νομοθετικά σε έναν οικισμό προκειμένου να το προστατεύσουμε. Το πρώτο όπως είπα είναι η κήρυξη του οικισμού. Προφανώς είναι θέμα πολιτικής βούλησης τελικά, αν θα γίνουν άλλες κηρύξεις ή όχι. Λέω όμως, και το είπαν και άλλοι μελετητές, ότι αν δεν κηρύξω έναν οικισμό ώστε να προστατευτεί, σε λίγα χρόνια δεν θα έχω πλαίσιο στο οποίο να κάνω ένταξη. Άρα η κήρυξη είναι απαραίτητη. Και επίσης να πω ότι στον ευρωπαϊκό χώρο ξεκινώντας από την Γαλλία, εκτός από το θέμα της κήρυξης έχουμε και το θέμα πριν την κήρυξη προηγείται η καταγραφή. Αυτό λοιπόν που καλούνται οι μελετητές μας να κάνουν είναι η καταγραφή, είναι το λεγόμενο listing που λένε. Ποιες είναι οι περιοχές οι οποίες πρέπει να προστατευτούν, και στην συνέχεια βέβαια θα είναι η κήρυξη. Προστασία του πολεοδομικού ιστού, δηλαδή κηρύσσοντας το σύνολο κηρύσσω και τον πολεοδομικό ιστό.

Ένα σημαντικό εργαλείο που προστατεύει τον πολεοδομικό ιστό και το οποίο είναι δύσκολο στους οικισμούς μας, δεδομένου μάλιστα ότι δεν υπάρχουν υπόβαθρα, αλλά αυτό θα έπρεπε να είναι κάποτε ο στόχος, είναι αυτό που θα λέγαμε ρυμοτομικό σχέδιο... ρυμοτομικό σχέδιο στον οικισμό δεν μπορείς να κάνεις, όμως πρέπει να χαράξεις τον παραδοσιακό πολεοδομικό ιστό, ο οποίος θα εξασφαλίσει τα όρια δημόσιου και ιδιωτικού έτσι ώστε να ξέρουμε τι χτίζεται και δεν χτίζεται, έτσι ώστε να μην υπάρχουν καταπατήσεις του δημόσιου από το ιδιωτικό, και έτσι ώστε να διατηρείται ακριβώς η ιδιαιτερότητα αυτή η ιστορική.

Ένα άλλο πολύ σημαντικό στοιχείο, το οποίο αναφέρεται σε πολλά θεωρητικά κείμενα που ασχολούνται με την πόλη είναι το ότι είναι απαραίτητο η διατήρηση της οικοπεδικής διανομής. Δεν θα επεκταθώ σήμερα, θα το συζητήσουμε περισσότερο αύριο, είναι πολύ σημαντικό να μην υπάρχουν ούτε κατατμήσεις, ούτε ενοποιήσεις των οικοπέδων, γιατί αυτό έχει άμεσο αντίκρισμα με τον όγκο ο οποίος τελικά θα χτιστεί εκεί μέσα.

Άλλο σημαντικό ζήτημα είναι μέσα από τις προδιαγραφές που θα θέσουμε: ο έλεγχος των τεχνικών έργων υποδομής, γιατί πολύ συχνά κάποια τεχνικά έργα υποδομών έχουν βλάψει το ιστορικό οικισμό πολύ περισσότερο από τα νέα κτίρια, είχαμε κάποια τέτοια παραδείγματα μας έδειξαν οι μελετητές. Η καταγραφή και η κήρυξη των ιστορικών κτιρίων δεν αρκεί συνάδελφοι για την προστασία του πολιτιστικού πλούτου, του αρχιτεκτονικού πλούτου η κήρυξη μόνο του οικισμού συνόλου, χρειάζεται μετά η κήρυξη μεμονωμένων κτιρίων και αναφέρεται πολύ χαρακτηριστικά στους χάρτες ιστορικών πόλεων και οικισμών, ότι πρέπει ο κάθε ιδιοκτήτης να ξέρει αν μπορεί να κατεδαφίσει το κτίριο του ή όχι, και όχι να είναι απλά να ξέρει ότι ο οικισμός είναι διατηρητέος και να μην ξέρει ποια από τα στοιχεία που είναι στο οικισμό πρέπει να

>

διατηρηθούν και ποια μπορούν να αντικατασταθούν.

Βέβαια η καταγραφή και κήρυξη των ιστορικών διατηρητέων κτιρίων, και εδώ θα μπω στον τρίτο (3ο) και τέταρτο (4ο) άξονα πολύ σύντομα, ο οποίος ζητάει κυρίαρχα τυπολογικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά. Προφανώς για να κάνω την κήρυξη χρειάζομαι την ανάλυση των κυρίαρχων αυτών χαρακτηριστικών και την αξιολόγηση, αλλά εκεί χρειάζομαι ενημερωμένα υπόβαθρα, κλίμακα ένα προς χίλια (1:1000), ώστε να μπορώ να απεικονίσω τα κτίρια χρειάζομαι καρτέλες για όλα τα κτίρια. Ένα θέμα το οποίο δεν ξέρω αν οι μελετητές έχουν τα εργαλεία τα απαραίτητα για να το κάνουν, και τον χρόνο για να το κάνουν, επομένως θα μπω τώρα στον πέμπτο (5ο) άξονα...

Να τελειώσω με τον πέμπτο (5ο) άξονα: ειδικοί όροι δόμησης. Όλοι νομίζω οι μελετητές κατέληξαν και οι συνάδελφοι που μίλησαν κατέληξαν ότι οι υφιστάμενοι κανόνες δόμησης είναι ανεπαρκείς, δεν έχουν βοηθήσει στο να έχουμε σωστά αποτελέσματα και επιπλέον δεν υπάρχει έλεγχος, υπάρχει σαφής έλλειψη ελέγχου. Είναι η απαίτηση των διοικητικών μέτρων που είπα πιο πριν, δεν είναι μόνο νομοθετικά αλλά είναι και τα διοικητικά. Ένα πολύ σημαντικό εργαλείο, εκτός από το θέμα της διατήρησης της οικοπεδικής διανομής που είπα πιο πριν, είναι ο συντελεστής δόμησης. Συνάδελφοι, αν δεν μπορέσουμε να έχουμε έναν σωστό συντελεστή δόμησης ο οποίος θα διαμορφώνεται κατά ενότητα ανάλογα με τα διαφορετικά χαρακτηριστικά των επιμέρους περιοχών, δηλαδή πρέπει να έχω άλλον συντελεστή δόμησης στα συνεκτικά τμήματα και στους αρχικούς πυρήνες, άλλο συντελεστή στα δομημένα τμήματα τα οποία πιθανόν να έχουν περισσότερο αγροτικό χαρακτήρα, και όλα αυτά απαιτούν φυσικά μία ανάλυση σε βάθος, και μία ανάλυση η οποία θα γίνει από πολύ κοντά. Αν δεν έχω λοιπόν έναν συντελεστή, και να ξέρω ότι και μέσα στον οικισμό μπορεί κάποιες περιοχές να πρέπει να είναι αδόμητες ή να έχουνε έναν ελάχιστο συντελεστή, δεν μπορώ να κάνω σωστό έλεγχο δόμησης. Άρα ο συντελεστής δόμησης είναι εργαλείο, γιατί σκεφτείτε αν σε μία περιοχή έχω συντελεστή μηδέν οχτώ (0,8) μπορώ να πείσω τον πελάτη μου ότι ο όγκος ο απαιτούμενος εκεί πρέπει να φτάσει σε συντελεστή μηδέν τέσσερα (0,4); Δεν μπορώ. Άρα αυτό πρέπει οπωσδήποτε να ελεγχθεί νομοθετικά.

Συμφωνώ και εγώ με κάποιους προλαλήσαντες ότι θα πρέπει να καταλήξουμε σε κάποιες οδηγίες, κατευθύνσεις, προδιαγραφές οι οποίες θα θέτουν κάποια γενικά ζητήματα στα οποία θα πρέπει ο κάθε μελετητής μέσα από μια αιτιολογική έκθεση να απαντά. Δηλαδή θα πρέπει ο μελετητής να απαντά πως διατηρεί την ιδιαιτερότητα του πολεοδομικού ιστού, πως αναζήτησε και βρήκε την ισορροπία του όγκο του, πως βλέπει την πέμπτη όψη, πως διαμορφώνει την επιφάνεια σε διαλεκτική σχέση με το περιβάλλον του και εκεί καλύπτεται το θέμα του αν βρίσκομαι σε ένα συνεκτικό παραδοσιακό πυρήνα ή αν βρίσκομαι σε έναν αδιάφορο οικισμό όπως τον είπαμε ή σε έναν χώρο λίγο πιο έξω. Όταν βάλεις στον μελετητή την απαίτηση να σου δικαιολογήσει πως συνδιαλέγεται με το περιβάλλον του ανάλογα με το αν το περιβάλλον είναι λιγότερο ή περισσότερο συνεκτικό ή διατηρημένο θα πρέπει να αιτιολογήσει και την πρότασή του. Και από την άλλη υπάρχουν και μία σειρά πολεοδομικοί κανόνες οι οποίοι θα πρέπει να θεσπιστούν, όπως

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ	ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ	ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

15:00-17:30

Β ΜΕΡΟΣ

τα είπα πιο πριν το μέγεθος των οικοπέδων, ο συντελεστής δόμησης, η κάλυψη, ο μέγιστος επιτρεπόμενος όγκος, το μέγιστο ύψος, η σχέση του κτίσματος με τα όρια του οικοπέδου, η σχέση με το έδαφος και τα λοιπά. Και τέλος θα κάνω μία έκκληση ότι δεν πρέπει να μιλάμε για τυπολογίες αγαπητοί συνάδελφοι. Κάτι τέτοιο θα μας οδηγήσει στον δέκατο όγδοο αιώνα (18ο), τότε μιλούσαν για τυπολογίες, και ζητούσαν η αρχιτεκτονική να εκφράσει και να παρουσιάσει συγκεκριμένους τύπους κτιρίων.

Για την βιοκλιματική αρχιτεκτονική μπορούμε να συζητήσουμε αύριο λίγο περισσότερο. Συμφωνώ με συναδέλφους, και τον κύριο Καλογήρου και άλλους, που είπαν ότι το πρώτο πράγμα που πρέπει να συζητήσουμε είναι πως η βιοκλιματική αρχιτεκτονική εκφράζεται μέσα από το κέλυφος με καθαρά αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά, και μετά να δούμε τι πρόσθετα στοιχεία επιτρέπεται να βάλουμε και που. Και θα τελειώσω με δύο αναφορές. Η πολεοδομική προστασία ξεκίνησε να διαμορφώνεται από τις αρχές του εικοστού αιώνα (20ού). Πατέρας της πολεοδομικής προστασίας ήταν ο Τζιοβανόνι, φαντάζομαι κάποιοι μελετητές θα τον ξέρετε. Ο Τζιοβαννόνι[15] λοιπόν το χίλια εννιακόσια δεκατρία (1913) γράφει: «επιδιώκεται η ρυθμολογική αρμονία ανάμεσα στο παλιό και το νέο, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι οι νέες όψεις πρέπει να είναι ψυχρά αντίγραφα προγενέστερων κτιρίων, χωρίς νέες αισθητικές αναζητήσεις και χωρίς την προσαρμογή στις σύγχρονες ανάγκες». Και το χίλια εννιακόσια δεκαπέντε (1915) ένας άλλος γνωστός μελετητής των πόλεων ο Ζέντες[16] γράφει: *μπροστά σε τόση παράδοση από το παρελθόν κινδυνεύουμε να απομιμηθούμε αυτό που θαυμάζουμε χωρίς να δίνουμε σημασία στις διαφορές του χρόνου, του τόπου και του τρόπου ζωής.*

Σας ευχαριστώ. •

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.**

Ο κύριος Σταύρος Μαμαλούκος. •

15.
GUSTAVO GIOVANNONI
ΓΚΟΥΣΤΑΒΟ ΤΖΙΟΒΑΝΟΝΙ (1873-1947)
Αρχιτέκτων, Διευθυντής της Αρχιτεκτονικής Σχολής της Ρώμης.

16.
SIR PATRICK GEDDES
ΣΕΡ ΠΑΤΡΙΚ ΖΕΝΤΕΣ (1854-1932)
Σκωτσέζος βιολόγος, κοινονιολόγος, γεωγράφος και πρωτοπόρος πολεοδόμος.

>

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

Β ΜΕΡΟΣ

- **ΣΤΑΥΡΟΣ ΜΑΜΑΛΟΥΚΟΣ.**

Ναι αν είναι δυνατόν να σβήσετε λίγο γιατί αν δεν φαίνονται είναι κρίμα. Καλησπέρα και από μένα. Όταν πριν από δυόμισι τρεις μήνες μου ζητήθηκε να παραστώ από τον συνάδελφο Δημήτρη Κολοκύθη που δεν είναι παρών εδώ, ξεκαθάρισα ότι αν έρθω να πω κάτι, θα πω αυτό που με ενδιαφέρει για το κομμάτι του θέματος το οποίο αφορά την τριημερίδα ή και τις μελέτες για τις οποίες κουβεντιάζουμε που είναι το κομμάτι της προστασίας των οικισμών. Θα προσπαθήσω να το κάνω σχετικά σύντομα και θα σας δείξω και κάποιες εικόνες για να μην βαρέθηκε να με ακούτε απλώς. Η διατήρηση λοιπόν της αρχιτεκτονικής μας κληρονομιάς ή περίπου διατήρηση μιας εικόνας ή ακόμα χειρότερα διατήρηση της αρχιτεκτονικής μας κληρονομιάς ή δημιουργία μιας φλου και διεστραμμένης εικόνας. Ο λόγος για τον οποίο συζητείται σήμερα η λήψη νέων μέτρων προστασίας των ιστορικών… ο όρος ιστορική είναι καλύτερα καλύτερος, σωστότερος, δηλαδή από τον ασαφή όρο παραδοσιακή. Των ιστορικών λοιπόν οικισμών της χώρας, και ο οποίος αποτελεί ας πούμε μία από τις αφορμές της ανάθεσης και της τριημερίδας, είναι η κοινή πεποίθηση –ακούστηκε πολλές φορές– ότι τα πράγματα δεν πάνε καλά στον τομέα αυτό, όπως και σε πολλούς άλλους στην χώρα. Τι συμβαίνει… όλοι το γνωρίζουμε.

Η ανεπανόρθωτη καταστροφή κατά την διάρκεια των τελευταίων χρόνων ενός τεράστιου τμήματος της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και η συνακόλουθη αλλοίωση των οικισμών της χώρας είναι βέβαια γεγονός αδιαμφισβήτητο. Πως η πολύτιμη αυτή κληρονομιά καταστράφηκε; Με δύο τρόπους. Ο πρώτος: η κατεδάφιση είναι ευθύς, ξεκάθαρος και από παλιά από τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες γνωστός και δοκιμασμένος. Με την κατεδάφιση έχουν εμφανιστεί, και εξακολουθούν να εμφανίζονται, δευτερευούσης σημασίας ιστορικά κτίρια, τα γνωστά κτίρια συνοδείας, αλλά πολύ συχνά ακόμα και σημαντικά μνημεία. Αυτό το σπιτάκι στην Πρέβεζα μάλλον ήτανε από τα παλιότερα ίσως του δέκατου όγδοου αιώνα (18ου), ήταν μνημείο και με την στενότερη έννοια δηλαδή, προκειμένου να αντικατασταθούν με νέα, στα πλαίσια της αξιοποίησης των οικοπέδων τους σύμφωνα με τις δυνατότητες που δίνουν οι κανονισμοί. Δεν θα επεκταθώ, ακούστηκαν πολλά πράγματα και από τα οποία έχουν ωφεληθεί ήδη οι γείτονες για να ανοίξει ο τόπος και διάφοροι σοβαροί λόγοι τέτοιοι.

Σε επίπεδο συνόλων όπως λόγου χάριν οι οικισμοί ή τα μοναστήρια, η κατεδάφιση και η αντικατάσταση παλιών κτιρίων με νέα κατά διάφορους τρόπους ασυμβίβαστα σε εισαγωγικά με τον ιστορικό χαρακτήρα των συνόλων αυτών, καθώς και η κάθε είδους επεμβάσεις και προσθήκες οδηγούν στην κάποτε τραγική συνολική αλλοίωση της γενικής τους μορφής. Στις περιπτώσεις αυτές ακόμα καν αν μέσα στα σύνορα διατηρούνται σημαντικά μνημεία, αυτά διατηρούνται εγκλωβισμένα σε ένα συχνά κυριολεκτικά άθλιο και εντελώς απαράδεκτο περιβάλλον. Συγχωρέστε μου τους χαρακτηρισμούς. Η συνειδητοποίηση της καταστροφής οδήγησαν την πολιτεία το εβδομήντα τέσσερα (’74), το ογδόντα πέντε (’85) –και αυτά ακούστηκαν– να αλλάζει μέτρα στα πλαίσια μιας προσπάθειας ανακοπής του κακού. Κηρύξεις μεμονωμένων κτισμάτων ιστορικών ή αρχιτεκτονικά αξιόλογων σπιτιών από το Υπουργείου Πολιτισμού ή το Υπουργείου Χωροταξίας, τότε **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**, και λοιπά, κηρύξεις ολόκληρων οικισμών ως προστατευόμενων και θέσπιση ειδικών όρων δόμησης είναι τα κύρια μέτρα που πάρθηκαν.

Αν τώρα κανείς προσπαθήσει να κάνει έναν απολογισμό των αποτελεσμάτων της προστασίας όλα αυτά τα χρόνια αναμφίβολα τουλάχιστον θα αποκαρδιωθεί. Σε επίπεδο συνόλων όχι μόνο δεν διασφαλίστηκε αποτελεσματικά η πραγματική προστασία των ιστορικών κτιρίων αλλά συνήθως ούτε καν η διαφύλαξη του συνολικού πολεοδομικού χαρακτήρα. Διάφορες πολεοδομικές και ρυθμιστικές μελέτες για συγκεκριμένους οικισμούς δεν έδωσαν καρπούς ανάλογους με την σημασία και την αξία τους

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

>

είτε εξαιτίας λανθασμένων αποφάσεων είτε εξαιτίας της ala Greca μια εφαρμογής τους. Σε επίπεδο αρχιτεκτονικού σχεδιασμού η θέσπιση ειδικών κατά τόπων όρων δόμησης, κανόνων όπως τα είπαμε και ακόμα χειρότερα η κατασκευή τυποποιημένων ανά περιοχές κτιρίων που στις περισσότερες περιπτώσεις έχει οδηγήσει στην παραγωγή κακεκτύπων διαφόρων αρχιτεκτονικών ιδιωμάτων τα οποία δημιουργήθηκαν σε συγκεκριμένο τόπο, σε δεδομένο χρόνο και υπό ορισμένες συνθήκες δεν μπορεί κατά κανέναν τρόπο να θεωρηθεί ορθή οδός για την παραγωγή πραγματικής αρχιτεκτονικής. Και αυτά ακούστηκαν και αυτά τα είδαμε όλα. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια είναι μάλλον θαύμα εξηγούμενο πιθανότατα από την αδυναμία επιβολής πλήρους ελέγχου τότε σε ορισμένες περιπτώσεις έχουν παραχθεί ενδιαφέροντα δείγματα σύγχρονης αρχιτεκτονικής τα οποία αναφέρονται δημιουργικά στην τοπική παράδοση. Σχετικά με το καίριο και πολύ σοβαρό θέμα σχεδιασμού σε ιστορικό περιβάλλον, ακούσαμε πάρα πολλά πράγματα και πολύ ενδιαφέροντα και δεν είναι και το αντικείμενο στο οποίο πρέπει εγώ να επιμείνω όπως σας είπα. Για το ζήτημα που απασχολεί εμένα εδώ μεγαλύτερη πάντως σημασία έχει το γεγονός ότι με την λογική της διατήρησης στους ιστορικούς οικισμούς μιας γενικής εικόνας μέσω της επιβολής των ειδικών όρων δόμησης στα νέα κτίρια, εκατοντάδες ιστορικά κτίρια και καμιά φορά κατεδαφίζοντας όλη τη χώρα προκειμένου στη θέση τους να αναγερθούν ψευδοπαραδοσιακά εκτρώματα. Με την... πάλι συγχωρέστε με για την φόρτιση... με την ακράδαντη πεποίθηση τόσο των πολιτών που τα παραγγέλνουν όσο και των συναδέλφων των μηχανικών με την ευρύτερη έννοια που τα σχεδιάζουν και των αρμοδίων υπαλλήλων των υπηρεσιών του το εγκρίνουν ότι αυτό συνιστά την διατήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.

Πάμε τώρα στον δεύτερο τρόπο καταστροφής της κληρονομιάς στον οποίο εγώ θέλω να εστιάσω περισσότερο, ο οποίος συνδέεται με το πνεύμα των παραπάνω σοβαρών παρανοήσεων, και αυτό ακούστηκε από συναδέλφους πως στο τέλος αυτό που πάμε να διατηρήσουμε και παρανοούμε, έρχεται και χτυπάει ξανά ο κύριος Κίζης δεν θυμάμαι ποιος το είπε... ξανά χτυπάει αυτό το οποίο υποτίθεται μας εμπνέει. Πρόκειται λοιπόν για την καταστροφή των ιστορικών κτιρίων που συνιστούν τους ιστορικούς οικισμούς και τους καθιστούν

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

15:00-17:30

Β ΜΕΡΟΣ

αυτό που επιβάλλει την προστασία τους, δηλαδή των λεγομένων διατηρητέων κτιρίων μέσω επεμβάσεων μιας κακώς εννοούμενης αποκατάστασης η οποία συνήθως στην καθημερινή γλώσσα αποκαλείται με τον λανθασμένο όρο *αναπαλαίωση*, και σήμερα το ακούσαμε από κάποια κυρία εδώ. Οι επεμβάσεις αυτές συνίστανται στην καθαίρεση μεγάλου τμήματος των αυθεντικών κατασκευών και των ιστορικών κτιρίων οι οποίες θα μπορούσαν με χρήση κατάλληλης τεχνογνωσίας να διατηρηθούν και να συντηρηθούν και η ανακατασκευή τους όμοια... περίπου όμοια με νέα συχνά βελτιωμένη μορφή στο σύνολο ή σε επιμέρους στοιχεία του κτιρίου με τα ίδια ή με νέα υλικά. Δεν είναι μάλιστα σπάνιες οι περιπτώσεις κατά τις οποίες το «διατηρητέο» σε εισαγωγικά κατεδαφίζεται πλήρως με θαυματουργούς τρόπους για να ανοικοδομηθεί, αυτό είναι πάρα πολύ ενδιαφέρον επίτευγμα της τεχνολογίας. Έτσι ακόμα και ο ίδιος ο χαρακτηρισμός *διατηρητέος* –εν ονόματι του οποίου γίνονται τέτοιου είδους επεμβάσεις σε ιστορικά κτίρια– καθίσταται εν πολλοίς ή και εντελώς και εκτός νοήματος. Έχω επισημάνει και αλλού ότι τις περισσότερες φορές τα κίνητρα των εκτός και δυστυχώς και εντός αρμοδίων κρατικών υπηρεσιών συναδέλφων μηχανικών που προτείνουν, μελετούν και εφαρμόζουν τέτοιου είδους επεμβάσεις δεν είναι ο μόνος λόγος, αλλά η έλλειψη σχετικής συνείδησης από την κοινωνία εν γένει, η δυσκολία που δημιουργεί το υφιστάμενο κανονιστικό πλαίσιο που σχετίζεται με την οικοδομή, και την εξασφάλισή της έναντι κυρίων καταπονήσεων δυναμικών θα πουν οι πολιτικοί μηχανικοί μα δεν στέκουν, μα δεν επιτρέπεται και τα λοιπά, δίκιο έχουν δεν υπάρχει αμφιβολία αφού δεν υπάρχει κανονιστικό πλαίσιο. Και βέβαια η άγνοια εξαιτίας κενών στην επαγγελματική μας εκπαίδευση των ειδικών τρόπων και μεθόδων που θα επέτρεπε να χρησιμοποιηθούν αντί των τρεχουσών σε απλές σύγχρονες κατασκευές πρακτικών άλλες καταλληλότερες. Δυστυχώς όποιες και όσες και να είναι οι δικαιολογίες είναι αλήθεια ότι η αναπαλαίωση αυτού του είδους είναι μια διαδικασία η οποία μειώνει στο ελάχιστο και πολύ συχνά κυριολεκτικά εξαφανίζει κάθε είδους αυθεντικότητας των ιστορικών κτιρίων, καθιστώντας τα αντίτυπα ή κακέκτυπα του εαυτού τους. Πρόκειται για μια κατάσταση όπου η καταστροφή ούτε λίγο ούτε πολύ εμφανίστηκε και προβάλλεται ως σωτηρία του ιστορικού κτιρίου ενώ δεν είναι τίποτα άλλο παρά μια συγκαλυμμένη ή και απροκάλυπτη καταστροφή του. Αυτό δεν είναι διατήρηση, είναι εκείνο που λέει το Ευαγγέλιο, έσται η εσχάτη κεκλιμμένη πλάνη χείρων της πρώτης. Για μια έστω και τραγικά πια καθυστερημένη σοβαρή προσπάθεια ουσιαστικής προστασίας των ιστορικών οικισμών της χώρας απαιτούνται κατά την γνώμη μου, θα επαναλάβω πράγματα που ακούστηκαν μόλις τώρα είπα μερικά από αυτά, πολύ σύντομος θα είμαι, όσο μπορώ.

Πρώτον και εκ των ων ουκ άνευ η ευαισθητοποίηση σε ζητήματα προστασίας αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της κοινωνίας, πως γίνεται; Μέσω της ενημέρωσης και της εκπαίδευσης στα πλαίσια της σχολικής εκπαίδευσης, αλλά και με την βοήθεια των Μ.Μ.Ε. και άλλων τρόπων από σχετικούς φορείς.

Δεύτερον συστηματικές καταγραφές. Αυτές δεν πρέπει να αφορούν μόνο στα τυπολογικά, μορφολογικά και κατασκευαστικά χαρακτηριστικά των ιστορικών κτιρίων.

>

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΩΝ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

15:00-17:30

Β ΜΕΡΟΣ

Βέβαια χωρίς αμφιβολία οι καταγραφές αυτού του είδους αν δεν είναι γενικές και αόριστες αλλά γίνονται σωστά από την σκοπιά της ιστορίας της αρχιτεκτονικής είναι πολύτιμες και έχουν πράγμα αυτονόητο μεγάλο επιστημονικό αλλά και πρακτικό ενδιαφέρον, γιατί μπορούν να συνδράμουν στον σύγχρονο σχεδιασμό, όχι αντιγράφοντας, θα σταθώ λίγο εδώ γιατί συνάδελφοι με παρεξήγησαν και έγιναν διάφορες κουβέντες και θέλω να σταθώ δυο λεπτά. Χρησιμότερες όμως είναι οι συστηματικές καταγραφές κτιρίων ώστε να εντοπιστούν προκειμένου να δρομολογηθεί η προστασία τους, τα όντως σημαντικά κτίρια, όσα φαίνονται με πρώτη ματιά, αλλά και όσα είναι αλλοιωμένα, αυτό είναι ένα δελτίο καταγραφής από μια σπουδαστική εργασία που κάναμε στο λιοντάρι από το πανεπιστήμιο της Πάτρας, αλλά και όσα είναι αλλοιωμένα και κρυμμένα πίσω από νεώτερες κακόμορφες συνήθως επεμβάσεις. Αυτό το άθλιο πράγμα στην Πρέβεζα που στεγάζει μια ταβέρνα είναι ούτε λίγο ούτε πολύ το μοναδικό τριώροφο Βενετσιάνικο σπίτι τριώροφο τότε, Βενετσιάνικο σπίτι ή κάποιο διοικητήριο της Πρέβεζας.

Προσφάτως καθαιρώντας τους σοβάδες για να είναι πιο ωραίο, ταβέρνα είναι, φάνηκαν κάτι κολώνες στο ισόγειο. Αυτό θα το πάρει λοιπόν το σκοτάδι και θα γίνει στην θέση του ένα νεοπαραδοσιακό τέρας σαν αυτά που ξανά είδαμε. Αυτό που θέλω να πω με την καταγραφή είναι το εξής: όταν νομίζω ότι η καταγραφή είναι απαραίτητη το είπα σε πολλούς ανθρώπους και παρεξηγήθηκα ακόμα και στα πλαίσια των μελετών αυτών. Ζητείται δεν ζητείται, αν ζητείται κακώς δεν ζητείται κατά την γνώμη μου αλλά τι καταγραφή. Όχι αποτύπωση αναλυτική σαν αυτή που θα πρέπει να κάνει μια μελέτη συντήρησης, αλλά μια αποτύπωση δειγμάτων καλών δειγμάτων πολλών δειγμάτων που να βγάλουν κάποιο συνοπτικό οδηγό. Είχα την τύχη όταν ήμουν φοιτητής να είμαι με τον Γιάννη τον Κίζη, και ξέρω πως αποτύπωσε τα σπίτια του Πηλίου που αποτελούν το πολυτιμότατο δελτίο της διατριβής του, που είναι Ευαγγέλιο στον χώρο της ιστορίας της αρχιτεκτονικής των νεώτερων χρόνων, συνοπτικές αποτυπώσεις, δυο κατόψεις, μία τομή, καμιά όψη, όπου όχι μόνο η τυπολογία φαίνεται αλλά και η ιστορία φαίνεται. Αν λοιπόν δεν καταλάβει κανείς ότι στο Πήλιο δεν ήταν το αντικείμενό του αλλά τέλος πάντων οι μελετητές δεν μπορούν να το αγνοήσουν. Έχει το πηλιορείτικα διαφόρων ειδών πηλιορείτικα, αυτά άλλαξαν, τα χαγιάτια του δέκατου όγδοου αιώνα (18ου) χάθηκαν στον δέκατο ένατο (19ο), μετά ήρθαν τα Αιγυπτιώτικα και μετά ήρθαν τα νεοκλασικά. Δεν μπορεί να κάνει προστασία, τι προστασία να κάνει; Είναι τυχερός να το έχει από την βιβλιογραφία έτοιμο ή ένα μέρος έτοιμο καλώς, δεν είναι πρέπει να το κάνει. Αν δεν το κάνει, δεν μπορεί να κάνει προστασία.

Τρίτον διοικητικές ρυθμίσεις, δηλαδή οι κηρύξεις των διατηρητέων και αξιόλογων ιστορικών κτιρίων και συνόλων και η θέσπιση των όγκων προστασίας, τα είπε η κυρία Μαΐστρου είναι καταφανές αλλά πρέπει να το βάλει κανείς σε μια σειρά. Για το δεύτερο βλέπετε τώρα την κήρυξη της Πρέβεζας, το ιστορικό κέντρο της Πρέβεζας έχει τα τείχη... είχε τα τείχη, κάτι φαίνεται ακόμα αλλά το ιστορικό κέντρο είναι εκείνο, αυτό βόλευε. Για το δεύτερο, δηλαδή την θέσπιση νόμων προστασίας θα επισημάνω έχοντας οδυνηρή προσωπική εμπειρία ως μέλος τώρα εφτά χρόνια του τοπικού συμβουλίου μνημείων Ιονίων νήσων ότι η υπάρχουσα σκόπιμη που μπαίνει καμιά φορά ο λογισμός ασάφεια ευθύνεται για την αδυναμία σωστού ελέγχου. Έτυχε το μπαλάκι στο τοπικό Ιονίων και στο τοπικό, στο κάθε τοπικό να βγάλει το φίδι από την τρύπα, και το φίδι δεν είναι φίδι, είναι το φίδι του Μέγα Αλέξανδρου και το καταραμένο φίδι του Καραγκιόζη. Η επί τούτου ορισμένοι φορείς κυριολεκτικά αυτοσχεδιάζουν, καμιά φορά θα μας τυλίξουν σε μια κόλλα χαρτί το κάθε τοπικό και θα μας πάνε δεν ξέρω και εγώ που.

Τέταρτον, δημιουργία συμβατού με την αποκατάσταση ιστορικών κτιρίων κανονιστικού πλαισίου, οικοδομικού δηλαδή κανονισμού στον τομέα κυρίως που αφορά τις στατικές μελέτες για το οποίο ξαναλέω οι στατικοί θα λένε δεν μπορούμε, δεν επιτρέπεται. Πέμπτον, αυτό είναι αναστήλωση στα Γιάννενα.

Και όλα αυτά, βεβαίως όλα αυτά.

Πέμπτον, η εκπαίδευση από τους κατεξοχήν αρμόδιους για την εκπαίδευση φορείς, δηλαδή τα πανεπιστήμια αλλά και από κρατικούς φορείς καθώς και ενώσεις εξειδικευμένων και ευαισθητοποιημένων για τα προβλήματα της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς τεχνικών, των απασχολημένων με το αντικείμενο ειδικών φορέων, όπως είναι ο φορέας ο οποίος μας προσκαλεί εδώ, και βεβαίως με τους ελέγχους των δημοσίων υπηρεσιών με εξειδικευμένους υπαλλήλους άλλο ζητούμενο. Πέμπτον, η εκτέλεση ποιοτικών... πιλοτικών με συγχωρείτε, πιλοτικών έργων από φορείς ώστε να υπάρχουν και καλά παραδείγματα προς μίμηση από την κοινωνία, να ήτανε η ζήλια ψώρα θα κόλλαγε όλη η χώρα, το έχω ζήσει. Με βάση τις παραπάνω προϋποθέσεις και μόνο έτσι θα μπορέσει να διαμορφωθεί ένα σωστό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα δουλέψουν οι τεχνικοί που κινούνται στο σχετικό με την προστασία των μνημείων χώρο και κατά απαίτηση της αγοράς η οποία κινεί τα σύμπαντα θα προσαρμοστούν και οι ασχολούμενοι με το αντικείμενο εργολάβοι και τεχνίτες αλλάζοντας κατά το δυνατόν τον σε λανθασμένης σήμερα κατεύθυνση τρόπο εργασίας τους. Κλείνω, αν με ρωτήσετε πόσο αισιόδοξος είμαι ότι μπορεί να γίνει κάτι από όλα από όσα εν είδει ευχολογίου παρουσίασα πριν θα απαντήσω χωρίς καμιά επιφύλαξη, καθόλου. Η πορεία της καταστροφής είναι τέτοια που η διαστροφή των εννοιών είναι τόσο μεγάλη που το

>

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ

μόνο που μπορούμε να ελπίζουμε είναι η διατήρηση χάρη κυρίως στις συγκυρίες μεμονωμένων δειγμάτων της πλούσιας κληρονομιάς που αφανίσαμε και που εξασφαλίζει οι άγνοιες συνεχίζουν να αφανίζουν. Όμως όσοι πιστεύουμε ότι κάτι κατέχουμε εντός των ορίων της ειδικότητάς μας φυσικά, όχι στα πλαίσια της ιατρικής, οφείλουμε να συνεχίσουμε και ότι γίνει. Η συνειδητοποίηση από πλευράς όχι μόνο των ευθυνόντων αλλά και της κοινωνίας και πρωτίστως γενικά όσων αναφέρθηκαν παραπάνω είναι καίρια για μια πραγματική προστασία του ότι έχει μείνει από τους ιστορικούς μας οικισμούς και όχι για την περίπου διατήρηση μιας φλου εικόνας τους ή την δημιουργία ενός εν παραμορφωτικό κάτοπτρο αντικατοπτρισμού τους.

Ευχαριστώ πολύ. •

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Παρακαλώ την κυρία Μουρμούρη να έρθει στο βήμα. •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

15:00-17:30

Β ΜΕΡΟΣ

• **Δρ. Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.**
Ίσως λίγο φως θα μπορούσα να έχω παρακαλώ. Καθώς έχω ήδη μιλήσει κάποιες φορές σε αυτήν την διημερίδα θα σταθώ μονάχα σε τέσσερα σημεία που θα ήθελα να σχολιάσω, έτσι για να τα κρατήσουμε πιο πολύ για την συζήτησή μας, και αύριο και επιτρέψτε μου επίσης να αποπειραθώ μία συμπληρωματική απάντηση σε ένα ερώτημα που έγινε νωρίτερα σχετικά με το γεγονός ότι τα ίδια γραφεία, κάποια ίδια γραφεία πήραν πολλές μελέτες. Συμπληρωματικά από όσα είπε η κυρία Κουδούνη και με τα οποία βεβαίως συμφωνώ αν ανησύχησε και τρόμαξε ο κύριος Αδαμάκης από το γεγονός, ανησυχήσαμε και τρομάξαμε και εμείς όταν διαπιστώσαμε τι έβγαινε από τις επιτροπές διαγωνισμού. Αλλά βεβαίως δεσμευόμαστε από αυτό που λέει ο Νόμος. Ο Νόμος, σας το είπαμε με ειλικρίνεια προηγουμένως, μετά την τροποποίησή του δεν βάζει όρια στις εκπτώσεις, είναι και αυτό ένα πρόβλημα, και καθώς τις αναθέσεις τις κάναμε ταυτόχρονα, δεν είχαμε καμία απολύτως δυνατότητα να αποκλείσουμε κάποιους μελετητές.

Η ιδέα που είπε η κυρία Κουδούνη ήταν μήπως και πηγαίναμε σταδιακά τις υπόλοιπες. Θα κάνω ένα σχόλιο επ' αυτού, μια άλλη ιδέα είναι μήπως θα ήθελε ο **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** ενδεχομένως να δώσει μία κατεύθυνση προς τα μέλη της, μελετητές τουλάχιστον να μην υποβάλλουν υποψηφιότητα για πάνω από δύο μελέτες έκαστος, αλλά βεβαίως δεν υπάρχει νομική δέσμευση και επομένως δεν ξέρω καθόλου αν οι μελετητές θα το αποδεχτούν. Αν δεν σας αρέσει θέλω να πω πρέπει να μπείτε στο παιχνίδι και εσείς με άλλους όρους, μην περιμένετε να αποκλείσουμε εμείς κάποιους μελετητές όταν ο Νόμος δεν μας δίνει μία τέτοια δυνατότητα. Τι θα σήμαινε το να δώσουμε εμείς τις αναθέσεις σταδιακά, θα σήμαινε πολύ συνοπτικά καθυστέρηση. Είδατε ότι ξεκινήσαμε τις αναθέσεις από το έντεκα ('11) και έχουμε φτάσει αρχές του δεκατέσσερα ('14) και λίγο πολύ για να κλείσει η ομάδα των σαράντα οχτώ... συγγνώμη των είκοσι οχτώ (28) μελετών θα φτάσουμε στο όριο χρηματοδότησης από το **Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α.**[1] ενδεχομένως, με ρίσκο να μην απορροφηθούν όλα τα χρήματα από τις πιο καθυστερημένες μελέτες. Θα μπούμε στην ίδια διαδικασία ρίσκου και για τις επόμενες είκοσι (20); Εγώ θα δίσταζα αλλά βεβαίως την απόφαση θα την πάρουνε άλλοι. Έκανε ένα σχόλιο και μία πρόταση η κυρία Κωνσταντινίδη, να ομαδοποιήσουμε παρόμοιες περιοχές και να προσπαθήσουμε να τις προσεγγίσουμε με ένα παρόμοιο τρόπο ας πούμε κάνοντας τις προτάσεις μας αντιστοίχως. Αυτό με φέρνει στο πρώτο σημείο που ήθελα να σχολιάσω, δεν ήτανε ποτέ στις προϋποθέσεις μας να κάνουμε δώδεκα χιλιάδες οχτακόσια (12.800) προεδρικά διατάγματα. Και είναι και αμφίβολο αν θα πρέπει να γίνει ένα διάταγμα ανά Περιφερειακή Ενότητα, δηλαδή σαράντα οχτώ (48) προεδρικά διατάγματα. Είναι μέσα στις προθέσεις μας και το έχουμε συζητήσει στις συντονιστικές μας συναντήσεις να προσπαθήσουμε να φέρουμε μαζί τις παρόμοιες των ομοίων χαρακτηριστικών περιοχές, να δούμε αν μπορούμε να εντοπίσουμε χαρακτηριστικά ομαδοποιήσεις, έτσι ώστε να δώσουμε κατευθύνσεις. Έχει αρχίσει και είναι λίγο περίεργη η χρήση των όρων «κανόνες», «κανονισμοί», «ειδικοί όροι», ανεξαρτήτως πως θα αποφασίσουμε να τους πούμε, να δώσουμε παρόμοιες ας πούμε κατευθύνσεις ανά ομάδα τέτοια. Και αν θα είναι κανονιστικές δεσμεύσεις αυτό θα μας οδηγήσει κατά την νομοθεσία και το σύνταγ-

1.
Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α.
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

>

μα προς τα προεδρικά διατάγματα. Αν είναι απλώς κατευθύνσεις τότε θα μπορούσε να έχει την ευελιξία Υπουργικής Απόφασης. Αυτό λοιπόν είναι κάτι στο οποίο θα χρειαστεί πιστεύω μιας που προτίθεστε και εσείς να μας βοηθήσετε. Η βοήθεια που μπορείτε να μας δώσετε είναι στην μεθοδολογία, για την αξιολόγηση αυτών των οικισμών που έχουν ήδη καταγραφεί, απογραφεί από τους μελετητές, με τι τρόπο θα μπορούσαμε αντικειμενικά και χρήσιμα και εφικτά και αποτελεσματικά να ομαδοποιήσουμε τους οικισμούς, είτε παραδοσιακούς είτε όχι, είτε το πέριξ τοπίο και τα λοιπά, που να τεκμηριώνεται ένας παρόμοιος τρόπος αντιμετώπισης στην συνέχεια. Αν καταλήξουμε στο σχήμα στο πως θα θέλαμε την προσέγγιση, μετά οι ειδικές προτάσεις, όροι, ίσως θα έρθουνε με κάποια φυσικότητα. Αυτό λοιπόν ήταν το πρώτο σημείο.

Το δεύτερο σημείο έχει σχέση με την ένταση αν θέλετε, τον βαθμό προστασίας που θα βλέπαμε εφικτό στην σημερινή πραγματικότητα. Δηλαδή οι παραδοσιακοί οικισμοί έχουν ήδη ένα θεσμικό πλαίσιο. Ενδεχομένως θα εντοπίσουμε ανεπάρκειες, ανάγκες συμπλήρωσης ή ανάγκες τροποποίησης. Αυτό αν θέλετε είναι το εύκολο κομμάτι. Η όλη επιχείρηση ξεκίνησε για εκεί που δεν υπάρχει το θεσμικό πλαίσιο και ειπώθηκε και νωρίτερα. Επομένως εκεί που θα εντοπίσουνε αξιόλογους οικισμούς τι θα ήτανε μια καλή τακτική που να αντιστοιχεί και στις ανάγκες και στις δυνατότητες της κοινωνίας. Να σας πω την προσωπική μου γνώμη αν έρθουμε και προτείνουμε εκατό νέους οικισμούς σε μια Περιφερειακή Ενότητα που ως τώρα είχε δύο as πούμε, σχηματοποιώ προφανώς, θα το αντέχει η κοινωνία ή θα έχουμε κάποιες τριβές; Γιατί ένας παραδοσιακός οικισμός έχει βεβαίως και κάποιες δεσμεύσεις, μας ειπώθηκαν και παραδείγματα για το πόσο καθυστερούνε μερικές εγκρίσεις και λοιπά και λοιπά. Η δική μου η γνώμη και η αντιμετώπιση συνήθως είναι να πηγαίνω προς ρεαλιστικά μέτρα, διότι η υπερβολική αυστηρότητα αν δεν έχεις τον τρόπο να ελέγχεις την εφαρμογή, συνήθως απαξιώνει την αξιοπιστία του νομοθετήματος, και στο τέλος δεν σε πιστεύουνε και στο τέλος θεωρούν ότι έτσι και αλλιώς μπορούν να κάνουν την αυθαιρεσία τους, και να μην τους πειράξει κανένας, και για αυτό έχουμε και μια σειρά από προβλήματα που έχουμε στην πραγματικότητα επί του εδάφους.

Το τρίτο μου σημείο –και χάρηκα που άκουσα και από άλλους ομιλητές να το σχολιάζουνε– είναι ότι οι κανόνες μόνοι τους, ή ότι αποφασίσουμε ότι θα είναι αυτό μόνο του, δεν πρόκειται να μας αλλάξει την εξέλιξη και την πραγματικότητα, θα χρειαστούμε και κάποια συνοδά μέτρα. Τα συνοδά μέτρα ίσως δεν μπορεί να είναι μονάχα εκπαίδευση, εγώ θεωρώ ότι δεν μπορεί να είναι μόνο εκπαίδευση, τα συνοδά μέτρα δεν μπορεί να είναι ούτε μόνο διοικητικά μέτρα. Θα χρειαστεί ένα σύνολο συμπληρωματικό διαφορετικών κατηγοριών μέτρων και για αυτά θα ήτανε χρήσιμο να κάνουμε μία κουβέντα επίσης. Τα εγχειρίδια και οι οδηγοί χρήσης as πούμε, είναι μιας τέτοιας μορφής μέτρων, και το έχουμε ήδη προβλέψει στις προδιαγραφές. Το με ποιον τρόπο θα λειτουργήσουν τα Συμβούλια Αρχιτεκτονικής και αν πρέπει επιπλέον των εγχειριδίων να τους δώσουμε και κάτι άλλο, αν θα πρέπει να κάνουμε as πούμε σεμινάρια, διημερίδες, ενημέρωση των μηχανικών, ενημέρωση όσων θα μπούνε στο παιχνίδι με τον έναν ή τον άλλον τρόπο, είναι από τα σημεία που θα έχουμε να συζητήσουμε και

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

Β ΜΕΡΟΣ

στην συνέχεια. Κάποιος αναφέρθηκε στην σημασία των νέων τεχνολογιών για να αξιοποιήσεις στα υλικά της ανάλυσης, προφανέστατα είμαστε ενήμεροι και χρησιμοποιούμε ήδη κάποια τέτοια και επειδή έχουμε και την ευθύνη συντονισμού της εφαρμογής της οδηγίας Inspire ήδη έχουμε ξεκινήσει την δημιουργία της υποδομής μας, έχουμε καταγράψει χωρικά δεδομένα που έχουνε σχέση με την προστασία του περιβάλλοντος εδώ και κάποια χρόνια. Καταγράφουμε τα χωρικά δεδομένα που προκύπτουν από τον χωροταξικό σχεδιασμό και λίγο λίγο και από τον πολεοδομικό σχεδιασμό σε μια ενιαία τράπεζα δεδομένων. Κάποια στιγμή θα μπούνε και τα στοιχεία που έχουνε σχέση με τον αιγιαλό, διότι προετοιμάζουμε την τροποποίηση του νόμου για τον αιγιαλό και την χρήση ορθοφωτοχαρτών που ήδη υπάρχουνε, ώστε να έχουμε ενιαία υπόβαθρα. Η έλλειψη ενιαίου υποβάθρων έχει δημιουργήσει –το ξέρουμε όλοι μας– πάρα πολλά προβλήματα στην εφαρμογή. Αυτό λοιπόν το λέω μόνο για να σας καθησυχάσω, είμαστε σε μία πορεία, απέχουμε από το τέλειο αλλά είμαστε σε μία πορεία όπου και εμείς χρησιμοποιούμε GIS όσο περισσότερο μπορούμε για να εξυπηρετήσουμε τις ανάγκες μας. Επειδή αύριο κάποιοι από εσάς δεν θα είσαστε εδώ επιτρέψτε μου να πω κάτι ακόμα και αυτό το κάτι ακόμα που θα το επαναλάβω και αύριο σε όσους είναι μπροστά είναι οι ευχαριστίες. Τις ευχαριστίες μου δεν θέλω να τις απευθύνω μόνο στο **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** για την πολύ καλή του πρωτοβουλία και συνεργασία που είχαμε μαζί ή μόνο στην ακαδημαϊκή κοινότητα που εκπροσωπείται ή και στους μελετητές. Επιτρέψτε μου να επεκτείνω λιγάκι τις ευχαριστίες μου και στο προσωπικό του Υπουργείου μου. Η κυρία Κουδούνη έπαιξε έναν ρόλο συντονιστικό όσο ήτανε Δευθύντρια, μας λυπεί η αποχώρησή της, αλλά είναι μέσα στην ζωή αυτά. Οι συνάδελφοι από τις Υπηρεσίες μας οι οποίοι συμμετείχανε στους διαγωνισμούς, οι οποίοι συμμετέχουνε στην επίβλεψη, οι οποίοι συμβάλλουνε ο καθένας με τον τρόπο του, προσφέρουνε πάρα πολύ σημαντική δουλειά. Δεν ακούσατε την φωνή τους, υπάρχουν αρκετοί εδώ παρόντες, κάποιοι δεν μπόρεσαν να έρθουνε, αλλά στηριζόμαστε πάρα πολύ και στην συνέχεια στην συνεργασία τους, για την υλοποίηση και την ολοκλήρωση αυτού του έργου, και νομίζω δεν θα πρέπει να τους λησμονούμε και εκείνους. Και κάποιον άλλο που δεν θα πρέπει να λησμονήσουμε είναι ο Σύμβουλος και η κυρία Παναγιωτίδου, που βρίσκεται εδώ, μας βοήθησε πάρα πολύ για την παρουσία μας, για την προετοιμασία μας, για την προετοιμασία των μελετών, για την προετοιμασία των προδιαγραφών, και για την συνέχεια του έργου ο ρόλου τους σαν Συμβούλου ήταν αυτό. Χαίρομαι που τον παίζουνε καλά, και στηριζόμαστε στην συνεργασία μαζί τους και στην συνέχεια. Αισθάνθηκα υποχρέωσή μου να αναφερθώ και στα στοιχεία αυτά για να έχετε όλοι σας υπόψιν, δεν είναι έργο προφανέστατα ενός ανθρώπου, ούτε μιας Υπηρεσίας, είναι μία συλλογική δουλειά που περιλαμβάνει και εμάς, όσους ανέφερα, περιλαμβάνει και εσάς και πολλούς άλλους που δεν είναι μέσα σε αυτήν την αίθουσα.

Ευχαριστώ πολύ. •

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Παρακαλώ τον κύριο Αναστάσιο Μπίρη να έρθει στο βήμα. •

>

• **ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΙΡΗΣ.** Επιτρέψτε μου να μιλήσω λίγο γενικότερα από το συγκεκριμένο θέμα το οποίο μας απασχόλησε μέχρι τώρα και παρακαλώ να μην εκληφθεί αυτό ως μία διάθεση να το αμφισβητήσω, να αμφισβητήσω όλη αυτήν τη τεράστια δουλειά που έχει γίνει και την ορθότητά της με όσες διαφωνίες ή συμπράξεις και συμφωνίες ακούστηκαν αλλά αντίθετα να προσθέσω άλλο ένα επίπεδο προβληματισμού γενικότερο επαναλαμβάνω, το οποίο θεωρώ ότι θα βοηθήσει διότι εάν δεν υπάρξει και αυτό η δυνατότητα παρέμβασης μέσω όλων αυτών των διαδικασιών που περιγράφηκαν εδώ θα είναι τουλάχιστον πιο περιορισμένη, ενώ θα έπρεπε εμείς να την ενισχύσουμε.

Παρατήρησα ότι ένα γενικό ζήτημα που μας απασχόλησε είτε εμφανώς είτε υποδορίως ήταν αυτό το ζήτημα του κανόνα, η ανάγκη ένταξης ή απελευθέρωσης, ένταξης σε κανόνα ή απελευθέρωσης από τον κανόνα και κατά πόσον αυτό βοηθάει ή θίγει την ελευθερία του δημιουργού. Να πω λοιπόν κάτι πάνω σε αυτό.

Πιστεύω ότι η έννοια της απόλυτης ελευθερίας στην Αρχιτεκτονική ή αλλού δεν έχει νόημα παρά μόνο σε αναφορά θετική ή αντιθετική με κάποια στοιχειώδη κανονιστικά συστήματα αυτοπειθαρχίας. Χωρίς μια τέτοια αναφορά η έννοια της ελευθερίας είναι μη κατανοητή, είναι μη υπαρκτή, είναι στο χάος. Ως προς αυτά και κυρίως μέσα από αυτήν την θετική ή αντιθετική σχέση αποκτά νόημα. Και δεν είναι τυχαίο ότι χρησιμοποίησα τον όρο αυτοπειθαρχία και όχι υπακοή, γιατί ο πρώτος όρος σημαίνει ότι εγώ ο ίδιος πειθαρχώ σε αρχές με την θέλησή μου συνειδητά και την βούλησή μου, ενώ ο όρος υπακοή είναι κάτι άλλο, ακούω υπό κάποιον άλλον και αυτό είναι κάτι διαφορετικό. Εάν και το αντίθετό του η ανυπακοή είναι πολλές φορές πάρα πολύ χρήσιμη για όσους ακολουθούν πιστά έναν κανόνα, γιατί μερικές φορές πρέπει να υπερβαίνουμε τον κανόνα όταν η ίδια η ζωή επιβάλλει αυτήν την... θα έλεγα υπέρβαση, όχι για πλάκα αλλά για όταν τις λίγες ειδικές εκείνες φορές που κάτι άλλο χρειάζεται και έτσι ίσως προκύπτει και το νέο.

Θα κάνω μία οπισθοχώρηση λιγάκι ιστορική προς περιόδους όπου υπήρχαν τέτοιες συλλογικές αν θέλετε, τέτοια συλλογικά συστήματα κανονιστικά τα οποία έχουμε συνηθίσει να τα θεωρούμε ως κάτι το οποίο πέρασε ανεπιστρεπτί. Λέγοντας για παράδειγμα στην λαϊκή αρχιτεκτονική όπου υπήρχαν η δημιουργία με όλες της τις νέες – ας πούμε αν θέλετε–προσθήκες, στηριζόταν σε μία προϋπάρχουσα τέτοια διαδικασία που μεταδιδόταν από πατέρα σε γιο, με τα σινάφια, το ένα χρειάζεται το άλλο και λοιπά, και ότι όλα αυτά δεν θα ξανά έρθουνε διότι υπάρχει μεγάλο χρονικό φάσμα που έχει περάσει, η ζωή έχει αλλάξει, οι συνθήκες, η τεχνολογία και λοιπά. Ο κύριος Κίζης έκανε μία τέτοια αναφορά σε τέτοιες περιόδους, και έφτασε μέχρι τον Κλασικισμό με ένα κοίταγμα θα έλεγα δομικό, όχι έτσι ας πούμε τι καλά που ήταν τότε τον παλιό εκείνο τον καρό. Σταμάτησε όμως στον Κλασικισμό και ερώτηση είναι γιατί; Γιατί δεν πήγε λίγο παρακάτω; Δηλαδή εκεί τελειώνει; Εκεί έγινε η τελευταία φορά που τουλάχιστον εμείς εδώ σε αυτόν τον τόπο είχαμε ως κοινωνία και ως κοινότητα αρχιτεκτονική ένα τέτοιο κοινό πνεύμα συλλογικό; Εγώ λοιπόν διαφωνώ ως προς αυτό το ζήτημα. Θεωρώ ότι έχουμε κάνει εδώ ένα λάθος είτε συνειδητά είτε ασυνείδητα.

Λίγο πριν την δικτατορία, είχαμε μέχρι πριν την δικτατορία είχαμε μία συνεχή ροή

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

Β ΜΕΡΟΣ

και εξέλιξη ενός αρχιτεκτονικού ρεύματος το οποίο μετασχηματιζόταν σταδιακά από διεθνιστικό εννοώ τον Μοντερνισμό και κατέληξε το εξήντα ('60) να έχει σαφή ελληνική βάση, να έχει ενσωματωθεί σε μία ελληνική πραγματικότητα ενώ διατηρούσε τον νεωτεριστικό του χαρακτήρα και την σχέση του με το διεθνές κίνημα του Μοντερνισμού, αλλά ήτανε ελληνικό ρεύμα, ρεύμα δηλαδή, ένα κοινό πνεύμα το οποίο απέδωσε πολύ έργο. Δεν ήταν ένα και δύο έργα. Για να δούμε την περίοδο του εξήντα ('60) ποιοι αρχιτέκτονες και τι έργα ήτανε και μιλώ για τον Κωνσταντινίδη, μιλώ ας πούμε για τον Βαλσαμάκη, μιλώ για τον Ζενέτο, μιλώ για τον Δεκαβάλα, μιλάω για τον Κραντονέλλη και πάρα πολλούς άλλους που δεν είναι και τόσο γνωστοί. Όλοι αυτοί τους οποίους –και εδώ είναι το πρόβλημά μας– την τελευταία περίοδο τους έχουμε ξεχάσει και τους αναφέρουμε λίγο σαν μουσειακά πρόσωπα, κάτι μας λέγε ακόμα διότι εκφράζανε, ήταν ίσως η τελευταία φορά τουλάχιστον στην δική μας ιστορία, που εκφράζανε έναν συλλογικό κοινό πνεύμα που δεν προδιαγραφότανε μέσα από μοντέλα ας το πούμε έτσι και όψεις σπιτιών ή κτιρίων, αλλά μέσα από μία κοινή παραδοχή, μια κοσμοαντίληψη. Τέτοιος ήταν αυτό που ονομάζω «Ύστερος Ελληνικός Μοντερνισμός», και έτσι πιστεύω ότι θα ήταν ένα χρήσιμο να το δούμε μερικές φορές. Και είχε πίσω του και μία ιστορία, χτίστηκαν σχολεία σε βουνά, νέα σχολεία σε βουνά, σε ορεινές περιοχές, σε πεδιάδες, σε νησιά με το ίδιο αυτό πνεύμα και με ελαφρές προσαρμογές, χτίστηκαν νοσοκομεία, χτίστηκαν σπίτια, έως ότου φτάσει να αποκτήσει αυτήν την καθαρά τοπική, εντόπια φυσιογνωμία για την οποία σας μιλώ την περίοδο του εξήντα ('60) με κοινή συνθετική αντίληψη, με κοινό λεξιλόγιο, με κοινή γκάμα συστημάτων κατασκευαστικών, με κοινά υλικά χωρίς να έχει υπάρξει ούτε μία κρατική ας το πούμε έτσι παρέμβαση ή έτσι ας πούμε κάποια ντιρεκτίβα ή κάποιο σύστημα ή οτιδήποτε. Απλώς και μόνο σαν μία φυσιολογική εξέλιξη. Και πιστεύω ότι το ότι εκφράστηκε μέσα από αυτό το διεθνές κίνημα ένα καθαρά εντόπιο... μία καθαρά εντόπια εκδοχή του θα έλεγα... θα ήθελα να ακούσω που αλλού έγινε.

Μία λοιπόν τέτοια κληρονομιά είχαμε και έρχεται η δικτατορία και την διακόπτει βιαίως. Ήταν όμως δικτατορία. Για να δούμε τι κάναμε εμείς μετά την πτώση της δικτατορίας. Αυτό που κάναμε κατά την δική μου αντίληψη είναι ότι βάλαμε στην μπάντα όλη αυτή την συνεχή ροή από το είκοσι πέντε ('25) μέχρι το εξήντα ('60) στην μπάντα, στα αζήτητα της Ιστορίας εννοώ συλλογικά, γιατί η συνέχεια υπήρχε αλλά δεν φαινότανε αποδυναμωμένη, διωκόμενη, υπήρχε, αλλά η πλειοψηφία έκανε αυτό, και στράφηκε στα καταναλωτικά πρότυπα, αρχιτεκτονικά πρότυπα που μας ερχόντουσαν από την Δύση, μίμηση αυτών των προτύπων. Ήτανε μία άλλη αντίληψη αλλά εγώ την ονομάζω τερατώδες λάθος στρατηγικής αλλά και θα έλεγα και αντίληψης, ας πούμε κοσμοαντίληψης, τερατώδες λάθος με υπεύθυνους. Δεν θέλω να γίνω πιο συγκεκριμένος. Και βεβαίως μας έρχεται μετά και ο Μεταμοντερνισμός, άλλος ένας όρος που δεν ακούστηκε παρά ελάχιστα σε αυτή την αίθουσα και σε πάρα πολλά ας πούμε άλλα πεδία και φόρουμ, σαν να τον έχουμε ξεχάσει.

Για θυμηθείτε την περίοδο του ογδόντα ('80), τον καλπάζοντα μεταμοντερνισμό ο οποίος τι έλεγε; Τα αντίθετα από ότι έλεγε βέβαια ο μοντερνισμός, δηλαδή κανενός εί-

>

δους κοινές αρχές, τίποτα, μία έτσι πηγαία ας το πούμε δημιουργικότητα, ο καθένας ότι ήθελε, μία μορφοπλασία έντονη, καμία συλλογικότητα, πολυδιάσπαση της κοινωνίας. Άλλωστε πρέσβευε την αποδόμηση, πρέσβευε την ατομική θα έλεγα, την ιδιώτευση του αρχιτέκτονα μέσα από καμία συλλογικότητα. Επομένως ποιο κοινό πνεύμα; Όλο αυτό το φάγαμε, το φάγαμε. Περίοδος του ογδόντα ('80) εγώ πιστεύω ότι διαρκεί μέχρι και σήμερα σε μεγάλο βαθμό. Πάνε τα κοινά σχολεία, οι κοινές ας πούμε αυτές εκφάνσεις της Αρχιτεκτονικής, δεν υπάρχει τίποτα. Anything goes λέγεται αυτό από την ίδια την εξέλιξη του Μεταμοντερνισμού σήμερα σε άλλες εκδοχές, μιας και συνέχεια μιμείται άλλα ρεύματα, δεν υπάρχει σταθερή έκφανση του Μεταμοντερνισμού εκ της φύσεώς του. Αυτά που είδαμε κάτι τερατόμορφα πράγματα πραγματικά δεν είναι συνειδητή Μεταμοντέρνα Αρχιτεκτονική, είναι όμως αποτέλεσμα αυτού του πνεύματος του αποδομικού πνεύματος της μίμησης και της τυχάρπαστης ας πούμε έτσι κίνησης στην πιο θα έλεγα λαϊκότροπη μορφή της, αλλά αυτή έχει προηγηθεί στην έντεχνη Αρχιτεκτονική. Αν παρατηρήσουμε, και δεν θέλω να ξανά έρθω στον βαρετό πια **ΣΝΟΤΣΙ**[17] καθόλου, αλλά τόσο αυτός –το έργο του δηλαδή– το πνεύμα του έργου του, όχι το μοντελάκι, το πνεύμα του έργου του όπως και το πνεύμα του έργου του συναδέλφου στα Κύθηρα, όπως και τα δύο τρία έργα που παρουσιάστηκαν ως ενδεικτικό, πολύ ωραία διατρέχονταν από ένα κοινό πνεύμα και το ένα ήτανε στην Ιταλία, το άλλο ήτανε στα Κύθηρα, το άλλο ήτανε που ήτανε η δική σας η μελέτη που το δείξατε; Δείξατε δύο σπίτια μου φαίνεται, δύο υποδείγματα.

Μπράβο. Δεν ήταν ίδια καθόλου, ήταν όμως στο ίδιο πνεύμα. Πως διατηρείται αυτό το πνεύμα; Χωρίς ντιρεκτίβες, χωρίς να το ξέρουμε καν. Ωραία δεν θα το εξηγήσουμε εδώ, μπορούμε να το σκεφτούμε αν θέλουμε. Αυτό όμως που μπορούμε να πούμε ότι αν ένας τόπος έχει εγκαταλείψει την Ιστορία του, έχει κάνει μία τομή, την έχει ξεχα... λοβοτομή θα την έλεγα εγώ. Την έχει ξεχάσει, και στην συνέχεια πελαγοδρομεί ας πούμε στον Χώρο και τον Χρόνο. Είναι λογικό να γίνονται αυτά τα πράγματα και –όπως και στην Ιατρική– αν δεν εντοπίσεις την αιτία της ασθένειας από εκεί και πέρα εκεί έρχομαι σε αυτήν την σύμπραξη αυτών που λέω τώρα με όσα ας πούμε προσπαθούμε να κάνουμε με αυτές τις μελέτες. Από μόνες τους μέχρι ένα σημείο θα φτάσουν. Πρέπει να πάμε στην ρίζα του κακού και η ρίζα προφανώς, η λύση δεν είναι να επαναλάβουμε την αρχιτεκτονική του Βαλσαμάκη ή του Κραντονέλλη ή πολύ παλιότερα ξέρω εγώ του Μητσάκη, όχι βέβαια. Αυτό το καλό έχει το πνεύμα. Το πνεύμα είναι κάτι γενικό και το οποίο διακλαδίζεται και παράγει νέες αρχιτεκτονικές, παράγει άπειρα πράγματα που όμως πειθαρχούν σε κάτι, σε αυτό το πνεύμα που είναι αυτό που μας λείπει και όχι μόνο στην αρχιτεκτονική. Εάν δεν γίνει αυτό στα πανεπιστήμια, εάν δεν παραδεχτούμε το λάθος μας δηλαδή, το τερατώδες λάθος μας, αν δεν πάμε πίσω, που δεν είναι και πολύ πίσω, με μέτρηση του χρόνου σε αρχιτεκτονικό επίπεδο που είναι πολύ πιο αργός ο χρόνος των αλλαγών στην αρχιτεκτονική. Το εξήντα ('60) είναι δίπλα μας, τα κατασκευαστικά συστήματα στην Ελλάδα δεν έχουν αλλάξει, έχουν αλλάξει άλλα πράγματα βεβαίως πολλά. Έχουμε καταρχήν να ανατρέψουμε τον δρόμο που έχουμε ακολουθήσει που είναι πολύ δύσκολο, αλλά τουλάχιστον να βάλουμε ένα πλάνο γενικότερο και μέσα σε αυτό να ενταχθούν όλα αυτά τα πράγματα. Τα πανεπιστήμια λοιπόν, οι αρχιτέκτονες εφαρμογής, οι ιστορικοί, οι περίφημοι σχολιαστές αρχιτεκτονικής που μας έχουνε κάνει την ζωή αβίωτη. Η Αρχιτεκτονική αυτή ας πούμε για την οποία μιλάμε έχει υπευθύνους, και είναι σε μεγάλο βαθμό οι εκδόσεις οι διεθνείς ας πούμε για την αρχιτεκτονική, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας και οι περίφημοι σχολιαστές της αρχιτεκτονικής, που πολλές φορές είναι και μη αρχιτέκτονες αλλά αρχιτεκτονούν μέσα από εμάς… μέσα από εμάς δηλαδή παραλλάσσοντας και διαμορφώνοντας την δική μας προσωπικότητα. Θέλει πολύ δουλειά.

Να πω κάτι και για το καλυμμαύχι; Εννοώ το περίφημο, γιατί θυμήθηκα, έχει δίκιο, ναι, συνέβη αυτό, όμως δεν ήταν έτσι ακριβώς. Μιλάγαμε για την γνησιότητα ας πούμε ορισμένων στοιχείων αρχιτεκτονικών και πως όταν δεν είναι γνήσια το δείχνουνε. Και έλεγα ότι ο τρόπος που οι ιερωμένοι φοράνε το καλυμμαύχι είναι μοναδικός, δεν μπορείς να τον μιμηθείς, είναι σαν να είναι κομμάτι της προσωπικότητάς τους. Έχει μία… επειδή είναι επίμηκες το καλυμμαύχι έχει έναν άξονα. Αν το βάλεις πολύ πίσω μοιάζει με κάτι άλλο, αν το βάλεις πολύ μπροστά έχει μια θέση. Και είχα σαν παράδειγμα τον Λυκούργο Καλλέργη ο οποίος συνήθως έπαιζε τον ιερωμένο και που πάντα το καλυμμαύχι δεν καθόταν καλά στο κεφάλι του όσο καλός ηθοποιός και να ήταν. Αυτό εννοούσα ότι δηλαδή πρέπει να βρεις το κουμπί ενός πράγματος και να είσαι γνήσιος ως προς αυτό. Ωραία το θύμησες αυτό, ήτανε… δεν υπάρχει κανένα μυστήριο θεοκρατικό ή άλλο.

Ι. ΖΕΡΒΟΣ. Και τώρα η κυρία Παλύβου Καλλιρρόη.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ	**ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ**	**ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

17. **LUIGI SNOZZI**
ΛΟΥΙΤΖΙ ΣΝΟΤΣΙ (1932-)
Ελβετός Αρχιτέκτων.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

Β ΜΕΡΟΣ

- **ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ.**

Λίγα θα σας πω εγώ γιατί όταν μιλάει κανείς μετά από τόσα πολλά που έχουν ειπωθεί εκ των πραγμάτων θα υπάρχουν καλύψεις αρκετές. Όμως θα ήθελα να κάνω ένα μικρό σχόλιο με αφορμή αυτά που είπε ο κύριος Μπίρης και με αφορμή την αναφορά που έκανε και ο κύριος Κίζης στο παρελθόν. Τώρα θα με συγχωρέσετε γιατί είναι λίγο σε παρένθεση αυτό που θα πω, δηλαδή είναι λίγο εκτός θέματος αλλά λίγο.

Απλώς για να τονίσω την τεράστια… πώς να το πούμε *δυναμικότητα* που έχει η αρχιτεκτονική δημιουργία διαχρονικά, και ήθελα να αναφερθώ στο Ακρωτήρι της Σαντορίνης παραδείγματος χάριν. Να αναφερθώ σε μία αρχιτεκτονική απίστευτα μοντέρνα, απίστευτα νεωτερική, σε μία αρχιτεκτονική τρεισήμισι χιλιάδων (3.5000) χρόνων, η οποία έχει τριώροφα διαπιστωμένα κτίρια. Στο Ακρωτήρι περπατάς στον τρίτο όροφο σπιτιού που σώζεται ακόμα, και τετραώροφα σπίτια. Συγγνώμη, αλλά πρέπει να το πω λιγάκι αυτό να το θυμίσω έτσι, σε σπίτια ιδιωτικά δεν λέμε τώρα τα ανάκτορα ή τα παλάτια, σε ιδιωτικά σπίτια τα οποία έχουν αποχωρητήριο στον πάνω όροφο, σε πόλεις που έχουνε έναν αστικό σχεδιασμό να το ζηλεύουμε και σήμερα. Επομένως έτσι μια μικρή παρενθεσούλα για να… λίγο να ξανά θυμηθούμε και να βάλουμε τα πράγματα σε μία τάξη ως προς το τι είναι η αρχιτεκτονική δημιουργία την οποία εκκαλούμεθα εμείς να διαχειριστούμε. Τώρα τρία σημεία έχω να πω και ένα τέταρτο που είναι να πω λίγο μια πρόταση.

Λοιπόν το πρώτο ζήτημα είναι… το πρώτο θέμα που ήθελα να πω είναι το ζήτημα είναι πολιτικό, αυτό το άκουσα αρκετές φορές, το είπε και ο κύριος Κίζης, το είπαν και άλλοι το ζήτημα. Το ζήτημα της διαχείρισης του περιβάλλοντος, δομημένου και φυσικού, το ζήτημα της διαχείρισης της κληρονομιάς είναι πολιτικό. Βεβαίως είναι πολιτικό στην διαχείρισή του. Ως ζήτημα όμως, η ουσία του, η ύπαρξή του είναι καθαρά ηθικό ζήτημα και είναι ηθικό ζήτημα διότι έχει να κάνει με κοινωνικές αξίες. Λοιπόν όταν μιλάμε όμως για αξίες θα πρέπει να θυμόμαστε ότι *αξία* είναι εξ' ορισμού μία έννοια δυναμική, είναι δηλαδή μεταβαλλόμενη. Άρα αυτό που εκκαλούμεθα να κάνουμε είναι η διαχείριση της αλλαγής, το υπαινίχτηκε ο κύριος Γκανιάτσας αυτό. Την διαχείριση της αλλαγής καλούμεθα να αντιμετωπίσουμε, και είναι μία αλλαγή η οποία έχει να κάνει με τρόπο ζωής, με ιδεολογία, με τεχνολογία, με πως το εκάστοτε παρόν κοιτάζει και χρησιμοποιεί το παρελθόν, και ούτω καθ' εξής. Άρα και νομίζω ότι κολλάνε όλα αυτά σε αυτά που ειπώθηκαν και αυτά που είπε και ο κύριος Μπίρης προηγουμένως. Την αλλαγή θέλουμε να καταλάβουμε και να αναλύσουμε και μέσα στις παρουσιάσεις που μας έγιναν κάποιοι το κοίταξαν περισσότερο, κάποιοι λιγότερο. Δηλαδή για μπορέσεις να πεις αυτά που έχεις να πεις, πρέπει να καταλάβεις πως γεννήθηκαν όλα αυτά, και η γέννησή τους είναι αυτό είναι μια αλλαγή η οποία έχει και μία συνέχεια στον χρόνο.

Το δεύτερο ζήτημα το είπα και χθες. Επιτρέψτε μου μια σύντομη ξανά αναφορά, είναι η διάτρηση ανάμεσα στην έννοια της κληρονομιάς και της παράδοσης. Πιστεύω πραγματικά ότι είναι σημαντική. Βέβαια κάποια πράγματα έχουν περάσει πλέον στο λεξιλόγιό μας με έναν τρόπο, πώς να το πούμε, που δεν επιστρέφει πίσω, δηλαδή το πώς χρησιμοποιούμε την λέξη *παράδοση*. Αλλά λίγο πάλι να ξανά θυμηθούμε και να βάλουμε, γιατί πολλές φορές λέμε η *διαχείριση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς* και μετά αναφερόμαστε σε ένα παραδοσιακό περιβάλλον. Λοιπόν η *κληρονομιά*, ο όρος εξάλλου καθαρά οικονομικός και που έρχεται από αλλού, έχει να κάνει με λειτουργίες και διαδικασίες μνημονικές. Η κληρονομιά δηλαδή αναφέρεται σε αντικείμενα, σε αυτά τα οποία διακινούν την μνήμη… διεγείρουν την μνήμη και αυτό το οποίο διεγείρει την μνήμη είναι αυτό στο οποίο βασίζεται μετά η συγκρότηση της ταυτότητας, της ταυτότητας της ατομικής, της συλλογικής και ούτω καθεξής. Αυτό είναι η Κληρονομιά μας. Η «παράδοση» από την άλλη μεριά είναι έτσι όπως το καταλαβαίνω εγώ, και έτσι όπως εξάλλου συζητιέται και στην βιβλιογραφία, η παράδοση είναι μία… ένα η διαδικασία, η παράδοση είναι μία συνέχεια. Η παράδοση είναι ένα σήμερα, είναι ένα τώρα, είναι ένα παρόν, το οποίο φυσικά υπάρχει σε σχέση με όλο το παρελθόν που κουβαλάει πίσω της, αλλά είναι μία διαδικασία. Και τώρα έτσι μου ήρθε λιγάκι να πω ότι αυτό το «άσχημες πόλεις» με την έννοια του μη σχηματισμένου, το άλλο του το αντίθετό του θα ήταν οι ωραίες πόλεις όπου η λέξη ωραίος είναι αυτός που είναι σωστός στην ώρα του. Επομένως, και αυτό ίσως να βοηθάει λίγο, να σκεφτούμε την Παράδοση της Κληρονομιάς… τέλος πάντων τα έμπλεξα όλα μαζί, αλλά παρακολουθείτε σε κάποιον βαθμό. Λοιπόν αυτά δεν θέλω να πω πολλά.

Ένα άλλο θέμα είναι ότι φάνηκε ότι οι προτάσεις, ιδίως το επίπεδο των προτάσεων δηλαδή, υπάρχει ένα άγχος, υπάρχει έτσι μία αγχωτική προσπάθεια αναζήτησης μιας ισορροπίας ανάμεσα σε δίπολα, δηλαδή όλα όσα ακούστηκαν θα μπορούσε κανείς να τα κατατάξει με βάση δίπολα του τύπου τι να κάνουμε τώρα γενικές αρχές ή ειδικές, να είναι υπεραναλυτική και ποσοτικοποιημένη η προσέγγισή μας ή να είναι σε επίπεδο γενικών αρχών; Να είμαστε αυστηροί ή να είμαστε χαλαροί; Να τείνουμε προς την ενίσχυση κάποιων πραγμάτων ή προς την ανάσχεση κάποιων άλλων πραγμάτων. Δεν είναι βεβαίως εύκολο να πει κανείς πώς να διαχειριστεί αυτά το δίπολα, αλλά πρώτον τουλάχιστον να τα αναγνωρίσει ως τέτοια, να τα καταγράψει και επίσης, κάπως ίσως να απενοχοποιηθεί, και να πει ότι αυτό που προσπαθεί να βρει σε αυτήν την αναζήτηση ισορροπίας είναι κάτι το οποίο να αρμόζει ανά περίπτωση.

Λοιπόν αυτά τα τρία και το τέταρτο το οποίο είναι και λιγάκι σαν πρόταση, ούτως ώστε να μην χρειαστώ να πάρω τον λόγο και στην συνέχεια της γενικής ομιλίας. Και ειπώθηκε αρκετά, και χαίρομαι για αυτό, γιατί είναι κάτι το οποίο πιστεύω είναι ότι ό,τι και αν προτείνουμε θα πάρει μια μορφή κάπως πιο θεσμική, εκ των πραγμάτων με μία γλώσσα λίγο πιο πώς να το πούμε ξύλινη, πιο έτσι περιοριστική, και εκεί μετά αφήνεται η όλη κατανόησή του σε μια ερμηνευτική διαδικασία από τους παραλήπτες αυτών των όποιων αποφάσεων πάρουμε εμείς και βέβαια ξέρουμε πολύ καλά ότι η //ασαφής λέξη// διαδικασία χωράει πάρα πολλά, και παρερμηνείες και λάθη και τέτοια. Για αυτό εδώ πιστεύω ότι η δύναμη του παραδείγματος είναι εξαιρετικά ισχυρή ούτως ή άλλος, δηλαδή για να φτάσει κανείς να διατυπώσει κάποιες σκέψεις και κάποιες γενικεύσεις μέσα από τα παραδείγματα προχωράει. Και το είδαμε εξάλλου όσοι δείξαμε παραδείγματα συγκεκριμένα εκεί όλοι μας είχαμε μια αντίδραση πιο άμεσα δηλαδή παρόλο πολύ πιο εύκολα να βρούμε και τα επιχειρήματά μας και το σκεπτικό μας να παρακολουθήσουμε, γιατί το ένα γιατί το άλλο.

Πιστεύω λοιπόν στο παράδειγμα και για αυτό θεωρώ ότι και η ιδέα του να ενσωματώ-

>

σετε μέσα στις περιγραφές και το εγχειρίδιο το βρίσκω εξαιρετικό. Και εδώ επιτρέψτε μου να σας πω μια και προσωπική εμπειρία αλλά και μια γενικότερη γνώση που έχω για ένα σχετικό θέμα το οποίο ίσως μπορεί να βοηθήσει. Γιατί εγώ πιστεύω τώρα μπαίνουμε και στο θέμα της ενημέρωσης, της εκπαίδευσης και όχι μόνο των ειδικών αλλά και του κοινού, του ευρύτερου κοινού που είναι οι πελάτες μας και με τους οποίους πρέπει κάπως να συγκλίνουν οι γλώσσες μας. Έχω δει λοιπόν αρκετά παραδείγματα από το εξωτερικό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρωτοβουλίας, και εδώ αυτό θα ήθελα να το τονίσω και ίσως δεν το έχουμε αρκετά έτσι τονίσει, ότι η συμβολή των τοπικών παραγόντων σε διάφορες μορφές Συλλόγων, Αρχών και τα λοιπά, κατά την γνώμη μου μπορεί να είναι πάρα πάρα πολύ μεγάλη, δηλαδή γιατί έχουν την άμεση επαφή διότι εν πάση περιπτώσει έχουν την δυνατότητα και να εξειδικεύσουν το θέμα της δικής τους περιοχής. Λοιπόν αυτά τα παραδείγματα που ξέρω εγώ και ήθελα να σας πω είναι από διάφορες ιστορικές πόλεις, ιστορικούς οικισμούς της Ισπανίας, της Γαλλίας, του Βελγίου, όπου και σε όλες τις περιπτώσεις που ξέρω εγώ πρόκειται για την Τοπική Αυτοδιοίκηση η οποία πήρε την πρωτοβουλία και έφτιαξε μικρά φυλλάδια τα οποία δεν είναι ακριβώς αυτό, δεν ερμηνεύουν ακριβώς τους όρους ενδεχομένως, αλλά είναι μικρά φυλλάδια τα οποία με έναν πάρα πολύ απλό περιληπτικό τρόπο και κυρίως με παραδείγματα εξηγούν κάποιες βασικές έννοιες… όχι έννοιες, πράξεις μάλλον, πρακτικές οι οποίες είναι προς όφελος της προστασίας της παραδοσιακής ας την πούμε κληρονομιάς. Και αυτά τα φυλλάδια τα οποία είναι κυρίως για μικρής κλίμακας επεμβάσεις, είναι για αυτά τα… γιατί και αυτά δεν ειπώθηκαν αλλά εντάξει, τι να… πώς να τα πιάσει κανείς και όλα, ότι πέρα από όλα αυτά τα οποία θα πιάσουν οι Νόμοι μας, υπάρχουν και διάφορες μικρής κλίμακας επεμβάσεις που ενώ ο Νόμος προβλέπει βεβαίως ότι πρέπει να πάρει κανείς άδεια για τα πάντα, ποιος θα πάρει άδεια όταν πάει να βάψει το σπίτι του, να το φρεσκάρει ή να αλλάξει ένα κιγκλίδωμα ή να αλλάξει… κανονικά πρέπει βέβαια αλλά αυτά γίνονται πολλές φορές και αθώα έτσι με την πρωτοβουλία του ιδίου του ιδιοκτήτη και του εργολάβου. Υπάρχουν λοιπόν αυτά τα φυλλάδια τα οποία τα λέμε *οδηγοί για επεμβάσεις μικρής κλίμακας* και τα λοιπά, τα οποία τα προσφέρει δωρεάν ο Δήμος, και μάλιστα σε μία περίπτωση κάνανε χωριστά μικρά φυλλάδια, δηλαδή ένα μόνο για επιχρίσματα. Θέλετε να αλλάξετε το επίχρισμα του σπιτιού σας; Ή έχει κάποια βλάβη και θέλετε να το αποκαταστήσετε; Ή το παράθυρό σας θέλει ενίσχυση και για λόγους κλιμα… πως το λένε βιοκλιματικούς αλλά και για οτιδήποτε άλλο; Τα χωρίσανε λοιπόν όλα αυτά και έρχεται ο άλλος και λέει εγώ με ενδιαφέρει το θέμα της μάντρας. Να λέει πάρε το φυλλάδιο. Δηλαδή μπορεί να είναι ένα ολόκληρο βιβλίο, ή να είναι τα θεματάκια του να είναι σε επιμέρους μικρά φυλλάδια. Λοιπόν σαν ιδέα το θέτω αυτό, θα μπορούσαν ίσως σε ένα δεύτερο επίπεδο, γιατί το εγχειρίδιο καταλαβαίνω ότι αποσκοπεί στο να ερμηνεύσει ακριβώς όποιες αποφάσεις θα ληφθούν, αλλά και σε ένα δεύτερο πιο ευρύ επίπεδο, θα μπορούσε και η Τοπική Αυτοδιοίκηση να συμβάλλει με τέτοιου είδους μικρά φυλλάδια στα οποία μπορούμε να βοηθήσουμε όλοι βεβαίως. Αυτά ήθελα τα λίγα να πω, να συνεχίσουμε. •

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Ο κύριος Πρέπης τώρα. •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

15:00-17:30

Β ΜΕΡΟΣ

• **ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΠΡΕΠΗΣ.** Καλησπέρα και από εμένα. Φτάνουμε προς το τέλος είμαστε όλοι κουρασμένοι. Θα ήθελα και εγώ να ευχαριστήσω για την πρόσκληση προς το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης για να παρευρεθούμε και να συμβάλλουμε στο μέτρο του δυνατού, σε αυτόν τον διάλογο που γίνεται και να συγχαρώ όσους συνέβαλαν και οργανωτικά και από άποψη φιλοξενίας στην υλοποίηση αυτής της ωραίας πρωτοβουλίας. Πιστεύω ότι είναι πραγματικά πρωτοποριακή. Θα προσπαθήσω να είμαι σύντομος γιατί ήδη έχουν ειπωθεί τα περισσότερα. Θα προσπαθήσω να σκιαγραφήσω λίγο από την δική μου σκοπιά τα σημεία στα οποία συμφωνώ, κάποια από αυτά έχουν ήδη ακουστεί.

Να μην γελιόμαστε, εδώ αντιμετωπίζουμε προβλήματα ανάπτυξης αυτών των οικισμών. Αυτά εκεί ανάγονται στην βαθύτερή τους οντότητα αυτά τα προβλήματα ανάπτυξη η οποία εντός ή εκτός εισαγωγικών φτάνει από την έντονη τουριστική υπερφόρτωση πολλών περιοχών που είδαμε έως και στην ερήμωση, έτσι. Άλλη μία ανάπτυξη, και επομένως φτάνουμε στο σημείο να προτείνουμε μετά την αναβίωση των ήδη ερημωμένων οικισμών, ή εγκαταλειμμένων οικισμών, κάτω από ποιους όρους και από ποιες συνθήκες. Δεν πιστεύω ότι η θέσπιση των όρων, των όποιων όρων, θα οδηγήσει και στην ανάπτυξη των οικισμών. Ενδεχομένως να είναι ένα κίνητρο, από μόνα τους όμως όλα αυτά δεν μπορούν να επιφέρουν και την όποια ανάπτυξη μην γελιόμαστε. Και βέβαια διαφωνώ με τον όρο *μορφολογικοί κανόνες δόμησης.* Δεν είναι μόνο η μορφή, έστω και αν της δώσουμε την διευρυμένη έννοια και τραβηγμένη θα έλεγα έννοια που προσπάθησαν κάποιοι συνάδελφοι να δώσουν, έτσι. Είναι η ογκοπλασία, είναι η δομή, η δομή του κτιρίου, η δομή του οικισμού αυτού καθ' αυτού. Πιστεύω ότι είναι λίγο αποπροσανατολιστικός ο όρος. Εδώ επιβάλλεται μία ερμηνεία θα έλεγα αν θέλετε να το διατηρήσετε. Μιλώντας για την ανάπτυξη και για το κατά πόσον οι όροι μας θα μπορούσαν αυτοί… οι όποιοι όροι να την καθοδηγήσουν στην μία ή την άλλη κατεύθυνση. Θα σας δώσω ένα παράδειγμα: υπάρχει ένας οικισμός λέγεται Γενισέα στην περιοχή –τον ξέρει ο κύριος Κίζης–στην περιοχή της Θράκης, ήτανε η παλιά πρωτεύουσα της περιοχής επί Οθωμανοκρατίας μέσα στο κέντρο του κάμπου. Υπάρχουν απομεινάρια λοιπόν σήμερα της πάλαι ποτέ παραδοσιακής αρχιτεκτονικής αλλοιωμένα στον άλφα ή βήτα βαθμό, αλλά υπάρχουν. Υπάρχουν εξαιρετικά οθωμανικά θρησκευτικά μνημεία, άγνωστα εν πολλοίς, έρχεται ένα μπουμ λοιπόν με τις καπνοβιομηχανίες, και χτίζονται λιθόκτιστα νεώτερα κτίρια εκείνης της εποχής δεκάτου ενάτου (19ου) αιώνα, ένα άλλου είδους ανάπτυξη, μία άλλη παράδοση εάν θέλετε εγκαθιδρύεται, η οποία κάτω από το χέρι του εγκέλαδου σταματά αποφασιστικά και εκεί, νεκρώνει η πόλη για ένα διάστημα. Εξού και ανδρώνεται πλέον η Ξάνθη. Σήμερα η περιοχή έχει αναβιώσει, θα έλεγα ότι είναι ανθούσα κάτω από ποιους όρους: έχουν έρθει πρόσφυγες, ρωσοπόντιοι, ένα τρίτο στοιχείο, έχουμε το χριστιανικό, το μουσουλμανικό και έχουμε και τους ρωσοπόντιους. Εντάξει, υπάρχει...

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Παρακαλώ, επειδή είμαι Πόντια μην ξανά αναφερθεί ο όρος...

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Να μην ξανά αναφερθεί...

>

Α. ΠΡΕΠΗΣ. Με την έννοια ότι προέρχονται από την παλιά Σοβιετική Ένωση τίποτα, δεν θέλω να πω τίποτα άλλο.

Ομιλία εκτός μικροφώνου

Α. ΠΡΕΠΗΣ. Παρακαλώ εντάξει, το παίρνω πίσω. Θέλω να δείξω την προέλευση καταλάβατε; Όχι τίποτα άλλο. Οι άνθρωποι έχουνε αναμορφώσει ορίστε το θετικό στοιχείο εκεί ήθελα να καταλήγω, είναι η κινητήρια δύναμη του οικισμού σήμερα. Έχουνε αναμορφώσει τον οικισμό. Άνθρωποι οι οποίοι δεν έχουν σχέση με την παράδοση, την όποια παράδοση, είναι η κινητήρια δύναμη του οικισμού. Τι θα αποτυπώσουμε εμείς σήμερα; Ποιους μορφολογικούς κανόνες θα αποτυπώσουμε; Καταλάβατε; Αυτό θέλω να πω. Και ποιου είδους ποια από τις τρεις αυτές παραδόσεις θα κλιθεί η μελετητική ομάδα να αποτυπώσει και να προβάλλει στο μέλλον; Οι άνθρωποι έχουν κάνει τελείως άσχετα σπίτια, πολύ ωραία μέσα σε κήπους πραγματικά χαρά Θεού, καμία σχέση δεν έχουνε με όλη την προηγούμενη κατάσταση.

Στα δικά μας τώρα. Πιστεύω ότι το κριτήριο είναι η συνεκτικότητα στον χαρακτήρα λοιπόν ενός οικισμού. Αυτό θα μας οδηγήσει στο να φτάσουμε σε μία διαβάθμιση προστασίας ανά οικισμό, και όπως πολύ σωστά ειπώθηκε, και να προχωρήσουμε μετά σε ομαδοποιήσεις των οικισμών. Πιστεύω ότι είναι θετικό αυτό το σημείο. Δεν πιστεύω ότι όλη αυτή η τυπολογία που προαναφέρθηκε θα μας οδηγήσει σε ουσία. Υπάρχει αυτή κατατεθειμένη. Υπάρχει από προηγούμενες μελέτες, πιστεύω ότι σωστά μαζεύεται όλο αυτό το υλικό. Χρειάζεται οργάνωση, χρειάζεται μεθοδολογία ώστε αυτό να ενταχθεί με έναν τρόπο ομαλό και να δώσει προτάσεις, να υπάρχει συνέχεια. Το είπε αυτό και η κυρία Κωνσταντινίδου. Συμφωνώ απόλυτα, και κυρίως να σας βοηθήσει εσάς μετά να οργανώσετε την τράπεζα δεδομένων. Επομένως εκεί θέλουνε μία βοήθεια περαιτέρω οι ομάδες μελέτης και κυρίως λάβετέ το αυτό υπόψιν σας για τις καινούριες ομάδες, που θα ξεκινήσουνε από εδώ και στο εξής να δουλεύουν.

Πάλι σε σχέση με την μορφολογία, πάλι με την θέσπιση των κανόνων είναι μόνο το τι αναγνωρίζουμε στις όψεις κάθε άλλο. Η αρχιτεκτονική δομή του κτιρίου που πάει; Μιλάω για τα παραδοσιακά ή τα προτεινόμενα ως διατηρητέα τμήματα των οικισμών. Αυτό αν μείνουμε μόνο στις όψεις θα δημιουργήσει ένα φαινόμενο του μιμητισμού, το γνωστό φαινόμενο έτσι. Δεν είναι μόνο λοιπόν το να αναγνωρίσουμε ή να μετρήσουμε αναλογίες όψεων, ανοιγμάτων και λοιπά και λοιπά και λοιπά έτσι, είναι το πρόβλημα περιέχοντος και περιεχομένου. Εκεί πρέπει να δώσουμε περισσότερες πληροφορίες και να καθοδηγήσουμε λίγο περισσότερο τους μελετητές. Δεν είναι τυπολογία επαναλαμβάνω μόνο. Και εγώ θα περίμενα με την σειρά μου αναφέρθηκαν κάποιες εκατοντάδες οικισμών έτσι. Δεν βρέθηκαν σε όλους αυτούς τους οικισμούς από τους μελετητές κάποια θετικά παραδείγματα ας μην μας ικανοποιούν απόλυτα, μια προσέγγιση θα περίμενα μέσα από τους τόσο ας πούμε κακοπαθημένους ισχύοντες όρους δόμησης και τα προεδρικά διατάγματα. Εν πάση περιπτώσει δεν έχουνε αυτά από μόνα τους καταστρέψει το σύνολο όλων αυτών των οικισμών, υπάρχουν και θετικά στοιχεία. Αυτά θα ήθελα να αναγνωριστούν με περισσότερη αν θέλετε ένταση, ας μην μας ικανοποιούν απόλυτα, ας έχουμε διάφορους

βαθμούς προσέγγισης, και δεν θα ήθελα να ανατρέξουμε μόνο ή να γίνει τόσο μεγάλη συζήτηση για ξένα πρότυπα, καλά είναι και αυτά. Μέσα από την εμπειρία, τι εμπειρία αποκομίζουνε οι μελετητές; Υπήρξαν θετικές προσεγγίσεις; Σε ποιο βαθμό αυτό ή σε ποιο σημείο αυτό αστόχησε στο να κάνει μία πραγματικά σωστή αρχιτεκτονική μέσα στα πλαίσια του ισχύοντος προεδρικού διατάγματος;

Πιστεύω ότι είναι σημεία που πρέπει να τα πιάσουνε οι μελετητές αυτά. Κοντολογίς, δεν πιστεύω ότι όλα τα προεδρικά διατάγματα είναι για πέταγμα, ούτε μπορούν να πεταχτούν από την μια στιγμή στην άλλη. Αυτό ενυπάρχει ως στοιχείο στις παρουσιάσεις όλων των μελετητών. Οι περισσότεροι από αυτούς μίλησαν για τροποποιήσεις, για συμπληρώσεις όρων δόμησης. Αυτό λοιπόν το στοιχείο θα έπρεπε να έχει περιληφθεί μέσα στις παρουσιάσεις τους, ώστε να προετοιμάσει αυτούς τους ίδιους –και την ομάδα– για τις προτάσεις τους. Σε ποιο σημείο αστόχησε;, Εμείς λοιπόν προτείνουμε για αυτόν τον λόγο αυτήν την τροποποίηση, καταλάβατε; Με αυτήν την έννοια μιλάω.

Έλεγχος. Πιστεύω ότι έχουμε χάσει εδώ την μάχη. Θα σας πω έτσι ένα απλό παράδειγμα: Πηγαίνω πάρα πολύ συχνά στην Κέρκυρα, εντάξει. Πέρυσι το Πάσχα παρακολουθούσα την λιτανεία του Αγίου. Κοιτάζω λοιπόν, και τι να δω πάνω στο Λιστόν; Πανωσήκωμα. Τι είναι το Λιστόν; Είναι το κεντρικό μέτωπο της πόλης που βλέπει στην κεντρική πλατεία. Πανωσήκωμα λοιπόν, με ένα άνοιγμα το οποίο καλύπτονταν με ένα ρολό εν είδη γκαράζ. Ορίστε; Δεν είναι έτσι; Το οποίο δεν φαίνεται από την μεριά, δεν είναι από την μεριά της πλατείας, είναι από την μεριά της πόλης πίσω. Λοιπόν, όταν λοιπόν σε έναν τέτοιο ευαίσθητο οικισμό, έτσι, μνημείο της παγκόσμιας κληρονομιάς, δεν μπορούμε να ασκήσουμε ουσιαστικό έλεγχο, για ποιο είδος ελέγχου μιλάμε τότε; Τι κάνει το γραφείο πόλης, τι κάνει η επιτροπή εκεί πέρα, δεν γνωρίζω, αλλά ήτανε εξόφθαλμο. Επομένως εδώ κάτι πρέπει να το ξανά σκεφτούμε το θέμα.

Στο τοπίο. Έχει πιαστεί εγώ πιστεύω, ότι έχει αναδειχθεί όλο το στοιχείο το καινούριο, το οποίο έχει μπει με ικανοποιητικότατα. Υπάρχουν κάποιοι φυσικοί τόποι Natura κηρυγμένοι, και υπάρχουν και εκεί παραχαράξεις του Νόμου από ότι ξέρω, τουλάχιστον στην περιοχή του Νέστου. Αυτά άπρεπε να πιαστούν από τις ομάδες μελέτης. Τι παραχαράξεις έχουνε γίνει εκεί; Δηλαδή δεν είδαμε κάποιους τέτοιους εντοπισμούς, τουλάχιστον από τις παρουσιάσεις, μπορεί να υπάρχουν μέσα στα κείμενα που έχουν καταθέσει. Θα συμφωνήσω με τους προλαλήσαντες, ότι η νέα αρχιτεκτονική πρέπει να μπει μέσα στους οικισμούς ακόμα στον σκληρό πυρήνα, ας το πούμε έτσι, των οικισμών. Το θέμα είναι να κάνεις αληθινή αρχιτεκτονική. Αυτό είναι, και συμφωνώ στο να δοθούν κάποιες κατευθύνσεις, ούτε αποτρεπτικές απαγορεύσεις, ούτε ντιρεκτίβες άκαμπτες. Σε αυτόν τον τομέα όμως, παράλληλα θα συμφωνήσω, ότι είναι πάρα πολύ χρήσιμα τα εγχειρίδια που ανέφερε προηγουμένως η κυρία Παλυβού. Σας παραπέμπω και εγώ σε ένα καταπληκτικό εγχειρίδιο που έχει βγάλει ο Δήμος Λευκωσίας, που κάνανε σε συνδυασμό τα δύο ορισμένα κομμάτια, το ελληνοκυπριακό και του τουρκοκυπριακό έτσι, και έχουνε βγάλει ένα πολύ χρήσιμο εγχειρίδιο, σχετικά τουλάχιστον με το τι δεν πρέπει να κάνει ο απλός πολίτης που ζει μέσα στον προστατευόμενο πυρήνα. Κάτι τέτοια εγχει-

>

ρίδια μπορούν πραγματικά να είναι θετικά και να συμβάλλουν θετικά στην διαμόρφωση τουλάχιστον μιας αντίληψης στον απλό κόσμο, στον απλό πολίτη.

Τέλος σε ότι αφορά τις ήπιες μορφές ενέργειας, δεν είναι μόνο οι ηλιοσυσσωρευτές. Υπάρχει η γεωθερμία, η οποία είναι τελείως παραμελημένη. Μόνο ένα δέκα τοις εκατό (10%) όπως ξέρετε τυχαίνει εκμετάλλευσης στην πατρίδα μας. Ένα απλό παράδειγμα: στα Θέρμα ας πούμε στην Σαμοθράκη, που έχουμε θερμές πηγές αλλά και απέναντι στο Λουτρό στην Αλεξανδρούπολη, καμία εκμετάλλευση δεν γίνεται. Αντίθετα όλος ο οικισμός είναι γεμάτος με ηλιόθερμα τα οποία είναι πάνω στις υποτιθέμενες στέγες τους οποίους χαρακτηρίζουν και το οικισμό. Εδώ πρέπει να υπάρξει πρωτοβουλία βέβαια από... όχι σε ατομική βάση προφανώς, σε επίπεδο Τοπικών Φορέων, και αυτοί να πάρουν πρωτοβουλία και σε αυτούς να δοθούνε ντιρεκτίβες και κατευθυντήριες οδηγίες πως –επ' ωφελεία των κατοίκων– θα μπορέσουνε να αξιοποιήσουνε αυτές τις μορφές ενέργειας.

Αυτά και σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Και η τελευταία τοποθέτηση εκ μέρους της επιστημονικής επιτροπής. Η κυρία Αποστόλου. •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

Β ΜΕΡΟΣ

• **ΦΙΛΙΠΠΑ-ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΜΑΡΩ.**

Θέλω να πω και εγώ για την διοργάνωση, ότι τελικά ήτανε εξαιρετικά επιτυχημένη, και είχε και μία πλουραλιστική έτσι συγκρότηση, και εμένα τουλάχιστον με ικανοποίησε πάρα πολύ γιατί θεωρώ ότι έγινε και μια ουσιώδης συζήτηση. Τώρα επειδή είμαι τελευταία που μιλώ, έχω διάφορες παρατηρήσεις σε σχέση και με τα προηγούμενα που έχουνε λεχθεί και ξεκινάω από το τελευταίο.

Λοιπόν το θέμα των παραδειγμάτων. Έχω ένα τύπο παραδειγμάτων όπου πραγματικά συγκριτικά αναφέρεται το πρέπον και το μη πρέπον, δηλαδή σε αντιπαράθεση. Αυτό όμως αφορά μεμονωμένα κτίρια. Βεβαίως και τα μεμονωμένα κτίρια είναι αυτά που παίζουν τον ρόλο ως στοιχεία του συνόλου του παραδοσιακού. Εγώ θα μιλήσω πάλι μόνο για τους παραδοσιακούς οικισμούς, και θα σημειώσω ότι πιστεύω ότι πρέπει οι μελέτες να δίνουν ξεχωριστά όπως το ζητούν και οι προδιαγραφές. Δηλαδή όταν μιλούσαν οι μελετητές εγώ δεν καταλάβαινα σε κάποια πράγματα, αν αφορά αυτό που λένε το παραδοσιακό ή τον εκτός παραδοσιακού οικισμό. Νομίζω θα πρέπει να είναι πιο σαφές για να μπορούνε και οι προτάσεις που θα είναι ανάλογες, να στηρίζονται σε αυτήν την ανάλυση, μπορώντας να κάνει κανείς μία αντιπαράθεση της ανάλυσης με την πρόταση.

Ένα άλλο που θα ήθελα να πω ότι το έργο αφορά την προστασία του υλικού πολιτιστικού αποθέματος. Το θέμα της ανάπτυξης είναι ένα θέμα που αυτήν την στιγμή δεν έχει θέση. Μακάρι να προκύψει όταν θα μπει το θέμα της ανάπτυξης. Τότε είναι η φάση που θα πρέπει να προκηρυχτούν ειδικές μελέτες προστασίας. Για το θέμα του όρου της μορφολογίας, εγώ δεν έχω κανένα πρόβλημα αν θα λέει το... αν θα λέει αν ο όρος ή αν ο τίτλος θα είναι έτσι αυτός. Θα σας πω όμως ότι κάποτε μάζευα διάφορες έτσι αναφορές σε τίτλους βιβλίων που αφορούσανε την μορφολογία και τώρα μου έρχεται στο μυαλό ένας τίτλος από ένα βιβλίο ιταλικό *Morfologia territoriale e urbana*. Θέλω να πω ότι τα πράγματα δεν είναι οριοθετημένα.

Λοιπόν οι παρατηρήσεις τώρα. Παρατήρησα στις μελέτες ότι υπάρχει μία πολυδιάσπαση των κριτηρίων αξιολόγησης. Αυτό είναι μία έλλειψη των προδιαγραφών. Κανονικά δηλαδή θα έπρεπε να υπάρχουνε κριτήρια αξιολόγησης, τα οποία να απαντήσουνε όλοι οι μελετητές και να προσθέσουνε κάτι άλλο που θα είναι πιο ειδικό στην περίπτωσή τους, όπως έκαναν και με τα θέματα των πινάκων. Δεν ακολουθήσανε από ότι κατάλαβα όλοι τους ίδιους πίνακες, κάνανε και δικούς τους πίνακες για έτσι πιστεύανε ότι ταιριάζει στην περιοχή τους. Σχετικά λοιπόν με τα κριτήρια θα ήθελα να πω ότι θα ήτανε πάρα πολύ χρήσιμο, να είχανε ενημερωθεί για τα κριτήρια των κηρύξεων που είχαν γίνει παράλληλα με την καταγραφή των παραδοσιακών οικισμών που ήτανε αυτά που πήρε το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ., και έκανε τις πρώτες κηρύξεις. Αυτά τα κριτήρια ήτανε λίγα, συγκεκριμένα, και μαζί με αυτά γίνονταν παράλληλα οι προτάσεις προστασίας, βαθμός προστασίας, αλλά και οι βαθμοί προστασίας τους οποίους και εδώ αναφέρουμε και στις προδιαγραφές. Αναφέρονται, ο κάθε βαθμός αντιστοιχούσε σε συγκεκριμένη δραστηριότητα προστασίας, σε συγκεκριμένο πραγματικά βαθμό προστασίας. Αυτά λοιπόν ήταν οριοθετημένα και παρόλα αυτά επειδή υπήρχανε και οι προσωπικές αντιλήψεις σε αυτούς τους ορισμούς οι διαφοροποιήσεις υπήρχαν. Αν

>

όμως αυτά είναι ρευστά τελείως εκεί πέρα νομίζω ότι... πάντως όπως και να έχει το πράγμα νομίζω θα ήταν πολύ χρήσιμο να ειδωθούν, γιατί τουλάχιστον η αξιολόγηση αναφέρεται σε καθαρά θέματα αξιών. Αυτά θα μπορούσαμε να τα θυμηθούμε αν όσοι έχουν ασχοληθεί, είναι και άλλοι που έχουν ασχοληθεί με την καταγραφή. Θα μπορούσαμε ίσως να τα θυμηθούμε και να δοθούν έστω ενημερωτικά.

Ένα άλλο που ήθελα να πω επειδή μέσα στις προδιαγραφές αναφέρονται ότι εκτός από την νομοθεσία η οποία έχει δοθεί στο **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** στους μελετητές, είναι πάρα πολύ χρήσιμο εργαλείο, αναφέρεται ότι θα ήταν καλό να ενημερωθούνε και για άλλες μελέτες που έχουνε γίνει και για έρευνες. Εγώ είχα πει κάποια πράγματα ότι θα πρέπει να ληφθεί υπόψιν και η γενική υφιστάμενη νομοθεσία, η γενική πολεοδομική νομοθεσία, και άλλοι πολλοί μίλησαν για αυτό. Το συμπληρώσανε επίσης. Είναι χρήσιμο, γιατί μπορεί να ανατρέψει μια προσπάθεια κανονισμών η γενική νομοθεσία, και είχα πει και παραδείγματα και είπαν και άλλοι παραδείγματα. Αυτό το θεωρώ πάλι έτσι σημαντικό. Μέσα λοιπόν στα άλλα πράγματα που πιστεύω ότι θα έπρεπε να είναι ενήμεροι οι μελετητές είναι ο **ΝΟΜΟΣ 3028/'02**[18], που είναι ο Νόμος για την Πολιτιστική Κληρονομιά του Υπουργείου Πολιτισμού. Εκεί μέσα υπάρχουνε ορισμένα πολύ σημαντικά κριτήρια τα οποία θα μπορούσανε επίσης να χρησιμοποιήσουν σαν κριτήρια προστασίας, και συγκεκριμένα στα άρθρα τα οποία αναφέρονται στους ιστορικούς τόπους. Όχι μόνο στους ιστορικούς τόπους, αναφέρονται και στα πρώτα άρθρα σχετικά με τα μνημεία, παραδείγματος χάριν αυτό που αναφέρεται για την έμμεση βλάβη το οποίο –τουλάχιστον ως προς το θέμα της οπτικής ρύπανσης– είναι πάρα πολύ σημαντικό εργαλείο, γιατί με αυτόν τον όρο έχουμε αποφύγει καταστροφές πάρα πολύ άσχημες που επρόκειτο να γίνουν.

Το τρίτο είναι η έρευνα: αναφέρεται μέσα ότι θα έπρεπε να ενημερωθούνε για έρευνες που έχουνε γίνει και αυτό είναι ένα πράγμα που θα μπορούσε να καλυφθεί. Έρευνες για περιοχές και που προσεγγίζουν αυτό το αντικείμενο υπάρχουν. Στο Πολυτεχνείο ξέρω ότι κάποτε είχανε καταγράψει όλες τις έρευνες που έχουνε γίνει, δεν ξέρω αν αυτός ο κατάλογος υπάρχει, που υπάρχει, αλλά θυμάμαι ότι συλλέγανε αυτό το υλικό. Θα μπορούσαν δηλαδή να έχουν βοηθηθεί και από άλλα τέτοια πράγματα. Στην επιτροπή στους τρεις που είχε καλέσει ο Σιφουνάκης –όταν ξεκίνησε το θέμα– είχαμε προτείνει, είχαμε κάνει μία πρώτη συζήτηση για να δοθεί βιβλιογραφία. Επίσης υπάρχει βιβλιογραφία ως προς το θέμα της ανάλυσης, αρκετά εμπεριστατωμένη και για ορισμένες μεγάλες περιοχές ελληνικές και πλούσια. Από ότι καταλαβαίνετε αυτήν την στιγμή κινούμαι μέσα στο πλαίσιο των βοηθημάτων που είχε θέσει ο Κίζης, που εγώ το επικρότησα αυτό και νομίζω ότι θα βοηθούσε.

Ένα άλλο θέμα που θα μπορούσε να βοηθήσει είναι αν συζητούσαμε λίγο κριτήρια οριοθέτησης του υπαίθρου χώρου έξω από τους οικισμούς. Υπάρχουν και εδώ. Αναφερθήκαν κάποια πράγματα. Θα μπορούσαν αυτά να γίνουν πιο συγκροτημένα και να βοηθήσουν ώστε... γιατί δεν είδα κριτήρια οριοθέτησης ή δεν πρόσεξα για αυτήν την περίπτωση. Ναι, έχω σημειώσει ένα παράδειγμα. Ας πούμε, υπάρχει ένας κτιριακός όγκος, πρόκειται να γίνει ένας κτιριακός όγκος σε ένα σημείο που θα προβάλλεται, ή στην εικόνα του οικισμού

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ | ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ | ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ

ή στην εικόνα του περιβάλλοντος. Αυτό θα μπορούσε να βλάψει, είναι οπτική ρύπανση, είναι έμμεση βλάβη. Δηλαδή άριστα αυτό το άρθρο του τρία μηδέν είκοσι οχτώ (3028), ταιριάζει και εδώ. Θα ήθελα να κάνω μία παρένθεση όμως εδώ. Η γαλλική νομοθεσία ξεκινάει για τα μνημεία από το χίλια εννιακόσια δεκατρία (1913), αλλά για τα θέματα που συζητάμε ενισχύεται με τον νόμο του Μαλρώ, ο οποίος κάνει την νομοθεσία για παραδοσιακούς οικισμούς, και η νομοθεσία προβλέπει και την ανάπτυξη μέσα. Ένα λοιπόν από τα θέματα που οδήγησαν στην προστασία των παραδοσιακών οικισμών είναι la protection des zabor, η προστασία του περιβάλλοντος, αφορούσε μνημεία στην αρχή. Αφορούσε μνημεία, μπήκε σαν πρακτική, και επειδή αυτό το περιβάλλον πολλές φορές είχε και οικισμούς, σιγά σιγά επεκτάθηκε στους παραδοσιακούς οικισμούς. Αυτό κατοχυρώνει ο νόμος του Μαλρώ. Το ότι στην προκήρυξη, δηλαδή στο έργο αυτό που γίνεται τώρα, μπαίνει μέσα και το περιβάλλον των οικισμών, είναι κάτι που δεν έχει γίνει θεσμικά μέχρι τώρα, και είναι πολύ θετικό και πρέπει να δοθεί και ιδιαίτερη σημασία. Σχετικά λοιπόν με το περιβάλλον των οικισμών ήθελα να κάνω μία παρένθεση: κάποιος είχε πει δεν θυμάμαι ποιος, και τι σχετικά με πράγματα εκτός των οικισμών, τα οποία είναι πολύ σημαντικά και πρέπει να συμπεριληφθούν, δεν θυμάμαι όμως τι. Εγώ όμως έχω να πω κάτι άλλο. Υπάρχει μία εντελώς απροστάτευτη αρχιτεκτονική κληρονομιά, μπορεί να μπει εδώ μέσα. Είναι λοιπόν σύνολα αγροτικά με ξερολιθιά. Αυτά τα σύνολα δεν προστατεύονται, και επειδή είναι στον αγροτικό χώρο αλλοιώνονται χωρίς να πάρει κανείς είδηση. Το ότι είναι στον αγροτικό χώρο διασώθηκαν μέχρι μια εποχή αλλά τώρα έχουνε σημειωθεί πάρα πολλές αλλοιώσεις. Μερικά έχουν τέτοια οργάνωση που προσφέρονται για παραθεριστική κατοικία. Εκεί είναι που γίνεται η μεγάλη αλλοίωση, γιατί καθώς θα προστατεύονται, παίρνουν μόνο μια πολεοδομία χωρίς κανένα κανονισμό προστασίας, χωρίς καμία υποχρέωση προστασίας. Σε ορισμένα νησιά προστατεύονται, δεν θυμάμαι σε ποια. Λοιπόν γενικά αυτά ήθελα να πω. Άλλη μία παρατήρηση άκουσα τον όρο **FACADISM**[19] να λέγεται με την έννοια ότι ασχολούμαι μόνο με την φάτσα, όμως το χίλια εννιακόσια ογδόντα (1980) πότε ήτανε; Ογδόντα ένα, ογδόντα δύο ('81-'82);

18.
Ν. 3028/2002
ΦΕΚ Α΄ 153/28.06.2002
Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

19.
FAÇADISM ή FAÇADOMY
βλ. ΠΑΡΑΚΑΤΩ

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Ογδόντα έξι ('86).

Μ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ. Ογδόντα έξι ('86);

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Ογδόντα πέντε-ογδόντα έξι ('85-'86).

Μ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ. Έγινε λοιπόν στο Παρίσι ένα μεγάλο συνέδριο διεθνές με τον τίτλο *Facadism*. Το πρόβλημα που αυτό το συνέδριο αντιμετώπιζε, ήταν το να κρατάς τις φάτσες και να γκρεμίσεις το εσωτερικό, και βγήκαν και κάποια πορίσματα από αυτό το συνέδριο, και ήτανε μία πολύ έτσι έντονη συζήτηση πάνω σε αυτό το θέμα γιατί ήταν και πολλοί που υποστηρίζανε, ότι αυτό δεν πρέπει να γίνεται. Ήτανε πάλι μεγάλες εταιρίες όπως γίνεται στην Αθήνα ξέρω εγώ, στα κέντρα αυτά τα εμπορικά όπου έχει προκύψει το θέμα, και έχει πάει και στο Συμβούλιο Επικρατείας, και έχουνε ακυρωθεί πολλά τέτοια πράγματα τα οποία μπαίνανε μέσα ή ξεγυμνώνανε ή αλλοιώνανε την δομή και άλλα πράγματα μέσα από αυτά τα σύνολο. Η Σχολή μας είχε κάνει μία ημερίδα πάνω σε αυτό το θέμα τότε που ήτανε σε άνθιση. Αυτό ήτανε όμως μία αμαρτία του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. με τις ειδικές ρυθμίσεις, δηλαδή αρχικά το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. είχε αρχίσει να χαρακτηρίζει κτίρια στο σύνολό τους. Κάποια στιγμή βγήκε η μέθοδος της ειδικής ρύθμισης, και μετά πήρε φόρα και έπαιρνε σβάρνα πάρα πολλά κτίρια και στο τέλος κόπασε μετά από αυτές τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας. Φαίνεται ότι κόπασε κάπως ή εμείς σταματήσαμε να φωνάζουμε, δεν ξέρω, δεν έχω ενημέρωση από κει και πέρα.

Αυτά ήθελα να πω δεν νομίζω ότι έχω κάτι άλλο πιο σημαντικό να πω. •

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Έχει μείνει μισή ώρα... •

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Μία έχει μείνει; •

Μ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ. Υπάρχει και άλλος τύπος οδηγιών με σκαριφήματα.

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Ωραία, μία τότε, ωραία. Τότε έχουμε μία ώρα για ελεύθερη συζήτηση. •

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Μπορώ να πω λίγο, να προετοιμάσω;

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Ναι, ναι βέβαια. Ωραία λοιπόν ολοκληρώθηκε βεβαίως η τοποθέτηση των μελών της επιστημονικής επιτροπής και σύμφωνα με το πρόγραμμα ακολουθεί η ανοικτή, ελεύθερη συζήτηση. Περιττό να πω βεβαίως ότι έχουμε ροκανίσει τα δύο τρίτα του χρόνου που προοριζόταν για αυτήν τη διαδικασία. Με ό,τι αντοχές μας έχουν μείνει και όποιος χρόνος διαθέσιμος, λέω να προχωρήσουμε αμέσως στη συζήτηση αυτή. Δύο πράγματα θέλω να πω ότι ως προεδρείο προσπαθήσαμε να φτιάξουμε ένα σκελετό, να θέσουμε, να οργανώσουμε λιγάκι τα ζητήματα πάνω στα οποία θα μπορούσε να οργανωθεί η συζήτηση, τα βλέπετε. Ακολουθούν σε μεγάλο βαθμό τους άξονες που είχε θέσει η επιτροπή εξαρχής για το συνέδριο αυτό για την συνάντηση αυτή, ορίστε; •

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Από το σημερινό αρχείο λείπει η αξιολόγηση.

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Ναι. λείπει η αξιολόγηση. Δεν το σώσαμε είδες, ναι. •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ — **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** — **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

15:00-17:30

Β ΜΕΡΟΣ

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Ναι ωραία τέλος πάντως. Αλλά έτσι και αλλιώς πρόκειται να το αναιρέσω αυτό και πρόκειται να σας πω δηλαδή ότι, επειδή ο χρόνος είναι πια λίγος, νομίζω ότι είναι καλύτερα μια ελεύθερη συζήτηση, δηλαδή κάπως έτσι βεβαίως, κατά προτίμηση να ακολουθήσουμε αυτόν τον άξονα. Εγώ αισθάνθηκα οτι πάρα πολλά από αυτά που ειπώθηκαν ούτως ή άλλως κουμπώνουν σε όλα αυτά τα ζητήματα που ζητάμε να σχολιαστούν. Και το άλλο που θα έλεγα είναι ότι θα ζητούσα από τους επιβλέποντες των μελετών, που δεν είχαν την ευκαιρία να μιλήσουν αρκετά στην συνάντηση αυτή, να προηγηθούν, να πάρουν τον λόγο, να σχολιάσουν ότι θέλουν από αυτά τα οποίο παρουσιάζουμε εδώ, ή ότι άλλο νομίζουν, και στη συνέχεια επίσης θα παρότρυνα όσους δεν έχουν μιλήσει κατά προτεραιότητα και επίσης να πουν αυτά που θέλουν να πουν με όποια δυνατή οικονομία χρόνου, για να μιλήσουν όσο γίνεται περισσότεροι. Ξέχασα κάτι; Όχι.

Το βρήκαμε; Το βρήκαμε, ωραία. Αν θέλετε, πολύ σύντομα, η σκέψη μας ήταν σε πρώτη φάση να σχολιάσουμε την μεθοδολογία. Δηλαδή αν αισθάνεστε ότι υπάρχει πληρότητα των πληροφοριών, σε σχέση με αυτά που ακούσαμε από τους μελετητές βεβαίως. Την αποτελεσματικότητα της μεθοδολογίας, γιατί ως εργαλείο δουλειάς –από εδώ και πέρα– και σχεδιασμού. Μετά να περάσουμε στο θέμα της αξιολόγησης, τα κριτήρια και όλα αυτά που συζητήσαμε, και το κυριότερο, ο βασικός κορμός νομίζω που αφορά τις προτάσεις και που εδώ θα μπορούσαμε να συζητήσουμε χωριστά, το θέμα των στόχων που τους βλέπετε εδώ, το θεσμικό κανονιστικό πλαίσιο και πώς το φανταζόμαστε, την εφαρμογή, τις υποστηρικτικές τάσεις και στο τέλος, μετά τι. Λοιπόν θα καθίσω τώρα εκεί, και αυτό πως κλείνει; Λοιπόν κάποιος από τους επιβλέποντες καταρχήν μήπως θα ήθελε να πάρει τον λόγο; Αν όχι τώρα, μπορεί και λίγο αργότερα.

Επομένως μπορούμε να αρχίσουμε με…
θα θέλατε παρακαλώ να αρχίσουμε;
να λέτε το όνομά σας.

Εντάξει πολύ ωραία. •

>

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ. ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

• **Χ. ΜΠΕΖΑΝΤΕ.**
Ευχαριστώ. Η ομάδα μελέτης της Μαγνησίας είμαστε όλοι πολύ γεμάτοι από όλα όσα ακούστηκαν και αρκετά κουρασμένοι. Εμείς επιχειρήσαμε να ετοιμάσουμε μία εμπεριστατωμένη και συνοπτική συμβολή στην διατύπωση κατευθύνσεων για την βήτα φάση των μελετών εστιάζοντας…

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Λίγο τα φώτα.

Χ. ΜΠΕΖΑΝΤΕ. Εστιάζοντας… λίγο τα φώτα; Ναι. Εστιάζοντας σε εκείνα τα θέματα όπου προέκυψε από το διήμερο που ήδη φτάνει στο τέλος της η δεύτερη μέρα ότι η μεγάλη πλειοψηφία…

Ομιλία εκτός μικροφώνου

Χ. ΜΠΕΖΑΝΤΕ. Όχι, όχι. Πάτησα κάτι με συγχωρείτε. Λοιπόν φάνηκε ότι η μεγάλη πλειοψηφία όσων έλαβαν τον λόγο με όποια ιδιότητα συγκλίνουν. Φαίνεται ότι σε ορισμένα κρίσιμα θέματα υπάρχουν καίρια σημεία σύγκλισης, και τίθενται κάποια ερωτήματα στα ζητήματα αυτά τα οποία αν μπορέσουμε να τα αποσαφηνίσουμε, έχουμε ήδη, νομίζουμε εμείς θεωρούμε… πιστεύουμε, ότι έχουμε κάνει πολύ μεγάλο βήμα στην κατεύθυνση της αποτελεσματικότητας όλης αυτής της προσπάθειας.

Πρώτο ζήτημα –που εμείς βλέπουμε μία σοβαρή σύγκλιση– είναι η ανάγκη αναμόρφωσης και περιορισμού των ορίων των οικισμών. Δεν θα αναλύσω, αναλύθηκαν αρκετά, επιγραμματικά. Το ερώτημα που τίθεται κατά την γνώμη μας και πρέπει να απαντηθεί είναι ποια μπορεί να είναι η εφικτή, νομική μεθόδευση του περιορισμού. Η δική μας η γνώση και η δική μας η απάντηση σε αυτό της ομάδας με την γνώση που έχουμε της νομοθεσίας, επειδή ακριβώς η νομοθεσία επιβάλει καταρχήν συνταγματική προστασία της ιδιοκτησίας. Δεύτερον, συνυποχρεώνει σε συνέπεια των πράξεων της διοίκησης. Τρίτον επιβάλλει ασφάλεια δικαίως στην οποία αναφέρθηκε η κυρία Μουρμούρη και τέταρτον όπως μας είπε ο νομικός σύμβουλος του Υπουργείου, του οποίου αυτήν την στιγμή μου διαφεύγει το όνομα και θα με συγχωρέσε, ο κύριος Καρατσώλης. Η δική μας λοιπόν η γνώση της νο-

νομοθεσίας λέει ότι: ο περιορισμός των ορίων όπου οι οριοθετήσεις είναι σύννομες, γιατί υπάρχουνε οι περιοχές που έχουμε… οικισμοί που έχουνε το πρόβλημα και έγιναν με αποφάσεις Νομάρχη και όχι με Διατάγματα, και εκεί είναι λίγο διαφορετικά τα πράγματα. Δεν μπορούν να γίνουν με εξαίρεση από τα όρια παρά μόνο εάν η είσοδος στα όρια έγινε κατά παράβαση του Νόμου, όπως παραδείγματος χάριν σε ορισμένους υγροβιότοπους που μπήκανε μέσα στα όριο. Κατά τα λοιπά πρέπει ο περιορισμός να γίνει με μέτρα τα οποία δεν θα βγάλουνε τις περιοχές έξω από τα όρια, αλλά θα ορίσουν τέτοιες προϋποθέσεις εκμετάλλευσης σε εισαγωγικά οικοδομισιμότητας των ιδιοκτησιών ώστε να ελαχιστοποιηθεί το πρόβλημα που προκύπτει από τις εσφαλμένες οριοθετήσεις. Στις περιπτώσεις που οι οριοθετήσεις δεν έγιναν σύννομα, υπάρχει το πρόβλημα που έθεσε ο κύριος Δήμαρχος Ναυπάκτου όταν μας μίλησε προηγουμένως, ο οποίος είπε ότι όταν εκδίδονται άδειες τις οποίες ο πολίτης εκδίδει καλή του πίστη και οι Υπηρεσίες του χορηγούν, όταν εκ των υστέρων αποδεικνύεται ότι κακώς εκδόθηκαν για χ, ψ λόγους, μεταξύ των οποίων η μη σύννομη οριοθέτηση των οικισμών, ο πολίτης δικαιούται αποζημίωση και εκεί επίσης υπάρχει λοιπόν το ίδιο πρόβλημα, ναι μεν πρέπει να επαναοριοθετηθούν οι οικισμοί με την σωστή διαδικασία την νομοθετική, αλλά πάλι δεν μπορούμε εκεί κατά την γνώμη μας να εξαιρέσουμε αυτά που θα έπρεπε εξαρχής να μην έχουν μπει διότι τότε το ελληνικό δημόσιο θα βρεθεί αντιμέτωπο με τεράστιο τέτοιο ζήτημα.

Δεύτερο θέμα στο οποίο βλέπουμε ότι υπάρχει σύγκλιση είναι η ανάγκη προστασίας του αγροτικού τοπίου με τον δραστικό περιορισμό της εκτός σχεδίου δόμησης. Εδώ το ερώτημα που μας τίθεται εμάς είναι το πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί η αναντιστοιχία με προβλέψεις υπερκειμένων επιπέδων σχεδιασμού. Ειδικότερα αναφέρομαι γιατί αυτό ισχύει για όλες τις περιοχές της χώρας, εμείς έχουμε και κάποια ειδικότερα προβλήματα στην Μαγνησία, δεν θα σας απασχολήσω. Το Ειδικό Πλαίσιο Τουρισμού, το οποίο θεσμοθετήθηκε προχθές, έχει όπως ξέρετε γύρω από την παράκτια, την ακτογραμμή της χώρας έχει μία λωρίδα εντός της οποίας επιτρέπεται παντού με όρους αρτιότητας αυξημένους, με όρους οικοδομησιμότητας περιορισμένους και λοιπά, επιτρέπεται όμως η χωροθέτηση όλων των καινούριων τύπων τουριστικών εκμεταλλεύσεων. Εμείς από την άλλη μιλάμε εδώ όλοι ή σχεδόν όλοι για περιορισμό της εκτός σχεδίου δόμησης και προστασία τοπίου. Είναι ένα ερώτημα δεν έχω παντού τις απαντήσεις.

Το τρίτο θέμα στο οποίο φάνηκε να συγκλίνουμε όλοι, είναι η ανάγκη προστασίας του οικιστικού τοπίου πλέον, κυρίως με αναβάθμιση του δημόσιου χώρου και αντιστοίχως με αρμονική ένταξη των ιδιωτικών κατασκευών. Το ερώτημα που τίθεται εδώ προς το Υπουργείο, τίθεται είναι πως φαντάζεται το Υπουργείο ότι μπορεί να μελετηθεί και να χρηματοδοτηθεί η αναβάθμιση του δημόσιου χώρου. Μέσα από αυτές εδώ τις μελέτες προφανώς δεν μπορεί να γίνει μελέτη αναβάθμισης των δημοσίων χώρων. Μπορούν να δοθούν κατευθύνσεις, και να τεθούν προτεραιότητες σε ποιους οικισμούς ενδεχομένως οι κατηγορίες πρέπει κατά προτεραιότητα να δρομολογηθεί η μελέτη αναβάθμισης του δημόσιου χώρου, αλλά η μελέτη αναβάθμισης του δημόσιου χώρου είναι μία μελέτη καθ' αυτή. Όσον αφορά την αρμονική ένταξη των ιδιωτικών

>

κατασκευών, εδώ έχω μία ειδικότερη ερώτηση, ακούστηκε από όλους και η κυρία Κουδούνη πολύ συγκεκριμένα. Είπε εξαρχής, η πρώτη φράση της παρέμβασή της, ότι οι μελέτες αυτές δρομολογήθηκαν κυρίως για τους οικισμούς που δεν είναι παραδοσιακοί, που δεν έχουν σχέδιο πόλης ήταν η πρώτη φράση που είπε. Εν συνεχεία πιο κάτω όμως στην κουβέντα της όταν μίλησε για τις εγκαταστάσεις των φωτοβολταϊκών στις στέγες είπε το εξής: ότι δεν πρέπει να πετάμε το μπαλάκι στους Δήμους και ότι όχι στους παραδοσιακούς οικισμούς βέβαια, αλλά ίσως στους αδιάφορους, εκεί δηλαδή όπου δεν αναγνωρίζουμε την ανάγκη διαφύλαξης κάποιου πολιτιστικού αγαθού και λοιπά και λοιπά. Εδώ λοιπόν εμείς επισημαίνουμε μία επιτρέψτε μου σχετική αντίφαση διότι κατά την άποψή μας παντού οφείλουμε να αναγνωρίσουμε ανάγκη διαφύλαξης πολιτιστικού αγαθού. Κατά την άποψή μας δεν υπάρχει κανένας οικισμός ο οποίος να μην έχει πολιτιστική αξία από την ιστορικότητα της ύπαρξής του εκτός αν έγινε χθες, οπότε δεν έχει τέτοιου τύπου αξία. Εκεί λοιπόν έχουμε κάποιες απορίες και εκεί ερχόμαστε... μας έκανε μεγάλη εντύπωση η διατύπωση της κυρίας Παναγιωτίδου η οποία είπε, και κατά την γνώμη μας πολύ σωστά, ότι στους οικισμούς αυτούς στην πραγματικότητα έχουμε να κάνουμε μία διαχείριση κινδύνων, να προλάβουμε χειρότερους κινδύνους είπε. Η έννοια της διαχείρισης κινδύνου είναι επιστημονική έννοια, με πολύ συγκεκριμένο περιεχόμενο και συμπληρώνεται κατά την άποψή μας με την επισήμανση, την περαιτέρω επισήμανση που έγινε από την κυρία Παλυβού η οποία μίλησε για διαχείριση αλλαγής. Εγώ λοιπόν θα ολοκληρώσω την έκφραση, πρόκειται κατά την γνώμη μας για διαχείριση των κινδύνων κατά την διαδικασία της αλλαγής, και είναι πολύ σημαντικό γιατί αυτός είναι ο μέγιστος όγκος των οικισμών της χώρας. Εκεί λοιπόν θα επανέλθω στο επόμενο σημείο που αφορά την προστασία κάποιων βασικών χαρακτηριστικών, αλλά εδώ ήθελα να κάνω αυτές τις επισημάνσεις.

Το τέταρτο θέμα στο οποίο φαίνεται να συγκλίνουμε όλοι, είναι ότι οι ειδικές χρήσεις απαιτούν ειδική..., πάντοτε είχανε, ειδική αντιμετώπιση στην ιστορική πορεία των οικισμών, και απαιτούν ειδική αντιμετώπιση για την ένταξή τους τόσο στον οικιστικό ιστό όσο και στο τοπίο. Το ερώτημα είναι πως μπορεί από οποιαδήποτε μελετητή να διατυπωθούν ειδικοί όροι δόμησης για τις ειδικές χρήσεις, όταν δεν υπάρχουν και δεν αποτελούν αρμοδιότητα αυτών των μελετών. Αρμοδιότητα, ή σαφείς προϋποθέσεις χωροθέτησης, και δεν μπορούν βέβαια να αποτελούν αρμοδιότητα για τον πολύ απλό λόγο ότι οι προϋποθέσεις χωροθέτησης προϋποθέτουν μελέτη χωροταξική, αναπτυξιακή για να φανεί ποιες είναι οι ειδικές χρήσεις, που πρέπει να έχουν ειδική χωροθέτηση για λόγους ανάπτυξης. Δεν είναι όλοι οι οικισμοί ίσιοι και όμοιοι όσον αφορά την συμμετοχή τους και τις δυνατότητές τους, τις ανάγκες τους στο πλαίσιο της παραγωγικής διαδικασίας.

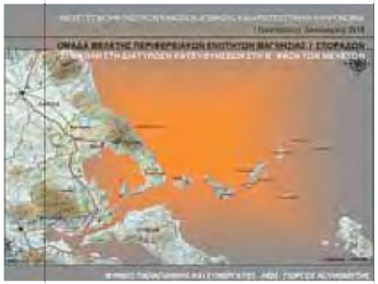

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ — ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ — ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ

Το πέμπτο θέμα στο οποίο φαίνεται επίσης να συγκλίνουμε είναι ότι η κατά παράδοση λέω εγώ, όχι η παραδοσιακή, η κατά παράδοση αρχιτεκτονική στον ελληνικό χερσαίο χώρο εμφανίζει κοινά βασικά χαρακτηριστικά. Αυτό είτε ελέγχτηκε σαφώς, όπως το είπε ο κύριος Πάντος, είτε προέκυψε από τις παρουσιάσεις όλων των μελετητών, όσων παρουσιάσαμε κάποια πράγματα. Το ερώτημα λοιπόν που εμείς θέτουμε, και το οποίο σας λέω εκ προοιμίου ότι εμείς δώσαμε ήδη και από την παρουσίασή μας καταφατική απάντηση, είναι αν επαρκεί κατά την κοινή μας άποψη καταρχήν ένα βασικό νομοθέτημα για τον έλεγχο των βασικών πραγμάτων της πυκνότητας διάταξης, τάξης μεγέθους, βασικής ογκοπλασίας και επιστεγάσεων, προκειμένου να διαφυλαχθούν τα βασικά χαρακτηριστικά της κληρονομημένης κατά παράδοση δόμησης, με περαιτέρω προώθηση συμπληρωματικών κατά περίπτωση κανονιστικών ρυθμίσεων. Η δική μας η άποψη είναι ότι σύμφωνα και με την Νομοθεσία, τα βασικά τέσσερα πρώτα πράγματα τα οποία αντιστοιχούν σε αυτό που λέμε όρους δόμησης, οφείλουν να είναι ένα ενιαίο πλαίσιο για τους μικρούς οικισμούς της χώρας, και μπορεί να είναι ένα ενιαίο πλαίσιο για τους μικρούς οικισμούς της χώρας και περαιτέρω, όλα τα επιμέρους στοιχεία που θέλουμε να εισαγάγουμε για την προστασία μορφολογικών, τυπολογικών και λοιπών χαρακτηριστικών ειδικών περιπτώσεων οικισμών παραδοσιακών εν όλο, παραδοσιακών εν μέρη και οτιδήποτε άλλο, πρέπει να μπορούν να είναι κανονιστικές ρυθμίσεις, ώστε να είναι ευκολότερη η ανάδραση και η βελτίωση και η προσαρμογή ή η αυστηριοποίηση. Διότι ναι, τα Προεδρικά Διατάγματα μεταβάλλονται, αλλά μεταβάλλονται όπως πολύ καλά γνωρίζουμε όλο,ι εξαιρετικά δύσκολα, και με διαδικασίες άκρως επίπονες.

Το έκτο θέμα στο οποίο θα μου επιτρέψετε να σταθώ κιόλας λίγο είναι ότι η προστασία όλων των οικισμών αποτελεί κεντρικό στόχο όπως και πριν αναφέρθηκα. Η προστασία όμως των παραδοσιακών οικισμών αποτελεί επιμέρους προτεραιότητα. Και το ερώτημα που τίθεται είναι πως η κατά προτεραιότητα προστασία δεν θα καταστεί περιπτωσιολογία. Εδώ θέλω να κάνω μία διευκρίνηση. Από την παρουσίασή μας την αρχική αλλά και τώρα δηλώνουμε κατηγορηματικά ότι δεν είμαστε προφανώς υπέρ της υιοθέτησης οποιουδήποτε μορφολογικού προτύπου για τον χειρισμό της προστασίας στους παραδοσιακούς οικισμούς. Από την άλλη όμως θέλουμε να σχολιάσουμε κάποια πράγματα που ακούστηκαν, είπε παραδείγματος χάριν ο συνάδελφος... με συγχωρείτε μισό λεπτό...

Ομιλία εκτός μικροφώνου

Χ. ΜΠΕΖΑΝΤΕ. Όχι δεν έχω πολύ ακόμη. Είπε ο συνάδελφος ο Μαριάτος ότι από την στιγμή που δεν υπάρχει καταγραφή για το αν οι προστατευόμενοι οικισμοί αναπτύσσονται καλύτερα ή χειρότερα από τους μη προστατευόμενους που είναι ενδεχομένως

>

πιο ευέλικτοι πως μιλάμε ότι θέλουμε την προστασία και εγώ ρωτάω και; Δηλαδή αν δεν αναπτύσσονται οι παραδοσιακοί οικισμοί αυτό σημαίνει ότι πρέπει να πάψουμε να τους προστατεύουμε; Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να αναζητήσουμε άλλα κίνητρα και προϋποθέσεις ανάπτυξης, αλλά όχι ότι η προστασία ευθύνεται για αυτό. Και με την λογική αυτή του συναδέλφου Μαριάτου θα περίμενε κανένας ότι στους μη προστατευόμενους οικισμούς -που είναι η μέγιστη πλειοψηφία των οικισμών που μελετάμε–θα είχαμε μία καταπληκτική νέα αρχιτεκτονική η οποία ανθεί, και την οποία λυπάμαι πάρα πολύ, αλλά ο λόγος που δεν σας την παρουσιάσαμε είναι διότι δεν την βρήκαμε. Τα παραδείγματα είναι ελάχιστα μα ελάχιστα, μετρημένα στα δάχτυλα των δύο χεριών στο σύνολο των διακοσίων τόσων οικισμών που εμείς χειριστήκαμε, και κάποια από αυτά θα σας τα δείξω τώρα στο πλαίσιο του τελευταίου θέματος το οποίο πιστεύω ότι συγκλίνουμε ότι δηλαδή νέες ανάγκες πρέπει να βρίσκουν νομίμως θεραπεία γιατί αλλιώς θα την αναζητήσουν παρανόμως και είναι νέες τεχνολογίες πρέπει να βρίσκουν νομίμως οδό χρησιμοποίησης διότι αλλιώς πάλι θα χρησιμοποιηθούν παρανόμως.

Σε αυτά λοιπόν είναι ένα ερώτημα το πως η κάλυψη των νέων αναγκών και η χρήση νεώτερων τεχνολογιών παρά ταύτα μπορεί να είναι συμβατή με την διαφύλαξη των βασικών χαρακτηριστικών τα οποία είπαμε ότι βλέπω ότι συμφωνούμε ότι πρέπει να διαφυλαχτούν. Εδώ λοιπόν θέλουμε να σας δείξουμε εν τάχει κάποια παραδείγματα. Στην αριστερά είναι η συνήθης ογκοπλασία μιας νέας κατασκευής στο συγκεκριμένο οικισμό, δεξιά είναι ένα από τα ελάχιστα παραδείγματα που βρήκαμε να έχουν μία αναζήτηση να κρατηθούν κάποια πράγματα ιδίως όσων αφορά τον όγκο. Το αριστερό όπως και στην επόμενη διαφάνεια το πάνω για τον οικισμό Αϊδίνη και το πάνω για τον οικισμό Κεραμίδι είναι χαρακτηριστικά του τι παράγει η νέα υφιστάμενη συντεχνία, που δεν είναι τα παραδοσιακά μας στόρια, είναι η συντεχνία των μπετατζήδων συνεπικουρούμενη από την άρνηση ή αδυναμία των μελετητών να είναι συντεχνία, και τραβάει ο καθένας τον δρόμο του και προσπαθεί να έχει μία προσωπική προβολή. Κάτω είναι αντίστοιχα στους ίδιους εκάστοτε οικισμούς κάποια παραδείγματα στα οποία τι έχει γίνει; Απλώς είναι κάπως μαζεμένος ο όγκος και δεν έχουμε αυτά τα

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

Β ΜΕΡΟΣ

χάλια που έχουμε από πάνω. Το ίδιο ισχύει και εδώ, είναι οικισμός Αγία Μαρίνα το σύνηθες, και μία προσπάθεια συγκρότησης του όγκου. Εδώ αυτό σας το δείχνουμε για τον εξής λόγο: στην κάτω περίπτωση όπως βλέπετε ο όγκος έχει μία στοιχειώδη συγκρότηση και έρχεται μετά και βάζει από πάνω ο άνθρωπος αυτός το φωτοβολταϊκό το οποίο δημιουργεί αυτό που βλέπετε, δεν χρειάζεται σχολιασμό. Επ' αυτού λοιπόν θα μου επιτρέψει η κυρία Κουδούνη να έχω πολύ σοβαρή αμφιβολία για το αν είναι δυνατόν και αν πρέπει καν να ασχοληθούμε με πως θα εντάξουμε μία ήδη παρωχημένη τεχνολογία διότι αυτή η τεχνολογία και είναι ήδη παρωχημένη στον διεθνή χώρο. Όταν αφενός μεν θα φύγει μετά από λίγο, και εμείς επενδύουμε κονδύλια και κονδύλια εκεί, αφετέρου δεν μπορούμε να βάλουμε κανόνες ώστε να μην γίνονται τέτοια, ούτε μπορούμε να ελέγξουμε αν εκ των υστέρων θα γίνονται τέτοια παρά μόνο αν πέσει καταγγελία. Και τελευταίο εδώ και κλείνω με αυτό θέλω να σας γνωστοποιήσω ότι για το θέμα της γεωθερμίας. Επειδή ο νομός Μαγνησίας δεν έχει φυσικά γεωθερμικά πεδία, έχουμε το εξής φαινόμενο: έχουν βγει τα τελευταία χρόνια μερικές εκατοντάδες άδειες εγκατάστασης γεωθερμίας και επιδοτούμενες κάποιες από αυτές από το *Εξοικονόμηση κατ' Οίκον* και λοιπά, είτε σε καινούριες κατασκευές είτε και σε υφιστάμενες κατασκευές. Ξέρετε σε τι χρησιμεύουνε; Είναι τυπικό προκάλυμμα για την δημιουργία εννιάμισι φορές στις δέκα –και το λέω με το λόγου γνώσεως– παράνομων γεωτρήσεων. Διότι οι γεωτρήσεις απαγορεύονται στο Πήλιο, παρά μόνο με ειδική άδεια που δεν δίνεται, διότι οι φυσικές πηγές είναι ήδη εξαντλημένες, στο δε κάμπο απαγορεύονται, διότι έχουμε υπεράντληση υδάτων, και μέγιστο πρόβλημα μετατροπής και δεν συμμαζεύεται, και είναι ο τρόπος με τον οποίον παρακάμπτεται η απαγόρευση των γεωτρήσεων.

Ευχαριστώ για την προσοχή σας.

Ι. ΖΕΡΒΟΣ. Ευχαριστούμε πολύ κυρία Μπεζαντέ.

Ναι, θα έλεγα να κάνουμε έναν κατάλογο όσων επιθυμούν να πάρουν τον λόγο.

Η κυρία Φραντζή, μόνο θα με βοηθήσετε με ονόματα σας παρακαλώ δεν βλέπω κιόλας, ο κύριος Μαριάτος βεβαίως ναι, η κυρία Παναγιωτίδου ναι, δίπλα στον κύριο Μαριάτο; Ο κύριος Ζαφειρόπουλος, ωραία. Να κοιτάξω και από δω λίγο, κάπου εδώ είδα ένα χέρι, πως; Κασόλα, ναι. Η κυρία Οικονόμου, ναι μισό λεπτάκι ο κύριος Κίζης, ο κύριος Λαγός, καλά βλέπω ναι. Νομίζω, δεν ξέρω αν ξέχασα κανέναν, ωραία μπορούμε να ξεκινήσουμε λοιπόν με...

Είναι εννέα άτομα και νομίζω ότι ίσα ίσα θα χωρέσει... Ναι, αρκεί να είμαστε σύντομοι από εδώ και πέρα παρακαλώ.

>

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ.ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ. Δε χρειάζεται να μου δώσετε μικρόφωνο, εντάξει. Θα ήθελα καταρχήν να εκφράσω το ότι νιώθω μια δικαίωση σαν μέλος της οργανωτικής επιτροπής για την προσπάθεια που γίνεται εδώ αυτές τις μέρες... μάλλον για όλη την προσπάθεια που προηγήθηκε και για το αποτέλεσμα που βιώνουμε όλοι αυτές τις μέρες. Συγγνώμη λίγο, εντάξει ευχαριστώ.

Λοιπόν νομίζω και μόνο το γεγονός ότι έχουν διαφανεί οι δυνατότητες που παρέχουν αυτές οι μελέτες αν διαχειριστούμε σωστά την πληροφορία τους είναι ένα στοιχείο το οποίο μας δίνει κουράγιο να αντιμετωπίσουμε τις προκλήσεις που παρουσιάζουν. Πολλές μελέτες και πολλοί μελετητές παρουσίασαν εξαιρετικές προσεγγίσεις κατά την γνώμη μου στην μεθοδολογία καταγραφής ανάλυσης και αξιολόγησης της πληροφορίας τους. Με βάση τώρα τα μέχρι σήμερα κεκτημένα θετικά στοιχεία τα οποία μπορούν να βγουν από όλα αυτά, και επειδή πολλές μελέτες τώρα ξεκινούν και ακόμα περισσότερες δεν έχουν καν ακόμα προκηρυχτεί έχω την αίσθηση ότι θα ήταν καλό να διαχειριστούμε την πληροφορία που παίρνουμε σήμερα εδώ, και να υιοθετήσουμε κάποια κοινά μεθοδολογικά χαρακτηριστικά για όλες τις από εδώ και πέρα μελέτες σε σχέση με το κομμάτι της ανάλυσης μιλάω. Τώρα παρακολουθώντας τώρα τις παρουσιάσεις των μελετών επανέρχομαι στην διαπίστωση ότι υπήρχε κάποιο... Λοιπόν εδώ για να θυμηθούμε από που ξεκινήσαμε.

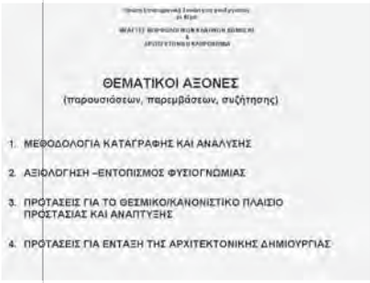

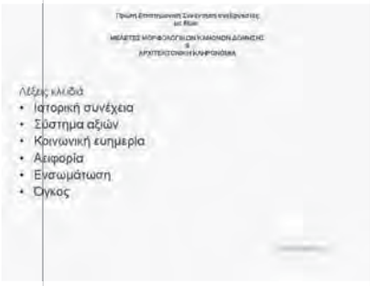

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

18:00-21:00

Β ΜΕΡΟΣ

Ένα άλλο τμήμα έχει ανάγκη να υποστηρίξει την οικονομικοπολιτική πραγματικότητα που αντιπροσωπεύει ο κρατικός μηχανισμός στο επίπεδο της παραγωγής. Όμως όπως επισημαίνεται και στο αρχικό μας κείμενο και ακούστηκε επανειλημμένα με διάφορους τρόπους σε αυτήν την αίθουσα είναι σημαντικό να προλαβαίνεις με ενός αρχιτέκτονα πολεοδόμος κτίρια και οικισμούς από το να μετατρέπονται σε σκηνικά παρωχημένων κοινωνικών δομών σαν αποτέλεσμα της προστασίας. Ο δρόμος λοιπόν που καταφέρνει το γράφουμε αυτό στο αρχικό είναι προσέγγιση και επικοινωνία έχει σχέση όταν δημιουργεί κάτι καινούριο με το όραμα της κοινωνικής ευημερίας. Προσπαθώ να κάνω μία σύνθεση λίγο πολύ αυτών που είχαμε στο μυαλό μας όταν ξεκινάγαμε αυτήν την εκδήλωση με αυτά που έχουμε ακούσει θα καταλάβετε λίγο στην πορεία.

Θεωρώντας την σημερινή πραγματικότητα σαν αναπόσπαστο κομμάτι της ιστορικής συνέχειας εξασφαλίζουμε την αειφορία στον σχεδιασμό. Τα λέω πολύ γρήγορα. Η καταγραφή και ανάλυση λοιπόν της κατάληψης του χώρου από κοινωνική άποψη συνδυασμένη με την διερεύνηση και την αποτύπωση των αρχιτεκτονικών και ογκομετρικών χαρακτηριστικών των κτισμένων και ελεύθερων εκτάσεων του κάθε οικισμού δημιουργεί την συνείδηση των συσχετισμών αυτών των στοιχείων και την κατανόηση της δομής και της λειτουργίας του χώρου. Έτσι με τον τρόπο αυτό η τοπική κοινωνία, μισό λεπτάκι... σας ξανά θυμίζω το αρχικό μας σχήμα... η τοπική κοινωνία λοιπόν μπορεί να συνειδητοποιεί τις αλήθειες του τόπου της και η τοπική εξουσία να καθορίσει τους όρους που θα επιτρέψουν στον αρχιτέκτονα να δράσει με τον χώρο δημιουργώντας το αποτύπωμα της σύγχρονης αλήθειας και εξασφαλίζοντας την ιστορική συνέχεια. Οι μελέτες αυτές θα πρέπει να διευκολύνουν την πολιτεία να ενδιαφέρεται κατά προτεραιότητα για τον πολεοδομικό αστικό σχεδιασμό και κατ' επέκταση για την αρχιτεκτονική των κτιρίων που κατασκευάζονται. Αρχιτεκτονική που αξιολογείται με βάση την ενσωμάτωσή της στον αστικό ιστό ή και το τοπίο ανάλογα με το που βρίσκεται και αποφασιστικό κριτήριο για αυτήν την ενσωμάτωση θεωρούμε ότι αποτελεί ο όγκος που αυτή δημιουργεί στο εκάστοτε φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον. Τώρα ιδιαίτερες συνθήκες που αντιμετωπίζουμε κάθε φορά ήδη φαίνεται ότι αντιμετωπίζονται στις διαφορετικές εποχές με διαφορετικό τρόπο... με

>

διαχείριση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. Δεν θα επεκταθώ σε αυτό γιατί δεν υπάρχει ούτε ο χρόνος ούτε το νόημα είναι αυτής της συνάντησης εδώ να μιλήσουμε για αυτό. Το μόνο κομμάτι στο οποίο θα σταθώ λίγο είναι το εβδομήντα οχτώ ('78) μέχρι σήμερα, δηλαδή είναι αυτό που αφορά όλο αυτό που μιλάμε σε έναν από τους άξονές μας για το υπάρχον πλαίσιο ειδικών όρων. Λοιπόν το χίλια εννιακόσια εβδομήντα οχτώ (1978) το ελληνικό κράτος παρεμβαίνει στο καθεστώς δόμησης των παραδοσιακών οικισμών με την έκδοση γενικών διαταγμάτων, τα ξέρουμε, τα είπαμε. Σε μία εισήγησή μου στο ένατο συνέδριο το αρχιτεκτονικό είχα πει ότι αυτά τα Προεδρικά Διατάγματα μακριά από το να αποτελούν ολοκληρωμένη πολιτική προστασίας ή διατήρησης, αντιλαμβάνονται την ζήτηση για παράδοση και προσπαθούν να δημιουργήσουν ένα όμορφο τουριστικά καταναλώσιμο σκηνικό και τότε είχα επιμείνει ότι αυτό είναι πολύ μεγάλο λάθος να γίνεται κάτω από το καθεστώς ενός κοινού για όλες τις περιοχές. Θεωρώ ότι όλα όσα ακούσαμε σήμερα και όσα έχουμε ακούσει όλον αυτόν τον καιρό και όσοι βιώνουμε την κατάσταση και έχουμε δουλέψει σε ιστορικούς τόπους και παραδοσιακούς οικισμούς έχουμε επιβεβαιώσει εκείνη την πρόβλεψη που είχε γίνει τότε, γιατί με αυτόν τον τρόπο η προστασία ήταν πάλι η πολιτισμική λειτουργία του συστήματος που θεωρεί τους ιστορικούς τόπους σαν χώρους που έχουν από μόνοι τους κάποια άφθαρτη παραδεκτή αξία ή σαν εναλλακτικούς χώρους διακοπών και ξεκούρασης του κατοίκου της πόλης. Είναι η αντιμετώπιση του ιστορικού τόπου σαν αντικείμενο προς πώληση και όχι σαν κοινωνικό εργαλείο. Έτσι λοιπόν το συμπέρασμά μου και από την εμπειρία αυτής της δήλωσης μέχρι τώρα, είναι ότι μέχρι σήμερα έχει επικρατήσει τελικά η χρήση του παραδοσιακού στοιχείου, με τρόπο που το βγάζει από την συνολική ιστορική του διάσταση παίζοντας έναν σχετικό ρόλο στην κοινωνική και πνευματική ανανέωση. Η έκφραση αυτού του ρόλου είναι η χρήση των στοιχείων της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς ανεξέλεγκτα και η αναστολή κάθε διαδικασίας διευκόλυνσης κοινωνικής αλλαγής και εξέλιξης.

Στον αντίποδα θεωρώ υποχρέωσή μου να επισημάνω ότι σύγχρονος αρχιτεκτονικός σχεδιασμός δεν σημαίνει απαλλαγή από την παράδοση με την δυναμική της έννοια αλλά σύγχρονη έκφραση των αληθειών ενός τόπου. Από τους δασκάλους της σχολής μου που είναι ίδια με την σχολή για την οποία αναφέρθηκε ο κύρος Καλογήρου νωρίτερα έχω κρατήσει ένα απόσπασμα το οποίο με τις σημερινές συνθήκες το θεωρώ ευχή και κατάρα αλλά θα σας το αναφέρω γιατί δεν είναι πολύ εκτενές, αλλά νομίζω ότι απαντάει σε κάποια πράγματα. Η αντιδιαστολή μας έλεγαν της παραδοσιακής με την σύγχρονη αρχιτεκτονική δημιουργία έγκειται ακριβώς στο γεγονός ότι μια παρόμοια διαδικασία μορφοποίησης που συνεπάγεται επιλογή, αφαίρεση, ξεκαθάρισμα, συσχετισμό της παραδοσιακής κοινωνίας γίνεται με βάση ένα γενικό σύνολο κανόνων τις συμβάσεις που ισχύουν για όλα τα μέλη του κοινωνικού συνόλου και είναι διαχρονικές. Οι συμβάσεις αυτές παράγουν προϊόντα μορφολογικά, κατασκευαστικά ή λειτουργικά συγγενή τα μιμήματα με την αριστοτελική έννοια, δηλαδή προϊόντα στηριζόμενα στην συλλογική αντίληψη και γνώση. Τα μιμήματα αυτά δεν έχουν τον νεοελληνικό νόημα της απομίμησης ή πιστής αντιγραφής αλλά είναι η αναπαράσταση της πραγματικότητας που μορφοποιεί ερμηνεύοντας και ερμηνεύει

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

Β ΜΕΡΟΣ

μορφοποιώντας. Η σύγχρονη αρχιτεκτονική δράση δεν μπορεί να οικοδομήσει παραδοσιακά και όπου αυτό γίνεται είναι νόθο και ψεύτικο. Πέρα από την κλίμακα και τον ογκομετρικό συσχετισμό με το υπάρχον αρχιτεκτονικό σύνολο που μπορούν να τηρηθούν είναι δικαίωμα κάθε εποχής να στήνει και να αφήνει στο χώρο την παρουσία της. Νομίζω ότι όλο αυτό είναι ένα πράγμα στο οποίο έχουμε συμφωνήσει όλοι σε αυτήν την αίθουσα αυτές τις μέρες. Ένα άλλο στοιχείο που έγινε σαφές από την εξέλιξη αυτών των μελετών στο δρόμο της συγκρότησης των θεσμών τους οποίους ψάχνουμε αυτήν την στιγμή είναι ότι απαιτείται συνεργασία πολλών ειδικοτήτων, πλατιά συμμετοχή όλων εκείνων τους οποίους θα αγγίξουν και στους οποίους απευθύνονται. Για να γίνει η υπάρχουσα αρχιτεκτονική κάτι περισσότερο από μια πηγή λοιπόν μιας έμπνευσης είναι απαραίτητες οι μελέτες επιστημονικού χαρακτήρα και είναι πάρα πολύ θετικό κάποιες τέτοιες μελέτες εκπονούνται αυτήν την στιγμή. Η καταγραφή και ανάλυση της κατάληψης του χώρου από κοινωνική άποψη συνδυασμένη με την διερεύνηση και αποτύπωση των αρχιτεκτονικών και ογκομετρικών χαρακτηριστικών χτισμένων και ελεύθερων εκτάσεων κάθε οικισμού μπορεί να δημιουργήσει μέσα από αυτές τις μελέτες την συνείδηση των συσχετισμών αυτών των στοιχείων και την κατανόηση του χαρακτήρα του χώρου κάθε φορά. Προς ποια κατεύθυνση προσανατολίζεται λοιπόν η πρότασή μας. Για μένα το πλαίσιο αν θέλετε το στοίχημα αυτών των μελετών θα είναι να δώσουν το πλαίσιο που θα στηρίξει δύο πράγματα.

Μελέτες αστικού σχεδιασμού που θα σας εξηγήσω λίγο πολύ πως τις αντιλαμβάνομαι και αρχιτεκτονικές μελέτες οι οποίες όμως να έχουν την τεκμηρίωση που θα απαιτείται και θεσμικά όπως το αναφέραμε που λίγο πολύ περιγράψαμε. Δηλαδή τον αστικό σχεδιασμό με την έννοια ενός κομματιού του αστικού και εξωαστικού προγραμματισμού που αφορά… νομίζω ότι ήδη έχει εισαχθεί ένας ορισμός για αυτό το πράγμα στον νόμο σαράντα εξήντα εφτά (4067) μόνο που έχει μείνει μόνο εκεί, δηλαδή δεν έχουμε αυτή την στιγμή κάποια θεσμοθέτηση διαδικασίας που να μας οδηγεί σε αυτήν την ενδιάμεσα κλίμακα που θα μας δώσει την σύνδεση του μεμονωμένου αρχιτεκτονήματος, μεμονωμένου αρχιτεκτονικού έργου με τον περιφερειακό και πολεοδομικό προγραμματισμό. Ο αστικός σχεδιασμός θα αναλάμβανε την οργάνωση του δημόσιου

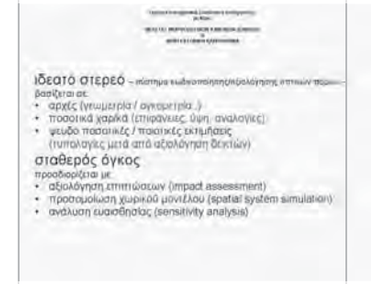

>

χώρου και θα ασχολείται με τις μεταβλητές που αφορούν την διαχείριση των οπτικών πόρων του τοπίου, δηλαδή όταν μιλάμε για αστικό χώρο είναι το πρώτο, όταν μιλάμε για εκτός σχεδίου δόμηση μιλάμε για το δεύτερο. Δίνει έμφαση στον τρισδιάστατο χώρο, προσδιορίζει μορφολογικά χαρακτηριστικά του αστικού ιστού και καθορίζει την σχέση των όγκων των κτισμάτων με τον ιστό. Διαχειρίζεται επομένως εκτός από την οργάνωση και την μορφή του αστικού χώρου, τα κελύφη σε κλίματα ιδιαίτερα φιλική για τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό. Το θεωρητικό αντικείμενο του αστικού σχεδιασμού είναι η ρύθμιση του φυσικού χώρου και είναι συνέχεια λοιπόν του πολεοδομικού μέσα από τον έλεγχο αντιθέσεων, ανταγωνισμού στην κατασκευή του οικιστικού ιστού. Στην εφαρμογή του προσδιορίζει τον ιστό από την ρυμοτομία του οικισμού αλλά εκεί μέσα προσδιορίζει συγκεκριμένα πράγματα, την σχέση των όγκων των κτισμάτων με τον ιστό, τα γενικά χαρακτηριστικά της μορφολογίας όγκο, επιφάνεια, πλέγμα και λοιπά, της χρήσεις γης και η ανάδραση με τον προγραμματισμό είναι συνεχής. Δεν συνεχίζω περισσότερο, νομίζω ότι λίγο πολύ σε σχέση με το συγκεκριμένο πράγμα απλά σε σχέση με την κατηγοριοποίηση που τέθηκε σαν θέμα για την προστασία των οικισμών η κατεύθυνση αυτή, θα έδινε την δυνατότητα να αξιολογηθεί η προστασία του δομημένου χώρου με χαρακτηριστικά που δεν αφορούν μόνο την μορφή των κτισμάτων, αλλά θα αναφέρονται και στην ιστορική τους λειτουργία και την δυνατότητα να στηρίξουνε την νέα κοινωνική πραγματικότητα, δηλαδή θα έδινε την δυνατότητα της… να δοθεί η εικόνα της επιδιωκόμενης ιστορικής συνέχειας και της δυναμικής της παράδοσης και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του τόπου στην καινούρια διεθνής τους διάσταση.

Σε αυτήν την προοπτική οι μηχανισμοί κεντρικού ελέγχου δεν είναι πια δυνατόν να έχουνε αποφασιστικό χαρακτήρα, μόνο χαρακτήρα παρακολούθησης και υποστήριξης. Προτείνεται λοιπόν να λειτουργήσουν οι συγκεκριμένες μελέτες σαν κατευθύνσεις για την κατάκτηση της ενδιάμεσης κλίμακας του αστικού σχεδιασμού σαν στάδιο εφαρμογής χωροταξικού περιφερειακού και πολεοδομικού σχεδιασμού που η διεπιστημονική ομάδα καθοδηγούμενη από αρχιτέκτονες πολεοδόμους λογικά σε κλίμακες από ένα έως εκατό μέχρι ένα διακόσια θα αποδίδει τη γενική μορφή του δημόσιου χώρου καθώς και την ανεκτή ογκοπλαστική διαμόρφωση του χώρου που θα περιβάλλει το δημόσιο. Τέλος πάντων δεν μπαίνω πάλι πιο αναλυτικά σε αυτό.

Να κλείσω λέγοντας ότι μιλώντας για την προοπτική ότι κάθε χτισμένος χώρος αποτελεί στοιχείο που παραδίδεται σε μελλοντικές γενιές, άρα η συνειδητοποίηση της πραγματικότητας αυτής διευρύνει τον ορισμό της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και οδηγεί στην αναγκαιότητα απλοποίησης των γενικών αρχών που καθορίζουν την αρχιτεκτονική δημιουργία και αφορούν στο σύνολο της χώρας. Εδώ η σημερινή μας προσπάθεια βρίσκει σημείο τομής με το αίτημα της αρχιτεκτονικής κοινότητας εδώ και αρκετά χρόνια για έναν απλό και ευέλικτο κανονισμό που θα εξειδικεύεται από την κάθε τοπική κοινωνία και εξουσία καθιερώνοντας σε γενικό πλαίσιο απλά ένα μέγιστο σταθερό όγκο σε κάθε κτίριο. Υπάρχει μία ολόκληρη λογική που έχει αναπτυχθεί με άλλη αφορμή από τον **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** σα θέση σε αυτό το θέμα.

Πάντως, ο κεντρικός μας στόχος έπρεπε να είναι να εξασφαλίσουμε τις συνθήκες που θα διευκολύνουν τη δημιουργία καλύτερων οικισμών περιορίζοντας την πολυνομία και τη γραφειοκρατία και όχι να δημιουργήσουμε πολύ μεγαλύτερη και πολύ περισσότερη. Και σε ότι αφορά στην εκτός σχεδίου δόμηση και τη σχέση της με το τοπίο σε αυτήν την πορεία, πιστεύω ότι τα ανθρωπογενή και φυσικά στοιχεία του τοπίου συντίθενται κάθε φορά με τρόπους απρόβλεπτους. Η σχέση τους παύει να ερμηνεύεται ως αντίθεση, εμφανίζεται σαν αντίστιξη, εμπλοκή ή και ταύτιση, έτσι η διαδικασία της δόμησης μέσα από τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό θα πρέπει να δίνει την έμφαση στη διαδικασία σύλληψης, σχεδιασμού και κατασκευής του κάθε έργου. Αυτοί, θέλουμε δεν θέλουμε, είναι μια εύπλαστη πορεία που όλα τα άλλα που είπαμε και τα εγχειρίδια και οι άλλες διαδικασίες μπορούν να λειτουργήσουν απλά βοηθητικά, πολύ γενικά καθοδηγητικά και όχι κανονιστικά.

Αυτή είναι η προσωπική μου άποψη, πιστεύω ότι ο χρόνος γενικά ενεργοποιείται σα δυναμικό εργαλείο σχεδιασμού όσον αφορά στη μακροπρόθεσμη πορεία των κατασκευών στο πέρασμα των ετών και στον τρόπο που αυτά τα έργα γίνονται αντιληπτά από τους χρήστες. Αυτό πρέπει να το σεβαστούμε και όταν με αυτό το κριτήριο είναι σχεδιασμένα τα έργα, βιώνονται και μεταμορφώνονται από τη χρήση τους ή και από την ανάκτησή τους ακόμα, κάποιες φορές και από τα ίδια τα φυσικά στοιχεία.

Συγγνώμη αν σας κούρασα και ευχαριστώ πολύ. •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

Β ΜΕΡΟΣ

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Ευχαριστούμε κυρία Φραντζή. Θα πρέπει να πω ότι ως προεδρείο δεν ήμουν προετοιμασμένος για τέτοιας έκτασης παρεμβάσεις στη φάση αυτή των ερωτήσεων, οι οποίες ήταν απολύτως βεβαίως κατανοητές ιδίως από την κυρία Φραντζή και απολύτως καλοδεχούμενες. Όμως θα πρέπει να μοιραστούμε τώρα, τότε, το πρόβλημα, δηλαδή αν μεν είναι σύντομες οι επόμενες ερωτήσεις προλαβαίνουμε να πάμε για φαγητό στις δέκα και μισή, αλλιώς πάμε κατά τις δώδεκα. Το λέω λίγο προκλητικά, είναι εννέα και δέκα αλλά ο κατάλογος έχει ακόμα οχτώ ονόματα. Μπορούμε μήπως... Να ρωτήσω λίγο την κυρία Φραντζή και τους οργανωτές μπορούμε μήπως να συνεχίσουμε την συζήτηση αύριο γιατί και η ομιλία της κυρίας Φραντζή κατά κάποιον τρόπο ήταν και ένα κλείσιμο της βραδιάς. •

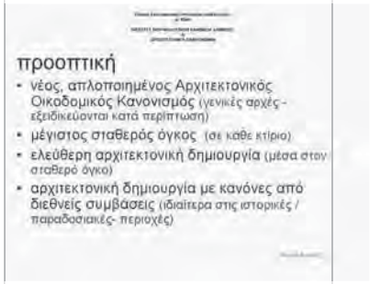

Ομιλία εκτός μικροφώνου

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Θέλετε να τις διατυπώσετε τώρα, μα δεν είναι ερωτήσεις είναι… •

Ομιλία εκτός μικροφώνου

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Είναι συζήτηση και κατά την γνώμη μου και όλων είμαι σίγουρος και εξαιρετικά σημαντική. •

Ομιλία εκτός μικροφώνου

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Αυτό θα θέλει πάρα πολύ χρόνο δεν νομίζω ότι θα τα καταφέρουμε. •

Ομιλία εκτός μικροφώνου

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Λοιπόν υπάρχει κάποιος που διαφωνεί με το να μετατεθεί αύριο η συνέχεια της συζήτησης; Συμφωνείτε όλοι; •

Ομιλία εκτός μικροφώνου

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Εννοώ να διακόψουμε τώρα.

Ομιλία εκτός μικροφώνου

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Λοιπόν έχουμε ένα περιθώριο για δύο τρεις ακόμα έτσι; Απλώς δεν προλαβαίνουμε και τους οχτώ και… είναι οχτώ αλλά μπορεί να προκύψουν και άλλες καθ' οδόν. Λοιπόν τότε να κάνουμε ακόμα δύο τρεις; Ο κύριος Μαριάτος, κανονικά είναι η κυρία Παναγιωτίδου μετά, η οποία θα ήθελε να το αφήσει για αύριο; •

Ομιλία εκτός μικροφώνου

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Ωραία. Ο κύριος Ζαφειρόπουλος θα ήθελε; •

• **ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ.** Θα προτιμούσα σήμερα, πολύ σύντομα πέντε λεπτά. •

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Ωραία. Εντάξει τότε ας ξεκινήσουμε με εσάς τους δύο και βλέπουμε έτσι; •

Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ. Και εγώ αρκετά σύντομος θα είμαι ελπίζω.

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Αν είστε σύντομοι θα κερδίσουμε χρόνο. •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

Β ΜΕΡΟΣ

• **Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ.**
Κυρία Μπεζαντέ νομίζω δεν με καταλάβατε, μάλλον φταίω εγώ. Πιστεύω ότι θα αποδειχτεί από αυτά που θα πω. Λοιπόν βλέπω ότι το έχουμε πελαγώσει το θέμα διότι τα συμπεράσματα που έχουμε βγάλει απαιτούν να αλλάξουμε το σύνολο της ελληνικής πολεοδομικής νομοθεσίας σχεδόν. Λοιπόν μην σας φοβίζει αυτό, και δεν πρέπει να σας φοβίζει διότι το θέμα μας είναι αυτές οι μορφολογικές μελέτες, και τι μπορούμε να βγάλουμε από αυτό το πράγμα. Δεν έχουμε πρόθεση ούτε να φορτώσουμε στους μελετητές κόπο γιατί έτσι φαίνεται ότι θα είναι ένα γιγαντιαίο πράγμα. Λοιπόν πρέπει να κάνουν λίγα και σωστά πράγματα, έτσι. Όλα αυτά που λέμε είναι ωραία, δεν γίνεται. Αυτά που είπε η Μαρία είναι πολύ σωστά, και πρέπει να είναι αν θέλετε στον νόμο πλαίσιο που είχε πει η κυρία Μουρμούρη, να προβλέπεται σαφώς ότι αυτός είναι ο στόχος και έτσι θα πορευτούμε, αλλά πρέπει να κάνουμε δυο τρία βασικά πράγματα. Λοιπόν αυτά τα δυο τρία βασικά πράγματα κατά την άποψή μου είναι απλό να τα χωρίσουμε σε δύο μεγάλες κατηγορίες.

Το ένα είναι του νόμου πλαισίου που θα έχει οριζόντια εφαρμογή για όλην την Ελλάδα και τα επιμέρους που θα παράξουν οι μελετητές, η πρώτη κατηγοριοποίηση είναι αυτή. Λοιπόν οριζόντια για όλην την Ελλάδα ο Νόμος Πλαίσιο είναι πρώτο. Ξέρετε ότι θα φτιάξουμε μία database με εξαιρετικό υλικό που δεν είχαμε ποτέ μας. Ο φορολογούμενος έχει πληρώσει τέσσερα ευρώ (4 €) κάθε κάτοικος αυτών των οικισμών για να πάρει αυτό το πράγμα, τόσο είναι αν διαιρέσετε τον πληθυσμό. Λοιπόν με τέσσερα ευρώ (4 €), παίρνει μία φοβερή βάση πληροφοριών που δεν υπήρχε ποτέ. Θα έλεγα σε αυτήν την βάση πληροφοριών, υπό ευθύνη των μελετητών, να τοποθετηθούνε και τα εξαιρετικά λίγα καλά παραδείγματα έτσι για το γαμώτο της αρχιτεκτονικής συντεχνίας, πρώτον στο Νόμο Πλαίσιο.

Δεύτερον στον Νόμο Πλαίσιο: εφόσον είναι κοινή διατύπωση, και να μην κρυβόμαστε ότι οι ειδικοί όροι δόμησης έτσι όπως εφαρμόζονται, έχουν κακά μάλλον παρά καλά αποτελέσματα, να κάνουμε μία συμφωνία για μετατροπή της υποχρεωτικής εφαρμογής κάποιων από αυτών, όχι όλων οι στέγες, κάποια χρώματα ή κάποιοι σωστοί ας μείνουνε. Αλλά κάποιοι από αυτοί οι οποίοι αφορούν το παράθυρο, τα παραθυράκι, την λεπτομέρεια και το ότι μας οδηγούνε σε έναν μιμητισμό, λοιπόν αυτοί να έχουν μόνο δυνητική και όχι υποχρεωτική εφαρμογή. Υπάρχουν στην άκρη εντάξει, δεν είναι υποχρεωτικοί, όποιος θέλει το κάνει όποιος θέλει δεν το κάνει.

Τρίτον του Νόμου Πλαισίου: να είναι οριζόντια για όλην την Ελλάδα απαιτητή μία αιτιολογική έκθεση τεκμηριωμένη κατά την αδειοδότηση σύμφωνα με την επιστημονική ορολογία.

Τέταρτον· πράγματα, λεπτομέρειες αλλά οριζόντιες ρυθμίσεις στους παραδοσιακούς οικισμούς να μπορούν με εξαίρεση των Συμβουλίων Αρχιτεκτονικής, να μην εφαρμόζονται και να είναι και άλλες διατάξεις όπου αυτές αντιβαίνουν τον παραδοσιακό χαρακτήρα και την ουσιαστική διατήρηση. Σταματάω…. Λοιπόν αυτό ήταν το πρώτο κομμάτι, ήταν ο Νόμος Πλαίσιο.

Το δύο τι θα κάνουν οι μελετητές. Το τι θα κάνουνε οι μελετητές χωρίζεται σε δύο πράγματα.

Ένα· είναι τα διαπιστωμένα σήμερα και χθες επείγοντα μέτρα που πρέπει να παρθούνε. Τα επείγοντα μέτρα είναι: κτίρια

>

τα οποία οι ιστορικοί τόποι που πρέπει να διατηρηθούνε, που απαγορεύεται να κατεδαφίσεις ένα κτίριο, που απαγορεύεται να χαλάσεις ένα μνημείο, ένα σύνολο με μία διαβάθμιση, τα αντίστοιχα τα οποίο μπορούνε με υπό έγκριση, υπό έλεγχο, το Συμβούλιο Αρχιτεκτονικής, δεν ξέρω εγώ, αυτό. Τρίτο επείγον μέτρο: η αντιμετώπιση των ακραίων λαθών της οριοθέτησης, βεβαίως σημαντικότατο, των ακραίων, δεν θα κάτσουν οι μελετητές να κοιτάξουνε πεντακόσια όρια ποια είναι και ποια δεν είναι, αλλά κάποια τα οποία προκαλούν ζημιά, και η οποία είναι εξόφθαλμη, και εμείς σαν αρχιτέκτονες την βλέπουμε αμέσως, να βρεθεί το σύστημα ακριβώς που είπε η κυρία Μπεζαντέ που είναι εξαιρετικό και έξυπνο και να το κάνουμε έτσι. Τέταρτον επείγον μέτρο: διαφάνεια και κοινωνικός έλεγχος της λειτουργία των Συμβουλίων Αρχιτεκτονικής απαραίτητο, αν θέλουμε να τους δώσουμε παραπάνω ρόλο και αν θέλουμε να σταματήσουμε τα φαινόμενα που έχουν αρχίσει. Λοιπόν αυτό αφορά τις προτάσεις των μελετών τα επείγοντα μέτρα.

Δεύτερο σκέλος των προτάσεων των μελετητών όπως θα δούνε είναι… δεν είναι φοβερή δουλειά, είναι το εξής: η μετατροπή αυτής της λογικής αντίφασης που επισήμανε ο κύριος Γκανιάτσας ότι δεν γίνεται να τα λέμε όλα και να εξειδικεύουμε στο ένα αφαιρετικό και τα λοιπά. Λοιπόν θα το κάνουμε ως εξής πολύ απλά πιλοτικά και γενίκευση; Όχι πιλοτικά και γενίκευση. Δεν έχουμε διάλογο με το πως κάνουμε ενσωμάτωση και πως κάνουμε διατήρηση; Θα το φτιάξουμε τώρα λοιπόν θα διαλέξουμε από τις είκοσι τέσσερις κατηγορίες οικισμών που είχε πει στην Ηλεία η κυρία Γεωργία, θα επιλέξουμε ο κάθε μελετητής σε κάθε Νομό πέντε οικισμούς, έναν ενδιαφέροντα, έναν στάσιμο, έναν αυτό έναν άλλον, μικρούς για να μην έχουμε προβλήματα, ούτε μεγάλου λάθους ούτε μεγάλες ποσότητες εργασίας από τους μελετητές. Μικρούς οικισμούς των τριάντα κατοίκων, των πενήντα κατοίκων στους οποίους θα κάνουμε πιλοτικές δοκιμές και να προτείνουν οι μελετητές ποιες είναι οι πιλοτικές δοκιμές. Λέω εγώ μερικές: πρώτον κατάργηση του Ν.Ο.Κ. της εφαρμογής του Ν.Ο.Κ., και υιοθέτηση ενός μοντέλου όγκου. Θα κάνουμε ένα πείραμα σε έναν μικρό οικισμό πως πάει αυτό το μοντέλο; Να κάνουμε ένα πείραμα για αυτό που είχα πει νωρίτερα ότι σε υφιστάμενα ιστορικά περιβάλλοντα θα έχουμε υποχρεωτικά μια διαλεκτική αντίθεση ή μία μίμηση, ότι θέλετε, να το δοκιμάσουμε, να τα βάψουμε όλα κόκκινα σε ένα χωριό κίτρινο σε ένα μικρό χωριό, και όχι τουριστικό και αν θέλετε που δεν έχει μεγάλες πιέσεις κερδοσκοπικές. Άλλο, να παρέχουμε στα Συμβούλια Αρχιτεκτονικής για ένα μικρό οικισμό πάλι πειραματικά την δυνατότητα να δίνουμε την οποιαδήποτε παρέκκλιση, μια ζεύξη κτιρίων για ότι θέλετε, να το δοκιμάσουμε και αυτό. Δεν καταλαβαίνω γιατί αυτός ο φόβος. Είναι μία πολύ μικρή δουλειά, ο φορολογούμενος πολίτης παίρνει πολύ περισσότερα από ότι έχει πληρώσει να μου επιτρέψετε και επιτέλους μπορούμε να κάνουμε μία τεκμηριωμένη και να ξεκινήσουμε μία δουλειά η οποία θα χρησιμεύσει και στο μέλλον και όλοι ευχαριστημένοι.

Ευχαριστώ. •

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Ωραία. Ο κύριος Ζαφειρόπουλος. Ναι, εκτός αν υπάρχει το μικρόφωνο κάπου κοντά σας. Ναι ελάτε… ελάτε πάνω. •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ **ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ** **ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Α΄ ΦΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

Β ΜΕΡΟΣ

• **Σ.Χ. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ.** Να ευχαριστήσω τον **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** που το δημοκρατικό του καταστατικό μου επέτρεψε να ενημερωθώ και να βρεθώ ανάμεσά σας με την ιδιότητα του ενεργού πολίτη, η μόνη που μου έχει απομείνει. Πριν κάποιον καιρό θα έλεγα και την ιδιότητα του αρχιτέκτονα. Ως εκ τούτου… Λέγομαι Ζαφειρόπουλος, ζω και δουλεύω στην Καρδίτσα από το χίλια εννιακόσια εβδομήντα τέσσερα (1974) μέχρι πρώτη ογδόου δύο χιλιάδες δεκατρία (01/08/2013). Στα πλαίσια συνειδητής επιλογής πως κάθε πράγμα μελετιέται στον τόπο που ζει και αναπτύσσεται. Με αυτήν την έννοια δεν θα σας ταλαιπωρήσω πάρα πολύ, σύντομα κάνοντας κάποιες διαπιστώσεις πρώτον, δεύτερον ενδίδοντας σε έναν πειρασμό, και τρίτον κάνοντας μία πρόταση. Κάποιες διαπιστώσεις: Καρδίτσα.

Παρουσιάστηκε η μελέτη Καρδίτσα-Τρίκαλα ως μία ενότητα, δεν το κατάλαβα αυτό, έχει όμως κάποια θετικά στοιχεία και κάποια αρνητικά. Αρχίζω από τα αρνητικά: αν στα πλαίσια κάποιας διαβούλευσης παρουσιαστεί μία μελέτη στις τοπικές κοινωνίες αυτό σημαίνει εμφύλιος πόλεμος, ιδιαίτερα αν στα πλαίσια της επερχόμενης βδομάδας εποικείται και κάποιος ποδοσφαιρικός αγώνας στους γειτονικούς Νομούς. Εννοώ ότι υπάρχει μία φιλολογία διοικητικής υποβάθμισης κάποιων περιοχών και άντε να πείσεις κάποιον τι σημαίνει η παρουσίαση μιας κοινής μελέτης. Αυτά είναι τα αρνητικά. Τα θετικά μπορεί να είναι το ότι μπορεί να διαπιστωθεί ότι υπάρχει μία κοινή ταυτότητα στην έννοια του αγροτικού χώρου, κοινή ταυτότητα μέχρι ενός ορισμένου σημείου στον ορεινό όγκο, και ως σύνολο αυτής της προσπάθειας μπορούν να υπάρξουν άνετα τα επιχειρήματα στις πολεοδομικές διευθύνσεις της Καρδίτσας. Ότι η πρόθεσή μου να μην βάλω στέγη σε ένα κτίσμα του ορεινού όγκου δεν σημαίνει ότι… ή μάλλον σημαίνει ότι μπορεί να σταθεί το επιχείρημά μου με το Ξενία της Καλαμπάκας, γιατί μέχρι σήμερα λέει αυτή είναι άλλη περιοχή, εκεί ισχύουν αυτά, εδώ είμαστε άλλο πράγμα. Αυτό είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα. Επίσης στην περιοχή των Τρικάλων δεν υπάρχει μία έντονη οικοδομική δραστηριότητα στην εκτός σχεδίου περιοχή, εργαλεία για να αντιμετωπιστεί αυτό το φαινόμενο, ποιο φαινόμενο; Στον άξονα Καρδίτσα μέχρι τα όρια των Τρικάλων υπάρχει, υπάρχει Jumbo, υπάρχουν πολυκλινικές σε γη υψηλής παραγωγικότητας. Μα είναι σε περιοχή Natura· υπάρχει, αλλά δεν είναι θεσμοθετημένη. Ο επενδυτής πλησιάζει τον Δήμαρχο και του λέει θέλω να κάνω αυτή την επένδυση, ναι αλλά έχω την Natura, θα τραβήξω των παθών μου τον τάραχο με την αντιπολίτευση. Για την αντιπολίτευση; Την αντιπολίτευση άφησέ την σε μένα. Ο τεχνικός της αντιπολίτευσης αρχιτέκτονας, πολιτικός μηχανικός θα αναλάβει την δουλειά, και ο δήμαρχος θα πάρει τα εύσημα από την επιλογή μιας επένδυσης. Οι τζογαδόροι στα τοπικά καφενεία ή από τους τζογαδόρους στα τοπικά καφενεία. Αυτοί που κέρδισαν το στοίχημα, ήταν αυτοί που στοιχημάτισαν ότι σε λίγο καιρό το Mall θα έχει καεί, και το Mall κάπκε. Έγιναν επενδύσεις, καταστράφηκε η γη, και όλα αυτά στα πλαίσια ενός θεσμού. Ενός θεσμού που επεκτείνοντάς τους και λίγο πιο πέρα, ο συνάδελφος ανέφερε ότι για την περίπτωση της Καρδίτσας διαπιστώθηκε ότι οι οικισμοί είναι οριοθετημένοι, και ότι υπάρχουν δελτία αρχιτεκτονικής αναγνώρισης

>

των οικισμών. Δέχομαι όλα τα στοιχεία της δυσκολίας που υπάρχουν για την εκπόνηση αυτής της δουλειάς, συνηγορώ στην μαρτυρία μου. Το χίλια εννιακόσια εβδομήντα πέντε (1975) πήγα με τρία λάστιχα και δύο ζάντες στον τότε Νομάρχη Καρδίτσας, στον κύριο Κουκουλάκη, και να του πω ότι αυτές οι πεντακόσιες χιλιάδες δραχμές (500.000 δρχ) που είναι να εισπράξω για την εκπόνηση της μελέτης «Καταγραφή και Αποτύπωση της Αχιτεκτονικής και Πολεοδομικής Φυσιογνωμίας του Νομού Καρδίτσας», δεν φτάνουν, και του ενεχείρισα και την φωτογραφία όπου ο συνεργάτης μου οδηγούσε το αυτοκίνητο, οι τσοπάνηδες στην περιοχή έσπρωχναν το φτωχικό μου αυτοκίνητο εκείνη την εποχή, για να μπορέσει να διαβεί, γιατί είχε φουσκώσει και το ποτάμι εκείνη την περίοδο, να διαβεί το ποτάμι και να περάσει να πάει να κάνει την καταγραφή από το Καροπλέσι στα Γιαννουσέικα. Έγιναν λοιπόν, υπάρχουν αυτοί οι κανόνες και τίθεται ένα ζήτημα: γιατί δεν δούλεψα; Πολύ σωστά διατύπωσε ο συνάδελφος Μαριάτος το εξής πράγμα: ότι αναλυτική έρευνα των μορφολογικών κανόνων από κει και μετά δεν υπάρχει. Η εφαρμογή των ειδικών όρων δόμησης είναι αποτελεσματική; Θεωρώ λοιπόν σαν πρόταση ότι αν δεν προχωρήσουμε σε μια με την τέχνη και την τεχνική του ελέγχου της αποτελεσματικότητας της δράσης μας για να βγάλουμε συμπεράσματα δεν ξέρω τι θα προκύψει από κεί και μετά. Για να φτιάξουμε μία, ή μάλλον για να το συντομεύσω λιγάκι, είπε ο συνάδελφος μελετητής της Καρδίτσας, ότι η Καρδίτσα έχει δελτία αρχιτεκτονικής αναγνώρισης, ε και λέει. Και εγώ λέω ότι θα προκύψουν τα καινούρια επικαιροποιημένα και πιο ουσιαστικά δελτία αρχιτεκτονικής αναγνώρισης και προτάσεις και θα πω ε, και; Για να ενδώσω στον πειρασμό. Ποιος είναι ο πειρασμός; Η συζήτηση για τον Luigi Snozzi. Πριν τέσσερα περίπου χρόνια αν θυμάμαι καλά, ευάριθμοι από τους παρόντες είχαν βρεθεί σε μία συνάντηση στην Αγριά. Πέντε; Είναι όμως έτσι.

Ι. ΚΙΖΗΣ. Οχτώ.

Σ.Χ. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ. Σαν πολλά μου φαίνονται, πως περνάνε τα χρόνια…

Ι. ΚΙΖΗΣ. Γιατί τότε είχα αγοράσει το αυτοκίνητό μου το οποίο δυστυχώς δεν έχει παρέλθει δεκαετία για να…

Σ.Χ. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ. Ναι, δεν έχει σημασία. Εκείνο που ουσιαστικά διατυπώθηκε και θυμάμαι σε εκείνη την συνάντηση, είναι ότι ο συγκεκριμένος *Luigi Snozzi* ανέπτυξε τον τρόπο με τον οποίο κάνει την πολεοδόμηση με τους συνεργάτες του διαρκώς και αδιαλείπτως στον οικισμό στον οποίο είναι εγκατεστημένος, και δουλεύει και εκεί υφίσταται τον έλεγχο, την ανάδραση και ελέγχεται το τι γίνεται, κάποια στιγμή και κατέληξε αυτή η συνάντηση αφού ειπώθηκαν και αρκετά άλλα ενδιαφέροντα, ότι την καλή αρχιτεκτονική κάνουν οι καλοί αρχιτέκτονες. Για να πάω στην πρόταση όλα αυτά γιατί δεν δούλεψαν; Όταν συζητιούνται όλες οι προτάσεις για την επίλυση όλων αυτών των προβλημάτων που υπάρχουν μέσα σε μια συγκυρία κρίσης η οποία δεν αναφέρεται, σε κάποια κοινωνικοπολιτικά δεδομένα λες και δεν συμβαίνει τίποτα. Εγώ αναρωτιέμαι αν μέσα από αυτήν την λογική και την πολιτική παθογένεια του φυσικού προγραμματισμού, μέσα από όποιο Υπουργείο και αν προέρχεται, αν δεν ειδωθούν με ένα καινούριο μάτι και δεν

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΛΥΒΟΥ | ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ | ΙΩΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ

προγραμματιστούν με ένα καινούριο μάτι αυτά τα πράγματα δεν ξέρω πως μπορούμε να ορθοποδήσουμε. Σε αυτό το πλαίσιο λέω ότι βγαίνοντας πρέπει να δούμε κάποια πράγματα πολιτικά, ριζικά και ανατρεπτικά με παλιότερες λογικές. Βγαίνοντας η χώρα μας από την κρίση και οδεύοντας στην εποχή μιας νέας μεταπολίτευσης πρέπει να βγάλουμε κάποια συμπεράσματα. Καταρχήν να μην πετάξουμε μαζί με το νερό και το παιδί, και να δούμε ότι αν σε παλιότερες κοινωνικές συγκυρίες και πολιτικές συγκυρίες η πολιτική εξουσία είχε την δυνατότητα να επιβάλλει τις αποφάσεις της, εξοστρακίζοντας με την μεταπολίτευση κατακτήσαμε ένα σημαντικό αγαθό. Μπήκε η διαδικασία της ενσωμάτωσης διαβούλευσης και τελικά συγκερασμού των αντιθέσεων. Σε αυτόν τον συγκερασμό των αντιθέσεων πνίγηκαν μαζί με κακά και τα καλά. Χαίρομαι που το καταλάβατε και το εύσημο του κεφαλιού σας δείχνει ότι υπάρχει ένας εντοπισμός που το βρίσκεται ενδιαφέροντα. Μαζί με αυτές τις λογικές λοιπόν ένας τρόπος υπάρχει. Όλα αυτά τα ενδιαφέροντα να ζυμωθούν, να μπολιαστούν και να γίνουν κτήμα των τοπικών κοινωνιών. Κάποια στιγμή μέχρι το χίλια εννιακόσια εβδομήντα τέσσερα (1974) υπήρχαν δύο αρχιτεκτονικές σχολές, και οι συνάδελφοί μας ακολουθούσαν δύο περίπου συγκεκριμένες κατευθύνσεις: αρχιτεκτονικός σχεδιασμός και πολεοδομικός σχεδιασμός. Σήμερα αν δεν κάνω λάθος οι αρχιτεκτονικές σχολές είναι οχτώ και οι κατευθύνσεις είναι έξι. Εγώ αν τις μετρήσω θα τις βγάλω πολύ παραπάνω, και έχω να εντρυφήσω με τα της εκπαίδευσης. Όλοι αυτοί οι συνάδελφοι τι θα κάνουν; Η πρόταση είναι απλή: κόντρα στην λογική σε μια νέα εποχή του βλαχοδημαρχικού συστήματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ας στελεχώσουν τις καινούριες Πολεοδομικές Υπηρεσίες, ας στελεχώσουν τις καινούριες Τεχνικές Υπηρεσίες, ας αποτελέσουν πυρήνες ουσιαστικούς πληροφόρησης προς τους πολίτες, πυρήνες συνδιαλλαγής και ενημέρωσης με το Υπουργείο, το οποίο θα κρατάει ένα τυπικό κεντρικό ρόλο χάραξης γενικών κατευθύνσεων, και πολλά άλλα τα οποία θα μπορούσαμε να μιλάμε για πολλές ώρες και να συμφωνήσουμε σε αυτά και σε ακόμα περισσότερα.

Ευχαριστώ που με ακούσατε. •

• **Ι. ΖΕΡΒΟΣ.** Λοιπόν θα μου επιτρέψετε να συμπεριφερθώ ως πρόεδρος εδώ πέρα. Λοιπόν έχω ήδη ανοίξει κατάλογο για ομιλητές για αύριο. Θα ήθελα μόνο μία ερώτηση: αν κάποιος δεν θα είναι αύριο εδώ και αισθάνεται ότι είναι κρίμα να μην τον ακούσουμε… •

1η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΜΕΛΕΤΕΣ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΔΟΜΗΣΗΣ
& ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

24, 25 & 26 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2014

10:00-13:00
κυριακή

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ
ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΩΝ Β΄ ΦΑΣΗΣ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ
ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ
ΣΥΝΤΑΞΗ ΠΟΡΙΣΜΑΤΩΝ

10:00-13:30
πρακτικά

Ο,ΤΙ ΕΙΝΑ ΠΕΡΙΤΤΟ,
Ή ΟΔΗΓΕΙ ΣΕ ΠΕΡΙΤΤΑ
ΠΡΑΓΜΑΤΑ, ΑΠΕΙΛΕΙ
ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΑΡΟΥΧΗΣ

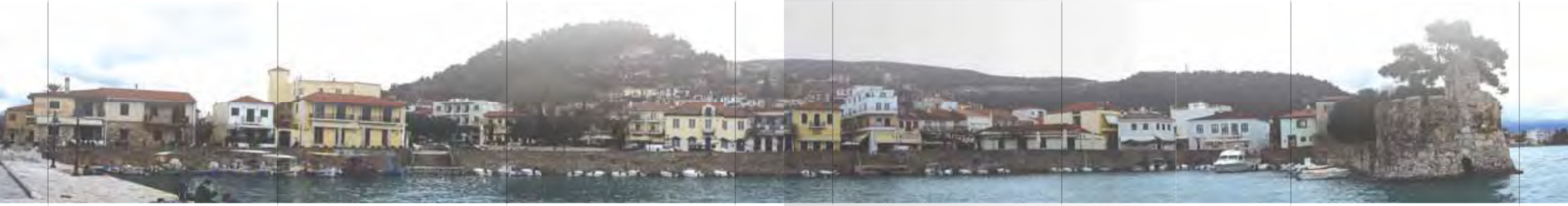

ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

• **ΔΡ. ΑΘΗΝΑ ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.**
Να σας καλημερίσουμε. Φτάνουμε στην τελευταία συνεδρίαση αυτής της τριημερίδας κατά την οποία είχαμε έναν πλούσιο διάλογο, και ελπίζουμε ότι σήμερα θα καταφέρουμε να έχουμε και πλούσια συμπεράσματα από αυτόν το διάλογο. Πριν να μπούμε όμως στο κανονικό κλείσιμο και στο στρογγυλό τραπέζι, θα πρέπει, όπως το υποσχέθηκε το χθεσινό προεδρείο, να δώσουμε το λόγο σε εκείνους που δεν πρόλαβαν να παρέμβουν χθες βράδυ. Στην λίστα μας έχουμε εφτά ονόματα, οχτώ;

Στο στρογγυλό τραπέζι για να αρχίσουμε.

Δείτε, για να κάνουμε λίγο την διαχείριση του χρόνου που είναι κάπως δύσκολη σήμερα γιατί θέλουμε όλοι να εκφραστούμε, εμείς από το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** θα θέλαμε να έχουμε και κάποια χρήσιμα συμπεράσματα, για να τα αξιοποιήσουμε στην δουλειά μας και υπάρχουν επίσης επιπλέον άτομα των όσων ζήτησαν τον λόγο από χθες. Υπάρχουν επίσης δύο μηνύματα που θα πρέπει να αναγνωστούν, μελών της επιστημονικής επιτροπής που δεν μπόρεσαν να έρθουν. Πρόκειται για τον κύριο Ζήβα και για τον κύριο Δεκαβάλα, σωστά το λέω; Λοιπόν αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να μειώσουμε κατά το δυνατόν τους χρόνους μας και να εστιάζουμε σε κάποια πράγματα. Νομίζω θεωρητικές τοποθετήσεις κάναμε επαρκώς όσοι το θέλησαν χθες και προχθές. Σήμερα ας προσπαθήσουμε να είμαστε λιγάκι πιο operational, στα ελληνικά πιο εστιασμένοι σε πιο πρακτικά πράγματα για τα επόμενα βήματα των μελετών, μια που οι μελέτες ήτανε η αφορμή αυτής της διημερίδας. Θα έλεγα από την λίστα ομιλητών που έχω να παρέμβουν τα άτομα που δεν είναι μέλη της επιστημονικής επιτροπής. Δεν θα έλεγα να κρατήσουμε πέντε λεπτά όπως ήτανε η υπόσχεση η χθεσινή, αλλά σας παρακαλώ έκκληση τρία λεπτά μην τα ξεπεράσουμε. Τα μέλη της επιστημονικής θα έχουμε την δυνατότητα να μιλήσουν και στο στρογγυλό τραπέζι απλά για να κερδίσουμε χρόνο το λέω αυτό. Επομένως να ξεκινήσουμε. •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ.
ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

10:00-13:00
πρακτικά

• **Δ. ΛΑΓΟΣ.**
Καλή σας μέρα καταρχάς προς την οργανωτική επιτροπή. Επειδή τα πρακτικά και τα συμπεράσματα θέλουν έναν χρόνο για να βγουν και να διανεμηθούν, και επειδή η εργασία μας προχωράει, εξελίσσεται γρήγορα και δεν μπορεί να σταματήσει να περιμένει, θα θέλαμε αν είναι δυνατόν να μας δοθεί ένα cd με την μαγνητοφώνηση ούτως ώστε αυτές οι πολύ σημαντικές απόψεις που εκφράστηκαν εδώ να μπορέσουμε να τις μεταφέρουμε και στα υπόλοιπα μέλη της ομάδας μας και να τις λάβουμε υπόψη μας.

Δεύτερο, δυστυχώς δεν παρουσιάστηκε όλο το εύρος και το μέγεθος της έως τώρα εργασίας όλων των μελετητών, παρά τις φιλότιμες προσπάθειες που έκανε στο τέλος η κυρία Μουρμούρη και η κυρία Κουδούνη. Έπρεπε εισαγωγικά να γίνει περιγραφή του συνόλου του αντικειμένου των μελετών ώστε έχοντας το οι συμμετέχοντες στο πίσω μέρος του μυαλού τους να μπορούν να αντιληφθούν καλύτερα το περιεχόμενο του θέματος που συζητήθηκε και να ανατρέχουμε στα υπόλοιπα όταν απαιτούνται από την συζήτηση.

Η χρησιμότητα αυτών των μελετών μπορεί να είναι πολλαπλή για το κοινωνικό σύνολο καθώς η διάθεση του πλήθους των πληροφοριών που συλλέχθηκαν και παρουσιάζονται σε χάρτες και πίνακες που τον συνοδεύουν, εφόσον αυτά τεθούν ως ηλεκτρονική πληροφορία, θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν από την κοινωνία, δηλαδή από τον κάθε επαγγελματία επενδυτή για την χωροθέτηση της δραστηριότητάς του. Όταν ξεκινάει μία επένδυση, όταν πάει να αγοράσει ένα κτήμα για να κάνει κάτι να ξέρει ότι εκεί είναι αρχαιολογικός χώρος δεν μπορεί και να μην το βρίσκει στο τέλος. Οι Υπηρεσίες, που θα κληθούν να ελέγχουν δειγματοληπτικά τις μελέτες που θα εγκρίνονται με τον Νέο Τρόπο Εκδόσεως Αδειών, θα μπορούν με αρκετή ακρίβεια να προσδιορίζουν την θέση του νέου κτιρίου. Προς την Υπηρεσία, επειδή διατυπώθηκαν διαφορετικές απόψεις ως προς την αναγκαιότητα θέσπισης μορφολογικών κανόνων δόμησης, προτείνουμε ένα ποσοστό οικισμών από κάθε κατηγορία παραδοσιακοί, αξιόλογοι, ενδιαφέροντες και λοιπά, να εξαιρεθούν και να συνεχίσουν χωρίς δεσμεύσεις, όπως είναι σήμερα ή και χωρίς αυτούς τους λίγους περιορισμούς που υπάρχουν. Και σε

>

αυτούς τους άλλους, που θα θεσπίσουμε μορφολογικούς κανόνες, αυτοί να έχουν ένα χρονικό ορίζοντα δέκα έως δεκαπέντε χρόνια. Εγώ ηλικιακά να μπορώ να συμμετάσχω, ως συνταξιούχος, στην κριτική της δουλειά την οποία θα κάνουμε, γιατί θα υπογράψουμε κάποια πράγματα, και η δικιά μας υπογραφή θα δεσμεύσει την εργασία και το μέλλον κάποιων οικισμών και, εν πάση περιπτώσει, η ευθύνη είναι τεράστια, και τότε η κοινότητα των αρχιτεκτόνων της πολιτείας και της κοινωνίας να συγκρίνει το αποτέλεσμα, να κρίνει, εφαρμοσμένα πλέον, τις δύο τάσεις, απόψεις, να τις αξιολογήσει και να επαναπροσδιορίσει την πολιτική της. Να αφήσουμε όμως την δυνατότητα επιλογής, του ποιοι θα είναι και ποιοι δεν θα είναι, στις τοπικές κοινωνίες στη φάση της διαβούλευσης. Να αποφασίσουν οι Κεφαλλονίτες, να εξαιρεθεί η Άσσος ή το Φισκάρδο από το διάταγμα του εβδομήντα οχτώ ('78); Ποιοι οικισμοί να εξαιρεθούν από τους τριάντα δύο (32) που έχει θεσπίσει το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**; Οι ίδιοι να αποφασίσουν, όχι εμείς, και εκεί να μας πουν τι θέλουν. Εμείς θα έχουμε το πακέτο έτοιμο.

Δύο, στο αντικείμενο των μελετών περιλαμβάνονται παραδοτέα τα οποία δεν περιλαμβάνονται στο επιστημονικό ή τεχνικό πεδίου του αρχιτέκτονα και για τον λόγο αυτό έπρεπε να συντάσσονται ή να υπογράφονται και να πιστοποιούνται από αρμόδιους για τα θέματα, επιστήμονες μηχανικούς. Ενδεικτικά αναφέρω στους χάρτες τους οποίους μεταφέρουμε αναλογικές πληροφορίες και τις μετατρέπουμε σε ψηφιακές προς όλους. Όπως προανέφερα στην εισήγησή μου, τα επόμενα χρόνια μικρό ποσοστό νέων κτιρίων θα χτίζονται, λόγω της οικονομικής κατάστασης. Θα γίνει όμως μεγάλος αριθμός ανακαινίσεων, που θα γίνονται κυρίως από προγράμματα. Έχουμε κάνει ένα πείραμα στη Ελασσόνα, μέσα από ένα ερευνητικό πρόγραμμα, αποτυπώνοντας στις όψεις του κέντρου πώς θα μπορούσαν αυτές, με ένα πρόγραμμα αποκατάστασης όψεων, να μετεξελιχθούν και να αποκτήσουν μία εικόνα.

Λοιπόν πρέπει να γίνουμε εξωστρεφείς, να απευθυνθούμε προς νέους χρήστες κυρίως προς τις βόρειες χώρες της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης, της τρίτης ηλικίας. Για τη Φάρσα, που σας έδειξα, δεν την κάναμε την πρόταση για να απευθυνθούμε σε νέους οικιστές Έλληνες, δε θα υπάρχουν. Θα υπάρχει όμως, πιθανόν, τρίτη ηλικία στους οποίους η παραμονή εδώ μπορεί να κοστίζει η παραμονή τους εδώ όσο τα καύσιμα που θα κάψουν στην Φιλανδία. Ένα παράδειγμα θα φέρω, στην Καλαμπάκα υπάρχει μεγάλη ροή Ρώσων.

Θα κλείσω με μια φράση που είπε, πριν από ένα μήνα περίπου, ο Μανόλης ο Κορρές: η αρχιτεκτονική σήμερα δεν έχει στυλ. Τι είναι το στυλ: είναι ένα σύστημα, είναι μία γλώσσα. Σήμερα ο καθένας μας θέλει να κάνει την δική του γλώσσα χωρίς συνομιλητές.

Ευχαριστώ. •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ.
ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

10:00-13:00

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

• **Ο. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ.**

Πολύ γρήγορα, θέλω να κάνω δυο τρεις επισημάνσεις.

Η πρώτη είναι ότι αυτή ήταν μία ενδιαφέρουσα Συνάντηση αλλά, κατά την γνώμη μου, θα ήταν καλύτερα να είχε γίνει στην Αθήνα για να είναι περισσότερος κόσμος, γιατί εδώ είναι πολύ ωραία η φιλοξενία που δεχτήκαμε και τους ευχαριστούμε, αλλά νομίζω ότι απομείναμε ήδη σήμερα πάρα πολλοί λίγοι, και γενικά δεν πήρε την διάσταση που θα μπορούσε να έχει αυτός ο διάλογος, αυτό είναι το ένα.

Το δεύτερο που έχω να επισημάνω είναι ότι βρισκόμαστε στην δύσκολη θέση να κριτικάρουμε με κάποιον τρόπο –και να μας συγχωρούν– πάρα πολύ κακοπληρωμένες μελέτες συναδέλφων, στους οποίους συνάδελφους εγώ ζητώ συγγνώμη αν πω κάτι για τις μελέτες τους, γιατί ξέρουμε όλοι ότι είναι κακοπληρωμένες, και αυτό δείχνει προκειμένου να χτυπηθούν, γιατί η επιλογή έγινε βάση της μειοδοσίας, και αυτό ξευτελίζει κατά κάποιον τρόπο την αξιοπρέπειά μας, και το επάγγελμά μας, και την επιστημονική μας δραστηριότητα σαν αρχιτέκτονες και όλα τα συμπαραμαρτυρούμενα, και έτσι δεν μπορούμε να υποδείξουμε κάντε και αυτό, κάντε και εκείνο, κάντε και το άλλο.

Και το τρίτο, το σημαντικότερο, είναι ότι παίζουμε σε ένα γήπεδο. Όλα αυτά που λέμε περί αρχιτεκτονικής ή πως πρέπει να αντιμετωπιστεί η αρχιτεκτονική δημιουργία σε ένα γήπεδο που δεν είναι δικό μας. Γιατί δεν είναι δικό μας; Γιατί σήμερα είμαστε σε μία χώρα κατεστραμμένη, που καταστρέφεται μέρα με την ημέρα και που βλέπουμε όλοι –και το ξέρουμε δεν χρειάζεται να τα πω τα λέω επιγραμματικά– ότι τα δέκα

προσεχή χρόνια δεν κινδυνεύουν οι οικισμοί να χαλάσουν από εμάς και από τις επεμβάσεις του κόσμου ακόμα, ότι έχει γίνει έχει γίνει, γιατί για δέκα χρόνια δεν πρόκειται να χτίζεται ούτε τουβλάκι, και το βλέπουμε αυτό το πράγμα να γίνεται, έχουν μειωθεί οι οικοδομικές άδειες σε βαθμό δραματικό, έχουν μειωθεί οι πωλήσεις, η κτηματαγορά είναι στο μηδέν και δεν υπάρχει προοπτική, δηλαδή τα δέκα επόμενα χρόνια δεν πρόκειται σχεδόν κανείς, παρά σε κάποιες πολύ συγκεκριμένες περιοχές, να χτίζει. Το επάγγελμα καταστρέφεται, οι συνάδελφοι πηγαίνουν στην Νιγηρία ας πούμε, άκουσα έναν συνάδελφο εδώ χθες ότι έφυγε στην Νιγηρία, έναν νέο συνάδελφο και εμείς σαν χώρα τείνουμε να γίνουμε και εμείς Αφρική.

Πάνω σε αυτό όμως θέλω λοιπόν να πω ότι εκείνο που βλέπει κανείς, άμα δούμε τις αναλυτικές οδηγίες στις μελέτες, είναι ότι εντοπίζουν παρόλο που είπαμε τα γενικά για τα πολεοδομικά, για την προστασία του περιβάλλοντος και αυτά, στις αναλυτικές οδηγίες βλέπουμε ότι ζητούνται πράγματα διαμόρφωση όψεων, αναλογίες και θέση ανοιγμάτων, επιμέρους μορφολογικά και άλλα στοιχεία όπως εξώστες, κουφώματα, κλίμακες, περιφράξεις, τοποθετήσεις ηλιακών και τα λοιπά, στοιχεία εξοπλισμού και κοινοχρήστων χώρων, υλικά, χρωματισμοί. Και αυτά τα πράγματα εμένα με κάνουν να βλέπω ότι όλο το πράγμα οδηγεί είτε να φτιαχτούν κάποιοι κατάλογοι ας πούμε, κάποια φιγουρίνια για κάποια περιοχή που δεν θα απευθύνονται στον αρχιτέκτονα και στην αρχιτεκτονική δημιουργία, αλλά θα απευθύνονται στα διάφορα Ε.Σ.Χ.Α.Δ.Α. και **Ε.Σ.Χ.Α.Σ.Ε.** που θα έρθουν, και που εκεί θα φτιαχτούν πέρα από τα… γιατί εμείς λέμε να περιοριστούν οι οικισμοί, τα περιγράμματα και τα λοιπά, αλλά έχουμε και άλλους Νόμους που έχουν σχέση με τον τουρισμό, που έχει να κάνει με το τουριστικό χωροταξικό που έγινε που υπερκαλύπτουν αυτά και βλέπουμε ότι πουλήθηκε εδώ δίπλα μας νησάκι Natura στον κακομοίρη τον Εμίρη, και σηκώθηκε η τρίχα του Πανελλήνιου που δεν μπορεί να χτίσει ο κακομοίρης ο Εμίρης στο νησάκι του γιατί είναι Natura, αλλά ήδη θα έχει χτίσει, δεν ξέρω πως εξελίσσεται αυτή η ιστορία.

- **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Καταγράφουμε τα σημεία σας, μπορείτε να μας στείλετε σχόλια και προτάσεις, αν θέλετε και γραπτά πολύ ευχαρίστως. Δύο πράγματα μόνο να πω: το ένα νομίζω ότι και στις εισηγήσεις μας δείξαμε τις διαφορετικές μας προθέσεις για το πού θέλουμε να καταλήξουμε, και δεύτερον όταν εκτιμήσαμε, προ-εκτιμήσαμε, τις αμοιβές, τηρήσαμε όλα όσα προβλέπονται από την Νομοθεσία, και οι εκπτώσεις που προέκυψαν ήταν η επιλογή των γραφείων που μας παρουσίασαν. •

- **Ο. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ.** Μα για την Νομοθεσία το λέω, αυτό δεν σας είπα να την αλλάξετε, κάντε μια διαπίστωση. Λέμε ότι το γήπεδο δεν είναι δικό μας λοιπόν αυτό λέμε. Λοιπόν θέλω να πω και ένα τρίτο πράγμα μου επιτρέπετε; το τρίτο πράγμα που θέλω να πω είναι ότι αν θέλουμε να δούμε ένα πράγμα πως πάει πρέπει να κάνουμε κριτική στους παρελθόντες Νόμους. Μία διαπίστωση που μπορεί να κάνει κανείς είναι ότι η καταστροφή μέσα σε εισαγωγικά αυτών των οικισμών που δε θεωρούνται παραδοσιακοί και δεν έχουνε διατάγματα, των μικρών οικισμών, αυτή η αστικοποίηση που έχει προκύψει και αυτά τα παραδείγματα που είδαμε κυρίως οφείλονται στο ότι μετά το Γ.Ο.Κ. του εβδομήντα έξι ('76) καταργήθηκε το σύστημα των πτερύγων για αυτούς τους οικισμούς. •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ	**ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ**	**ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ.
ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

10:00-13:00

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

- **Μ. ΚΑΣΟΛΑ.** Καλημέρα σας. Πριν από κάποια χρόνια σκέφτηκα να γράψω ένα θέμα με τον τίτλο «Η επιρροή της ζαχαροπλαστικής στη σύγχρονη ελληνική αρχιτεκτονική». Έκτοτε άνοιξα κάποια Φ.Ε.Κ. και χάθηκα σε έναν λαβύρινθο νομοθετικό, από τον οποίο δεν έχω καταφέρει να βγω ακόμα, όπως φαντάζομαι και πληθώρα ανθρώπων που ασχολούνται με την αρχιτεκτονική στην χώρα μας. Τώρα ως προς το συνέδριο και ως προς το θέμα του πώς γίνονται κάποια πράγματα στην χώρα. Μοιάζει να αποδεικνύουμε διαρκώς ότι είμαστε απόγονοι του Επιμηθέα και όχι του Προμηθέα, ως ότι μαθαίνουμε μετά και όχι προ, οπότε και το συνέδριο αυτό θεωρώ ότι η θέση του ήταν πριν ξεκινήσει και προκηρυχθούν οι μελέτες για να μπορέσει να γίνει ένας γόνιμος διάλογος απέναντι στο τι θέλουμε να πετύχουμε, γιατί αυτές οι ευκαιρίες στην χώρα της χαμένης ευκαιρίας επίσης που είναι η χώρα μας, θεωρώ ότι ήτανε μοναδική για να γίνει ένα ουσιαστικό σκανάρισμα για τα αξιόλογα πράγματα που υπάρχουν και ουσιαστικές μελέτες οι οποίες θεωρώ ότι θα έπρεπε να έχουνε ένα άλλο ύφος, ας πούμε με μια σύνθετη λέξη αρχιτεκτονικοκοινωνικοιστορικόανθρωπολογικού περιεχομένου, με την οποία θα μπορούσε να γίνει και μία καταγραφή των αναγκών, και γιατί αυτοί οι οικισμοί εν πάση περιπτώσει ερημώνουν, και τι θα ήτανε αυτό που θα τους ξανάκανε να αναβιώσουν. Οπότε εκεί θεωρώ ότι είναι μία χαμένη ευκαιρία και στον βαθμό που χθες ειπώθηκε ότι διακόσια ογδόντα τέσσερα (284) γραφεία θέλησαν να λάβουν μέρος ας πούμε σε αυτήν την διαδικασία, μου φαίνεται ο αριθμός διακόσια ογδόντα τέσσερα (284) ή διακόσια ογδόντα εννιά (289) είναι πιο κοντινός στις ανάγκες που θα είχε μία τέτοια διαδικασία, δηλαδή ότι δώδεκα χιλιάδες

>

εννιακόσιοι(12.900) οικισμοί δεν μπορεί με σαράντα οχτώ γραφεία να θεωρούμε ότι θα έχουμε αποτελέσματα ουσίας. Θεωρώ ότι θα γίνει εκεί πέρα μία επιφανειακή αντιμετώπιση και αναρωτιέμαι πού αποσκοπεί τελικά. Αποσκοπεί στο να βγάλουμε ουσιαστικά συμπεράσματα, ή στο να... γιατί –θα μου επιτρέψετε να σκέφτομαι ολίγον πονηρά αυτήν την εποχή που διανύουμε– γιατί στην αυγή των πλειστηριασμών των σπιτιών των κατοίκων αυτής της χώρας, εγώ δεν μπορώ παρά να σκέφτομαι ότι το να θέλω να ορίσω τους οικισμούς κατά αυτόν τον τρόπο και να σκανάρω να βρω τους αξιόλογους ότι άλλο νόημα έχει, περισσότερο να εντάξω ολόκληρες περιοχές ανά Τ.Α.Ι.Π.Ε.Δ., παρά στο να θελήσω ουσιαστικά να βρω τα προβλήματα. Λοιπόν τώρα το θέμα της παιδείας. Θεωρώ ότι είναι πάρα πολύ βασικό ως μία παθογένεια, γιατί θεωρώ όταν κακοποιείται ο κάτοικος και δεν παιδεύεται ο ίδιος στην σειρά του, θα κακοποιήσει και το περιβάλλον και τον πλούτο εν πάση περιπτώσει, που θα όφειλε να διαφυλάξει. Επίσης θεωρώ ότι η παραγωγή της αρχιτεκτονικής στην χώρα γίνεται σε μία λάθος βάση ή θεωρώ ότι η Νομοθεσία είναι πολύπλοκη και λανθασμένη, ότι δεν έχει ξεκινήσει ποτέ ένας ουσιαστικός διάλογος πάνω στον χτισμένο χώρο των αρχιτεκτόνων, διότι τα επαγγελματικά δικαιώματα είναι επίσης λάθος. Όφειλε να παράγεται ένα έργο με μία ελευθερία και να μπορούν οι αρχιτέκτονες να εκφραστούν και ο διάλογός τους θα ήταν επί του κτισμένου. Αυτό δεν έχει ξεκινήσει ακόμα, κάποια στιγμή νομίζω ότι πρέπει να ξεκινάει, γιατί όπως είπε και ο κύριος Μπίρης χθες, σταμάτησε ο διάλογος το εξήντα ('60), και έκτοτε δεν ξαναξεκίνησε. Θα έπρεπε η Πολιτεία να μεριμνήσει επιτέλους γιατί είναι προστατευόμενο το επάγγελμα του αρχιτέκτονα στην Ευρώπη έτσι θεωρείται, στην χώρα μας δεν είναι. •

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Σας ευχαριστούμε πολύ κυρία Κασόλα, καταγράφονται τα σημεία σας. Αν καταφέρουμε να φτάσουμε στην συζήτηση του στρογγυλού τραπεζιού για τα συμπεράσματα ίσως και να μπορέσουμε να αξιοποιήσουμε κάποιες από τις ευκαιρίες που μας δίνει η τριημερίδα. Είναι εδώ η κυρία Πεπέ; •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ.
ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

10:00-13:00

• **ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΠΕΠΕ.**
Καλημέρα σας, Πεπέ Αναστασία λέγομαι, εγώ δεν είμαι εκπρόσωπος κάποιου φορέα, απλώς πήρα ένα e-mail από το **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.**, και θεώρησα υποχρέωσή μου να παρευρίσκομαι. Παρευρίσκομαι λοιπόν ως ακροατής και άκουσα πολύ προσεκτικά τι ειπώθηκαν και θα ήθελα να μου δώσετε την ανάλογη προσοχή.

Θέλω να πω για το κτίριο του κυρίου Κίζη στην Βυζίτσα, το οποίο το ανέφεραν πάρα πολλοί μελετητές, το οποίο είναι έντεχνη αρχιτεκτονική, δεν είναι παραδοσιακή αρχιτεκτονική, είναι έντεχνη αρχιτεκτονική μέσα σε έναν παραδοσιακό οικισμό και επειδή τυχαία, είδα φέτος τα Χριστούγεννα το διάταγμα της Βυζίτσας, υπάρχει μία παράγραφος μέσα η οποία λέει στο διάταγμα ότι επιτρέπονται όλα τα υλικά ακόμα και το γυμνό μπετόν. Κάνω έκκληση λοιπόν στο **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** αυτήν την στιγμή, μέσα στους παραδοσιακούς οικισμούς και στους μη παραδοσιακούς οικισμούς, να μπει μία παράγραφος που να λέει: να επιτρέπεται η ελευθερία των υλικών, γιατί χωρίς τα σύγχρονα υλικά δεν υπάρχει σύγχρονη έντεχνη αρχιτεκτονική.

Το δεύτερο σημείο που θέλω να καταλήξω: εγώ έχω μία εμπειρία στην κατασκευή με βάση τα παθητικά ηλιακά συστήματα, και μάλιστα το χίλια εννιακόσια ενενήντα εννιά (1999) είχαμε πάρει πρώτο βραβείο κτισμένου έργου οικολογικής κατοικίας. Είναι ένα από το εννέα τέλος πάντων βραβεία σύγχρονης αρχιτεκτονικής. Εγώ έχω μάθει να χτίζω με εμφανές μπετόν, δεν μου αρέσει καθόλου η έκφραση που την έχει φέρει ο **Κ.ΕΝ.Α.Κ.**, ότι η στέγη είναι η πέμπτη όψη, δεν υπάρχει πέμπτη όψη. Ο άνθρωπος κάνει αρχιτεκτονική για να στεγάσει τις ανάγκες του, να βάλει πάνω από το κεφάλι του ένα στέγαστρο όπως έλεγε ο Κωνσταντινίδης, για να μην καίγεται από τον ήλιο και για μην βρέχεται. Η πέμπτη όψη είναι μόνο αν είσαι στον αέρα και στο διάστημα, από εκεί μόνο θα δεις πέμπτη όψη. Στο βουνό... εντάξει έχεις με άλλη όψη...

Προτείνω να μην υπάρχει ο **Κ.ΕΝ.Α.Κ.** μέσα στους παραδοσιακούς οικισμούς, γιατί το πρώτο βραβείο –σας μιλάω ειλικρινά– του δύο χιλιάδες (2000), αυτήν την στιγμή γίνεται ζήτα (Ζ) με το **Κ.ΕΝ.Α.Κ.** Δηλαδή το εμφανές μπετόν σε συνέχεια με την εισήγηση του κυρίου Μπίρη τον οποίον σέβομαι, δεν υλοποιείται σήμερα με το **Κ.ΕΝ.Α.Κ.**. Τουλάχιστον η έντεχνη αρχιτεκτονική στους οικισμούς τους παραδοσιακούς ή

>

τους άλλους τους αδιάφορους όπως τους λέτε κάτω των δύο χιλιάδων (2.000) κατοίκων, να μπορέσει να χτίσει το εμφανές μπετόν σαν ιστορική συνέχεια, όπως πολύ σωστά το θέτει ο κύριος Τάσος Μπίρης, γιατί πλέον τελείωσε και το εμφανές μπετόν, δεν υπάρχει με βάση την Νομοθεσία, ας υπάρχει τουλάχιστον εκεί.

Και το τρίτο σημείο... τρία σημεία θέλω να τα θίξω παρακαλώ να με ακούσετε με προσοχή. Θέλω να πω ότι η παραδοσιακή αρχιτεκτονική έχει τελειώσει, διότι έχει τελειώσει ο παραδοσιακός τρόπος ζωής, ο οποίος στηρίζεται σε μία ομαδική ζωή, δηλαδή αγροτική ζωή ομαδική, αναψυχή ομαδική, κηδείες θάνατοι, μνημόσυνα, τραγούδια, αυτά έχουν τελειώσει. Λοιπόν η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Προστασίας του Τοπίου έχει και την άλλη κληρονομιά. Η άλλη κληρονομιά μπορεί να είναι εκτός από τα τραγούδια και τα υπόλοιπα. Μπορεί να είναι και τα βιβλία και η βιβλιογραφία η οποία είναι πάρα πολύ πλούσια σήμερα. •

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Είναι πολύ σημαντικά αυτά τα σημεία σας, απλά πραγματικά έχουμε πίεση χρόνου με πολύ σεβασμό σας ακούμε και λέτε και πράγματα που έχουνε ουσία και ευχαριστούμε για την προσφορά σας... •

• **Α. ΠΕΠΕ.** Έκκληση η τρίτη ερώτηση: όποιος κάνει έντεχνη αρχιτεκτονική, δηλαδή θέλω να πω υπάρχει μια ασυνέχεια πλέον στους οικισμούς, από την παραδοσιακή αρχιτεκτονική πάμε στην έντεχνη και την έντεχνη αρχιτεκτονική θα την κάνουν μόνο οι αρχιτέκτονες. Δεν υπάρχει περίπτωση όπως είπε προηγουμένως, να την δώσουμε την αρχιτεκτονική στους κατοίκους ή να τη δώσουμε στους πολιτικούς μηχανικούς. Την έντεχνη αρχιτεκτονική πρέπει να την κάνουνε οι αρχιτέκτονες και επιτέλους να δείξουνε την αξία τους και τις γνώσεις τους γιατί θέλει μία αυτογνωσία να κάνεις αρχιτεκτονική σήμερα. Σας ευχαριστώ πολύ. •

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Ευχαριστούμε και εμείς πολύ διότι θίξατε μερικά ουσιαστικά σημεία, τα καταγράφουμε και θα προσπαθήσουμε να δούμε με ποιον τρόπο θα ενσωματωθούν στα συμπεράσματά μας και στις μελέτες κυρίως. Έχουμε την κυρία Μολλά στην συνέχεια στην λίστα μας. •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ.
ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ 10:00-13:00

• **Δ. ΜΟΛΛΑ.** Ένα πράγμα θα πω, την ευθύνη που έχει ο καθένας εδώ μέσα, ιδιαίτερα αυτή την περίοδο, δηλαδή αν πραγματικά διαπιστώσω πάλι ότι όλο αυτό είναι στον αέρα, και για τις εντυπώσεις και για να ευλογούμε τα γένια μας, νομίζω ότι πλέον θα πρέπει να αρχίσουν να υπάρχουνε επιπτώσεις για τον καθένα. Αυτό το πράγμα και εδώ θέλω να απευθυνθώ κυρίως στην Διοίκηση, έτσι όπου έχει τεράστια ευθύνη. Αυτό που μου έκανε εντύπωση και τριβελίζει, γυρνάει στο μυαλό μου ας πούμε συνεχώς, είναι ότι εξαρχής η κυρία Μουρμούρη μίλησε και είπε ότι άλλοι όμως αποφασίζουν όταν συζητήσαμε. Και για διαβούλευση για τις συζητήσεις εγώ προσωπικά όπως και άλλοι άνθρωποι, οι οποίοι έχουμε υποφέρει από την Διοίκηση πραγματικά, γιατί η κρίση εξαιτίας του τρόπου που λειτουργεί η Διοίκηση δεν την περνάμε τώρα, την περνάμε από την αρχή του επαγγέλματός μας, από την αρχή του επαγγελματικού μας βίου. Λοιπόν δεν μπορούμε να ανεχτούμε πια το να στηρίζουμε πραγματικά, να στηρίζουμε την ύπαρξη του Δημοσίου, να θέλουμε να πιστεύουμε ας πούμε σε αυτό, να πιστεύουμε, να στηρίζουμε το ότι η μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων οι οποίοι τελικά να μας προδίδουν. Από την άποψη ότι πρέπει πλέον να παίρνουνε θέση και λόγο, αυτό το πράγμα που έγινε με την διαβούλευση στους προηγούμενους Νόμους και στο σαράντα τριάντα που ήτανε ξεκάθαρο που έγινε δεκαπενταύγουστο μάλιστα η διαβούλευση, που ήταν ξεκάθαρο ποια ήταν η στάση των επιστημόνων ας πούμε, που πήρα μέρος και ποια ήτανε η θέση τους και βγήκε ο κύριος Σηφουνάκης και είπε ότι χαίρει ας πούμε ευρείας αποδοχής, που ήταν η Διοίκηση λοιπόν; Ας πούμε το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** να πει ότι λέει ψέματα ο κύριος Σηφουνάκης, και που ήταν τελικά και ο Σύλλογός μας που σε τέτοιες περιπτώσεις πρέπει να διαγράφονται οι αρχιτέκτονες αυτοί, όταν έχει πάρει σαφή θέση και ο Σύλλογος. Λοιπόν ο καθένας πλέον πρέπει να φέρει την ευθύνη της θέσης του και της στάσης του. Δεν θα κρυβόμαστε πίσω από άλλους, να είμαστε ξεκάθαροι για να υπάρχει και σεβασμός και να έχουν και νόημα αυτές οι συζητήσεις. Και επίσης επιτέλους... επιτέλους πρέπει να δώσουμε την ευκαιρία στους αρχιτέκτονες που έχει πληρώσει ο κόσμος, αυτή η κοινωνία να κάνουνε την τέχνη τους, να τους δώσουμε αυτήν την ευκαιρία. Το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** παράδειγμα, δεν καταλαβαίνω γιατί

>

δεν προσαρμόζεται στην οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά τα επαγγελματικά δικαιώματα, δεν έχει προσαρμοστεί γιατί;

Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ. Σας ευχαριστούμε πολύ... σας ευχαριστούμε πολύ. Έχουμε την πρόθεση και οι δύο φορείς να συνεχίσουμε συνεργασία και φαντάζομαι θα μπορείτε να ξανά μιλήσετε σε επόμενες δημόσιες συζητήσεις. Μία μικρή διευκρίνιση, όταν είπα άλλοι αποφασίζουν αναφέρθηκα στο ότι υπάρχει κατά το Σύνταγμα κάποια εκτελεστική αρχή, υπάρχει κάποια νομοθετική αρχή και λοιπά, αυτά τα σεβόμαστε, δεν αποφασίζει ούτε ο υπάλληλος μόνος του ούτε ένας Υπουργός μόνος του εξάλλου. Λοιπόν συνεχίζουμε, κυρία Νανοπούλου.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ.
ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

10:00-13:00

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Η.Κ. ΝΑΝΟΠΟΥΛΟΥ.
Ευχαριστώ πολύ το γραφείο Παπαγιάννη γιατί είμαι από την ομάδα της Μαγνησίας και ελπίζω να συμβάλλω στα συμπεράσματα με την τοποθέτηση αυτή. Στον ελληνικό χώρο νομίζω ότι καταγράφεται μια μοναδική σύζευξη φύσης και πολιτισμού που εκφράζει το πνεύμα του τόπου μας και η σύζευξη αυτή αναμφίβολα ενέχει μια ηθική και πνευματική διάσταση. Είναι αλήθεια ότι η φτωχή Ελλάς του παρελθόντος μας προίκισε, μας κληροδότησε έναν πολυτιμότατο πλούτο δυστυχώς. Η πλούσια Ελλάς του σύγχρονου τόπου μας έχει παράξει τα τελευταία χρόνια πάρα πολλά σκουπίδια, ροκανίζοντας συγχρόνως αυτόν τον πολυτιμότατο πόρο που είναι ο χώρος. Ο χώρος είναι ένας πόρος μη ανανεώσιμος, επομένως πολυτιμότατος. Ίσως οι σημερινές μελέτες και ο σημερινός διάλογος πολυτιμότατος για τη διαμόρφωση ενός οράματος. Ο κύριος Μπίρης το ονόμασε υπόγειους κανόνες αυτοπειθαρχίας, έλλειψης έπαρσης στην αρχιτεκτονική και σεβασμού στον τόπο και στο πνεύμα του, ο πατέρας Θεόφιλος το ονόμασε «χάρτα αξιών». Ίσως στο νέο περιβάλλον που ζούμε οι αρχές της Αειφορίας, δηλαδή του σεβασμού στην κοινωνία, στην οικονομία δηλαδή στους πλουτοπαραγωγικούς πόρους αυτού του τόπου, που δίνουν την αξία την μοναδική σε κάθε μικρή κοινωνία και την υπεραξία, που

>

μπορεί να αντλήσει από αυτούς τους πόρους. Πρέπει να τους σεβαστούμε με ιδιαίτερη προσοχή, όπως και το περιβάλλον φυσικό και δομημένο. Είναι αλήθεια ότι η αισθητική αξία της ελληνικής αρχιτεκτονικής στηρίζεται στο φως, στην καθαρότητα, σε άλλους παράγοντες αλλά ίσως και στην κεντρικότητα της φύσης. Αυτήν την κεντρικότητα της φύσης νομίζω ότι την έχουμε ξεχάσει, την έχουμε αγνοήσει στο σύγχρονο τόπο που δομούμε, και νομίζω ότι μία αξία που ίσως θα έπρεπε να ξαναδούμε, είναι αυτήν την κεντρικότητα, δηλαδή να μιλούμε για λιγότερη δόμηση, να μιλούμε για περισσότερο περιβάλλον, για λιγότερο αποτύπωμα στον χώρο με σκληρές επιφάνειες. Όταν μιλούμε για την διαμόρφωση του αστικού μας περιβάλλοντος, είτε αυτό είναι στους μικρούς οικισμούς είτε στους μεγάλους, θα πρέπει να ξαναδούμε περισσότερο το μη δομημένο παρά το δομημένο. Νομίζω ότι θα ήτανε ενδιαφέρον σε αυτήν την πρόταση που διατυπώνεται να σκεφτούμε τη μείωση των συντελεστών, τη μείωση των κινήτρων για τη μη εξάντληση των συντελεστών, και αυτό μπορεί να γίνει μόνο φορολογικά, την αναμόρφωση των υφιστάμενων οικισμών με κίνητρα προς την αναμόρφωση, και όχι σαν ένα αποτέλεσμα της κρίσης που περνούμε, αλλά σαν μία στάση απέναντι στο περιβάλλον που έχουμε καταστρέψει. Τέλος νομίζω ότι η αρχιτεκτονική μας πρέπει να αντέχει στον χρόνο και αυτό με σεβασμό και στο παρελθόν και στο μέλλον του τόπου. Σας ευχαριστώ πολύ.

- **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Σας ευχαριστούμε και εμείς πολύ. Νομίζω ότι έχουμε εξαντλήσει την λίστα παρεμβάσεων, και θα σας πρότεινα να περάσουμε τώρα στο στρογγυλό τραπέζι.

Τις απαντήσεις μπορούμε να τις εντάξουμε μέσα στις θέσεις μας κατά το στρογγυλό τραπέζι για να κερδίσουμε χρόνο; Θα το προτιμούσα αν είναι δυνατόν. Κάποια σχόλια επί πραγμάτων που ακούστηκαν. Η πρότασή μου θα ήταν, αν δεν έχεις αντίρρηση σε αυτό, να προσπαθήσουμε κατά το στρογγυλό τραπέζι να τα σχολιάσουμε όσα τυχόν θέλουμε...
Για να κερδίζουμε χρόνο, σαν μεταβατική φάση προς το στρογγυλό τραπέζι επιτρέψτε μου να πω ότι εγώ προσωπικά και οι συνάδελφοί μου από το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** που ήρθαμε σε αυτήν την διημερίδα, αισθανθήκαμε ότι κερδίσαμε όλοι μας, τουλάχιστον εμείς.
Η δική μας πλευρά αισθάνθηκε να κερδίζει.
Τι κερδίσαμε; Κερδίσαμε καταρχήν μια κοινή γλώσσα. Νομίζω ότι όλοι βοήθησαν να χτίσουμε μία κοινή γλώσσα την οποία δεν την είχαμε στην αρχή. Ο καθένας νόμιζε κάποια πράγματα για τους άλλους και νόμιζε και κάτι για τις προθέσεις των άλλων. Θέλω να ελπίζω ότι δίκη προθέσεων δεν έχουμε λόγο να κάνουμε πια, νομίζω ότι όλοι δείξαμε την καλή μας πρόθεση και όλοι καταλάβαμε τι μπορούμε να έχουμε ως κέρδος από τους άλλους, δηλαδή εμείς στο **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** από τους ακαδημαϊκούς και από το **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** εσείς του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** φαντάζομαι και από εμάς, όλοι μας και από τους μελετητές που προετοιμάζουν τις νέες προτάσεις και λοιπά.
Άρα το να φύγουμε από εδώ με αυτήν την αίσθηση ότι είμαστε ομάδες που μπορούμε *να συνεργαστούμε καλά και ισότιμα*, ο καθένας με τον ρόλο του φυσικά, είναι κάτι πολύ σημαντικό. Επίσης κατά την συζήτηση υπήρξε ένας πλούτος ιδεών κατά τον διάλογο. Αυτό όσο μπορούσαμε το καταγράψαμε, και θα προσπαθήσουμε εμείς να το

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

αξιοποιήσουμε από την πλευρά μας, και φυσικά δεν τελειώνει εδώ, θα έχουμε και κάτι πιο συγκροτημένο σαν πρόταση της επιστημονικής επιτροπής που νομίζω θα δουλέψει και πέραν της διημερίδας, θα έχουμε και άλλες ευκαιρίες επίσης δημόσιας ανταλλαγής απόψεων σαν μίνι άτυπες διαβουλεύσεις πριν από την επίσημη διαβούλευση.
Κάποιες μορφές θα βρούμε συνεργασίας εκ των πραγμάτων, νομίζω τώρα πια το νιώθουμε σαν ανάγκη και σαν χρησιμότητα όλοι μας. Βρήκα ενδιαφέρουσα την συμβολή που έκανε η ομάδα της Μαγνησίας χθες όταν μας παρουσίασε προς το τέλος ένα πινακάκι με κάποια σημεία που ήταν βασικά σημεία από το διάλογο. Κάναμε κάποιο τέτοιο πινακάκι ή κάποιας μορφής καταγραφή και εμείς από την πλευρά μας, ίσως λίγο πιο εστιασμένη στο τι θα μας ήταν χρήσιμο για την συνέχεια των μελετών και μέσα σε αυτό το καινούριο πινακάκι ή την καινούρια καταγραφή προσπαθήσαμε να ενσωματώσουμε και κάποια από τα ερωτήματα που είχα πει εγώ και κάποια από τα σημεία που ακούστηκαν και που ενσωμάτωσε και η Χριστίνα στο δικό της τον πίνακα. Έτσι λοιπόν, αυτό που προτιμήσαμε εμείς ήταν να πάμε ανά άξονα, αναφέροντας σαν πρώτα συμπεράσματα, οι πρώτες διαπιστώσεις, πρώτα σημεία εντοπισμού σημείων που χρειάζονται παραπάνω δούλεμα. Ακολουθήσαμε τους τέσσερις άξονες και πριν από τους τέσσερις άξονες ίσως να πούμε μερικές γενικές παρατηρήσεις. •

- **Μ. ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ.** Θα ήθελα πριν περάσουμε στην παρουσίαση σας, γιατί βλέπω ότι έχετε κάνει μία συγκεκριμένη δουλειά, πριν περάσουμε λοιπόν στα συμπεράσματα μάλλον θα πρέπει να δούμε πως θα συζητήσουμε. Δηλαδή, έχουμε μία επιστημονική ομάδα που πρέπει να τοποθετηθεί ούτως ή άλλως. Άρα νομίζω ότι δεν πρέπει να περάσουμε κατευθείαν στην παρουσίαση αποτελεσμάτων και να προκαταβάλουμε τον κόσμο. •

- **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Να πω πως το εννοούσα; Για την διαδικασία να σας πω πως το εννοούσα για την διαδικασία. Είναι κάποια πράγματα που ειπώθηκαν μπορεί να συμφωνήσουμε ή να διαφωνήσουμε ή να τα τροποποιήσουμε, δεν είναι τίποτα από αυτά τελικό. Ίσως και η λέξη συμπεράσματα δεν είναι η πιο κατάλληλη, ίσως διαπιστώσεις θα ήταν προτιμότερο. Εκείνο που σκεφτόμουνα αν συμφωνήσετε ήτανε είναι να εστιάσουμε ανά άξονα. Πριν από τον άξονα ειπώθηκαν κάποια πράγματα που σαν γενικές παρατηρήσεις τις κατέγραψα. Μπορεί να πάρουνε και άλλη μορφή στην πορεία, ότι θα βλέπετε κόκκινο είναι στοιχεία για τα οποία θα θέλαμε περισσότερη δουλειά και περισσότερη συμβολή και από εσάς και ακολουθεί αυτή η δομή ας πούμε η καταγραφή ανά άξονα. Και εκεί ανά άξονα είναι ίσως προτιμότερο να εστιάσουμε τον διάλογό μας, δηλαδή για κάθε έναν για τους άξονες ελπίζουμε και θα περιμένουμε έναν κύκλο και ίσως αν θέλετε για να κερδίσουμε χρόνο μπορούμε να παρουσιάσουμε τα βασικά σημεία έτσι όπως τα καταγράψαμε και μετά καθένας που παίρνει τον λόγο να μιλάει και για τους τέσσερις άξονες αλλά εμείς θα τα καταγράψουμε ανά άξονα για να μπορέσουμε να βγάλουμε τα συμπεράσματά μας. Αυτή ήταν η ιδέα, αν έχετε κάποια καλύτερη ιδέα να την ακούσουμε γιατί όχι. Αλλά κάπου θα θέλαμε να μπορέσουμε να καταλήξουμε. •

>

• **Β. ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ.** Όχι, εντάξει έχετε δίκιο σε αυτό. Η κυρία Δεσποτίδη απλώς λέει ότι μιας και δεν είναι συμπεράσματα της οργανωτικής επιτροπής θα μπορούσε…

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Δεν είναι επίσημα.

Β. ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ. Κάποιος να πει ότι είναι ουσιαστικά οι απόψεις ή αυτά στα οποία κατέληξε το υπουργείο μετά από αυτά…

Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ. Δεν είναι καν οι απόψεις.

Β. ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ. … που άκουσε που σημαίνει ότι και εγώ θα ήθελα μετά να κάνω μια τοποθέτηση το τι ακριβώς έκανα…

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Όλοι θα κάνουνε, ναι… ναι.

Β. ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ. Η κυρία Δεσποτίδη επίσης. Και τα συμπεράσματα της τριημερίδας θα πρέπει να είναι κάποια σύνθεση αυτών των απόψεων, γιατί έτσι φαίνεται πραγματικά… δεν είναι θέμα… •

Μ. ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ. Απλά εγώ δεν θα ήθελα να προκαταλάβουμε το κοινό με τον τίτλο «Συμπεράσματα Ημερίδας Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Υ.Π.Ε.Κ.Α». Κατανοώ οτι έχετε κάνει μια προσπαθεια, και δέχομαι και σέβομαι την εργασία αυτή .Ομως αυτό που θα παρουσιάσει η κυρία Μουρμούρη είναι η άποψη του **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** και οχι τα συμπεράσματα. •

Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ. Δεν λέει την άποψη επί του θέματος, εντάξει; Καταγράφουμε κάποια σημεία, αυτή ήταν η ιδέα, όχι συμπεράσματα… •

Β. ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ. Άρα τότε μπορούμε να πούμε ότι αρχίζει η κυρία Μουρμούρη με το πώς προσέλαβε όλη αυτήν τη… τα στοιχεία αυτά.

Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ. Ναι, και θα ακολουθήσει ο κύκλος.

Β. ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ. Συνεχίζουμε εμείς, σαν ας πούμε δεύτερος φορέας συνδιοργάνωσης, και μετά συνεχίζουμε με κύκλο από την επιτροπή και το κοινό με τις παρατηρήσεις τους πάνω σε αυτές τις τοποθετήσεις που μπορεί να συγκλίνουνε, μπορεί να μην συγκλίνουνε, δεν ξέρω τι…

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ.
ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

10:00-13:00

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.**
Λοιπόν γενικά σημεία. Στα γενικά σημεία εκ των πραγμάτων έγινε πολύ συζήτηση για τον όρο μορφολογία, προσπαθήσαμε να το διευκρινίσουμε. Νομίζω ότι όλοι αντιλαμβανόμαστε πια ότι η έννοια δεν είναι μόνο η μορφή, δεν είναι μόνο το επίχρισμα, δεν είναι μόνο η εικόνα, είναι και η οργάνωση, η λειτουργία και οι κοινωνικοοικονομικές συνιστώσες, τουλάχιστον αυτό το διευκρινίσαμε θέλω να ελπίζω κατά την συζήτηση. Επίσης ένα άλλο σημείο που διευκρινίστηκε είναι ότι κάπου πρέπει να λάβουμε υπόψιν μας και τον υπερκείμενο σχεδιασμό, να κάνουμε κάποια συσχέτιση πλην όμως το αντικείμενο που έχει ανατεθεί είναι τέτοιο που δεν δίνει τα περιθώρια για να παρέμβουμε στον πολεοδομικό σχεδιασμό. Μπορεί να δώσουμε θέλω να πω κάποιες κατευθύνσεις να τα λαμβάνουνε υπ όψιν τους κατά τον γενικότερο σχεδιασμό, αλλά δεν θα πάμε να αλλάξουμε τα γενικά πολεοδομικά ή τα ΣΧΟΑΑΠ μόνο από τα στοιχεία της σειράς μελετών για τα μορφολογικά, διότι μας χρειάζονται και άλλες παράμετροι για κάτι τέτοιο. Όλοι αναφέρθηκαν στο ότι θα πρέπει να συσχετίζουμε αυτούς τους κανόνες και με τον τρόπο ανάπτυξης, αρκετοί τόνισαν την ανάγκη να σκεφτούμε πώς θα διαχειριστούμε τον κίνδυνο κατά την αλλαγή και αυτό που θέλαμε να διευκρινίσουμε είναι ότι στην προκήρυξη δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην κατοικία, κατοικία και την αγροτική προφανέστερα σημαντικά και δεν είναι τόσο πολύ για τις ειδικές χρήσεις. Όπου χρειαστεί θα μιλήσουμε και για ειδικές χρήσεις αλλά το κύριο θέμα που προσπαθούμε να επιλύσουμε είναι η κατοικία.

Ακούστηκε από πολλούς και εμείς το επιθυμούμε και χαρήκαμε που είδαμε την παρουσίαση μιας από τις ομάδες που σύγκρινε τις δύο περιοχές της, τονίστηκε η ανάγκη να συντονίσουμε συναφείς περιοχές. Αυτό σημαίνει να κάνουμε κάποιες

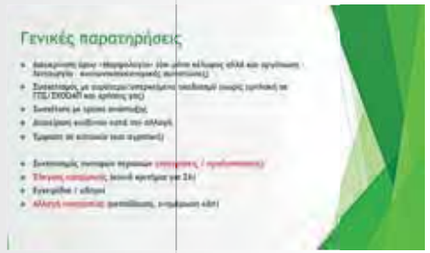

συγκρίσεις αλλά σημαίνει επίσης να έχουμε και κάποια κριτήρια για το πώς θα τις ομαδοποιήσουμε. Αν λοιπόν έχετε ιδέες για αυτές τις συγκρίσεις και τις ομαδοποιήσεις και τα κριτήρια, αυτό θα μας είναι πάρα πολύ χρήσιμο. Τονίστηκε από πολλούς, από εμάς και από εσάς η σημασία του ελέγχου κατά την εφαρμογή. Κάτι πρέπει να προετοιμάσουμε ώστε και τα Συμβούλια Αρχιτεκτονικής να έχουν κοινά κριτήρια και εκείνοι που θα μετάσχουν στην εφαρμογή με τον ένα ή τον άλλο ρόλο να λειτουργήσουν στο ίδιο μήκος κύματος. Έτσι προκύπτουν τα εγχειρίδια και οι οδηγοί που ήδη τα προβλέπουμε και στην προκήρυξη, έτσι προκύπτει και η ανάγκη αλλαγής νοοτροπίας που είναι δύσκολο θέμα, η εκπαίδευση αναφέρθηκε σημαντικά, από αρκετούς, η ανάγκη ενημέρωσης είναι ένα θέμα επίσης και θα δούμε τι άλλο μπορεί να σκεφτούμε να ενσωματώσουμε στις προτάσεις. Αυτά λοιπόν ήταν βασικά σημεία κατά την συζήτηση.

Για τον πρώτο άξονα: στον πρώτο άξονα δεν ακούσαμε πάρα πολλά σχόλια επί της μεθοδολογίας και είναι η μεθοδολογία κυρίως που θα μας ενδιέφερε εμάς. Ας πούμε χρησιμοποιήθηκε η απογραφική καρτέλα και υπάρχουν φωτογραφίες της τεκμηρίωσης και αυτό από μόνο του είναι ένα πολύτιμο υλικό, σας το είπαμε κιόλας εξαιρετικά πολύτιμο, πρέπει να μπορέσουμε να το αξιοποιήσουμε και να γίνει και κάποια στιγμή διαθέσιμο. Κάποια μελετητικά γραφεία είχαν την δυνατότητα και την επιθυμία να κάνουν και μία τυπολογία κατοικιών. Σαν πληροφορία ανάλυσης εμείς το θεωρούμε χρήσιμο και αυτό, σαν πληροφορία ανάλυσης. Το τι θα γίνει στην πρόταση είναι ένα άλλο θέμα προφανώς. Εκ των πραγμάτων οι τοποθετήσεις όλων ήταν περισσότερο για τους παραδοσιακούς οικισμούς διότι ίσως το αγαπάτε και το δουλεύετε περισσότερο το θέμα. Στην δική μας την ανάθεση όμως θέλουμε πάρα πολύ να καταλήξουμε σε κάποιας μορφής κανόνες, κατευθύνσεις, θα δούμε τι μπορεί να είναι αυτό που να αφορούν και τους μη παραδοσιακούς οικισμούς, διότι συχνότατα γίνεται μεγάλη ζημιά και σε αυτούς όπως επίσης και στο πέριξ τοπίο. Άρα κάνουμε έκκληση σε εσάς για προτάσεις που να αφορούν και τα πέραν των αποκλειστικά παραδοσιακών οικισμών.

Ένα σημείο το οποίο είναι πολύ σημαντικό και οι μελετητές και οι λοιποί παρεμβαίνοντες, και εμείς το έχουμε αναφέρει, είναι οι οριοθετήσεις οικισμών. Για να προβούμε σε κάποια οριοθέτηση των μη οριοθετημένων μας χρειάζονται κάποια κριτήρια. Δουλειά, συμβολή εκ μέρους σας για τα κριτήρια θα μας ήτανε πολύτιμη. Τα κόκκινα είναι λοιπόν εκείνα για τα οποία σας κάνουμε, ξαναλέω, έκκληση συμβολής και βαίνουμε προς την δεύτερη φάση είμαστε στην διαδικασία επεξεργασίας των προδιαγραφών της δεύτερης φάσης αν με βάση την συζήτηση,

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

τους προβληματισμούς και όσα ακούσατε ότι είναι λίγο πολύ η πρώτη φάση χωρίς τις λεπτομέρειες των μελετών. Αν έχετε προτάσεις για τις προδιαγραφές της δεύτερης φάσης παρακαλούμε πάρα πολύ στείλτε μας τη συμβολή σας όσο γίνεται γρηγορότερα.

Ερχόμαστε στον δεύτερο άξονα: την φυσιογνωμία και την αξιολόγηση. Νομίζω ότι ήτανε γενική η διαπίστωση ότι υπάρχει αλλοίωση στους οικισμούς, υπάρχει σαφής αλλοίωση και δυστυχώς σε αυτήν την αλλοίωση δεν συμμετέχουν μόνο οι μη αρχιτέκτονες, κάπου και οι αρχιτέκτονες έχουν, κατά κάποιον τρόπο, συμβάλλει σε προβληματικές μορφές δόμησης. Αντιληπτά όλα τα προβλήματα και της οικονομικής κρίσης και των πιέσεων που υφίσταται το επάγγελμα και βεβαίως θα θέλαμε και εμείς να περιφρουρηθεί ο ρόλος του αρχιτέκτονα, να δούμε πως, αν υπάρχουν κάποιες σκέψεις και για αυτό κάντε τες παρότι αφορά ένα άλλο πλαίσιο και όχι τις μελέτες των μορφολογικών κανόνων. Κάτι που τονίστηκε από αρκετούς είναι η σημασία των συνοδών κτιρίων που συνήθως έχουν ευτελή υλικά και που τραυματίζουν ίσως την αισθητική του χώρου, αν τυχόν θελήσετε να χρησιμοποιήσουμε αυτόν τον όρο. Έχουν όμως μια λειτουργικότητα και δεν μπορούμε να αποφύγουμε.

Πάντως νομίζω ότι το μεγαλύτερο πρόβλημα δεν είναι μέσα στον ιστό των παραδοσιακών οικισμών, είναι στους μη παραδοσιακούς και εκεί που δεν υπάρχει τόσο μεγάλη συνεκτικότητα. Αλλά και πάλι αν έχετε απόψεις για αυτό και θέλετε να τα ομαδοποιήσουμε με κάποιον τρόπο είμαστε ανοιχτοί στην συζήτηση. Απλά εντοπίζω επιπλέον επειδή εντοπίστηκε στην συζήτηση και το θέμα των συνοδών κτιρίων. Έχει σημασία να το αντιμετωπίσουμε διότι είναι ένα υπαρκτό πρόβλημα.

>

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Πρόβλημα;

Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.
Είναι ένα υπαρκτό θέμα.

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Γιατί εγώ επισήμανα ότι έχει μια θετική προσέγγιση

Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ. Ναι, ναι, ναι. Υπάρχει ένα θέμα τέτοιο κατασκευών.

Ομιλία εκτός μικροφώνου

Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ. Οι αποθήκες; Ο χώρος με το στέγαστρο που βάζουνε το τρακτέρ τους; Εγώ δεν αξιολογώ. Αν θέλετε να σας διευκρινίσω δεν αξιολογώ τι είναι καλό και τι είναι κακό. Λέω υπάρχει ένα θέμα, λέω υπάρχει ένα θέμα. Σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να είναι θετικό σε κάποιες μπορεί να είναι αρνητικό.

Ομιλία εκτός μικροφώνου

Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ. Σας πειράζει να το θυμόσαστε και να το γράψουμε μετά;

Ομιλία εκτός μικροφώνου

Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ. Να το γράψω.. να το γράψω. Δεν έχω το power point, τώρα έχω το PDF, να το γράψω όμως.

Μ. ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ. Αυτό ακριβώς εννοούσα. Ας κάνει μία παρουσίαση η κυρία Μουρμούρη με το τι έχει σκεφτεί το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** σε σχέση με τον τρόπο συζήτησης και στην συνέχεια η επιστημονική και η οργανωτική θα τοποθετηθούν και θα συζητήσουμε.

Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ. Τον όποιον τρόπο έχετε, πολύ ωραία. Η εντύπωσή μας ήταν ότι μπορεί να βοηθηθεί η συζήτηση εστιάζοντας σε κάποια κύρια θέματα. Προφανέστατα ότι θέλετε θα πείτε μετά στην παρέμβασή σας. Καταγράφουμε σαν σημεία για τα οποία θα χρειαζόμασταν συμβολή εκ μέρους σας, τα ενιαία κριτήρια και ποια θα ήταν αυτά για την αξιολόγηση και την ομαδοποίηση περιοχών, οικισμών και λοιπά. Ένα ας πούμε από τα κριτήρια το οποίο αναφέρθηκε αρκετά ήταν η συνεκτικότητα της φυσιογνωμίας, αλλά σίγουρα υπάρχουνε και άλλα. Σίγουρα υπάρχουν και άλλα και θα θέλαμε να μας τα καταγράψετε, να μας τα σημειώσετε, να μας τα αναφέρετε με όποιον τρόπο νομίζετε καταλληλότερο. Και επειδή συσχετίσαμε τα κτίρια και με τον πολεοδομικό ιστό, κάποιες κατευθύνσεις για τον πολεοδομικό ιστό θα ήτανε χρήσιμο νομίζουμε να καταγραφούν και με την δική σας συμβολή. Προφανώς όλα αυτά είναι αρκετά σχηματοποιημένα, προφανώς όλα αυτά έχουν γίνει σε κάποιο υστέρημα χρόνου διότι δεν είχαμε και εμείς πολύ περισσότερο από αυτό που είχατε εσείς. Προφανώς όλα αυτά είναι για να μας βοηθήσουν να θυμόμαστε σαν bullet points και όχι σαν τελική διατύπωση κάποιων αποφάσεων ή συμπερασμάτων.

Ερχόμαστε στο θεσμικό πλαίσιο προστασίας. Το θεσμικό πλαίσιο θα είναι ένα από τα κύρια παραδοτέα, αυτό είναι που θα χρειαστεί και πάρα πολύ προσοχή και πάρα πολύ καλή συνεργασία όλων μας. Επειδή απασχόλησε πολλούς το αν θα είναι Προεδρικό Διάταγμα ή Υπουργική Απόφαση ή κάτι άλλως ενδεχομένως πιο χαλαρό, πιο ευέλικτο. Η τελική νομική

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ.
ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

10:00-13:00

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

μορφή, νομίζω ότι κατανοούμε, ότι θα εξαρτηθεί από το περιεχόμενο, και εκείνο που θα θέλαμε θα ήταν πιο πολύ η βοήθειά σας για το περιεχόμενο. Αν τυχόν έχει κανονιστικούς όρους αυτό στο οποίο θα καταλήξουμε σε συνεργασία θα είναι κατά ανάγκη προεδρικό διάταγμα, αν όχι θα έχει μία από τις υπόλοιπες μορφές. Νομίζω ότι ήτανε το γενικό πνεύμα της συζήτησης ότι θα υπάρξει μία κλιμάκωση βαθμού προστασίας, δεν θα έχουμε σε όλες τις περιοχές και για όλων των τύπων οικισμούς τον ίδιο βαθμό. Αυτήν την κλιμάκωση θα πρέπει να την κάνουμε με κάποιον τρόπο με κάποιες παραμέτρους, με κάποια κριτήρια.

Τι θα μπορούσαν να είναι αυτά τα κριτήρια, ή ποιες παραμέτρους πρέπει να λάβουμε υπόψιν μας κατά την διατύπωση αυτών των όρων ή αυτών των κανόνων. Η μορφή είναι ένα θέμα, εμείς μέσα στην μορφή βάλαμε και την στέγη είτε θέλετε να την πούμε πέμπτη όψη, είτε όπως θέλετε να την πούμε δεν είναι αυτό το ζητούμενο, αλλά αν είναι χαρακτηριστικό ενοποιητικό στοιχείο για κάποιους οικισμούς σε κάποιες περιοχές το δώμα ή αν είναι η στέγη δεν μπορούμε να μην το λάβουμε υπόψιν μας φαίνεται. Ανοιχτοί όμως στην συζήτηση μαζί σας.

Ακούσαμε από αρκετούς ότι θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν και συμφωνούμε και η πυκνότητα, η κλίμακα, η ογκοπλασία, η δομή, η πολεοδομική οργάνωση πώς θα προσαρμοστεί στον χώρο με κάποια κριτήρια και λοιπά. Τα σημειώνουμε αυτά και τα αφήνουμε ανοικτά για τις δικές σας παρεμβάσεις.

Εκ των πραγμάτων θα πρέπει να αξιολογηθεί κατά κάποιον τρόπο και το τοπίο, διότι η τρίτη ομάδα του αντικειμένου μας είναι ο πέριξ χώρος που, μπορεί να είναι τα x μέτρα από το όριο, αλλά μπορεί να είναι και κάτι πολύ ευρύτερο. Για αυτό λοιπόν πάλι είμαστε ανοιχτοί για να το συζητήσουμε.

Φάνηκε ότι μάλλον συμφωνούν οι συμμετέχοντες με το ότι στο συνεκτικό τμήμα θα υπάρχουν λίγο πιο αυστηροί κανόνες και όσο βγαίνουμε προς τα έξω ίσως μεγαλύτερη ελαστικότητα. Ακούστηκε η πρόταση να αξιοποιηθούνε και οι οικισμοί που είναι ή εγκαταλειμμένοι ή κοντά σε Natura, ή έχουν μία τέτοια ιδιομορφία για να γίνει αυτό εκ των πραγμάτων. Θα πρέπει πάλι να βρούμε κάποιους όρους και κάποιους κανόνες και κάποια κριτήρια. Προς συζήτηση

>

λοιπόν και αυτό. Κάποιοι πρότειναν, για να μειωθούν οι επιπτώσεις στο τοπίο σε ευαίσθητες περιοχές, να προβλέπονται και υπόσκαφες κατασκευές. Αυτό θέλει αρκετή συζήτηση όπως το εννοούμε, απλά το σημειώνουμε και το αφήνουμε ανοικτό. Εγώ εξακολουθώ να μην έχω πάρει αρκετή συμβολή από την συζήτηση σε ότι αφορά τις εναλλακτικές μορφές ένταξης των Α.Π.Ε. είτε σε παραδοσιακούς αν θελήσουμε να μπορούν να χρησιμοποιηθούν και εκεί, είτε στους λοιπούς οικισμούς. Αυτό λοιπόν για μας είναι ένα κεφάλαιο που θέλει πάρα πολύ δουλειά, αν έχετε ιδέες ευπρόσδεκτες. Αρκετοί τόνισαν την ανάγκη να υπάρχει δυνατότητα παρεκκλίσεων υπό όρους ή εξαιρέσεων ρητών για ειδικά έργα και τρόπους επιστέγασης και την επιστέγαση, την κλίση της στέγης πολύ την έχουνε συναρτήσει περισσότερο με το πλάτος του κτίσματος. Ένα θέμα λοιπόν για το οποίο θα θέλαμε και λίγο περισσότερο πιο συγκεκριμένη πρόταση θα ήταν και αυτό. Το αναφέρω σαν στοιχείο προς συζήτηση, όχι σαν συμπέρασμα, όχι σαν τελική τοποθέτηση έτσι ούτε από εμάς ούτε από την διημερίδα.

Για την αρχιτεκτονική δημιουργία και το πώς θα ενταχθεί αυτή στους μικρούς οικισμούς. Ακούστηκε η άποψη να διαφυλάξουμε την αποτύπωση της ιστορικής συνέχειας, και νομίζω ότι δεν βγήκε κανένας να πει κάτι αντίθετο σε αυτό. Ακούστηκε η άποψη ότι θα πρέπει να προβλέψουμε για την σύγχρονη αρχιτεκτονική και νομίζω ότι σε αυτό συμφωνούμε όλοι. Θέλουμε να υπάρχει η δυνατότητα εξέλιξης της σύγχρονης αρχιτεκτονικής και πρέπει να δούμε με ποιον τρόπο ώστε να μην δημιουργούνται βλάβες. Και επίσης οι κύριες δεσμεύσεις είναι για τους παραδοσιακούς οικισμούς, τις έχουμε ήδη, ίσως θα χρειαστεί κάπου να κάνουμε κάποιες τροποποιήσεις ακούμε τα σχόλιά σας συγκεκριμένα, αλλά το κύριο κενό είναι οι ρυθμίσεις για τους υπόλοιπους οικισμούς.

Κατάλαβα νομίζω καλά, αλλά αν έχω κάνει λάθος το λέτε, ότι και στους μη παραδοσιακούς οικισμούς θα έβλεπε κανένας, θα βλέπατε ρυθμίσεις λίγο πιο αυστηρές σε περιορισμένα τμήματα των οικισμών, αλλά αρκετή ευελιξία στους υπόλοιπους οικισμούς, και ίσως ακόμα και στους παραδοσιακούς, να σκεφτόταν κανένας. Δεν ξέρω αν το ποσοστό είναι κατάλληλο, αλλά εν πάση περιπτώσει τμήμα σύγχρονων αρχιτεκτονημάτων να μπορούν να ενταχθούν και μέσα σε παραδοσιακούς οικισμούς.

Πολλοί έδωσαν έμφαση στον δημόσιο χώρο, στην αναβάθμισή του και στην αρμονική ένταξη του ιδιωτικού στο δημόσιο. Αρκετοί μίλησαν για ειδικές χρήσεις, αλλά με γενικό τρόπο, και θα μας διευκολύνατε αν τυχόν κάνετε και διευκρινήσεις για αυτές τις ειδικές χρήσεις, πως τις εννοείτε και υπό ποιους όρους. Και να σας πω την αλήθεια μου γι' αυτό το κομμάτι της ένταξης της αρχιτεκτονικής δημιουργίας και πως βλέπουμε την αρχιτεκτονική δημιουργία και την σύγχρονη αρχιτεκτονική, εγώ είμαι με μία εντύπωση ότι κάναμε πολύ γενική συζήτηση και αυτό που θα μας βοηθούσε θα ήταν αν μας κάνατε και κάποιες πιο συγκεκριμένες προτάσεις, διότι τους γενικούς στόχους είναι εύκολο να τους πει κανένας και να τους ενσωματώνει ας πούμε σε μία έκθεση αιτιολογική. Αλλά στο δια ταύτα που θα είναι η θεσμοθέτηση επιτρέψτε μου να θεωρώ ότι έχουμε κενό, και απευθύνομαι ακριβώς σε εσάς που είσαστε οι πιο έμπειροι και οι εν δυνάμει χρήστες και η εν δυνάμει παραγωγή αυτής της σύγχρονης αρχιτεκτονικής, στην συνέχεια και αυτός ήταν ο τελευταίος ο τέταρτος άξονας, εδώ σταματάμε. Ευχαριστώ που με ακούσατε, και δίνω τον λόγο τώρα στα άλλα μέλη του προεδρείου, με ποια σειρά θέλετε, ο κύριος Γκανιάτσας.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ	**ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ**	**ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ.
ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

10:00-13:00

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

- **Β. ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ.** Χαίρομαι πολύ ήθελα να είμαι αμέσως γιατί πραγματικά νομίζω ότι θέλω να λειτουργήσω λίγο συμπληρωματικά με αυτά που είπε η κυρία Μουρμούρη. Αντιλαμβάνομαι ότι υπάρχει μία ανάγκη και για την υπηρεσιακή ας πούμε ουσιαστικά… για να προχωρήσει αυτή η υπηρεσιακή κατάσταση των μελετών και τα λοιπά, ότι πρέπει να προχωρήσουμε και να δούμε τα σημεία σύγκλισης και τα λοιπά.

Εμένα θα μου επιτρέψετε για λόγους συμπληρωματικότητας να εστιάσω λίγο στα σημεία απόκλισης. Δηλαδή όταν λέω σημεία απόκλισης εννοώ, σε αυτήν την ημερίδα, εκτός από τα σημεία σύγκλισης υπήρχαν αντιρρήσεις που αφορούν την φύση των μελετών, το περιεχόμενο των μελετών και τον στόχο των μελετών, ακούστηκαν στη συζήτηση, ακούστηκαν και από τους… αυτούς τους οποίους συζητήσανε, οπότε θα πρέπει να εστιάσω σε αυτό, αλλά σας λέω ότι ο στόχος μου είναι τελικά η σύγκλιση, απλώς δεν θέλω να αφήσω έξω τίποτα σημαντικό από αυτό τον διάλογο που αναπτύχθηκε. Και λέγοντας για αυτόν τον διάλογο να τονίσω ευθύς αμέσως γιατί αυτή η πολιτική έννοια, η ρηχή του διαλόγου, με έχει εκνευρίσει αρκετά. Κάποια στιγμή ξανά πήγα ας πούμε στους πλατωνικούς διαλόγους για να δω επιτέλους τι είναι αυτός ο διάλογος. Λοιπόν το έχω συμπυκνώσει σε έναν αρκετά εύληπτο σχήμα μπορεί να το καταλάβει και η κόρη μου που είναι στην τρίτη γυμνασίου και λέει: ο διάλογος: για να είναι διάλογος πρέπει πρώτον να έχει κοινό στόχο, συμφωνημένο, κοινό στόχο. Δεύτερον κοινή γλώσσα. Τρίτον ο καθένας που μετέχει στον διάλογο να είναι έτοιμος να αλλάξει την γνώμη του ενόψει της διατύπωσης της γνώμης του άλλου. Και αν δείτε καλά τους Σωκρατικούς διαλόγους, ο Σωκράτης δεν κάνει χρήση της υπεροχής του στην διαλεκτική για να ταπώσει τον αντίπαλο, αλλά ανεβάζει την εντύπωση του αντιπάλου του ακόμα και αν είναι αντίθετη στο ίδιο επίπεδο με την δική του για να συνδιαλλαγή μαζί. Λοιπόν μιλάω… αυτός είναι ο διάλογος και το τελευταίο κομμάτι είναι ότι πρέπει να είναι έτοιμοι οι συνδιαλεγόμενοι για ένα αποτέλεσμα που δεν το έχουνε προβλέψει. Αυτός είναι ο γνήσιος διάλογος και το λέω γιατί ακούστηκε η διαβούλευση… διάλογος, διαβούλευση αρχίζει εδώ ο διάλογος, μιλάμε μεταξύ μας, οι τρεις, οι δύο, οι πέντε δεν έχει σημασία, πρέπει πραγματικά αν είναι να πάρουμε ότι είναι να πάρουμε να το έχουμε σε αυτό το θέμα.

>

Αρχίζω λοιπόν με το θέμα της φύσης αυτών των μελετών. Θα μπορούσε κάποιος να κάνει εύκολη κριτική. Οι μελέτες είναι αυτές δεν είναι χωροταξικές, δεν είναι πολεοδομικές, δεν είναι αστικού σχεδιασμού, δεν είναι προστασίας φυσιογνωμίας, είναι όλα αυτά μαζί, είναι και οι τρεις μαζί, είναι και οι τέσσερις μαζί, πράγμα που ακούστηκε. Πολύ δικαιολογημένα και από τους μελετητές οι οποίοι πήραν κάτι προδιαγραφές που αν κάποιος τις διαβάσει και θέλει να είναι πολύ συνεπής και είναι ένας καλός μαθητής ας πούμε και τα λοιπά, λέει πρέπει να κάνω και αυτό, πρέπει να κάνω και εκείνο, πρέπει να κάνω και το άλλο. Από την άλλη μεριά όμως εγώ αντιλαμβάνομαι ότι αυτό δεν είναι ένα είδος προχειρότητας, αλλά είναι ένα είδος ανάγκης και είναι και ένα νέο είδος ανάγκης μελετών να σας το πω και έτσι. Έχουμε περάσει από την εποχή που ουσιαστικά οι μελέτες ακολουθούσαν την λογική χωρο…βαλκανικός σχεδιασμός, χωροταξικός σχεδιασμός, πολεοδομικός σχεδιασμός, αστικός σχεδιασμός και με χρόνια και ζαμάνια και καιρούς ας πούμε, φτάναμε εκεί που φτάναμε, έτσι. Προβλέπαμε κάποια πράγματα αλλά δεν νομίζω ότι έχει κανένας ωφεληθεί πάρα πολύ από αυτήν την αναγκαστικά ας πούμε την διαστρωμάτωση από το γενικό στο ειδικό. Αυτή η φύση των μελετών λοιπόν θα μπορούσα να την πω *μελέτη φυσιογνωμίας*, αρχίζει από τις οντότητες, είτε αυτές οι οντότητες είναι περιφερειακές ενότητες, είτε είναι οικισμοί, είτε είναι ας πούμε θέματα που πρέπει οπωσδήποτε να διαπραγματευτούμε, δηλαδή το χτισμένο απόθεμα, το φυσικό τοπίο και όλα αυτά που δεν τα είχαμε βάλει μέσα. Δηλαδή με μία έννοια αυτές οι μελέτες, η φύση αυτών των μελετών, έχει ένα επιχειρησιακό χαρακτήρα να δούμε τι έχουμε κυριολεκτικά. Οπότε πριν κάποιος βιαστεί να πει ότι μα είναι πρόχειρες μα είναι εδώ… κάπως έτσι, δηλαδή είναι ένα πρόχειρο σκανάρισμα έτσι ώστε να μπορέσει πραγματικά μέσα από όλη αυτήν την συλλογή του υλικού να μπορεί να καταλήξει κάπου. Το πρόβλημα λοιπόν σε αυτό δεν είναι η πληρότητα της κάθε επιμέρους μελέτης, δηλαδή αυτές οι μελέτες που παρουσιάστηκαν θα μπορούσε κάποιος να πει: με συγχωρείτε αλλά πολεοδομικά χάσκετε, δεν το έχετε αναλύσει πλήρως, οικονομικά δεν το έχετε αναλύσει πλήρως, δεν έχετε μαζέψει όλα τα υλικά. Και οι μελετητές με την σειρά τους θα πούνε συγγνώμη, άμα τα κάναμε όλα αυτά θα θέλαμε κάτι για αυτό και τα λοιπά. Λοιπόν… για αυτό λοιπόν και δέχομαι και συμφωνώ απόλυτα μαζί σας και χαίρομαι που συμφωνούμε, το ζήτημα ήτανε μεθοδολογίας.

Μεθοδολογία τι σημαίνει; Πως από ένα τεράστιο υλικό καταφέρνω και βγάζω χρήσιμα συμπεράσματα, γιατί η λογική του ότι πάω σε όλους τους οικισμούς και κάνω όλα τα επίπεδα σχεδιασμού, στον κάθε οικισμό και τα λοιπά χαρήκαμε. Τελειώσαμε, δηλαδή δεν κάνουμε τίποτα, και δεν μπορούμε να ανταποκριθούμε και στην ζώσα πραγματικότητα. Αυτό είναι ένα μεγάλο άλλο πρόβλημα. Δηλαδή άμα κάνω χρόνια να κάνω χωροταξικό σχεδιασμό, ώσπου να τον τελειώσω έχει αλλάξει η πραγματικότητα, και θέλω άλλο μετά και αναθεωρείται μετά από είκοσι χρόνια και τα λοιπά. Εγώ δέχομαι αυτήν την δυναμική φάση των μελετών, και δέχομαι ότι είναι αυτή η θέση της μεθοδολογίας. Λοιπόν για αυτό και τόνισα πάρα πολύ και τις δύο φορές που μίλησα, ότι η ανάλυση δεν πρέπει να είναι στο κεφάλι μας με την έννοια ούτε της πληρότητας ούτε της εξαντλητικότητας.

Πρέπει να είναι ανάλυση στοχευμένη, την έχω ονομάσει προθετική. Κάνω ανάλυση ενόψει του ότι στοχεύω να κάνω ένα πολύ συγκεκριμένο στόχο, αυτό είναι το θέμα. Αυτό όμως

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

μεθοδολογικά είναι πάρα πολύ βαρύ, είναι πάρα πολύ δύσκολο, και αφορά το θέμα της αντιπροσωπευτικότητας, κανένας δεν περιμένει να πάει σε πεντακόσιους, ας πούμε δεν ξέρω σαράντα οικισμούς στην πραγματικότητα. Άμα βάλετε κάτω τα ρολόγια, δηλαδή και ειδικά τα μελετητικά γραφεία που έχουν σε τρεις μήνες έξι μελέτες είναι γελοίο, δηλαδή δεν βγαίνει το εικοσιτετράωρο, δεν βγαίνουν οι μήνες.

Λοιπόν από την άλλη μεριά όμως περιμένει να έχει ένα πολύ ισχυρό μεθοδολογικό υπόβαθρο ώστε να καταφέρει να βρει τα θέματα της αντιπροσωπευτικότητας. Αυτό είναι το σημαντικό που ζητάμε, δηλαδή ζητάμε να πάμε γρήγορα εκεί. Εκεί λοιπόν το θέμα είναι για μας όλους και τα λοιπά και ακούστηκε από διά… όχι να υπερθεματίζουμε και να μαξιμαλίζουμε, ότι θα έπρεπε να γίνει και εκείνο και εκείνο και εκείνο, αλλά να δούμε λιγάκι αυτό που μας ενδιαφέρει, μήπως αυτού του είδους οι μελέτες οι οποίες είναι bottom up θα μπορούσε να πει κάποιος ως προς το περιεχόμενο, και όχι top down ως προς την χωροταξική και τα λοιπά, μήπως προκαλέσουν κάποια ανήκεστο βλάβη. Εμένα αυτό είναι που με νοιάζει. Δηλαδή μήπως με όλη αυτήν την καλή διάθεση να κάνουμε αυτές τις μελέτες, οι οποίες πραγματικά ας πούμε έχουν τον χαρακτήρα τους, δηλαδή και να τις πει κάποιος μελέτες φυσιογνωμίας του ελληνικού χώρου, δηλαδή με αυτήν την έννοια είναι ένα είδος ρυθμιστικού του χτισμένου περιβάλλοντος, αν το κατάλαβα εγώ καλά και αν δεν το κατάλαβα διορθώστε με, που σημαίνει ότι με ένα αντίστοιχο συμπληρωματικό ρυθμιστικό που αφορά οικονομικές δραστηριότητες και ανάπτυξη έχει τελειώσει. Το ένα δηλαδή είναι το αναπτυξιακό και το άλλο είναι του χώρου. Αυτά τα δύο δηλαδή είναι υπέρ αρκετά πραγματικά για να μπορούμε να ρυθμίσουμε τον χώρο σε όλες του τις διαστάσεις.

Ομιλία εκτός μικροφώνου

Β. ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ. Ναι… ναι, ακριβώς δηλαδή ο χαρακτήρας του γιατί σας λέω τι βγαίνει διαβάζοντας τις προδιαγραφές και τα λοιπά. Λοιπόν… άρα λοιπόν ουσιαστικά εκεί είναι το θέμα, δηλαδή πως αυτό το θεσμικό πλαίσιο δεν θα προτρέξουμε πραγματικά να μας δεσμεύσει, και εγώ δέχομαι αυτό που είχε πει η κυρία Μουρμούρη, και θα το πω στο τελευταίο σημείο της σημερινής συνάντησης, ότι πρέπει να

>

κάνουμε αυτήν την προβολή και να δούμε μην τυχόν και κάνουμε ένα πλαίσιο το οποίο δεν θα μας επιτρέψει να κάνουμε τον στόχο, ο οποίος στόχος μπορεί να δικαιολογούσε την προχειρότητα εντός εισαγωγικών και την ιδιομορφία αυτών των μελετών, αλλά αν το αποτέλεσμα είναι συγκεκριμένο την πατήσαμε. Δηλαδή καλύτερα τότε να κάναμε αυτό που μαξιμαλίζουμε όλοι, κανονική πολεοδομική μελέτη, κανονική χωροταξική μελέτη και όπου βγάλει και όποτε βγάλει. Άρα λοιπόν εκεί πέρα πραγματικά θέλω να πω και τα άλλα τα ζητήματα.

Η φύση λοιπόν αυτών των μελετών μια και έχει αυτήν την ιδιομορφία όπως καταλαβαίνετε έχει και το άλλο το αντίστοιχο. Τι ειδικότητες είναι αυτές που μπορούν να κάνουν αυτού του είδους τις μελέτες; Δεν είναι το τυπικό, δηλαδή Κατηγορία εφτά (07), Κατηγορία έξι (06), Κατηγορία ένα (01), Κατηγορία δύο (02), είναι πολύ ειδική αυτή η μορφή των μελετών. Βέβαια το Υπουργείο δεν μπορεί να κάνει τίποτα άλλο, πρέπει να δουλέψει με τριάντα τρία δεκάξι (3316)[1], και με τα γραφεία τα μελετητικά, έτσι. Άρα το τι ειδικότητες είναι οι μελετητές για να κάνουν τις μελέτες υπάρχει ένα ζήτημα, έτσι. Επίσης υπάρχει τι ειδικότητα έχει ο Σύμβουλος που επιβλέπει αυτές τις μελέτες, δηλαδή τι ειδι… πρέπει να έχει… τι πρέπει να έχει; Πτυχίο Έψιλον (Ε΄) στην κατηγορία Γ΄; Αρκεί κάποιος για να κάνει αυτήν την δουλειά της μεθοδολογίας, της πολύ δύσκολης ας πούμε, που λέμε ακριβώς επειδή είναι ειδική φύση των μελετών; Με αυτήν την έννοια έχουν νόημα οι φωνές που λένε: με συγχωρείτε δίνετε έντεκα εκατομμύρια ευρώ (11.000.000 €) για αυτές τις μελέτες. Με έντεκα εκατομμύρια (11.000.000) θα μπορούσατε να προσλάβετε δεκαπέντε χιλιάδες (15.000) αρχιτέκτονες μιας και δεν χρειάζεται το πτυχίο Ε΄ για να κάνεις αυτές τις μελέτες, ούτε το Δ΄, δεκαπέντε χιλιάδες (15.000.000) αρχιτέκτονες σε τοπικό επίπεδο, να τους ξαμολήσει κάποιος και να μαζέψει όλα τα στοιχεία πραγματικά. Σε έναν χρόνο με τα λεφτά αυτά έχει αμείψει δεκαπέντε χιλιάδες (15.000) αρχιτέκτονες και έχει ξεμπερδέψει. Γιατί πρέπει να καταλάβουμε ότι αυτή η δουλειά που το Υπουργείο έχει αναθέσει αυτές τις μελέτες είναι δουλειά του Υπουργείου. Δηλαδή όταν λέμε για αναλογίες σε άλλες χώρες δεν υπάρχει καμία άλλη χώρα που να αναθέτει την δικιά της δουλειά του κρατικού μηχανισμού δηλαδή σε μελετητικά γραφεία. Εμείς δηλαδή έχουμε δώσει μία υπεργολαβία ουσιαστικά με τα δεδομένα που αναγνωρίζουμε όλοι, και τον αγώνα που κάνει και η κυρία Κουδούνη και η κυρία Μουρμούρη, με τους λίγους υπαλλήλους που δεν μπορεί ούτε να επιβλέψει, πόσο μάλλον να κάνει αυτές τις μελέτες. Αλλά ας μην ξεχνάμε όμως ότι είναι δουλειά του Υπουργείου και την λειτουργούν ουσιαστικά και οι μελετητές σα σύμβουλοι ας πούμε του Υπουργείου σε αυτό το πράγμα, δεν είναι μελέτες σαν σύμβουλος του Υπουργείου και μετά υπάρχει και ο Σύμβουλος που είναι σύμβουλος των συμβούλων του Υπουργείου, για να καλύψει τις ανάγκες ας πούμε σε αυτό το πράγμα. Άρα λοιπόν αυτή η φύση των μελετών νομίζω ότι έχει αυτήν την ιδιομορφία και θα μπορούσε αυτό να είναι ένα χρήσιμο συμπέρασμα από τις αντιρρήσεις και από τις αποκλίσεις που ακούστηκαν για τις επόμενες μελέτες. Γιατί ακόμα εδώ οι μελετητές που δεν μπορούν σε τρεις μήνες να μαζέψουν τα στοιχεία και υποβάλλουν για τις άλλες είκοσι οχτώ που θα έρθουνε για το ίδιο τρίμηνο. Αφού δεν προλαβαίνουμε πως υποβάλλουνε; Παλιά τουλάχιστον υπήρχε ότι ένα γραφείο όσο μεγάλο και να ήταν αν είχε υποχρεώσεις το εξαιρούσανε και λέγανε πάμε στο επόμενο. Τι γίνεται τώρα δηλαδή; Υπάρχει τόσο φοβερή τεχνογνωσία σε μερικά γραφεία, που πρέπει να κάνουν όλες τις μελέτες,

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ.
ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

10:00-13:00

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

1.
Ν. 3316/2002
ΦΕΚ 42Α΄
Ανάθεση και εκτέλεση δημοσίων συμβάσεων εκπόνησης μελετών και παροχής συναφών υπηρεσιών.

όταν είναι τέτοια η φύση των μελετών που δεν μπορεί να πει κανένας ποια είναι ακριβώς αυτή η τεχνογνωσία που μπορεί να κάνει αυτός σε αυτήν την μελέτη;

Όσον αφορά λοιπόν τους άξονες, και θα τελειώσω με αυτό θέλω, ότι πρέπει να γίνει ανάποδα, έτσι; Δηλαδή σκεφτήκαμε ότι όποιος κάνει το scanning, πείτε το πρόχειρο όχι με την υποτιμητική έννοια, πείτε το πρόχειρο με την έννοια του Χαϊντεγκερ, είναι το άμεσο το αναγκαίο. Όποιος το κάνει λοιπόν αυτό πρέπει να ακολουθήσει τους άξονες ανάποδα. Οι μελετητές λοιπόν πάνε μεθοδολογία καταγραφής, δηλαδή πως θα καταγράψω αφού το αντικείμενο είναι τεράστιο και εγώ πρέπει να έχω ένα αποτέλεσμα και να μην πάω βήμα, βήμα, βήμα, και να φάω χρόνια και ζαμάνια. Η μεθοδολογία λοιπόν είναι σημαντική, η αξιολόγηση, τι πρέπει να βάλω κάτω για να μπορώ πραγματικά να το… άλλο θα το προστατέψω λίγο, άλλο πολύ, άλλο περισσότερο, η διαβάθμιση αυτής της αξιολόγησης που είπαμε όλοι και λοιπά, και μετά οι προτάσεις για το πως ακριβώς θα γίνει αυτό το θεσμικό πλαίσιο που θα τον ελέγχει.

Στις προτάσεις τώρα εγώ νομίζω αφού το κάναμε αυτό, και το κάνανε οι μελετητές, πρέπει να πάμε ανάποδα. Πρέπει να δούμε ποιες είναι αυτές οι προτάσεις του θεσμικού πλαισίου οι οποίες θα μπορέσουν να επιτρέψουνε να υπάρξει αρχιτεκτονικός λόγος για την μεθοδολογία και την αξιολόγηση που θα ακολουθήσει σε τοπικό επίπεδο. και στις μικρές μελέτες. Δηλαδή ποιο θα είναι αυτό το πλαίσιο που θα επιτρέψει στους αρχιτέκτονες να έχουν έναν λόγο και μία αξιολογική έκθεση όπως προδιαγράφηκε. Μπορούν σε αυτό το πλαίσιο να μιλάνε και να συνδιαλέγονται, θα επιτρέψει στην **Ε.Π.Α.Ε.** να μπορεί να ασκήσει έλεγχο, θα επιτρέψει στα Συμβούλια της Αρχιτεκτονικής να κάνει την δουλειά της, και να μην λέει με τικ ας πούμε εντάσσεται, δεν εντάσσεται, κόβεται, κάνει και τα λοιπά και τέτοια. Άρα νομίζω ότι οι τέσσερις άξονες παραμένουνε, απλώς εγώ θα τους διάβαζα ανάποδα γιατί αυτό πρέπει να κάνουμε. Πρέπει να προλάβουμε το πιθανό αποτέλεσμα έστω και αν είναι βίτσιο όλο αυτό το αποτέλεσμα, και να έρθουμε πίσω, για να δούμε ακριβώς πως δεν θα δεσμεύσουμε, και κλείνουμε την παρατήρησή σας που λέτε: ποιο θα μπορούσε να είναι το πλαίσιο ώστε να μπορούσε να γίνει αυτό το κτίριο που μου αρέσει, ακόμα και σε προσωπικό επίπεδο.

>

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Παρατηρώ ότι βάλατε ερωτήματα και εσείς για τους ίδιους άξονες.Εγώ θα χαιρόμουνα αν καταφέρουμε σήμερα να ακούσουμε και καμία μικρούλα απάντηση στα ερωτήματα, διότι ότι υπάρχει ένα θέμα μεθοδολογίας και ένα θέμα κριτηρίων αξιολόγησης συμφωνήσαμε όλοι και για εμάς είναι από τα βασικά ζητούμενα. Αν έχετε και κάποιες ιδέες για το τι θα ήταν τέτοιες μεθοδολογίες, κριτήρια για την αξιολόγηση και λοιπά ευπρόσδεκτες. •

ΧΡ. ΜΠΕΖΑΝΤΕ. Αποτελεί μέρος, αν μου επιτρέπεται, η επομένη των μελετών. Μας είπατε και σωστά, μας είπατε ότι δεν πρέπει εδώ να παρουσιάσουμε τις μελέτες. Εκτιμώ ότι όλοι οι μελετητές έχουν σαφή άποψη για την μεθοδολογία, δηλαδή για τον τρόπο με τον οποίον επέλεξαν να συλλέξουν την κατάλληλη πληροφορία και για την αξιολόγηση δηλαδή για τα κριτήρια με τα οποία η συλλεγείσα πληροφορία οδηγεί στο συμπέρασμα για την κατηγοριοποίηση και ότι άλλο. Αλλά εδώ είπαμε ότι δεν θα παρουσιάσουμε τις μελέτες είναι… πάρα πολύ, είμαστε στην μεταβατική φάση ακόμα, δεν μπορώ να διανοηθώ όλοι οι μελετητές που παρουσίασαν ένα μέρος της δουλειάς τους δεν έχουν σαφή άποψη για αυτά τα πράγματα.

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Θα κάνουμε οργανωμένη συζήτηση ή θα πετάγεται ο καθένας; Διότι εγώ θα προτιμούσα αν θέλετε να την κάνουμε οργανωμένη, αν θέλετε να πετάγεται ο καθένας πολύ ευχαρίστως, πάμε για ξενάγηση μετά και βγάλτε ότι συμπεράσματα θέλετε και συνεχίζει και το Υπουργείο με τον τρόπο του την δουλειά του. •

Β. ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ. Να ολοκληρώσω και με τις προτάσεις.Οπως είπα πριν, ο στόχος μου ο τελικός είναι σύγκλιση και προτάσεις. Λοιπόν νομίζω ότι είναι αυτό που το ανέφερα εν μέρει και διάσπαρτα είναι τρία σημεία. Είναι σαφές για μένα ότι πρέπει να υπάρξει ας πούμε ένα πλαίσιο, δηλαδή δεν το βλέπω Προεδρικό Διάταγμα. Η πιο ευέλικτη μορφή αφού η φύση αυτών των μελετών είναι να προλάβει αυτό το δυναμικό και το ευέλικτο, δεν μπορείς να κάνεις Προεδρικό Διάταγμα που ισχύει για είκοσι χρόνια. Το Προεδρικό Διάταγμα ήταν για άλλες δουλειές για ρυθμίσεις που ίσχυαν για είκοσι χρόνια, τώρα δεν μπορείς να σχεδιάζεις για είκοσι χρόνια. Λοιπόν, άρα ουσιαστικά μιλάω για το πλαίσιο και μετά η εξειδίκευση τοπική και λοιπά που θα γίνει ως προς το τι πρέπει να κάνουμε και λοιπά.

Το δεύτερο που αφορά και το φυλλάδιο το οποίο είναι και συμβατική υποχρέωση, και εγώ δέχομαι να το δώσετε, να δούμε ποιο θα είναι το περιεχόμενο. Για να μην είναι σκιτσάκια τα οποία μερικοί μελετητές πήγαν τόσο γρήγορα στα σκιτσάκια της πρότασης, που νομίζω ότι είχα την αίσθηση να πω την αμαρτία μου ότι έκαναν τα σκιτσάκια πριν πάνε στην περιοχή μελέτης ας πούμε. Για να μην γίνει αυτό, θα μπορούσε να έχει καλές πρακτικές, κακές πρακτικές και ενδιάμεσες πρακτικές τεκμηριωμένες, δηλαδή ένα βιβλίο οδηγιών που να δείχνει πως τεκμηριώνεται μία καλή πρόταση, πως συζη… πως τεκμηριώνεται μια κακή πρόταση όταν απορρίπτεται, δηλαδή ένα καλό πρακτικό μιας Ε.Π.Α.Ε. που να λέει: απορρίπτεται αυτό διότι... Αυτά τα πράγματα θα ήτανε το καλύτερο πράγμα που θα μπορούσε να υπάρχει, όχι για τον κόσμο τον κοινό, θα πάμε μετά στα δημοτικά σχολεία και στα νηπιαγωγεία. Ας πάμε στους μελετητές

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ | ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ | ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ

το καλό παράδειγμα κατά αναλογία όπως είχα πει. Αυτό το πράγμα και πως τεκμηριώνεται, δηλαδή με ποια στοιχεία του οικισμού… με ποια στοιχεία της περιοχής συνδιαλέγεται και κάνει αυτήν την πρόταση. Έτσι το καλό το παράδειγμα και τα λοιπά και το κακό… και το τρίτο νομίζω ότι απέκλισα ήδη την λογική και των κανόνων και των απαγορεύσεων, άρα είναι σαφές ότι δεν βλέπω εγώ ούτε Προεδρικό Διάταγμα και τα λοιπά, και μιλάω για οδηγίες, κατευθύνσεις, προδιαγραφές, συστάσεις, recommendations και τα λοιπά ή υποδείξεις, έτσι ώστε να κατευθύνει κάποιος την αυτή αλλά και να την κατευθύνει και αρνητικά, για να μην έχει δυσάρεστα αποτελέσματα. Λοιπόν αυτά τα τρία κεφάλαια αν θέλετε για εμένα είναι τα κεφάλαια, στα οποία πρέπει να ενταχθούν όλες οι τελικές προτάσεις των μελετητών. •

• **Μ. ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ.** Συγγνώμη θα ζητήσω εγώ τον λόγο θα κάνω κατάχρηση ίσως του τίτλου μου, συγγνώμη κυρία Μουρμούρη, είναι πάρα πολλά τα θέματα και έχουμε αρχίσει να χάνουμε την δομή της συζήτησης. Θα πω τρία πράγματα, θα είμαι σύντομη νομίζω το ξέρετε όλοι. Θα πω τρία πράγματα απαντώντας στις πρωινές ερωτήσεις και τοποθετήσεις και προσπαθώντας να δώσω ένα πλαίσιο διαδικασίας με τον τίτλο της εκπροσώπησης της οργανωτικής επιτροπής αυτής της συνάντησης.

Πρώτον: Είναι δεδομένη η θέληση του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** να συνεργαστεί και για αυτό άλλωστε πήρε την πρωτοβουλία και ξεκίνησε όλη αυτή η ιστορία.

Δεύτερον: Οι προθέσεις μας δεν είναι να σταματήσουν οι εργασίες σήμερα το μεσημέρι. Θέλουμε να γίνει μία ολοκληρωμένη δουλειά. Ως εκ τούτου θα δοθούνε τα πρακτικά όταν θα είναι δυνατόν, διότι δεν είναι δουλειά μιας ημέρας και πέντε, ο Σύλλογος έχει αναλάβει αυτήν την δέσμευση. Θα δοθούν λοιπόν τα πρακτικά του τριημέρου και θα έχετε όλοι μία πλήρη εικόνα. Θα παρακαλούσα να ρίξουμε λίγο τους τόνους, ο Βασίλης ήταν καταιγιστικός.

Τρίτον: Είμαστε πράγματι εδώ και όχι στην Αθήνα, διότι ακόμα και τόσοι λίγοι, βλέπετε ότι υπάρχει ένα θέμα του πως θα συντονίσουμε την συζήτηση. Η ουσία του να είμαστε εδώ

>

είναι για να μπορέσουμε στο τέλος της ημέρας να υπάρξει ένα συγκεκριμένο πλαίσιο συζήτησης, στο οποίο θα επανέλθει η επιστημονική ομάδα για να δώσει πραγματικά συμπεράσματα. Το αν θα πρέπει να είχε γίνει αυτή η εκδήλωση πριν ή μετά την προκήρυξη των μελετών νομίζω ότι φαίνεται ότι ακόμα και τώρα οτι υπάρχουν περιθώρια. Η Διοίκηση του Υπουργείου, δείχνει καλή θέληση, υπάρχουν περιθώρια να γίνουν παρεμβάσεις. Από το να καθόμαστε εμείς στον Σύλλογό μας, εσεις στις σχολές σας και να κάνουμε κριτική ακόμα και εδώ, τώρα υπάρχει η δυνατότητα να παρέμβουμε. Το θέμα άσκησης της αρχιτεκτονικής από αρχιτέκτονες δεν χρειάζεται να το αναλύσω περαιτέρω, νομίζω ότι όλοι γνωρίζετε οτι ο Σύλλογος τον τελευταίο καιρό προσπαθεί ιδιαίτερα. Δεν ξέρουμε ποια θα είναι τα αποτελέσματα, νομίζω όμως ότι άνοιξε ένας διάλογος, και η κυρία Μουρμούρη πιθανά θα μπορέσει να μας βοηθήσει να μπούμε και πιο δυνατά μέσα στο Υπουργείο και να πούμε κάποια πράγματα και εκεί για τα επαγγελματικά μας δικαιώματα. Αυτά είχα σημειώσει σε σχέση με τα θέματα που μπήκαν το πρωί. Ας βάλουμε ένα πλαίσιο συζήτησης, ας ξανά δώσουμε την δυνατότητα στην επιστημονική ομάδα να πει κάποια πράγματα. Ευχαριστούμε για την προσπάθεια που κάνατε κ. Μουρμούρη, άρα πάνω σε αυτά μπορούμε να μιλήσουμε. Εσείς βάλατε κάποια κόκκινα σημεία, εμείς σαν οργανωτική έχουμε και κάποια άλλα, από την επιστημονική ομάδα μπορεί να μπούνε και άλλα κόκκινα και πιο δυνατά. Αλλά σας παρακαλώ ας συζητήσουμε πραγματικά. Θα ήθελα να γίνει συζήτηση, όχι τοποθετήσεις. Δηλαδή πιο μαζεμένα πράγματα, δεν ήρθαμε σήμερα εδώ για να τοποθετηθούμε εκ νέου, ότι ήταν να πούμε το είπαμε. Ας γίνουνε μικρές συζητήσεις ερωταπαντήσεις για να μπορέσουμε να προχωρήσουμε, αλλιώς το να σηκωθεί πάλι ο καθένας και επί πεντάλεπτου να κάνει μια τοποθέτηση δεν νομίζω ότι θα οδηγήσει πουθενά. •

Δ. ΛΑΓΟΣ. Ζητάει τον λόγο.

• **Μ. ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ.** Κύριε Λαγέ συγγνώμη, σας εκτιμώ, βλέπετε ότι δεν μιλάω καθόλου. Σε όλο το τριήμερο όλο έχω μιλήσει δέκα λεπτά, δίνω την δυνατότητα σε όλους να ακουστούν. Έχω την υποχρέωση όμως να κρατήσω μία διαδικασία, ακριβώς για να υπάρχει εξέλιξη στη συζήτηση.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ.
ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

10:00-13:00

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Εμείς θέλουμε να υπάρξει αποτέλεσμα και συνέχεια. Δεν είναι δυνατόν πρέπει να δώσουμε την δυνατότητα σε όλους να μιλήσουν. •

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Δεν σέβεστε το προεδρείο κύριε Λαγέ. Θα πάρετε τον λόγο, αλλά κάντε μου την χάρη μισό λεπτάκι. Θέλω δύο πράγματα οργανωτικά να συμφωνήσουμε μαζί για να ξέρουμε κύριε Λαγέ αν θέλετε... Δύο πράγματα οργανωτικά να συμφωνήσουμε για να μπορέσουμε να κάνουμε ακριβώς τον διάλογο που τον θέλουμε όλοι και την συζήτηση που την θέλουμε όλοι. Ένα, πείτε μου ποια στιγμή είσαστε έτοιμοι για τις δύο… •

• **Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ.** Διαδικαστικά, καταρχήν η πρόβλεψη σήμερα ήταν για την επιστημονική ομάδα να συζητήσει μεταξύ της. Από κει και μετά αν περισσέψει χρόνος και θέλουν κάποιοι να παρέμβουν από τους υπόλοιπους εμάς η οργανωτική ή τους μελετητές ή και λοιπά, κρατάμε σημειώσεις και παρεμβαίνουμε στην συνέχεια. Θέλουμε δηλαδή η προτεραιότητα σήμερα είναι να ακούσουμε την επιστημονική ομάδα μετά από όλο αυτό τι έχει να προτείνει, τι έχει να βγάλει σαν συμπέρασμα, ο στόχος. •

• **ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Παρακαλώ ακούστε τις εισηγήσεις που μας έστειλαν ο κύριος Ζήβας και ο κύριος Δεκαβάλας. •

ΕΙΣΗΓΗΣΗ Δ. ΖΗΒΑ

«Προς τους Σύνεδρους, την Πρόεδρο τα όσα σας γράφω εν συνεχεία…».

Αφήνω το εισαγωγικό, ίσως κάποια να σας είναι χρήσιμα, ίσως να βοηθήσουν στην διατύπωση κάποιων σκέψεων και κάποιων κανόνων. «Να σας πω καταρχήν πως η θέσπιση ειδικών κανόνων ή όρων δόμησης μέσα ή και γύρω από τους ιστορικούς οικισμούς της χώρας μας, αποτελεί μία απολύτως κατανοητή και επαινετή προσπάθεια και πρόθεση προστασίας της δομής και τον χαρακτήρα των οικισμών αυτών,

>

πράγμα που σημαίνει την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της χώρας ιδιαίτερα πλούσιας και ιδιαίτερα πολύμορφης. Αρκεί να θυμηθούμε τους οικισμούς των Κυκλάδων, του Πηλίου, της Ηπείρου ή των Επτανήσων για να συνειδητοποιήσουμε την έκταση αλλά και την πολυπλοκότητα του προβλήματος. Πρέπει εδώ να σημειώσω ότι προτιμώ τον όρο ειδικοί όροι δόμησης από τον όρο μορφολογικοί κανόνες δόμησης, που μπορεί να εκληφθεί ότι παραπέμπει ή υπονοεί εσφαλμένα ίσως στην θέσπιση κανόνων μίμησης των ιστορικών ή αν θέλετε των παραδοσιακών μορφών πράγμα εξαιρετικά συζητήσιμο. Δεν πρέπει να μας διαφύγει το γεγονός ότι η όλη δομή και η μορφή των ιστορικών οικισμών μας έχει διαμορφωθεί στην διάρκεια πολλών χρόνων, και εκφράζει τον τρόπο ή τους τρόπους με τους οποίους οι κάτοικοί τους αντιμετώπισαν τις ανάγκες τους χρησιμοποιώντας συγκεκριμένους κάθε φορά τρόπους δόμησης, δομικά υλικά, τεχνικές μεθόδους και την αντίστοιχη τεχνογνωσία, κοινωνικές συμβάσεις και συγκεκριμένες οικονομικές δυνατότητες.

Σήμερα όλα αυτά έχουν δραματικά μεταβληθεί, ενώ οι οικισμοί αυτοί πρέπει να εξακολουθήσουν να ζουν και να λειτουργούν εξυπηρετώντας όμως τις ανάγκες των σύγχρονων ανθρώπων. Από την άλλη μεριά δεν πρέπει να ξεχνούμε πως υπάρχουν σύγχρονες ανάγκες και δυνατότητες που και αυτές απαιτούν την ικανοποίησή τους. Ούτε μπορούμε να ξεχνούμε πως πολλοί ιστορικοί οικισμοί έχουνε εγκαταλειφτεί, ιδίως οι ορεινοί, ή κατοικούνται από ελάχιστους ανθρώπους κυρίως ηλικιωμένους, και ζωντανεύουν ορισμένες μόνο εποχές του έτους. Όλα αυτά με οδηγούν στην σκέψη ότι θα πρέπει να σκεφτούμε τρόπους προστασίας των οικισμών αυτών μέσα στα σημερινά αυστηρά καθορισμένα όριά τους και συγχρόνως να σκεφτούμε όρους δόμησης στο εκτός των οικισμών φυσικό περιβάλλον με ότι αυτό υπαγορεύει, όπου σύγχρονοι άνθρωποι με σύγχρονους τρόπους, με σύγχρονα υλικά θα μπορέσουν μέσα σε κάποια πλαίσια να εξυπηρετήσουν τις σύγχρονες ανάγκες τους σε ένα δημιουργικό διάλογο με το ιστορικό παρελθόν του τόπου. Ας μην ξεχνούμε πως έχουμε αποδεχτεί την εισαγωγή του ηλεκτρικού ρεύματος ή την εισαγωγή σύγχρονων μορφών θέρμανσης σε ιστορικά κτίρια. Μπορούμε συνεπώς να δεχτούμε και την εισαγωγή σύγχρονων υλικών που με σύνεση και ευαισθησία θα εκσυγχρονίσουν τις συνθήκες ζωής, τους ιστορικούς οικισμούς ενισχύοντας την λειτουργικότητά τους και την επιβίωσή τους ως ζωντανών κυττάρων και χωρίς καμία πρόθεση μουσειακής διατήρησης.

Θα έλεγα συνεπώς ότι απαιτούνται *δύο* ειδών ειδικοί όροι δόμησης: αυτοί που θα αναφέρονται στο κάθε αυτό *ιστορικό τμήμα* του οικισμού προσεκτικά προσδιορισμένο, και αυτοί που θα αναφέρονται στο *εκτός του οικισμού* περιβάλλον, και θα αφορούν τις σύγχρονες κατασκευές με όσους κάθε φορά ειδικούς περιορισμούς και όρους υπαγορεύει αυτό το περιβάλλον.

— **Καθηγητής ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΖΗΒΑΣ**.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ.
ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

10:00-13:00

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

ΕΙΣΗΓΗΣΗ Κ. ΔΕΚΑΒΑΛΑ

Αγαπητοί Συνάδελφοι,

Το απόγευμα της 16ης τρέχοντος μηνός παρακολούθησα με πολύ ενδιαφέρον τη συζήτηση για τη σύνταξη νέου Οικοδομικού Κανονισμού για την επικράτεια. Κατά τη συζήτηση διαπίστωσα πως πολλοί συνάδελφοι έχουν καταπιαστεί με πολύ σοβαρότητα με το θέμα παρά το γεγονός ότι ορισμένοι άλλοι πιστεύουν ότι ματαιοπονούν.

Εγώ ομολογώ ότι παρά το προκεχωρημένο της ηλικίας μου είμαι πρόθυμος να αγωνισθώ με τις πενιχρές μου δυνάμεις στο πλευρό του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** για κάτι που πιστεύω πως είναι ζωτικής σημασίας για την άνθιση εκ νέου της Αρχιτεκτονικής σ'αυτόν τον τόπο τον ευλογημένο από τους θεούς, που συστηματικά η σημερινή πολιτεία προσπαθεί να τον παραμορφώσει.

Γι'αυτό να μου επιτρέψετε να πω δυο λόγια σχετικά με το θέμα:

α) ποιος ασκεί την Αρχιτεκτονική στον τόπο μας;
β) ποιος ασκεί τον έλεγχο για την «αισθητική διαμόρφωση των κτιρίων»; και
γ) πώς προστατεύονται η παραδοσιακή Αρχιτεκτονική και τα διατηρητέα κτίρια;

Και ας ξεκινήσουμε με το (α).

Στην Ελλάδα βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας, δικαίωμα έκδοσης άδειας οικοδομής μέχρι διώροφο έχουν όλοι οι Διπλωματούχοι Αρχιτέκτονες, Πολιτικοί Μηχανικοί και Υπομηχανικοί. Από εκεί και πέρα για πολυώροφα κτίρια έχουν οι Διπλωματούχοι Αρχιτέκτονες και Πολιτικοί Μηχανικοί.

Και το θέμα είναι, εξαρτάται η Αρχιτεκτονική από τον αριθμό των ορόφων;

Όλοι θαυμάζουν την Αρχιτεκτονική των προγόνων μας – της Αρχαιότητας – αλλά δεν έχω υπ'όψιν μου να κατασκευάζουν κτίρια με περισσότερους των δύο ορόφων.

Συνάμα η Ελληνική Πολιτεία που κόπτεται μόνο για την αισθητική διαμόρφωση των κτιρίων, θεσπίζοντας διατάξεις και κανονισμούς, δίδει μόνο το 9% στην Αρχιτεκτονική όταν πρόκειται για ανάθεση έργου με τη διαδικασία της Μελέτης Κατασκευής, όπου το κόστος και ο χρόνος εκτελέσεως έχουν σημαντικό προβάδισμα.

>

Για πολυώροφα κτίρια την άδεια μπορεί να υπογράφει εκτός από τον διπλωματούχο Αρχιτέκτονα και Πολιτικός Μηχανικός. Αλλά τι αισθητική παιδεία διαθέτει ο διπλωματούχος Π.Μ. στις μέρες μας;

Την εποχή που σπούδαζα στο ΕΜΠ κατά τη δεκαετία του 1940, τα δύο πρώτα έτη των σπουδών μας, που είχαν γίνει, από τέσσερα, πέντε, ήσαν κοινά για όλες τις Σχολές για πάρα πολλά μαθήματα, έτσι ώστε οι σπουδαστές της Σχολής Π.Μ. να παρακολουθούν μαθήματα Αρχιτεκτονικής και αντίστοιχα της Σχολής Αρχιτεκτόνων, Στατικής και Εγκαταστάσεων των κτιρίων.

Εδώ ίσως θα έπρεπε να σημειωθεί ότι τα περισσότερα αρχιτεκτονικά θέματα των σπουδαστών της Σχολής Π.Μ., τα εκπονούσαν σπουδαστές της Σχολής Αρχιτεκτόνων έναντι αμοιβής. Το αντίστροφο όμως δεν ίσχυε.

Πέραν αυτού επειδή αφενός οι σπουδές δεν ήσαν δωρεάν, παρά μόνον για αποδεδειγμένα απόρους, και αυτό εφόσον είχαν μέσον όρο βαθμολογίας από 7,6 έως 10, και επειδή κανείς μας δεν ξεπερνούσε το 6,99, ήμασταν υποχρεωμένοι να δουλεύουμε ως σχεδιαστές σε Αρχιτεκτονικά Γραφεία, σε εποχή που η οικοδομή έδινε κι έπαιρνε. Αυτό μας έδινε μια επιπλέον ευκαιρία μάθησης στην πράξη, με την άμεση επαφή με το γιαπί.

Όσο για την άδεια άσκησης του επαγγέλματος, αυτή εδίδετο στους Διπλωματούχους της Σχολής Αρχιτεκτόνων, από την Πολιτεία με την επιτυχία του στις περίφημες τρεις οκτάωρες εξετάσεις, όπου δεν χάριζαν κάστανα.

Σήμερα τι γίνεται; Την άδεια άσκησης του επαγγέλματος την δίδει το Τ.Ε.Ε. με μια απλή εξέταση επί της Διπλωματικής Εργασίας. Όσον δε αφορά στους σπουδαστές εν Ιταλία, δεν ξέρω ποιο είναι το πρόγραμμα σπουδών, αλλά πολλά λέγονται που δεν είναι πολύ ευχάριστα.

Τώρα, τι γίνεται σε άλλα μέρη του κόσμου; Στη μόνη χώρα του εξωτερικού που εργάσθηκα, αφού σπούδασα μεταπτυχιακά με υποτροφία, την δεκαετία του 1950, στην Πολιτεία της Νέας Υόρκης των ΗΠΑ, τα πράγματα ήσαν πολύ απλά. Άδεια άσκησης του επαγγέλματος του Αρχιτέκτονα έχουν μόνον όσοι:

1ον) έχουν δίπλωμα από αναγνωρισμένη Αρχιτεκτονική Σχολή, συν τριετή άσκηση σε αρχιτεκτονικό γραφείο, και κατόπιν επιτυχίας τους σε πολύ αυστηρές εξετάσεις,
2ον) έχουν δίπλωμα Πολιτικού Μηχανικού με εξαετή ευδόκιμη άσκηση σε αρχιτεκτονικό γραφείο συν επιτυχία στις ίδιες αυτές εξετάσεις, και
3ον) δεν έχουν σπουδές πανεπιστημιακού επιπέδου, αλλά έχουν εργασθεί σε αρχιτεκτονικό γραφείο επί έντεκα χρόνια και επέτυχαν στις ίδιες αυτές αυστηρές εξετάσεις.

Αυτό ακούγεται λογικό εφόσον αφενός οι σπουδές χωρίς πρακτική εμπειρία δεν αρκούν για την επιτυχή άσκηση της Αρχιτεκτονικής στην πράξη, ενώ αφετέρου εάν κάποιος εργασθεί σε αρχιτεκτονικό γραφείο επί έντεκα χρόνια και παράλληλα μελετήσει Αρχιτεκτονική, εκτός Πανεπιστημίου, και επιτύχει στις πολύ αυστηρές αυτές εξετάσεις, διαθέτει τα εχέγγυα για σωστή άσκηση της Αρχιτεκτονικής.

Εδώ ας θυμηθούμε ότι ούτε ο F.L. Wright, ούτε ο Le Corbusier, αλλά ούτε και ο Mies Van der Rohe, οι πατέρες αυτοί του μοντέρνου κινήματος δεν διέθεταν Δίπλωμα Αρχιτεκτονικής.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ.
ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

10:00-13:00

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Όταν κάποτε το εισηγήθηκα αυτό σε Συνέλευση του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.**, κατηγορήθηκα ότι πάω να μειώσω την αξία του Διπλώματος των συναδέλφων, ενώ το σύστημα αυτό είναι σαφώς προς το συμφέρον των Αρχιτεκτόνων.

Προσωπικά, άσχετα προς το ότι απέκτησα άδεια ασκήσεως του επαγγέλματος από το 1948, μόνον το 1960 άσκησα το επάγγελμα ως ανεξάρτητος Αρχιτέκτων με δικό μου αρχιτεκτονικό γραφείο, και την σύνταξή μου από το ΤΣΜΕΔΕ την πήρα το 2010, πενήντα χρόνια αργότερα.

Αλλά ας επανέλθουμε στο σήμερα. Και πρώτο ερώτημα είναι: ποιες είναι σήμερα οι σπουδές του Αρχιτέκτονα στον τόπο μας; Φευ λιγότερο σοβαρές από την εποχή που σπούδαζα στο ΕΜΠ. Όχι ότι οι Καθηγητές υπολείπονται των τότε, αλλά το πρόγραμμα σπουδών δεν είναι πια πλήρες. Πολλά από τα τεχνικά μαθήματα έχουν εκλείψει με αποτέλεσμα οι Αρχιτέκτονες στην πράξη να είναι υποχείριοι των Πολιτικών Μηχανικών σε ότι αφορά στη στατικότητα των κτιρίων, και των Μηχανολόγων Μηχανικών σε ότι αφορά στις μηχανολογικές εγκαταστάσεις. Όσον αφορά πάλι τους Π.Μ. που αρχιτεκτονούν, αφού αναλάβουν τη μελέτη ενός κτιρίου, στα πλαίσια της Μελέτης Κατασκευής ή δι'απευθείας ανάθεσης, την αναθέτουν στη συνέχεια υπεργολαβικά σε δεινοπαθούντα Αρχιτέκτονα, έναντι γλίσχρας αμοιβής.

Τώρα ας δούμε τι γίνεται με τους Υπομηχανικούς, που έχουν το δικαίωμα εκπόνησης Αρχιτεκτονικής Μελέτης μέχρι διώροφο.

Τα διώροφα καθώς και τα μονώροφα κατά μεγάλη πλειοψηφία είναι η δεύτερη εξοχική κατοικία, σε κάποια ακτή, ορεινή περιοχή ή σε κάποιο από τα νησιά μας με την εξαίρετη παραδοσιακή τους αρχιτεκτονική, την οποία η Ελληνική Πολιτεία δήθεν προστατεύει. Και λέω δήθεν διότι η υφιστάμενη νομοθεσία με κανέναν τρόπο δεν την προστατεύει από την παραποίηση και την αλλοίωση εκείνων των στοιχείων που αποτελούν την Αρχιτεκτονική τους, θεσπίζοντας κανόνες και περιορισμούς.

Σαν παράδειγμα θα αναφέρω από την προσωπική μου εμπειρία δύο-τρεις περιπτώσεις όταν ασχολήθηκα με την επανάχρηση παλαιών κτιρίων.

>

εισήγηση Κ. ΔΕΚΑΒΑΛΑ

Όταν προ μερικών ετών ανέλαβα να προσθέσω έναν όροφο σε ισόγεια κατοικία στις Σπέτσες, οι όροι δόμησης για την αισθητική προστασία των Σπετσών μου επέβαλαν τα ανοίγματα να είναι 1 προς 1,5 για τα παράθυρα, και 1 προς 2 για τις θύρες, πράγμα που και τήρησα. Έλα όμως που το υφιστάμενο ισόγειο είχε παράθυρα τετράγωνα, 1 προς 1.

Όταν κάποτε ασχολήθηκα με μια υφιστάμενη διώροφη κατοικία στον Οικισμό της Μιτζέλας, που διέθετε και έναν στάβλο παραπλεύρως, το άνοιγμα του στάβλου ήταν 2 μέτρα ύψος προς 2,5 μέτρα πλάτος. Σημειωτέον ότι ο στάβλος μετατράπηκε σε καθιστικό.

Παλαιότερα ακόμη μου έλαχε να μετατρέψω στην Αίγινα μια σπογγαποθήκη σε υποδοχή Ξενοδοχείου και εστιατόριο. Εκεί τα ανοίγματα δεν ήσαν μόνο ένα, αλλά περισσότερα εν σειρά με ύψος 2 μέτρων και μεγάλο εύρος.

Αλλά ας δούμε πώς προστατεύει η Πολιτεία την παραδοσιακή μας Αρχιτεκτονική.

Όταν το 1960 παραιτήθηκα από την Δημόσια Υπηρεσία, μετά το πέρας της Αντισεισμικής Ανοικοδόμησης της Σαντορίνης, διότι κυριολεκτικά μου είχαν ψήσει το ψάρι στα χείλη, άφησα στο Γραφείο Οικισμού Θήρας μια στοίβα από σχέδια λεπτομερέστατων αποτυπώσεων της τοπικής αρχιτεκτονικής. Αυτά ήσαν το έργο ενός εξαίρετου κωφάλαλου σχεδιαστού του Υ.Ε., του Κοκορόπουλου, που επειδή στενοχωριόταν στο σχεδιαστήριο, που δεν άκουγε και δεν μιλούσε, τον είχα επιφορτίσει με αυτό το έργο. Ξεκινούσε από το γραφείο εφοδιασμένος με μια σταδία, μια μετροταινία, μια φωτογραφική μηχανή, μπλοκ και μολύβι, καθώς και έναν υπνόσακο, και επέστρεφε μετά δυο-τρεις μέρες και στρωνόταν στο σχεδιαστήριο σχεδιάζοντας τα παραδοσιακά κτίρια που είχε αποτυπώσει.

Έναν περίπου χρόνο αργότερα θέλησα με τον Σάββα Κονταράτο και τον **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** να τυπώσουμε ένα λεύκωμα για την παραδοσιακή Αρχιτεκτονική της Σαντορίνης. Όταν ζητήσαμε τα σχέδια από το Υ.Ε., μας απήντησαν ότι πολτοποιήθηκαν. Τότε θυμήθηκα πως στο γραφείο μου στην Υπηρεσία Οικισμού στην Αθήνα είχα αφήσει τρεις κούτες με φωτοαντίγραφα αυτών των σχεδίων, και ζήτησα να μας τις δώσουν. Επί ματαίω. Και οι κούτες αυτές είχαν γίνει άφαντες.

Αλλά ας δούμε τι γίνεται με την παραποίηση της παραδοσιακής μας Αρχιτεκτονικής και δη των διατηρητέων.

Πριν 25 περίπου χρόνια, στον πεζόδρομο της οδού Θεμιστοκλέους στα Εξάρχεια, είχα την ευκαιρία να ασχοληθώ με τη διασκευή διατηρητέου νεοκλασικού κτιρίου σε θέατρο.

Κατέβαλα κάθε προσπάθεια για να αναδείξω τα αυθεντικά νεοκλασικά στοιχεία της πρόσοψης, αλλά όχι μόνο.

Πλάι στο κτίριο αυτό, υπάρχει άλλο διατηρητέο νεοκλασικό που σήμερα λειτουργεί ως «Κρατικός Παιδικός Σταθμός Εξαρχείων». Το κάποτε ωραίο αυτό νεοκλασικό κτίριο είναι πλήρως παραποιημένο και παραμορφωμένο σε ότι αφορά τα νεοκλασικά του στοιχεία. Τώρα φαντάζομαι που καταξιώθηκε θα γίνει το πρότυπο για την παραμόρφωση και άλλων διατηρητέων νεοκλασικών κτιρίων από την Νεοελληνική Πολιτεία.

Αλλά ας δούμε τι γίνεται σήμερα με το θέμα αυτό. Προ τριών ετών, όταν ο συνάδελφος

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ.
ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

10:00-13:00

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Σηφουνάκης ήταν Υπουργός Χωροταξίας με προσκάλεσε σε συνάντηση που είχε σαν θέμα την «προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και την αισθητική των κτιρίων».

Όταν διαπίστωσα πως στόχος ήταν η θέσπιση νέων κανόνων και διατάξεων υπό μορφή συνταγών, δήλωσα ότι όσο Τσελεμεντέ και να διαβάσω νόστιμο φαγητό δεν θα καταφέρω να μαγειρέψω, ενώ ένας καλός μάγειρας δεν χρειάζεται τον Τσελεμεντέ, και ότι ως εκ τούτου η μόνη εγγύηση για τη διάσωση της αρχιτεκτονικής μας κληρονομιάς και την αισθητική των κτιρίων, είναι να μελετούνται από Αρχιτέκτονες επαγγελματίες, και ο αρχιτεκτονικός έλεγχος να ασκείται από Επιτροπή αποτελούμενη από Αρχιτέκτονες αναγνωρισμένου κύρους.

Μόλις το είπα αυτό πετάχτηκε ένας από τους μεγαλοσχήμονες συνεργάτες του Υπουργού και δήλωσε: «Όλες τις αηδίες τις κάνουν οι Αρχιτέκτονες», και ο Υπουργός που υποτίθεται πως είναι Αρχιτέκτων δεν αντέδρασε. Οπότε σηκώθηκα και έφυγα.

Εδώ ίσως θα έπρεπε να σημειώσω δύο τινά.

Την εποχή που σπούδαζα Πολεοδομία με υποτροφία στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου προς το τέλος του 1955, είχε προβληθεί μια ταινία για την ανακατασκευή ή μάλλον θα έπρεπε να πω αναστύλωση των κτιρίων που πλαισίωναν μια ιστορική κεντρική πλατεία της Βαρσοβίας, που είχε πλήρως καταστραφεί κατά τον πόλεμο. Το έργο της αναστύλωσης ως μελέτη και επίβλεψη το είχε αναλάβει η Σχολή Αρχιτεκτόνων της Βαρσοβίας, που με τους σπουδαστές της Αρχιτεκτονικής είχαν κάνει πλήρη αποτύπωση των ημικατεστραμμένων κτιρίων ώστε η αποκατάσταση να είναι πλήρης και αυθεντική.

Η ταινία αυτή μας ενθουσίασε όλους και το έργο αυτό το θεωρήσαμε ως πρότυπο. Λίγο αργότερα επ'ευκαιρία των διακοπών των Χριστουγέννων, βρεθήκαμε με τον Θαλή Αργυρόπουλο, τη γυναίκα του, την Μαίρη Σταύρου και τον Καθηγητή μας του Πανεπιστημίου του Λονδίνου τον Schleifenberg στη Βόρεια Γαλλία, όπου επισκεφθήκαμε τις πόλεις που είχαν ανοικοδομηθεί μετά από τις καταστροφές που είχαν υποστεί κατά τον πόλεμο.

Οι Γάλλοι είχαν εφαρμόσει τη θεωρία της ανοικοδόμησης βάσει αισθητικών κανόνων που πήγαζαν υποτίθεται από την αυτόχθονα παραδοσιακή Αρχιτεκτονική. Το αποτέλεσμα ήταν από τα ανιαρότερα που μπορεί κανείς να φανταστεί.

>

εισήγηση Κ. ΔΕΚΑΒΑΛΑ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Τότε συμφωνήσαμε και οι τέσσερις πως ή κάνεις πλήρη αναστύλωση, βάσει αποτυπώσεων και σοβαρής μελέτης, ή αναθέτεις σε αρχιτέκτονες να σχεδιάσουν σύγχρονα κτίρια.

Αυτό ακριβώς κάναμε κατά την ανοικοδόμηση της σεισμόπληκτης Σαντορίνης. Όλα τα κτίρια που είχαν καταρρεύσει ή έπρεπε να κατεδαφιστούν ως επικινδύνως ετοιμόρροπα έως την ποδιά του ισογείου, χαρακτηρίζονταν ως επισκευαστέα και ανακατασκευάζονταν αντισεισμικά μετά από πλήρη αποτύπωση που ακολουθούσαμε με άκρα σχολαστικότητα. Αντιθέτως στους νέους οικισμούς εφαρμόσαμε τη λογική της σύγχρονης αρχιτεκτονικής έκφρασης. Ό,τι φτιάχναμε όμως έπρεπε να τύχει της έγκρισης της αρμόδιας Αρχιτεκτονικής Επιτροπής που απετελείτο από τους Καθηγητές του ΕΜΠ, Τάκη Μιχελή, Δημήτρη Πικιώνη, τον Αρχιτέκτονα Επιθεωρητή. Δ. Κωνσταντινίδη και τον Αρχιτέκτονα ελεύθερο επαγγελματία Μανώλη Βουρεκά, οι οποίοι προσέφεραν τις υπηρεσίες τους αμισθί.

Για να μην υπάρχει παρεξήγηση σε ότι αφορά το ενδιαφέρον μου για την Ελληνική Λαϊκή Αρχιτεκτονική, σας αναφέρω δύο τινά.

Πρώτον. Με τη Μεταπολίτευση το 1975, στα πλαίσια του Ελληνικού Μήνα του Λονδίνου, ανέλαβα και παρουσίασα για λογαριασμό της «Ελληνικής Εταιρείας για την Προστασία του Περιβάλλοντος» μια έκθεση φωτογραφιών και σχεδίων για την Ελληνική Λαϊκή Αρχιτεκτονική, με άκρα επιτυχία.

Δεύτερον. Το 1996 με προσκάλεσαν στο Ισραήλ να κάνω μια ομιλία με θέμα: «Η επιρροή της Ελληνικής Λαϊκής Αρχιτεκτονικής στο έργο μου».

Συμπέρασμα: Μόνον αν καταργηθούν οι ειδικοί όροι και οι διατάξεις που αφορούν στην αισθητική των κτιρίων για τη διαφύλαξη της παραδοσιακής Αρχιτεκτονικής, και η Αρχιτεκτονική των κτιρίων αφεθεί ως οφείλει στην αποκλειστική δικαιοδοσία των Αρχιτεκτόνων, ο δε έλεγχος να ασκείται από Αρχιτεκτονική Επιτροπή απαρτιζόμενη από Αρχιτέκτονες κύρους, θα καταφέρουμε να έχουν αρχιτεκτονικά άρτιο περιβάλλον, και σύγχρονο αλλά και παραδοσιακό.»

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ. ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

10:00-13:00

• **Μ. ΦΡΑΝΤΖΗ.** Να σας ενημερώσω οτι έξω υπάρχει γραμματεία του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** Ξέρετε όταν πήγα κάποτε στην Κωνσταντινούπολη, φεύγοντας μου ζήτησαν να πληρώσω έναν φόρο και δεν είχα και χρήματα, τα έψαχνα για να μπορέσω να βγω από τη χώρα. Λοιπόν εντάξει δεν εννοώ ότι θα κάνετε το ίδιο. Απλά μην μας ξεχάσετε βγαίνοντας •

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Άργησα λίγο να καταλάβω τι εννοούσε. Μπαίνετε δωρεάν αλλά βγαίνετε πληρώνοντας, ωραία. Λοιπόν ευχαριστούμε πάρα πολύ. Τώρα νομίζω ότι έρχεται η ώρα του κύκλου συζήτησης. Θα ήθελα να καταγράψω ποιοι επιθυμούν να μιλήσουν ξεκινώντας από την επιστημονική επιτροπή και μετά και όλους τους υπόλοιπους και μετά θα δούμε με βάση τον διαθέσιμο χρόνο πόσος χρόνος αναλογεί για τις παρεμβάσεις. Ποιοι επιθυμούν να μιλήσουν ο κύριος Κίζης… λέγε τα ονόματα. •

• **ΠΡΟΕΔΡΟΣ.** Ο κύριος Κίζης, η κυρία Μαΐστρου, ο κύριος Μπίρης, η κυρία Κουδούνη, η κυρία Αποστόλου, ο κύριος Πρέπης. Να δω αν υπάρχει άλλος από την επιστημονική ομάδα. Ο κύριος Αδαμάκης, η κυρία Κρεμέζη, η κυρία Παλυβού, ο κύριος Λαγός, η κυρία Πεπέ, άλλος; Ωραία. Θεωρούμε λοιπόν ότι έκλεισε… •

• **Δ. ΛΑΓΟΣ.** Κυρία Μουρμούρη δεν είναι να τοποθετηθώ διαδικαστικά και επί προσωπικού. •

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Με συγχωρείτε αν είναι διαδικαστικό θα δώσουμε τον λόγο για τα διαδικαστικά, μισό λεπτάκι. Έχουμε λοιπόν ένα, δύο, τρία, τέσσερα, πέντε, έξι, εφτά, οχτώ, εννέα και δύο έντεκα. Χοντρικά έχουμε μπροστά μας μισή ώρα ας πούμε, τρία λεπτά το πολύ ο καθένας θα έχει στην διάθεσή του και πριν περάσουμε στις τοποθετήσεις δύο έχουν ζητήσει τον λόγο για οργανωτικά, διαδικαστικά και λοιπά θέματα. •

• **Κ. ΠΑΛΥΒΟΥ.** Μια πρόταση.

Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.
Ναι κυρία Παλυβού. •

>

Κ. ΠΑΛΥΒΟΥ. Μια πρόταση σύντομα και με αφορμή κάτι παράλληλο που έχει γίνει σε μία συνάντηση εργασίας για τον Παρθενώνα, τέλος πάντων πριν από χρόνια. Θα μπορούσατε μήπως ως επιτροπή οργανωτική να στείλετε στην επιστημονική επιτροπή περίπου αυτά τα οποία καταγράφονται εδώ και όσα προστεθούνε αφήνοντας από κάτω από κάθε ερώτηση… μάλλον δίνοντας ένα, δύο, τρία ας πούμε τις προτάσεις που έχουν ήδη διατυπωθεί και αφήνοντας τέταρτο και ένα κενό για κάτι άλλο ούτως ώστε μετά να απαντήσουμε πολύ συγκεκριμένα και στοχευμένα όλοι εμείς γραπτά και εσείς να κάνετε την επεξεργασία των δεδομένων πιο εύκολα. •

Β. ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ. Θα το κάνουμε έτσι και αλλιώς οπότε καλά που μας το θυμίζετε.

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Ευχαριστούμε. Αλλά θυμίζω ότι είμαι και εγώ της επιστημονικής αλλά θα με ενημερώσετε όταν θα είναι να βρεθούμε. •

• **Μ. ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ.** Συγγνώμη να το πω για να μην υπάρχουν παρεξηγήσεις αλλά Βασίλη ήσουνα καταιγιστικός. Η διαδικασία έχει ως εξής: η οργανωτική επιτροπή σκέφτηκε ότι θα πρέπει να μαζευτούμε όλοι εδώ οι ενδιαφερόμενοι, η Υπηρεσία, οι μελετητές, οι επιβλέποντες, η επιστημονική ομάδα. Να γίνει μία πρώτη καταγραφή και να μπει το πλαίσιο. Η πρόθεση του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** είναι να ξαναμαζευτούνε όλα αυτά τα δεδομένα στον Σύλλογο, γρήγορα την επόμενη εβδομάδα η την παραπάνω εβδομάδα ίσως, προεκειμένου όλα αυτά να δουλευτούνε, ώστε εγκαίρως να κατατεθούνε στο Υπουργείο, στην κρίσιμη φάση όπως λέμε πριν την έναρξη των προδιαγραφών της δεύτερης φάσης. Δεν τελειώνουμε εδώ, όλο αυτό το υλικό θα μαζευτεί και θα επεξεργαστεί. •

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Ωραία ευχαριστούμε πολύ για την διευκρίνιση, αυτή είναι και από εμάς η πρόθεση. Εννοείται ξεκίνησε μια διαδικασία διαλόγου, νομίζω φάνηκε η πρόθεση και από τους δύο. Ο κύριος Λαγός ήθελε κάτι να διευκρινίσει. •

• **Δ. ΛΑΓΟΣ.** Ναι, λυπάμαι που παίρνω τον λόγο παρόλο που συμφωνώ με τον κύριο Γκανιάτσα σε όλα όσα είπε, στο τέλος εκεί που έθεσε το θέμα των μελετητών και όλα τα υπόλοιπα πρέπει να ξεκαθαρίσουμε ότι ο μελετητής και ο εργολάβος δημοσίων έργων για το έργο που επιτελεί είναι υπάλληλος του δημοσίου, αυτό είναι ξεκάθαρο, πρώτον. Δεύτερον η διαγωνιστική διαδικασία είχε να κάνει με ένα συγκεκριμένο νομικό πλαίσιο. Θα πω στην κυρία Μουρμούρη την γνώμη μου πώς μπορεί να το αποφύγει στην επόμενη φάση, υπάρχει τρόπος. •

• **ΠΡΟΕΔΡΟΣ.** Όχι τώρα όμως. •

• **Δ. ΛΑΓΟΣ.** Λοιπόν μισό λεπτό, δεν θα το πω τώρα θα το πω στην κυρία Μουρμούρη ιδιαίτερα, υπάρχει τρόπος κατά την γνώμη μου. Τρίτον τα γραφεία τα οποία συμμετείχαν δεν ήταν τόσα πολλά, ήταν λιγότερα. Το περισσότερο που συμμετείχα ήταν ο διαγωνισμός

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

της Καρδίτσας που ήρθα δεύτερος. Είκοσι τρία (23) γραφεία και είκοσι (20) στα Τρίκαλα που ήρθα πρώτος. Μιλάω για την δεύτερη φάση του διαγωνισμού, την αξιολόγηση τεχνικής προσφοράς. Τρίτον στην Χαλκιδική, που και πρώτοι ήρθαμε σαν γραφείο και μειοδοτήσαμε, αποχωρήσαμε. Και στο Υπουργείο όταν αποχωρήσαμε είπαν ότι δεν μπορούμε να το σηκώσουμε την Χαλκιδική. Κάποιοι συνάδελφοι λένε γιατί αποχωρείτε; Σήμερα πυροβολούμαι γιατί αποχώρησα, γιατί είπα όχι να το κάνει κάποιος άλλος. Τρίτον… •

• **Μ. ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ.** Κύριε Λαγέ είναι χρήσιμες σαν πληροφορίες μπορείτε να τις καταγράψετε και να τις καταθέσετε στο υπουργείο. Χάνουμε τον ειρμό της επιστημονικής ομάδας. •

• **Δ. ΛΑΓΟΣ.** Τελειώνω. Ποιοι είστε εσείς που από την Λάρισα θα μας κάνετε αυτά τα πράγματα; Γιατί και αυτό ειπώθηκε στο περιθώριο. Λοιπόν έχω σύμβουλο καθηγητή, τριάντα εφτά χρόνια πανεπιστημιακό του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ο οποίος έκανε αυτήν την δουλειά, και τελευταία έχω συμμετάσχει σε δώδεκα ερευνητικά προγράμματα τέτοιου αντικειμένου. Λυπάμαι που το λέω τώρα στο τέλος, αλλά δεν ρωτήσατε πόσους έχουν αναγκαστεί όλα τα γραφεία να προσλάβουμε πέραν την ομάδας, που αυτή σας ζήτησαν. Μόνο η ομάδα που ήταν στον φάκελό μου, πόσοι άλλοι δουλεύουνε δεν το ξέρετε. Ευχαριστώ πολύ και λυπάμαι. •

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Κύριε Λαγέ, κύριε Γκανάτσα και όλοι σας. Θα παρακαλέσω πάρα πολύ ας είμαστε λίγο προσεκτικοί στις διατυπώσεις μας για να μην δημιουργούνται παρερμηνείες, παρεξηγήσεις και λοιπά. Το κλίμα της συνεργασίας είναι που πρέπει να διασώσουμε και να ενισχύσουμε και όχι να κάνουμε μεταξύ μας μικρο… •

Ομιλία εκτός μικροφώνου

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Εντάξει λοιπόν. Η αλήθεια είναι ότι τα μελετητικά γραφεία καθώς είχανε περιορισμένο χρόνο παρουσίασης, τον πλούτο δουλειάς ανάλυσης δεν μπόρεσαν να τον δείξουνε, και πιθανόν πολλοί από εσάς

>

να έχετε μείνει με άλλες εντυπώσεις. Το γεγονός ότι προφανέστατα χρησιμοποιήσανε μεθοδολογία για να αξιολογήσουνε, να αξιοποιήσουνε, να αξιολογήσουνε οι ίδιοι την δουλειά τους και να περάσουνε στα επόμενα βήματα, προφανώς τα χρησιμοποιήσανε. Νέες ιδέες ρωτάμε αν τυχόν υπάρχουν, για να αξιοποιηθούν και αυτές στην επόμενη φάση. Μην επιρρίπτουμε ευθύνες και ας το θεωρήσουμε ότι έληξε αυτό, μπαίνουμε στην ουσιαστική συζήτηση. Ο πρώτος λοιπόν που παίρνει τον λόγο είναι ο κύριος Κίζης, και παράκληση, ας μείνουμε όλοι μας στα τρία λεπτά, μην τα ξεπεράσουμε, και ας μείνουμε στην ουσία των θεμάτων και των προτάσεων.

• **Ι. ΚΙΖΗΣ.** Νομίζω ότι παίρνω τον λόγο για να δηλώσω ότι δεν θα μιλήσω, γιατί όλες αυτές τις δύο μέρες και τις πάρα πολλές ώρες που είμαστε μαζί έχω νιώσει ότι γίνεται αυτή η διάδραση σε ένα όπως το λέμε στρογγυλό τραπέζι. Δεν βλέπω τι το ιδιαίτερο υπάρχει αυτήν την στιγμή σε ένα καινούριο στρογγυλό τραπέζι, δυσκολεύομαι μάλιστα να στρογγυλέψω αυτό το ωραίο τραπέζι στο οποίο κάθεστε. Δεν θέλω λοιπόν να μιλήσω και να πω οτιδήποτε, αισθάνομαι ανέτοιμος, αισθάνομαι ότι οτιδήποτε ειπωθεί δίκην κλεισίματος σε αυτό το συνέδριο σε ένα στρογγυλό τραπέζι είναι ανώριμο και ανέτοιμο. Εδώ θα θυμίσω αυτά που με τον επιθετικό αλλά χρήσιμο τρόπο είπε η Δροσιά. Περιμένω την συνέχεια λοιπόν, είμαι στην διάθεσή σας και στην συνέχεια με πολύ νηφαλιότητα και ωριμότητα μέσα από τον διάλογο όπως ο Βασίλης ο Γκανιάτσας τον όρισε. Αρκετά φιλοσοφημένος πάντα ο Βασίλης, μας θύμισε ότι στον διάλογο πρέπει να είμαστε έτοιμοι να αλλάξουμε άποψη και αυτό δεν ισχύει μόνο για την επιστημονική ομάδα ή τα στελέχη, ισχύει για τους μελετητές πάνω από όλα. Σας ευχαριστώ. •

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Ευχαριστούμε και εμείς πολύ. Έτσι και αλλιώς όλοι προβλέπουμε συνέχεια. Η κυρία Μαΐστρου. •

Ε. ΜΑΪΣΤΡΟΥ. Συμφωνώ με τον Γιάννη τον Κίζη σε αυτό που είπε. Συμφωνώ στις πολύ ειδικές προτάσεις που είπε ο Βασίλης ο Γκανιάτσας. Σίγουρα θα σας στείλω κάποιο κείμενο, θέλω πολύ να απαντήσω στις ερωτήσεις σας κυρία Μουρμούρη, αλλά ορισμένες από τις ερωτήσεις σας, για να μπορέσω να τις απαντήσω θέλω περισσότερα στοιχεία από τις μελέτες. Δηλαδή σίγουρα κριτήριο για την οριοθέτηση είναι η πυκνότητα δόμησης και η ιστορία. Σίγουρα κριτήριο για την αξιολόγηση είναι ο βαθμός αυθεντικότητας, όμως θα ήθελα να ξέρω σε ποιον βαθμό οι μελετητές έχουν την δυνατότητα να εξετάσουν όλα αυτά τα πράγματα, για να δούμε αν μπορούμε να φτάσουμε σε αυτό το βάθος. Άρα έχω κάποιες απορίες. Πρέπει να δω κάποια στοιχεία των μελετών για να απαντήσω σε ορισμένα από τα ερωτήματα.

Και μερικά άλλα πράγματα που θέλω να πω είναι ότι νομίζω από όλη αυτή την αναλυτική δουλειά που έχω κάνει σε επίπεδο χωροταξικό και κοινωνικοοικονομικό, τα οποία γίνονται για την γενική γνωριμία, αλλά όχι για να καταλήξω σε προτάσεις είναι σαφές, τουλάχιστον θα πρέπει να καταλήγουν σε συμπεράσματα όπως κάποιοι μελετητές έκαναν και σε κάποιες επισημάνσεις. Επίσης, στην κατηγοριοποίηση των οικισμών δεν είμαι σίγουρη αν αυτό περιλαμβάνεται. Πρέπει να υπάρχει κατηγοριοποίηση σε οικισμούς στάσιμους και αναπτυσσόμενους, προσπελάσιμους ή μη προσπελάσιμους. Αυτό προέκυψε σαν πρόβλημα μέσα από τις παρουσιάσεις των μελετητών. Είναι πολύ σημαντικό για μένα να οριοθετηθούν σωστά όσο το δυνατόν περισσότεροι οικισμοί και σας είπα πριν ποια είναι τα κριτήρια, είναι το κριτήριο της πυκνότητας και της ιστορίας αλλά πρέπει να τα δούμε λίγο από πιο κοντά και είναι πολύ σημαντικό να σκεφτείτε σαν υπουργείο τι θα γίνει με τον συντελεστή δόμησης. Εγώ βλέπω ότι στην ανάλυση ζητάτε από τους μελετητές να βρουν ποιος είναι ο υλοποιημένος συντελεστής δόμησης. Ξέρω ότι αυτό είναι πάρα πολύ δύσκολο, όμως αν δεν σκεφτούμε λίγο το θέμα του συντελεστή δόμησης το είπα και χθες, δεν μπορούμε να ορίσουμε τον όγκο, τον επιθυμητό όγκο του κτιρίου, και πρέπει οπωσδήποτε να διακρίνουμε τις διαφορές ανάμεσα στα συνεκτικά τμήματα και στα πιο αραιοδομημένα.

Περιοχές δηλαδή οι οποίες πρέπει οπωσδήποτε να έχουν κάποιους ελεύθερους χώρους, περισσότερους από ότι στο συνεκτικό κομμάτι, και επίσης, σημειώστε αυτό που είπα χθες, γιατί το έχετε και στις προδιαγραφές σας και είναι πολύ σημαντικό στοιχείο, ότι δεν πρέπει… στους όρους δόμησης πρέπει να πείτε ότι δεν επιτρέπονται κατατμήσεις ή ενοποιήσεις οικοπέδων.

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Σας ευχαριστούμε πολύ, σημειώνονται όλα αυτά που λέτε. Ο κύριος Μπίρης τώρα παρακαλούμε. •

• **Α. ΜΠΙΡΗΣ.** Επειδή οι σκέψεις μου κινούνται στο πλαίσιο όσων ειπώθηκαν από τους τελευταίους δύο ομιλητές, μη σας πάρω τον χρόνο, το εξασφαλίζω για αργότερα. •

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Ευχαριστούμε. Περιμένουμε πάντως να τα δούμε και γραπτά κύριε Μπίρη. Η κυρία Κουδούνη. •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

>

• **Α. ΚΟΥΔΟΥΝΗ.** Και εγώ δεν θέλω επί του περιεχομένου να συζητήσω όσο κυρίως για το πώς μπορεί να συνεχιστεί αυτή η διαδικασία. Θεωρώ ότι αυτό το τριήμερο ήταν η αρχή της ζύμωσης. Είμαστε τέσσερις διαφορετικοί χώροι, ο καθένας έχει ξεκινήσει και έχει εμπλακεί σε αυτήν την διαδικασία σε διαφορετικές χρονικές φάσεις, ο καθένας ξέρει ένα κομμάτι από την ιστορία αυτή, άρα ξεκινάμε, εγώ είμαι αισιόδοξη που βλέπω αυτό τον προβληματισμό, πέρα βέβαια από κάποιες άδικες επιθέσεις στην Διοίκηση θα το ξαναπώ αυτό. Η Διοίκηση αυτήν την στιγμή, νομίζω ότι οι περισσότεροι το ξέρετε, είναι νεκρή, δηλαδή πάει προς θάνατο. Οι άνθρωποι που είναι ενεργά και συμμετέχουν από την Διοίκηση αυτήν την στιγμή, είναι μικροί ήρωες, γιατί αυτοί έχουν στον από πάνω όροφο την εκάστοτε πολιτική ηγεσία, και μπορώ να σας διαβεβαιώσω ότι ο καθένας από την θέση του προσπαθεί να υπερασπίζεται αυτά που πιστεύει, αλλά αυτό δεν είναι εφικτό, και η μόνη δυνατότητα που έχει ο δημόσιος υπάλληλος είναι να γράφει την αντίρρησή του. Το θέμα και η διαδικασία συνεχίζεται όπως αποφασίζει η εκάστοτε πολιτική ηγεσία, και για αυτό την λέω εκάστοτε, έτσι δεν μιλάω για αυτήν την στιγμή, δεν παγώνω αυτήν την στιγμή. Έτσι λοιπόν θεωρώ ότι ξεκινήσαμε μια ζύμωση για το συγκεκριμένο πρόγραμμα το οποίο θα ξανά πω θεωρώ όλοι ότι πρέπει και ο Σύλλογος –το είπε προηγουμένως και ο κύριος Γκανιάτσας προηγουμένως– είπε τις αποκλίσεις αλλά τελικά καταλήγει ότι πρέπει να προχωρήσει, δηλαδή είναι κάτι που πρέπει να δεχτούμε την πραγματικότητα καταρχάς. Είμαστε σε ένα πρόγραμμα που έχει ενταχθεί κάπου, που είναι χρήσιμο γιατί πληρώνονται κάποιοι συνάδελφοι. Αν έγιναν κάπως οι αναθέσεις, μαζί σας, εγώ έχω άλλους λόγους να σας πω που δεν αναφέρθηκαν εδώ αλλά δεν έχει σημασία. Αυτήν την στιγμή προχωράνε κάποιες μελέτες, απασχολούνται κάποιοι συνάδελφοι, πρέπει να ολοκληρωθεί και πρέπει οπωσδήποτε –συμφωνώ πάλι με τον κύριο Γκανιάτσα– να δούμε πως αυτό που θα βγει δεν θα είναι κακό. Πως μπορούμε να διασφαλίσουμε, νομίζω αυτός είναι ο στόχος, πως μπορούμε να διασφαλίσουμε ότι αυτό που θα βγει θα είναι ο ελάχιστος κοινός τόπος ή αυτό είναι εν πάση περιπτώσει που μπορεί να μην είναι προς βλάβη της χώρας και των οικισμών, που πάμε με αυτό το φιλόδοξο πρόγραμμα να προστατεύσουμε. Έτσι λοιπόν συμφωνούμε ότι ξεκινήσαμε αυτήν την συζήτηση, και εγώ εκείνο που θέλω να πω είναι ότι αυτό το πράγμα, αυτό το πρόγραμμα όπως το παρουσιάσατε που είναι ειδικές μελέτες. Αυτές οι μελέτες, και δεν είτε ούτε χωροταξικές ούτε πολεοδομικές είναι ειδικές μελέτες, θα έχουν ένα υλικό το οποίο ελπίζω το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** να μπορέσει να το καταγράψει, να το συστηματοποιήσει και να το αποθηκεύσει, γιατί αυτές οι μελέτες δε μπορούν να λύσουν το πρόβλημα κάθε οικισμού, όμως μπορούν να είναι η βάση για να γίνουν καινούρια προγράμματα άλλων μελετών. Θα είναι δηλαδή η αρχή –εγώ πιστεύω– μιας άλλης σειράς προγραμμάτων, μελετών για κάθε οικισμό ή για μικρότερες ομάδες οικισμών, οι οποίες μακάρι να προχωρήσουν σε τοπικό επίπεδο ή τουλάχιστον σε περιφερικό επίπεδο. Αυτό εγώ θεωρώ ότι πρέπει να δούνε όλοι ακόμα και αυτοί που έχουν πολύ σοβαρές επιφυλάξεις ως μία αρχική διαδικασία η οποία θα δώσει την ευκαιρία να συνεχιστεί και με άλλες πιο εξειδικευμένες μελέτες χωρικά προσδιορισμένες που θα απαντούν αυτές οι μελέτες και θα εμβαθύνουν και θα απαντούν και θα λύνουν αυτόν τον προβληματισμό που ειπώθηκε από τον καθένα. Έχουμε μπροστά μας ένα καινούριο **Ε.Σ.Π.Α.** που θα ξεκινήσει από του χρόνου. Ήδη το Υπουργείο –και δεν ξέρω αν το ανέφερε η κυρία Μουρμούρη– έχει κάνει κάποιες προτάσεις για μελέτες οικισμών, για μελέτες πυκνοτήτων, αναθεωρήσεις, καταγραφής των σχεδίων, επικαιροποίηση του υποβάθρου των σχεδίων. Έχουμε κάνει κάποιες προτάσεις αν έχετε κάποια στοιχεία δεν ξέρω, και ο Νίκος ο Μαμαλούκας δεν αναφέρει…αλλά εδώ πραγματικά χρειάζεται η συμβολή και του πανεπιστημίου για το μέλλον. Δηλαδή πως μπορούμε αυτό το ξεκίνημα των ζυμώσεων και την συνεργασία που εγώ θεωρώ πάρα πολύ σημαντικό και πάρα πολύ χρήσιμο για την Διοίκηση. Η Διοίκηση έτσι όπως έχει απομείνει, θέλει πολύ μεγάλη υποστήριξη και από τον Σύλλογο και από το Πανεπιστήμιο, και πραγματικά δεν είναι αντίπαλος η Διοίκηση, δεν είναι αντίπαλος. Πρέπει απλώς και θεωρώ ότι άδικα, εντάξει καταλαβαίνω τον κόσμο, τους ελεύθερους επαγγελματίες στην κρίση που ζούμε, τα προβλήματα που έχουν, αλλά καλό είναι να αναγνωρίζει κανείς και ποιος είναι ο απέναντί του. Η Διοίκηση δεν είναι απέναντι ούτε στο Πανεπιστήμιο, ούτε στους ελεύθερους επαγγελματίες, ούτε στον Σύλλογο. Και θα ήθελα επίσης αισθάνθηκα ότι και τους μελετητές λίγο τους βάλαμε κάτω και αρχίσαμε λίγο να τους χτυπάμε. Μην ξεχνάμε ότι και αυτοί οι άνθρωποι έχουν αναλάβει, και έχουν κάποιες ευθύνες, και κάποιο αντικείμενο να παραδώσουν. Καλό είναι εν πάση περιπτώσει. Δεν είχαν και την ευκαιρία –το είπα και κάποια μέρα που μι-

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

>

λούσαμε– δεν είχαν την ευκαιρία ίσως να προετοιμαστούν για να κάνουν μία παρουσίαση, και να συνοψίσουν μία τεράστια ανάλυση, ή να είναι εύστοχοι ή να παρουσιάσουν το πιο αντιπροσωπευτικό κομμάτι της δουλειά τους. Θεωρώ όμως ότι αυτά τα θέματα πρέπει να αντιμετωπιστούν στις καθιερωμένες συνεργασίες που υπάρχουνε του κάθε μελετητή και με την Διευθύνουσα Υπηρεσία, και ενδεχομένως αν καθιερωθεί μια συνεργασία μονιμότερη σε μία επιτελική επιτροπή από τον Σύλλογο, δεν ξέρω πως θα προχωρήσει αυτό το πράγμα, θα μπορούσε εν πάση περιπτώσει να αντιμετωπιστούν συγκεκριμένα θέματα. Ευχαριστώ. •

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Ευχαριστούμε και εμείς. Να πω ως εκπρόσωπος της Διοίκησης ότι προφανέστατα έχω παρόμοια προσέγγιση. Εγώ συνήθως λέω: είναι πολύ σημαντικό στον καθένα μας να καταλαβαίνουμε αν ο απέναντι είναι σύμμαχος ή όχι. Εγώ αισθάνθηκα αφού κάναμε κάποιον διάλογο για να διευκρινίσουμε ασάφειες του πρώτου καιρού, του προκαταρκτικού καιρού, ότι βρίσκομαι ανάμεσα σε συμμάχους. Θεωρώ ότι μπορούμε να δουλέψουμε για κάτι καλύτερο ο καθένας με τη θέση που έχει. Εμείς της Διοίκησης έχουμε και ένα υπαλληλικό κώδικα ξέρετε, ο οποίος μας δεσμεύει στο πως εκφράζουμε δημόσια κάποιες απόψεις, αλλά σας βεβαιώνω ότι πάρα πολλοί από εμάς, με βάση όσα προβλέπει ο κώδικας, εκφράζουμε, διατυπώνουμε τις απόψεις μας εκεί που πρέπει όταν πρέπει. Και να μην έχετε κάποια αμφιβολία για αυτό θα σας παρακαλούσα. Ένα τρίτο σημείο μόνο για τις επόμενες μελέτες, και επειδή είχε δημιουργηθεί μια μικρή νομίζω παρανόηση, δεν είναι στο αντικείμενο των σημερινών μελετών να κάνουν και τις αναπλάσεις εκεί που νομίζουν ότι θα πρέπει να γίνει ανάπλαση. Εντοπίζουνε που χρειάζεται ανάπλαση, δίνουν κάποιες ενδείξεις του πως ίσως θα μπορούσε να είναι, αλλά αν κριθεί τελικά κατά την παραλαβή ότι όντως εκεί μας χρειάζεται ανάπλαση, θα είναι στα πλαίσια της νέας σειράς έργων έτσι διότι διαφορετικά δεν μπορούμε να τους ζητήσουμε να κάνουνε τα πάντα, και να καλύψουν όλων των ειδών τα κενά που υπάρχουνε σε τούτη την χώρα στους μελετητές μας. Ερχόμαστε στην επόμενη ομιλήτρια που είναι η κυρία Αποστόλου, δίπλα σας εδώ κύριοι. •

• **Μ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ.** Ας αρχίσουμε με ένα ξεκαθάρισμα εννοιών πάλι. Τα κτίρια συνοδείας είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται στους παραδοσιακούς οικισμούς. Είναι κτίρια τα οποία δεν έχουνε την αξία που έχουνε τα περισσότερα, το σύνολο ας πούμε του οικισμού, αλλά παίζουνε ρόλο της συνοχής του ιστού. Επειδή αυτά προκαλούν για κατεδάφιση, είναι κάτι που θα πρέπει να σταθεί κανείς σε αυτό, και να το συμπεριλάβει σαν προστατευόμενο στοιχείο, ως κτίριο συνοδείας, και μέσα σε συγκεκριμένες προτάσεις που θα κάνουν. Σε αυτό αναφέρεται και η χάρτα της Βενετίας νομίζω στο άρθρο ένα (1).

Τώρα, κάτι άλλο που ήθελα να πω ή να επαναλάβω, είναι η σημασία που πρέπει να δοθεί στους παραδοσιακούς οικισμούς. Βλέπω από όλους τους ομιλητές δίνεται αυτή η σημασία, αλλά θα σταθώ στην πρόταση που είχε κάνει ο κύριος Μαριάτος για κάποιες χρονικές προτεραιότητες. Πιστεύω λοιπόν ότι σε κάποια φάση πριν παραδοθούν τυπικά οι μελέτες, ίσως θα μπορούσε από το Υπουργείο να προκηρύξει ειδικές μελέτες προστασίας για τους παραδοσιακούς οικισμούς. Στην Ευρώπη υπάρχει μεγάλη εμπειρία από τέτοιες μελέτες. Έτσι θα

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

ικανοποιηθεί και το αίτημα που διατυπώνει ο κύριος Ζήβας, όπως το παρουσίασε ο κύριος Γκανιάτσας, να μην μουσειοποιηθούν, γιατί μέσα στις ειδικές μελέτες προστασίας μπαίνει και η αναπτυξιακή παράμετρος.

Τώρα ένα πράγμα που κάπως με προβληματίσε ήταν η αξιολόγηση που γίνεται σε διάφορα σημεία των μελετών. Πάλι εγώ θα σταθώ στους παραδοσιακούς οικισμούς, και θα υπενθυμίσω αυτό που μόλις τώρα είπε ο κύριος Γκανιάτσας, ότι κανονικά θα πρέπει να φτάσουμε στην πρόταση, και να ξανά γυρίσουμε πίσω για να δούμε πως θα το εξειδικεύσουμε και θα συμπεριφερθούμε σχετικά με τους παραδοσιακούς οικισμούς. Δηλαδή αφού με την μελέτη καταλήξουμε σε μία συγκεκριμένη πρόταση, ότι αυτός ο οικισμός πρέπει να προστατευτεί έτσι ή αλλιώς, το έτσι ή αλλιώς υπενθυμίζω αυτά που είπα χθες για την πρώτη καταγραφή παραδοσιακών οικισμών που είχε γίνει το χίλια εννιακόσια εβδομήντα δύο (1972). Οι προδιαγραφές είναι σαφείς και λιτές και νομίζω ότι έχω όλο το υλικό αν το βρω μέσα στο χαρτομάνι του σπιτιού μου. Θα μπορούσα δηλαδή να το βοηθήσω αυτό, ίσως και η κυρία Κρεμέζη γιατί και εκείνη συμμετείχε σε αυτό.

Τώρα, σχετικά με τα όρια των οικισμών. Είναι πάρα πολύ σημαντικό στοιχείο για την προστασία τους και για την καταγραφή, συμβάλλουν αυτά και στον βαθμό της προστασίας, γιατί το όριο αν δεν έχει επεκτάσεις αφήνει ακέραια την εικόνα του οικισμού, και αυτό συμβάλλει πάρα πολύ στην προστασία του. Αν δεν έχει όμως επεκτάσεις σημαίνει ότι είναι αυθεντικό, ότι δεν έχει δηλαδή πιέσεις κοινωνικές. Επομένως στην καταγραφή θα μπορούσε να υπάρξει μια κατηγοριοποίηση, αυτό θα φαίνεται βέβαια και από τους χάρτες σε οικισμούς με διατηρημένο το όριο μερικά, ολικά ή καθόλου. Μπορεί να διαχέεται το όριο μέσα στις επεκτάσεις. Σαν κριτήριο για την διάκριση του ορίου είναι εκεί που σταματάει το παραδοσιακό απόθεμα και αρχίζουνε οι επεκτάσεις οι οποίες είναι διακριτές συνήθως από ότι έχω υπόψιν μου είναι διακριτές.

Ομιλία εκτός μικροφώνου

Μ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ. Στα κριτήρια οριοθέτησης είναι αυτό. Βέβαια αυτό που είχε πει και η κυρία Μαΐστρου για τον συνεκτικό ιστό βεβαίως είναι ένα πολύ σοβαρό κριτήριο ορι-

οθέτησης, και μάλιστα θα μπορούσε να το παρακολουθήσει κανείς πως εξελίσσεται προς το όριο αυτή η συνεκτικότητα. Πάντως οικισμούς χωρίς να έχουνε αλλοιώσεις είναι οι οικισμοί οι οποίοι είναι στάσιμοι συνήθως, είναι αυτοί που συνορεύουν με φυσικά όρια, και αυτοί που είναι οχυρωμένοι, είναι δηλαδή κάποιες κατηγορίες πολύ συγκεκριμένες.
Ευχαριστώ. •

• **ΑΛ. ΠΡΕΠΗΣ.** Συμφωνώ και εγώ ότι δεν έχει νόημα να μπούμε πάλι σε έναν άλλο κύκλο τέτοιων και τόσο λεπτομερειακών συζητήσεων, το θέμα του ορίου ας πούμε. Εξαρτάται αν ένας οικισμός είναι δυναμικά εξελισσόμενος ή όχι, ή στάσιμος και τα λοιπά. Πάλι τα κριτήρια κάθε φορά ποικίλουν, δεν θα δώσει εκτόνωση στις πιέσεις ανάπτυξης ενός οικισμού, βαστώντας έστω το ιστορικό του όριο. Επομένως όλα αυτά θέλουνε ενδελεχή ή ενδελεχέστερη θα έλεγα μελέτη και κατάθεση. Δεν πιστεύω ότι είμαστε σε θέση τώρα να κάνουμε αυτήν την συζήτηση.Το timing είναι κρίσιμο. Διαβλέπω την θέληση όλος αυτός ο προβληματισμός να προχωρήσει σε συγκεκριμένες προτάσεις, οι οποίες διαβλέπουν την θέληση να ληφθούν υπόψιν τουλάχιστον στην δεύτερη φάση εξέλιξης των μελετών και δεν ξέρω αν υπάρχει τρόπος κάποια από αυτά να ενσωματωθούν στις μελέτες που θα αρχίσουν τώρα την πρώτη φάση τους έτσι, είναι και αυτό ένα θέμα. Επομένως πρέπει να συμφωνήσουμε εδώ σήμερα πιστεύω σε ένα οργανόγραμμα της περαιτέρω δουλειάς μας, μια πολύ καλή βάση είναι αυτή που παρουσιάστηκε σήμερα το πρωί από την οργανωτική ομάδα, να συμφωνήσουμε ότι αυτό πρέπει να εμπλουτιστεί έτσι με άλλα κόκκινα, πράσινα, κίτρινα ότι θέλετε, ίσως και ιεραρχήσεις εσωτερικές των θεμάτων όπως αυτά κατεγράφησαν από την κουβέντα μας, και από την συζήτησή μας τις δυο μέρες. Λοιπόν και να μας μοιραστούν και πλέον να ορίσουμε τον τρόπο δουλειάς μας, θα καταθέσουμε μεμονωμένες προτάσεις ο καθένας; Θα συνευρεθούμε πάλι εν σώματι όλοι μαζί αφού καταθέσουμε τις προτάσεις για να κάνουμε την συνολική; Άρα αυτό πιστεύω πρέπει να μας απασχολήσει τώρα περισσότερο η οργανωτική κουβέντα. Ευχαριστώ πολύ. •

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Ωραία. Θα απαντηθούν αυτά επί του συνόλου. Πάντως η πρόθεση αυτή είναι να εμπλουτιστούνε, να έχουμε κάποια κείμενα και να ξαναβρεθεί η ομάδα και μάλιστα ίσως όχι μόνο μία φορά αν κατάλαβα καλά. Επομένως ο κύριος Αδαμάκης θα μιλήσει... ναι. •

• **Κ. ΑΔΑΜΑΚΗΣ.** Νομίζω ότι είναι πολύ σημαντικό το ότι μας δίνεται η δυνατότητα με κάποιο... σύντομα φαντάζομαι, να στείλουμε γραπτά κάποιες σκέψεις και κάποιες απόψεις. Εγώ έχω αρκετές σκέψεις στον τρίτο θεματικό και στον τέταρτο θεματικό άξονα. Παρόλα αυτά χρειαζόμαστε και μια περίοδο χρόνου επώασης αυτών που ακούστηκαν, και ήταν ιδιαίτερα σημαντικά, αλλά και για να μην παραλείψουμε κάποια πράγματα και να τα γράψουμε με μια μεθοδικότητα, για να μπορέσουμε να βοηθήσουμε στο τελικό αποτέλεσμα. Ήθελα να ρωτήσω, Βασίλη ανέφερες το εξής, μπορεί και να μην το κατάλαβα: όχι Διάταγμα αλλά οδηγίες και κατευθύνσεις πιθανά και αποτρεπτικές, αυτό το κατανοώ απολύτως. Ισχύει εκεί πέρα που δεν υπάρχουν Διατάγματα. Τι γίνεται στα Διατάγματα που υπάρχουν σε αρκετές

περιοχές, γιατί εκεί στον τρίτο θεματικό άξονα αναφέρει και σωστά κατά την γνώμη μου σχολιασμός επί τροποποιήσεων ή διαφορετικών απόψεων για το Διάταγμα. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό νομίζω. Είναι στις σκέψεις της επιτροπής να τροποποιηθούν τα διατάγματα;

Ομιλία εκτός μικροφώνου
Απαγορεύεται να καταργηθούν.

• **Κ. ΑΔΑΜΑΚΗΣ.** Ναι. ωραία άρα λοιπόν έχουμε την δυνατότητα τροποποίησης. Η τροποποίηση μπορεί να είναι και συνολική, μπορεί να είναι και πιο μερική και σε επιμέρους σημεία. Ωραία.

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Αυτό το προβλέπουμε από τις προδιαγραφές πάντοτε έτσι. •

• **Κ. ΑΔΑΜΑΚΗΣ.** Απαγορεύεται να καταργηθούν. Ωραία ευχαριστώ πολύ εμένα μου... •

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Το προβλέπουμε από τις προδιαγραφές ότι αν κάπου εντοπιστούν αδυναμίες και έχει ανάγκη τροποποίησης θα μας το προτείνουμε για να γίνει. •

Ομιλία εκτός μικροφώνου

• **Β. ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ.** Μια πού σύντομη απάντηση... ήταν πολύ καλό το ερώτημα και ήτανε έλλειψη και τα λοιπά. Η άποψη η δική μου είναι ότι πρέπει να βγει ένας Νόμος που να καταργεί όλα τα Προεδρικά Διατάγματα, γιατί όλη αυτή η προσπάθεια που κάνουμε είναι να ξανά ανοίξουμε τα χαρτιά από την αρχή και με Προεδρικά Διατάγματα και τροποποιήσεις που παίρνουν χρόνια και ζαμάνια την πατήσαμε. Ένας Νόμος τα καταργεί όλα και ξανασκεφτόμαστε τι θα είναι αυτό το πλαίσιο. •

Παράλληλη ομιλία

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Ξέρετε τώρα... με συγχωρείτε πάρα πολύ. Αρχίζει ένας τέτοιος διάλογος για το τι θα

>

θέλαμε να είναι ο τύπος χωρίς να ξέρουμε ακόμα τι θέλουμε να προτείνουμε επί της ουσίας, είναι λίγο πρόωρο κατά την γνώμη μου. Ας έρθουμε λοιπόν στον επόμενο ομιλητή που είναι η κυρία Κρεμέζη. •

• **Α. ΚΡΕΜΕΖΗ.** Εγώ σας δήλωσα από την αρχή ότι θα τα καταθέσω γραπτά. Η κυρία Κουδούνη μου έδωσε βέβαια την αφορμή να σκεφτώ ότι αυτά που σκεφτόμουνα να στείλω ενδεχομένως να αφορούν, επειδή ανήκουν περισσότερο στην πλευρά της προστασίας, ανήκουνε περισσότερο στα ζητούμενα σε ειδικές μελέτες. Αλλά αν ισχύει βέβαια ότι θα έχουμε μία συνέχεια, και ότι αυτή είναι η φάση που διανύουνε αυτήν την στιγμή οι μελέτες είναι προκαταρκτική έχει καλώς, αλλιώς θα μπορούσε να ενσωματωθούνε στις σκέψεις για αυτήν την φάση. Επίσης θα μπορούσα να απαντήσω: μου άρεσε πάρα πολύ η πρόταση της συναδέλφου εδώ, να μας δοθούν οι ερωτήσεις σαφέστατα με κενά, και εμείς να απαντήσουμε. Είναι ένας τυφλοσούρτης, και αν ισχύει αυτό που και εμένα μου άρεσε ότι υπήρξε ένας διάλογος χωρίς τουλάχιστον εκφρασμένες προκαταλήψεις γιατί δεν ήταν πάντα το κλίμα τόσο

Ομιλία εκτός μικροφώνου.

• **Α. ΚΡΕΜΕΖΗ.** Συγχαίρω και τους συντελεστές που το κατάφεραν να το πετύχουν. Θα πρότεινα αυτές τις σκέψεις που έχω εγώ προσωπικά τουλάχιστον και οι άλλοι συνάδελφοι να τις καταγράψουμε μαζί, να τις επεξεργαστούμε μαζί. Όποιος θέλει να καθίσει δεν χρειάζεται να υπογράφει ο καθένας τις σκέψεις του τις περισπούδαστες να καθίσουμε να συνεργαστούμε αυτό θα .. •

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Αυτή ήταν η πρόταση της επιστημονικής επιτροπής. •

• **Α. ΚΡΕΜΕΖΗ.** Εκτός από το ότι θα μας μαζευτούμε όλοι μαζί και θα λύσουμε. Πριν από αυτό, η κατάθεση των σκέψεων κάποιων. Εγώ θα ήθελα μία συνεργασία με ένα ή δύο μέλη από την επιστημονική επιτροπή και πέντε, δεν το ορίζω εγώ. •

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Ωραία ευχαριστούμε. Η κυρία Παλυβού θέλει να πει κάτι ή έχει ήδη καλυφθεί; Θέλετε να πείτε κάτι ή ήταν μόνο... ωραία ευχαριστούμε. Ο κύριος Καλογήρου που είναι και ο προ τελευταίος ομιλητής. •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ.
ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

10:00-13:00

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

• **Ν. ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ.** Ναι. και εγώ έχω καλυφθεί στα περισσότερα, ωστόσο ήθελα να πω έτσι δυο τρία πράγματα που νομίζω ότι έχουν ενδιαφέρον. Καταρχήν είναι πάρα πολύ καλό που υπάρχει αυτή η συνεργασία. Επειδή όλοι οι φορείς, και το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**, και τα Πανεπιστήμια και οι ελεύθεροι επαγγελματίες, είμαστε σε μια δύσκολη περίοδο, θα πρέπει να περπατήσουμε, να διευρύνουμε αυτές τις συνεργασίες έτσι ώστε να αξιοποιηθεί και ένα νέο δυναμικό ανθρώπων που έχουμε, συνεργατών που δεν έχουν την ευκαιρία. Βλέπω εδώ έχετε καλέσει φυσικά όλους αυτούς που είμαστε παλιοί και τα ξέρουμε, αλλά υπάρχουν και άνθρωποι που θα μπορούσανε να βοηθήσουνε επί της ουσίας. Εκείνο που μας αφορά τώρα εδώ στα συγκεκριμένα ζητήματα είτε για την εξέλιξη των μελετών είτε για μελλοντικές περιπτώσεις, είναι φανερό ότι αυτές οι μελέτες πρέπει να διευρυνθούν έτσι ώστε να αποκτήσουνε χαρακτηριστικά –ας πούμε– μικροπολεοδομικής προσέγγισης. Δηλαδή έχει σημασία ας πούμε, να μπορέσει να καταλήξει κανείς περισσότερο σε διατήρηση κάποιων διαδρομών, διαγραμμάτων, κάλυψης, υψών, τοπογραφίας, ογκομετρίας, που δεν προκύπτουν αυτόματα από τις μελέτες αυτές, αν και πολλοί το έχουν θέσει από τους μελετητές προς τιμήν τους, και είναι πολύ αντιληπτό και από την Διεύθυνση. Πιστεύω ότι από την μια χρειάζεται αυστηρή οριοθέτηση των ιστορικών κέντρων ας το πούμε έτσι, των οικισμών αυτών, αλλά και επιλεγμένες επεκτάσεις και όχι διάχυτη ανάπτυξη. Λίγο πολύ η λογική των διαταγμάτων που υφίστανται είναι ότι υπάρχει μια ενότητα κεντρική ας πούμε που είναι ο ιστορικός πυρήνας και μετά διάχυτη επέκταση. Πιθανόν να χρειάζεται επέκταση, ή αν θέλουμε οι οικισμοί να είναι βιώσιμοι, οι οποίες μπορούν να πάνε σε επιλεγμένες τοποθεσίες με κριτήρια και τοπίου αλλά και αναγκών.

Είναι φανερό επίσης, νομίζω ότι συμφωνούμε, και αυτό πρέπει να φανεί σαφώς, ότι δεν θέλουμε τόσο πολύ αυστηρούς μορφολογικούς κανονισμούς ή ελάχιστους μορφολογικούς κανονισμούς, αλλά υπάρχουν θέματα κυρίως γεωμετρίας του κελύφους ας το πω έτσι για να αποφύγω τις εκφράσεις που έχουν ήδη χρησιμοποιηθεί. Αυτή η γεωμετρία του κελύφους προκύπτει από μία σοβαρή ανάγνωση των υφισταμένων κατασκευών της λογικής τους, και φυσικά και με ενδεχόμενες τομές και επεκτάσεις εκεί που μετά από μελέτη καταλήγουμε.

Είναι φανερό επίσης ότι χρειαζόμαστε νέα αρχιτεκτονική η οποία πρέπει να έχει ελευθερία σχετική αλλά και ποιότητα. Τώρα δυστυχώς για να λέμε την αλήθεια, αυτό είναι πάντα η εξαίρεση όπως καταλαβαίνετε, είτε σε ιστορικούς οικισμούς είτε αλλού, και σε αυτό πρέπει πραγματικά να βοηθήσουμε την προσπάθεια του Συλλόγου να εξασφαλίσει ότι τουλάχιστον δρουν εκεί αρχιτέκτονες, οι οποίοι είχαν τεκμήριο, είναι καλύτεροι από τους άλλους, χωρίς όμως να καταλαβαίνετε ότι υπάρχει και εγγύηση για αυτό, αλλά πρέπει να βοηθήσουμε έτσι ώστε να αναβαθμιστούν οι μελέτες και η επίβλεψή τους.

Ένα θέμα το οποίο δεν το θίξαμε τόσο σήμερα. που αφορά την ένταξη νέας τεχνολογίας. Προφανώς η νέα τεχνολογία μπαίνει με ορατό τρόπο, δεν έχει νόημα να κρύβεται, αλλά προφανώς είδαμε ότι δυστυχώς όταν εννοούμε περιβαλλοντικό σχεδιασμό στον ελληνικό χώρο ακόμα έχουμε μείνει στην λογική της χωροθέτησης φωτοβολταϊκών και τίποτε άλλο. Αυτό είναι μεγάλο λάθος, και εδώ πάλι ως αρχιτέκτονες πρέπει να προσπαθήσουμε να εξηγήσουμε σε όλους ότι «περιβαλλοντικός σχεδιασμός» είναι κάτι πολύ πιο ουσιαστικό. Καταρχήν είναι αρχιτεκτονικό θέμα και αφορά περισσότερο τις διατάξεις των χώρων σε σχέση με τον προσανατολισμό, με την σκίαση, με τον αερισμό, αφορά στην εξωτερική διαμόρφωση των χώρων στις φυτεύσεις, αφορά στα υλικά τα οποία χρησιμοποιούνε και τα οποία υλικά έχουν κάποιες ιδιότητες, είναι φιλικά προς το περιβάλλον, έχουν μεγάλη/μικρή κατεργασία, μην μπω τώρα σε λεπτομέρειες και τα λοιπά, που είναι καθαρά αρχιτεκτονικοί χειρισμοί, και οι οποίοι έχουν πολύ μεγάλες επιπτώσεις. Δηλαδή μπορούμε με μία σωστή διευθέτηση αυτών και μόνο των παραμέτρων να έχουμε μια βελτίωση της θερμοκρασίας στους εξωτερικούς χώρους δύο, τρεις, τέσσερις και περισσότερους βαθμούς Κελσίου. Μπορούμε να έχουμε πολύ καλύτερη άνεση στους εσωτερικούς χώρους και να μην χρειάζεται τόσο πολύ ενισχύσεις ενεργειακές με την μορφή την συμβατική, γιατί συμβατική είναι αυτή η μορφή, όσο και αν φαίνεται πρωτοποριακή των φωτοβολταϊκών. Άρα λοιπόν δεν πρέπει να μειώνουμε αυτήν την προσέγγιση σε μία και μόνο παράμετρο, πρέπει να δούμε και το θέμα αυτό. Αυτή είναι η δουλειά μας. Πιστεύω ότι αυτά έχουν σημασία όχι μόνο για τώρα αλλά και το μέλλον και ευελπιστώ ότι πραγματικά θα γίνουν και περισσότερο επιστημονικές προσεγγίσεις γιατί εδώ όπως και να το κάνουμε απλώς λέμε την άποψή μας. Πρέπει λοιπόν να δούμε περισσότερο μέσα από έρευνες, μέσα από μελέτες, μέσα από διαδικασίες που πραγματικά θα έχουν μια εμβάθυνση στο θέμα, αυτό. •

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Σας ευχαριστούμε πολύ κύριε Καλογήρου. Τα θέματα της παθητικής βιοκλιματικής που κάποτε ήτανε βασικές παράμετροι στον σχεδιασμό και έχουνε στην πορεία ξεχαστεί, το θίξαμε και στην δική μας εισήγηση αρχικά διότι είναι βασικό και αυτό πέραν... •

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ.
ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

10:00-13:00

Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ. Ναι, ναι, ναι, βέβαια πέραν τον **Α.Π.Ε.** κάνατε πολύ καλά να το εντοπίζετε και πάλι. Έχουμε... ακούστε με λίγο αν θέλετε, έχουμε δύο ομιλητές ακόμα και κλείνουμε εντάξει γιατί τελειώνει και ο χρόνος. Έχουμε την κυρία Πεπέ αν κάτι νέο έχει να προσθέσει... ναι, σύντομα παρακαλώ. Το μικρόφωνο το βαστάτε κάπου... Η κυρία εκεί. •

• **Α. ΠΕΠΕ.** Εγώ σε συνέχεια με τον κύριο Καλογήρου ήθελα πάλι να εστιάσω στις εναλλακτικές μορφές ένταξης **Α.Π.Ε.** και να πω τα υλικά τεχνολογίας όπως το ξύλο, το οποίο δεν είναι το ξύλο που ξέρουμε αλλά είναι ένα ξύλο με κάτι κολλητό που αντέχει μεγαλύτερα ανοίγματα. Δεν είναι σωστό να με δεσμεύει ο μελετητής που έχει αναλάβει από το μελετητικό γραφείο, να βάλει περιορισμούς. Τα ανοίγματα που θέλω να δώσω ή ένας μεταλλικός φορέας που μου δίνει μεγαλύτερο άνοιγμα δεν θα ήθελα να καθορίζει την μορφή του κελύφους, την στιγμή που ζητάω σαν μελετήτρια να έχω την δυνατότητα να χρησιμοποιήσω τα νέα υλικά στους οικισμούς. Δεύτερη παράμετρος που θα ήθελα να μπω. Μας δίνετε την δυνατότητα παρέκκλισης για ειδικά κτίρια. Ήθελα να ζητήσω μία παρέκκλιση για την έντεχνη αρχιτεκτονική, δηλαδή όταν ένας μελετητής έχει μία αιτιολογική έκθεση στην οποία μπορεί να αποδείξει γιατί η Αρχιτεκτονική είναι επιστήμη πρώτα και μετά τέχνη, ότι αυτό που κάνει είναι ένα σύνολο το οποίο εντάσσεται στον χώρο, είναι ενιαίο σύνολο δηλαδή έχει αναλογίες μερών προς το σύνολο.

Ομιλία εκτός μικροφώνου

Μα δεν έχει χτιστεί ακόμα. Να έχει την δυνατότητα κατά την άποψη του μελετητή όπως λέγαμε στην **Ε.Π.Α.Ε.** Εγώ ήμουν τέσσερα χρόνια στην **Ε.Π.Α.Ε.** Πειραιά, και είχα ελέγξει

και όλους τους παραδοσιακούς οικισμούς, και υπήρχε πάντα η έκφραση κατά την άποψη του μελετητή, και θέλω να μπει μια παράγραφος όταν ένα κτίριο έχει άποψη, και ο μελετητής να μπορεί να κατασκευαστεί. Δεν μπορεί ορισμένα μελετητικά γραφεία να μην επιτρέπουν στους μελετητές να χτίσουν κατά την άποψή τους εν πάση περιπτώσει. •

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Αυτά τα καταγράφουμε κυρία Πεπέ. Το πως θα έχουμε και ένα δίκτυ ασφαλείας για να μην μας βγουν περίεργα πράγματα κατά την άποψη του μελετητή είναι ένα ερώτημα. •

• **Α. ΜΑΡΙΑΤΟΣ.** Δυο πράγματα εν όψη της συνέχειας. Θα μείνω σε δύο επισημάνσεις που έκανε σε διαφορετικό χρόνο ο Βασίλης ο Γκανιάτσας, και οι οποίες είναι κρίσιμες για την συνέχεια. Είναι πρώτον: ότι υπάρχει στην όλη ιστορία που εξετάζουμε, ένα ορθολογικό παράδοξο. Πρώτον, και δεύτερον ότι πρέπει να συζητάμε με ειλικρινή διάλογο. Το ορθολογικό παράδοξο έχει διατυπωθεί όπως το διατύπωσε, και κανείς ξανά δεν αναφέρθηκε σε αυτό χθες το απόγευμα. Λοιπόν δεν γίνεται να συνεχίσουμε πραγματικά αν κάθε στιγμή στο μέλλον –και σε επόμενες συνεδριάσεις– εκκρεμεί αυτό, και δεν το συζητήσουμε. Το παράδοξο ότι η προκήρυξη πηγαίνει από το γενικό και εφαρμόζει στο ειδικό όπως το εξήγησα πολύ ωραία χθες, λοιπόν ένα αυτό. Αυτό πρέπει να παραμείνει ως βασική σημείωση του τριημέρου γιατί χωρίς αυτό και αυτό να ανατίθεται κάθε φορά δεν πάμε πουθενά. Δεύτερον για το ζήτημα του διαλόγου, ο διάλογος προϋποθέτει και κοινή γλώσσα που ελπίζω ότι είναι η αρχιτεκτονική γλώσσα μεταξύ μας γιατί αυτό είναι που μας συνδέει. Λοιπόν είδα στην τελευταία παρουσίαση αυτή που κάνατε χθες το βράδυ για να έχουμε και σήμερα κάτι πολλά πράγματα που είναι φάλτσα από την αρχιτεκτονική γλώσσα όπως την γνωρίζω, και όπως την γνωρίζουμε στις Σχολές μας. Αυτά είναι φάλτσα τα οποία τα συναντούμε και έχουνε επικρατήσει στην τρέχουσα ορολογία, αλλά δεν γίνεται να συζητάμε για παράδειγμα ότι πρέπει το νέο θεσμικό πλαίσιο να αφήνει χώρο και για την σύγχρονη αρχιτεκτονική. Μία είναι η Αρχιτεκτονική δεν έχει παλιά και νέα. Μόνο και μόνο αυτή η διατύπωση σκάπτει από τα βάθη του όλο το εγχείρημα, να είμαστε ξεκάθαροι σε αυτό το πράγμα. Υπάρχει καλή και κακή αρχιτεκτονική, δεν υπάρχει νέα παλιά, πράσινη, κόκκινη. Αυτά. •

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Ωραία λοιπόν. Ο καθένας το αντιλαμβάνεται με τον τρόπο του. Σας ευχαριστούμε πάντως που μας είπατε την δική σας προσέγγιση. Συνάδελφοί μου νομίζω ότι φτάνουμε στο τέλος το εγχειρήματος το οποίο είχε πάρα πολύ ενδιαφέρον τουλάχιστον για μένα. Δεν νομίζω ότι είμαστε σε θέση να βγάλουμε συμπεράσματα επί της ουσίας. Καταγράψαμε όμως νομίζω στο maximum τις απόψεις που διατυπώθηκαν, λίγο πολύ διαφαίνονται οι διαφορετικές προσεγγίσεις και ξανά λέω αυτό που ειπώθηκε πολλές φορές ότι είναι μία διαδικασία σε εξέλιξη και ο διάλογός μας και η συνεργασία μας είναι μία διαδικασία σε εξέλιξη και επομένως περιμένουμε και από εσάς να στείλετε κείμενα που υποσχεθήκατε. Μπορείτε να στείλετε τα στοιχεία σας στον Σύλλογο, και με τον Σύλλογο θα έχουμε την συνεργασία που χρειάζεται. Εγώ αυτό που αναλαμβάνω να κάνω είναι με τα σημεία που κατέγραψα, να συμπληρώσω αυτόν τον σκελετό, και να

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ.
ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΩΝ ΤΗΣ Β΄ ΦΑΣΗΣ

10:00-13:00

ακολουθηθεί η διαδικασία που είπαμε. Για την ώρα εγώ σας προτείνω: είναι μια διαδικασία μεταξύ μας και μάλιστα είναι μία διαδικασία της επιστημονικής επιτροπής, η οποία θα στείλει τα πορίσματά της κάποια στιγμή στο Υπουργείο. Έχουμε μεν την όσμωση και τον δίαυλο συνεργασίας αλλά είναι ένα όργανο η επιτροπή... όργανο τέλος πάντων, για όσο διάστημα θα λειτουργεί. Και σε ένα άλλο όργανο επίσημο του Υπουργείου θα αποστείλει τις απόψεις, για να ακολουθήσουμε την κανονική διαδικασία, να δούμε και τι από αυτά θα μπορέσουνε να ενσωματωθούνε με τον καλύτερο τρόπο. Άρα μόνο την διαδικασία, θα έλεγα μόνο, είμαστε σε θέση τώρα να προσδιορίσουμε, όπου ξανά λέω: εγώ συμπληρώνω αυτό το πινακάκι ή όποια μορφή θέλετε να λέμε ότι έχει, το στέλνω στον Σύλλογο, ο καθένας σας μην χάσετε χρόνο αν έχετε κείμενα που θέλετε τα στέλνετε επίσης στον Σύλλογο, και συμφωνούμε μετά μεταξύ μας με ποιον τρόπο θα διακινηθεί αυτό για να συμπληρώσετε, και λίγο λίγο να του δώσουμε μία ενιαία μορφή που θα δούμε και αυτό αν θα είναι κείμενο ή αν θα συνοδεύεται και από πίνακα και λοιπά για να αποσταλεί σαν προϊόν της επιτροπής στο **Υ.Π.Ε.Κ.Α.**, αφού πρώτα νομίζω ξαναβρεθεί και η επιτροπή μια δυο φορές έτσι για να υπάρξει ένας ζωντανός διάλογος. Θα το έχουμε κανονικά διαχωρίσιμο το υλικό την επόμενη φορά.

Τώρα ήταν για την παρουσίαση. Λοιπόν εγώ δεν θέλω να πω κάτι άλλο πέραν του να ευχαριστήσω όλους για την καλή τους διάθεση να συμβάλουνε σε ένα έργο που για μένα είναι έργο κοινό, διότι κάποιοι είναι οι μελετητές που καταγράφουνε και εισηγούνται, κάποιοι είναι που θα πάρουνε μετά από προβλεπόμενες διαδικασίες τις αποφάσεις. Υπάρχει ένας ευρύτερος χώρος επαγγελματικός και κοινωνικός που θα συμβάλλει με μορφές διαβούλευσης, σε επίσημες και ανεπίσημες, και απλά ας συνεχίσουμε αυτό το καλό κλίμα διαλόγου που λίγο λίγο χτίσαμε σε μία πορεία που δεν ήτανε εξαρχής πάρα πολύ εύκολη θα πρέπει να πω έτσι όπως τουλάχιστον την εισέπραξα, αλλά χαίρομαι που εισέπραξα επίσης και το κλίμα της καλής διάθεσης αυτής της στιγμής και δίνω τον λόγο στην… Ευχαριστίες σε όλους σας λοιπόν καλή συνέχεια και δίνω τον λόγο στην Πρόεδρο του **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** •

>

• **Μ. ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ.** Να είστε όλοι καλά σας ευχαριστώ. Ο **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** θα συνεχίσει να παίζει τον συντονιστικό του ρόλο, μάλλον και συντονιστικό ρόλο, η οργανωτική επιτροπή θα συνεχίσει την δουλειά της, σαφώς δεν τελειώσαμε. Θα παραλάβουμε από την κυρία Μουρμούρη τον πίνακα, θα αποσταλεί σε όλους, ζητάμε από όλους σας, της επιστημονικής ομάδας να καταθέσετε, να στείλετε ηλεκτρονικά στον Σύλλογο όλα αυτά που είπατε ότι θέλετε να στείλετε σαν κείμενα. Δεσμευόμαστε ότι μόλις παραλάβουμε τα πρακτικά, θα τα στείλουμε και εμείς, και άμεσα όχι την εβδομάδα που μας έρχεται. Μετά τις τριάντα του μηνός θα γίνει η πρόσκληση για να συναντηθεί πάλι η επιστημονική ομάδα στα γραφεία του Συλλόγου, να γίνει πλέον η συζήτηση αφού έχουν κατατεθεί και τα όποια κείμενα για να επανέλθουμε να μπορέσουμε να φτιάξουμε κάτι που από κοινού θα κατατεθεί στο υπουργείο για να συνεχίσει η συνεργασία. Νομίζω ότι ήταν ουσιαστική η συνεργασία. Δεν θέλω να φύγετε, θέλω να δώσω τον λόγο στον πρόεδρο του συλλόγου αρχιτεκτόνων Ναυπακτίας με τις θερμότερες ευχαριστίες μου να κλείσει εκείνος και ούτως ή άλλως θα τα πούμε και στην συνέχεια. •

• **Ι. ΚΟΡΓΙΑΛΑΣ.** Να σας καλημερίσω και εγώ από την πλευρά μου, να σας ευχαριστήσω πάρα πολύ για την παρουσία σας στην Πόλη μας. Ιδιαίτερα να ευχαριστήσω τον **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.** και το Υπουργείο για την προσπάθεια την οποία καταβάλετε. Πιστεύω ότι έγινε ένας γόνιμος και ειλικρινής διάλογος και πιστεύω ότι θα βγουν κάποια συμπεράσματα που θα ωφελήσουν όλους μας. Θεωρώ ότι η προσπάθεια αυτή είμαι σίγουρος ότι θα συνεχιστεί. Ήδη λαμβάνω κάποια ερωτήματα από συναδέλφους που με ρωτάνε πότε θα είναι η επόμενη συνάντηση, πότε θα γίνει, ποιο είναι το άλλο. Δηλαδή υπήρξαν κεντρίσματα θετικά, τα οποία πιστεύω ότι θα φιλτραριστούν και θα βγουν προς τα έξω. Εμείς έχουμε μια φιλοσοφία στον Σύλλογό μας, αποδεχόμαστε αυτό που έχουμε και προσπαθούμε να το βελτιώσουμε. Το θέμα είναι ότι πρέπει να ενεργοποιηθούμε όσο το δυνατόν περισσότεροι για το καλό των Πόλεών μας, των Οικισμών μας, της Χώρας μας, και από εκεί και πέρα μέσα μόνο από συνεργασία, από θετική συνεργασία, και που πρέπει να λέμε την αλήθεια όπως είπε κάποιος προηγουμένως, να δημιουργήσουμε τις

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

καταστάσεις που θα μας οδεύσουν στο σωστό αποτέλεσμα.
Από την άλλη πλευρά μέσα στην πολύπαθη Πόλη μας άκουσα πολλά πράγματα τα οποία φωτογράφιζαν στην ουσία το πρόβλημα της Πόλης μας, όπως αν θυμάμαι καλά της κυρίας Μαΐστρου, του κυρίου Καλογήρου, γιατί εμείς στην ουσία επειδή έχουμε ένα παραδοσιακό οικισμό, ο οποίος επεκτείνεται *άτακτα* θα έλεγα και *άναρχα*, χωρίς καμία ουσία, η οποία δεν μπορεί να υφίσταται σε παραδοσιακό οικισμό, εκεί που δεν υπήρχε, αλλά δεν θέλω να πλατειάσω. Εμείς είμαστε πρόθυμοι να βοηθήσουμε σε οποιαδήποτε κατάσταση, επίσης ο Δήμος είναι πρόθυμος σε *συνεργασία* να δημιουργήσουμε το στάτους που θα μας βγάλει από την ταλαιπωρία και να δημιουργήσει το πρότυπο πως μπορούν να βγουν κάποιοι οικισμοί μέσα από αυτήν την λαίλαπα όπου υπάρχει. Να σας ευχαριστήσω πάρα πολύ και πάλι για την παρουσία σας. Θα δώσω τον λόγο στον κύριο Δήμαρχο να σας χαιρετήσει και κατόπιν στην κυρία Ιωάννα Κωστή η οποία θα ξεκινήσει την ξενάγηση. Ευχαριστώ πάρα πολύ. •

• **Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ.** Σας ευχαριστούμε και εμείς και να σας ευχαριστήσουμε και για την φιλοξενία. •

• **Ι. ΜΠΟΥΛΕΣ.** Από την πλευρά του Δήμου θέλω και εγώ να σας ευχαριστήσω που επιλέξατε την πόλη μας για να γίνει αυτός ο πολύ γόνιμος και δημιουργικός διάλογος. Νομίζω ότι το χαρακτηριστικό ήταν το επίπεδο και η ποιότητα των τοποθετήσεων και η *συνεργασία* που ήταν το αποτέλε-

Ι. ΜΠΟΥΛΕΣ,
ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ

>

σμα όλου αυτού του διαλόγου ανάμεσα στους Αρχιτέκτονες που νομίζω έχουν εξ' αντικειμένου λόγο για να φτιάξουμε καλύτερες τις Πόλεις μας, τους τόπους που ζουν οι άνθρωποι, και την Διοίκηση που πρέπει να ενσωματώσει όλες αυτές τις παρατηρήσεις για μια ευνοούμενη πολιτεία. Ως Δήμος εμείς είμαστε ταγμένοι σε όλον τον προβληματισμό που αναπτύχθηκε, γιατί έχουμε όπως σας είπα και προχθές, εξήντα έξι (66) Τοπικές Κοινότητες, άλλους είκοσι (20) οικισμούς, ξεπερνάμε τα εκατόν τρία (103) ας πούμε σύνολα οικιστικά συν την Πόλη μας, που είναι στο σύνολό της παραδοσιακός οικισμός παρακαλώ. Αυτό λοιπόν ας το δούμε γιατί πραγματικά μας απασχολεί πάρα πολύ, μας δημιουργεί τεράστια προβλήματα, και η κοινωνία μας πάσχει από αυτό, και νομίζω ότι έχουμε κάθε λόγο να είμαστε πιο αισιόδοξοι σήμερα μετά την συζήτηση που ακούσαμε, και πιστεύω ότι αυτός ο διάλογος που θα έχει τελικό ορίζοντα συμπεράσματα για να μετατραπούν σε πράξεις είναι που μας ευχαριστεί και μας χαροποιεί ιδιαίτερα. Σας ευχαριστούμε και πάλι και εύχομαι καλή επιτυχία στις δουλειές σας.

Α. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ. Ευχαριστούμε πάρα πολύ.

Ι. ΚΩΣΤΗ. Λοιπόν καλημέρα σε όλους και από εμένα. Καλώς ήρθατε στην Πόλη της Ναυπάκτου. Όσοι έχουν διάθεση να ακούσουν κάποια ιστορικά στοιχεία και να με ακολουθήσουν σε μία ξενάγηση, πολύ ευχαρίστως. Αν θέλετε να ξεκινήσουμε από τον χώρο που είμαστε.

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ

ΜΟΥΡΜΟΥΡΗ ΑΘΗΝΑ **ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ** **ΔΕΣΠΟΤΙΔΗ ΜΥΡΤΩ**

παράρτημα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I
πόρισμα επιστημονικής επιτροπής

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II
θεσμικό πλαίσιο

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III
ενδεικτικοί βαθμοί προστασίας παραδοσιακών οικισμών

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι
ΠΟΡΙΣΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΠΟΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΔΟΜΗΣΗ ΣΕ ΜΙΚΡΟΥΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ

THE LEPANTO RECOMMENDATIONS FOR BUILDING IN SMALL SETTINGS

1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Μετά τη **Συνάντηση συνΕργασίας**, που πραγματοποιήθηκε στην Ναύπακτο στις 24, 25, 26 Ιανουαρίου 2014 με θέμα **Μελέτες Μορφολογικών Κανόνων Δόμησης και Αρχιτεκτονική Κληρονομιά**, ακολούθησαν, ως συνέχεια αυτής, τρείς συναντήσεις της επιστημονικής επιτροπής, στα γραφεία του ΣΑΔΑΣ-Πανελλήνιας Ένωσης Αρχιτεκτόνων στις 18 Φεβρουαρίου, 4 Μαρτίου και 12 Μαρτίου με στόχους, την αποτίμηση του τριημέρου στη Ναύπακτο, την κατάθεση παρεμβάσεων και τη συζήτηση για τη σύνταξη πορίσματος που θα κατατεθεί ως πρόταση στο **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** για τις προδιαγραφές Β΄ φάσης των μελετών.

Το παρόν πόρισμα στοχεύει να συμβάλει στη διατύπωση πρότασης εξειδίκευσης των προδιαγραφών για την επικείμενη Β΄ φάση των τρεχουσών μελετών και στην αναμόρφωση των προδιαγραφών της Α΄ φάσης των επικείμενων για προκήρυξη μελετών για τις λοιπές περιφερειακές ενότητες της χώρας. Η σύνταξή του έγινε με βάση την αποτίμηση της Α΄ φάσης των μελετών που παρουσιάστηκαν στην Ναύπακτο και κυρίως τη γνώση, τις εμπειρίες και τις απόψεις των μελών της επιστημονικής επιτροπής. Έχει χαρακτήρα μεθοδολογικό για τη βελτίωση και αποσαφήνιση του περιεχομένου των μελετών, με στόχο όσες από τις παρακάτω προτάσεις είναι εφικτό να προστεθούν/εξειδικευτούν, στο πλαίσιο των υπαρχουσών συμβάσεων. Παράλληλα, χωρίς να περιορίζεται αποκλειστικά στις υπό εξέλιξη μελέτες, το πόρισμα αυτό προτείνεται ώστε το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** να το λάβει υπόψη του, τόσο ως προς το προτεινόμενο σε αυτό μεθοδολογικό πλαίσιο, όσο και ως προς τις προτάσεις που περιέχει και να προβεί στις αναγκαίες ενέργειες, ώστε να είναι δυνατή η «πλήρης» υιοθέτησή τους στις μελλοντικές αναθέσεις και η περαιτέρω κατάλληλη επεξεργασία του, προκειμένου να αναμορφωθεί το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο για τη δόμηση στους οικισμούς.

Η τεκμηρίωση επιμέρους σημείων του πορίσματος γίνεται με αναφορά στις προδιαγραφές των μελετών, όπως αυτές είναι διατυπωμένες στο συμβατικό τους αντικείμενο, καθώς και στο ισχύον θεσμικό πλαίσιο που αφορά άμεσα στο θέμα. Ειδικά για τις Ευρωπαϊκές συμβάσεις Προστασίας του Φυσικού και Πολιτιστικού Περιβάλλοντος, επισυνάπτεται στο παρόν πόρισμα ειδικό παράρτημα, με σχόλια και επισημάνσεις για τη δεσμευτικότητα διατάξεων και όρων που αφορούν στο θέμα.

>> βλ. **παράρτημα_ΙΙ**

2. ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ ΤΙΤΛΟΥ, ΣΤΟΧΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Ο τίτλος του προγράμματος «**Μελέτες Μορφολογικών Κανόνων Δόμησης & Αρχιτεκτονικής στις περιοχές εντός και εκτός οικισμών μέχρι 2.000 κατοίκων**» κρίνεται ότι δεν κυριολεκτεί, ούτε ως προς το εννοιολογικό περιεχόμενο του όρου «Μορφολογικών», ούτε, κυρίως, ως προς τον όρο «Κανόνες» που μπορεί να αποπροσανατολίσουν, ως προς τη φύση και το περιεχόμενο των μελετών.

Το σημείο αυτό εντοπίστηκε από όλα τα μέλη της επιστημονικής επιτροπής, αλλά επειδή είναι τεχνικά αδύνατο να αλλάξει ο τίτλος του συμβασιοποιημένου έργου, στόχος της επιτροπής είναι να επιστήσει την προσοχή στο περιεχόμενο και τον τρόπο παρουσίασης των παραδοτέων μελετών.

Με τον όρο **ΜΕΛΕΤΕΣ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ**, εννοούνται μελέτες που στοχεύουν να συμβάλουν στο σχεδιασμό του χώρου, (φυσικού και ανθρωπογενούς), καταγράφοντας την αρχιτεκτονική φυσιογνωμία των οικισμών, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί μέχρι σήμερα, καθώς και τους όρους δόμησης στους οικισμούς αυτούς, ώστε να προστατευτεί ο αρχιτεκτονικός τους χαρακτήρας και να εκφραστεί η αναπτυξιακή τους δυναμική.

Οι μελέτες αυτές επιχειρούν προς την κατεύθυνση σχεδιασμού του χώρου εκ των έσω, με βάση την τοπική φυσιογνωμία που έχει διαμορφώσει στην πορεία του χρόνου κάθε οικισμός. Με αυτόν τον τρόπο στοχεύουν να παραγάγουν δυναμικά και ευέλικτα εργαλεία σχεδιασμού, ώστε, κατά το δυνατόν, να ανταποκρίνονται στους έντονα διαφοροποιημένους ρυθμούς εξέλιξης των οικισμών.

Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι μελέτες αυτές αφορούν στην προστασία, ανάδειξη και αναβάθμιση της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας καθώς και στην ανάπτυξη των οικισμών. Για την ολοκληρωμένη προστασία και αειφόρο ανάπτυξη, πέραν από το αντικείμενο αυτών των μελετών, απαιτείται η διαφύλαξη όχι μόνον της υλικής αλλά και της «άυλης» κληρονομιάς, της παραγωγικής και κοινωνικής δομής των οικισμών και η εξασφάλιση της ποιότητας ζωής.

Προϋπόθεση για την επίτευξη των προηγουμένων, αποτελεί η ένταξη της διαδικασίας δόμησης στους οικισμούς στα απαιτούμενα υπερκείμενα επίπεδα σχεδιασμού. Από το εθνικό-χωροταξικό, στο περιφερειακό και τοπικόπολεοδομικό, σύμφωνα με τις κοινοτικές και εθνικές κατευθύνσεις, (ΕΣΧΠ-Ευρωχωροταξικό, Ατζέντα Λειψίας, Εδαφική Ατζέντα 2020 κ.λπ.). Στη βάση αυτή η ζητούμενη από τις μελέτες ανάλυση και καταγραφή «δημογραφικών, κοινωνικών, παραγωγικών δεδομένων, συνδέσεις με την ευρύτερη περιοχή, θεσμικό πλαίσιο χωροταξικών και πολεοδομικών μελετών, αξιολόγηση κατευθύνσεων υπερκείμενου σχεδιασμού», μπορούν να δώσουν ουσιαστικές δυνατότητες να εντοπιστούν προβλήματα και να προσδιοριστούν οι τάσεις εξέλιξης των οικισμών και του περιβάλλοντος χώρου τους. Οι κανόνες δόμησης θα είναι η τελική φάση μιας λογικής διαδικασίας, η κατάληξη δηλαδή ενός πολεοδομικού σχεδιασμού, ο οποίος θα εξειδικεύει την εφαρμογή τους σύμφωνα με τη δυναμική εξέλιξης των οικισμών και τις αναδυόμενες νέες χρήσεις σ' αυτούς.

>> βλ. **παράρτημα_ΙΙ**

Τέλος, τα προαναφερόμενα αναλυτικά στοιχεία, μπορούν να συγκροτήσουν μια βάση δεδομένων από όπου θα μπορούν να τροφοδοτηθούν μελλοντικά, μελέτες ολοκληρωμένης προστασίας και σχεδιασμού της ανάπτυξης των μικρών οικισμών του ελληνικού χώρου.

3. ΤΑ ΠΕΔΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

Η θεματολογία της συνάντησης ήταν εξ αρχής οργανωμένη σε **δύο πεδία προβληματισμού**, σε σχέση άμεσης ανάδρασης μεταξύ τους.

Α. Μεθοδολογία της «ΑΝΑΛΥΣΗΣ», δηλαδή κριτική αποτίμηση των μεθόδων καταγραφής που ακολουθήθηκαν από τις μελέτες, προβληματισμός και προτάσεις για άλλες δυνατές μεθόδους καταγραφής, κριτικής θεώρησης, κατανόησης και ερμηνείας της υφιστάμενης κατάστασης των οικισμών, ενόψει της ζητούμενης πρότασης για διαμόρφωση νέου θεσμικού πλαισίου που α) να στοχεύει στην προστασία της υλικής υπόστασης των κηρυγμένων ή των προς κήρυξη οικισμών και β) να ρυθμίζει τη σύγχρονη αρχιτεκτονική δημιουργία, ώστε αυτή να συμβάλει στην προστασία και την ανάπτυξη των οικισμών.

Κριτήριο για την κριτική αποτίμηση κάθε μεθόδου είναι η επάρκειά της, ώστε να καθοδηγήσει μεθοδικά την αξιολόγηση των οικισμών και τις συνακόλουθες προτάσεις για τη διατήρηση της φυσιογνωμίας τους.

Β. Πρόταση «ΣΥΝΘΕΣΗΣ», δηλαδή κριτική αποτίμηση των προτάσεων των μελετητών και προβληματισμός για τη βελτίωσή τους με στόχους:

1. **Τη διαμόρφωση των όρων προστασίας και διατήρησης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς** των υφιστάμενων **ιστορικών-παραδοσιακών συνόλων**/κτιρίων και των όρων ένταξης της σύγχρονης αρχιτεκτονικής δημιουργίας σε αυτά, **με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε** και στόχο τη συμβολή στην ολοκληρωμένη προστασία και την αειφόρο ανάπτυξή τους.

2. **Τη διαμόρφωση των όρων αναμόρφωσης και βελτίωσης της φυσιογνωμίας των οικισμών που δεν διακρίνονται από ιστορικό-παραδοσιακό χαρακτήρα**, αλλά χρήζουν παρεμβάσεων για την πολεοδομική και αρχιτεκτονική συγκρότηση του χαρακτήρα τους, **με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε** και στόχο τη συμβολή στην ολοκληρωμένη προστασία και την αειφόρο ανάπτυξή τους.
Κύριο ζητούμενο των μελετών, αλλά και της συμβολής της ομάδας εργασίας του Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α., είναι ο καθορισμός του τρόπου στοιχειοθέτησης, υποστήριξης και τεκμηρίωσης των προτάσεων ανά περιφερειακή ενότητα σε διαρκή ανάδραση με την ανάλυση, δηλαδή η μέθοδος **μετάβασης από την «ανάλυση» στη «σύνθεση»**.

4. **Αποτίμηση της ΑΝΑΛΥΣΗΣ κατά την Α΄ φάση των μελετών**.
Οι παρουσιάσεις, οι τοποθετήσεις, οι παρεμβάσεις και η συζήτηση οργανώθηκαν στη βάση τεσσάρων (4) κοινών θεματικών αξόνων, που αφορούν στο σύνολο των οικισμών όλων των περιφερειακών ενοτήτων.
Αυτοί οι θεματικοί άξονες προτείνονται ως οργανωτικό σχήμα ικανό να ομαδοποιήσει τα προβλήματα και να επιτρέψει τη συλλογική αντιμετώπισή τους, τη συγκριτική εξέτασή τους, καθώς και την εξέταση των δυνατοτήτων ενιαίας στάσης αντιμετώπισης των οικισμών, τόσο σε επίπεδο έρευνας, όσο και σε επίπεδο εφαρμογής από τους φορείς. Οι άξονες αυτοί **Α_1-Α_4** στοχεύουν στη μεθοδική οργάνωση του υλικού της ανάλυσης, ώστε να διευκολύνουν τη μετάβαση από την Α΄ φάση των μελετών, στη Β΄ φάση που περιλαμβάνει τις προτάσεις των μελετητών.
Για τις μελέτες που έχουν ολοκληρώσει την Α΄ φάση της ανάλυσης, προτείνεται να καλύψουν αυτό το τμήμα της μεθοδικής οργάνωσης της ανάλυσης, ως μέρος του συμβατικού τους αντικειμένου, ως σύνοψη στο καταληκτικό κεφάλαιο της Α΄ φάσης ή στο εναρκτήριο κεφάλαιο της Β΄ φάσης, ενώ για τις επικείμενες προς προκήρυξη μελέτες προτείνεται να συμπεριληφθεί στις προδιαγραφές της Α΄ φάσης, ώστε όλη η φάση της ανάλυσης να δομηθεί εξ αρχής στη βάση αυτού του μεθοδικού σχήματος.

1η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ

πόρισμα επιστημονικής επιτροπής
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Α_1. ΟΡΙΑ ΟΙΚΙΣΜΩΝ

Περιλαμβάνει την αναγνώριση και καταγραφή των πραγματικών και των θεσμοθετημένων ορίων των οικισμών που περιλαμβάνονται στην Περιφερειακή ενότητα κάθε μελέτης, των ορίων και ιδιαιτεροτήτων του φυσικού ανάγλυφου και του ευρύτερου τοπίου με όρους άμεσου και ευρύτερου περιβάλλοντος των οικισμών και την αναγνώριση της εσωτερικής διάρθρωσης σε επιμέρους ενότητες (πυρήνας, συνεκτικά και διάσπαρτα τμήματα, επεκτάσεις σε διάφορες φάσεις).

Αφορά στο σύνολο των οικισμών της περιφερειακής ενότητας κάθε μελέτης και **δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην επιλογή της κατάλληλης για την περιφερειακή ενότητα μεθόδου καταγραφής των ορίων, γιατί από την ανάλυση αυτή, σε συνδυασμό με τα λοιπά στοιχεία της ανάλυσης (Α_2, Α_3), θα προκύψει η αξιολόγηση (Α_4.3) και οι προτάσεις επικαιροποιημένης οριοθέτησης ή επαναοριοθέτησης των οικισμών της Β΄ φάσης**.

Κατά συνέπεια θα πρέπει να υλοποιηθούν τα παρακάτω:

1. **Τα θεσμοθετημένα όρια**, που προκύπτουν συνήθως από αντίστοιχες αποφάσεις νομαρχών, θα πρέπει να αποτυπωθούν επί σημερινών ορθών υποβάθρων, όπου θα σημειωθούν και τα πραγματικά όρια του οικισμού και η διάρθρωσή του σε ενότητες.
2. **Ο εντοπισμός των πραγματικών σημερινών ορίων** πραγματοποιείται με επιτόπια έρευνα και με σύγχρονα υπόβαθρα και αεροφωτογραφίες που απεικονίζουν πυκνοδομημένα τμήματα και διάσπαρτη δόμηση.
3. **Ο εντοπισμός του αρχικού οικιστικού πυρήνα** και η διάκριση μεταξύ παλαιότερων και νεώτερων οικιστικών ενοτήτων που θα πρέπει να πραγματοποιηθεί με:
   α) **επιτόπια έρευνα** που θα αναγνωρίσει τα παλαιότερα κτίσματα και τα παλαιότερα στοιχεία και ίχνη στο χώρο, τις παλιές οδικές συνδέσεις, διαδρομές και καλντερίμια, τις πιθανές γενεσιουργές αιτίες του οικισμού κ.ά.
   β) **συσχετισμό σύγχρονων χαρτών απεικόνισης** του δομημένου χώρου με υφιστάμενα παλαιότερα υπόβαθρα, χάρτες κτηματολογίου, αεροφωτογραφίες διαφόρων ετών κ.ά.
   γ) **ιστορικά τεκμήρια**, ιστορικές απεικονίσεις, παλαιότερα δημογραφικά στοιχεία που αναφέρουν αριθμό οικογενειών, κτισμάτων κ.ά.
4. **Η καταγραφή του άμεσου και ευρύτερου περιβάλλοντος των οικισμών** όπως κοινοτικές εκτάσεις εκτός οικισμού, παραγωγικές εκτάσεις (αγροτικές, κτηνοτροφικές), παλαιές και νέες οδικές συνδέσεις, καθώς και τοπικές νοοτροπίες, αντιπαλότητες και δυναμικές.
5. **Ο εντοπισμός των παλαιότερων οικιστικών ενοτήτων** θα χρησιμοποιηθεί σε συνδυασμό με τα λοιπά στοιχεία ανάλυσης, για τον ορισμό διαφορετικών ζωνών προστασίας εντός των οικισμών που ζητούνται από τις προδιαγραφές – και ακόμη για την πιθανή διαφοροποίηση όρων και κανονισμών δόμησης.

Α_2. ΘΕΣΜΙΚΟ/ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Περιλαμβάνει τη συγκέντρωση και καταγραφή υφιστάμενου γενικού και ειδικού πλαισίου δόμησης και προστασίας. Εντοπισμός αντιφάσεων και ελλείψεων. Συγκέντρωση και Καταγραφή στοιχείων από υπερκείμενο σχεδιασμό (ΣΧΟΟΑΠ, Γ.Π.Σ., κ.ά.) και συσχέτιση με άλλα επίπεδα σχεδιασμού.

Σχολιασμός και κριτική αποτίμηση της ισχύουσας νομοθεσίας «μορφολογικής» προστασίας, μέσω σχολιασμού των αποτελεσμάτων της εφαρμογής της στο χώρο των οικισμών (π.χ. «νέοπαραδοσιακά») καθώς και κριτική αποτίμηση της γενικότερης νομοθεσίας δόμησης (ΝΟΚ, **Κ.ΕΝ.Α.Κ.**).

Αφορά στο σύνολο των οικισμών της περιφερειακής ενότητας κάθε μελέτης και **δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στον κριτικό σχολιασμό του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου και στον εντοπισμό των σημείων που χρήζουν διορθωτικών παρεμβάσεων, τροποποιήσεων και αναθεωρήσεων, γιατί από την ανάλυση αυτή, σε συνδυασμό με τα λοιπά στοιχεία (Α_1, Α_3) θα προκύψει η αξιολόγηση (Α_4.1, Α_4.2) και οι προτάσεις για γενικές και ειδικές νομοθετικές ρυθμίσεις στη Β΄ φάση των μελετών**.

Κατά συνέπεια θα πρέπει να υλοποιηθούν τα παρακάτω:

1. **Σχολιασμός και κριτική αποτίμηση της υπάρχουσας νομοθεσία προστασίας** (π.χ. κήρυξη οικισμών, αν υπάρχει).
2. **Σχολιασμός και κριτική αποτίμηση των ειδικών όρων δόμησης**, όπου αυτοί υπάρχουν.
3. **Σχολιασμός και κριτική αποτίμηση της γενικής νομοθεσία δόμησης** (π.χ. συντελεστές κάλυψης, δόμησης, ύψη), δεδομένου ότι τις περισσότερες φορές η ασυμβατότητα των νέων κατασκευών προκύπτει από τα μεγέθη τους και όχι από τη μορφή τους.

Επίσης θα πρέπει να σχολιαστεί η τυχόν έλλειψη ειδικού πλαισίου δόμησης και προστασίας, να εξεταστεί και να σχολιαστεί και η τυχόν ύπαρξη στους ειδικούς όρους δόμησης περιορισμών χρήσεων γης και να διερευνηθούν τυχόν υπάρχουσες ασάφειες στο νομοθετικό πλαίσιο ή συγκρούσεις μεταξύ των διαταγμάτων.

Α_3. ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΣ

Περιλαμβάνει την αναγνώριση του οικισμού μέσα από την καταγραφή, ανάλυση και ερμηνεία των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών (Μορφή και επιμέρους χαρακτηριστικά του πολεοδομικού ιστού, Σχέση δημόσιων και ιδιωτικών χώρων και κτιρίων, Αρχιτεκτονική συγκρότηση των κτισμάτων).

Εντοπισμός, σε κάθε οικισμό και στις επιμέρους χωρικές ενότητές του, των κυρίαρχων και επαναλαμβανόμενων αρχιτεκτονικών χαρακτηριστικών, αλλά και των ιδιόμορφων, από την κλίμακα του τοπίου μέχρι αυτήν του κτιρίου, και ιεράρχηση αυτών.

Αφορά στο σύνολο των οικισμών της περιφερειακής ενότητας κάθε μελέτης και **δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην αναγνώριση της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας κάθε οικισμού και στον εντοπισμό προβλημάτων, απειλών και κινδύνων αλλοιώσεων αυτής της φυσιογνωμίας. Από την ανάλυση αυτή κατ΄ εξοχή, σε συνδυασμό και με τα λοιπά στοιχεία (Α_1, Α_2), θα προκύψει η αξιολόγηση (Α_4), η ομαδοποίηση/κατάταξη (Α_5) και η τελική επιλογή των αντιπροσωπευτικών οικισμών κατά τη Β΄ φάση των μελετών**.

Κατά συνέπεια θα πρέπει να υλοποιηθούν τα παρακάτω:

1. **Αναφορά στο γενικό χαρακτήρα του πολεοδομικού ιστού**, όπως αυτός προκύπτει από τα γενικά χαρακτηριστικά του.
   Αναφέρονται ενδεικτικά:
   — **Γεωγραφικά και τοπογραφικά χαρακτηριστικά**.
   — **Ιδιαίτερα ιστορικά χαρακτηριστικά**.
   — **Κοινωνικά-οικονομικά χαρακτηριστικά** (συμμετέχουν στη διαμόρφωση της φυσιογνωμίας).
   — **Επισήμανση των οικιστικών ενοτήτων**, οι οποίες προκύπτουν από τις διακυμάνσεις των κυρίαρχων χαρακτηριστικών και τους τρόπους συστηματοποίησης της σχέσης των κτισμάτων στο χώρο με σχέσεις τυπικά επαναλαμβανόμενες ή και διαφοροποιούμενες, που όμως επηρεάζουν το γενικό χαρακτήρα του.
   — **Πυκνότητα της δόμησης** και διακυμάνσεις της κατά ενότητα, περιοχή και ζώνη.
   — **Αναγνώριση της σχέσης δημόσιων και ιδιωτικών χώρων** και κτιρίων με επισήμανση μεταβατικών χώρων (διάκριση της αρχικής δομής και εντοπισμός αλλαγών και μεταλλάξεων στο χρόνο).

   — **Βαθμός στον οποίο διασώζεται ο πολεοδομικός ιστός** και οι ελεύθεροι δημόσιοι χώροι.
   — **Αισθητικές αξίες του συνόλου**.

2. **Αναφορά στα κτίσματα του οικισμού**.
   Αναφέρονται ενδεικτικά:
   — **Επικρατέστεροι τύποι αρχιτεκτονικών μορφών — αρχιτεκτονικοί τύποι κατοικίας και κυρίαρχα αρχιτεκτονικά στοιχεία** (σχήματα, μεγέθη, αναλογίες όγκων, φέρων οργανισμός, στέγαση, ανοίγματα-κουφώματα, εξώστες, σκάλες, στέγαστρα, μάντρες, λοιπά μορφολογικά στοιχεία, υλικά, χρώματα κ.ά.).
   — **Δευτερεύοντα κτίσματα**, αν και συνήθως βοηθητικά, έχουν αποφασιστικό ρόλο τόσο στη σύνθεση της μορφής των κτισμάτων, όσο και στο χαρακτήρα του συνόλου. Ο βαθμός επίδρασής τους είναι ανάλογος της συχνότητας με την οποία εμφανίζονται, του μεγέθους και τις χωρικής σχέσης τους προς τα κύρια κτίσματα.
   — **Μεμονωμένα αξιόλογα κτίσματα** (αρχοντικά, ιστορικά κτήρια).
   — **Κτίσματα ειδικών χρήσεων** (εκκλησίες, σχολεία, καφενεία, εμπορικά κτήρια, λιοτρίβια, μύλοι, προβιομηχανικές εγκαταστάσεις).
   — **Βαθμός στον οποίο διασώζονται παραδοσιακά κτίσματα**.

3. **Εντοπισμός προβλημάτων αλλοίωσης και καταστροφής της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας**.
   Αναφέρονται ενδεικτικά:
   — **Αλλοίωση των κτισμάτων από ασύμβατες προσθήκες ή κατασκευές**.
   — **Αλλοίωση του πολεοδομικού ιστού** (κατάργηση παλαιών χαράξεων, ασύμβατες επιστρώσεις, καταστροφή κλιμάκων για την κυκλοφορία αυτοκινήτων κ.λπ.).
   — **Αλλοίωση της εικόνας του οικισμού** από ασύμβατες νέες κατασκευές ή από έργα υποδομών.
   — **Αλλοίωση των χαρακτηριστικών των ελεύθερων δημόσιων χώρων** (χαρακτηριστική η καταστροφή όλων των εισόδων στους οικισμούς με μετατροπή των πλατωμάτων σε χώρους στάθμευσης αυτοκινήτων).

Α_4. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ & ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΣΗ/ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΟΙΚΙΣΜΩΝ

Αξιολόγηση και ιεράρχηση των τυπικών και ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που εντοπίστηκαν όσον αφορά του άξονες Α1-Α3. Αφορά στο σύνολο των οικισμών της περιφερειακής ενότητας κάθε μελέτης και **δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη διαμόρφωση κριτηρίων ομαδοποίησης και κατάταξης** των παραδοσιακών οικισμών, των λοιπών οικισμών και του τοπίου.

Τα κριτήρια ομαδοποίησης και κατάταξης, και άρα της κατ' ελάχιστο αντιπροσώπευσης των οικισμών, προτείνεται ενδεικτικά να είναι μεταξύ άλλων και τα ακόλουθα:

1. **Βαθμός θεσμοθετημένης προστασίας για προστατευόμενους οικισμούς ή τμήματα αυτών**.
   Μέχρι σήμερα έχει χρησιμοποιηθεί η διάκριση «κηρυγμένοι» ή όχι, αλλά προτείνεται η διερεύνηση και πρόταση για περισσότερες κατηγορίες προστασίας, καθώς και η προστασία της φυσιογνωμίας οικισμών που δεν είναι παραδοσιακοί, αλλά χαρακτηρίζονται από τοπιακές αξίες.

   Με βάση το θεσμικό πλαίσιο που αναλύθηκε (Α_2) και, κυρίως, τον εντοπισμό της φυσιογνωμίας των οικισμών (Α_3), προτείνεται ενδεικτικά η κατάταξή τους:
   α) **Προστατευόμενους με κήρυξη παραδοσιακούς-ιστορικούς** με ειδικό αρχιτεκτονικό ή/και τοπιακό ενδιαφέρον ή τμήματα οικισμών (με βαθμούς κλιμάκωσης της προστασίας) >> βλ παράρτημα_ΙΙ
   β) **Προστατευόμενους με αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον συνολικά ή σε τμήματα τους** χωρίς κήρυξη.
   γ) **Προστατευόμενους με τοπιακό ενδιαφέρον** χωρίς κήρυξη.

2. **Βαθμός ενδιαφέροντος και διατήρησης της φυσιογνωμίας για μη προστατευόμενους οικισμούς ή μη προστατευόμενα τμήματα προστατευόμενων οικισμών.**

Για τη μεγάλη πλειοψηφία των μικρών οικισμών, που δεν παρουσιάζουν αρχιτεκτονικό και ιστορικό και ενδιαφέρον ώστε να χαρακτηριστούν παραδοσιακοί, έχουν χρησιμοποιηθεί μέχρι σήμερα οι χαρακτηρισμοί «αξιόλογοι», «ενδιαφέροντες», «αδιάφοροι-ουδέτεροι».

Με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε και ιδιαίτερα τον εντοπισμό της φυσιογνωμίας (Α_3), προτείνεται η κατηγοριοποίηση σε περισσότερες κατηγορίες ρύθμισης ως προς τα όρια, τις ζώνες, τις χρήσεις και τον αρχιτεκτονικό χαρακτήρα, με βάση ενδεικτικά κριτήρια, όπως:
— **την αισθητική ποιότητα της εικόνας/τοπίου** (ομοιογένεια, ποικιλία, πρωτοτυπία κ.λπ.),
— **τη φυσιογνωμία** που προκύπτει από τα γεωγραφικά και τοπογραφικά χαρακτηριστικά,
— **την ιδιαιτερότητα της αρχιτεκτονικής** των κτισμάτων του οικισμού,
— **τα χαρακτηριστικά του πολεοδομικού ιστού**,
— **τη διατήρηση της παραδοσιακής μορφής** και λειτουργίας του δημόσιου χώρου,
καθώς και:
— **την ιδιαιτερότητα και σημασία του άμεσου περιβάλλοντος και του φυσικού τοπίου** που τον περικλείει (εξέχοντα φυσικά στοιχεία, τοπίο, γεφύρια, νερόμυλοι, αρχαιολογικοί χώροι κ.λπ.),
— **τα κοινωνικό-οικονομικά χαρακτηριστικά** (κάτοικοι, ασχολίες).

Σε κάθε περίπτωση το κριτήριο αυτό θα πρέπει να συναρτηθεί και με το βαθμό **διατήρησης ή αλλοίωσης** της φυσιογνωμίας του συνολικού οικισμού ή σημαντικού τμήματός του με βάση τον εντοπισμό προβλημάτων που προηγήθηκε στο Α_3.

3. **Βαθμός συμφωνίας/ασυμφωνίας μεταξύ των πραγματικών και θεσμοθετημένων ορίων για μη προστατευόμενους οικισμούς ή μη προστατευόμενα τμήματα προστατευόμενων οικισμών.**

Μέχρι πρόσφατα, τα όρια των μικρών οικισμών θεσμοθετούνταν με αποφάσεις των Νομαρχών με μεγάλη «ελαστικότητα» στην εφαρμογή των κριτηρίων που ορίζουν οι γενικές διατάξεις του Π.Δ. του 1985.

Η πρακτική αυτή, σε όσες περιπτώσεις ακολουθήθηκε από δόμηση των αδόμητων περιοχών που περιελήφθησαν εντός των ορίων των οικισμών, αλλοίωσε σε μεγάλο βαθμό την αρχική δομή και συγκρότηση των οικισμών. Σε όποιες όμως περιπτώσεις εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλες αδόμητες περιοχές εντός των ορίων οικισμών, επισημαίνεται η ανάγκη προσδιορισμού αυτών των περιοχών και η παρέμβαση στους όρους δόμησης αυτών, ώστε να υπάρξει αποτελεσματικότερος έλεγχος των πυκνοτήτων και των χρήσεων (με αύξηση των μεγεθών αρτιότητας των οικοπέδων, μείωση του Σ.Δ., διατήρηση των επικρατουσών χρήσεων κ.α.) προς την κατεύθυνση αφενός διάκρισης του «πραγματικού» οικισμού και διατήρησης του όποιου χαρακτήρα στην αρχιτεκτονική και τη δόμησή του και αφετέρου της αποφυγής «αστικοποίησης» του αγροτικού / φυσικού τοπίου που πλαισιώνει τους πραγματικούς οικισμούς.

Οι αδόμητες ζώνες θα μπορούσαν να αποτελέσουν «ενδιάμεση» περιοχή, με ειδικούς όρους δόμησης, σε μεγέθη που θα ορίζονται ανάμεσα αφενός των όρων δόμησης των οικισμών και αφετέρου της εκτός σχεδίου δόμησης.

4. **Αναπτυξιακή δυναμική για μη προστατευόμενους οικισμούς ή μη προστατευόμενα τμήματα προστατευόμενων οικισμών.**

Μέχρι σήμερα έχουν χρησιμοποιηθεί οι κατηγορίες «αναπτυσσόμενοι με κίνδυνο αλλοίωσης», «στάσιμοι», «φθίνοντες» και «εγκαταλελειμμένοι», αλλά προτείνεται η διερεύνηση προκειμένου να υπάρξει πρόταση για περισσότερες κατηγορίες με βάση τη φυσιογνωμία των οικισμών (Α_3) αλλά και τα κοινωνικό-οικονομικά στοιχεία της ανάλυσης (Α_1). Για παράδειγμα, οι αναπτυσσόμενοι οικισμοί θα μπορούσαν να διακριθούν περαιτέρω ανάλογα με το είδος αναπτυξιακού μοντέλου, όπως τουριστική ανάπτυξη, αγροτική κ.λπ., αξιοποιώντας την καταγραφή των χρήσεων, των δημογραφικών, κοινωνικών και παραγωγικών δεδομένων, καθώς και τις αναπτυξιακές τάσεις, που αποτελούν συμβατικό αντικείμενο των μελετών στη φάση Α΄ της ανάλυσης.

5. **Λοιπά κριτήρια ομαδοποίησης**

Κριτήρια ομαδοποίησης, συμπληρωματικά και σε συνδυασμό με τα προηγούμενα, θα μπορούσαν επίσης να θεωρηθούν: οι κλιματικές/γεωγραφικές παράμετροι οργάνωσης χώρων ζωής και ειδικών κτιριακών συνθέσεων, οι παραγωγικές παράμετροι οργάνωσης κλειστών, ημι-υπαίθριων και υπαίθριων χώρων και συνοδευτικών κτισμάτων, οι πολιτιστικές παράμετροι διαμόρφωσης ύφους κτισμάτων και συνόλου, οι οικονομικές παράμετροι, ο βαθμός αστικοποίησης και η προέλευση προτύπων μίμησης.

Α_5. ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ «ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΤΙΚΩΝ» ΟΙΚΙΣΜΩΝ

Στη συνάντηση της Ναυπάκτου δεν παρουσιάστηκαν από τους μελετητές οι επιλογές των 5-10 αντιπροσωπευτικών οικισμών, που προβλέπονται στο συμβατικό αντικείμενο των μελετών στην Α΄ φάση. Συνεπώς, η επιτροπή δεν έχει στοιχεία για να σχολιάσει κάποια επιλεγμένα κριτήρια και την εφαρμογή τους στην επιλογή των αντιπροσωπευτικών μελετών.

Η επιλογή των αντιπροσωπευτικών οικισμών, είναι ιδιαίτερα κρίσιμη για την περαιτέρω σύνταξη των προδιαγραφών της Β΄ φάσης γι΄ αυτούς και κατ΄ επέκταση για όλους του οικισμούς κάθε περιφερειακής ενότητας. Ο αριθμός των αντιπροσωπευτικών οικισμών μπορεί να διαφοροποιείται όσο αφορά τις κατηγορίες οικισμών που παρουσιάζει ανά περιφερειακή ενότητα, ανάλογα με τα ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά κάθε περιοχής.

Τονίζεται ιδιαίτερα ότι αυτή η επιλογή θα πρέπει να τεκμηριώνεται αναλυτικά, με μεθοδολογική πληρότητα και σε σχέση με τους άξονες ανάλυσης όπως προτείνονται πιο πάνω (Α1-Α4). Για κάθε αντιπροσωπευτικό παράδειγμα θα πρέπει να γίνεται πλήρης και τεκμηριωμένη αιτιολόγηση, με αναφορά στο σύνολο των οικισμών της περιοχής μελέτης, μέσω αντιστοίχισης κάθε επιλεγμένου 'παραδείγματος' με τους οικισμούς που αυτό αντιπροσωπεύει.

5. ΠΡΟΤΑΣΗ ΣΕ 3 ΕΠΙΠΕΔΑ ΣΥΝΘΕΣΗΣ-ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΤΗ Β΄ ΦΑΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ

Η πρόταση των μελετητών για τους οικισμούς της περιφερειακής ενότητας που έχουν αναλάβει, που αποτελεί το συμβατικό περιεχόμενο της Β΄ φάσης, ίσως απαιτήσει, σε σχέση ανάδρασης με την ανάλυση, την πρόταξη ενός κεφαλαίου σύνοψης της ανάλυσης σύμφωνα με το μεθοδικό σχήμα που προηγήθηκε (A_1-A_5), ενώ για τις υπό προκήρυξη μελέτες οι προδιαγραφές της Α΄ φάσης θα πρέπει να αναμορφωθούν αναλόγως, ώστε να είναι σαφής και μεθοδικά ασφαλής η μετάβαση από την ανάλυση της Α΄ φάσης στη σύνθεση-πρότασης της Β΄ φάσης.

Για την οργάνωση των προτάσεων της Β΄ φάσης, προτείνεται το παρακάτω μεθοδολογικό σχήμα που αφορά στην κλιμάκωση της πρότασης σε **3 επίπεδα σύνθεσης-σχεδιασμού**.

B_1. ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΣΗ ΓΕΝΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΔΟΜΗΣΗΣ ΓΙΑ ΟΙΚΙΣΜΟΥΣ ΚΑΤΩ ΤΩΝ 2.000 ΚΑΤΟΙΚΩΝ

Το Γενικό Πλαίσιο Δόμησης για μικρούς Οικισμούς θα αφορά όλες τις περιφερειακές ενότητες της χώρας και θα στοχεύει να αποτελέσει το ενιαίο πλαίσιο θεώρησής τους, όσον αφορά τη δομή του πολεοδομικού ιστού τους, τις χρήσεις γης και την αρχιτεκτονική τους φυσιογνωμία, προς την κατεύθυνση της ολοκληρωμένης προστασίας και αειφόρου ανάπτυξής τους, που βέβαια προϋποθέτει τη μελέτη χρήσεων, παραγωγικών και κοινωνικών δομών και ευρύτερων αναπτυξιακών στρατηγικών. Στο πλαίσιο του συμβατικού αντικειμένου των μελετών, η διερεύνηση των ζητημάτων αυτών στοχεύει στην αρτιότερη προσέγγιση της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας, τόσο σε επίπεδο αναγνώρισης-ανάλυσης, όσο και, κυρίως, σε επίπεδο προτάσεων.

Το Γενικό Πλαίσιο Δόμησης θα περιλαμβάνει όλες τις ποιοτικές παραμέτρους που αφορούν στους όρους δόμησης και θα προβλέπει την ανάγκη εξειδίκευσής του (ποσοτικοποίηση των παραμέτρων που αυτό ορίζει) στο υποκείμενο επίπεδο του καθορισμού όρων δόμησης από τις μελέτες φυσιογνωμίας, (>> βλ. B_2), είτε ανά οικισμό, ιδιαίτερα στην περίπτωση χαρακτηρισμένων οικισμών και εφόσον απαιτείται, ή ανά σύνολο οικισμών, ιδιαίτερα στην περίπτωση των «αδιάφορων» οικισμών και εφόσον τεκμηριώνεται η ομοιότητα της φυσιογνωμίας τους στην κατάταξη/ομαδοποίηση (A_4, A_5).

Το επίπεδο αυτό του θεσμικού πλαισίου αφορά τους οικισμούς στο σύνολό τους χωρίς διάκριση και αφήνει τα ζητήματα διαφοροποίησης μεταξύ παραδοσιακών και μη και του βαθμού προστασίας και ρύθμισης για το επόμενο επίπεδο της πρότασης (B_2).

Οι ποιοτικές παράμετροι του δομημένου περιβάλλοντος των οικισμών, που θα περιλαμβάνονται οπωσδήποτε στο πλαίσιο αυτό, προτείνονται, ενδεικτικά μεταξύ άλλων, να είναι οι παρακάτω:

- **Η μορφή του ιστού** (δίκτυο οδών-πεζοδρόμων, ελεύθεροι χώροι, δημόσια κτήρια, εσωτερικές ενότητες, πυκνότητα, σχέσεις πλήρων-κενών, κλίμακα) σε σχέση με το τοπικό φυσικό ανάγλυφο, τον προσανατολισμό και το μικροκλίμα του οικισμού, το ευρύτερο τοπίο (ζωτικοί χώροι του οικισμού, καλλιέργειες) και το φυσικό περιβάλλον (ευρύτερο φυσικό γεωανάγλυφο, δασικά οικοσυστήματα, προστατευμένες φυσικές περιοχές).
- **Οικοπεδική κατάτμηση / Τοποθέτηση στο οικόπεδο** (διάκριση δημόσιων/ιδιωτικών).
- **Όρια ογκοπλασίας κτισμάτων** (όρια διακύμανσης ύψους, πλάγιες αποστάσεις, δουλείες θέας, εσοχές-προεξοχές, στέψη-διάκριση δημόσιων/ιδιωτικών κτιρίων).
- **Υλικά κατασκευής / χρώμα** (τοπικότητα, ενεργειακές-οικολογικές προδιαγραφές).

πόρισμα επιστημονικής επιτροπής
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Στόχος του Γενικού πλαισίου Δόμησης είναι να δημιουργηθεί ένα νέο σύγχρονο πλαίσιο για την πολεοδομική συγκρότηση και την αρχιτεκτονική των οικισμών σε νέα βάση και με τη χρήση νέων εργαλείων σχεδιασμού με αναθεώρηση/αναμόρφωση τόσο των τριών γενικών κανονιστικών Π.Δ. για τους οικισμούς (ΠΔ 19/10/78 (ΦΕΚ594Δ/13-11-1978 «Περί χαρακτηρισμού ως Παραδοσιακών Οικισμών τινών του Κράτους και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτών», του ΠΔ 2/3/81 (ΦΕΚ 138Δ/13-3-1981) «Περί των ληπτέων υπ' όψιν στοιχείων και του τρόπου καθορισμού των όρων των προ της 16.8.1923 υφισταμένων οικισμών των στερουμένων εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου, ως και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτών» και του ΠΔ 24-4-1985 (ΦΕΚ 181Δ/3-5-1985 «Τρόπος καθορισμού ορίων οικισμών της χώρας μέχρι 2.000 κατοίκους, κατηγορίες αυτών και καθορισμός όρων και περιορισμών δόμησής τους») όσο και, κυρίως, των κατά τόπους Π.Δ. Μορφολογικών Κανόνων, όπως αυτών του Αιγαίου.

Η θέσπιση ενός Γενικού Πλαισίου Δόμησης, που θα μπορέσει να αντικαταστήσει τα υφιστάμενα τοπικά ΠΔ Μορφολογικών κανόνων και θα αποτελεί τη βάση για νέα ΠΔ ή ΥΑ, θα μπορούσε να γίνει με τη μορφή Νόμου-πλαισίου, κατ' εντολή του άρθρου 24 του Συντάγματος και των διεθνών Συνθηκών του Συμβουλίου της Ευρώπης και της UNESCO, που έχει κυρώσει η χώρα μας, καθώς και της μέχρι τώρα σχετικής νομολογίας. Εναλλακτικά, το προτεινόμενο Γενικό Πλαίσιο Δόμησης θα μπορούσε να θεσπιστεί με τη μορφή νέου Γενικού Κανονιστικού ΠΔ, κατ εφαρμογή του άρθρου 6 του ΝΟΚ (Ν. 4067/2012-ΦΕΚ 79/Α/9-4-2012), και θα αντικαθιστά τα τρία ισχύοντα γενικά ΠΔ και, κατά μείζονα λόγο, όλα τα υφιστάμενα κατά τόπους ισχύοντα ΠΔ Μορφολογικών Κανόνων αποτελώντας τη βάση να συνταχθούν με αυτό, νέα τοπικά ΠΔ ή ΥΑ στο πνεύμα του, ανά οικισμό ή κατηγορία οικισμών. >> βλ. **παράρτημα_ΙΙ**

Επισημαίνεται ότι οι οικισμοί της υπαίθρου, χαρακτηρισμένοι και μη, αποτελούν σημαντικό υποσύνολο του οικιστικού και φυσικού περιβάλλοντος, με την έννοια που αυτό ορίζεται από το άρθρο 24 του Συντάγματος και τις Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Συμβάσεις για την προστασία της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς (Σύμβαση Παρισιού UNESCO 1972-Ν. 1126/81), της Ευρωπαϊκής Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς (Σύμβαση Γρανάδας 1985-Ν.2039/1992 και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο (Σύμβαση Φλωρεντίας 2000-Ν. 3827/2010). Επισημαίνεται επίσης ότι το Σύνταγμα της Ελλάδας, όπως αυτό αναθεωρήθηκε με το ψήφισμα της 27ης Μαΐου 2008 της Η΄ Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων, προβλέπει στο άρθρο 24 την «προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος στο πλαίσιο της αειφορίας» και ορίζει ότι «οι διατάξεις του εφαρμόζονται και στην αναμόρφωση των οικιστικών περιοχών που ήδη υπάρχουν», ενώ στο άρθρο 28 ορίζεται ότι «οι διεθνείς συμβάσεις από την επικύρωσή τους με νόμο αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου και υπερισχύουν από κάθε άλλη αντίθετη διάταξη νόμου». >> βλ. **παράρτημα_ΙΙ**

Το προτεινόμενο Γενικό Πλαίσιο Δόμησης προτείνεται να περιλαμβάνει διακριτό τμήμα που θα αφορά στους παραδοσιακούς οικισμούς (σήμερα 841 οικισμοί), που ρυθμίζεται από τις διεθνείς και ευρωπαϊκές συμβάσεις προστασίας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, και έτερο τμήμα που θα αφορά σε μικρούς μη χαρακτηρισμένους οικισμούς (σήμερα περίπου 12.000), που ρυθμίζεται κυρίως από τις διεθνείς και ευρωπαϊκές συμβάσεις για προστασία του τοπίου και της βιώσιμης ανάπτυξης των μικρών οικισμών.

ΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΣΥΜΒΑΣΙΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Οι τρέχουσες συμβασιοποιημένες μελέτες θα καλύψουν το τμήμα του παραπάνω αντικειμένου, που μπορεί να ενταχθεί στο συμβατικό τους αντικείμενο, υποβάλλοντας, κατ' ελάχιστο, τις προτάσεις τους στην προοπτική της συγκρότησης του Γενικού Πλαισίου Δόμησης. Με βάση και αυτές τις προτάσεις το **Υ.Π.Ε.Κ.Α.** προτείνεται να συστήσει μικτή ομάδα εργασίας που θα συγκεντρώσει, θα αξιολογήσει και θα επεξεργαστεί τις προτάσεις αυτές, ώστε να διαμορφώσει την τελική πρόταση.

Β_2. ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΔΟΜΗΣΗΣ ΑΝΑ ΟΙΚΙΣΜΟ Η ΟΜΑΔΑ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΣ ΤΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ

Οι γενικές αρχές/ποιοτικές παράμετροι που θα έχουν οριστεί από το Γενικό Πλαίσιο Δόμησης, πρέπει με βάση την ανάλυση να εξειδικεύονται και να συγκεκριμενοποιούνται για κάθε οικισμό, είτε μεμονωμένα αν πρόκειται για οικισμούς ιδιαίτερης προστατευτέας φυσιογνωμίας (π.χ. χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί) ή για άλλες ομάδες οικισμών μετά από τεκμηρίωση της ομαδοποίησή τους μέσω αντιπροσωπευτικών παραδειγμάτων.

Η εξειδίκευση προτείνεται να γίνεται με **Ειδικές Μελέτες Πολεοδομικής και Αρχιτεκτονικής Συγκρότησης** (ή ειδικές μελέτες προστασίας/αναμόρφωσης φυσιογνωμίας) των οικισμών που θα καθορίζουν ποσοτικά, δηλ. θα ορίζουν συγκεκριμένες τιμές **Σ.Ο.**, **Σ.Δ.**, Ύψους κ.λπ.) τις ποιοτικές παραμέτρους που προβλέπει το Γενικό Πλαίσιο Δόμησης. Σε αυτό το επίπεδο μελετών θα πρέπει να προσδιορίζονται τα όρια του οικισμού, ζώνες εκτός του οικισμού, οι εσωτερικές του ενότητες, η διάκριση των ενοτήτων σε πυρήνες, συνεκτικά και μη συνεκτικά τμήματα, καθώς και το οδικό δίκτυο με χώρους στάθμευσης, το δίκτυο πεζών και η συνολική αναμόρφωση του δημόσιου χώρου.

Ειδικά για τους Παραδοσιακούς Οικισμούς, κηρυγμένους και προτεινόμενους, προτείνεται η κατηγοριοποίησή τους ανάλογα με το βαθμό προστασίας (Β.Π.). Ενδεικτική βάση γι' αυτή την κατηγοριοποίηση θα μπορούσε να αποτελέσει η κατηγοριοποίηση προστασίας που χρησιμοποιήθηκε στην Καταγραφή Παραδοσιακών Οικισμών της Χώρας το 1972-73 από το Υπουργείο Εσωτερικών. Την καταγραφή αυτή χρησιμοποίησε το **Υ.Χ.Ο.Π.** για την κήρυξη των Παραδοσιακών Οικισμών στο Διάταγμα του 1978. Τα κριτήρια για το χαρακτηρισμό της καταγραφής του 1972 καθώς και τα όρια επέμβασης στους αντίστοιχους Β.Π. που η κήρυξή τους συνεπάγεται, παραθέτουμε σε σχετικό παράρτημα του παρόντος όπως αυτά διατυπώθηκαν από το Υπουργείο Εσωτερικών. >> βλ. παράρτημα_III

Οι βαθμοί προστασίας (Β.Π.1, Β.Π.2, Β.Π.3) βασίστηκαν στις τότε ισχύουσες Διεθνείς Προδιαγραφές και συνεπώς κρίνεται απαραίτητη η επικαιροποίησή τους, ως προς την κλιμάκωση των βαθμών, αλλά και του περιεχομένου κάθε βαθμού, με βάση το σήμερα ισχύον νομοθετικό πλαίσιο.

Στην περίπτωση προτάσεων αναμόρφωσης του δημόσιου χώρου, οι μελέτες μπορούν να περιλαμβάνουν προτάσεις αναδασμού, απαλλοτριώσεις, εισφορά σε γη, μεταφορά ΣΔ, σύμφωνα και με τα οριζόμενα στο άρθρο 24 παρ. 4 και 5 του Συντάγματος, καθώς και να υποδεικνύουν τεκμηριωμένα περαιτέρω απαιτούμενες μελέτες ανάπλασης για επιμέρους περιοχές του οικισμού και να προσδιορίζουν με πλήρη τεκμηρίωση τις απαιτούμενες κηρύξεις οικισμών, ενοτήτων οικισμών, ενοτήτων κτιρίων (σε πυρήνα ή άξονες δρόμων) ή και μεμονωμένων κτιρίων.

Παράλληλα θα πρέπει να ιεραρχηθούν όλοι οι οικισμοί ως προς την τάση ανάπτυξής τους, τις πιέσεις δόμησης και να καθοριστούν οι προτεραιότητες για περαιτέρω μελέτες (πολεοδόμησης, αστικού σχεδιασμού κ.λπ.).

ΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΣΥΜΒΑΣΙΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Οι τρέχουσες συμβασιοποιημένες μελέτες θα καλύψουν πλήρως το παραπάνω αντικείμενο, στο μέτρο που εντάσσεται στο κύριο συμβατικό τους αντικείμενο, υποβάλλοντας, κατ' ελάχιστο, τις προτάσεις τους για επιλεγμένο αριθμό οικισμών που θα κρίνονται τεκμηριωμένα ως αντιπροσωπευτικοί για την περιφερειακή ενότητα που μελετούν. Στις ισχύουσες συμβατικές υποχρεώσεις προβλέπεται η πλήρης μελέτη 5-10 οικισμών, ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε περιφερειακής ενότητας. Για τις επικείμενες προς προκήρυξη μελέτες, η επιτροπή θεωρεί ότι ο αριθμός των αντιπροσωπευτικών οικισμών θα πρέπει να αυξηθεί ανάλογα και με τα χαρακτηριστικά της κάθε περιφερειακής ενότητας.

Αυτό το επίπεδο των προτάσεων, που ουσιαστικά θα οδηγήσει στην αντικατάσταση των σημερινών Π.Δ. Μορφολογικών Κανόνων, προτείνεται να θεσμοθετηθεί στο Γενικό Πλαίσιο Δόμησης (>> βλ. Β_1) και μετά από αναζήτηση κατάλληλης νομικής επίλυσης (π.χ. Υ.Α. αντί για Π.Δ.) για ευέλικτη, άμεση και δυναμική απόκριση στις μετεξελισσόμενες αναπτυξιακές ανάγκες των οικισμών.

Β_3. ΠΛΑΙΣΙΟ ΝΕΑΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ (ΣΕ ΚΛΙΜΑΚΑ ΚΤΙΡΙΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΧΩΡΩΝ, ΟΙΚΙΣΤΙΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ, ΤΟΠΙΟΥ)

Αφορά στον καθορισμό των όρων ένταξης της νέας αρχιτεκτονικής δημιουργίας με σκοπό την προστασία της φυσιογνωμίας του οικισμού, θεωρούμενου ως πολιτιστικού κεφαλαίου που αποτελεί παράγοντα αειφόρου ανάπτυξής του. Οι όροι αυτοί πρέπει να διαφοροποιούνται και να κλιμακώνονται ανάλογα με τα οριζόμενα στα Α_4 και Α_5.

Προτείνεται να συμπεριληφθούν στις προτάσεις των μελετών και στο Γενικό Πλαίσιο Δόμησης:

1. **Ρυθμίσεις που θα απαγορεύουν, αποτρέπουν ή θα αποθαρρύνουν αποτελεσματικά τη δημιουργία ψευτο-παραδοσιακών μορφών που αντιγράφουν άκριτα** τα υφιστάμενα μορφολογικά χαρακτηριστικά. Είναι σημαντικό να αποκλειστεί η τάση για ευκολία μέσω της αναπαραγωγής που κυριαρχεί στα μέχρι σήμερα ΠΔ για τους οικισμούς και στην αγορά, όπως τα ΠΡΟΚΑΤ «παραδοσιακά», και να κατακτηθεί η βαθμιαία αλλαγή της κοινωνικής αντίληψης για την αρχιτεκτονική.

2. **Ρυθμίσεις που θα ενισχύουν την αναζήτηση της αυθεντικότητας** των επί μέρους χαρακτηριστικών, υλικών και άϋλων, που μπορούν να ενσωματωθούν στις σημερινές ανάγκες διαβίωσης και τις υπάρχουσες δυνατότητες που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία και τα νέα υλικά και θα **ενθαρρύνουν την αρχιτεκτονική αναζήτηση και συνθετική επεξεργασία** με συγκεκριμένα και απλά κριτήρια. Οι ελληνικοί οικισμοί έγιναν ά-σχημοι γιατί χάθηκαν τα παλιά κτίριά τους, που είχαν **απλά σχήματα και αντικαταστάθηκαν από νεώτερα που είχαν ως μόνο στόχο τη σχηματική εκζήτηση και τον εντυπωσιασμό**. Η ιδιαίτερη φυσιογνωμία τους προέκυπτε αβίαστα από την «πέμπτη όψη» τους, δηλαδή τα δώματα ή τις στέγες με τα γείσα τους, τα καθαρά κτιριακά πρίσματα, την αρμονική σχέση κτισμένου και υπαίθριου χώρου. Σήμερα πρέπει να δηλωθεί ότι υπάρχει θέση για τη σύγχρονη αρχιτεκτονική στους μικρούς οικισμούς, υπό κάποιους, βεβαίως, γενικούς όρους: **καθαρό σχήμα, επικρατούσα κλίμακα, ισορροπία κτισμένου και κενού.**
Η σύγχρονη αρχιτεκτονική δημιουργία θα πρέπει, μετά από κατάλληλη ανάλυση και ερμηνεία του υφιστάμενου κάθε φορά κτισμένου και φυσικού περιβάλλοντος, να κλιμακώνεται ως προς το βαθμό και το ρυθμό επέμβασης, ανάλογα με το ειδικό περιβάλλον ένταξής της. (ιστορικός πυρήνας παραδοσιακού οικισμού, τμήματα ή ενότητες του παραδοσιακού ιστού, τμήματα νεώτερων επεκτάσεων ή ζώνες εκτός οικισμού) και τους βαθμούς προστασίας. Θα πρέπει να επιζητεί τη δημιουργική ανάγνωση και εκ των έσω ανανέωση του οικισμού, σύμφωνα και με τα οριζόμενα στη Σύμβαση της Γρανάδας, αλλά με ιδιαίτερη ευαισθησία ως προς τους κινδύνους ασυμβατότητας εισαγόμενων στο σώμα του οικισμού χρήσεων, μεγεθών ή τρόπων έκφρασης.

3. **Ρυθμίσεις που θα διαχωρίζουν την αρχιτεκτονική στέγασης ειδικών χρήσεων**: π.χ. Δημαρχεία, Μουσεία, Εκπαιδευτήρια, Νοσοκομεία, Βιοτεχνίες, αλλά και Ξενοδοχεία, που πρέπει να προσαρμόζονται στην κλίμακα

του οικισμού χωρίς να κατακερματίζονται σε επιμέρους όγκους μεγέθους κατοικίας. Ειδικές χρήσεις που απαιτούν δυσανάλογα μεγάλους όγκους σε σχέση με την κλίμακα του οικισμού, θα πρέπει να χωροθετούνται σε ειδικές ζώνες του οικισμού ή και εκτός οικισμού.

4. **Ρυθμίσεις που θα επιβάλουν όρους και Ειδικές Προδιαγραφές πληρότητας μελετών**, που θα απαιτούν επιστημονικά άρτια τεκμηρίωση της αρχιτεκτονικής προσέγγισης που επιλέγεται. Με βάση την έκθεση τεκμηρίωσης, θα διεξάγεται ο διάλογος μεταξύ αρχιτεκτόνων στα Αρχιτεκτονικά Συμβούλια και ο ευρύτερος διάλογος με το κοινωνικό σύνολο.

ΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΣΥΜΒΑΣΙΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Οι τρέχουσες συμβασιοποιημένες μελέτες, σύμφωνα με τις συμβατικές τους υποχρεώσεις θα πρέπει να κάνουν προτάσεις καθοδήγησης της νέας δόμησης μέσω της σύνταξης ειδικού τεύχους-εγχειριδίου για κάθε αντιπροσωπευτικό οικισμό (από τους συμβατικά προβλεπόμενους 5 ή από περισσότερους, ανάλογα με την ιδιαιτερότητα της περιφερειακής ενότητας).

Το τεύχος αυτό θα πρέπει να αποφεύγει να υποδεικνύει προσχεδιασμένα υποδείγματα ή τυπολογικά πρότυπα προς αντιγραφή. Αντί γι΄ αυτό θα πρέπει να αναλύει —με τους όρους του προτεινόμενου μεθοδολογικού πλαισίου ανάλυσης (>> βλ. Α_1 έως Α_5)— σύγχρονα παραδείγματα κακών πρακτικών προς αποφυγή, καθώς και ανάλυση σύγχρονων καλών πρακτικών για κατ΄ αναλογία θεώρηση, δίνοντας έμφαση στην τεκμηρίωση και την κριτική της αρχιτεκτονικής πρότασης.

Για κάθε αντιπροσωπευτικό οικισμό (>> βλ. Β_2) το τεύχος προτείνεται να περιλαμβάνει κυρίως σύγχρονα υλοποιημένα παραδείγματα από την περιοχή μελέτης, αλλά είναι δυνατόν να περιλαμβάνει συμπληρωματικά και παραδείγματα από άλλες περιοχές αν κριθεί σκόπιμο, προκειμένου να καθοδηγήσουν, εμφατικά ή αποφατικά, τη σύγχρονη αρχιτεκτονική στους οικισμούς αυτούς. Αυτό το σημείο αφορά και τη συμβατική υποχρέωση των μελετητών να αναζητήσουν παραδείγματα και από άλλες χώρες όπως: Μεσογειακές (κοινές κλιματικές ζώνες), Ευρωπαϊκές (κοινή νομοθεσία) ή και άλλες.

6. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

Όσον αφορά στα ζητήματα της ενεργειακής διαχείρισης του κτιριακού αποθέματος και του βιοκλιματικού/ενεργειακού σχεδιασμού της νέας αρχιτεκτονικής, που ορθώς αποτελεί μέρος του συμβατικού αντικειμένου των μελετών, προτείνεται:

1. **Να εξαντληθούν οι δυνατότητες εφαρμογής παθητικών συστημάτων** βιοκλιματικού σχεδιασμού που, στις περισσότερες περιπτώσεις, αποτελούν βασικό χαρακτηριστικό της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής.

2. **Να καθοριστούν κατά περίπτωση τα όρια συμβατότητας** της αρχιτεκτονικής δημιουργίας με τις υφιστάμενες τεχνολογίες (Φ/Β πανέλα, Ηλιακοί Συλλέκτες).

3. **Να προσδιοριστούν οι επιθυμητές συμβατές μορφές**, ώστε να αποτελέσουν οδηγό για τη βιομηχανία κατασκευής ενεργειακών συστημάτων (π.χ. διαφοροποίηση μεγεθών και σχήματος συλλεκτών, ενσώματων Φ/Β φίλμς στα δομικά στοιχεία του κτιρίου).

1η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ

πόρισμα επιστημονικής επιτροπής
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Τα παραπάνω σημεία, ως γενικές διατάξεις, θα πρέπει να συμπεριληφθούν στο Γενικό Πλαίσιο Δόμησης, ενώ για κάθε αντιπροσωπευτικό οικισμό θα πρέπει να εξειδικευτούν αναλυτικά (>> βλ. Β_2), σύμφωνα με το συμβατικό αντικείμενο των μελετών.

7. ΛΟΙΠΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Λόγω της μεγάλης σπουδαιότητας των τρεχουσών αλλά και των μελλοντικών μελετών που αφορούν στην προστασία και την ανάπτυξη των πολυάριθμων μικρών οικισμών της χώρας και με βάση την μέχρι τώρα επιτυχή συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων (**Υ.Π.Ε.Κ.Α.**, **Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α.**, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΙ), η επιτροπή προτείνει:

7.1 **Την έκδοση πρακτικών** των συναντήσεων συνεργασίας που πραγματοποιήθηκαν.

7.2 **Τη συνέχιση της συνεργασίας και τη λειτουργία της ως πλαίσιο διαβούλευσης μετά την παραλαβή της Α΄ φάσης** των μελετών αυτών και όχι μόνο στο τέλος της Β΄ φάσης, όπως ήδη προβλέπεται στις συμβατικές υποχρεώσεις των μελετητών.

7.3 **Τη διοργάνωση ευρωπαϊκού επιστημονικού συνεδρίου για το ίδιο θέμα** με αυτό της συνάντησης της Ναυπάκτου με την συμμετοχή αντίστοιχων φορέων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Επιστημονικοί Σύλλογοι Αρχιτεκτόνων, Υπουργεία, Πανεπιστημιακοί).

Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

1. Αδαμάκης Κώστας (Παν. Θεσσαλίας)
2. Αποστόλου-Φίλιππα Μάρω (ΕΜΠ)
3. Αυγερινού Σοφία (ΕΜΠ)
4. Γκανιάτσας Βασίλης (ΕΜΠ) — Συντονιστής της Επιτροπής
5. Δεκαβάλλας Κωνσταντίνος (ΕΜΠ)
6. Ζήβας Διονύσης (ΕΜΠ)
7. Καλογήρου Νίκος (ΑΠΘ)
8. Κίζης Γιάννης (ΕΜΠ)
9. Κουδούνη Αμαλία (Υ.Π.Ε.Κ.Α.)
10. Κρεμέζη-Δημητσάντου Καίτη (ΕΜΠ)
11. Κωνσταντινίδου Έλενα (ΕΜΠ)
12. Μαίστρου Ελένη (ΕΜΠ)
13. Μαμαλούκος Σταύρος (Παν. Πατρών)
14. Μουρμούρη Αθηνά (Υ.Π.Ε.Κ.Α.)
15. Μπίρης Τάσος (ΕΜΠ)
16. Παλυβού Κλαίρη (ΑΠΘ)
17. Πρέπης Άλκης (ΔΠΘ)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ
ΠΟΡΙΣΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

1931 — Χάρτης των Αθηνών

1964 — Χάρτης της Βενετίας

1972 — Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Ανθρώπινο Περιβάλλον, Στοκχόλμη, 5 Ιουνίου.

1972 — *Σύμβαση για την προστασία της Παγκόσμιας Πολιτικής και Φυσικής Κληρονομιάς, Παρίσι, 21 Νοεμβρίου, Ν. 1126/81.*

1975 — Διακύρηξη του Amsterdam.

1977 — Επιχειρησιακές Οδηγίες για την εφαρμογή της Σύμβασης του 1972 για την Παγκόσμια Κληρονομιά.

1982 — Διακήρυξη της Tlaxcala, 28 Οκτωβρίου, Μεξικό.

1979 — *Σύμβαση για την Διατήρηση της Άγριας Ζωής και των Φυσικών Οικοτόπων της Ευρώπης, Βέρνη, 19 Σεπτεμβρίου, Ν. 1335/83.*

1985 — *Σύμβαση για την Προστασία της Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς της Ευρώπης, Γρανάδα, 3 Οκτωβρίου, Ν. 2039/92.*

1987 — Χάρτης των Ιστορικών Πόλεων και Ιστορικών Αστικών Περιοχών, Washington.

1992 — *Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία της Αρχαιολογικής Κληρονομιάς (Αναθεωρημένη), 16 Ιανουαρίου, Ν. 3378/05.*

1992 — *Σύμβαση για την Βιοποικιλότητα, Ρίο, 5 Ιουνίου, Ν. 2204/1994.*

1994 — Συνδιάσκεψη της NARA για την Αυθεντικότητα, 1-6/11, Japan.

1999 — Χάρτης για τη χτιστή ανώνυμη κληρονομιά, Μεξικό.

2000 — Φλωρεντία
Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου
Ν. 3827/2010

2000 — Χάρτης της Κρακοβίας.

2005 — Σύμβαση πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης, περί της αξίας της πολιτισμικής κληρονομιάς για την κοινωνία, 27 Οκτωβρίου, Φάρο.

2007 — Χάρτης της Λειψίας για τις Βιώσιμες Ευρωπαϊκές Πόλεις, 24-25 Μαΐου.

2007 — Εδαφική Ατζέντα της Ευρωπαϊκης Ένωσης: Προς μια πιο ανταγωνιστική και βιώσιμη Ευρώπη διαφορετικών περιφεριών, 24-25 Μαΐου, Λειψία.

2011 — Cracow Charter 2000-10 years later, 17-19 Νοεμβρίου, Κρακοβία.

2011 — Οι αρχές της Βαλέτας για την προστασία και διαχείριση των ιστορικών πόλεων, οικισμών και αστικών περιοχών, 28 Νοεμβρίου, Μάλτα.

2011 — Εδαφική Ατζέντα 2020 της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 19 Μαΐου, Γκέντελε. Towards an Inclusive, Smart and Sustainable Europe of Diverse Regions.

ΣΕ ΠΛΑΙΣΙΟ: Συμβάσεις που έχουν κυρωθεί από το Ελληνικό κράτος, με Νόμο.
ΧΩΡΙΣ ΠΛΑΙΣΙΟ: Διεθνή κείμενα που αποτελούν «soft law».

Η εννοιολογική διαδρομή, από το μεμονωμένο Μνημείο, τη σημειακή προστασία και την παθητική-αποφατική διατήρηση του «Χάρτη των Αθηνών» του 1931, μέσω του «Χάρτη της Βενετίας» το 1964 και της «Συνδιάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Ανθρώπινο Περιβάλλον»[1] του 1972, κατέληξε στη «Διακήρυξη του Amsterdam» το 1975 για την οποία «η ανεπανάληπτη αρχιτεκτονική της Ευρώπης, κοινή κληρονομιά όλων των λαών της»[2] και «αναπόσπαστο μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς όλου του κόσμου»[3], αντιμετωπίζεται σαν ενιαίο σύνολο ακίνητων πολιτιστικών αγαθών, μέρος του ανθρωπογενούς αλλά και του φυσικού περιβάλλοντος.

Σύμφωνα με τις αρχές της Συνδιάσκεψης του 1972 και της Διακήρυξης του Amsterdam, αυτή η ακίνητη πολιτιστική και φυσική κληρονομιά, πρέπει να προστατευθεί σφαιρικά, να διατηρηθεί στην «αυθεντική της κατάσταση και σε όλη την ποικιλομορφία της»[4] ως μη ανανεώσιμος πόρος και ν' αξιοποιηθεί μέσω της ενσωμάτωσής της στον ολοκληρωμένο, πολυτομεακό, αειφόρο κατά το Σύνταγμα αναπτυξιακό σχεδιασμό, σαν ουσιαστική συνιστώσα του, μέσω των χωροταξικών και πολεοδομικών εργαλείων, με σκοπό την παραγωγή κοινωνικής, περιβαλλοντικής, πολιτιστικής και οικονομικής υπεραξίας.

Η χωροταξική και πολεοδομική επιστήμη προτάσσει την εκπλήρωση κυρίως υλικών και αμιγώς λειτουργικών αναγκών. Η επιστήμη της Διατήρησης κτιριακών, πολεοδομικών ή τοπιακών πολιτιστικών αγαθών, προτάσσει την εκπλήρωση κυρίως των άϋλων, πνευματικών αναγκών, για ένα ποιοτικά υψηλότερο επίπεδο διαβίωσης του ανθρώπου. Τα δύο αυτά επιστημονικά πεδία είναι διακριτά, αλλά πρέπει να συγκλίνουν.

Οι Χωροταξικές και Πολεοδομικές μελέτες πρέπει να λαμβάνουν υπ' όψη τα «Conservation Plans» και αντιστρόφως. Η διεθνής επιστημονική κοινότητα το έχει αντιληφθεί[5].

Το πρώτο θεσμικό βήμα, σε παγκόσμιο επίπεδο, στην κατεύθυνση αυτής της στρατηγικής, είχε γίνει τον Νοέμβριο του 1972, στην γενική συνέλευση της UNESCO στο Παρίσι, όταν υπογράφηκε η «Σύμβαση για την προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής κληρονομιάς»[6].

Αυτή η παγκόσμιας αξίας κληρονομιά, όσον αφορά το ανθρωπογενές, πολιτιστικό σκέλος της, ορίσθηκε:

στο άρθρο 1, σε:
— «μνημεία...»,
— σε «σύνολα οικοδομημάτων...»,
— και σε «τοπία», όπου με τον όρο τοπία εννοούνται «έργα του ανθρώπου ή συνδυασμός έργων του ανθρώπου και της φύσης...».

στο άρθρο 2, όσον αφορά το αμιγώς φυσικό σκέλος ορίσθηκε σε:
— «φυσικά μνημεία...»,
— σε «γεωλογικούς ή φυσιογραφικούς σχηματισμούς
— και σε «φυσικά τοπία...».

Σύμφωνα με το άρθρο 4:
Κάθε κράτος μέλος, που έχει κυρώσει τη σύμβαση του 1972, αναγνωρίζει ότι ανήκει εις αυτό κατά κύριο λόγο:
— ... «η υποχρέωσις όπως πραγματοποιηθεί ο προσδιορισμός, η προστασία, η συντήρησις, η αξιοποίησις, και η μεταβίβασις εις τας μελλούσας γενεάς της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομίας της αναφερομένης εις τα άρθρα 1 και 2 και κειμένης επί του εδάφους του».

1. Από τότε η 5η Ιουνίου καθιερώθηκε παγκοσμίως σαν ημέρα για το περιβάλλον.
2. «The Declaration of Amsterdam». CONGRESS ON THE EUROPEAN ARCHITECTURAL HERITAGE, 21-25 October 1975.
3. op. cit.
4. «European Charter of the Architectural Heritage», COUNCIL OF EUROPE, October 1975, principle 2: «This heritage should be passed on to future generations in its authentic state and in all its variety as an essential part of the memory of the human race. Otherwise, part of man's awareness of his own continuity will be destroyed».
5. Capri-Napoli 1988. Atti del colloquio internazionale. **Metodi di valutazione nella pianificazione urbana e territoriale, teoria e casi di studio**. Consiglio Nazionale delle Ricerche.
6. **Ν. 1126/81**. Σύμβαση της UNESCO για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, Παρίσι 1972.

Σύμφωνα με το άρθρο 5:

— …«Τα Κράτη Μέλη της παρούσης συμβάσεως θα προσπαθήσουν εν τω μέτρω του δυνατού: α) να υιοθετήσουν γενικήν πολιτικήν αποσκοπούσαν εις το να δώσουν εις την πολιτιστικήν και φυσικήν κληρονομίαν λειτουργικότητα τινα εις τα πλαίσια της κοινωνικής ζωής και να εντάξουν την προστασίαν αυτής της κληρονομίας εις τα σχέδια του γενικού προγραμματισμού…».

Το 1976, αμέσως μετά την Διακήρυξη του Amsterdam του 1975, ξεκίνησε η διαδικασία προετοιμασίας για τη θεσμοθέτηση αυτής της στρατηγικής σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η «Απόφαση (76) 28» του Συμβουλίου της Ευρώπης, αφορά την προσαρμογή των νόμων και των κανονισμών στις απαιτήσεις της «ολοκληρωμένης ή ενσωματωμένης[7]. διατήρησης», δηλαδή τη λήψη:

— …«όλου του φάσματος των μέτρων που έχουν στόχο την εξασφάλιση της διαιώνισης αυτής της κληρονομιάς, τη συντήρησή της σαν μέρος ενός κατάλληλου περιβάλλοντος, είτε ανθρωπογενούς είτε φυσικού, της χρήσης και της προσαρμογής της στις ανάγκες της κοινωνίας»…

— «Τα μέτρα που απαιτούνται για τη διατήρηση των μνημείων , των συνόλων και των τόπων και την ενσωμάτωσή των στην κοινωνική ζωή, πρέπει να είναι μέρος του περιφερειακού και του πολεοδομικού σχεδιασμού. Η νέα αυτή ευρύτερη έννοια της διατήρησης θα πρέπει να χρησιμεύσει σαν βάση για μία περισσότερο ανθρώπινη προσέγγιση των περιφερειακών και των πολεοδομικών πολιτικών» …

Για την υλοποίηση αυτής της νέας, κοινής Ευρωπαϊκής πολιτικής, τα κράτη μέλη, με γνώμονα το δημόσιο συμφέρον, προτρέπονται να προωθήσουν αλλαγές στη νομοθεσία, την οικονομία, την διοίκηση και την εκπαίδευση.

Η περιβαλλοντική αντίληψη και η στρατηγική, που αντιμετωπίζει τη διατήρηση και διαχείριση του ακίνητου ανθρωπογενούς από κοινού με το φυσικό περιβάλλον σαν ενιαίο σύνολο, επιβεβαιώνεται θεσμικά εννέα χρόνια αργότερα.

Το 1985 η «Σύμβαση για την προστασία της Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς της Ευρώπης» (Γρανάδα, 3 Οκτωβρίου 1985)[8],στο πρώτο της άρθρο ορίζει την αρχιτεκτονική κληρονομιά σε:

— «μνημεία»,

— «αρχιτεκτονικά σύνολα»

— «τόπους: σύνθετα έργα του ανθρώπου και της φύσης, εν μέρει κτισμένα».

Με το άρθρο 4, παρ. 2:

— «… κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται, εάν δεν το έχει ήδη κάνει, να εισαγάγει στη νομοθεσία του διατάξεις, που να προβλέπουν:

α) …

β) την υποβολή στις αρμόδιες αρχές των μελετών που θίγουν το σύνολο ή τμήμα ενός αρχιτεκτονικού συνόλου ή ενός τόπου και οι οποίες αφορούν εργασίες:

κατεδάφισης κτιρίων

ανέγερσης νέων κτιρίων

σημαντικών μετατροπών, οι οποίες θα αλλοίωναν το χαρακτήρα του αρχιτεκτονικού συνόλου ή τόπου.

7. ΒΑΣΙΛΗΣ Κ. ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ, Η νομική δεσμευτικότητα του Χάρτη της Βενετίας, Αρχιτεκτονικά Θέματα 29, 1995, σ. 35. Αναφέρεται στη μετάφραση του όρου «Integrated Conservation». «Ενσωματωμένη Διατήρηση», διότι η πράξη της Διατήρησης ενσωματώνεται στην κοινωνική ζωή και στον πολυτομεακό αναπτυξιακό σχεδιασμό σαν ουσιαστική συνιστώσα του. (…The conservation of the architectural heritage: one of the major objectives of urban and regional planning… The conservation of the architectural heritage should become an integral part of urban and regional planning. A policy of conservation also means the integration of the architectural heritage into social life… Declaration of Amsterdam 1975). Βλ. επίσης, ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΛ. ΖΕΡΒΟΣ, «Η στρατηγική της ενσωματωμένης διατήρησης στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου», Ημερίδα «Η πολιτισμική διάσταση του Τοπίου», Τεχνοπόλις Δήμου Αθηναίων, Γκάζι, Αθήνα 3/5/2011. www.e-archimedes.gr/latest/item/3712-

8. Ν. 2039/92 , Σύμβαση της Γρανάδας (1985).

1η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ

θεσμικό πλαίσιο

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Με το άρθρο 10:

— «…Κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται να υιοθετήσει πολιτικές ενσωματωμένης διατήρησης, (integrated conservation policies), οι οποίες:

1. Θα τοποθετούν την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς μεταξύ των ουσιαστικών στόχων του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού και θα εξασφαλίζουν ότι η επιταγή αυτή θα ληφθεί υπόψη στα διάφορα στάδια της εκπόνησης ρυθμιστικών σχεδίων και στις διαδικασίες έγκρισης εργασιών.
2. …
3. Θα καθιστούν τη συντήρηση, την αναβίωση και την ανάδειξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, σημαντικότατο στοιχείο της πολιτιστικής ,περιβαλλοντικής και χωροταξικής πολιτικής…»

Η σύμβαση της Γρανάδας εκφράζει την Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Πολιτική, στον τομέα της Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς.

Στην αιτιολογική έκθεση χαρακτηρίζεται σαν «…κορύφωση και σταθμός αφετηρίας…».

Κορύφωση, σαν «…νομική επικύρωση σε διεθνές επίπεδο της εικοσαετούς Ευρωπαϊκής συνεργασίας στα θέματα της Αρχιτεκτονικής κληρονομιάς…».

Σταθμός αφετηρίας, διότι «…αποτελεί ένα νέο πλαίσιο για την συνεργασία των κρατών μελών του Συμβουλίου…», ώστε «…τα κράτη μέλη να προσαρμόσουν στα εθνικά συστήματα των νόμων και των κανονισμών στις απαιτήσεις της ενσωματωμένης (ολοκληρωμένης) διατήρησης».

Με αυτή την «καινούργια» λογική της ενσωμάτωσης της Διατήρησης στον ολοκληρωμένο αναπτυξιακό σχεδιασμό, δηλαδή στο πνεύμα της Διακήρυξης του Amsterdam, το Συμβούλιο της Ευρώπης αισθάνεται την ανάγκη να επικαιροποιήσει, τη «Σύμβαση του Λονδίνου για τηνΑρχαιολογική κληρονομιά»[9], που το ίδιο το Συμβούλιο είχε θεσπίσει λίγα χρόνια νωρίτερα, το 1969.

Το 1992 στη Valletta της Μάλτας, ανοίγει σε υπογραφές η «Σύμβαση για την Αρχαιολογική Κληρονομιά της Ευρώπης, (αναθεωρημένη)»[10].

Η σύμβαση αφιερώνει το άρθρο 5 στην «ενσωματωμένη/ολοκληρωμένη διατήρηση της αρχαιολογικής κληρονομιάς», (integrated conservation of the archaeological heritage), και διευκρινίζει ότι:

— Κάθε συμβαλλόμενος αναλαμβάνει την υποχρέωση:

i) να επιδιώξει το συμβιβασμό και το συνδυασμό των αντίστοιχων αναγκών της αρχαιολογίας και του αναπτυξιακού σχεδιασμού…».

ii) να εξασφαλίσει μία συστηματική συνεργασία μεταξύ αρχαιολόγων, πολεοδόμων και χωροτακτών…»

Η σύμβαση της Γρανάδας και η σύμβαση της Βαλλέττα-Μάλτας θεσμοθετούν την ευρωπαϊκή πολιτιστική πολιτική για την ακίνητη κληρονομιά, δηλαδή την αρχιτεκτονική και την αρχαιολογική..

Οι δύο αυτές συμβάσεις βασίζονται ρητά στους ορισμούς και στην μεθοδολογία της σύμβασης του 1972 γιά την «παγκοσμίου αξίας» κληρονομιά.

Βασίζονται και στον «Χάρτη της Βενετίας», του οποίου η «νομική δεσμευτικότητα» έχει επισημανθεί από το 1995, σαν ερμηνευτικό συμπληρωματικό κείμενο της συνθήκης της Γρανάδας[11].

Ο «Χάρτης της Κρακοβίας του 2000» αντιμετωπίζει το ζήτημα της συνύπαρξης της πολιτισμικής ποικιλότητας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής διεύρυνσης και ενοποίησης.

«Κάθε κοινότητα, λόγω της δικής της συλλογικής μνήμης και της συνείδησης του παρελθόντος της, είναι υπεύθυνη για την αναγνώριση και την διαχείριση της δικής της κληρονομιάς. Μεμονωμένα στοιχεία αυτής της κληρονομιάς είναι φορείς πολλών αξιών που μπορεί να μεταβάλλονται με τον χρόνο. Οι διάφορες ειδικές αξίες των στοιχείων χαρακτηρίζουν την ιδιαιτερότητα κάθε κληρονομιάς».

9. Ν.1127/81, Convention-Européene pour la Protection du Patrimoine Archéologique 1969.

10. Ν. 3378/05 (ΦΕΚ 203/ΑΥ19.8.2005). «Κύρωσης της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία της αρχαιολογικής κληρονομιάς (αναθεωρημένη)».

11. ΒΑΣΙΛΗΣ Κ. ΔΩΡΟΒΙΝΗΣ, Η νομική δεσμευτικότητα του Χάρτη της Βενετίας, Αρχιτεκτονικά θέματα 29 1995, σ. 35.

«Αυτή η κληρονομιά δεν μπορεί να ορισθεί με ένα σταθερό τρόπο. Είναι δυνατόν να οριστεί μόνον ο τρόπος με τον οποίον η κληρονομιά μπορεί ν' αναγνωριστεί.

Η κοινωνική πολλαπλότητα συνεπάγεται μεγάλη ποικιλότητα αντιλήψεων σε σχέση με την κληρονομιά, εκ μέρους του συνόλου της κοινωνίας, γι αυτό τα εργαλεία και οι μέθοδοι που έχουν αναπτυχθεί για την κατάλληλη προστασία πρέπει να προσαρμοστούν στις εξελισσόμενες καταστάσεις, οι οποίες υπόκεινται σε μία διαδικασία συνεχούς αλλαγής».

Στόχος η διατήρηση της αρχιτεκτονικής, της πολεοδομικής και της τοπιακής κληρονομιάς, καθώς και των τεχνουργημάτων.

Η πράξη της διατήρησης μπορεί να υλοποιηθεί μέσω πολλών ειδών παρεμβάσεων, όπως περιβαλλοντικός έλεγχος, απλή συντήρηση, επισκευή, αποκατάσταση, ανακαίνιση, ανακατασκευή και σε διαφορετικά είδη κτιστής κληρονομιάς:

— Σε ιστορικές πόλεις, ιστορικές περιοχές και οικισμούς, όπου το «restoration project» θα πρέπει να προλαμβάνει τη διαχείριση των αλλαγών, να επαληθεύει την βιωσιμότητα των επιλογών, συσχετίζοντας τα θέματα της κληρονομιάς με τις κοινωνικές και οικονομικές πλευρές.
— Σε πολιτισμικά τοπία, αποτέλεσμα και αντανάκλαση παρατεταμένης διάδρασης πολλών κοινωνιών, μεταξύ ανθρώπου και φύσης.

Η διατήρηση, προστασία και αναπτυξιακή εξέλιξη αυτού του είδους των τοπίων, πρέπει να εστιάζει στις υλικές και τις αϋλες αξίες, του ανθρωπογενούς και του φυσικού περιβάλλοντος.

Ο Χάρτης υπογραμμίζει επίσης ότι:

— Η διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς πρέπει να είναι αναπόσπαστο μέρος των διαδικασιών προγραμματισμού και διαχείρισης μίας κοινότητας, ώστε να συμβάλλει στη βιώσιμη, ποιοτική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη αυτής της κοινωνίας.

Δέκα χρόνια μετά, στις 17-19 Νοεμβρίου του 2011, οι συγγραφείς του Χάρτη συναντήθηκαν πάλι στην Κρακοβία[12], για να ελέγξουν τον βαθμό της αναγνώρισης και αποδοχής του εκ μέρους της επιστημονικής κοινότητας, σχετικής με τη διατήρηση και να προσδιορίσουν την επιρροή του, στο μεθοδολογικό πεδίο, στην πρακτική των παρεμβάσεων.

Διαπίστωσαν την ύπαρξη μίας ανησυχητικής τάσης από παρεμβάσεις σε κτίρια, σύνολα και φυσικά τοπία, οι οποίες στην προσέγγισή τους να «φέρουν τη σφραγίδα της σύγχρονης εποχής», υπερβάλλουν στην αρχιτεκτονική σύνθεση, παρερμηνεύοντας τα σχετικά άρθρα του Χάρτη της Βενετίας.

Τα συμπεράσματα αυτής της διεθνούς συνάντησης συμπληρώνουν τον αρχικό Χάρτη με Συστάσεις, (Recommendations), που υποδεικνύουν, εκτός των άλλων, ότι οι σύγχρονες παρεμβάσεις πρέπει μεν να είναι διακριτές από την αυθεντική κατάσταση, αλλά να είναι «σε χαμηλό τόνο», όπως συμβαίνει και με τις αρχές αποκατάστασης των εικόνων και των τοιχογραφιών.

Η Χάρτα της Κρακοβίας δεν συντάχτηκε «από νομικούς, οικονομολόγους και πολιτικούς, ούτε από συντηρητές και ιστορικούς της τέχνης , συντάχτηκε κυρίως από αρχιτέκτονες» και γι' αυτό σπέρνει στην κατεύθυνση της κάλυψης, μέσω της σύνθεσης, «του κενού μεταξύ θεωρίας και πράξης που δεν θα μπορούσε ποτέ να γεφυρωθεί και δεν θα έπρεπε, όσο η δημιουργικότητα παραμένει μία προσωπική και κοινωνική αξία».[13]

Το Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών, (I.CO.M.O.S.), συμπληρώνει σε πολεοδομική κλίμακα το Χάρτη της Βενετίας του 1964, με το «Χάρτη για τη διατήρηση των Ιστορικών Πόλεων και Αστικών Περιοχών»,

12. «CRACOW CHARTER 2000 — 10 years later». Conclusions of the International Conference held in Cracow on 17-19 November 2011.
13. ΒΑΣΙΛΗΣ ΓΚΑΝΙΑΤΣΑΣ, «The Krakow Charter Revisited: a synthetic view of its concepts, tools and methods», 17-19 Νοεμβρίου 2011, Κρακοβία.
14. «CHARTER FOR THE CONSERVATION OF HISTORIC TOWNS AND URBAN AREAS» (Washington Charter 1987) — Principles And Objectives — 1. In order to be most effective, the conservation of historic towns and other historic urban areas should be an integral part of coherent policies of economic and social development and of urban and regional planning at every level.

Washington (1987) και την εξελικτική ειδίκευσή του, «Αρχές της Βαλέτας για την προστασία και διαχείριση των Ιστορικών Πόλεων, Οικισμών και Αστικών Περιοχών», Malta (2011).

Δηλώνεται κι εδώ, όπως στη Διακήρυξη του Amsterdam, ότι «Η διαφύλαξη των ιστορικών πόλεων και άλλων ιστορικών αστικών περιοχών, για να είναι όσο περισσότερο δυνατόν αποτελεσματική, οφείλει ν' αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα συνεκτικών πολιτικών οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και του πολεοδομικού και περιφερειακού σχεδιασμού όλων των επιπέδων»[14].

Για τη διαφύλαξη των πόλεων και των ιστορικών συνοικιών συντάσσεται «Σχέδιο Διατήρησης», (conservation plan)[15], που προσδιορίζει τα μέτρα και τα «...απαραίτητα στάδια για την προστασία συντήρηση και αποκατάσταση τέτοιου είδους πόλεων και περιοχών όπως και για την ανάπτυξή και την αρμονική προσαρμογή τους στη σύγχρονη ζωή»[16].

Το πρώτο σχέδιο διατήρησης σύμφωνα με τις αρχές του Χάρτη της Washington του 1987, συντάχθηκε το 1988 για το ιστορικό κέντρο της Νεαπόλεως της Ιταλίας[17].

Με συγκεκριμένες αναλύσεις σκοπιμότητας, κοινωνικο-οικονομικών και πολιτισμικών επιπτώσεων[18], το «Piano di salvaguardia per Napoli», προσδιορίζει τον αριθμό των κατοίκων, των δραστηριοτήτων και των υποδομών που μπορεί να δεχθεί μία συγκεκριμένη περιοχή, με την ίδια λογική του άρθρου 5 του Χάρτη της Βενετίας, όπου η κατάλληλη χρήση πρέπει να είναι συμβατή με το κτίριο και όχι το κτίριο να προσαρμόζεται βίαια σε συγκεκριμένη χρήση. Οι αναλύσεις επιπτώσεων προσεγγίζουν τα ζητήματα της κτιριακής και πολεοδομικής αποκατάστασης αξιολογώντας το βαθμό προστασίας και υπολογίζοντας το «κοινωνικό κόστος ευκαιρίας», (social opportunity cost)[19], που λαμβάνει υπ' όψη δείκτες κοινωνικού κόστους/ωφέλους. Το ιδιωτικό, επιχειρηματικό κόστος ευκαιρίας βασίζεται συνήθως σε μία καθαρά κερδοσκοπική λογική. Οι πολυπαραγοντικές αυτές αναλύσεις κοινωνικού κόστους/ωφέλους, λαμβάνουν υπ' όψη τους και παραμέτρους μη μετρήσιμες, (intangible).

Προέκταση και επικύρωση των αρχών του Χάρτη της Βενετίας (1964), αποτελεί και το «Κείμενο της Nara για την αυθεντικότητα» (1994), της UNESCO, σε σχέση με το ζήτημα διατήρησης της αυθεντικής κατάστασης υλικής και άϋλης.

Η συμπλήρωση-επέκταση της εννοιολογικής δομής του Χάρτη της Βενετίας, από τα ταπεινά σύνολα της υπαίθρου, στο χαρακτηρισμένο ιστορικό αστικό χώρο, συνοδεύτηκε με τη παράλληλη, σταδιακή θεσμοθέτηση των συμβάσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης για την αρχιτεκτονική , την αρχαιολογική και την τοπιακή κληρονομιά στο σύνολό της.

Η περιβαλλοντική αντίληψη και η στρατηγική, που αντιμετωπίζει το ακίνητο ανθρωπογενές από κοινού με το φυσικό περιβάλλον σαν ενιαίο σύνολο, υιοθετείται από το Συμβούλιο της Ευρώπης, όχι μόνον για τα μνημεία παγκόσμιας αξίας, που βρίσκονται στο έδαφός του, αλλά για το σύνολο της Αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένης και της ανώνυμης .

Με τις συμβάσεις της Γρανάδας για την αρχιτεκτονική και της Valletta στη Μάλτα για την αρχαιολογική κληρονομιά, οι ορισμοί και η προτροπή της σύμβασης του 1972 για ενσωμάτωση της παγκόσμιας αξίας κληρονομιάς στα σχέδια του γενικού προγραμματισμού, έγιναν σαφείς υποχρεώσεις και δεσμεύσεις για το σύνολο της ακίνητης κληρονομιάς της Ευρώπης.

Μαζί με την ευρωπαϊκή σύμβαση της Βέρνης[20], για την άγρια ζωή και τους φυσικούς οικοτόπους και τη διεθνή σύμβαση του Ρίο[21], για την βιοποικιλότητα, οι πέντε συνολικά συμβάσεις, στις οποίες αναφέρεται, εκτός των άλλων, στην εισαγωγή της η «Ευρωπαϊκή σύμβαση του Τοπίου»[22], αποτελούν την Ευρωπαϊκή αντα-

15. «CHARTER FOR THE CONSERVATION OF HISTORIC TOWNS AND URBAN AREAS» (Washington Charter 1987) — Methods And Instruments, paragraph 5, 6. ... conservation plan.
16. Op.cit., Preamble And Definitions.
17. ROBERTO DI STEFANO, La Carta delle citta storiche e il piano di salvaguardia per Napoli, RESTAURO 98-99-100/1988, Edizioni Scientifiche Italiane.
18. Op. cit., σελ. 140.
19. Op. cit., σελ. 178.
20. Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats, Bern, 19.IX.1979.
21. Convention on Biological Diversity, Rio de Janeiro, 5 June 1992.
22. Ν.3827/2010, Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Τοπίου.

πόκριση στο κάλεσμα της «Συνδιάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Ανθρώπινο Περιβάλλον», για μία Αειφόρο διαχείριση των φυσικών και ανθρωπογενών, υλικών και άϋλων, πόρων του πλανήτη.

Το 1972, στο Παρίσι, στη 17η Γενική Συνέλευση της UNESCO, 17-21 Νοεμβρίου, εκτός από τη Σύμβαση για την Παγκοσμίου Αξίας κληρονομιά, υιοθετήθηκε και η: «Σύσταση για την Προστασία, σε Εθνικό Επίπεδο, της Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς».

Το 1976, στο Nairobi, στη 19η Γενική Συνέλευση της UNESCO, 26 Οκτωβρίου-30 Νοεμβρίου, υιοθετήθηκε η: «Σύσταση για τη Διαφύλαξη και το Σύγχρονο Ρόλο των Ιστορικών Περιοχών».

Επομένως η UNESCO προώθησε και διεύρυνε την εφαρμογή των ορισμών και των αρχών της σύμβασης του 1972 για την παγκοσμίου αξίας κληρονομιά, σε ευρύτερα πεδία του ανθρωπογενούς και του φυσικού περιβάλλοντος.

Από τα πρώτα βήματα αυτής της εφαρμογής, εκτός των άλλων, αναδείχθηκε το πρόβλημα της ερμηνείας του κριτηρίου της «Αυθεντικότητας η/και της Ακεραιότητας», που θα έπρεπε να πληροί ένα υποψήφιο για ένταξη μνημείο.

Η έννοια της αυθεντικότητας και της διαστρωμάτωσης, όπως είχε διατυπωθεί στον Χάρτη της Βενετίας, θεωρούσε δεδομένη τη συζήτηση που είχε αναπτυχθεί τους τελευταίους δύο αιώνες στην Ευρώπη.

Η διακυβερνητική επιτροπή διαπίστωσε ότι η Ευρωπαϊκή αντίληψη της αυθεντικότητας σε σχέση με τη διατήρηση της κληρονομιάς, ερχόταν σε σύγκρουση με της αντιλήψεις άλλων κοινωνιών, άλλων πολιτισμών.

Οι εκδόσεις των «Επιχειρησιακών Οδηγιών» διαδέχτηκαν η μία την άλλη επί 22 χρόνια, εμβαθύνοντας όλο και περισσότερο, το κριτήριο της Αυθεντικότητας, μέχρι που το 1994, η UNESCO για ν' αντιμετωπίσει με κάθε επισημότητα το θέμα, οργάνωσε στην Ιαπωνία την «Συνδιάσκεψη της Nara για την Αυθεντικότητα, σε σχέση με τη Σύμβαση για την Παγκόσμια Κληρονομιά».

Το Κείμενο της Nara, που φέτος είκοσι χρόνια μετά, πρόκειται να επικαιροποιηθεί, «χτίζει στο πνεύμα του Χάρτη της Βενετίας και το προεκτείνει».

«Το Κείμενο της Nara για την Αυθεντικότητα, αντανακλά το γεγονός ότι το διεθνές δόγμα της διατήρησης μετατοπίστηκε, από μία Ευρωκεντρική προσέγγιση, σε μία μεταμοντέρνα θέση, που χαρακτηρίζεται από την αναγνώριση του πολιτισμικού σχετικισμού»[23].

Η κάθε πολιτιστική κληρονομιά πρέπει να κρίνεται εντός των πολιτισμικών πλαισίων στα οποία ανήκει.

Ο πολιτισμικός σχετικισμός βασίζεται στην πολιτισμική ποικιλότητα και την αυθεντική άϋλη, αλλά όχι πάντα στην αυθεντική υλική έκφρασή της. Η Άπω Ανατολή π.χ. ενδιαφέρεται για τη διατήρηση της μορφής και όχι για τη διατήρηση της αυθεντικής υλικής υπόστασής της.

Αντίθετα η ευρωπαϊκή αντίληψη ενδιαφέρεται για την «αποκατάσταση της υλικής υπόστασης του έργου τέχνης», χωρίς «ιστορική και καλλιτεχνική πλαστογράφηση» και «χωρίς να σβήνεται κάθε ίχνος από το πέρασμα του χρόνου»[24]. Η ευρωπαϊκή αντίληψη ενδιαφέρεται για την άϋλη αλλά και την υλική υπόσταση του διαχρονικού και του συγχρονικού ιστορικού άξονα. Ενδιαφέρεται για όλα τα διαχρονικά θραύσματα ταυτοτήτων, που συνυπάρχουν με την εκάστοτε σύγχρονη πραγματικότητα.

Ο πολιτισμικός σχετικισμός αφορά όλες τις κλίμακες του κοινωνικού και του δομημένου χώρου, επομένως και τους μικρούς, αυτόχθονες οικισμούς της υπαίθρου[25], μαζί με το κοινωνικό και το φυσικό τους περιβάλλον.

23. «Nara conference on authenticity», Preface, Knut Einar Larsen, Scientific Coordinator of the Nara Conference.
24. Cesare Brandi, «Teoria del restauro», Piccola Biblioteca Einaudi, Torino 1977, σελ. 7-8.
25. «Tlaxcala Declaration on the Revitalization of Small Settlements», organized by the Mexican National Committee of I.CO.M.O.S. and held in Trinidad, Tlaxcala, from 25 to 28 October 1982 «Charter on the built vernacular heritage», Ratified by the I.CO.M.O.S. 12th General Assembly, in Mexico, October 1999.

1η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ

θεσμικό πλαίσιο
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Οι παραδοσιακοί οικισμοί, και γενικότερα οι μικροί οικισμοί της υπαίθρου, εκτός από τεκμήριο της παγκόσμιας πολιτισμικής ποικιλότητας, αποτελούν τεκμήριο και της εγχώριας πολιτισμικής ποικιλότητας, η οποία συνθέτει την ευρωπαϊκή πολιτισμική μας ταυτότητα σαν οργανικό υποσύνολό της.

Η Ελλάδα κύρωσε το 2010 την «Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου», Στο Προοίμιο της σύμβασης δηλώνεται ρητά ότι βασίζεται:

— «...στα νομικά κείμενα πού υφίστανται σε διεθνές επίπεδο στον τομέα της προστασίας και της διαχείρισης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, του περιφερειακού και χωροταξικού σχεδιασμού, της τοπικής αυτοδιοίκησης και διασυνοριακής συνεργασίας, Και ιδιαίτερα, ...»
— στη Σύμβαση για τη Διατήρηση της Άγριας Ζωής και των Φυσικών Οικότοπων της Ευρώπης (Βέρνη, 19 Σεπτεμβρίου1979),[26] [...]
— στη Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα (Ρίο, 5 Ιουνίου 1992)[27].

Οι δύο αυτές συμβάσεις, σχετικές με το φυσικό περιβάλλον, εκτός των άλλων, συμβάλουν αποφασιστικά στον καθορισμό των χρήσεων γης.

Όσον αφορά το ανθρωπογενές περιβάλλον, η Σύμβαση έχει λάβει υπ' όψη και τις τρείς συμβάσεις που διέπουν αποκλειστικά την Ακίνητη πολιτιστική και φυσική κληρονομιά, δηλαδή:

— τη Σύμβαση για την προστασία της Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς της Ευρώπης (Γρανάδα, 3 Οκτωβρίου 1985),
— την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία της αρχαιολογικής Κληρονομιάς (αναθεωρημένη) (Βαλλέττα, 16 Ιανουαρίου 1992),
— τη Σύμβαση που αφορά στην Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς (Παρίσι, 16 Νοεμβρίου 1972).

Εννοιολογικά, οι συμβάσεις αυτές, επομένως και το σκέλος του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Τοπίου, βασίζονται στη στρατηγική της διατήρησης και ανάδειξης της αυθεντικής κατάστασης μέσω της ενσωμάτωσής της στον αειφόρο αναπτυξιακό σχεδιασμό, χωροταξικό και πολεοδομικό.

Επομένως η οποιαδήποτε «Πολιτική»[28], όπως αυτή ορίζεται από τη Σύμβαση, αποσκοπούσα για τους σκοπούς της σύμβασης στην προστασία, στη διαχείριση ή στο σχεδιασμό «Τοπίων», δεν είναι δυνατό ν' αγνοήσει τα εργαλεία που διέπουν την προστασία , τη διαχείριση και την ανάδειξη της Ακίνητης πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, από την κλίμακα του μεμονωμένου «Μνημείου» και του «Συνόλου», μέχρι την κλίμακα του «Τόπου» και του «Τοπίου».

Οι Οικισμοί της υπαίθρου, οργανικά εντεταγμένοι στο Τοπιακό περιβάλλον τους, αποτελούν σημαντικό τεκμήριο όχι μόνον της εγχώριας αλλά και της παγκόσμιας πολιτισμικής και πολιτιστικής ποικιλότητας.

Η συζήτηση γύρω από τους τρόπους διατήρησης και αξιοποίησής τους, είναι άμεσα συνδεδεμένη με τον διαχρονικό προβληματισμό των κοινωνιών γύρω από την ιστορία και το μέλλον του πολιτισμού τους.

Σήμερα, «η διαβίβαση στο μέλλον της μνήμης του παρελθόντος»[29], αποτελεί συγκεκριμένο επιστημονικό και διεπιστημονικό πεδίο, αντικείμενο του οποίου είναι η αειφόρος διατήρηση των πολιτιστικών και φυσικών αγαθών, ακίνητων, κινητών και άϋλων.

Σήμερα στην αισθητική και ιστορική αξία του «μνημείου», έχει προστεθεί η έννοια της οικονομικής του αξιοποίησης.

Το «ακίνητο μνημείο» μετασχηματίζεται σε «ακίνητο πολιτιστικό αγαθό» μέσω της αειφορικής χρήσης του.

26. Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats, Bern, 19.IX.1979
27. Convention on Biological Diversity, Rio de Janeiro, 5 June 1992.
28. Ν.3827/2010, Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Τοπίου. Άρθρο 1 — Ορισμοί.
29. Roberto Di Stefano — «John Ruskin», Edizioni Scientifiche Italiane, seconda edizione riveduta, 1983, σελ.9.

Ενας μη ανανεώσιμος πόρος, που λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του είναι αναντικατάστατος, με την εξεύρεση της κατάλληλης, δηλαδή σύγχρονης και χωρίς κατανάλωση χρήσης του, είναι σε θέση να προσφέρει πολιτιστικό, αλλά συγχρόνως και οικονομικό όφελος.

Σήμερα, η «Ενσωματωμένη/Ολοκληρωμένη διατήρηση των πολιτιστικών αγαθών», ακίνητων, κινητών και άϋλων, «αποτελεί συνθήκη αναγκαία, αν όχι και ικανή, για την κοινωνία που θέλει να εγγυηθεί στον άνθρωπο συνθήκες ψυχικής και φυσικής διαβίωσης μη καταστροφικές και αποξένωσης»[30].

Εφ' όσον η έννοια της Διατήρησης εξελίχθηκε συγχρόνως με τη διεύρυνση της έννοιας του Μνημείου σ' εκείνη του πολιτιστικού αγαθού και σε όλες τις κλίμακες του δομημένου χώρου, η συζήτηση για τους οικισμούς δεν μπορεί να γίνει ερήμην αυτής της εξέλιξης.

Το ζήτημα των μικρών οικισμών της υπαίθρου αποτελεί φυσική προέκταση της συζήτησης για τη διατήρηση των Ακίνητων πολιτιστικών και φυσικών αγαθών, όπως αποτυπώθηκε σταδιακά στα διεθνή επιστημονικά κείμενα και όπως συμπυκνώθηκε στα θεσμικά κείμενα του ΟΗΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Η αμφίδρομη αλυσίδα αυτών των διαδραστικών μεταξύ των κειμένων, επιστημονικών και νομικών, είναι προϊόν της διεθνούς συνεργασίας[31] κυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων, που ξεκίνησε με τον Χάρτη των Αθηνών το 1931[32] και συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Οι αρχές για τη διατήρηση της «αυθεντικής κατάστασης» και οι κανόνες γιά την «αειφόρο» αξιοποίηση αυτής της Αρχιτεκτονικής, Αρχαιολογικής και Τοπιακής κληρονομιάς, έχουν κωδικοποιηθεί και διατυπώνουν την μέχρι σήμερα σχετική εμπειρία του ευρωπαϊκού πολιτισμικού χώρου.

Αυτές οι αρχές, είναι πλέον και θεσμικές επιταγές.

Σύμφωνα με το άρθρο 28, παρ.1, του Συντάγματος, για την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, οι συμβάσεις για την Ακίνητη πολιτιστική και φυσική κληρονομιά της Ευρώπης και οι επιστημονικές αρχές που τις διέπουν, «υπερισχύουν από κάθε άλλη αντίθετη διάταξη νόμου».

Επομένως υπερισχύουν, του Οικοδομικού Κανονισμού, παλιού η καινούργιου που «πολεοδομεί» με οριζόντιες ρυθμίσεις, της νεοελληνικής κοπής περιοδολόγησης του Αρχαιολογικού νόμου και των Διαταγμάτων με τους μορφολογικούς κανόνες για τους οικισμούς, που επιβάλουν στην κοινωνική συνείδηση την πλαστογράφηση της εικόνας του παρελθόντος και την προβολή της στο μέλλον, σαν μοναδική, «νόμιμη» και «ηθική» λύση.

Στη Νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, στην Απόφαση με Αρ. 3478/2000, αναφέρεται ότι:

— … «οι ορισμοί της παραπάνω Διεθνούς Συμβάσεως, (της Γρανάδας), συμπορεύονται προς τις επιταγές του Ελληνικού Συντάγματος» […]
— … «με γνώμονα το σκοπό, στον οποίο απέβλεπε η κατάρτιση της Διεθνούς Συμβάσεως, όπως αυτός προκύπτει από το προοίμιό της, δηλαδή τη διατήρηση της μαρτυρίας για την πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης και τη μετάδοσή της στις επόμενες γενεές, αφού λάβει υπ΄ όψη και τις συνθήκες και τα ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά και δεδομένα του ελληνικού χώρου, καθώς και την πολιτιστική παράδοση και τις πολιτισμικές αναφορές της χώρας» […]

Είκοσι δύο χρόνια μετά την κύρωση της Σύμβασης της Γρανάδας, Ν. 2039/92 και τριαντατρία χρόνια μετά την κύρωση της Σύμβασης της UNESCO του 1972, μόνον ο Νέος Οικοδομικός Κανονισμός στο άρθρο 6, παρ. 1 ορίζει στο εθνικό δίκαιο την Αρχιτεκτονική και φυσική κληρονομιά με το γράμμα των Διεθνών Συνθηκών[33]:

30. Roberto Di Stefano, Op.cit., σελ.9.
31. Roberto Di Stefano, «La cooperazione culturale internazionale e la partecipazione italiana», Quaderni di restauro dei monumenti e di urbanistica dei centri antichi, Anno I, n. 3, ottobre-novembre 1972.
32. www.icomos.org/athens_charter.html
33. ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΛ. ΖΕΡΒΟΣ, «Η ακτιβιστική συμβολή μου στο Νέο Οικοδομικό Κανονισμό», www.e-archimedes.gr/latest/item/4154-

1η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ συνΕΡΓΑΣΙΑΣ

θεσμικό πλαίσιο
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Ν.4067/2012 (ΦΕΚ 79/Α/9-4-2012)
Άρθρο 6. Προστασία Αρχιτεκτονικής και Φυσικής Κληρονομιάς.
«1. Η αρχιτεκτονική κληρονομιά περιλαμβάνει Μνημεία, Αρχιτεκτονικά σύνολα, Τόπους και Τοπία ως αναλύονται στο άρθρο 1 του ν. 2039/1992, (Σύμβαση για την Προστασία της Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς της Ευρώπης, Γρανάδα, 3 Οκτωβρίου 1985) και στο άρθρο 1 του Ν. 1126/ 1981 (Σύμβαση της UNESCO για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, Παρίσι 1972).
Η ακίνητη φυσική κληρονομιά περιλαμβάνει φυσικά μνημεία, γεωλογικούς και φυσιογραφικούς σχηματισμούς και φυσικά τοπία ως αναλύονται στο άρθρο 2 του Ν. 1126/1981».

Οι σχετικές με τα θέματα της Διατήρησης συνθήκες, που έχει κυρώσει η Ελλάδα, πρέπει να ενεργοποιηθούν ουσιαστικά στο εθνικό δίκαιο και όχι μόνον στο γράμμα των ορισμών.

Είναι επιστημονικά και νομικά επιβεβλημένη η ενσωμάτωση σε όλες τις κλίμακες, όχι της «σκηνογραφικής υποκατάστασης», αλλά της «αυθεντικής κατάστασης» των Ακίνητων πολιτιστικών και φυσικών αγαθών στον Αειφόρο, πολυτομεακό, αναπτυξιακό σχεδιασμό, μέσω των Χωροταξικών και Πολεοδομικών εργαλείων, με σκοπό την παραγωγή υπεραξίας κοινωνικής, περιβαλλοντικής, πολιτιστικής και οικονομικής.

Το ζήτημα για τη χώρα μας είναι ότι αυτού του είδους τα εργαλεία δεν λειτουργούν όπως θα έπρεπε.

Δεκατέσσερα χρόνια μετά τον Οικιστικό Νόμο 2508/97, ο σχεδιασμός σε επίπεδο ΟΤΑ μέσω των μελετών **Γ.Π.Σ.** και **Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.** για την πολεοδομική οργάνωση του χώρου, είναι σοβαρά προβληματικός.

Μέχρι το τέλος του 2009 είχαν προκηρυχθεί μελέτες για 376 από τους 910 ΟΤΑ της χώρας, πλην της Περιφέρειας της Αττικής.

Ανατέθηκαν 295 μελέτες. Έχουν εγκριθεί συνολικά 40, αριθμός που αποτελεί το 10,6% των μελετών που προκηρύχθηκαν και μόλις το 4,4% των 910 ΟΤΑ.

Η επιτάχυνση στην κατεύθυνση των αρχών της ουσιαστικής ενεργοποίησης των Συμβάσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης σε όλα τα επίπεδα του σχεδιασμού, Χωροταξικού, Πολεοδομικού, Αστικού και Κτηριακού είναι επιστημονικός και νομικός μονόδρομος.

Ενόσω η Ελλάδα προσπαθεί να βρεί το δρόμο της, το Συμβούλιο της Ευρώπης προχωρεί και υιοθετεί το 2005 στο FARO, τη: «Σύμβαση πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης, περί της αξίας της πολιτισμικής κληρονομιάς για την κοινωνία».

Η Σύμβαση του FARO επικαλούμενη τη Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τά ανθρώπινα δικαιώματα του 1948 και το διεθνές σύμφωνο, (international covenant), γιά τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτισμικά δικαιώματα του 1966, προωθεί τον διάλογο, μεταξύ πολιτισμών και θρησκειών, για μία ισότιμη διαχείριση της κληρονομιάς όλων των πολιτισμών της Ευρώπης.

Γι' αυτό το σκοπό, σαν εργαλεία, υποδεικνύει ρητά τις ήδη ισχύουσες συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης για την αρχιτεκτονική (Ν. 2039/92), την αρχαιολογική (Ν. 3378/05) και την τοπιακή κληρονομιά (Ν.3827/2010).

Απώτερος στόχος η δημιουργία ενός πλαισίου συνεργασίας μέσω του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας και τους θεσμικούς κανόνες, για να ενισχυθεί η κοινωνική συνοχή, το αίσθημα ευθύνης προς τους τόπους διαβίωσης των ανθρώπων, ώστε η διατήρηση και η διαχείριση της πολιτισμικής και της πολιτιστικής κληρονομιάς, στην ποικιλομορφία της, να καταστεί παράγοντας της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης.

Η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής μέσω της Σύμβασης του FARO και η «γεφύρωση των χασμάτων ανάπτυξης μεταξύ αλλά και εντός των κρατών μελών και περιφερειών», μέσω της εδαφικής συνοχής, είναι βασικοί στόχοι της πολιτικής συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το 2009, στο ψήφισμά του σχετικά με την «Πράσινη Βίβλο για την Εδαφική Συνοχή»

__ «Α. λαμβάνοντας υπόψη ότι η Συνθήκη της Λισσαβόνας, η οποία κατοχυρώνει την εδαφική συνοχή μεταξύ των θεμελιωδών στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης παράλληλα με την οικονομική και κοινωνική συνοχή, δεν έχει ακόμη κυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη».

__ «4. πιστεύει ότι η εδαφική συνοχή είναι κεντρικός πυλώνας για την επίτευξη των στόχων της πολιτικής συνοχής της ΕΕ, ενισχύοντας τόσο την οικονομική όσο και την κοινωνική συνοχή· τονίζει ότι η εδαφική συνοχή συμβάλλει αποτελεσματικά στη γεφύρωση των χασμάτων ανάπτυξης μεταξύ αλλά και εντός των κρατών μελών και περιφερειών· πιστεύει, συνεπώς, ότι η μελλοντική μεταρρύθμιση της περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ θα πρέπει να περιλαμβάνει τα συμπεράσματα της συζήτησης σχετικά με την Πράσινη Βίβλο».

__ «8. θεωρεί ότι η Πράσινη Βίβλος δεν λαμβάνει δεόντως υπόψη τις δεσμεύσεις που αναλήφθηκαν στην «Εδαφική Ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης»[34] και στον «ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΛΕΙΨΙΑΣ για τις Βιώσιμες Ευρωπαϊκές Πόλεις», οι οποίες προσδίδουν στρατηγικό και λειτουργικό όραμα στην εδαφική συνοχή, και ιδίως την αρχή της πολυκεντρικότητας ή τη νέα εταιρική σχέση μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών· θεωρεί ότι οι στόχοι αυτοί πρέπει να βρίσκονται στο επίκεντρο της συζήτησης για την εδαφική συνοχή».

__ «24. προτρέπει επίμονα την Επιτροπή να προχωρήσει στη δημοσίευση μιας Λευκής Βίβλου για την εδαφική συνοχή μετά την περάτωση της διαδικασίας διαβούλευσής της· πιστεύει ότι μια Λευκή Βίβλος θα διαδραμάτιζε καθοριστικό ρόλο, καθορίζοντας με σαφήνεια και κωδικοποιώντας την έννοια της εδαφικής συνοχής και την προστιθέμενη αξία της για την πολιτική συνοχής, και θα πρότεινε συγκεκριμένες διατάξεις και δράσεις πολιτικής ώστε να συνδράμει στην επίλυση των διογκούμενων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι περιφέρειες της ΕΕ, οι οποίες πρέπει στη συνέχεια να εισαχθούν στη δέσμη νομοθετικών προτάσεων για τα διαρθρωτικά ταμεία και το συναφές δημοσιονομικό πλαίσιο μετά το 2013· πιστεύει ότι σε μια τέτοια Λευκή Βίβλο θα πρέπει επίσης να περιληφθεί μια αρχική δήλωση σχετικά με τις πιθανές δημοσιονομικές και οικονομικές επιπτώσεις της εδαφικής συνοχής».

34. Συνέχεια που δίνεται στην Εδαφική Ατζέντα και στον Χάρτη της Λειψίας: Προς ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για τη χωροταξική ανάπτυξη και την εδαφική συνοχή. Σημείωμα ad-hoc:
«Τον Μάιο του 2007, οι υπουργοί χωροταξίας των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενέκριναν την Εδαφική Ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Προς μια πιο ανταγωνιστική Ευρώπη διαφορετικών περιφερειών (Εδαφική Ατζέντα) και τον Χάρτη της Λειψίας για την αειφόρο ανάπτυξη των ευρωπαϊκών πόλεων (Χάρτης της Λειψίας) στην άτυπη υπουργική σύνοδο για την αστική ανάπτυξη και την εδαφική συνοχή στη Λειψία. Με βάση αυτά τα δύο πολιτικά έγγραφα, το παρόν ειδικό σημείωμα αναλύει την τρέχουσα (επικρατούσα) κατάσταση της χάραξης εδαφικής πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο και προτείνει ορισμένες δράσεις που κρίνονται απαραίτητες για την περαιτέρω προαγωγή της εδαφικής συνοχής στην Ευρώπη και μιας ισορροπημένης ανάπτυξης των ευρωπαϊκών περιφερειών».
«Η **Εδαφική Ατζέντα** ασχολείται με όλα τα διαφορετικά είδη περιφερειών και εστιάζει στη διασύνδεση μεταξύ τους και στον ρόλο ορισμένων ειδών περιφερειών (π.χ. παράκτιες ζώνες, ορεινές περιοχές, κ.λπ.). Καταπιάνεται επίσης με την πρόκληση του συντονισμού των πολιτικών της ΕΕ και των κρατών μελών ως προς τις χωροταξικές τους επιπτώσεις.
Ο Χάρτης της Λειψίας, αντιθέτως, ασχολείται μόνο με ένα είδος εδαφικής μονάδας –τις πόλεις– και εστιάζει σε συναφή ζητήματα. Εδώ καίριο είναι το ζήτημα της επικουρικότητας. Υπάρχουν τεράστιες διαφορές απόψεων σχετικά με το εάν και με ποιον τρόπο θα πρέπει η ΕΕ να δρα και να «παρεμβαίνει» στον εν λόγω τομέα πολιτικής. Υπό αμφισβήτηση τίθεται το εάν οι «πόλεις» και τα προβλήματά τους έχουν ευρωπαϊκή διάσταση. Εντούτοις, αναγνωρίζεται επίσης το γεγονός ότι οι εδαφικές πολιτικές είναι ιδιαίτερα ορατές στις αστικές περιοχές. Ως εκ τούτου, η Εδαφική Ατζέντα είναι γενικότερου ενδιαφέροντος, ενώ ο Χάρτης της Λειψίας ασχολείται με μια ιδιαίτερη, αν και σημαντική, περίπτωση εντός της εδαφικής διάστασης της Ευρώπης.» .

__ «46. ζητεί από τα κράτη μέλη να αρχίσουν να εξετάζουν με ποιον τρόπο θα παγιώσουν και θα υλοποιήσουν καλύτερα την έννοια της εδαφικής συνοχής στα εθνικά προγράμματα και στις πολιτικές τους· θεωρεί, στο πλαίσιο αυτό, ότι οι βασικές αρχές της πολυκεντρικής ανάπτυξης και της εταιρικής σχέσης αστικών-αγροτικών περιοχών, καθώς και η πλήρης εφαρμογή του Natura 2000, θα πρέπει ήδη να ενταχθούν στον περιφερειακό σχεδιασμό τους».

__ «Οι βασικές αρχές της πολυκεντρικής ανάπτυξης και της εταιρικής σχέσης αστικών-αγροτικών περιοχών» όπως και οι «έξυπνες» αρχές του επόμενου εξελικτικού σταδίου, της «Εδαφικής Ατζέντας 2020», βεβαίως πρέπει να ενταχθούν στον αειφόρο περιφερειακό σχεδιασμό, όπως ζητεί το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο από τα κράτη μέλη του, πόσο μάλλον εκείνες οι αρχές που είναι ήδη θεσμοθετημένες, μέσω κυρωμένων Συμβάσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης, για τη διατήρηση, διαχείριση και ανάδειξη της διαχρονικής και συγχρονικής ποικιλομορφίας της ακίνητης πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, σε όλες τις κλίμακες του χώρου, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στην ενίσχυση της κοινωνικής, εδαφικής και οικονομικής συνοχής, με απώτερο στόχο την πολιτική συνοχή της Ευρώπης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΙ ΒΑΘΜΟΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΑΠΟ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΣΙΑΤΙΣΤΑ, 1972 -1973

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
Δ/ΝΣΙΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΝ

Μ Ε Λ Ε Τ Η

ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ
Η ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥΤΩΝ.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ-ΣΥΝΤΗΡΗΣΙΣ-ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΙΣ
ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΝ ΑΥΤΗΣ

Ἡ παγκόσμιος τάσις προστασίας καί ἀξιοποιήσεως τῶν ἀρχιτεκτονικῶν καί πολεοδομικῶν ἐπιτευγμάτων τοῦ παρελθόντος,ἀποτελεῖ ἐν τῶν ἰδίων πολιτιστικῶν χαρακτηριστικῶν τῆς ἐποχῆς μας.

Ἡ ἐνσωμάτωσις αὐτή τοῦ συνόλου τῶν ἀρχιτεκτονικῶν καί ἐν γένει οἰκιστικῶν ἀξιῶν εἰς τήν ὅλην πολιτιστικήν κληρονομίαν,ἤρχισε ἐκδηλουμένη εἰς τό παρελθόν μέ τόν θαυμασμόν τῶν μνημειακῶν ἔργων τῆς ἀρχαιότητος γιά νά ἐπεκτοθῆ ἀργότερον καί ἰδίως σήμερον εἰς τό ἐνδιαφέρον διά ὅλας τάς ἱστορικάς καί παραδοσιακάς ἀρχιτεκτονικάς ἐκφράσεις τῶν διαφόρων πολιτισμῶν.

Αὐτό ἴσως ὀφείλεται καί εἰς τό γεγονός ὅτι περισσότερον παρά ποτέ οἱ μορφαί αὗται κινδυνεύουν ἀπό φθοράν,καταστροφήν,ἀλλοίωσιν ἤ καί ὑποβάθμισιν,ὀφειλομένων τῶν κινδύνων αὐτῶν εἰς παράγοντας ὡς ἠφθοροποιός ἐπίδρασις τοῦ χρόνου,θεομηνίαι κ.λ.π.,ἤ εἰς φαινόμενα χαρακτηριστικά τῆς ἐποχῆς μας.

Ἡ παγκόσμιος δημογραφική αὔξησις καί ἡ ἐξ αὐτῆς κοινωνική καί πολιτιστική ἀλλαγή ἔχει δημιουργήσει ἔντονα προβλήματα εἰς τήν διατήρησιν τῶν μέχρι τοῦδε ὑφισταμένων μορφῶν ἐκφράσεως τῶν διαφόρων ἀνθρωπίνων ἐκδηλώσεων καί δραστηριοτήτων.

Ἀκολούθως ἡ ἀλματώδης τεχνολογική ἐξέλιξις ἥτις καί ἔδωσε δυνατότητας δημιουργίας ἀντελῶς νέων μορφῶν ἐκφράσεως χωρίς ἄμεσον συνέχειαν μέ τάς μέχρι τοῦδε γνωστάς μορφάς εἰς τούς διαφόρους τομεῖς,καί ἰδίως ἡ συνεχῶς αὐξανομένη εὐκολία τῶν μετακινήσεων ἤλλαξαν τελείως τάς κλίμακας προγραμματισμοῦ καί σχεδιασμοῦ τοῦ περιβάλλοντος,μέ ἀποτέλεσμα,τά ποσοτικῶς ἀλλοιούμενα τοιουτοτρόπως μορφολογικά καί δομικά μεγέθη,νά ἐπιφέρουν σοβαράς ποιοτικάς ἀλλαγάς εἰς τήν εἰκόνα τοῦ περιβάλλοντος.

Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἀκομακρυνόμενος ὅλο καί περισσότερο ἀπό τήν φύσιν καί ἔχοντας ἐπομένως ἀνάγκη ὅλο καί περισσότερον τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος ἤ τοῦ ἀντιστοίχου πολιτιστικοῦ τό ὁποῖον πραγμάνει κοντά στίς ἀνθρώπινες φυσικές κλίμακες κροσπαθεῖ σήμερον νά συντηρήσῃ καί νά ἀξιοποιήσῃ τήν αἰσθητικήν εἰκόνα τῶν παραδοσιακῶν οἰκισμῶν οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν σπάνια δείγματα ἐντάξεως τοῦ τεχνικοῦ καί ἀνθρωποποιήτου περιβάλλοντος εἰς τό φυσικόν τοιοῦτον.

Εἰς τοῦτο συντελεῖ ἰδιαίτερα ἡ ἀνάγκη καταναλώσεως θά λέγαμε αἰσθητικῶν ἀξιῶν,αὐτῆς τῆς φυσιογνωμίας ἰδίως,τῶν ἱστορικῶν καί παραδοσιακῶν οἰκισμῶν ἡ ὁποία ἐνίοτε εἶναι σημαντική καθ'ὅσον συνδέεται στενῶς μέ καταστάσεις καί ἐννοίας φιλοσοφικάς καί κοινωνικοψυχολογικάς καί μεταφέρεται πλέον ἀπό ἐπίπεδα πραγματιστικά εἰς ἄλλα συμβολικά.

..//..

-2-

Σήμερον ὅπου ἡ ἐνιαία ἀπό ἀπόψεις τεχνικῶν μέσων ἀντιμετώπισις τῆς παραγωγῆς καί κατ'ἐπέκτασιν τῶν κοινωνικῶν δομῶν παίρνει διαστάσεις παγκοσμίου κλίμακος,ὅπου οἱ μέθοδοι τῆς κατασκευῆς καί τῆς ἀρχιτεκτονικῆς (ἀπηλλαγμέναι ἀπό κάθε τοπική παράδοση,κλιματικές συνθῆκες ἤ ἄλλες δεσμεύσεις)ὁμοιάζουν ἀπό τήν μίαν ἄκρη τοῦ κόσμου εἰς τήν ἄλλη,μία ἄνευ προηγουμένου λειτουργία ἐνσωματώνεται εἰς νέους τούς οἰκισμούς καί τά σύνολα,ἡ ὁποία μαρτυρεῖ τήν ἱστορίαν,τήν τέχνην καί τίς κοινωνικές,οἰκονομικές δομές τοῦ παρελθόντος.

Ἡ παρουσία αὐτῶν τῶν στοιχείων δίδει εἰς κάθε περιοχήν τήν πραγματικήν πολιτιστικήν της διάσταση.Τίς περισσότερες φορές ἕνας οἰκισμός εἰς τήν ἐξέλιξιν τῆς μορφολογικῆς δομῆς του διατηρεῖ τμήματα τῶν προηγουμένων μορφῶν ἀνέπαφα καθ'ὅσον αἱ ἐξελικτικαί ἀνάγκαι δέν εὑρῆκαν πρόσφορο ἔδαφος διά τήν ἀλλοίωσιν αὐτῶν καί εἰς τάς περιπτώσεις αὐτάς ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ἐνιαίου ἀπό πολιτιστικῆς συνεχείας συνόλου ξεπερνᾶ τά ὅρια τῆς ἱστορικῆς ἐνημέρωσεως καί ὁδηγεῖ εἰς τήν ἀναπάλυψιν ὄχι μόνον τῆς συνοχῆς τῶν στοιχείων ἀλλά καί μιᾶς μεγάλης ποικιλίας ΣΤΥΛ καί μορφῶν πού τήν καθιστοῦν συναρπαστικήν καί θελκτικήν.

Ἡ ἐλευθέρα αὐτή διδακτική τῶν αἰσθητικῶν ἀξιῶν τῶν διαφόρων ἐποχῶν ἀποτελεῖ ἕνα ἀκόμη θετικόν,ποιοτικόν στοιχεῖον τῶν ἱστορικοπαραδοσιακῶν οἰκισμῶν.

Τό θέμα τῆς κλίμακος καί τῆς ἀνθρωπιστικῆς διαστάσεως τῶν χώρων ἰδίως διά τόν σύγχρονον ἀστόν-παρατηρητήν ὁ ὁποῖος μεταχειρίζεται, [illegible] καί κινεῖται εἰς κλίμακας χώρου,χρόνου,οἰκονομίας κ.λ.π.γιγαντιαίους καί ἀπανθρώπους ἐν συγκρίσει μέ τήν φυσιολογικήν δομήν του ἀποτελεῖ προσόν ἐξαίρετον καί κριτήριον αἰσθητικῆς ποιότητος ἀπαραίτητον κατά τήν ἀξιολόγησιν τῶν προαναφερθησομένων τόπων.

Τέλος ὁ ἰδιαίτερος χαρακτήρ,τό τοπικό χρῶμα,ἡ φυσική διάστασις ἀποκτηθεῖσα πλέον διά τοῦ χρόνου ὡς καί ἡ σημειολογική ἀξία τῶν ἱστορικοπαραδοσιακῶν συνόλων συμπληρώνουν τά κριτήρια ἀξιολογήσεως τῶν συνόλων αὐτῶν.

Σκοπός τῆς παρούσης μελέτης εἶναι ἡ δημιουργία μιᾶς πρωτοτύπου τοιαύτης διά τήν προστασίαν,συντήρησιν καί ἀξιοποίησιν τῆς πόλεως τῆς Σιατίστης.

Δόγμα ἀκριβῶς τῶν ἀπαιτήσεών της αὐτῶν ὡς πρότυπου μελέτης καί ἐπιδή αὐτή ἀποσκοπεῖ εἰς δημιουργίαν προϋποθέσεων διά εὐρυτέρας ἐφαρμογάς ἐντός τῶν πλαισίων τοῦ προγράμματος προστασίας συντηρήσεως καί ἀξιοποιήσεως τῆς χώρας θά δεχθῶμεν τούς κάτωθι ὁρισμούς ὥστε νά ὑπάρχῃ κοινή βάσις συνεννοήσεως.

..//..

-3-

Μέ τόν ὅρον προστασία ἐννοοῦμεν ὅλο τό σύστημα καί τόν μηχανισμόν διαφυλάξεως τῶν στοιχείων τά ὁποῖα ἀποτελοῦν τήν φυσικήν καί πολιτιστικήν δομήν τοῦ συγκροτήματος.

Ὡς Συντήρησιν ἐννοοῦμεν τήν μουσειακήν διατήρησιν τῶν ἱστορικῶς,κοινωνικῶς καί πολιτιστικῶς ἀξιολόγων στοιχείων χρηζόντων μίαν τοιαύτην διατήρησιν.

Ὡς Ἀξιοποίησιν ἐννοοῦμεν τήν ἀνάπτυξιν καί ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἀξιολόγου στοιχείου ἀπό ἀπόψεως πολιτιστικῆς,πνευματικῆς,κοινωνικῆς,ἐκπαιδευτικῆς,ἐθνικῆς,οἰκονομικῆς κ.λ.π.

Μέ τόν ὅρον μνημεῖον ἐννοοῦμεν κάθε δημιούργημα τῆς φύσεως,τοῦ ἀνθρώπου ἤ καί τῶν δύο,τό ὁποῖον παρουσιάζει ἱστορικόν,καλλιτεχνικόν ἤ πολιτιστικόν ἐνδιαφέρον (φυσικόν μνημεῖον,ἀνθρωπογενές μνημεῖον).

Τά μνημεῖα εἶναι κινητά ἤ ἀκίνητα ὅλων τῶν ἐποχῶν καί ρυθμῶν. Ἐπειδή δέ ἀποτελοῦν ἐθνικήν κληρονομίαν θά ὀνομασθοῦν Ἐθνικά μνημεῖα ἀνεξαρτήτως ἰδιοκτήτου (εἴτε δηλ.αὐτά ἀνήκουν εἰς τήν ἐκκλησίαν,τήν κοινότητα,τό δημόσιον ἤ ἰδιώτην).

Ἀκολούθως θά τίθενται ὑπ'ὄψιν τῶν μελετητῶν οἱ καθιερωμένοι ὁ ἀναλόγους μελέτας Βαθμοί προστασίας ὡς τοῦτοι ἔχουν γίνει παραδεκτοί καί διεθνῶς,βάσει τῶν ὁποίων νά χαρακτηρίζωνται ὅλα τά ἀξιόλογα [illegible] τῶν οἰκισμῶν (Τμήματα οἰκισμοῦ,συγκροτήματα κατοικιῶν,γειτονιές, μνημεῖα μεμονωμένα κ.λ.π.).

ΒΑΘΜΟΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Κατά τήν καταγραφήν Προστασίας Πολιτιστικῆς Κληρονομίας Κ.Π.Υ.Ο χρησιμοποιοῦνται οἱ ἀκόλουθοι βαθμοί προστασίας:

-Β.Π.1	1ος βαθμός	Ἀπόλυτος προστασία
-Β.Π.2	2ος βαθμός	Σημαντική προστασία
-Β.Π.3	3ος βαθμός	Περιωρισμένη προστασία

Διά τήν περίπτωσιν οἰκισμῶν ἤ τμημάτων τούτων οἱ βαθμοί αὐτοί ἀναλύονται ὡς ἀκολούθως:

Β.Π.1 Ἀπόλυτος Προστασία:Πλήρης προστασία τοῦ οἰκισμοῦ ἀπό κάθε ἐπίδρασιν.Αὐστηρῶς ἐλεγχομένη χρῆσις καί ἐλεγχομένη προστέλασις τροχοφόρων.Ἀπόλυτος σεβασμός πρός τήν ἀρχιτεκτονικήν καί πολεοδομικήν εἰκόνα τοῦ οἰκισμοῦ,ἐπιτρέπομένων μόνον τῶν ἐργασιῶν συντηρήσεως,ἀναπαλαιώσεως καί ἐξυγιάνσεως.Ὁ βαθμός αὐτός τῆς προστασίας δύναται νά χαρακτηρίζῃ,εἴτε ὁλόκληρον οἰκισμόν(ἐφ ὅσον οὗτος θεωρηθῇ κατόπιν τῆς ἀπαραιτήτου ἀξιολογήσεως,ὡς ἄκρως ἐνδιαφέρων,ἀπό ἱστορικῆς,αἰσθητικῆς,κοινωνικῆς κ.λ.π.ἀπόψεως), εἴτε τμῆμα τούτου,ἤ ἀκόμη μεμονωμένον ἀρχιτεκτονικόν ἤ πολεοδομικόν στοιχεῖον (ἐκκλησίαι,πλατεῖαι,ὁδοί,μεμονωμένα κτίσματα).

Β.Π.2 Σημαντική Προστασία: Καί ἐδῶ ὑπερέχει ἡ διατήρησις ἀπό κάθε ἄλλη ἐπέμβασιν καί χρῆσιν.

ενδεικτικοί βαθμοί προστασίας παραδοσιακών οικισμών
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

-4-

'Ελεγχομένη χρῆσις καί ἐλεγχομένη(περιοριζομένη εἰς ὡρ[illegible] τμήματα)προσπέλασις τροχοφόρων.Διά τοῦ βαθμοῦ τούτου χαρα[illegible] ρίζονται αἱ περιοχαί διά τάς ὁποίας αἱ ρυθμιστικαί καί [illegible] ξιακαί μελέται δέον ὅπως κατευθύνωνται ἀπό τό πνεῦμα τῆς [illegible] στασίας τοῦ φυσικοῦ καί ἀνθρωπογενοῦς περιβάλλοντος.
Εἰς τήν περίπτωσιν τοῦ βαθμοῦ αὐτοῦ προστασίας,αἱ ἀνεγ[illegible] νέων κτισμάτων καί ἐν γένει αἱ ἐ:εμβάσεις ἐπιτρέπονται,[illegible] τήν προϋπόθεσιν ὡρισμένων δουλειῶν,ὕψους,ὄγκων,ὁλικῶν,[illegible] των,μορφῶν κ.λ.π.(εἰδικός οἰκοδομικός κανονισμός).
Διά τοῦ βαθμοῦ αὐτοῦ δύνανται νά χαρακτηρισθοῦν τμήματα [illegible] κισμοῦ ὁλόκληρος ὁ οἰκισμός ἤ καί ἡ περιμετρική ζώνη αὐτο[illegible]

Β.Π.3 Περιωρισμένη Προστασία:'Ελευθέρα χρῆσις καί ἐλευθέρα προσπ[illegible] λασις ὀχημάτων.
Εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν ἡ προστασία περιορίζεται εἰς τήν [illegible] μονικήν ἔνταξιν τῶν κατασκευῶν (ἐπιδιορθώσεις,νέαι κατασκ[illegible] καί ἐπεκτάσεις οἰκισμοῦ ἐν γένει)εἰς τό φυσικόν καί ἀνθρω[illegible] γενές περιβάλλον τοῦ οἰκισμοῦ.
Διά τοῦ βαθμοῦ αὐτοῦ δύνανται νά χαρακτηρισθοῦν τμήματα [illegible] κισμοῦ,ὁλόκληρος ὁ οἰκισμός,ἡ περιμετρική ζώνη ὡς καί [illegible] ἐπέκτασις τούτου.

-5-

Διά τήν περίπτωσιν μνημείων ἤ ἄλλων ὁλικῶν στοιχείων κινητῶν [illegible] ἀκινήτων οἱ ὡς ἄνω βαθμοί ἀναλύονται ὡς ἀκολούθως:
'Απόλυτος Προστασία:Πλήρως διαφύλαξις(Μουσειακή) τοῦ στοιχείου [illegible] βρεπομένων μόνον ἐπεμβάσεων συντηρήσεως,ἀναστηλώσεως κ.λ.π.[illegible] μένου περί ζῶντος ≠ μνημείου εἶναι δυνατή ἡ ἀλλαγή χρήσεως αὐτ[illegible] ὑπό τήν προϋπόθεσιν ὅτι αὕτη δέν θά'ἐπιφέρῃ δυσμενῶς καί δέν ἀντιτίθεται εἰς τήν ὡς ἄνω ἀναφερομένην προστασίαν τό αὐτό ἰσχύ[illegible] καί προκειμένου περί νεκροῦ μνημείου εἰς τό ὁποῖον εἶναι δυνατ[illegible] ἔνταξις εἰς νέαν λειτουργίαν ὑπό τούς ὡς ἄνω πάντοτε ὅρους.Προκειμένου περί μνημείων ἐμπεκτόντων εἰς τήν ἁρμοδιότητα τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας ὁ χαρακτηρισμός ἀπολύτου προστασίας εἶναι ὑποχρεωτικός.
Σημαντική Προστασία.'Επιτρέπεται ἡ ἐπέμβασις ἀναπαλαιώσεως ἤ ἀνακατασκευῆς τοῦ στοιχείου ὑπό τήν προϋπόθεσιν διατηρήσεως τῆς γενικῆς μορφῆς αὐτῶν τῶν κυρίων λεπτομεριῶν καί τοῦ ὅλου χαρακτῆρος(χρωματοποιήσεις τῶν ἰδίων ὁλικῶν τοὐλάχιστον εἰς τά ἐμφανῆ σημεῖα κ.[illegible] ἐπιτρέπονται ἐπίσης αἱ ἐργασίαι ἐσωτερικῆς διαρρυθμίσεως διά τ[illegible] ἔνταξιν τῶν χώρων εἰς τάς συγχρόνους λειτουργικάς ἀνάγκας.
Περιωρισμένη Προστασία.'Η περίπτωσις αὕτη ἀφορᾶ στοιχεῖα ἤ μνημ[illegible] σχετικῶς σημασίας (ἱστορικῶς,αἰσθητικῶς πολιτιστικῶς ἐν γένει)ἡ [illegible] πορφαμισμένα τοιαῦτα εἰς τοιοῦτον βαθμόν ὥστε ἡ προστασία νά εἰσ[illegible] σταται περισσότερον εἰς ἐνεργητικήν ἐπέμβασιν διορθώσεως ἀνακατ[illegible] ῆς ἀφαιρέσεως κ.λ.π. ὡρισμένων τμημάτων αὐτῶν μέ στόχον τήν ἐνι[illegible] τῶν ἐν λόγῳ στοιχείων εἰς τόν γενικόν χαρακτῆρα.Εἰς τάς περιπτ[illegible] αὐτάς ἡ χρῆσις εἶναι ἐλευθέρα ἐφ'ὅσον βεβαίως δέν ἐνοχλῇ τήν ἁρμ[illegible] κήν γειτνίασιν μέ ἄλλα πιθανῶς ἀξιόλογα στοιχεῖα.
Γενική κατεύθυνσις τῆς μελέτης αὐτῆς καί ὅλων τῶν ἀναλόγων μελ[illegible] τῶν εἶναι ἡ προστασία συντήρησις ἀλλά καί ἡ ἐξ αὐτῶν ὀξιοποίησις τῶν ὀξιολόγων στοιχείων τοῦ οἰκισμοῦ.
Μή περιοριζόμενοι λοιπόν μόνον εἰς τήν προστασίαν τῆς ποικίλης Πολιτιστικῆς Κληρονομίας ἀλλά καί ἀναλαμβάνοντες τήν ρύθμισιν τῆς οἰκονομικῆς καί κοινωνικῆς ζωῆς τῶν οἰκισμῶν θά ἀποφύγωμεν τήν ἐπιμόρφωσιν μιᾶς φόρμας νεκρᾶς ἤ φεύτικης καί χωρίς περιεχόμενον.
'Η προστασία περιλαμβάνει τήν προσπάθειαν διατηρήσεως καί ἐνισχύσεως τῆς συχρόνου ζωῆς καί ὄχι τήν δημιουργίαν ἑνός σκηνικοῦ ἤ πόλεως Μουσείου.
Αὐτήν ἀκριβῶς τήν προστασίαν τῆς πολιτιστικῆς κληρονομίας καί τήν ἔνταξίν της εἰς τό ἄμεσον καί ἐπρότερον φυσικόν καί ἀνθρωπογενές [illegible] ριβάλλον της θέτομεν ὡς στόχον τῆς μελέτης.

≠ θά διακρίνωμεν τά ἱστορικοπαραδοσιακά σύνολα ἤ στοιχεῖα εἰς [illegible] ἐφ'ὅσον ἐξακολουθοῦν νά διατηροῦν ὡρισμένας μορφάς ζωῆς ἔστω καί [illegible] φόρους τῶν τοῦ κρότου προορισμοῦ των ἐνῶ νεκρά τά ἐγκαταλελειμμένα [illegible] μή ἐξυπηρετοῦντα λειτουργικούς σκοπούς.

Αρκτικόλεξα Επεξήγηση

Α.Π.Ε. Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

Γ.Π.Σ. Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο

Ε.Π.Α.Ε. Επιτροπή Ενάσκησης Αρχιτεκτονικού Ελέγχου

Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη

Ε.Σ.Π.Α. Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς

Ε.Σ.Χ.Α.Δ.Α. Ειδικά Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Δημοσίων Ακινήτων

Ε.Σ.Χ.Α.Σ.Ε. Ειδικά Σχέδια Χωρικής Ανάπτυξης Στρατηγικών Επενδύσεων

Ζ.Ο.Ε. Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου

Κ.ΕΝ.Α.Κ. Κανονισμός Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων

Ο.Ο.Σ.Α. Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη

Π.Α.Θ.Ε. Αυτοκινητόδρομος Πειραιώς-Αθηνών-Θεσσαλονίκης-Ευζώνων

Σ.Α. Συμβούλιο Αρχιτεκτονικής

Σ.Α.Δ.Α.Σ.-Π.Ε.Α. Σύλλογος Αρχιτεκτόνων Διπλωματούχων Ανωτάτων Σχολών – Πανελλήνια Ένωση Αρχιτεκτόνων

Σ.Δ. Συντελεστής Δόμησης

Σ.Ε.Σ. Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης

Σ.Ο. Συντελεστής κατ΄Όγκον

Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλεως

Υ.Δ. Υπηρεσία Δόμησης

Υ.Π.Ε.Κ.Α. Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής

Υ.Χ.Ο.Π. Υπουργείο Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος

C.I.A.M. Congrés Internationaux d' Architecture Modérne

I.CO.M.O.S. International Council on Monuments and Sites

designed by RAY

οργάνωση

ISBN 978-960-7284-35-8
978-960-7284-358